

លិខ្ទុកច័ំ ១០១

ແກ່នគរបាល

អនុវត្តន៍យកដាក់សារពីការងារ និងការបង្កើតរបស់ខ្លួន

หนังสือเล่มนี้เขียนด้วยบรรณาธิกรณ์ emacs, เรียงพิมพ์ด้วย L^AT_EX, ภาพประกอบใช้โปรแกรม xfig, inkscape และ dia. ระบบปฏิบัติการที่ใช้เตรียมหนังสือเล่มนี้ได้แก่ระบบปฏิบัติการลินุกซ์

©2003 - 2005 พุคลาภ วีระชนาบุตร

คำนำ

*“For the things we have to learn before we can do them,
we learn by doing them.”*
Aristotle

ลินุกซ์ไม่ใช่สิ่งใหม่ เป็นสิ่งที่มีมานานมากกว่า 10 ปี และพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ. คนที่ใช้ลินุกซ์อยู่แล้วก็มีมาก, คนที่กำลังเริ่มใช้ลินุกซ์ก็มีไม่น้อย. แต่ถ้าจะตามหาหนังสือลินุกซ์ภาษาไทยที่อธิบายแก่นความรู้โดยรวมแล้ว อาจจะตอบได้ว่ายังไม่มี.

หนังสือเล่มนี้ต้องการเป็นสื่อถ่ายทอดแก่นความรู้ที่เกี่ยวกับลินุกซ์. แก่นความรู้นี้หมายถึงความรู้พื้นฐานที่สามารถขยายผลต่อไปเรื่อยๆ. แก่นความรู้นี้อาจจะถ้าสมัยในบางมุมแต่เป็นความรู้ที่ไม่ตาย. แก่นความรู้นี้เมื่อใช่สิ่งที่เกิดจากการท่องจำแต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการเข้าใจและใช้งานจริง. ใครที่ต้องการจะเรียนรู้ต้องใช้เวลาและความอดทน. แต่เมื่อเรียนรู้และเข้าใจแล้วก็จะสามารถแก้ปัญหาที่ไม่เคยเจอมาก่อนได้ และต่อยอดความรู้ไปได้เรื่อยๆ. หนังสือเล่มนี้จะไม่สอนให้คลิกโน่นคลิกนี่. วันนี้โปรแกรมนี้อาจจะคลิกตรงนี้, วันหน้าโปรแกรมเดียวกันอาจจะคลิกที่อื่นก็ได. สิ่งที่ควรรู้คือ “ทำไม่” ต้องทำอย่างนั้น, ต้องทำอย่างนี้. แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ต้องจำอะไรเลย. สิ่งที่สำคัญคือเราต้องจำในสิ่งที่จำเป็น, จำเท่าที่พอดี. เหมือนกับเราต้องจำว่า $2 \times 3 = 6$ เพื่อที่จะใช้คำนวนโจทย์ที่ยกขึ้นต่อไป.

ถึงแม้ว่าผมใช้ลินุกซ์และเขียนหนังสือเกี่ยวกับลินุกซ์แต่ผมก็ไม่สามารถบอกได้ว่าลินุกซ์ดีไปเสียทุกอย่าง. บางอย่างเราต้องยอมรับความไม่สมบูรณ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งก็เป็นความจริงสำหรับระบบปฏิบัติการอื่นๆด้วย. สิ่งที่สำคัญคือผู้ใช้ต้องรู้จักเลือก, รู้จักใช้ให้เหมาะสมกับประเภทงานและความถนัดตามวิชาชีพภายนอกของตัวเอง.

สุดท้ายนี้ต้องขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้หนังสือเล่มนี้ออกมาระบบที่ดี และหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะมีประโยชน์ต่อสังคมและการพัฒนาประเทศไทยไม่นักน้อย.

พูลาภ วีระธนาบุตร

สารบัญ

1	รู้จักกับลินุกซ์	1
1.1	Linux คืออะไร	1
1.2	ประวัติความเป็นมาของลินุกซ์	2
1.3	กฎหมายกับซอฟต์แวร์	4
1.3.1	ลิขสิทธิ์	4
1.3.2	ใบอนุญาต	4
1.3.3	สิทธิบัตร	6
1.4	ซอฟต์แวร์เสรี	7
1.5	โอเพนซอร์ส	7
1.6	ธรรมชาติและคุณลักษณะของลินุกซ์	8
1.7	ดิสทริบิวชัน	9
1.7.1	Slackware	9
1.7.2	Red Hat	10
1.7.3	Debian GNU/Linux	11
1.7.4	Gentoo	12
1.7.5	Fedora	13
1.7.6	Knoppix	13
1.8	ลินุกซ์ดิสทริบิวชันในประเทศไทย	14
1.9	Thai Linux Working Group	14
1.10	ลินุกซ์และยูนิกซ์	16
1.10.1	กำเนิด UNIX	17
1.10.2	จากภาษาแอสเซมบลีสู่ภาษา C	18
1.10.3	Berkeley Software Distribution (BSD)	18
1.10.4	UNIX System V	19
1.10.5	มาตรฐานยูนิกซ์	19
1.11	สรุปท้ายบท	19
2	ลินุกซ์ขั้นพื้นฐาน	21
2.1	ระบบปฏิบัติการ	21
2.2	การเข้าสู่ระบบ	23

2.2.1	ผู้ใช้ในระบบ	23
2.2.2	ประเภทของการล็อกอินแบ่งตามอินเทอร์เฟส	24
2.2.3	การล็อกอินแบ่งตามการใช้เน็ตเวิร์ก	27
2.3	การออกจากระบบ	27
2.3.1	เท็กซ์โหมด	27
2.3.2	กราฟฟิกโหมด	28
2.4	เทอร์มินอลเสมือน	28
2.4.1	การเปลี่ยนโหมด	28
2.5	เซลล์เบื้องต้น	29
2.5.1	อักขระ	30
2.5.2	คำสั่ง	31
2.5.3	ตรวจสอบประเภทของคำสั่ง	33
2.5.4	ตัวแปรสภาพแวดล้อม	34
2.5.5	คำสั่งไหน	36
2.5.6	ตัวเลือก	37
2.5.7	ข้อมูล (data)	40
2.5.8	รีไซเคิลแล็บปีปี	43
2.5.9	การจัดกลุ่มคำสั่ง	50
2.5.10	การแทนที่ (substitute) คำสั่ง	51
2.5.11	นามแฝง (alias)	51
2.5.12	การเติมเต็ม	52
2.5.13	ໄວส์ดคาร์ด	54
2.5.14	อักขระที่มีความหมายพิเศษ	56
2.5.15	การตรวจสอบรหัสคำสั่ง	59
2.5.16	การควบคุมเทอร์มินอล	61
2.5.17	ประวัติคำสั่ง	62
2.5.18	จืดและการควบคุมคำสั่ง	63
2.6	คู่มือการใช้งาน	65
2.6.1	คู่มือใช้งาน	65
2.6.2	เอกสารกำกับโปรแกรมใช้งาน	71
2.6.3	ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต	71
2.7	การปรับแต่งเซลล์	72
2.7.1	ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น	72
2.7.2	ไฟล์ /etc/profile	73
2.7.3	สีที่ใช้ในเทอร์มินอลแบบ ANSI	77
2.7.4	เซลล์พร้อมต์	79
2.7.5	ไลบรารี readline	80
2.7.6	ไฟล์ \$HOME/.bash_profile	85
2.7.7	ไฟล์ \$HOME/.bashrc	85

2.8	สรุปท้ายบท	87
3	ไฟล์	89
3.1	พาร์ติชัน, และระบบไฟล์	89
3.1.1	พาร์ติชัน	89
3.1.2	ระบบไฟล์	91
3.1.3	mount และ unmount	92
3.2	ไฟล์	94
3.2.1	ชื่อไฟล์	94
3.2.2	ประเภทไฟล์	96
3.3	ไฟล์ธรรมดា	96
3.3.1	ไฟล์จุด	96
3.3.2	ไฟล์สคริปต์	97
3.4	ไฟล์ดีไวซ์	97
3.4.1	ไฟล์ /dev/null และ /dev/zero	99
3.5	ไดเรกทอรี	100
3.5.1	โขมไดเรกทอรี	101
3.5.2	ไดเรกทอรีปัจจุบัน	101
3.5.3	โครงสร้างไฟล์และไดเรกทอรี	102
3.5.4	ไดเรกทอรี proc	106
3.6	FIFO	109
3.7	UNIX Domain socket	110
3.8	i-node	111
3.8.1	อาร์ดลิงค์	112
3.8.2	ซอฟต์ลิงค์	114
3.9	รายละเอียดของไฟล์	115
3.9.1	คำสั่ง stat	116
3.10	การเปลี่ยนเจ้าของและกลุ่มของไฟล์	117
3.11	สิทธิการใช้ไฟล์	117
3.11.1	สิทธิการกระทำ	118
3.11.2	การแก้สิทธิการใช้ไฟล์	119
3.11.3	สิทธิการใช้ไฟล์โดยปริยาย	120
3.12	บิต suid, sgid และ sticky	121
3.12.1	การตั้งค่าบิตพิเศษ	123
3.13	การจัดการไฟล์และไดเรกทอรีเบื้องต้น	123
3.13.1	การสร้างไฟล์	123
3.13.2	การสร้างไดเรกทอรี	124
3.13.3	การลบไฟล์	124
3.13.4	การลบไดเรกทอรี	124

3.13.5	การย้ายไฟล์, เปลี่ยนชื่อ	124
3.13.6	การสำเนาไฟล์	125
3.13.7	การหาไฟล์	127
3.13.8	ดูข้อมูลในไฟล์	129
3.14	สรุปท้ายบท	131
4	โปรแกรมคำสั่งพื้นฐาน	133
4.1	แพ็คเกจ fileutils	134
4.1.1	สำรวจพื้นที่าร์ดดิสก์	134
4.1.2	กู้ปี้ไฟล์	135
4.1.3	เปลี่ยนเจ้าของไฟล์และกลุ่ม	136
4.1.4	สร้างไฟล์พิเศษ	136
4.1.5	ทำลายข้อมูล	136
4.1.6	sync	136
4.2	แพ็คเกจ shellutils	137
4.2.1	ตรวจสอบไฟล์และค่าต่างๆ	138
4.2.2	สกัดส่วนของชื่อไฟล์	139
4.2.3	ลูกผิด	139
4.2.4	คำสั่งเกี่ยวกับข้อมูลของระบบ	140
4.2.5	สำรวจผู้ใช้ที่ล็อกอิน	140
4.2.6	เทอร์มินอล	142
4.2.7	ควบคุมคำสั่ง	145
4.2.8	นอนพัก	146
4.2.9	คณิตศาสตร์	146
4.2.10	ช้า	148
4.2.11	เปลี่ยนตัวเองเป็นผู้ใช้อื่น	149
4.3	แพ็คเกจ textutils	149
4.3.1	แสดงข้อมูล	150
4.3.2	จัดรูปแบบข้อมูล	151
4.3.3	หัวหาง	152
4.3.4	แบ่งไฟล์, รวมไฟล์	153
4.3.5	จัดการข้อมูลที่แบ่งเป็นคอลัมน์	155
4.3.6	การเรียง, จัดลำดับข้อมูลในไฟล์	158
4.3.7	การเปรียบเทียบไฟล์	159
4.4	การจัดการข้อมูลเทกซ์และ regular expression	162
4.4.1	การแก้ไขตัวอักษร	162
4.4.2	Regular expression	164
4.4.3	หาคำ, บรรทัดที่ต้องการในไฟล์	165
4.5	sed และ awk	168

4.5.1	<code>sed</code>	169
4.5.2	<code>awk</code>	176
4.5.3	บล็อกพิเศษ	177
4.5.4	การกระทำในคำสั่ง <code>awk</code>	178
4.6	คำสั่งอื่นๆ	179
4.6.1	การบีบอัดไฟล์	179
4.6.2	การทำสำรองไฟล์ทั้งไดเรกทอรี	183
4.6.3	แปลงใบหน้าให้เป็นเท็กซ์	185
4.6.4	บันทึกสิ่งที่แสดงในเทอร์มินอล	186
4.6.5	ส่งอาร์กิวเมนต์ด้วยคำสั่ง <code>xargs</code>	187
4.7	เชลด์สคริปต์	188
4.7.1	สร้างเชลด์สคริปต์	188
4.7.2	หมายเหตุ	189
4.7.3	ตัวแปร	189
4.7.4	การใช้เครื่องหมายคำพูด	191
4.7.5	แคล้มดับ	192
4.7.6	การควบคุมขั้นตอนคำสั่ง	193
4.7.7	ฟังก์ชัน	198
4.7.8	เรียนรู้เชลด์สคริปต์จากตัวอย่าง	199
4.8	สรุปท้ายบท	204
5	โปรเซส	205
5.1	โปรเซส (process)	205
5.2	สำรวจโปรเซส	207
5.2.1	โปรเซสและเจ้าของ	208
5.2.2	ความสัมพันธ์ระหว่างโปรเซส	209
5.2.3	เกี่ยวกับคำสั่ง <code>ps</code>	211
5.2.4	โปรเซส และ thread	214
5.2.5	หาโปรเซส ID	215
5.3	สัญญาณ (signal)	216
5.4	ทรัพยากร	220
5.4.1	คำสั่ง <code>top</code>	220
5.4.2	กลุ่มการแสดงผลของคำสั่ง <code>top</code>	222
5.4.3	คำสั่งในโปรแกรม <code>top</code>	224
5.4.4	ทรัพยากรหน่วยความจำ	226
5.5	จับเวลาการทำงานของโปรเซส	227
5.6	ไฟล์และโปรเซส	228
5.6.1	หาโปรเซสที่ใช้ไฟล์	228
5.6.2	หาไฟล์ที่โปรเซสใช้	231

5.7	คุณการทำงานของໂປຣເຈສ	232
5.8	ສຽງທ້າຍບທ	235
6	ระบบ X ວິນໂດວ	237
6.1	ປະວັດຕະບນ X ວິນໂດວ	237
6.1.1	XFree86	238
6.2	ພື້ນຄວາມຮູ້ຮະບນ X ວິນໂດວ	238
6.2.1	ທຸລລົກືກແລະໄລບຣາີ	239
6.2.2	ໜ້າຈອແລະສກຣິນ	240
6.2.3	ຮະບນໜ້າຕ່າງ	242
6.2.4	ຕຳແໜ່ງໜ້າຕ່າງ	243
6.2.5	ຕັ້ງເລືອກຮົມຂອງໄລບຣາີ Xt	245
6.2.6	ເມາສືນຮະບນ X ວິນໂດວ	246
6.2.7	ສືນຮະບນ X ວິນໂດວ	247
6.2.8	ຟອນຕໍ	249
6.2.9	ແປ້ນພິມພໍ	252
6.2.10	ທັກພາກຮຽນ	253
6.2.11	ວິນໂດວ໌ແມນແນເຈອ່ຽນ	258
6.2.12	ສະພາບແວດລົມເດສກ໌ທຶນປ່ອປັບປຸງ	259
6.3	ຕິດຕັ້ງແລະປັບແຕ່ງ X ເຊີຣົ່ງໄວ່ອ່ຽນ	259
6.3.1	xorgcfg	260
6.3.2	xorgconfig	261
6.3.3	X	262
6.4	ໄຟລໍ xorg.conf	263
6.4.1	ເຫັນ ServerLayout	266
6.4.2	ເຫັນ Files	266
6.4.3	ເຫັນ Module	267
6.4.4	ເຫັນ InputDevices	267
6.4.5	ເຫັນ Monitor	273
6.4.6	ເຫັນ Device	273
6.4.7	ເຫັນ Screen	274
6.4.8	ເຫັນ ServerFlags	275
6.5	X ເຊີຣົ່ງໄວ່ອ່ຽນ	275
6.6	ການເຮີມຕັ້ນ X ເຊີຣົ່ງໄວ່ອ່ຽນ	276
6.6.1	ເຮີມຕັ້ນ X ເຊີຣົ່ງໄວ່ອ່ຽນຈາກບຽບທັດຄຳສັ່ງ	276
6.6.2	ເຮີມຕັ້ນ X ເຊີຣົ່ງໄວ່ອ່ຽນດ້ວຍດີສເພລຍແນເຈອ່ຽນ	280
6.7	X ເຊີຣົ່ງໄວ່ອ່ຽນແບບພິເສຍ	281
6.7.1	Xnest	282
6.7.2	Xvfb	283

6.7.3	Xvnc	284
6.8	ระบบจัดการฟอนต์	286
6.8.1	ระบบจัดการฟอนต์แบบดั้งเดิม	286
6.8.2	ฟอนต์ในระบบ Xft	295
6.9	วิธีการติดตั้งฟอนต์	301
6.10	ปรับแต่งแป้นพิมพ์	301
6.10.1	ปรับแต่งแป้นพิมพ์ด้วย XKB	304
6.11	เทอร์มินอลเอ็มิวเตอร์	306
6.11.1	บันทึกหน้าจอเทอร์มินอล	307
6.12	สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME	308
6.12.1	พาเนล (penel)	309
6.12.2	เมนู (menu)	309
6.12.3	หน้าต่าง (window)	309
6.12.4	พื้นที่ทำงาน (workspace)	310
6.12.5	โปรแกรมจัดการแฟ้มข้อมูล (file manager)	310
6.12.6	เซสชัน	312
6.12.7	การปรับแต่งสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME	315
6.13	สรุปท้ายบท	317
7	ภาษาไทยกับลินุกซ์	319
7.1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอักษรไทย	320
7.1.1	รหัสอักขระ TIS-620	320
7.1.2	มาตรฐานรหัสอักขระ ISO 8859-11	322
7.1.3	มาตรฐานรหัสอักษรยุนนานาชาติและ ISO 10646	322
7.1.4	การเข้ารหัสอักขระ	323
7.1.5	การเปลี่ยนการเข้ารหัสด้วย iconv	325
7.2	ໂລແຄລ	326
7.2.1	ชื่อໂລແຄລ	327
7.2.2	สร้างໂລແຄລ	328
7.2.3	ตัวแปลงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับໂລແຄລ	328
7.3	การแสดงอักษรภาษาไทย	330
7.3.1	ประวัติฟอนต์ภาษาไทยที่ใช้ในลินุกซ์	331
7.3.2	กลีฟ	335
7.4	การป้อนข้อมูล	337
7.4.1	X Input Method	338
7.4.2	IM module	339
7.5	สรุปท้ายบท	340

8	แนะนำโปรแกรมใช้งาน	341
8.1	บรรณาธิกรน์	341
8.1.1	vi(m)	342
8.1.2	GNU Emacs	349
8.2	แอพพลิเคชันสำนักงาน	362
8.3	กราฟิก	363
8.3.1	Gimp	363
8.3.2	Inkscape	364
8.3.3	Dia	365
8.3.4	ImageMagick	366
8.3.5	โปรแกรมดูรูปภาพ	366
8.3.6	โปรแกรมดูเอกสาร	367
8.4	มัลติมีเดีย	367
8.4.1	โปรแกรมพังเพลง	367
8.4.2	โปรแกรมสร้างไฟล์เพลงดิจิตอล	368
8.4.3	โปรแกรมดูหนัง	369
8.4.4	โปรแกรมเจี๊ยบ CD, DVD	369
8.5	อินเทอร์เน็ต	370
8.5.1	เบราเซอร์	370
8.5.2	Instant Messenger Service	371
8.5.3	โปรแกรมช่วยดาวน์โหลด	372
8.5.4	Video Conference	373
8.6	โปรแกรมรับส่งอีเมล	373
8.7	โปรแกรมมิ่ง	373
8.8	วิทยาศาสตร์	373
8.9	รีโมตเดสก์ท็อป	374
8.10	พจนานุกรม	374
8.11	สรุปท้ายบท	374
ก	รหัสอักขระ ASCII	377
ข	สรุปคำสำคัญ, โปรแกรม	383
ข.1	ประมวลผลข้อมูลในไฟล์	383
ข.2	จัดการระบบไฟล์	394
ข.3	เครื่องเนต	400
ข.4	ควบคุมโปรแกรม	401
ข.5	เน็ตเวิร์ก, สื่อสาร	405
ข.6	ดูแลระบบ	405
ข.7	พัฒนาโปรแกรม	408

๗.๘	อื่น ๆ	409
๗.๙	เชลด์	419
๗.๑๐	ระบบ X วินโดว์	426
ค	ไฟล์ปรับแต่งระบบที่อยู่ใน /etc	431
ง	Debian GNU/Linux	433
ง.๑	ติดตั้ง Debian GNU/Linux	433
ง.๒	ดาวน์โหลดซีดี	433
ง.๒.๑	การตรวจสอบดิสก์อิมเมจ	434
ง.๓	การเขียนซีดี	434
ง.๔	การติดตั้งลินุกซ์	435
	บรรณานุกรม	436
	รวมคำศัพท์คอมพิวเตอร์	461

สารบัญรูป

1.1	ระบบปฏิบัติการตระกูลยูนิกซ์	16
2.1	ความสัมพันธ์ระหว่างระบบปฏิบัติการ, อาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ .	22
2.2	หน้าจอถืออินแบบกราฟฟิก	26
2.3	เทอร์มินอลเอมูเลเตอร์ (gnome-terminal) ที่รันบน X วินโดว์	26
2.4	เทอร์มินอลสมีອน	29
2.5	วงจรการรันคำสั่งของเซลล์	32
2.6	ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล, รีไดเรกชัน และไปป์	44
2.7	คีย์บอร์ดที่มี Control สลับกับ Caps Lock	61
2.8	ความสัมพันธ์ระหว่างจ็อบแบบ foreground และ background .	63
2.9	โปรแกรม info ใน gnome-terminal.	69
2.10	GNOME Help browser	70
2.11	KDE Help center	70
2.12	ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของ bash	73
3.1	พาร์ทิชันหลักและพาร์ทิชันเสริม.	90
3.2	โครงสร้างไฟล์และไดเรกทอรี	91
3.3	mount พาร์ทิชันเข้าในโครงสร้างไฟล์.	92
3.4	ข้อมูลที่อ่านจากแม่สืดโดยใช้ cat	99
3.5	ไฟล์, ไดเรกทอรี และความสัมพันธ์ต่างๆ	100
3.6	ความสัมพันธ์ระหว่างไฟล์, ชื่อไฟล์และ i-node	112
3.7	อาร์ดลิงค์ (hard link)	112
3.8	การลบไฟล์ด้วย rm	113
3.9	ซอฟต์ลิงค์ (soft link)	114
3.10	ผลลัพธ์ของคำสั่ง ls -l ที่เกี่ยวกับสิทธิ์การใช้ไฟล์และประเภทของไฟล์.	118
3.11	ความสัมพันธ์ระหว่างโหมดและตำแหน่งบิต.	118
3.12	เมนูหาไฟล์ใน konqueror.	129
3.13	การดูไฟล์ในนาฬิกาทางเทอร์มินอล	130
4.1	ใช้ write ส่งข้อความระหว่างผู้ใช้ในระบบ.	143
4.2	คำสั่งที่ใช้แสดงข้อมูลส่วนต่างๆ	150

4.3	ใช้ fmt จัดรูปแบบข้อมูล.	152
4.4	ใช้คำสั่ง fmt และ pr จัดหน้ากระดาษแบบง่ายๆ.	152
4.5	การทำงานของคำสั่ง paste.	157
4.6	การทำงานของโปรแกรมคำสั่ง sed และ awk.	169
4.7	ความสัมพันธ์ระหว่างແຄຣະໂຄລັນນິນໄຟລ໌.	177
4.8	ผลของເຊລ໌ສກຣີປົກຕົວໃນຕ້ອງຢ່າງທີ 4.98.	200
4.9	ระบบປຶກດີໃນ X ວິນໂດວ.	201
5.1	การສັບການການທຳມາດລັບຂອງທຸກໆຫຼັງປະມາດພລ.	205
5.2	ຄວາມສັນພັນທີ່ຮ່ວມມືການໂປຣເຊສະໜັບແລ້ວການຈຳ.	206
5.3	คำສັ່ງ top ແສດໂປຣເຊຕ່າງໆ ແລ້ວທິ່ວຍການທີ່ໃຊ້.	220
5.4	ກລຸ່ມການແສດງຜລ Job ຂອງคำສັ່ງ top.	223
5.5	ກລຸ່ມການແສດງຜລ Mem ຂອງคำສັ່ງ top.	224
5.6	ກລຸ່ມການແສດງຜລ Usr ຂອງคำສັ່ງ top.	224
5.7	ທັງໝາຍທີ່ການແສດງທັງໝາຍທີ່ການໃຫຍ່ທີ່ກຳນົດໃຫຍ່ທີ່ການໃຫຍ່ທີ່ກຳນົດ.	225
6.1	ທຸລິລົດົກຕົມ Athena ແລ້ວ Motif	240
6.2	ການແສດງທັງໝາຍທີ່ກຳນົດໃຫຍ່ທີ່ກຳນົດ.	242
6.3	ຄວາມສັນພັນທີ່ຮ່ວມມືການໃຫຍ່ທີ່ກຳນົດ.	243
6.4	ຕຳແໜ່ງປຶກດີໃນຮບ X ວິນໂດວ.	244
6.5	ຕ້ອງຢ່າງ xclock ແລ້ວ oclock ໃນຕຳແໜ່ງແລ້ວຂາດຕ່າງໆ.	245
6.6	ເມາສີ່ວ່າໄປທີ່ໃຊ້ໃນຮບ X ວິນໂດວ.	246
6.7	ການໃຊ້ເມາສີ່ຄວາມຄຸມສກຣອລິນັບຮູບຂອງໂປຣແກຣມທີ່ໃຊ້ທຸລິລົດົກຕົມ Athena.	247
6.8	ຟອນຕີປະເກທີ່ກຳນົດ.	249
6.9	ການແສດງຜລຂອງອັກໂຮງແວ່ງການແອນຕີເລີຍສ.	251
6.10	ຫລັກການຊັບປຶກເຊລົດເດວຍຄໍາອຳນວຍທີ່ກຳນົດ.	252
6.11	ທັງໝາຍໃນສກາພແວດລ້ອມເດສກທີ່ໂປຣ GNOME ໃຫ້ເລືອກການເຮັດວຽກໃຫຍ່ທີ່ກຳນົດ.	252
6.12	ຮະດັບແລ້ວກລຸ່ມໃນໂມຄູລ XKB ຂອງ X ເຊີຣີໄວຣ.	253
6.13	ໂປຣແກຣມ editres ແສດຊ່ອທິ່ວຍການແລ້ວຕັ້ງຄ່າ.	256
6.14	ວິນໂດວແນນເນເຈອຣແບນຕ່າງໆ	258
6.15	ໂປຣແກຣມ xorgcfg (xf86cfg) ປັບແຕ່ງ X ເຊີຣີໄວຣແລ້ວຕັ້ງຄ່າເຮັມຕັ້ນ.	261
6.16	ແປ້ນພິມພົມ (Kedmanee).	269
6.17	ແປ້ນພິມພົມ (Pattachote).	270
6.18	ແປ້ນພິມພົມ (tis-820.2538).	271
6.19	ໂປຣແກຣມຊ່າຍປັບແຕ່ງຈອກາພ X ເຊີຣີໄວຣ.	274
6.20	ກາພທັງໝາຍທີ່ກຳນົດໃຫຍ່ທີ່ກຳນົດ.	274
6.21	ກາພທັງໝາຍທີ່ກຳນົດໃຫຍ່ທີ່ກຳນົດ.	274
6.22	ກາຮອ້າທັງໝາຍທີ່ກຳນົດໃຫຍ່ທີ່ກຳນົດ.	282
6.23	ທັງໝາຍໂປຣແກຣມ Xnest ໃນທັງໝາຍທີ່ກຳນົດ.	283

6.24	หน้าต่างโปรแกรม VNC viewer บนระบบปฏิบัติการวินโดวส์	284
6.25	เลือกฟอนต์ด้วยโปรแกรม xfontsel.	292
6.26	แสดงอักษรที่อยู่ในฟอนต์.	292
6.27	ชื่อฟอนต์สามัญที่ใช้ในระบบ fontconfig.	296
6.28	ระบุชื่อฟอนต์ในระบบ fontconfig ให้กับโปรแกรม xfd.	299
6.29	หน้าจอ nautilus แสดงฟอนต์ต่างๆ ในระบบ.	302
6.30	สำรวจค่าคีย์โค้ดและคีย์ซิมด้วย xev.	302
6.31	แป้นพิมพ์ Microsoft Natural ซึ่งจำนวนปุ่มและรูปร่างต่างจากแป้นพิมพ์อื่นๆ.	305
6.32	โปรแกรม gnome-keyboard-properties สำหรับปรับแต่งแป้นพิมพ์.	306
6.33	เมนูของ xterm เมื่อกดคีย์ Ctrl และเม้าส์ปุ่มต่างๆ.	307
6.34	แท็บในเทอร์มิวนอลเอ้มิวเลเตอร์สมัยใหม่.	308
6.35	พาเนลในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME.	310
6.36	ใช้ nautilus เป็นไฟล์เบราว์เซอร์.	311
6.37	ใช้ nautilus เป็นไฟล์เบราว์เซอร์เชิงวัตถุและพื้นเดสก์ท็อป.	313
6.38	โปรแกรม gnome-session-properties สำหรับปรับแต่งเซสชัน.	314
6.39	โปรแกรม gconf-editor ปรับแต่งเดสก์ท็อปและแอพพลิเคชัน.	316
7.1	ตารางรหัสอักขระ TIS-620.	321
7.2	ตารางรหัสอักขระ ISO-8859-1 (Latin1).	323
7.3	ตารางรหัสอักขระยูนิโค้ดช่วงภาษาไทย.	324
7.4	การแสดงข้อความในโปรแกรมเมื่อสภาพแวดล้อมโอลแคคลต่างกัน.	326
7.5	การแสดงตัวเลขและสกุลเงินตราตามโอลแคคล.	329
7.6	สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME ในโอลแคคลไทย.	331
7.7	ฟอนต์ thai9x13.	332
7.8	ฟอนต์ thai6x14.	332
7.9	ฟอนต์ -phaisarn-sanserif-medium-r-normal—14-140-100-100-p-80-tis620-2.	333
7.10	ฟอนต์ nectec-fixed.	333
7.11	ฟอนต์ Garuda.	334
7.12	ฟอนต์ Loma.	335
7.13	ฟอนต์ TlwgMono.	335
7.14	ฟอนต์ที่กลีฟแต่ละตัวมีความกว้าง.	336
7.15	กลีฟสร้างภาษาไทยที่มีความกว้างเป็นศูนย์.	336
7.16	การจัดระดับตำแหน่งสระและวรรณยุกต์.	337
7.17	โปรแกรม gedit ใช้ XIM แบบ Passthrough.	339
7.18	การเลือก IM module ในโปรแกรม gedit.	339
8.1	ตำแหน่งของนิ้วเวลาใช้เลื่อนเมาส์.	344
8.2	การแสดงตำแหน่งของเมาส์ใน vi.	344
8.3	ใหมด VISUAL เลือกช่วงที่ต้องการกระทำการ.	345

8.4	พร้อมต่อรับคำสั่งใน vi.	346
8.5	การหาคำใน vi.	346
8.6	โปรแกรม vitutor.	347
8.7	Emacs ที่ทำงานใน xterm.	350
8.8	ส่วนต่างๆของ Emacs.	351
8.9	โหมดไลน์ (mode line).	352
8.10	การเซ็ตมาร์ก.	355
8.11	เปิดไฟล์หรือสร้างไฟล์ใหม่.	357
8.12	เติมเต็มชื่อไฟล์หรือแสดงรายการไฟล์.	357
8.13	หน้าต่างย่อยแบบต่างๆใน Emacs.	358
8.14	การสั่งคำสั่งโดยตรงใน Emacs.	359
8.15	ข้อมูลเพิ่มเติมหลังจากสั่งคำสั่งโดยตรงใน Emacs.	360
8.16	คำสั่ง apropos และผลลัพธ์ใน Emacs.	360
8.17	ชุดแอพพลิเคชันสำนักงาน KOffice.	363
8.18	โปรแกรม Gimp.	364
8.19	โปรแกรม Inkscape.	365
8.20	โปรแกรม Dia.	365
8.21	โปรแกรม gpdf และ acroread.	367
8.22	โปรแกรม xmms.	368
8.23	โปรแกรม rhythmbox.	368
8.24	ดูหนังด้วย totem.	369
8.25	โปรแกรม k3b สำหรับเบียน CD หรือ DVD.	370
8.26	Firefox ที่รองรับการตัดคำภาษาไทย.	371
8.27	kopete, โปรแกรม Instant Messenger Service ที่รองรับหลายเครือข่ายในตัวโปรแกรมเดียว	
8.28	โปรแกรมพจนานุกรมแปลอังกฤษไทย kdictthai.	375

สารบัญตาราง

1.1	ตัวอย่างประเภทของใบอนุญาตต่าง ๆ แบ่งตามความเสรี	6
2.1	อักษรควบคุมที่มีความหมายพิเศษต่อเทอร์มินอลหรือเซลล์	30
2.2	ตัวแปรสภาพแวดล้อมทั่วไป	35
2.3	สรุปตัวเลือกทั่วไป	40
2.4	รูปแบบการรีไดเรกต์ต่าง ๆ	48
2.5	ไวลด์แคร์ดที่ใช้บอย	54
2.6	ตัวอย่างการใช้ไวลด์แคร์ดและความหมาย	56
2.7	อักษรที่มีความหมายพิเศษในเซลล์	57
2.8	key binding ที่ใช้บอยในการตรวจแก็บรหัคคำสั่ง (แบบ emacs)	59
2.9	หมวดหมู่ของ man page	66
2.10	key binding ของโปรแกรม less	68
2.11	key binding ของโปรแกรม info	69
2.12	เง็บไซด์ที่บุคคลตามตอบปัญหาได้	72
2.13	escape sequence ที่ใช้กับเซลล์พร้อมต์	76
2.14	ANSI escape sequence ที่เกี่ยวกับสี. [1]	78
2.15	key binding โดยปริยายและฟังชันไลบรารี readline ที่สัมพันธ์กัน.	84
3.1	ระบบไฟล์ที่ใช้ในลินุกซ์.	94
3.2	ไฟล์ดีไวซ์ทั่วไปที่ใช้ในลินุกซ์	99
3.3	ตัวอักษรที่ใช้แสดงประเภทของไฟล์.	115
3.4	ตัวเลือกของ ls ที่เกี่ยวกับการแสดงขนาดของไฟล์.	116
3.5	ตัวแปรโหมดที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้	119
3.6	โหมดที่ใช้บอย.	121
4.1	โปรแกรมคำสั่งในแพ็กเกจ fileutils.	134
4.2	โปรแกรมคำสั่งในแพ็กเกจ shellutils.	137
4.3	ตัวปฏิบัติการคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ที่ใช้ในเซลล์.	147
4.4	โปรแกรมคำสั่งในแพ็กเกจ textutils.	149
4.5	ตัวเลือกสำหรับ diff ที่ใช้ในการสร้างไฟล์ patch.	161
4.6	อักษรที่แสดงด้วยเครื่องหมาย backslash (\).	162

4.7	ชี้อปrageเกทของอักขระ.	163
4.10	การระบุตำแหน่งบรรทัดของ sed เป็นองค์น.	171
4.11	คำสั่งพื้นฐานของ sed.	172
4.12	ตัวแปรประกอบอยู่ภายในคำสั่ง awk.	178
4.13	ตัวเลือกสำหรับโปรแกรมบีบอัดข้อมูลทั่วไป.	180
4.14	ชุดโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับ zip.	182
4.15	ตัวเลือกที่ใช้บอยของคำสั่ง tar.	184
4.16	วิธีใช้อักขระพิเศษในชลล์.	192
5.1	สัญญาณต่าง ๆ และหมายเลขที่กำหนดโดยระบบปฏิบัติการ	216
5.2	ตัวเลือกของ strace สำหรับเลือกเหตุการณ์ที่ต้องการ.	235
6.1	ไลบรารีทูลส์คิตสำัญต่าง ๆ และโปรแกรมที่ใช้ไลบรารีนั้น ๆ.	240
6.2	เชกชันต่าง ๆ ในไฟล์ xorg.conf	264
6.3	คุณสมบัติต่าง ๆ ของฟอนต์.	298
6.4	ชื่อสถานที่พิเศษสำหรับ nautilus.	312
7.1	ค่ารหัสอักขระยูนิโคดช่วงต่าง ๆ หลังจากเข้ารหัสแบบ UTF-8.	325
8.1	คำสั่งสำหรับแก้ไขข้อความใน vi.	343
8.2	คำสั่งสำหรับลบอักขระใน vi.	345
8.3	คำสั่งสำหรับจัดการไฟล์ใน vi.	346
8.4	ตัวเลือกสำหรับการปรับแต่ง vi.	348
ก.1	รหัสอักขระ ASCII	377

บทที่ 1

รู้จักกับลินุกซ์

```
From: tovalds@klaava.Helsinki.Fi (Linus Benedict Torvalds)
To: Newsgroups: comp.os.minix
Subject: What would you like to see most in minix?
Summary: small poll for my new operating system
Message-ID: <1991Aug25.205708.9541@klaava.Helsinki.Fi>
```

Hello everybody out there using minix-I'm doing a (free) operating system (just a hobby, won't be big and professional like gnu) for 386 (486) AT clones. This has been brewing since april, and is starting to get ready. I'd like any feedback on things people like/dislike in minix, as my OS resembles it somewhat (same physical layout of the file-system (due to practical reasons) among otherthings).

I've currently ported bash (1.08) and gcc (1.40), and things seems to work. This implies that I'll get something practical within a few months, and I'd like to know what features most people would want. Any suggestions are welcome, but I won't promise I'll implement them:-)

Linus (torvalds@kruuna.helsinki.fi)

PS. Yes-it's free of any minix code, and it has a multi-threaded fs. It is NOT portable (uses 386 task switching etc.), and it probably never will support anything other than AT-harddisks, as that's all I have:-(.

เรื่องราวของลินุกซ์ (*Linux*) เริ่มมาจากข้อความข้างบนที่ส่งถึง Minix นิวส์กรุป (*newsgroup*) เมื่อปี ค.ศ.1991. ข้อความฉบับนี้เขียนโดยนักศึกษาชาวฟินแลนด์ที่มีชื่อว่า Linus Benedict Torvalds เพื่อแนะนำ ระบบปฏิบัติการ (*Operating System, OS*) ที่เข้าสร้างขึ้น. โครงการดังนี้เป็นการที่เขาสร้างขึ้นที่เรียกว่า *Linux* จะเป็นระบบปฏิบัติการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันและเป็นคู่แข่งที่น่ากลัวของระบบปฏิบัติการอื่น ๆ.

คำว่า “ลินุกซ์” เป็นศัพท์ที่มักอยู่ติดกับชื่อรากฐานที่ดีที่สุด. ชาวต่างชาติบ้างก็อ่านออกเสียงว่า “ลีนักซ์”. ทางญี่ปุ่นอ่านออกเสียงว่า “ลินักซ์”.

ระบบปฏิบัติการคล้ายเหมือนยูนิกซ์ที่สร้างขึ้นโดยศาสตราจารย์ Andrew Tanenbaum เพื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ

1.1 Linux คืออะไร?

“Linux” หรือที่เรียกในภาษาไทยว่า “ลินุกซ์”, เป็นระบบปฏิบัติการที่สร้างโดยนาย Linus Benedict Torvalds ชาวฟินแลนด์ขณะที่เข้าเป็นนักศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัย Helsinki

ki. หลังจากที่เขาเผยแพร่รหัสต้นฉบับ (*source code*) ทางอินเทอร์เน็ตแล้วทำให้มีนักพัฒนาซอฟต์แวร์ (*software developer*) ซึ่งส่วนมากเป็นอาสาสมัครอยู่ทั่วโลกช่วยกันพัฒนาตัวระบบปฏิบัติการเอง, รวมถึงโปรแกรมต่าง ๆ ที่ใช้ในระบบด้วย. กล่าวได้ว่าระบบปฏิบัติการลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการที่เกิดจากอินเทอร์เน็ตและพัฒนาบนอินเทอร์เน็ต.

multi-users ►

มัลติยูสเซอร์. ความสามารถของระบบปฏิบัติการที่ให้ผู้ใช้หลายคนทำงานได้ในเวลาเดียวกัน

multi-tasks ►

มัลติทาร์ก. ความสามารถในการแบ่งเวลาการทำงานของหน่วยประมวลผล เมื่อมีงานหลายอย่างที่ต้องทำ. เป็นผลให้คุณเหลือเวลาทำงานของประมวลผล ข้อมูลสามารถทำงานหลายอย่างได้ในเวลาเดียวกัน.

POSIX ►

ข้อกำหนดมาตรฐานว่าระบบปฏิบัติการที่สามารถใช้งานได้กับอาร์ดแวร์ ต่างระบบหน้าต้องมีรายละเอียด คุณสมบัติอย่างไร. มาตรฐานนี้กำหนดโดยองค์กร The Institute of Electrical and Electronic Engineers (IEEE).

การที่นำรหัสต้นฉบับของโปรแกรม บนระบบหนึ่งไปแก้ไขและคอมไพล์ บนระบบอื่นเรียกว่าการ porting. โปรแกรมที่มีคุณสมบัตินี้เรียกว่า portable หรือมีความสามารถในการ port (portability).

ลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการแบบมัลติยูสเซอร์ (*multi-users*) และ มัลติทาร์ก (*multi-tasks*) ที่ใช้ได้กับระบบคอมพิวเตอร์หลายประเภท. ระบบคอมพิวเตอร์ที่ลินุกซ์ใช้กันอย่างแพร่หลายได้แก่ระบบคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (*Personal Computer, PC*) ที่ใช้หน่วยประมวลผล (*Processor*) ที่มาสถาปัตยกรรม (*architechture*) แบบ CISC (Complex Instruction Set Computer) เช่นหน่วยประมวลผลตระกูล Intel, AMD เป็นต้น. ลินุกซ์ยังสามารถใช้งานกับระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้หน่วยประมวลผลอื่น ๆ ได้ด้วยเช่น MIPS, SPARC, PowerPC ฯลฯ, โดยแก้ไขรหัสต้นฉบับของลินุกซ์บางส่วน.

ลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการที่คล้ายเหมือนกับระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ (*UNIX*). กล่าวคือ, ลินุกซ์ออกแบบโดยใช้แนวความคิด (*concept*) ของระบบปฏิบัติการยูนิกซ์เป็นต้นแบบ. แต่ลินุกซ์เริ่มสร้างขึ้นโดยนาย Linus Torvalds เพียงลำพังโดยไม่ได้ลอกเลียนหรือสืบทอดรหัสต้นฉบับจากยูนิกซ์แต่อย่างใด. ลินุกซ์ถูกสร้างขึ้นมาให้ทำงานทุกอย่างที่ระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ทำได้โดยยึดมาตรฐาน *POSIX (Portable Operating System Interface based on UNIX)*. ซึ่งหมายความว่าโปรแกรมที่ใช้บนลินุกซ์มีความเข้ากันได้ (*compatibility*) กับระบบปฏิบัติการยูนิกซ์อื่น ๆ ในระดับรหัสต้นแบบ. กล่าวคือสามารถนำรหัสต้นฉบับของโปรแกรมที่ใช้ในลินุกซ์ไปคอมไพล์ (*compile*) บนระบบปฏิบัติการยูนิกซ์อื่น ๆ และจะสามารถ执行 (*execute*) ได้โดยไม่ต้องแก้ไขรหัสต้นฉบับหรือแก้ไขเพียงเล็กน้อยเท่านั้น. ในทางกลับกัน, ผู้ใช้สามารถนำรหัสต้นฉบับของโปรแกรมที่ใช้ในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์อื่น ๆ มาคอมไпал์แล้วจะทำการบนระบบปฏิบัติการลินุกซ์ได้เช่นเดียวกัน.

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ลินุกซ์” เดียว ๆ, เราสามารถตีความได้หลายความหมาย. ในความหมายเฉพาะเรื่อง, ลินุกซ์หมายถึงแก่นของระบบปฏิบัติการที่เรียกว่าคอร์แนล (*kernel*) หรือเรียกให้ชัดเจนว่า ลินุกซ์คอร์แนล (*linux kernel*) ซึ่งเป็นโปรแกรมพิเศษ, ทำหน้าแบ่งเวลาทำงานของหน่วยประมวลผลให้ไป/รีเซส (*process*) ต่าง ๆ, จัดการการใช้หน่วยความจำ (*memory*), ควบคุมการทำงานของเดバイซ์ (*device*) ไม่ว่าจะเป็นฮาร์ดดิสก์ (*hard disk*), *I/O Port* ฯลฯ. ในความหมายโดยรวมหรือความหมายทั่วไป, ลินุกซ์หมายถึง *Operating Environment* ซึ่งหมายถึงคอร์แนลและกลุ่มของซอฟต์แวร์ต่างที่นำมารวมกันให้เป็นระบบ. ตัวอย่างโปรแกรมต่าง ๆ ที่ใช้กับระบบปฏิบัติการลินุกซ์ได้แก่ ระบบ X วินโดว์ (*X window system*), ระบบเดSKTOPท็อป (*desktop environment*), คอมไпал์เตอร์ (*compiler*), อินเทอร์พีเตอร์ (*interpreter*), บรรณาธิกร (*editor*) เป็นต้น. สำหรับบุคคลทั่วไปถ้าพูดถึง “ลินุกซ์” จะหมายถึง *Operating Environment* แต่สำหรับนักพัฒนาซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมเมอร์, “ลินุกซ์” อาจจะมีความหมายลึกกว่านั้นซึ่งอาจจะลงถึงคอร์แนล.

1.2 ประวัติความเป็นมาของลินุกซ์

ระบบปฏิบัติการลินุกซ์เริ่มสร้างในปี ค.ศ. 1991 โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยชาวพินแลนด์ ที่ชื่อ Linus Torvalds [2]. Linus เป็นคนที่สนใจและคลุกคลีกับคอมพิวเตอร์มาตั้งแต่

เด็ก. เมื่อเขาเป็นนักศึกษาปีหนึ่งที่มหาวิทยาลัย Helsinki, เขายังได้รับจัดการระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ซึ่งแตกต่างจากระบบปฏิบัติการที่ใช้กับคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล. การที่เขาได้รับจัดการยูนิกซ์นี้เองเป็นจุดเริ่มต้นทำให้เขาสนใจศึกษาการทำงานของระบบปฏิบัติการ.

หนังสือ *Operating Systems: Design and Implementation* เป็นหนังสือที่เขาอ่านประกอบการเรียนเกี่ยวกับเรื่องระบบปฏิบัติการ. หนังสือเล่มนี้เขียนโดย Andrew Tanenbaum ซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศเนเธอร์แลนด์. Andrew Tanenbaum นอกจากจะเขียนหนังสือเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการแล้วเขายังสร้างระบบปฏิบัติการขนาดเล็กคล้ายยูนิกซ์ที่มีชื่อว่า *มินิกซ์ (Minix)* สำหรับการเรียนการสอนระบบปฏิบัติการอีกด้วย. หนังสือเล่มนี้เป็นแรงบันดาลใจและเป็นชนวนความคิดให้ Linus สร้างระบบปฏิบัติการด้วยตัวเอง.

ในปี 1991, Linux ซึ่งคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลมาใช้งาน. คอมพิวเตอร์ที่เขาซื้อเป็นคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลที่ใช้หน่วยประมวลผลของ Intel รุ่น 80386 และระบบปฏิบัติการที่มาพร้อมกับเครื่องคอมพิวเตอร์นั้นได้แก่ MS DOS. นอกจากนั้นเขาก็ต้องการที่จะลองใช้ยูนิกซ์ในการทำงานของระบบปฏิบัติการ. เพราะว่ามินิกซ์เป็นระบบปฏิบัติเพื่อการศึกษาไม่ใช่เพื่อการใช้งาน, ระบบบางอย่างในมินิกซ์ใช้งานได้ไม่ดีนักและสิ่งที่เขาไม่ชอบคือเทอร์มินอลเอนุเมเตอร์ (*terminal emulator*) ของมินิกซ์. เขายังตัดสินใจเริ่มสร้างโปรแกรมทอร์มินอลเอนุเมเตอร์ด้วยภาษาแอสเซมบลี (*assembly language*) เอง.

เพื่อที่จะอ่านนิวส์กรุปของมหาวิทยาลัยผ่านโมเด็ม (*Modem*) จากที่บ้าน, เขายังสร้างเทอร์มินอลเอนุเมเตอร์ที่ทำงาน 2 อย่างพร้อมๆ กันคือ อ่านข้อมูลจากโมเด็มแล้วแสดงผลทางหน้าจอ, และรับข้อมูลจากคีย์บอร์ดแล้วส่งต่อให้โมเด็ม. การทำงานสองอย่างในเวลาเดียวกันใช้หลักการที่เรียกว่า *task switching* ซึ่งเป็นพื้นฐานของระบบปฏิบัติการ. โปรแกรมเทอร์มินอลเอนุเมเตอร์ที่เขาสร้างเก็บบันทึกอยู่ในแผ่นฟลีปปี้ดิสก์ (*Floppy disk*) เพราะฉะนั้นเวลาที่เขาจะใช้โปรแกรมต้องบูต (*boot*) โปรแกรมจากแผ่นฟลีปปี้ดิสก์โดยตรง. ปัญหาที่ต้องแก้มีมากขึ้นเมื่อเขารู้สึกว่าต้องการดาวน์โหลดไฟล์ผ่านทางโมเด็มเก็บบันทึกลงฮาร์ดดิสก์. ปัญหานี้ทำให้เขารู้สึกว่าต้องศึกษาเกี่ยวกับ *file system* และเขาก็ต้องพยายามแก้ไข. Linus เขียนไคร์เวอร์ (*driver*) ของฮาร์ดดิสก์และทำให้เทอร์มินอลเอนุเมเตอร์เก็บข้อมูลลงฮาร์ดดิสก์ได้. ในที่สุดเทอร์มินอลเอนุเมเตอร์ที่เป็นโปรแกรมเล็กๆ, เดิมเขียนขึ้นเพื่ออ่านนิวส์กรุปก็เริ่มเปลี่ยนเป็นระบบปฏิบัติการที่ละเอียดลออ.

ระบบปฏิบัติการเริ่มเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนเมื่อ Linus ทำการพอร์ต (*port*) เชลด์ (*shell*) ซึ่งเป็นตัวโปรแกรมรับคำสั่งจากคีย์บอร์ดส่งต่อให้ระบบปฏิบัติการ. ระบบปฏิบัติการเริ่มสมบูรณ์เมื่อเขาพอร์ตคอมไฟล์เดอร์ภาษา C (*C compiler*) สำเร็จ. นั่นหมายความว่าเขาสามารถนำรหัสต้นฉบับของโปรแกรมเขียนมาคอมไพล์และใช้ได้กับระบบปฏิบัติการที่เขาสร้างไว้. ความต้องการ, ความพยายาม, และการไม่ยอมแพ้ของนาย Linus นี้เองที่ทำให้เกิดระบบปฏิบัติการที่เรียกว่า “ลินุกซ์” ในวันนี้.

หลังจากที่ Linus เปิดเผยระบบปฏิบัติการที่เขาสร้างผ่านทางอินเทอร์เน็ต. นักพัฒนาซอฟต์แวร์จากทั่วโลกที่สนใจเริ่มพอร์ตโปรแกรมต่างๆ ที่ใช้ในยูนิกซ์ให้ใช้ได้กับลินุกซ์ เช่นระบบ X วินโดว์ (*X window system*), ยูทิลิตี้โปรแกรมต่างๆ ที่มาจาก Free Software Foundation (GNU) และอื่นๆ. นอกจากการพอร์ตโปรแกรมที่มีอยู่แล้ว, โปรแกรมบางอย่างสร้างขึ้นสำหรับใช้บน ลินุกซ์ปัจจุบันพอร์ตไปใช้ในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ด้วยเช่น

terminal emulator ►
เทอร์มินอลเอนุเมเตอร์. โปรแกรมที่ใช้ในการแสดงผลในรูปแบบตัวอักษรผ่านทางหน้าจอโดยการป้อนข้อมูลเข้าผ่านทางคีย์บอร์ด

port ►
พอร์ต(กริยา). การตัดแปลงต้นฉบับโปรแกรม, คอมไฟล์ให้เขียนระบบปฏิบัติการที่แตกต่างกันหรือสถาปัตยกรรมคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันได้

X window system ►
X วินโดว์. ระบบการแสดงผลกราฟฟิกส์ผ่านทางจอภาพในรูปแบบของหน้าต่างหลายหน้า. เป็นโครงการของ MIT ที่พัฒนาต่อมาจาก W windows system ของ Stanford. ระบบ X วินโดว์ที่ใช้ในลินุกซ์เป็นโครงการของ Xfree86 ซึ่งพัฒนา X เชิร์ฟเวอร์สำหรับวีดีโอด้วยๆ. sangkuw เขียนว่า X window ไม่ใช่ windows.

GNOME เป็นต้น. สิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือการพัฒนาตัวระบบปฏิบัติการลินุกซ์เองให้ใช้ได้กับสถาปัตยกรรมคอมพิวเตอร์ (*computer architecture*) อื่น ๆ เช่น Atari, Alpha, SPARC เป็นต้น.

1.3 กฎหมายกับซอฟต์แวร์

เนื่องจากผู้เขียนไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย, เนื้อหาที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์, ใบอนุญาต และลิขสิทธิ์ที่แนะนำนี้อาจไม่ใช่ข้อมูลที่เท็จตรง. สำหรับผู้ที่สนใจกฎหมาย หนังสือหรือเว็บไซต์ [3] ที่เกี่ยวกับกฎหมายอ่านประกอบ.

1.3.1 ลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ (*copyright*) คือสิทธิ์ที่ผู้สร้างสรรค์พึงจะได้จากการผลงานที่สร้าง. ผลงานในที่นี้ได้แก่ ซอฟต์แวร์, หนังสือ, ภาพนิ่ง, เพลง เป็นต้น. ผู้ถือสิทธิ์มีสิทธิ์ในผลงานของตัวเอง เช่น สิทธิ์ในการขาย, สิทธิ์ห้ามทำสำเนา, สิทธิ์ในการแจกจ่าย ฯลฯ. ซอฟต์แวร์ ลิขสิทธิ์คือซอฟต์แวร์ที่ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายลิขสิทธิ์. การที่ผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าของผลงานนั้น จะใช้ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ถือสิทธิ์ก่อนที่จะใช้ผลงานนั้น. ซอฟต์แวร์ที่ไม่มีลิขสิทธิ์ได้แก่ซอฟต์แวร์ที่ไม่มีการคุ้มครองใดๆ ทางกฎหมาย เช่นซอฟต์แวร์ที่ประกาศเป็นสาธารณะสมบัติ (*public domain*).

ตัวอย่างซอฟต์แวร์ เช่นลินุกซ์ เครื่องเป็นซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์และผู้ที่ถือครองลิขสิทธิ์ได้แก่นาย Linus Torvalds ซึ่งเป็นผู้สร้าง. ตามหลักแล้วไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามที่ต้องการใช้ลินุกซ์ต้องได้รับอนุญาตจากนาย Linus ก่อนจะใช้ได้. แต่ในความเป็นจริงผู้ใช้สามารถใช้ลินุกซ์ได้โดยไม่ต้องขออนุญาต เพราะนาย Linus ได้ให้อนุญาตแล้วโดยใช้ใบอนุญาต (*license*) ที่เรียกว่า GNU General Public License ต่อลินุกซ์ เครื่องเป็นสาธารณะสมบัติ.

1.3.2 ใบอนุญาต

ตั้งแต่เริ่มต้นเรื่องราวของคอมพิวเตอร์, ซอฟต์แวร์คือสินค้าแต่เป็นสินค้าที่ต่างจากสินค้าทั่วไป ตรงที่ซอฟต์แวร์เป็นสินค้าเชิงนามธรรมมากกว่ารูปธรรม. ตามธรรมชาติของซอฟต์แวร์, ซอฟต์แวร์เป็นข้อมูลที่เก็บอยู่ในสื่อกลางต่าง ๆ ได้. สามารถทำสำเนาส่งต่อให้คนอื่นได้. ใช้ได้กับคอมพิวเตอร์ไม่เฉพาะจงว่าต้องเป็นเครื่องใด ๆ. ธรรมชาติของซอฟต์แวร์นี้เองเป็นปัจจัยสำหรับผู้ผลิตซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์. กล่าวคือถ้าผู้ผลิตซอฟต์แวร์ไม่ทำสัญญากับผู้ที่ได้ซอฟต์แวร์, ผู้ที่ได้ซอฟต์แวร์นั้นสามารถทำสำเนาแจกจ่าย, หรือใช้กับคอมพิวเตอร์ได้ไม่เลือก. เป็นผลให้ผู้ผลิตซอฟต์แวร์ไม่สามารถดำเนินธุรกิจด้วยการขายซอฟต์แวร์ได. นี่เองเป็นที่มาของใบอนุญาต (*license*).

โดยปกติแล้วซอฟต์แวร์จะมีใบอนุญาตในการใช้งานกำกับมาด้วย. ใบอนุญาตได้แก่ข้อตกลงระหว่างผู้สร้าง, เจ้าของ, หรือผู้จำหน่ายซอฟต์แวร์กับผู้ที่ได้รับซอฟต์แวร์นั้น ๆ ซึ่งเนื้อหาของข้อตกลงจะแตกต่างกันออกไปตามกรณี. โดยปกติ, ในอนุญาตจะจำกัดสิทธิ์ต่าง ๆ ที่พึงกระทำได้กับซอฟต์แวร์ เช่นห้ามทำสำเนาแจก, ห้ามติดตั้งซอฟต์แวร์ลงใน

เครื่องคอมพิวเตอร์เกินหนึ่งเครื่องเป็นต้น. แน่นอนว่าในทางปฏิบัติ, ผู้ที่ได้ซอฟต์แวร์นั้นสามารถกระทำสิ่งเหล่านี้ได้แต่จะเป็นการละเมิดข้อตกลงและถือว่ามีความผิด, อาจถูกดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป.

GNU General Public License

ลินุกซ์คอร์แนลให้อิสระแก่ผู้ใช้ครอบคลุมเรื่องการทำสำเนา (copying), การแจกจ่าย (distribution) และการแก้ไข (modification). ในอนุญาตที่ลินุกซ์เลือกใช้ได้แก่ *GNU General Public License (GPL)*. ในอนุญาตแบบ GPL นี้สร้างขึ้นโดยองค์กรที่เรียกว่า *Free Software Foundation* ก่อตั้งและดำเนินการโดยนาย Richard Stallman.

ในอนุญาตแบบ GPL นี้เองที่ทำให้ลินุกซ์ต่างจากระบบปฏิบัติการทั่วๆไป. โดยปกติแล้วระบบปฏิบัติการจะพัฒนาโดยองค์กรหรือบริษัทในกลุ่มเด็กๆ. ไม่มีการเปิดเผยแพร่รหัสต้นฉบับแก่สาธารณะ, ผู้ใช้ไม่สามารถทำสำเนาหรือแจกจ่ายให้กันอีกต่อไป. ระบบปฏิบัติการลินุกซ์มีความคิดที่แตกต่างกับสิ่งที่กล่าวมาอย่างสิ้นเชิง. ลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการที่ฟรี. ผู้ที่ต้องการใช้ลินุกซ์ไม่มีความจำเป็นที่ต้องเสียเงินซื้อ, สามารถดาวน์โหลด (*download*) จากอินเทอร์เน็ต [4]. และผู้ใช้มีสิทธิ์ที่จะแจกจ่ายต่อไปได้โดยไม่ผิดกฎหมายต่างๆ ที่ผู้ใช้ยังปฏิบัติตามใบอนุญาต GPL ระบุไว้. คำว่า “ฟรี” ในที่นี่ไม่ได้หมายความว่าราคาเป็น “ศูนย์” แต่หมายถึงความเป็น “อิสระเสรี” ที่ผู้ใช้กระทำได้. การที่ลินุกซ์ใช้ใบอนุญาตแบบ GPL มีผลดีคือให้อิสระแก่ผู้ใช้. เปิดโอกาสให้นักพัฒนาซอฟต์แวร์สามารถศึกษารหัสต้นฉบับ, และพัฒนาปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมต่อไปได้ยิ่งขึ้น. GPL ยังระบุถึงงานสืบทอด (*derived work*) ของซอฟต์แวร์ที่มีใบอนุญาตเป็นแบบ GPL ด้วยว่างานสืบทอดจะให้ใบอนุญาตแบบ GPL โดยปริยาย. กล่าวคือถ้าเป็นงานที่สืบทอดมาจากงาน GPL งานนั้นต้องเป็น GPL ด้วย. บุคคลใดๆ มีอิสระทำสำเนา, แจกจ่าย, แก้ไขรหัสต้นฉบับของงานสืบทอดได้. เราสามารถกล่าวได้ว่าเหตุที่ลินุกซ์ใช้กันอย่างแพร่หลายและมีการแก้ไขปรับปรุงให้กันสมัยทันเหตุการณ์เป็นผลของการที่ลินุกซ์ใช้ใบอนุญาต GPL นี้เอง.

GNU Lesser General Public License

สำหรับงานสืบทอดที่ทำต่อหรือใช้รหัสต้นฉบับของซอฟต์แวร์ที่มีใบอนุญาตแบบ GPL, ตัวใบอนุญาตระบุไว้ว่างานสืบทอดจะต้องใช้ใบอนุญาตแบบ GPL ไปโดยปริยาย [5]. หมายความว่าโปรแกรมเชิงพาณิชย์ที่สืบทอดหรือใช้รหัสต้นฉบับจากซอฟต์แวร์ที่มีใบอนุญาตแบบ GPL ต้องมีใบอนุญาตเป็นแบบ GPL ไปด้วย. ในกรณีอาจเป็นผลเสียในเชิงพาณิชย์ เพราะซอฟต์แวร์ที่ผลิตออกมายังคงเป็นซอฟต์แวร์ที่สามารถทำสำเนา, แจกจ่ายได้, ขอรหัสต้นฉบับได้ไปโดยปริยาย. เหตุนี้เองทาง FSF จึงออกใบอนุญาตที่เรียกว่า *GNU Lesser General Public License (LGPL)* ที่ลดหย่อนสิทธิ์ของผู้ใช้เล็กน้อยตรงที่เปิดโอกาสให้ซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์สามารถใช้รหัสต้นฉบับของซอฟต์แวร์ซึ่งรวมไปถึง “*library*” (library) ที่มีใบอนุญาตแบบ GPL ได้โดยที่งานสืบทอดนั้นยังคงใช้ใบอนุญาตของตัวเองที่ไม่ใช่ GPL ที่ได้.

สรุปได้ว่า LGPL ให้อิสระต่อผู้ใช้น้อยลง (lesser) เมื่อเทียบกับใบอนุญาตแบบ GPL. ในทางตรงกันข้ามเป็นการเปิดโอกาสให้ซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์ที่ถือเป็นงานสืบทอดใช้

Free Software Foundation เป็นองค์กริสระไม่หวังผลกำไรซึ่งก่อตั้งโดย Richard Stallman เมื่อปีค.ศ. 1982. จุดประสงค์ขององค์กรนี้คือสร้างระบบยูนิกซ์ที่เสรี. ซอฟต์แวร์ที่มีชื่อเสียงที่พัฒนาโดยองค์กรนี้ได้แก่ GNU C compiler, GNU Emacs และ Free Software Foundation มีชื่อเรียกทั่วไปว่า GNU เป็นคำขู่แบบ recursive ของคำว่า “GNU is Not Unix”

เดิมคือใบอนุญาต GNU Library General Public License.

ตารางที่ 1.1: ตัวอย่างประเภทของใบอนุญาตต่าง ๆ แบ่งตามความเสรี

ประเภทของใบอนุญาต	ตัวอย่าง
GPL-Compatible Free Software Licenses	GPL, LGPL, Public Domain, X11 License, BSD (modified)
GPL-Incompatible, Free Software Licenses	BSD (original), Open Software License, Apache License, Mozilla Public License (MPL), Q Public License (QPL), PHP License
Non-Free Software Licenses	Open Public License, Aladdin Free Public License, Microsoft's Shared Source License

ซอฟต์แวร์หรือไลบรารีที่มีใบอนุญาตเป็น GPL ได้โดยยังคงใบอนุญาตของตัวเอง.

การตีความงานสืบทอดว่าคืออะไรยังไม่ค่อยกระจำากันมากนัก, คงต้องยกเป็นเรื่องของกฎหมาย. ตัวอย่างงานสืบทอดที่ชัดเจนได้แก่การแก้ไข, เพิ่มเติม, ปรับแต่งงานที่เป็นแบบ GPL ถือว่าเป็นงานสืบทอดอย่างเห็นได้ชัด. ซอฟต์แวร์ที่ใช้ไลบรารีที่ไม่ได้สร้างเอง ก็ถือว่าเป็นงานสืบทอดเช่นกัน. ดังนั้นไลบรารีที่เป็นมาตรฐานและใช้กันมากของ FSF มันจะใช้ใบอนุญาตแบบ LGPL เช่นไลบรารี C ของ GNU เป็นต้น.

การคอมไพล์โปรแกรมเขียนโปรแกรมที่เขียนด้วยภาษา C จะใช้ไลบรารี C โดยปริยาย. แต่เนื่องจากไลบรารี C ของ GNU มีใบอนุญาตเป็น LGPL เพราะฉะนั้นโปรแกรมที่ใช้ไลบรารีนี้ไม่จำเป็นต้องเป็น GPL ก็ได.

ใบอนุญาตแบบอื่น ๆ

ในขณะที่ลินุกซ์เคอร์เนลใช้ใบอนุญาตแบบ GPL, โปรแกรมต่าง ๆ ที่นำมาร่วมเข้าเป็นระบบใช้งานไม่จำเป็นต้องใช้ใบอนุญาตแบบ GPL ก็ได. โปรแกรมที่ใช้กับลินุกซ์เคอร์อาจจะใช้ใบอนุญาตแบบอื่น ๆ [6] ตามตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 1.1.

1.3.3 สิทธิบัตร

สิทธิบัตร (patent) คือหนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์. การประดิษฐ์นี้รวมถึงกรรมวิธีซึ่งได้แก่ขั้นตอนวิธี (algorithm) ด้วย. หมายความว่าถ้ามีเครื่อไปจดสิทธิบัตรขั้นตอนวิธีใด ๆ ก่อนแล้วผู้พัฒนาซอฟต์แวร์ใช้ขั้นตอนเดียวกันในการสร้างซอฟต์แวร์ไม่ว่าจะคิดเองหรือไม่ต้องขออนุญาตหรือจ่ายค่าตอบแทนกับผู้ที่จดสิทธิบัตรนั้นก่อน.

ปัญหาของสิทธิบัตรกับการพัฒนาซอฟต์แวร์เสรีมีหลายกรณี. สมมติว่าบริษัทบางแห่งจดสิทธิบัตรไว้และนักพัฒนาซอฟต์แวร์เสรีสร้างซอฟต์แวร์อันหนึ่งซึ่งไปตรงกันเนื้อหาของสิทธิบัตรนั้น. บริษัทที่เป็นเจ้าของสิทธิบัตรอาจจะรู้ว่าซอฟต์แวร์ที่นักพัฒนาซอฟต์แวร์นั้นสร้างใช้วิธีการเดียวกับที่บริษัทจดสิทธิบัตรไว้ แต่บริษัทไม่ฟ้องร้องทันที. บริษัทอาจเก็บเรื่องเงียบและถ้าซอฟต์แวร์ที่พัฒนากันเนื้อหาสิทธิบัตรของตัวเองเกิดได้รับความนิยมนิ่คนิยมมาก, บริษัทค่อยเริ่มฟ้องร้องหรือเรียกเก็บค่าตอบแทนจากผู้ใช้หรือผู้สร้างซอฟต์แวร์นั้น ๆ ก็ได. วิธีนี้อาจเป็นวิธีทำรายได้อย่างหนึ่งซึ่งไม่เป็นธรรมเท่าไรนักแต่ก็ยังมีคนทำโดย

เนพะในสหรัฐเมริคาวะสำนักงานจดสิทธิบัตรได้รายได้จากการจดสิทธิบัตร ถ้ามีคนจดสิทธิบัตรมากเท่าไรก็ได้รายได้มากเท่านั้น.

ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิบัตรอีกอย่างได้แก่การจดสิทธิบัตรกรรมวิธีในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่ครุ่นคิดได้. ตัวอย่างเช่น Amazon.com ร้านขายหนังสือบนอินเทอร์เน็ต รายใหญ่ได้จดสิทธิบัตรเกี่ยวกับขั้นตอนการซื้อของบนอินเทอร์เน็ตโดยกดปุ่มหนึ่งที่ (one-click purchasing) [7] ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นในการซื้อขายของการอินเทอร์เน็ตและครุ่นคิดได้.

1.4 ซอฟต์แวร์เสรี

ต้องทำความเข้าใจอีกเล็กน้อยว่า GPL คือใบอนุญาตไม่ใช่ซอฟต์แวร์. *free software* [8, 9] หรือภาษาไทยใช้คำว่าซอฟต์แวร์เสรี, ฟรีในที่นี่คืออิสระเสรีไม่เกี่ยวกับราคา. กล่าวคือผู้ใช้มีสิทธิที่จะกระทำการ (run), ทำสำเนา (copy), แจกจ่าย (distribute), ศึกษา, ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงซอฟต์แวร์. แบ่งความเป็นอิสระให้หลายระดับคือ:

- อิสระระดับที่ 0: อิสระที่ผู้ใช้สามารถใช้ซอฟต์แวร์ไม่ว่าในกรณีหรือโอกาสใด ๆ
  - อิสระระดับที่ 1: อิสระในการศึกษาการทำงานของซอฟต์แวร์, เปิดลิขสิทธิ์, แปลงไฟล์, ซ่อน/แสดงฟังก์ชันตามที่ต้องการ. หมายความว่ารหัสต้นฉบับเปิดเผยต่อผู้ที่ต้องการ.
  - อิสระระดับที่ 2: อิสระในการแจกจ่ายซอฟต์แวร์ให้ผู้อื่น ๆ.
  - อิสระระดับที่ 3: อิสระในการปรับปรุงซอฟต์แวร์ให้ดีขึ้น, แจกจ่ายสู่สาธารณะชนได้ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ของการปรับปรุงร่วมกัน. การที่จะบรรลุจุดประสงค์นี้, รหัสต้นฉบับต้องเปิดเผยด้วย.

 คำแปลภาษาไทยที่สื่อความหมายคำว่า free software ได้แก่คำว่าซอฟต์แวร์เสรี. "ไม่ควรใช้ทันทีพิทักษ์ฟรี" หรือซอฟต์แวร์เพื่อเกิดความสนับสนุนได้ง่ายๆ. เศรษฐีที่เขย่งหมายถึงเสรีที่มีขอบเขต. ไม่ใช่เสรีที่อยากจะทำอะไรก็ทำได้.

ซอฟต์แวร์ที่จะเรียกได้ว่าเป็นซอฟต์แวร์เสรี (free software) ต้องมีองค์ประกอบข้างต้นทั้งหมดครบ. อีกประการหนึ่งคือ free software ไม่ได้มายความว่าไม่มีราคา. อาจจะมีการขายเป็นลินค้าก็ได้และเป็นซอฟต์แวร์เสรี (free software) ได้ถ้ามีคุณสมบัติทั้งหมดที่กล่าวไปแล้ว.

1.5 ໂອເພນ່ະໂຮງສ

ถึงแม้ว่าได้มีการกำหนดความหมายของคำว่า free software “ไปแล้วก็ตาม”, คำว่า “ฟรี” ในภาษาอังกฤษมักเป็นสาเหตุให้บุคคลทั่วไปสับสนได้ง่าย. ตัวอย่างเช่นโปรแกรมบางอย่างแจกฟรีแต่ผู้ใช้ไม่สามารถดูหรือศึกษาทั้งหมดได้. บางโปรแกรมเรียกว่า “ฟรี” เพราะเป็นสาธารณะสมบัติ (*public domain*). Public domain หมายถึงการไม่มีลิขสิทธิ์ (*copyright*) คุ้มครอง, ผู้ใช้สามารถทำอะไรก็ได้ซึ่งบางกรณีไม่ใช่ผลิติเสมอไป. บางโปรแกรม “ฟรี” แต่ฟรีเฉพาะบุคคลบางกลุ่มหรือการใช้ที่ไม่ใช่การพาณิชย์. ความสับสนต่างๆเหล่านี้ทำให้เกิดการใช้คำว่า โอเพนซอร์ส (*open source*) แทนคำว่า free software.

ซอฟต์แวร์ที่จะเรียกได้ว่าเป็นโอเพนซอร์สนั้นต้องประกอบด้วยข้อกำหนดหลายอย่าง ที่กำหนดโดย Open Source Initiative [10]. ตัวอย่างเช่นซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สต้องแจก จ่ายได้เสรี, ไม่เกิดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติหรืออื่นๆ. สามารถเอาไปใช้ ในงานใดก็ได้โดยไม่กีดกัน. เปิดเผยรหัสต้นฉบับเป็นต้น. ผู้อ่านสามารถอ่านคำจัดกัด ความของโอเพนซอร์สโดยละเอียดเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์ของ Open Source Initiative.

Open Source Initiative
องค์กรที่ไม่หวังผล
ประสงค์ช่วยส่งเสริม
ซอฟต์แวร์แบบโอเพน
ออกใบบัตรของซอฟต์แวร์
ให้รางวัล เป็นต้น.

1.6 มรรมาศติและคุณลักษณะของลินุกซ์

เปิดเผยแพร่และให้อิสระแก่ผู้ใช้

เนื่องจากลินุกซ์ใช้ใบอนุญาตแบบ GPL ผู้ใช้จึงมีสิทธิที่จะทำสำเนา, ศึกษารหัสต้น ฉบับ, แก้ไขรหัสต้นฉบับตามที่ต้องการทราบเท่าที่รหัสต้นฉบับที่เปลี่ยนแปลงเปิด เพย์ต่อสาธารณะ. ลินุกซ์สามารถดาวน์โหลดได้จากอินเทอร์เน็ต, หรือก้อนบีป์จาก จ่ายซื้อขายได้ในรูปแบบของสื่อต่างๆ เช่น CDROM เป็นต้น. ในการนี้ที่ไม่สะดวก ดาวน์โหลดจากอินเทอร์เน็ต, ผู้ใช้สามารถเลือกซื้อ CDROM ดิสทริบิวชันที่ทำ สำเร็จแล้วจากผู้ผลิตดิสทริบิวชันโดยตรง.

พึงตนเองก่อนขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

การแก้ปัญหาหรือข้อสงสัยที่เกิดจากลินุกซ์โดยพื้นฐานแล้วผู้ใช้ต้องพึงตนเองเป็น หลัก. เนื่องจากลินุกซ์สร้างจากกลุ่มคนบนอินเทอร์เน็ตไม่ใช่สินค้าที่สร้างพัฒนา โดยบริษัทใดบริษัทหนึ่ง, จึงเป็นการยากที่จะรับประทานหรือสนับสนุนการใช้งาน (support) ได้อย่างเต็มที่. ผู้ใช้ควรจะตระหนักรู้เสมอว่าต้องพึงตนเองก่อนเวลา เจรจาปัญหาหรือข้อสงสัยในการใช้งาน. ผู้ใช้อาจจะต้องหาข้อมูลจากหนังสือหรือ อินเทอร์เน็ต, คู่มือการใช้งานเอง. ถ้าไม่สามารถแก้ปัญหาได้หรือหากำตอบไม่เจอก ก็อาจจะถามผู้รู้หรือผู้ใช้งานคนอื่นทาง mailing list, webboard, newsgroup ฯลฯ ประกอบกับข้อมูลที่ตนเองหาไว้.

ประสิทธิภาพ

ลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการที่เสถียร (stable) และมี ดาวน์ไทม์ (downtime) ต่ำ. รหัสต้นฉบับของระบบปฏิบัติการได้รับการตรวจสอบและทดสอบอย่างดีก่อนที่จะรี ลีส (release) ในแต่ละเวอร์ชัน. แน่นอนว่าไม่มีอะไรที่สมบูรณ์แบบ, เครื่องเนลหรือ โปรแกรมใช้งานบางอย่างอาจจะมีช่องโหว่หลังจากออกประกาศใช้. โดยทั่วไปช่อง โหว่หรือข้อผิดพลาดเหล่านี้จะถูกรายงานต่อผู้พัฒนาและแก้ไขในรุ่นถัดไป. ถ้า เป็นช่องโหว่ที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของระบบอย่างร้ายแรงก็อาจจะได้รับการแก้ ไขอย่างรวดเร็วแล้วแต่กรณี.

ใช้งานได้หลายระดับ

ลินุกซ์สามารถใช้งานได้กับคอมพิวเตอร์หลายระดับตั้งแต่งานเดSKTOPที่เน้น GUI, จนถึงระดับเซิฟเวอร์ที่เน้นความเสถียรและความสะดวกในการปรับแต่งทาง CUI (Command Line User Interface). ลินุกซ์ไม่เพียงแค่ใช้ได้กับคอมพิวเตอร์ส่วน

บุคคลเท่านั้น, ลินุกซ์ยังสามารถใช้ในระบบอิมเบ็ด (*embedded system*) ซึ่งหน่วยความจำมีขนาดเล็กและจำกัด.

การใช้งานร่วมกับระบบปฏิบัติการอื่น ๆ

ลินุกซ์สามารถอ่านข้อมูลที่บันทึกในดิสก์โดยระบบปฏิบัติการเช่น MS-DOS, Microsoft Windows, SVR4, OS/2, Mac, Solaris ได้. ทางด้านเน็ตเวอร์ก, ลินุกซ์สนับสนุนเน็ตเวิร์กเดอเยอร์ (*network layer*) หลายประเภทเช่น อีเทอร์เน็ต (*Ethernet*), FDDI, Token ring ฯลฯ. สามารถรันโปรแกรมไบนารี (*Binary Program*) ของ DOS หรือ MicroSoft Windows ได้โดยผ่านเอนุเมเตอร์เช่น VMWare.

มาตรฐาน

ลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการที่ร่วมสร้างโดยคนหลายคนอินเทอร์เน็ต, เพื่อจะนั่น มาตรฐานต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การพัฒนาระบบดำเนินไปในแนวเดียวกัน. มาตรฐานดังกล่าวเป็นที่เปิดเผยและยอมรับกันทั่วไป เช่น POSIX, เน็ตเวอร์กโปรโตคอล (*network protocol*) ต่าง ๆ เป็นต้น.

protocol ►
โปรโตคอล. คือข้อตกลง, วิธีการในการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง.
เช่น HTTP protol เป็นข้อตกลง, วิธี

1.7 ดิสทริบิวชัน

จากที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าลินุกซ์ในความหมายทั่วไปหมายถึงการนำเครื่องเนลและโปรแกรมต่าง ๆ มารวมกันเป็นระบบ. การนำเครื่องเนลและโปรแกรมต่าง ๆ มารวมกันแล้ว แจกจ่าย (*distribute*) เพื่อความสะดวกของผู้ใช้ที่เรียกว่าดิสทริบิวชัน (*distribution*). ดิสทริบิวชันบางค่ายก็เป็นเชิงพาณิชย์, บางค่ายก็สร้างโดยอาสาสมัครโดยไม่หวังผลประโยชน์. ถึงแม้บางค่ายจะเป็นดิสทริบิวชันเชิงพาณิชย์ก็ตาม, โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายให้ดิสทริบิวชันเหล่านั้น.

ดิสทริบิวชันแต่ละค่ายมีความแตกต่างกันในรายละเอียด เช่นรูป่างหน้าตาเดกส์ท็อป, ความยากง่ายของโปรแกรมติดตั้ง (*installer*), ระบบจัดการแพ็คเกจ (*package management*), เพิ่มเติมซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์แฉมเป็นต้น. แต่สิ่งที่ทุกค่ายเหมือนกันคือหัวใจของดิสทริบิวชันใช้ลินุกซ์เครื่องเนลเป็นระบบปฏิบัติพื้นฐาน, รวบรวมซอฟต์แวร์เสรีต่าง ๆ ให้เป็นระบบใช้งาน.

หลังจากที่นาย Linus ประกาศระบบปฏิบัติการที่เขาสร้างขึ้นผ่านทางนิวส์กรุปแล้ว, ในรากี ค.ศ.1993 Soft Landing Software (SLS) โดยนาย Peter McDonald ก็เริ่มสร้างดิสทริบิวชันเป็นเจ้าแรก ๆ. ดิสทริบิวชันอื่นในช่วงต้น ๆ ค่ายอื่นได้แก่ Yggdrasil ซึ่งทั้ง SLS และ Yggdrasil ไม่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน. ดิสทริบิวชันที่เรียกว่าประสบความสำเร็จและเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันได้แก่ Slackware, Red Hat, Debian เป็นต้น.

 จากประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนก็เคยมา "ไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าดิสทริบิวชันค่ายแรกเริ่มเมื่อใดและใครเป็นผู้สร้าง

1.7.1 Slackware

SLS เป็นดิสทริบิวชันค่ายแรก ๆ แต่ก็ยังเป็นเรื่องยากสำหรับผู้ใช้ทั่วไปที่ติดตั้งและเริ่มต้นใช้ลินุกซ์. นาย Patrick Volkerding เป็นผู้ที่แก้จุดอ่อนเหล่านี้และสร้างดิสทริบิวชันที่มีชื่อว่า *Slackware* ขึ้นมาในราวดีอนมิถุนายน ค.ศ.1993. ในเวลาต่อมาดิสทริบิวชัน

นี้ก็ถูกออกแบบเป็นต้นแบบดิสทริบิวชันของค่ายอื่น ๆ ต่อมา. Slackware เน้นความเรียบง่ายของระบบและคำนึงถึงการใช้งาน. โปรแกรมต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในดิสทริบิวชันนี้แพ็กอย่างง่าย ๆ ด้วยโปรแกรม tar และ gzip.

1.7.2 Red Hat

ในราปี ค.ศ.1994 [11], Red Hat เป็นดิสทริบิวชันเชิงพาณิชย์แรก ๆ ที่โปรแกรมติดตั้งใช้ง่ายและเป็น *Graphical User Interface (GUI)*. ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ Red Hat เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย. Red Hat มีจุดเด่นที่การจัดการแพ็กเกจ (*Package Management*), โปรแกรมติดตั้งและโปรแกรมช่วยควบคุมระบบ (*System Management Utilities*).

Red Hat ใช้โปรแกรมจัดการแพ็กเกจที่เรียกว่า *RPM (Red Hat Package Management)*. ผู้ใช้สามารถติดตั้งโปรแกรมที่มีในรูปของไฟล์ .rpm. โปรแกรม rpm จะจัดการติดตั้งไฟล์ (binary file), ไฟล์ที่เกี่ยวข้องกับตัวโปรแกรม, คู่มือการใช้งานที่อยู่ในไฟล์ .rpm ไปในไดเรกทอรี่ที่เหมาะสม. หลักจากที่ติดตั้งไฟล์ต่าง ๆ แล้ว rpm จะปรับแต่ง (configure) ตัวโปรแกรมให้เข้ากับระบบคอมพิวเตอร์และบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวกับโปรแกรมนั้น ๆ ในฐานข้อมูลการจัดการแพ็กเกจ (*Package Management Database*). ผู้ใช้สามารถอันอินสตอลล์ (uninstall) โปรแกรมที่ไม่ต้องการออกจากระบบได้อย่างง่ายดายด้วยโปรแกรม rpm เช่นกัน. ระบบจัดการแพ็กเกจจะลบโปรแกรมและไฟล์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้โดยอัตโนมัติ. โปรแกรมติดตั้งที่ใช้เป็น GUI ซึ่งสะดวกต่อผู้ที่เริ่มใช้หรือติดตั้งลินุกซ์. หลังจากที่ติดตั้งลินุกซ์แล้ว, ผู้ใช้สามารถปรับแต่งระบบได้ตามที่ต้องการโดยอาศัยยูทิลิตี้โปรแกรมต่าง ๆ.

Red Hat เป็นดิสทริบิวชันเชิงพาณิชย์แต่ในขณะเดียวกันอนุญาตให้ผู้ใช้หรือคราฟต์ได้ดาวน์โหลดทั้งรหัสต้นฉบับ, โปรแกรมติดตั้ง, และแพ็กเกจในนารีต่าง ๆ และมีบริการแก้ไขแพ็กเกจที่มีข้อบกพร่องแจกจ่ายด้วย. กล่าวคือผู้ที่ต้องใช้ Red Hat ไม่จำเป็นต้องซื้อแผ่นซีดีจาก Red Hat ก็สามารถใช้ Red Hat ได้, ถ้า Red Hat ที่ซื้ออยู่มีช่องโหว่เกี่ยวกับความปลอดภัยก็สามารถอัปเดตแพ็กเกจได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย.

เมื่อปลายปี ค.ศ. 2003 ทาง Red Hat [12] ได้ประกาศการหมดอายุ (end of life) ของ Red Hat Linux 7.1, 7.2, 7.3 และ 8.0. การประกาศมีเนื้อหาเกี่ยวกับการหยุดให้บริการอัปเดต, หยุดการให้บริการ, หยุดการสร้างแพ็กเกจแก้ไขข้อบกพร่องของ Red Hat Linux รุ่นที่ต่ำกว่า 8.0 ภายในสิ้นปี ค.ศ. 2003. และ Red Hat Linux 9 จะหมดอายุขัยภายในเดือนเมษายนปี ค.ศ. 2004. ผู้ใช้ที่ต้องการใช้และบริการอัปเดตต่าง ๆ ของ Red Hat ต้องใช้ Red Hat Enterprise Linux ซึ่งจะไม่แจกจ่ายแพ็กเกจในนารีหรือโปรแกรมติดตั้งต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต. Red Hat หันมาเน้นธุรกิจทางด้านการให้บริการมากกว่าการขายตัวแพ็กเกจ. ผู้ที่ต้องการใช้ Red Hat Enterprise Linux ต้องเข้าระบบบริการของ Red Hat ซึ่งจะมีหลายระดับตั้งแต่บริการแพ็กเกจแก้ไขโปรแกรมหากมีข้อบกพร่อง, ติดต่อสอบถามทางโทรศัพท์, หรือบริการถึงที่ ฯลฯ [13].

นอกจาก Red Hat Enterprise Linux แล้ว Red Hat ยังเป็นแกนนำสนับสนุนพัฒนาดิสทริบิวชันใหม่ในชื่อ Fedora [14] ซึ่งเปิดกว้างให้ผู้สนใจช่วยกันพัฒนาเป็นดิสทริบิวชันเสรีแทน Red Hat Linux ที่หมดอายุไป.

1.7.3 Debian GNU/Linux

Debian เป็นดิสทริบิวชันที่พัฒนาโดยอาสาสมัครจากทั่วโลก มีชื่อเป็นทางการว่า *Debian GNU/Linux*. Debian ถือกำเนิดโดยนาย Ian Murdock เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ.1993. นาย Ian ต้องการที่จะทำให้ดิสทริบิวชันที่เขาเริ่มเปิดเผยแพร่และมีอุดมการณ์ตามแบบลินุกซ์และ GNU. การสร้างดิสทริบิวชันนี้ได้รับทุนจาก Free Software Foundation เป็นเวลาหนึ่งปีตั้งแต่เดือนพฤษจิกายนปี ค.ศ.1994 ถึงเดือนพฤษจิกายนปีถัดไป [15]. ชื่อของ Debian (Deb-ian) มาจากชื่อของภรรยาเขาที่มีชื่อว่า Deborah และชื่อของเขาว่า Ian รวมกันเป็นชื่อดิสทริบิวชัน.

จุดเด่นของ Debian คือเป็นดิสทริบิวชันที่ไม่หวังผลกำไร, เปิดเผยแพร่และให้โอกาส กับนักพัฒนาทุกคนที่สนใจร่วมพัฒนาดิสทริบิวชัน. มีโปรแกรมจัดการความสะอาดที่เกี่ยวกับการจัดการแพ็กเกจดีเยี่ยมได้แก่ Advanced Package Management หรือเรียก สั้นๆ ว่า APT. สิ่งที่เป็นอุปสรรคสำหรับผู้ใช้ใหม่ได้แก่การติดตั้งซึ่งโปรแกรมติดตั้งจะเป็น เมนูแบบเท็กซ์โนมและในขณะติดตั้งจะมีการถามคำถามเกี่ยวกับการปรับแต่งโปรแกรม ต่างๆ ที่เลือกติดตั้งด้วย. ผู้ใช้ที่ไม่คุ้นเคยกับลินุกซ์อาจจะไม่เข้าใจทำให้ไม่สามารถตอบ คำถามได้เหมาะสม. อาย่างไรก็ตามผู้ที่ใช้ Debian มักจะติดตั้งตัวระบบปฏิบัติการเพียงครั้งเดียวและใช้ระบบจัดการแพ็กเกจ APT อัปเกรดรูปแบบปฏิบัติการให้ทันสมัยอยู่เสมอ. ผู้ใช้ ไม่จำเป็นต้องติดตั้งระบบทั้งหมดใหม่เมื่อ Debian ประกาศออกตัวรุ่นล่าสุด.

เมื่อติดตั้ง Debian แล้วผู้ใช้สามารถเลือกประเภทของ Debian ตามการใช้งานได้สาม แบบได้แก่

Stable

เป็นระบบที่รวมรวมแพ็กเกจซอฟต์แวร์ต่างๆ ที่เสถียรและมีการรับรองเป็นทางการ จากทีม Debian หากมีจุดบกพร่องด้านความปลอดภัยหรือข้อผิดพลาดอื่นๆ, จะมี การออกแพ็กเกจอัปเดทแก้ไขให้. คำว่า *เสถียร (stable)* ในที่นี้หมายถึงซอฟต์แวร์แพ็ก เกจต่างๆ ที่อยู่ในระบบได้รับการทดสอบ, ตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนก่อนจะรวมแพ็ก เกจนั้นๆ รวมเป็นระบบ. ทำให้แพ็กเกจที่อยู่ในระบบ stable มีข้อบกพร่องหรือบกี๊ (bug) น้อยที่สุด. ถ้ามีการพบข้อผิดพลาดอย่างร้ายแรง เช่นข้อผิดพลาดด้านความ ปลอดภัยของตัวซอฟต์แวร์ ก็จะมีการออกแพ็กเกจอัปเกรดที่ได้รับการแก้ไขแล้ว โดยที่เลขรุ่นหลักของซอฟต์แวร์ที่ใช้งานเป็นรุ่นเดิม, ไม่ใช่การเปลี่ยนแพ็กเกจไปใช้ รุ่นใหม่. ในกรณีนี้มีข้อดีที่ว่าการใช้งานของซอฟต์แวร์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใช้ หรือการปรับแต่งยังเหมือนเดิม เพราะเป็นซอฟต์แวร์รุ่นเดิมที่เคยใช้. ดังนั้นระบบ แบบ stable จึงเหมาะสมสำหรับการใช้งานแบบเซิร์ฟเวอร์.

โปรแกรมจัดการแพ็กเกจหลักของ ระบบจัดการแพ็กเกจ APT ได้แก่ apt-get, apt-cache ฯลฯ.

bug ►

บก., ข้อบกพร่อง. ข้อบกพร่องของ ซอฟต์แวร์ที่ลังจากที่เข้าของ ซอฟต์แวร์นั้นประการคลอกตัว ซอฟต์แวร์นั้น

ในทางกลับกัน, ซอฟต์แวร์ที่เสถียรมีความหมายเป็นนัยว่าซอฟต์แวร์นั้นเป็นรุ่น ก่อนข้างเก่า. ซอฟต์แวร์ที่พึ่งออกเผยแพร่ถึงแม้จะมีคุณสมบัติใหม่ๆ นำใช้แต่อาจ จะมีข้อบกพร่องซึ่งยังค้นไม่พบอยู่มากจึงถือว่าไม่เสถียร. ด้วยเหตุนี้เองทำให้แพ็ก เกจต่างๆ ที่รวมอยู่ในระบบ stable จึงค่อนข้างเก่าเมื่อเทียบกับระบบแบบอื่น.

Testing

เป็นระบบที่รวมแพ็กเกจที่ผ่านการทดสอบมาระดับหนึ่งจาก unstable และแพ็ก

เกจต่าง ๆ เหล่านี้มีข้อมูลพร่องหรือบกน้อยพอที่จะเป็นตัวแทนแพ็กเกจที่จะเป็นระบบ stable ต่อไป. ระบบนี้เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการใช้ซอฟต์แวร์รุ่นใหม่ ๆ และเสถียรระดับหนึ่ง. อาจจะใช้เป็นระบบเดกส์ท็อปกำกับเซิร์ฟเวอร์ซึ่งมีความจำเป็นต้องการซอฟต์แวร์รุ่นใหม่ ๆ แต่ไม่ต้องใหม่มากที่สุด.

Unstable

เป็นระบบที่มีแพ็กเกจใหม่ ๆ รุ่นล่าสุดซึ่งไม่มีการรับประกันว่าจะใช้ได้ดีตามที่คาดหวัง. บางแพ็กเกจอาจจะยังมีข้อมูลพร่องที่ต้องแก้ไข. ระบบนี้มีชื่อว่า unstable ซึ่งแปลความหมายว่า “ไม่เสถียร” แต่ก็ไม่ได้หมายความไม่เสถียรจริง ๆ และใช้งานไม่ได้. ระบบนี้เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการใช้ซอฟต์แวร์รุ่นใหม่ล่าสุดและต้องการทดสอบความสามารถใหม่ ๆ ของซอฟต์แวร์นั้น ๆ.

ชื่อรหัสการพัฒนา

ระบบแต่ละแบบจะมีชื่อรหัสการพัฒนา (*code name*) ซึ่งนำมายากรหัสตัวละครในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Toy Story. ปัจจุบันระบบ stable มีชื่อรหัสการพัฒนาว่า Sarge, testing มีชื่อว่า ??? และ unstable มีชื่อว่า Sid. ชื่อรหัสการพัฒนาของ unstable จะไม่เปลี่ยนแปลงและเรียกว่า Sid เสมอ. ส่วนชื่อรหัสการพัฒนาของระบบอื่น ๆ จะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เมื่อมีการเลื่อนขั้น เช่น Sarge เป็นชื่อรหัสการพัฒนาของ testing มา ก่อน. เมื่อระบบมีความเสถียรเป็นที่ยอมรับจึงเลื่อนขั้นมาเป็น stable แต่ยังมีชื่อรหัสเป็น Sarge เนื่องเดิม. ส่วน testing จะมีการตั้งชื่อใหม่ต่อไป.

1.7.4 Gentoo

Gentoo เป็นดิสทริบิวชันที่ค่อนข้างใหม่ประการตัวครั้งและประมาณเดือนมีนาคมปี ค.ศ.2002. ดิสทริบิวชันนี้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างจากดิสทริบิวชันอื่นที่ตัวแพ็กเกจเองเป็นรหัสต้นฉบับของซอฟต์แวร์ที่ต้องการติดตั้ง, มีระบบการจัดการแพ็กเกจดีเยี่ยมและมีความยืดหยุ่นสูงในการปรับแต่งระบบ.

 _____
โปรแกรมจัดการแพ็กเกจหลักของระบบควบคุมแพ็กเกจ Portage ได้แก่ emerge และ ebuild.

Gentoo มีระบบการควบคุมแพ็กเกจที่เรียกว่า *portage* ซึ่งได้รับแนวคิดมาจากระบบ port ของยูนิกซ์ BSD. ระบบควบคุมแพ็กเกจนี้สามารถค้นหา, ดาวน์โหลด, แก้ไขความขัดกับแพ็กเกจอื่น ๆ (package dependency) และติดตั้งแพ็กเกจที่ต้องการโดยอัตโนมัติ เช่นเดียวกับระบบ APT ของ Debian. แพ็กเกจของ Gentoo ไม่ใช่ตัวโปรแกรม, ไม่ใช่รหัสต้นฉบับแต่เป็นไฟล์สคริปต์บอกว่ารหัสต้นฉบับอยู่ที่ไหน, มีข้อมูลของวิธีคอมไพล์และติดตั้ง. การติดตั้งแพ็กเกจมีขั้นตอนด่าง ๆ ได้แก่การดาวน์โหลดรหัสต้นฉบับ, การตรวจสอบความสมพันธ์กับแพ็กเกจอื่น ๆ, คอมไпал์และติดตั้ง. ในช่วงของการคอมไпал์, ผู้ใช้สามารถเลือกปรับแต่งค่าต่าง ๆ ที่อาจจะมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน เช่น ตัวเลือกคอมไпал์ ให้เหมาะสมกับหน่วยประมวลผลข้อมูลที่ใช้, หรือปรับตัวเลือกตอนสร้างของแพ็กเกจนั้น ๆ ให้เหมาะสมตามที่ต้องการได้.

การจัดการแพ็กเกจแบบนี้อาจจะเสียเวลาในการคอมไпал์ถ้าเป็นแพ็กเกจที่ใหญ่แต่มีข้อดีที่สามารถปรับแต่งแพ็กเกจหรือระบบได้จากการรหัสต้นฉบับ. การปรับแต่งได้จาก

ຮ້າສົດນັບຕົ້ນລັບນີ້ເອງທີ່ຕ່າງຈາກດິສທຣີບິວຊັນອື່ນທີ່ແພັກເກຈເປັນໄພລີໃບນາວີທີ່ຄອມໄພລີໄວ້ເວີຍຮ້ອຍແລ້ວຊື່ແພັກເກຈໃບນາວີເຫັນນີ້ສ້າງມາສໍາຮັບຄອມພິວເຕອຮ່າວ່າໄປໄມ້ໄດ້ເນັພະເຈາະຈຳ.

ຫລັງຈາກທີ່ຕິດຕັ້ງ Gentoo ແລ້ວ, ຜູ້ໃຊ້ສາມາຮັດເລືອກຮະບົບໄດ້ສອງປະເກດໄດ້ແກ່

Stable

ເປັນຮະບົບທີ່ຮ່ວມແພັກເກຈຕ່າງ ທີ່ເສົ່າຍເໜາສໍາຮັບການໃຊ້ຕັ້ງແຕ່ເດັກສົ່ງໂປ່ສ່ວນບຸກຄຸລຶງເຊີຟຣີເວຼອຣ໌.

Unstable

ເປັນຮະບົບທີ່ຮ່ວມແພັກເກຈທີ່ໃໝ່ລ່າສຸດຊື່ຈາຈະມີບັກແຕ່ໄມ້ໄດ້ໝາຍຄວາມໃຊ້ຈານໄມ້ໄດ້. ຮະບົບນີ້ເໜາສໍາຮັບຜູ້ທີ່ຕ້ອງໃຊ້ໂອຟີ່ແວັ້ນໃໝ່ລ່າສຸດ, ຖດລອງຄວາມສາມາຮັດໃໝ່ໆ ຂອງໂອຟີ່ແວັ້ນເປັນຕົ້ນ.

1.7.5 Fedora

Fedora ເດີມເປັນໂຄງການສ້າງແພັກເກຈສໍາຮັບໃຊ້ຮ່ວມກັບ Red Hat ໂດຍກຸ່ມອາສັນຍາ ໃນອິນເກຼອຣເນີຕ [16]. ໂຄງການນີ້ເປີດກວ້າງໃຫ້ໂຄຮີໄດ້ທີ່ສັນໃຈເຂົ້າຮ່ວມໂຄງກາຮີໄດ້ໂດຍໄມ້ຫວັງພຸກກໍາໄຣຄ້າຍກັບຊຸມໝາຍຂອງນັກພັພນາ Debian ແຕ່ Fedora ເປັນດິສທຣີບິວຊັນທີ່ມາຈູານາຈັກ Red Hat.

ໃນປີ.ສ.2003, Red Hat ປະກາສເລີກສັນສຸນ Red Hat ທີ່ແຈກຈ່າຍຝຣີໂດຍເປີ່ຍີນແນວທາງມາສັນສຸນ Red Hat ທີ່ເປັນສິນຄ້າຈຳນາຍເຊັ່ນ Red Hat Enterprise ໂດຍທີ່ຜູ້ຕ້ອງການສັນສຸນຈາກ Red Hat ຕ້ອງເສີຍຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ. ເພື່ອເປັນການສັນສຸນຊຸມໝາຍໂອເປັນໂອຟີ່ສົດຕ່ອໄປ, Red Hat ຈຶ່ງຕັດສິນໃຈເລືອກໂຄງກາ Federation ທີ່ເປັນດິສທຣີບິວຊັນຕ່ອງຈາກ Red Hat ໂດຍທີ່ທາງ Red Hat ເປັນຜູ້ສັນສຸນອ່າງເປັນທາງການ.

ຈຸດເດັ່ນຂອງ Fedora ໄດ້ແກ່ການເປັນດິສທຣີບິວຊັນສ້າງຈາກ Red Hat ແຕ່ເປີດກວ້າງໃນການພັພນາແກ່ສາຫະປະແລະນໍາຮັບການຈັດກາແພັກເກຈໜັງສູງຂອງດິສທຣີບິວຊັນອື່ນມາໃຊ້ດ້ວຍໄດ້ແກ່ APT ແລະ yum. ໂດຍສັກພຽມທີ່ໄປແລ້ວຍັງຄອງເໜືອນກັບ Red Hat.

1.7.6 Knoppix

ສໍາຮັບຜູ້ຕ້ອງການລອງໃຊ້ລິນຸກໜີ້ແຕ່ຍັງໄມ່ພຽມທີ່ຈະອິນສຕອລີລົງໃນຫຼາກດິກິສີ້, Knoppix ເປັນທາງເລືອກສໍາຮັບການນີ້. Knoppix ເປັນແພັນ CD ທີ່ບຸຕໄດ້, ລວບຮົມລິນຸກໜີ້ເຄອຣ່ານີ້ແລະໂປຣແກຣມເດັກສົ່ງທີ່ຈຳເປັນໄວ້ໃນແພັນຊີ່ແພັນເດີຍມີຈູານຈາກ Debian. ແພັນຊີ່ດີ່ນີ້ສາມາຮັດຄົ້ນຫາຫຼາກແວັ້ນແລະອິນສຕອລີໄດ້ເວົ້ວໃຫ້ໂດຍອັດໂນມັຕີ. ຜູ້ໃຊ້ເພີ່ຍງແກ່ບຸຕເກົ່າງຄອມພິວເຕອຮ່າວ່າແພັນຊີ່ Knoppix ກີ່ຈະສາມາຮັດໃຫ້ໂປຣແກຣມຕ່າງ ຖຸນລິນຸກໜີ້ເຊັ່ນ KDE, Mozilla, Gimp ໄລ້າ. ແພັນຊີ່ດີ່ນີ້ສາມາຮັດໃຫ້ເປັນແພັນທດລອງທີ່ຈະໃຫ້ເປັນແພັນຊີ່ກັ້ງກັບເຄື່ອງຄອມພິວເຕອຮ່າໄດ້ໃນການທີ່ກົດລົງເວົ້ວໃຫ້ໂດຍອັດໂນມັຕີ. ບາງຄນໃຊ້ Knoppix ເປັນຕົວທົດສອບກ່ອນທີ່ຈະຊື້ເຄື່ອງຄອມພິວເຕອຮ່າວ່າໃຊ້ລິນຸກໜີ້ໄດ້ທີ່ຈະໄດ້ໂດຍຄື່ອແພັນຊີ່ໄປລອງທີ່ຮ້ານ.

ถ้าลองใช้ Knoppix ไปสักระยะหนึ่งแล้วต้องการติดตั้งลงในハードดิสก์สามารถทำได้โดยสั่งคำสั่ง knx-hdinstall ซึ่งจะแสดงหน้าจอเมนูช่วยแนะนำขั้นตอนต่างๆในการติดตั้ง. เนื่องจาก Knoppix พัฒนาจาก Debian, หลังจากติดตั้งเรียบร้อยแล้วก็สามารถใช้คำสั่ง apt-get และจัดการระบบได้ทุกอย่างเหมือน Debian.

ช่วงต้นเดือนมีนาคม ค.ศ.2004 คุณ กัทระ เกียรติเสรี, สมาชิก TLWG ได้ปรับแต่ง Knoppix ให้มีสภาพแวดล้อมเป็นภาษาไทยและใช้ภาษาไทยได้โดยปริยาย [17]. นอกจากนี้ยังมีเพิ่มซอฟต์แวร์ภาษาไทยที่นำไปใช้ต่างๆด้วยเช่น NECTEC LEXiTEON Dictionary [18], NECTEC Arnthai OCR software [19], Thai L^AT_EX เป็นต้น.

 _____
ข้อความของ Mandriva คือ Mandrake

นอกจากดิสทริบิวชันที่กล่าวแล้ว ยังมีดิสทริบิวชันอีกหลายค่ายเช่น Suse, Mandriva, Turbolinux ฯลฯ. ผู้อ่านสามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับดิสทริบิวชันต่างๆได้จากโฮมเพจของ DistroWatch.com [20] ซึ่งเป็นแหล่งรวมข้อมูลของดิสทริบิวชันต่างๆที่มีอยู่ทั่วโลกตั้งแต่ดิสทริบิวชันค่ายใหญ่จนถึงค่ายเล็ก.

1.8 ลินุกซ์ดิสทริบิวชันในประเทศไทย

Linux TLE (ทะเบ)

Linux TLE ย่อมาจากคำว่า Linux Thai Language Extension [21] เป็นดิสทริบิวชันที่พัฒนาโดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC). มุ่งเน้นการใช้งานภาษาไทยกับลินุกซ์ด้านเด็กสหภาพ. ประกอบด้วยโปรแกรมใช้งานทั่วไปที่สนับสนุนภาษาไทย ได้แก่ ซอฟต์แวร์, โปรแกรมอ่านอีเมล์, บรรจุภัณฑ์, ซอฟต์แวร์ ฯลฯ.

ลินุกซ์ทะเบเดิมพัฒนามาจาก Mandrake และเปลี่ยนมาพัฒนามาจาก Red Hat ในเวลาต่อมา. Linux TLE รุ่นล่าสุดพัฒนามาจาก Fedora.

 _____
Linux TLE รุ่นล่าสุดขณะที่เขียน
หนังสือเล่มนี้ได้แก่รุ่น 5.5.

Burapha Linux (บูรพาลินุกซ์)

เป็นดิสทริบิวชันไทยที่สร้างโดยคณะวิทยาศาสตร์ภาควิชคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยบูรพา. เป็นดิสทริบิวชันที่พัฒนามาจาก Slackware เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ [22].

นอกจากดิสทริบิวชันที่แนะนำไปแล้วยังมีดิสทริบิวชันไทยอื่นๆด้วยเช่น Grand Linux เป็นดิสทริบิวชันเชิงพาณิชย์และให้บริการกับดิสทริบิวชันในรูปแบบต่างๆ.

1.9 Thai Linux Working Group

นอกจากลินุกซ์ดิสทริบิวชันไทยแล้ว, ในประเทศไทยมีกลุ่มชุมชนบนอินเทอร์เน็ตที่ชื่อ Thai Linux Working Group (TLWG) [23]. TLWG เป็นกลุ่มของผู้ใช้และพัฒนาซอฟต์แวร์บนลินุกซ์ไม่จำกัดว่าต้องเป็นดิสทริบิวชันใด. TLWG ก่อตั้งขึ้นมาโดยมีจุดประสงค์เพื่อ

- แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างสรรค์ผลงานที่จะผลักดันให้การใช้งานลินุกซ์ของคนไทยเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ, และถูกต้องตามมาตรฐาน.
- สนับสนุนให้การพัฒนาต่างๆ ในแง่ที่มีผลกับคนไทยโดยรวม, เป็นไปอย่างเปิดเผย.

สมาชิกสามารถสนทนาระดับความคิดเห็น, ตามตอบ ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้งานทั่วไป, การพัฒนาซอฟต์แวร์บนลินุกซ์ ตลอดจนสัพเพเหระได้ผ่านเว็บบอร์ด, mailing list หรือนิวสกรุป. เว็บไซต์ของ TLWG ที่เรียกว่า LTN (linux.thai.net) ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ และ Internet Thailand. กิจกรรมและบริการของ TLWG ได้แก่

เว็บบอร์ด

เว็บบอร์ดเป็นที่ถามตอบให้แก่ผู้สนใจได้แก่ เว็บบอร์ดเกี่ยวกับลินุกซ์ทั่วไป, เว็บบอร์ดเกี่ยวกับการพัฒนาซอฟต์แวร์บนลินุกซ์ และเว็บบอร์ดอื่นๆ ที่ไม่เข้าข่ายเว็บบอร์ดทั้งสองชนิดข้างต้น.

Mailing list

Mailing list มีเนื้อหาเหมือนกับเว็บบอร์ด, ส่งอีเมลไปร่วมกันในรูปของอีเมลล์เท่านั้น. Mailing list ของ Tlwg เป็นบริการของ yahoogroup.com.

Newsgroup

นิวสกรุปมีเนื้อหาเหมือนกับเว็บบอร์ด, ส่งอีเมลไปร่วมกันในรูปของนิวสกรุปโดยมีเซิฟเวอร์อยู่ที่ thaigate.nii.ac.jp.

ข่าว

ผู้สนใจสามารถโพสต์ข่าวที่เกี่ยวกับลินุกซ์ขึ้นในเว็บบอร์ด, ส่งอีเมลไปร่วมกันในรูปของนิวสกรุปโดยมีเซิฟเวอร์อยู่ที่ thaigate.nii.ac.jp.

บทความโดย TLWG หรือสมาชิก

TLWG บริการเนื้อที่สร้างโดยร่วมกันของผู้ใช้ระบบ CVS. ผู้ที่สนใจสามารถเขียนบทความที่เกี่ยวกับลินุกซ์เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับคนอื่นๆ ได้.

CVS

ซอฟต์แวร์ที่ดูแลและพัฒนาโดย TLWG เช่น thailatex, thaifonts-scalable จะเก็บไว้ในเซิฟเวอร์โดยใช้ระบบ CVS. ผู้สนใจสามารถใช้คำสั่ง cvs เพื่อนำซอฟต์แวร์รุ่นที่ต้องการมาใช้ได้.

Ftp

บริการ ftp ให้บริการดาวน์โหลดซอฟต์แวร์หรือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับลินุกซ์.

cvs ►

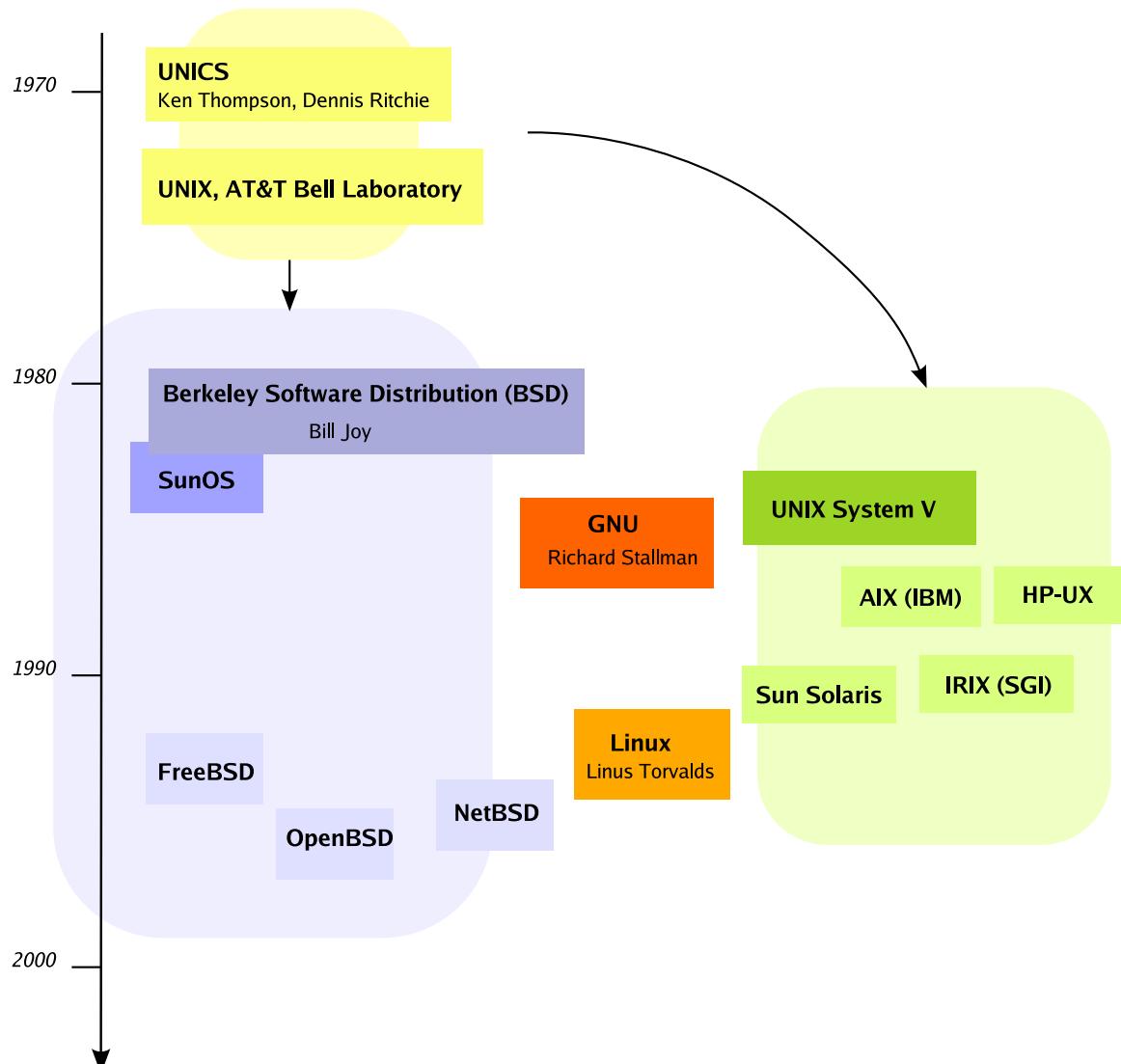
Concurrent Versions Systems. เป็นระบบที่ช่วยเก็บและควบคุมเวอร์ชันของรหัสต้นฉบับ. มีประโยชน์อย่างยิ่งโดยเฉพาะการพัฒนาซอฟต์แวร์ร่วมกันหลายคนโดยผ่านทางเน็ตเวิร์ก, ไม่มีข้อจำกัดเรื่องที่อยู่ของนักพัฒนาซอฟต์แวร์.

1.10 ลินุกซ์และยูนิคซ์

ถ้าพูดถึงระบบปฏิบัติการลินุกซ์แล้วคงหลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงระบบปฏิบัติการยูนิคซ์ด้วยไม่ได้ เพราะลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการตระกูลยูนิคซ์ประเภทหนึ่ง. เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจลินุกซ์มากขึ้น ขึ้นจึงแนะนำเรื่องราวเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการยูนิคซ์ในช่วงนี้ด้วย.

ลินุกซ์สามารถทำทุกอย่างที่ยูนิคซ์ทำได้ มีคำสั่ง (*command*) และชีสเต็มคอลล์ (*system call*) เหมือนๆ กัน. สิ่งที่ลินุกซ์แตกต่างจากยูนิคซ์คือ ลินุกซ์เป็นซอฟต์แวร์เสรีและรหัสต้นฉบับที่เขียนด้วยภาษา C ไม่ได้ลอกเลียนรหัสต้นฉบับของยูนิคซ์ที่มีอยู่แต่เดิม.

ผู้อ่านอาจจะตั้งคำถามว่าทำไมลินุกซ์จึงสร้างเลียนแบบระบบปฏิบัติการยูนิคซ์ทั้งๆ ที่มีระบบปฏิบัติอื่นๆ อีกมากมาย. คำตอบคือ เพราะยูนิคซ์เป็นระบบปฏิบัติการที่ออกแบบอย่างดี มีปรัชญา (UNIX Philosophy) ที่ว่าสร้างระบบปฏิบัติการที่ไม่ใหญ่เกินไป ทำงานติดต่อใช้งานเครื่องเดียว.

รูปที่ 1.1: ระบบปฏิบัติการตระกูลยูนิคซ์

เท่าที่จำเป็น, โปรแกรมต่าง ๆ สามารถส่งผลลัพธ์ให้โปรแกรมอื่นต่อได้. ในช่วงต่อไปนี้จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ [24, 25, 26] เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักยูนิกซ์และเข้าใจพื้นฐานของลินุกซ์ได้ยิ่งขึ้น.

1.10.1 กำเนิด UNIX

คอมพิวเตอร์ในยุคแรกแตกต่างจากคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน. คอมพิวเตอร์ในยุคแรก เมื่อนับกับเครื่องคิดเลขขนาดใหญ่ ทำงานได้อย่างเดียวและใช้ได้คนเดียว. ผู้ใช้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักวิจัยสั่งงานโดยป้อนชุดคำสั่งที่เรียกว่าโปรแกรมผ่านทางเทปหรือพันซ์การ์ด (*punch card*). เมื่อใช้งานเสร็จแล้วผู้ใช้คนต่อไปทำสิ่งเดียวกันคือป้อนข้อมูล, รอคอมพิวเตอร์ทำงาน, รับผลที่จะบันทึกกลับลงในเทป. การใช้งานคอมพิวเตอร์ในลักษณะนี้ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างเช่น ในกรณีที่มีผู้ใช้หลายคน คอมพิวเตอร์ไม่สามารถให้บริการได้, การใช้งานแต่ละครั้งมีเสียค่าใช้จ่ายสูงเป็นต้น. จากสาเหตุดังกล่าวจึงเกิดความคิดเกี่ยวกับการสร้างระบบปฏิบัติการขึ้น. ผู้ใช้งานจะสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานโดยผ่านตัวระบบปฏิบัติการ.

ในปีค.ศ. 1965, Massachusetts Institute of Technology (MIT), Bell Telephone Laboratories (BTL) และ General Electrics Company (GE) ร่วมกันพัฒนาระบบปฏิบัติการแบบ time-sharing ที่เรียกว่า MULTICS (MULtiplexed Information and Computing Service). ในปีค.ศ. 1969 BTL ตัดสินใจตอนตัวจากโครงการดังกล่าว แต่ผู้ร่วมโครงการดังกล่าวจาก BTL ได้แก่ Ken Thompson, Dennis Ritchie, Doug McIlroy, และ J. F. Ossanna ยังรอดอยู่โอกาสที่จะได้พัฒนาระบบปฏิบัติการในโอกาสหน้า. พวกรบกวนที่จะพัฒนาระบบปฏิบัติตัวเอง แต่เนื่องจากคอมพิวเตอร์มีราคาแพงในสมัยนั้น ทำให้ไม่สามารถหาคอมพิวเตอร์ที่จะเอามาทดลองพัฒนาได้. มีความพยายามที่ของบประมาณซื้อคอมพิวเตอร์เพื่อการทดลองแต่ก็ถูกปฏิเสธไป. ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถทำการทดลองໄได้ Thompson, R. H. Canaday, และ Ritchie ได้พัฒนาช่วยกันออกแบบ file system ในทางทฤษฎี.

ในปีค.ศ. 1969, Thompson สร้างเกมส์ “Space Travel”. เกมนี้สร้างบนระบบปฏิบัติการ Multics แล้วเขียนใหม่ด้วยภาษา Fortran บนระบบปฏิบัติการ GECOS (ระบบปฏิบัติของ GE ในตอนนั้น). ช่วงนี้เองที่ Thompson หาเครื่องคอมพิวเตอร์ PDP-7 ที่ไม่ค่อยมีเครื่องใด, จึงเป็นโอกาสให้เขาและ Ritchie เขียนโปรแกรม Space Travel ให้ใช้กับเครื่อง PDP-7 ที่เข้าหาได้. สิ่งที่เขาทำก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ, เขาเริ่มสร้าง file system ที่เคยคิดไว้. สร้างยูทิลิตี้ระบบด้วยสเซอร์ เช่น copy, print, delete, editor, และ shell. โปรแกรมต่าง ๆ พัฒนาด้วย cross-assembler บน GECOS และย้ายตัวโปรแกรมไปสู่ PDP-7 ด้วยเทปกระดาษ. เมื่อสร้าง assembler สำหรับเครื่อง PDP-7 สำเร็จ, การพัฒนาโปรแกรมต่าง ๆ ก็ไม่ต้องอาศัย GECOS อีกต่อไป. มีแค่ shell, editor, และ assembler ก็สามารถสร้างระบบขึ้นมาใหม่ได้ด้วยตัวเอง(ไม่ต้องพึ่งคอมพิวเตอร์เครื่องอื่น). ต่อมาในปีค.ศ. 1970 Brian Kernighan เรียกรอบปฏิบัติการที่ Thompson และ Ritchie สร้างเลียนแบบ MULTICS ว่า UNICS (UNiplexed Information and Computing Service) ซึ่งต่อมากลายเป็นคำว่า UNIX นั่นเอง.

GECOS เป็นระบบปฏิบัติการของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ GE ผลิต. หลังจากนั้น HoneyWell เป็นผู้ขายคอมพิวเตอร์ที่ในช่วงเวลาถัดมา

เริ่มแรกยูนิกซ์ใช้ในงานประมวลข้อมูล (*text processing*) ในแพนกสิทธิบัตรของ BTL. โปรแกรมที่ใช้ในตอนนั้นได้แก่ *roff* และ *ed* เป็นต้น. เนื่องจากยูสเซอร์เพิ่มมากขึ้นและ BTL เริ่มเห็นประโยชน์ของระบบปฏิบัติการนี้จึงอนุมัติการซื้อคอมพิวเตอร์รุ่นใหม่คือ PDP-11 ในเวลาต่อมา. เมื่อยูนิกซ์พอร์ตไปใช้กับเครื่อง PDP-11 ได้สำเร็จ ถือว่าเป็นจุดเริ่มของระบบปฏิบัติการยูนิกซ์อย่างเป็นทางการเรียกว่า UNIX First Edition. ต่อมา มีการเพิ่มความสามารถทำงานต่างๆ เรื่อยๆ จนออกเป็น Second Edition, Third Edition.

1.10.2 จากรากยาแօสเซมบลีสู่ภาษา C

ยูนิกซ์พอร์ตไปใช้กับเครื่อง PDP-11 ได้ด้วยภาษาแօสเซมบลี. เดิมที่ Thompson ตั้งใจที่จะเขียนระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ใหม่ด้วยภาษาชั้นสูง (*high-level language*) แทนภาษาแօสเซมบลี. เขาพยายามเขียนระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ด้วยภาษา Fortran แต่ก็ล้มเหลวไปในวันแรกที่ลอง. นอกจากนั้น Thompson ยังสร้างภาษาใหม่ที่เรียกว่าภาษา B (*B language*) เพื่อใช้เขียนระบบปฏิบัติการ แต่เมื่อปัญหาตามมาหลายอย่าง เช่น ภาษา B เป็น interpreter ทำให้ทำงานช้าไม่เหมาะสมกับการเขียนระบบปฏิบัติการเป็นต้น. ต่อมา Ritchie จึงพัฒนาภาษา B ต่อให้เป็นภาษาใหม่ที่เรียกว่าภาษา C.

ในปีค.ศ. 1973 เขายังสองเขียนระบบปฏิบัติยูนิกซ์ใหม่หมดด้วยภาษา C แทนภาษาแօสเซมบลี, ทำให้สามารถพอร์ตตัวระบบปฏิบัติการไปใช้กับคอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ หรือรุ่นอื่นได้ง่ายขึ้น. ปรากฏการณ์ถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับวงการคอมพิวเตอร์ เพราะระบบปฏิบัติการสมัยนั้นเขียนด้วยภาษาชั้นต่ำ (*low-level language*) เช่นภาษาแօสเซมบลีเป็นต้น. ในตอนนี้ยูนิกซ์ได้ก้าวเข้าสู่ช่วง Fourth Edition แล้ว. ต่อมา ยูนิกซ์พอร์ตไปใช้กับคอมพิวเตอร์อื่นๆ นอกจาก PDP-11 เช่น Interdata 7/32, VAX เป็นต้น

1.10.3 Berkeley Software Distribution (BSD)

ในช่วงปีค.ศ. 1976-1977, Thompson ได้รับเชิญจากมหาวิทยาลัย The University of California-Berkeley ให้เป็นศาสตราจารย์พิเศษสอนเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการที่เขาสร้าง. และยูนิกซ์ก็เริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายในวงการศึกษา. ในเวลานั้นนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ Berkeley โดยมี Bill Joy เป็นแกนนำ, สร้างยูทิลิตี้โปรแกรม, แก้ไขเบอร์เนล, และรวมรวมแจกจ่ายในชื่อของ Berkeley Software Distribution (BSD) เมื่อปีค.ศ. 1978.

ในช่วงนี้ยูนิกซ์พัฒนาไปมาก. Bill Joy สร้างชุดคำสั่งที่ชื่อ *csh* มีความสามารถควบคุมชื่อบริการ (*job*), มีอิส托รีฟังชัน (*history function*) ซึ่งช่วยกันหน้าที่ไม่มี. นอกจากนี้ยังสร้างบรรณาธิการ *ex* ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาเป็น *vi* ภายหลัง. สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือในช่วงนั้นกระทรวงกลาโหมของอเมริกาสร้างโปรเจก DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency) ซึ่งเป็นแกนนำในการสร้างอินเทอร์เน็ต, ให้เงินทุนสนับสนุนการวิจัยที่ Berkeley อย่างมาก มีผลให้ BSD และยูนิกซ์ในรุ่นต่อมาสนับสนุนการใช้โปรโตคอล *TCP/IP* (*Transmission Control Protocol / Internet Protocol*) อย่างกว้างขวาง.

high-level language ▶
ภาษาชั้นสูง. หมายความว่า
คอมพิวเตอร์ที่มุ่งรับผิดชอบ
ความเข้าใจได้, ไม่ใช่รับผิดชอบ
เครื่องคอมพิวเตอร์ที่เขียนงาน. ตัวอย่าง
ของภาษาชั้นสูงได้แก่ C, C++, Java
เป็นต้น.

 _____
ในปีค.ศ. 1982, Bill Joy, และเพื่อนๆ อีก 3 คนรวมตัวกันสร้างบริษัท Sun Microsystems ซึ่งเป็นบริษัทชั้นนำในวงการยูนิกซ์ปัจจุบัน

 _____
vi อ่านออกเสียงว่า vee-eye (วีอาย)

1.10.4 UNIX System V

ในขณะที่ Berkeley พัฒนาอยู่นิกซ์เวอร์ชันของตัวเอง, ทางด้าน AT&T ก่อตั้ง UNIX Support Group (USG) และสนับสนุนยูนิกซ์ในการค้า. AT&T ออกขายยูนิกซ์ในชื่อ UNIX System III และได้รับการต้อนรับไม่สู้ดีนักเนื่องจากคุณภาพ. ในปีค.ศ. 1983 จึงออกตัวยูนิกซ์ที่ปรับปรุงตัวเครื่องเนลให้มีคุณสมบัติดีขึ้น และเป็นที่รู้จักกันในชื่อของ UNIX System V. หลังจากนั้นมีการปรับปรุงระบบปฏิบัติการให้ดีขึ้นเป็นระยะๆ ในชื่อของ UNIX system V Release 2, 3, และ 4.

1.10.5 มาตรฐานยูนิกซ์

ยูนิกซ์แบ่งออกเป็น 2 ค่ายใหญ่ๆ ทั้งเจนระหว่าง UNIX System V และ BSD. ถึงแม้ว่าจะเริ่มต้นมาจากการที่เดียวกันแต่มีการแก้ไขปรับปรุงรหัสต้นฉบับของเครื่องเนลโดยแต่ละฝ่ายทำให้ยูนิกซ์ทั้งสองไม่มีความเข้ากันได้ (compatibility) ทั้งทางด้านไบนาเรียและซิสเต็มคอลล์. ซอฟแวร์และฮาร์ดแวร์เวนเดอร์ต่างๆ เริ่มขยายยูนิกซ์ที่ตนเองสร้างแบ่งตามสาย System V และ BSD. ตัวอย่างเช่น SunOS มีพื้นฐานมาจาก BSD เป็นต้น. เดเวล็อปเปอร์ที่พัฒนาโปรแกรมบนยูนิกซ์เกิดความลำบากในการเลือกรอบปฏิบัติที่จะใช้. โปรแกรมที่เขียนบน System V อาจจะต้องนำมาแก้ไขเพื่อให้ใช้ได้บน BSD ทั้งๆ ที่เป็นยูนิกซ์เหมือนกัน.

ความพยายามที่จะทำให้ยูนิกซ์เป็นมาตรฐานเดียวกันที่เป็นกลางที่สุดได้แก่มาตรฐานของ POSIX (Portable Operating System based on UNIX) ที่กำหนดโดยสถาบัน IEEE (The Institute of Electrical and Electronic Engineers). ตัวอย่างเช่นมาตรฐานนี้กำหนดว่า yunikz ทุกประเภทต้องประกอบด้วยไลบรารีมาตรฐานที่กำหนดไว้, ซอฟต์แวร์เวนเดอร์แต่ละสามารถเพิ่มไลบรารีที่เป็นประโยชน์นอกเหนือจากที่กำหนดได้. นอกจากการกำหนดไลบรารีแล้ว POSIX ยังกำหนดชุด, ยูทิลิตี้, ซิสเต็มคอลล์ที่ต้องมีอยู่ในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์อีกด้วย.

SunOS เป็นระบบปฏิบัติการเดียวของ Sun Microsystems. บัญชีนี้แสดง SunOS ใช้ชื่อ Solaris ซึ่งมีรากฐานจาก System V

1.11 สรุปท้ายบท

- ลินุกซ์ คือระบบปฏิบัติการที่มีคุณสมบัติคล้ายเหมือนกับระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ แต่พัฒนาขึ้นมาโดยไม่ได้ลอกเลียนหรือสืบทอดรหัสต้นฉบับของยูนิกซ์. โปรแกรมที่ใช้บน ลินุกซ์ มีความเข้ากันได้กับระบบปฏิบัติการยูนิกซ์อื่นในระดับรหัสต้นฉบับ.
- ลินุกซ์ สามารถแบ่งเป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือ เครื่องเนลและโปรแกรมใช้งาน. โปรแกรมใช้งานต่างๆ ทำงานได้โดยมีเครื่องเนลเป็นพื้นฐานทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของโปรแกรม เช่น ไฟล์, หน่วยความจำ, ติดต่อฯ. เครื่องเนลโดยลำพังทำงานเองไม่ได้.
- แก่นของระบบปฏิบัติการที่เรียกว่าเครื่องเนลเขียนด้วยภาษา C เป็นหลัก. รหัสต้นฉบับของระบบปฏิบัติการเปิดเผยแพร่แก่สาธารณะ. ลินุกซ์ ให้อิสระแก่ผู้ใช้ที่จะศึกษา, ดัดแปลง, ก่ออาชญากรรม ฯลฯ ทราบเท่ารหัสต้นแบบที่เปลี่ยนแปลงเปิดเผยแพร่ต่อสาธารณะต่อไป.

- เคอร์เนลและโปรแกรมใช้งานต่าง ๆ พัฒนาหรือพอร์ตโดยเดเวลาลօปเปอร์ทัวร์โดยอาศัยอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อ. ตัวເຄືອງນັບແລະໂປຣແກຣມຕ່າງໆ ພຣີໃນທີ່ນີ້ໄມ້ໄດ້ຄື່ງ
ราคาເປົ້ນ “0” ແຕ່ໜາຍຄື່ງຄວາມມືສະເໝີໃນການໃຊ້.
- ລິນຸກ໌ສາມາຮັດໃຊ້ຈານໄດ້ກັບຄອມພິວເຕອີຕັ້ງແຕ່ຄອມພິວເຕອີໜາດໄຫຼຸ່ງຄົງຄອມພິວເຕອີ
ຮະບນເອີ່ມເບີ້ດີ.
- ລິນຸກ໌ ດີສທຣີບິວໜັນຄື່ອການນຳເຄືອງນັບແລະໂປຣແກຣມໃຊ້ຈານຕ່າງໆ ມາຮັມກັນເປັນ
ແພັກເຈົ້າ ມີອິນສຕອລເລອື່ອໜ້າຍອິນສຕອລ໌ເຄືອງນັບແລະໂປຣແກຣມຕ່າງໆ ຕລອດຈານ
ປັບປະນບໃຫ້ເຂົ້າກັບຄອມພິວເຕອີທີ່ໃຊ້ອັກດ້ວຍ.
- ຮະບນປົກລົງຕິກາຣູນິກ໌ເປັນຮະບນປົກລົງຕິກາຣີ່ເສດີຍ, ມີປະສິທິກາພ, ແລະອອກແບບ
ອຍ່າງດີແພັງປັບປຸງຄູາຂອງຄວາມເຮັບຈ່າຍໄວ້ກໍາຍໃນ. ຢູນິກ໌ມີອາຍຸກວ່າ 30 ປີແລະຍັງ
ພັດນາໄທ້ເຂົ້າເຂົ້າເວື່ອຍໆ ໃນປັຈຈຸບັນ.

บทที่ 2

ลินุกซ์ขั้นพื้นฐาน

“LINUX is obsolete”

Andrew Tanenbaum

จากบทที่ 1 เรายังได้ทราบแล้วว่าลินุกซ์สร้างขึ้นมาโดยมีญูนิกซ์เป็นต้นแบบ คำจำกัดความอย่างง่ายๆ และสั้นๆ ของลินุกซ์ในช่วงที่เกิดใหม่ๆ คือ “unix clone”。กล่าวคือลินุกซ์ทำอะไรได้ทุกอย่างที่ญูนิกซ์ทำได้ เมื่อวันเวลาผ่านไป ลินุกซ์พัฒนาไปเรื่อยๆ เพิ่มความสามารถคุณสมบัติพิเศษต่างๆ จนไม่อาจจะเรียกว่าเป็น unix clone ได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตามคำสั่งหรือโปรแกรมพื้นฐานต่างๆ ที่ใช้ในญูนิกซ์ได้ก็จะมีอยู่ในลินุกซ์ด้วย บางโปรแกรมอาจจะทำงานเหมือนกันทุกประการ บางโปรแกรมที่มีชื่อเหมือนกันอาจจะทำงานต่างกัน หรือบางโปรแกรมที่ญูนิกซ์ไม่มีแต่ลินุกซ์มี

ในบทนี้จะแนะนำความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับลินุกซ์ซึ่งจะครอบคลุมถึงญูนิกซ์บางส่วนด้วย เนื้อหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการใช้งานชลล์ (shell) และจะแทรกตัวอย่างการใช้โปรแกรมต่างๆ ด้วย นอกจากนั้นจะแนะนำความรู้เบื้องต้นทั่วๆ ไปที่เกี่ยวกับตัวระบบปฏิบัติการเองด้วย

ผู้อ่านจะทำความเข้าใจตัวอย่างได้ง่ายขึ้นถ้าติดตั้งลินุกซ์ไว้เรียบร้อยแล้วและทดลองตามไปด้วย ลินุกซ์ที่ติดตั้งจะเป็นดิสทริบูชันค่ายใดก็ได้แล้วแต่สะดวก ผู้อ่านสามารถอ่านรายละเอียดการติดตั้งลินุกซ์ได้จากภาคผนวก

shell ►

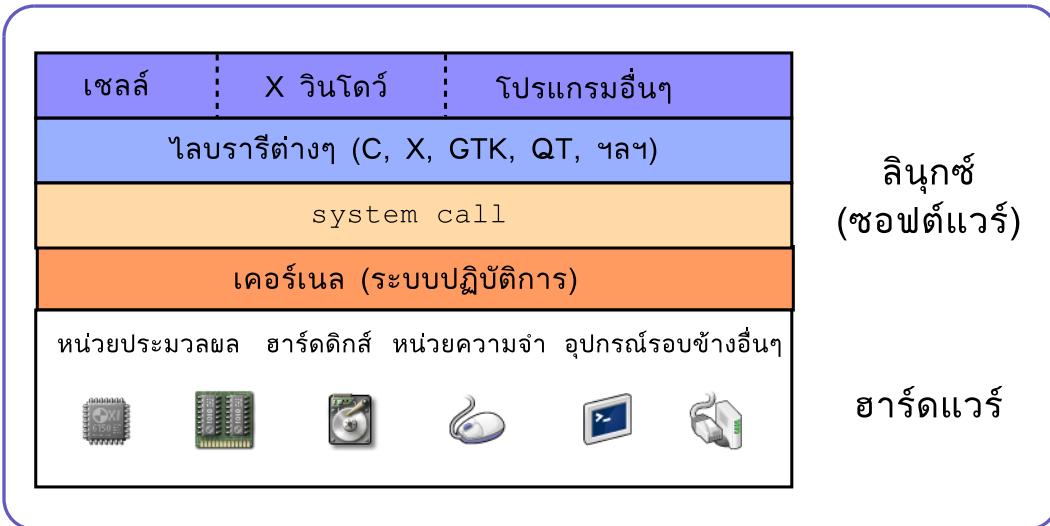
ชลล์ โปรแกรมที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้กับคอร์แนล มีหน้าที่แปลงคำสั่งจากคีย์บอร์ดส่งต่อให้คอร์แนลทำงานที่ต้องการ ชลล์ที่นิยมใช้กับลินุกซ์ได้แก่ bash, csh, ksh, zsh เป็นต้น

2.1 ระบบปฏิบัติการ

เนื่องจากลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้อ่านควรจะทำความเข้าใจว่าระบบปฏิบัติการคืออะไรและมีการทำงานอย่างไร เมื่อผู้อ่านมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการแล้วก็จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจการทำงานของลินุกซ์และใช้งานลินุกซ์ได้ดีขึ้นด้วย

สำหรับความหมายทั่วไป ลินุกซ์หมายถึงตัวระบบปฏิบัติการซึ่งได้เครื่องเนลและโปรแกรมต่างๆ ประกอบขึ้นเป็นระบบที่ใช้งานกับคอมพิวเตอร์ เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น ต่อ

คอมพิวเตอร์

รูปที่ 2.1: ความสัมพันธ์ระหว่างระบบปฏิบัติการ, ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์

ไปนี้จะใช้คำว่า “ลินุกซ์” ในความหมายทั่วไปและจะใช้คำว่า “ลินุกซ์เคอร์เนล” เจาะจงถึง ตัวเคอร์เนลซึ่งเป็นหัวใจของระบบปฏิบัติการ.

interface ▶

อินเทอร์เฟส. หมายถึงด้านเชื่อมหรือ ตัวกลางระหว่างของสองสิ่ง. ตัวอย่าง เช่น เชล์เป็นอินเทอร์เฟสแบบคำสั่ง บรรทัดระหว่างชุดซอฟต์แวร์กับเคอร์เนล. X วินโดว์เป็นอินเทอร์เฟสแบบหน้า ต่างใช้เมมส์และสี胚บอร์ดในการป้อน ข้อมูล

program ▶

โปรแกรม. ชุดคำสั่งภาษาเครื่องกล (machine language) ที่สามารถโหลด เข้าไปในหน่วยความจำและหน่วย ประมวลผลแปลความภาษาเครื่องกล เพื่อที่จะทำงานต่อไป.

file ▶

ไฟล์, แฟ้มข้อมูล. ไฟล์คือข้อมูลซึ่ง อาจจะเป็นบันทึกที่เก็บไว้ความจำ ตารางเรขาคณิติกส์เป็นตน. ข้อมูลที่ เรียกว่าไฟล์นี้สำคัญ, ข้อมูลที่บันทึก ก่อนจะถูกใช้เข้าชั้นของไฟล์. ข้อมูล ที่เก็บล่าสุดจะอยู่ในช่วงท้ายของไฟล์.

machine language ▶

ภาษาเครื่องกล. ข้อมูลที่หน่วย ประมวลผลเข้าใจและแปลความ หมายเพื่อทำงานได้.

process ▶

โปรเซส. สถาพ์ที่โปรแกรมที่กำลังทำ งานอยู่. กล่าวคือหน้าของตัว โปรแกรมถูกโหลดจากฮาร์ดดิสก์ไปที่ หน่วยความจำและหน่วยประมวลผล ข้อมูลแปลคำสั่งเพื่อที่จะกระทำการ ต่อไป.

รูปที่ 2.1 แสดงภาพรวมของระบบคอมพิวเตอร์โดยทั่วไป. คอมพิวเตอร์ (ฮาร์ดแวร์) ไม่สามารถทำงานได้ถ้าไม่มีระบบปฏิบัติการ (ซอฟต์แวร์). ผู้ใช้ไม่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ ได้ถ้าไม่มีโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์ต่างๆ เป็นตัวกลาง (interface) ระหว่างผู้ใช้กับระบบ ปฏิบัติการ. เคอร์เนลเป็นซอฟต์แวร์พิเศษที่ควบคุมการทำงานของฮาร์ดแวร์ต่างๆ ที่ประกอบ กันเป็นคอมพิวเตอร์. ผู้ใช้ไม่สามารถติดต่อใช้งานเคอร์เนลได้โดยตรง, ต้องสั่งงานที่ ต้องการทำผ่านทางเชล์, X วินโดว์ หรือโปรแกรมอื่นๆ. ในรูปที่ 2.1 มีการแยกเชล์, X วินโดว์ และโปรแกรมอื่นๆ ออกจากกัน. แต่ถ้ามองจากจุดยืนของเคอร์เนลแล้ว, เชล์ หรือ X วินโดว์เป็นเพียงสิ่งที่เรียกว่า โปรแกรม (program) เท่านั้น, ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ประการใด. โปรแกรมเหล่านี้เรียกอีกอย่างได้ว่าเป็นซอฟต์แวร์อินเทอร์เฟส (software interface) ให้กับเคอร์เนล.

โปรแกรมคือ ไฟล์ (file) ข้อมูลที่บันทึกคำสั่งเป็นภาษาเครื่องกล (machine language) เก็บไว้ในหน่วยความจำตารางเรขาคณิติกส์. เมื่อสั่งคำสั่งเรียกใช้โปรแกรมแล้ว, เคอร์เนล จะอ่านเนื้อหาของไฟล์ (โปรแกรม) และโหลด (load) บันทึกในหน่วยความจำ. เคอร์เนลจะ ควบคุมให้หน่วยประมวลผลอ่านข้อมูลที่อยู่บนหน่วยความจำระหว่างทำการต่างๆ ต่อไป. โปรแกรมที่โหลดขึ้นสู่หน่วยความจำและกำลังทำงานอยู่เรียกว่า โปรเซส (process).

ลินุกซ์เคอร์เนลสร้างขึ้นมาด้วยภาษาซี (C language) กับภาษาแอสเซมบลี (assembly language) บางส่วน. การที่โปรแกรมและ ไลบรารี (library) ต่างๆ จะติดต่อกับเคอร์เนล เพื่อสั่งงาน, ต้องติดต่อผ่านทางชีสitemcall (system call) ซึ่งเป็นฟังชัน (function) ใน ภาษาซี.

2.2 การเข้าสู่ระบบ

ลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการที่ผู้ใช้ (*user*) หลายคนสามารถใช้งานได้ในเวลาเดียวกัน. ผู้ใช้แต่ละคนจะมีชื่อล็อกอิน (*login name*) และรหัสผ่าน (*password*) เช่นที่แตกต่างกัน. ผู้ใช้ต้องล็อกอิน (*login*) เข้าสู่ระบบเพื่อที่จะใช้คอมพิวเตอร์ผ่านทางเซลล์หรือ X วินโดว์ต่อไป.

ผู้ใช้ที่มีอำนาจสูงสุดในระบบได้แก่ *root* ทำหน้าที่ดูแลระบบเช่น สร้างผู้ใช้ใหม่, ติดตั้งโปรแกรมลงในระบบ, ปรับแต่งระบบ เป็นต้น. ตอนติดตั้งลินุกซ์, โปรแกรมติดตั้งจะสร้างผู้ใช้ที่เป็น *root* ให้โดยปริยายแล้วให้สร้างรหัสผ่านด้วย. โดยทั่วไป, โปรแกรมติดตั้งจะเปิดโอกาสให้สร้างผู้ใช้อื่นๆด้วย. เมื่อจาก *root* สามารถทำอะไรก็ได้กับระบบ เช่นลบไฟล์อะไรก็ได้, จึงทำให้การล็อกอินเป็น *root* ไม่ปลอดภัยเท่าที่ควร เพราะอาจเพลオเรอลบไฟล์ที่จำเป็นกับระบบปฏิบัติการทั้งไปโดยไม่ตั้งใจ. ดังนั้นจึงไม่ควรล็อกอินเป็น *root* ถ้าไม่จำเป็น.

2.2.1 ผู้ใช้ในระบบ

ผู้ใช้ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์และยูนิกซ์จะมีหมายเลขประจำตัวซึ่งเรียกว่า *user ID* หรือเรียกย่อๆว่า *UID* เป็นหมายเลขเฉพาะสำหรับเครื่องเรนไว้แยกแยะผู้ใช้แต่ละคน. ผู้ใช้แต่ละคนจะอยู่ในกรุ๊ป (*group*) ที่กำหนดไว้อย่างน้อยหนึ่งกลุ่ม. เครื่องเรนจะแยกแยะกรุ๊ปของผู้ใช้ด้วยหมายเลขเฉพาะเรียกว่า *group ID* หรือเรียกย่อๆว่า *GID*. ผู้ใช้จะมีสิทธิ์การใช้คำสั่ง, หรือการใช้ไฟล์ต่างๆ กันขึ้นอยู่กับกรุ๊ปที่ตัวเองอยู่และ *UID*.

ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์จะมีผู้ใช้ที่ระบบเตรียมอยู่ไว้แล้ว เช่น bin, daemon ฯลฯ. ผู้เหล่านี้บางรายไม่ได้มีตัวตนจริง, ระบบจะใช้ผู้ใช้เหล่านี้ในการรันโปรแกรมพิเศษต่างๆ เช่น โปรแกรมเซิฟเวอร์เป็นต้น. ในระบบยังมีกลุ่มที่เตรียมไว้อยู่แล้ว เช่นเดียวกับผู้ใช้ เช่น bin, wheel, sys, mail ฯลฯ. ผู้ใช้ที่อยู่ในกลุ่ม mail ก็จะได้รับอนุญาตให้กระทำการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดูแลระบบ mail ได้เป็นต้น.

วิธีการสำรวจ *UID* และ *GID* จะใช้คำสั่ง *id* ซึ่งจะแสดง *UID* และ *GID* ของผู้ใช้ที่สั่งคำสั่งนั้น.

ตัวอย่างที่ 2.1: สำรวจ *UID* และ *GID*.

```
$ id ↵
uid=1000(poontap) gid=100(users) groups=10(wheel),18(audio),100(users)
```

ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์จะมีโปรแกรม “*rn*” สำหรับเปลี่ยน *UID* ของผู้ใช้ให้เป็น *UID* ของคนอื่น. เช่นใช้เปลี่ยนผู้ใช้ที่ล็อกอินอยู่เป็น *root*.

ตัวอย่างที่ 2.2: การใช้ *rn* ตัวยตัวเดือก -

```
$ su - ↵
Password: ↵
# ↵
```

← รหัสผ่านที่พิมพ์จะไม่แสดงบนหน้าจอ
← ล็อกอินเซลล์ของ *root* ซึ่งอ่านค่าเริ่มต้นต่างๆแล้ว

การเข้าสู่ระบบของระบบปฏิบัติการ Windows จะเรียกว่า logon แต่สำหรับโลกของยูนิกซ์จะเรียกว่า login

C language ►

ภาษาซี. ภาษาคอมพิวเตอร์ที่มีอายุยาวนานที่สุดที่มีความเข้าใจได้. เป็นภาษาซึ่งถูกพัฒนาและยังคงใช้ในปัจจุบัน. โดยปกติผู้ใช้จะคอมไพล์แล้วนับที่เพียงด้วยภาษาซีเพื่อแปลงเป็นภาษาเครื่องก่อนที่คอมพิวเตอร์เข้าใจซึ่งเรียกว่าโปรแกรม. ภาษาซีสร้างโดย Dennis Ritchie นักวิจัยของ Bell Laboratories ในระหว่างปี ค.ศ. 1972. ภาษาซีเป็นภาษาใช้งานทั่วไป (general purpose) และใช้ในสร้างระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ในเวลาต่อมา. ลินุกซ์เครื่องเรนและโปรแกรมใช้งานส่วนใหญ่ใช้ภาษาซีเขียนขึ้นกัน.

assembly language ►

ภาษาของคอมพิวเตอร์. ภาษาคอมพิวเตอร์ขั้นต่ำ, มีความเข้าใจง่ายๆ สถาปัตยกรรมที่ใช้มากที่สุดคือการพาร์คโปรแกรมไปใช้กับสถาปัตยกรรมอื่นๆ.

▣ *id* อ้างอิงหน้า 413

▣ *rn* อ้างอิงหน้า 407

เครื่องหมาย █ แสดงถึงคีย์บอร์ดคีย์ชอร์ (cursor)

จากตัวอย่างเป็นการใช้คำสั่ง `su` กับตัวเลือก (*option*) “-” หมายถึงการเปลี่ยนผู้ใช้เป็น root และใช้ล็อกอินเชลล์. การใช้ตัวเลือก - จะเป็นการบอกให้เชลล์อ่านค่าติดตั้งเริ่มต้นของ root. ถ้าไม่ต้องการให้เชลล์อ่านค่าติดตั้งเริ่มต้นของ root ให้สั่งคำสั่ง `su` โดยไม่มีตัวเลือก.

ตัวอย่างที่ 2.3: การใช้คำสั่ง `su` ไม่มีตัวเลือก

```
$ su→  
Password: ← รหัสผ่านที่พิมพ์จะไม่แสดงบนหน้าจอ  
# █ ← เชลล์เชิงโต้ตอบ, ไม่มีการอ่านค่าเริ่มต้นของ root
```

□ `sg` อ้างอิงหน้า 407

คำสั่งที่คล้ายกับคำสั่ง `su` คือ `sg` ซึ่งเป็นคำสั่งเปลี่ยนกลุ่มหลักเป็นกลุ่มอื่น.

ตัวอย่างที่ 2.4: การเปลี่ยนกลุ่ม.

```
$ sg wheel→  
$ id→  
uid=1000(poonalap) gid=10(wheel) groups=10(wheel),18(audio),27(video),100(users)
```

□ `newgrp` อ้างอิงหน้า 407

จากตัวอย่างจะเห็นว่ากลุ่มบัญชีของผู้ใช้จะเปลี่ยนเป็น wheel แทนกลุ่มโดยปริยาย users. นอกจากรายละเอียด `sg` แล้วยังมีคำสั่ง `newgrp` ซึ่งทำหน้าที่คล้ายกับ `sg`.

UID และ GID นี้จะเกี่ยวข้องกับสิทธิ์การใช้ไฟล์, รันโปรแกรม ซึ่งจะแนะนำในบทถัดไป.

2.2.2 ประเภทของการล็อกอินแบ่งตามอินเทอร์เฟส

เท็กซ์โหมด (text mode)

ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงตัวอย่างการล็อกอินของผู้ใช้ชื่อ somchai แบบเท็กซ์โหมด (*text mode*) ผ่านทางเทอร์มินอล. การล็อกอินในลักษณะนี้มักจะเป็นการล็อกอินจากコンโซล (*console*) หรือใช้คำสั่ง `telnet` ล็อกอินผ่านทางเน็ตเวิร์กจากคอมพิวเตอร์เครื่องอื่น.

ตัวอย่างที่ 2.5: การล็อกอินแบบเท็กซ์โหมด

```
login: somchai→  
Password: ← รหัสผ่านที่พิมพ์จะไม่แสดงบนหน้าจอ  
[somchai@toybox somchai]$ █
```

text mode ▶
เท็กซ์โหมด. สภาพของระบบปฏิบัติที่อินเทอร์เฟสเป็นเคิร์บอร์ดและหน้าจอเทอร์มินัลเท่านั้น.

 ในเท็กซ์โหมด ถ้าผู้ใช้ชี้รอมคากดคีย์ **[Ctrl]+[Alt]+[Del]** จะทำให้ลูกซ์รีบูต (reboot). ผู้ดูแลระบบสามารถปรับแต่งระบบได้ถ้าไม่ต้องการให้ผู้ใช้รีบูตเครื่องได้ด้วยวิธีนี้

command line interface ▶
ระบบอินเทอร์เฟสที่ใช้คีย์บอร์ดและหน้าจอแสดงวิวัฒนเป็นหลัก. ถ้าเป็นงานที่ไม่ต้องการกราฟิกจะเป็นอินเทอร์เฟสที่ส่วนความน่าและปฏิบัติการได้เร็วกว่า graphical user interface.
prompt ▶
พร้อมต์. เครื่องหมาย, หรืออักษรที่เชลล์แสดงทางหน้าจอเพื่อแสดงว่าพร้อมที่จะรับคำสั่งจากคีย์บอร์ด.

เมื่อล็อกอินแล้วผู้ใช้สามารถสั่งคำสั่งต่างๆ ได้โดยการพิมพ์คำสั่งจากคีย์บอร์ด. อินเทอร์เฟสแบบนี้เรียกว่า Command Line Interface (CLI) หรือ Text User Interface. เราเรียก “[somchai@toybox somchai] \$” ว่า เชลล์พร้อมต์ (shell prompt) บ่งบอกว่าเชลล์พร้อมที่จะรับคำสั่งจากคีย์บอร์ด.

ตัวอย่างที่ 2.5 แสดงเป็นพร้อมต์ที่ปรับแต่งให้จากดิสทริบิวชันโดยแสดงชื่อผู้ใช้ (somchai), ชื่อโฮส (toybox) และชื่อไดเรกทอรีบัญชี (somchai). เชลล์ที่ทำงานหน้าที่รอรับคำสั่งหลังจากการล็อกอินเรียกว่า ล็อกอินเชลล์ (login shell). ส่วนเชลล์ที่ไม่ใช้ล็อก

อินเซลล์เราระบุว่าเซลล์เชิงโต้ตอบ (*interactive shell*). เซลล์เชิงโต้ตอบเป็นเซลล์ที่ไม่ได้เกิดจากการล็อกอินแต่เป็นการเรียกโปรแกรมเซลล์มาใช้งาน而已 เช่นการใช้เซลล์ในห้องมินอลเอเมวิเลเตอร์. เซลล์จะทำงานอยู่ในไดร์กทอรีที่เรียกว่า โอม/ไดร์กทอรี (*home directory*) ซึ่งเป็นไดร์กทอรีเริ่มต้นหลังจากการล็อกอิน. ไดร์กทอรีนี้เป็นพื้นที่เฉพาะของผู้ใช้ที่ล็อกอินสำหรับเก็บข้อมูลต่างๆ. ผู้ใช้มีสิทธิ์ที่จะสร้างไฟล์หรือสร้างไดร์กทอรีเพิ่มเติมในโอม/ไดร์กทอรีของตัวเอง.

ล็อกอินเซลล์และเซลล์โต้ตอบต่างกันที่เวลาเริ่มต้นการทำงาน, ล็อกอินเซลล์จะอ่านและเช็คค่าเริ่มต้นการทำงาน เช่นค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมจากไฟล์ `/etc/profile` ถ้ามีไฟล์นี้อยู่ในระบบ. หลังจากนั้นจะหาไฟล์ `.bash_profile`, `.bash_login` และ `.login` ที่อยู่ในโอม/ไดร์กทอรีตามลำดับ. ถ้าเจอไฟล์ไหนก่อนก็จะอ่านค่าเริ่มต้นจากไฟล์นั้น. ส่วนเซลล์เชิงโต้ตอบจะอ่านค่าเริ่มต้นจากไฟล์ `.bashrc` ที่อยู่ในโอม/ไดร์กทอรีเท่านั้น.

เพื่อความสะดวกในการอ่าน, ต่อจากนี้เป็นต้นไปจะใช้เครื่องหมาย “\$” แทนเซลล์พร้อมต์ของผู้ใช้บรรยาย.

ตัวอย่างที่ 2.6: เซลล์พร้อมต์ของผู้ใช้ที่รับไป

```
$ █
```

และใช้เครื่องหมาย “#” แทนเซลล์พร้อมต์ของ root.

ตัวอย่างที่ 2.7: เซลล์พร้อมต์ของ root

```
# █
```

กราฟฟิกโหมด (graphic mode)

รูปที่ 2.2 แสดงตัวอย่างหน้าจอล็อกอินแบบกราฟฟิกโหมด (*graphic mode*). หน้าจอล็อกอินเป็นโปรแกรมที่เรียกว่า X Display Manager มีหน้าที่ถามชื่อผู้ใช้และรหัสผ่าน. โปรแกรมหน้าจอต้อนรับเข้าสู่ระบบเนี้ยมีหลายประเภท เช่น xdm, gdm, kdm เป็นต้น. การล็อกอินแบบนี้ต้องการคอมพิวเตอร์ที่สามารถแสดงผลแบบกราฟฟิกทางหน้าจอได้.

กราฟฟิกโหมดต่างจากเทกซ์โหมดตรงที่มี X เซิร์ฟเวอร์ (*X server*) ซึ่งเป็นโปรแกรมพื้นฐานสำหรับระบบวินโดว์ค่อยรับคำสั่งสร้างส่วนประกอบของกราฟฟิก. ดิสทริบิวชันทั่วไปมักจะมีระบบ Desktop Environment เช่น GNOME หรือ KDE เป็นระบบเดกซ์ที่อุปกรณ์ฐานให้ผู้ใช้งาน. ระบบ desktop environment นี้เองที่เป็นตัวจัดการการทุกอย่างที่เกี่ยวกับเดกซ์ที่อุปกรณ์หน้าจอล็อกอิน, เมนู, โปรแกรมสำหรับใช้งานที่เป็นแบบ graphical user interface (GUI) ให้. ในกราฟฟิกโหมดผู้ใช้จะใช้งานได้สะดวกกว่าเทกซ์โหมด, เพราะสามารถรันโปรแกรมหลายโปรแกรมโดยที่แต่ละโปรแกรมมีวินโดว์เฉพาะของตัวเอง. เนื่องจากรอบ GUI มีเมนูต่างๆ เตรียมไว้ให้, ผู้ใช้ที่ไม่คุ้นเคยกับการใช้เซลล์สามารถใช้โปรแกรมต่างๆ ได้สะดวกขึ้น.

ในระบบ X วินโดว์, ผู้ใช้จะใช้เซลล์ผ่านทางเทอร์มินอลเอเมวิเลเตอร์ (*terminal emulator*) ซึ่งเป็นโปรแกรม GUI ที่จำลองจอภาพเพื่อแสดงผลบนระบบ X วินโดว์. โปรแกรม

home directory ►

โอม/ไดร์กทอรี. ไดร์กทอรีที่ผู้ใช้เป็นเจ้าของ. เป็นไดร์กทอรีเริ่มต้น เวลาล็อกอินเข้าสู่ระบบหรือเรียกใช้ห้องมินอลเอเมวิเลเตอร์.

ในโลกของ Windows จะเรียกไดร์กทอรีว่าไฟล์เดอร์ (folder)

graphic mode ►

กราฟฟิกโหมด. สภาพที่ระบบปฏิบัติการใช้อินเทอร์เฟสแบบกราฟฟิกติดต่อกันผู้ใช้. โดยทั่วไปคอมพิวเตอร์แบบกราฟฟิกใหม่สามารถแสดงเป็นแบบหน้าต่าง, สร้างบุ๊ก, เมนูฯลฯ. ผู้ใช้ได้ตอบกับคอมพิวเตอร์ด้วยคีย์บอร์ดและเมาส์.

X Display Manager ►

หน้าจอแบบกราฟฟิกในการล็อกอิน. ก่อนที่จะมี GNOME และ KDE, ระบบ X วินโดว์ใช้ X Display Manager ที่เรียกว่า xdm ซึ่งปัจจุบันไม่นิยมใช้กันแล้ว. โปรแกรมที่มาแทน xdm ได้แก่ gdm, kdm ฯลฯ.

X server ►

X เซิร์ฟเวอร์. โปรแกรมแบบ server-client ที่มีหน้าที่รับคำขอจาก client ภาคหน้าจอ, ผลิตหน้าต่าง, ควบคุมระบบหน้าต่าง ฯลฯ.

ในกราฟฟิกโหมด, ถ้าผู้ใช้กดคีย์

[Ctrl]+[Alt]+[BackSpace] จะเป็นการยกเลิกการทำงาน X เซิร์ฟเวอร์ที่ซึ่งผู้ดูแลระบบสามารถปรับแต่งระบบให้ยกเลิกการใช้คีย์เหล่านี้ได้.

Desktop Environment ►

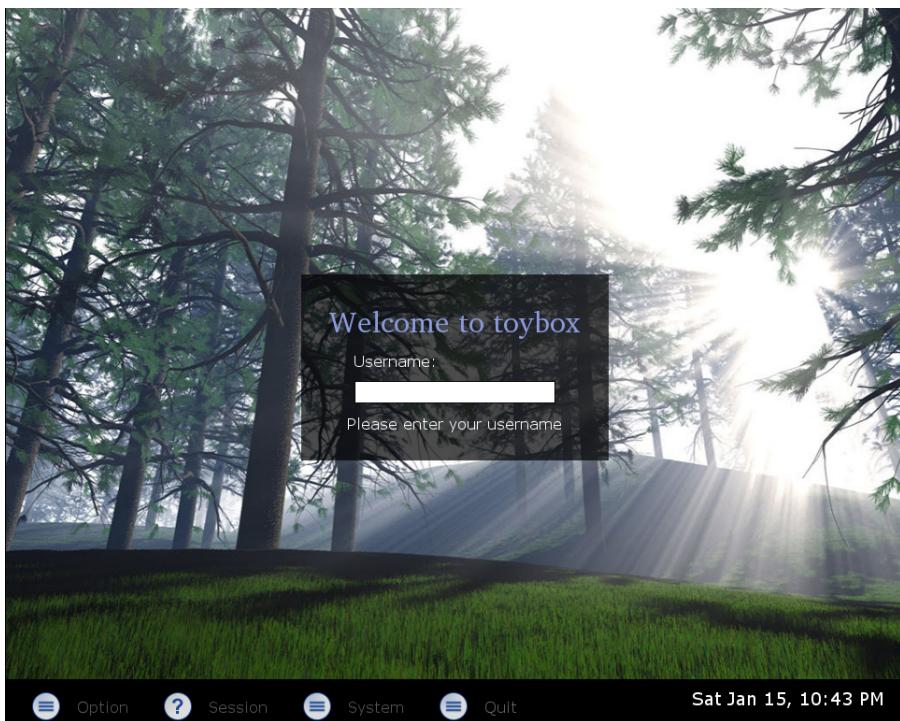
ระบบ, สภาพแวดล้อมที่เสนอกราฟฟิกอินเทอร์เฟสสำหรับผู้ใช้โดยที่อินเทอร์เฟสเหล่านั้นมีความเข้ากันได้ เช่นรูปร่างหน้าตาเหมือนเรื่องค่ายกัน, ทำงานร่วมกันได้ ฯลฯ. ตัวอย่าง Desktop Environment ที่นิยมได้แก่ GNOME, KDE เป็นต้น.

graphical user interface (GUI) ►

อินเทอร์เฟสแบบกราฟฟิกที่แสดงหน้าต่าง, บุ๊ก, เมนู ทางหน้าจอ. ผู้ใช้จะใช้เม้าส์หรือคีย์บอร์ดในการโต้ตอบกับระบบ.

terminal emulator ►

เทอร์มินอลเอเมวิเลเตอร์. โปรแกรมที่จำลองหน้าจอแสดงผลตัวอักษรเพื่อใช้กับเซลล์. เทอร์มินอลเอเมวิเลเตอร์ จะเป็นโปรแกรมที่ใช้ใน X วินโดว์ เช่น xterm, gnome-terminal,

รูปที่ 2.2: หน้าจอค็อกอินแบบกราฟิก

```
poonlap@toybox:~ 
File Edit View Terminal Tabs Help
poonlap@toybox poonlap $ ls /
bin/ dev/ home/ lib/ mnt/ opt/ root/ sys/ usr/
boot/ etc/ home_old/ lost+found/ music.iso proc/ sbin/ tmp/ var/
poonlap@toybox poonlap $ date; cal
Wed Nov 17 22:06:23 JST 2004
November 2004
Su Mo Tu We Th Fr Sa
    1  2  3  4  5  6
 7  8  9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30

poonlap@toybox poonlap $ LANG=th_TH cal
พฤศจิกายน 2004
อ. จ. อ. พ. พ. ส. ส.
    1  2  3  4  5  6
 7  8  9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30

poonlap@toybox poonlap $
```

รูปที่ 2.3: เทอร์มินอลเอนุเลเตอร์ (gnome-terminal) ที่รันบน X วินโดว์

ทอร์มินอลเอนุเลเตอร์มีหลายประเภท เช่น xterm, gnome-terminal, konsole ขึ้นอยู่กับความชอบของผู้ใช้. โปรแกรมเหล่านี้จะเตรียมช่องเข้าสู่ระบบ เชิงโต้ตอบ ซึ่งจะรอแปรคำสั่งที่ป้อนเข้ามาทางคีย์บอร์ดต่อไป.

อินเทอร์เฟสแบบ CLI และ GUI มีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกันไป. ผู้ใช้ไม่ต้อง

ใช้ชุดคำสั่งต่อไปนี้เพื่อออกจากระบบ:

```
$ logout
```

จะแสดงผลลัพธ์ดังนี้:

```
logout
```

จะออกจากระบบและกลับมาที่หน้าจอเริ่มต้นของคอมพิวเตอร์.

2.2.3 การล็อกอินแบบเน็ตเวิร์ก

ล็อกอินผ่านคอนโซล

คอนโซล (console) หมายถึงชุดคีย์บอร์ดและจอแสดงผลที่ต่อโดยตรงกับคอมพิวเตอร์. การล็อกอินผ่านทางคอนโซลเป็นการล็อกอินแบบไม่ใช้เน็ตเวิร์ก, จะเป็นการล็อกอินแบบเท็กซ์ท์ (text-based) หรือกราฟฟิกโหมดก็ได้แล้วแต่ความสามารถของคอมพิวเตอร์ในการแสดงผล.

ล็อกอินผ่านทางเน็ตเวิร์ก

การล็อกอินประเภทผ่านทางเน็ตเวิร์กทำได้โดยใช้โปรแกรม เช่น telnet, ssh, X-terms ติดต่อ กับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ต้องการล็อกอิน. การล็อกอินผ่านทางเน็ตเวิร์กสามารถทำได้ทั้งแบบเท็กซ์ท์โหมดและกราฟฟิกโหมดโดยใช้เน็ตเวิร์กโปรโตคอล (network protocol) ที่แตกต่างกัน. ตัวอย่างเช่นโปรแกรม telnet จะใช้โปรโตคอล telnet ในการสื่อสารระหว่างคอมพิวเตอร์, การล็อกอินแบบกราฟฟิกจะใช้โปรโตคอล xdmcp (X Display Manager Control Protocol) เป็นต้น.

2.3 การออกจากระบบ

2.3.1 เท็กซ์โหมด

เมื่อต้องการออกจากระบบให้ใช้คำสั่ง “logout”.

ตัวอย่างที่ 2.8: การล็อกเอาท์แบบเท็กซ์โหมด

```
$ logout
↓ ระบบจะ เคลียร์หน้าจอ และรอการล็อกอินต่อไป
login: ■
```

คำสั่ง logout นี้จะทำได้เมื่อล็อกอินเท่านั้น. เพราะว่าชุดคำสั่งของเทอร์มินอลเอนุ่ม เตอร์มิน่าล์ไม่ใช้ล็อกอินชุดคำสั่งใช้คำสั่ง logout ไม่ได้, ให้ใช้คำสั่ง “exit” แทน. สิ่ง

shell script ▶

ชุดคำสั่ง “#!/bin/sh” ไฟล์ที่รวมคำสั่งที่ใช้ในชุดคำสั่งที่ต้องการ ให้โดยทันทีในไฟล์นั้นบรรทัดต่อบรรทัด. สะดวกสำหรับการสร้างคำสั่งที่เป็นขั้นตอน. เนื่องจากชุดคำสั่งที่เป็นขั้นตอน สามารถสร้างด้วยภาษา คอมพิวเตอร์แบบ interpreter ตัวเดียว. ชุดคำสั่งที่มีบทบาทสำคัญกับมัน นุกกรรม เช่น ชุดคำสั่งที่ใช้ในการเริ่มต้นโปรแกรมเซิร์ฟเวอร์ต่างๆ.

ที่ผมใช้คำว่า “ไม่สะดวกในการใช้สำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคย” แทนคำว่า “ไม่สะดวกในการใช้” เพราะเป็นความจริงที่ความชำนาญของผู้ใช้จะช่วยให้คำสั่งทำงานได้ดีขึ้น

text data ▶

ข้อมูลเท็กซ์ท์ ข้อมูลที่หรือไฟล์ที่มนุษย์สามารถอ่านแล้วเข้าใจได้. โดยปกติข้อมูลเท็กซ์จะมามาในไฟล์ที่เขียนด้วยภาษาอังกฤษก็ได้, ไม่มีอักษรควบคุม (control character) ปะปน.

การออกจากระบบของระบบปฏิบัติการ Windows เรียกว่า logoff แต่ในโลกของยูนิฟอร์มจะเรียกว่า logout

□ logout อ้างอิงหน้า 411

□ exit อ้างอิงหน้า 421

ที่แตกต่างกันระหว่าง logout กับ exit คือ logout จะอ่านคำสั่งหรือค่าติดตั้งในไฟล์ .bash_logout ที่อยู่ในโภมไดเรกทอรีก่อนจะจบการทำงานของเชลล์. ส่วนคำสั่ง exit จะจบการทำงานของเชลล์โดยทันที. โดยทั่วไปแล้วการกดคีย์ **[Ctrl]+[d]** ในเชลล์พร้อมตัวก็เป็นการจบการทำงานของเชลล์ได้เช่นกัน.

[Ctrl]+[d] เป็นอักขระควบคุมฯ ที่อยู่ในคอมพิวเตอร์เพื่อส่งสัญญาณสำหรับสิ้นสุดไฟล์ (end of file). ซึ่งก็หมายความว่าจบการทำงานของเชลล์.

2.3.2 กราฟฟิกโหมด

ในระบบ Desktop Environment จะมีเมนูหลักสำหรับให้ผู้ใช้เลือกเพื่อสักอกເອາຫຼວມ.

2.4 เทอร์มินอลเสมือน

โดยปกติคอมพิวเตอร์หนึ่งเครื่องจะมีคอนโซลหนึ่งชุด. เมื่อผู้ใช้คนหนึ่งล็อกอินผ่านทางคอนโซล, ผู้ใช้คนอื่นจะไม่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้จนกว่าผู้ใช้ที่ใช้คอนโซลล็อกເອາຫຼວມ. ถ้าต้องการล็อกอินเข้าสู่ระบบเดียวกันพร้อมๆ กัน, ผู้ใช้คนอื่นต้องล็อกอินผ่านทางเน็ตเวิร์ก. ลินุกซ์คอนโซลสามารถแก้ปัญหานี้ได้ด้วยสิ่งที่เรียกว่า **เทอร์มินอลเสมือน (virtual terminal)**. เทอร์มินอลเสมือนจะจำลองคอนโซลให้มีหลายชุดในเวลาเดียวกัน. อย่างไรก็ตามเนื่องจากคอมพิวเตอร์หนึ่งเครื่องจะมีคีย์บอร์ด, เม้าส์และจอแสดงผลเพียงหนึ่งชุดเท่านั้น, เวลาเปลี่ยนคอนโซลโดยใช้เทอร์มินอลเสมือนจะใช้การกดคีย์ **[Ctrl]** และ **[Alt]** ร่วมกับ **ฟังก์ชันคีย์ (function key)**.

virtual terminal ▶

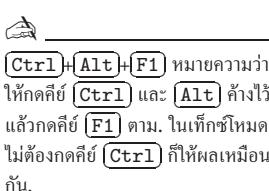
เทอร์มินอลเสมือน. เทอร์มินอลในเท็กซ์โหมดของลินุกซ์ที่สามารถเปลี่ยนหน้าจอเป็นหน้าจอที่ใดก็ได้โดยมีหน้าจอที่เป็นปุ่มกระดาษเพียงหน้าจอเดียว. วิธีเปลี่ยนหน้าจอทำได้โดยกด **[Ctrl]** และ **[Alt]** ร่วมกับฟังก์ชันคีย์.

2.4.1 การเปลี่ยนโหมด

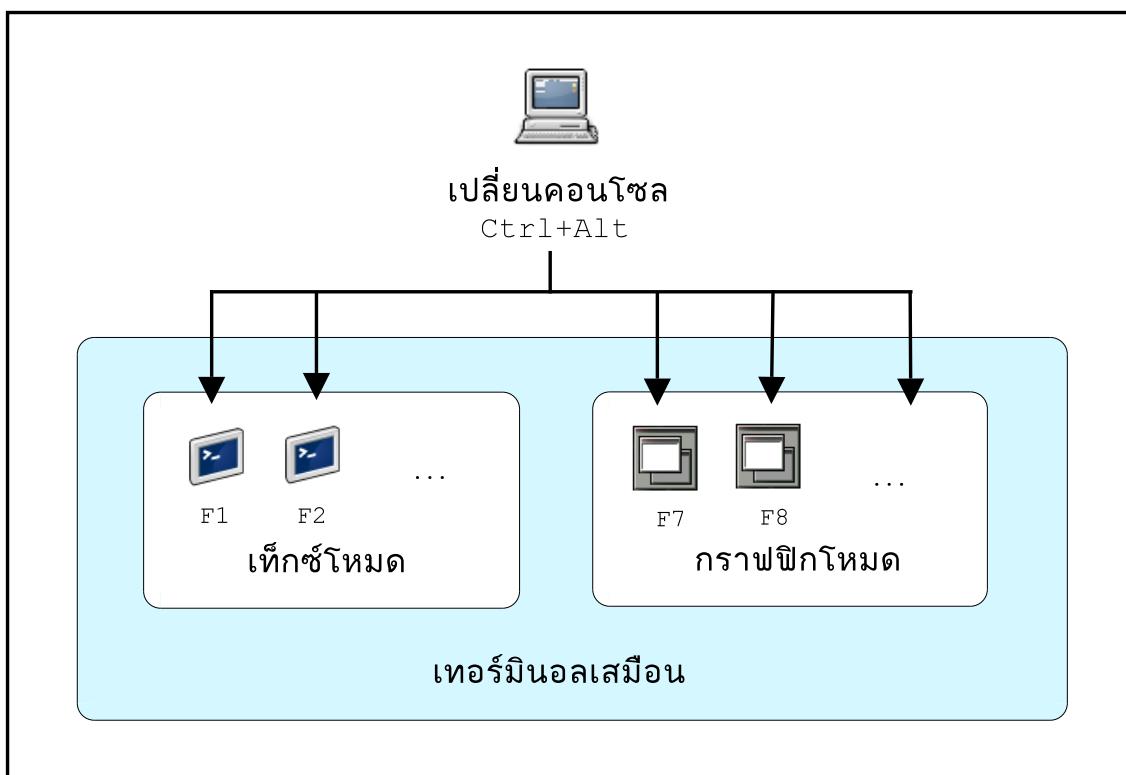
สมมติว่าผู้อ่านกำลังล็อกอินด้วยกราฟฟิกโหมดอยู่และต้องการเปลี่ยนเป็นเท็กซ์โหมด, ผู้อ่านสามารถทำได้โดยกดคีย์ **[Ctrl]+[Alt]+[F1]** เพื่อเปลี่ยนเป็นเทอร์มินัลที่ 1 (ดูรูปที่ 2.4 ประกอบ). กดคีย์ **[Ctrl]+[Alt]+[F2]** เพื่อเปลี่ยนเป็นเทอร์มินัลที่ 2 ซึ่งเป็นเท็กซ์โหมดเช่นกัน. ถ้าจะเปลี่ยนกลับเป็นกราฟฟิกโหมดเหมือนเดิมให้กดคีย์ **[Ctrl]+[Alt]+[F7]**.

โดยปกติแล้ว X เชิร์ฟเวอร์จะรันอยู่ตัวเดียวเพราจะนั้นเทอร์มินอลที่เป็นกราฟฟิกโหมดจะเป็นเทอร์มินอลที่ 7 (F7) เท่านั้น. ถ้ามี X เชิร์ฟเวอร์รันอยู่มากกว่าหนึ่งตัว, X เชิร์ฟเวอร์ตัวที่สองจะรันอยู่ที่คอนโซลที่ 8 (F8) เป็นต้น.

ตัวอย่างการใช้เทอร์มินอลเสมือน เช่น นาย ก. ใช้คอมพิวเตอร์รันโปรแกรมคำนวนซึ่งกินเวลาเป็นชั่วโมงอยู่และล็อกอินค้างไว. นาย ข. มีธุระด่วนต้องอ่านเมลล์และไม่มีคอมพิวเตอร์ตัวอื่นให้ล็อกอินผ่านทางเน็ตเวิร์ก. ถ้าเป็นคอมพิวเตอร์ที่ไม่ใช่ลินุกซ์ นาย ก. ต้องล็อกເອາຫຼວມเพื่อให้นาย ข. ใช้คอมพิวเตอร์. ในกรณีนาย ก. ไม่จำเป็นต้องล็อกເອາຫຼວມจากกระบวนการ, เพียงแต่เปลี่ยนเป็นเทอร์มินัลเสมือนเป็นตัวอื่นให้นาย ข. ได้ใช้ชั่วคราวโดยที่ไม่มีผลกระทบกับโปรแกรมที่ตัวเองรันอยู่. เมื่อนาย ข. ใช้งานเสร็จก็เปลี่ยนเทอร์มินัลเสมือนกลับเป็นตัวเดิมให้นาย ก. ใช้อีกที. ตัวอย่างการใช้เทอร์มินอลเสมือนอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนจากการฟิกโหมดเป็นเท็กซ์โหมดเวลากราฟฟิกโหมดมีปัญหาไม่สามารถรับข้อมูลจากคีย์บอร์ดหรือเม้าส์ได.

[Ctrl]+[Alt]+[F1] หมายความว่าให้กดคีย์ **[Ctrl]** และ **[Alt]** ค้างไว้แล้วกดคีย์ **[F1]** ตาม. ในเท็กซ์โหมดไม่ต้องกดคีย์ **[Ctrl]** ก็ให้ผลเหมือนกัน.

รูปที่ 2.4: เทอร์มินอลสมีอัน

2.5 เชลล์เบื้องต้น

ในปัจจุบันถึงแม้ว่าอินเทอร์เฟสแบบกราฟฟิกจะเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางแต่ไม่ได้หมายความว่าอินเทอร์เฟสแบบบรรทัดคำสั่งเป็นสิ่งล้าสมัย. เชลล์เป็นโปรแกรมอินเทอร์เฟสที่ติดต่อกับผู้ใช้คอมพิวเตอร์โดยอาศัยภาษาที่เป็นพิมพ์และการแสดงผลเป็นตัวอักษรเป็นหลัก. เนื่องจากความต้องการพื้นฐานของเชลล์ให้แก่เป็นพิมพ์และการตอบสนองตัวอักษร ทำให้คอมพิวเตอร์ที่ใช้มิ่งจำเป็นต้องมีทรัพยากรามากก็ใช้ได้. การแสดงผลเป็นตัวอักษร ข้อความซึ่งเป็นภาษาที่มนุษย์เข้าใจได้ทันที. สำหรับผู้ที่คุ้นเคยกับแป้นพิมพ์สามารถสั่งคำสั่งได้รวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เมาส์. และที่สำคัญที่สุดคือผู้ใช้สามารถเขียนคำสั่งเป็นขั้นตอนแล้วดำเนินการที่เดียวได้แบบอัตโนมัติ. ด้วยเหตุผลเหล่านี้เองที่ผู้ใช้ใหม่ควรจะศึกษาการใช้เชลล์อย่างจริงจังเพื่อที่จะเป็นพื้นฐานในการใช้ลินุกซ์ต่อไป.

ในระบบปฏิบัติการยูนิคซ์ยุคแรกใช้เชลล์ที่เรียกว่า Bourne shell (sh) ซึ่งตั้งชื่อตามผู้สร้างคือนาย Stephen Bourne. หลังจากที่เกิด BSD ยูนิคซ์, Bill Joy ได้สร้างเชลล์ที่มีไวยกรรมคล้ายกับภาษาซีและมีความสามารถพิเศษมากขึ้นกว่าเดิมเรียกว่า C shell (csh). นอกจากนี้ยังมีเชลล์หลายตัวเกิดขึ้นเช่น Korn shell (ksh), Bourne-again shell (bash), Zsh (zsh) ฯลฯ. ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์เลือกใช้ Bourne-again shell, หรือที่เรียกว่า bash เป็นเชลล์ปริยาย. Bash เป็นโปรแกรมหนึ่งในโปรเจกต์ GNU. Bash

หลักบนเข้าใจผิดว่าเชลล์คือหรือเหมือน DOS (Disk Operating System). ในความเป็นจริงแล้ว DOS คือระบบปฏิบัติการแต่เชลล์คือโปรแกรม. แต่ทั้งสองคือ DOS ใช้อินเทอร์เฟส CLI จึงทำให้คนทั่วไปคิดว่าเชลล์และ DOS เมื่อันกัน.

การใช้มาส์กอว่าหากำการใช้แป้นพิมพ์ เพราะผู้ใช้ต้องกระทำกราฟฟิก ขั้นตอนได้แก่ เลื่อนเมาส์, เล็งจุดของเมาส์ทั้งกับตำแหน่งที่ต้องการ, กดเมาส์, เลือกเมนู ฯลฯ. ถ้าผู้ใช้งานตำแหน่งนี้ได้ถูกต้องและจำตำแหน่งของคีย์ต่างๆได้จะเร็วมาก. ถ้าที่บันทึกการเรียนรู้แล้ว, เมาส์จะรีเซ็ต เรียนรู้น้อยกว่าการเรียนใช้แป้นพิมพ์.

ในระบบลินุกซ์ sh จะเป็น symbolic link ของ bash.

“z” ใน zsh มีความหมายแฝงหมายถึงเชลล์ตัวสุดท้าย. zsh เป็นเชลล์ที่รวบรวมสิ่งที่ของเชลล์ต่างๆรวมกัน และมีจุดมุ่งหมายเป็นเชลล์ที่สุดในบรรดาเชลล์ทั้งหมด.

สร้างขึ้นโดย Brain Fox และ Chet Ramey ให้มีความเข้ากันได้กับ Bourne เซลล์มีจุดเด่นในการแก้ไขบรรทัดคำสั่ง การตัดตอบกับผู้ใช้ การเติมเต็มคำสั่งหรือไฟล์ ฯลฯ.

สำหรับระบบปฏิบัติการตระกูลยูนิกซ์ ผู้ใช้尼มที่จะสั่งคำสั่งให้คอมพิวเตอร์หรือเครื่องเนลทำงานโดยผ่านเซลล์. สาเหตุที่เรียกว่าเซลล์ เพราะเซลล์ทำหน้าที่เป็นเปลือกหุ้มเป็นตัวกลางระหว่างเครื่องเนลและผู้ใช้. ในทางทฤษฎี เซลล์เป็นโปรแกรมประมวลคำสั่ง (*command interpreter*) อย่างหนึ่งที่มีคุณสมบัติเชิงได้ตตอบ (*interactive*) กับผู้ใช้ มีความสามารถควบคุมการทำงาน รับตัวแปรซึ่งอาจจะเป็นค่าที่พิมพ์จากคีย์บอร์ดหรือชื่อไฟล์ส่งต่อให้โปรแกรม เรียกกระทำการโปรแกรมต่างๆ รับและส่งข้อมูลให้กับโปรแกรมที่เรียกใช้เป็นต้น.

command ►

คำสั่ง คำหรือตัวอักษรที่พิมพ์ทางแป้นพิมพ์ส่งต่อให้เซลล์แยกความหมายและกระทำการต่อไป. ความหมายทั่วไปของมีโปรแกรมหรือชื่อโปรแกรมที่เรียกใช้ผ่านเซลล์.

ตัวอย่างคำสั่งภายใน เช่น cd, pwd, fg เป็นต้น. ตัวอย่างคำสั่งภายนอกหรือโปรแกรมที่แก้คำสั่ง ls, cp, rm ฯลฯ.

อักขระหมายถึงตัวอักษรรวมถึงเครื่องหมายต่างๆ.

เนื่องจากอักขระควบคุมเหล่านี้ไม่มีรูปร่างหน้าตา บางครั้งจึงเรียกว่า non-printable character.

คำสั่ง (*command*) ที่เซลล์ประมวลในที่นี้อาจจะหมายถึงคำสั่งที่เซลล์สามารถกระทำการเองได้ซึ่งเรียกว่าคำสั่งภายใน (*shell built-in command*) หรือคำสั่งที่เซลล์ไม่สามารถกระทำการได้เองเรียกว่าคำสั่งภายนอก (*external shell command*) ซึ่งก็คือโปรแกรม (*program*) นั่นเอง.

2.5.1 อักขระ

อักขระ (*character*) ที่พิมพ์ในเซลล์พร้อมโดยปกติได้แก่อักษรภาษาอังกฤษที่เรียกว่าอักขระ ASCII (American Standard Code for Information Interchange) ซึ่งแสดงในตารางที่ ก.1 (หน้า 377). อักขระ ASCII ยังแบ่งได้เป็นอักขระควบคุม (*control character*) สำหรับควบคุมการประมวลผลข้อมูลหรือควบคุมการส่งข้อมูล และอักขระกราฟฟิก (*graphic character*) ซึ่งเป็นอักขระที่พิมพ์แล้วมองเห็นได้ซึ่งได้แก้อักษรภาษาอังกฤษรวมถึงเครื่องหมายต่างๆ ที่ใช้ทั่วไป.

โดยทั่วไป ผู้ใช้สามารถพิมพ์อักขระกราฟฟิกได้ด้วยคีย์บอร์ด. แต่อักขระควบคุมที่ใช้บ่อยบางตัวเท่านั้นที่สามารถพิมพ์จากคีย์บอร์ดได้โดยตรง เช่น **Backspace** **Tab** **Enter** เป็นต้น. ในกรณีที่คีย์บอร์ดที่ใช้ไม่มีคีย์พิเศษดังกล่าว เราสามารถกดปุ่ม **Ctrl** ค้างไว้แล้วกดคีย์ตัวอักษรภาษาอังกฤษตามเพื่อสร้างอักขระควบคุมได้. ตัวอย่าง เช่น **Ctrl+h** ใช้แทน **Backspace**, **Ctrl+i** ใช้แทน **Tab** และ **Ctrl+m** ใช้แทน **Enter** เป็นต้น.

อักขระควบคุมบางตัวมีความหมายพิเศษต่อเทอร์มินอลหรือเซลล์. ตัวอย่าง เช่น อักขระ EOT (End Of Transmission) หมายถึงสิ้นสุดข้อมูลนำเข้า. ผู้ใช้สามารถส่งอักขระควบคุมนี้โดยกดคีย์ **Ctrl+d** ในเซลล์พร้อมเพื่อจบการทำงานของเซลล์. การกดคีย์ **Ctrl+l** จะหมายถึง FF (Form Feed) ซึ่งมีความหมายถึงการขีนหน้าใหม่. ในกรณีนี้สิ่งที่แสดงบนหน้าจอไปแล้วจะถูกลบทิ้ง (เคลียร์) และจะเหลือเซลล์พร้อมตัวไว้ที่บรรทัดเริ่มต้น. ตารางที่ 2.1 แสดงอักขระควบคุมที่ใช้บ่อย.

ตารางที่ 2.1: อักขระควบคุมที่มีความหมายพิเศษต่อเทอร์มินอลหรือเซลล์

อักขระควบคุม	คีย์	คำอธิบาย
ETX	[Ctrl]+[C]	สัญญาณ SIGINT (interrupt) ยกเลิกการทำงานของคำสั่ง
EOT	[Ctrl]+[D]	สิ้นสุดข้อมูลนำเข้า, จบการทำงานในกรณีที่ใช้อักขระควบคุมนี้เป็นตัวแรกในเซลล์พร้อมตัวอักษรที่อยู่ตรงเคอร์เซอร์ในกรณีที่พิมพ์คำสั่งอยู่, ใช้แทน [Del] ได้
DC1	[Ctrl]+[Q]	แสดงผลทางหน้าจออีกครั้ง หลังจากที่ถูกหยุดด้วยอักขระควบคุม DC3
DC3	[Ctrl]+[S]	หยุดการแสดงผลทางหน้าจอชั่วคราว (ขึ้นอยู่กับเทอร์มินอลที่ใช้)
SUB	[Ctrl]+[Z]	สัญญาณ SIGSTOP (stop) หยุดการทำงานของคำสั่ง(ชั่วคราว)

2.5.2 คำสั่ง

คำสั่งคือสิ่งที่ต้องการให้คอมพิวเตอร์ทำงาน. ถ้าคอมพิวเตอร์เข้าใจภาษาบัญญัติ, เราอาจจะสั่งคำสั่งได้ดังต่อไปนี้.

ในสภาพแวดล้อมที่กำหนด ให้ทำสิ่งที่สั่ง(ทำอะไร) แบบนี้(ทำอย่างไร) โดยให้ใช้ข้อมูลต่อไปนี้

การสั่งคำสั่งในเซลล์พร้อมต์ก็มีลักษณะคล้ายกับการสั่งคำสั่งด้วยภาษาโดยมีรูปแบบการสั่งคำสั่งทั่วไปเป็น

\$ ตัวแปลงสภาพแวดล้อม=ค่า ตัวแปลงสภาพแวดล้อม=ค่า... คำสั่ง_ปาร์กิวเมนต์_ปาร์กิวเมนต์_...

ส่วนที่จำเป็นในการสั่งคำสั่งได้แก่ชื่อคำสั่ง. ส่วนที่เป็น “ตัวแปลงสภาพแวดล้อม=ค่า” และ “ปาร์กิวเมนต์” จะมีหรือไม่มีก็ได.

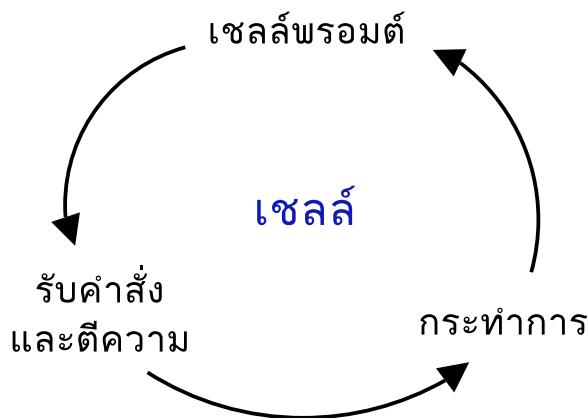
คำสั่งโดยปกติจะเป็น “คำ” ภาษาอังกฤษ. คำในที่นี้หมายถึงการนำอักษรภาษาอังกฤษมาเรียงกันซึ่งอาจจะไม่มีความหมายก็ได้. คำในที่นี้ยังหมายถึงกลุ่มอักษรที่แบ่งได้ด้วยช่องไฟหรือเครื่องเขิน abc def จะถือว่ามีสองคำคือ abc กับ def. เซลล์ยังแยกแยะความแตกต่างระหว่างตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวเล็ก (small letter) และตัวใหญ่ (capital letter) ด้วย.

เมื่อผู้ใช้กดคีย์ [Enter] แล้ว, เซลล์จะตรวจสอบว่าคำที่ใส่เข้าไปนั้นเป็นอะไร, ถ้าเซลล์สามารถตีความได้ก็จะทำงานตามที่สั่งต่อไป. เมื่องานที่สั่งไปจนเรียบร้อยแล้วเซลล์ก็จะแสดงเซลล์พร้อมต์เพื่อที่จะรับคำสั่งถัดไปเรื่อยๆ เป็นวัฏจักรตามรูปที่ 2.5.

สิ่งที่อยู่หน้าคำสั่ง (มีหรือไม่มีก็ได้) ได้แก่ตัวแปลงสภาพแวดล้อม (environment variable) และค่าของตัวแปลนนั้นๆ. ให้สังเกตว่าตัวแปรและค่าของตัวแปรขึ้นด้วยเครื่องหมาย

 เครื่องหมาย ↵ ใช้แสดงถึงการกดคีย์ [Enter] และเครื่องหมาย ↷ แสดงถึงช่องไฟ.

 ชื่อถูกแบบของตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวเล็กซึ่งตัวเล็กคือ lower-case letter. และชื่อของตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวใหญ่คือ upper-case letter.

รูปที่ 2.5: วงจรการรับคำสั่งของเชลล์

เท่ากับโดยที่ข้างหน้าและข้างหลังเครื่องหมายเท่ากับไม่มีช่องไฟ. โดยทั่วไปเวลาสั่งคำสั่ง มักจะไม่ระบุตัวแปรสภาพแวดล้อมและค่าแบบนี้, ยกเว้นในกรณีที่ต้องการระบุตัวแปรและค่าของตัวแปรให้คำสั่งที่ต้องการสั่งรับรู้เฉพาะครั้ง (ตัวอย่างที่ 2.16).

สิ่งที่พิมพ์ถัดจากคำสั่งเรียกว่า อาร์กิวเมนต์ (argument) อาจจะเป็นตัวเลือก (option), ตัวแปรหรือค่าที่ต้องการส่งให้คำสั่ง, ชื่อไฟล์เป็นต้น. คำสั่งและอาร์กิวเมนต์จะแบ่งด้วยช่องไฟ (space) หรือ จุดตั้งระยะ (tab). หลังจากที่พิมพ์คำสั่งที่ต้องการแล้วให้กดคีย์ [Enter] กระทำการ.

ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงการสั่งคำสั่งต่าง ๆ ในเชลล์.

ตัวอย่างที่ 2.9: การสั่งคำสั่งผ่านทางเชลล์

```

$ pwd ↴ ← การสั่งคำสั่งเดียวๆ
/home/somchai
$ ls ↴ ← การสั่งคำสั่งเดียวๆ
Desktop file1
$ /bin/ls ↴ ← สั่งคำสั่งโดยระบุที่อยู่ของโปรแกรมทั้งหมด (full path)
Desktop file1
$ ../../bin/ls ↴ ← สั่งคำสั่งโดยระบุที่อยู่ของโปรแกรม เทียบกับตำแหน่งปัจจุบัน
$ ls -l ↴ ← การสั่งคำสั่งกับอาร์กิวเมนต์ (ตัวเลือก)
total 4
drwxr-xr-x 2 somchai somchai 4096 Mar 17 22:36 Desktop
-rw-rw-r-- 1 somchai somchai 0 Apr 4 23:06 file1
$ LANG=th_TH ls -l ↴ ← การระบุตัวแปรสภาพแวดล้อม เฉพาะครั้ง
total 4
drwxr-xr-x 2 somchai somchai 4096 ม.ค. 17 22:36 Desktop
-rw-rw-r-- 1 somchai somchai 0 เม.ย. 4 23:06 file1
$ echo $PATH ↴
/usr/bin:/bin:/usr/X11R6/bin
$ █

```

การสั่งคำสั่งทำได้โดยพิมพ์ชื่อคำสั่งเลย ๆ เช่น “ls” 畿ได้หรือระบุໄດเรกทอรี (ที่อยู่) ของคำสั่งที่ต้องการสั่งด้วยเช่น “/bin/ls” หรือ “../../bin/ls”. ในกรณีที่พิมพ์แค่ชื่อคำสั่งอย่างเดียว, เชลล์จะค้นหาตัวโปรแกรม (คำสั่ง) จากตัวแปรสภาพแวดล้อม

(environment variable) ที่ชื่อ PATH. ค่าของตัวแปรสภาพแวดล้อม PATH เป็นชื่อไดเรกทอรีต่าง ๆ ที่มีโปรแกรมอยู่ขึ้นด้วยตัวอักษร “:”. เมื่อสั่งคำสั่งโดยไม่ระบุไดเรกทอรี เช่น ls แล้ว, เซลล์จะตรวจสอบว่า ls เป็นคำสั่งภายในหรือไม่. ถ้าไม่ได้เป็นคำสั่งภายในก็จะหาตัวโปรแกรม ls จากไดเรกทอรี /usr/bin, /bin และ /usr/X11R6/bin ตามลำดับ.

การสั่งคำสั่งโดยระบุไดเรกทอรีสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบคือการระบุไดเรกทอรีของไฟล์หรือโปรแกรมที่ต้องการใช้แบบ full path และแบบ relative path. ตัวอย่างของการระบุโปรแกรมแบบ full path ได้แก่ /bin/ls เป็นการระบุไดเรกทอรีทั้งหมดตั้งแต่รากไดเรกทอรี (root directory) (/), bin จนถึงตัวโปรแกรมซึ่งก็คือไฟล์ในนารีตามลำดับ. ส่วนการระบุที่อยู่ของโปรแกรมแบบ relative path จะอ้างอิงจากไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่โดยใช้จุด “.” แทนไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่และใช้ “..” แทนไดเรกทอรีที่อยู่เหนือไดเรกทอรีปัจุบันขึ้นไปหนึ่งชั้น. ดังนั้นจากตัวอย่างที่ 2.9, ../../bin/ls จึงเป็นการระบุโปรแกรม /bin/ls เพราะไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่ตอนนั้นคือ /home/somchai.

สมมติว่าเรามีโปรแกรมอยู่ในไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่ชื่อ a.out และต้องการจะรันโปรแกรมนี้. เราต้องระบุด้วยว่า a.out อยู่ที่ไหนโดยใช้ relative path ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2.10: การรันโปรแกรมที่อยู่ในไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่

```
$ ls -l a.out
-rwxr-xr-x    1 somchai  users           28 Apr 28 20:48 a.out
$ a.out
-bash: a.out: command not found
$ ./a.out
Hello world.
```

ถ้าไม่ต้องการพิมพ์ “./” ปอย ๆ ก็ให้ใส่จุด (.) ซึ่งหมายถึงไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่ไว้ในตัวแปรสภาพแวดล้อม PATH ด้วย.

2.5.3 ตรวจสอบประเภทของคำสั่ง

ตามที่ได้แนะนำไปแล้วว่าคำสั่งที่ใช้กันนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่คำสั่งประกอบภายในและโปรแกรมคำสั่ง. ในเซลล์ bash จะมีคำสั่งประกอบภายใน type ใช้สำหรับตรวจสอบดูว่าคำสั่งที่พิมพ์ไปนั้นเป็นคำสั่งประเภทใด.

ตัวอย่างที่ 2.11: ตรวจสอบประเภทคำสั่ง.

```
$ type cd
cd is a shell builtin
$ type ls
ls is aliased to 'ls --color=auto -F'
$ type /bin/ls
/bin/ls is /bin/ls
```


a.out เป็นชื่อไฟล์ผลลัพธ์ที่ได้จากการคอมไพล์โปรแกรม. ว่ากันว่าชื่อนี้ตั้งโดย Dennis Ritchie ผู้เขียนภาษา C หมายถึง “the output of the assembler” จึงให้ชื่อไฟล์ที่สร้างจากคอมไพล์รหัสต้นฉบับว่า a.out.

□ type อ้างอิงหน้า 417

 _____
คุณรู้สึกว่าคำสั่ง ls เนี่ยๆ เชลล์จะหมายถึง “ls --color=auto -F”, แต่ถ้าสั่งคำสั่ง ls /bin/ls จะเป็นการโหลดโปรแกรมคำสั่ง /bin/ls มากระทำการโดยตรงโดยไม่มีการให้ตัวเลือกใดๆ.

จากตัวอย่างทำให้เรารู้ว่าคำสั่ง cd เป็นคำสั่งประกอบภายในเชลล์, คือเชลล์สามารถทำงานได้ทันทีไม่ต้องอ่านไฟล์ในนารีจากอาร์ดิกส์แล้วกระทำการ. นอกจากนั้นทำให้เรารู้ว่าถ้าสั่งคำสั่ง ls เนี่ยๆ เชลล์จะหมายถึง “ls --color=auto -F”, แต่ถ้าสั่งคำสั่ง ls /bin/ls จะเป็นการโหลดโปรแกรมคำสั่ง /bin/ls มากระทำการโดยตรงโดยไม่มีการให้ตัวเลือกใดๆ.

2.5.4 ตัวแปรสภาพแวดล้อม

ตัวแปรสภาพแวดล้อม (*environment variable*) เป็นตัวแปรเชลล์ (*shell variable*) ที่ใช้เพื่อกำหนดค่าหรือข้อมูลบางอย่างเพื่อใช้ในเชลล์เองและมีผลต่อโปรแกรมที่เรียกใช้จากเชลล์นั้นด้วย. ตัวอย่างเช่นตัวแปรสภาพแวดล้อม PATH เป็นตัวแปรที่เก็บค่าของไดเรกทอรีที่มีโปรแกรมต่างๆ และเชลล์จะค้นหาคำสั่งจากไดเรกทอรีเหล่านี้เมื่อผู้ใช้พิมพ์ชื่อคำสั่งในเชลล์พร้อมต.

การกำหนดตัวแปรสภาพแวดล้อมและค่าของตัวแปรทำได้โดยใช้เครื่องหมาย “=” และใช้คำสั่ง export ประกาศให้ตัวแปรนั้นเป็นตัวแปรสภาพแวดล้อม. เมื่อต้องการแสดงค่าของตัวแปรนั้น อาจจะใช้เครื่องหมายดอลลาร์ (\$) นำหน้าชื่อตัวแปรเป็นการอ้างอิงค่า.

 _____
คุณรู้สึกว่าคำสั่ง export ด้านล่างนี้มีประโยชน์อย่างไร

เพื่อความชัดเจนในการแสดงค่าของตัวแปร, บางครั้งอาจใช้เครื่องหมาย {} กำกับด้วย เช่น
\${PATH}

ตัวอย่างที่ 2.12: การตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม

```
$ PATH=/bin:/usr/bin:/usr/local/bin
$ export PATH
$ echo $PATH
/bin:/usr/bin:/usr/local/bin
```

บรรทัด PATH=/bin:/usr/bin:/usr/local/bin เป็นการกำหนดและตั้งค่าตัวแปรส่วนคำสั่ง export จะทำให้ตัวแปรที่กำหนดนั้นเป็นตัวแปรสภาพแวดล้อม. ถ้าผู้ใช้ไม่สั่งคำสั่ง export ตัวแปรที่ตั้งไว้จะถือเป็นตัวแปรธรรมดายังเชลล์. ความแตกต่างระหว่างตัวแปรสภาพแวดล้อมกับตัวแปรเชลล์คือโปรแกรมหรือคำสั่งที่กระทำการอยู่ในเชลล์นั้นๆ จะรับรู้ (สืบทอด) ชื่อตัวแปรสภาพแวดล้อมและค่าของมันด้วย. ในทางกลับกัน, โปรแกรมหรือคำสั่งที่กระทำการอยู่ในเชลล์นั้นจะไม่รู้จักรูปแบบของตัวแปรเชลล์อื่นๆ ที่ไม่ใช้ตัวแปรสภาพแวดล้อม (สืบทอดไปสู่โปรแกรมที่สั่งในเชลล์นั้นไม่ได้). ผู้ใช้สามารถตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมได้ภายในหนึ่งบรรทัดดังนี้.

ตัวอย่างที่ 2.13: การตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในบรรทัดเดียว

```
$ export PATH=/bin:/usr/bin:/usr/local/bin
```

ถ้าสั่งคำสั่ง export อย่างเดียวจะเป็นการแสดงตัวแปรสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในเชลล์นั้น.

โดยปกติ, ตัวระบบจะตั้งค่า PATH โดยปริยายไว้ให้อยู่แล้ว. ให้ระวังเวลาตั้งค่า PATH ใหม่ด้วยตัวเอง เพราะอาจจะทำให้ลบค่า PATH ที่มีอยู่แล้วทำให้เชลล์หายไป นั่นจะทำให้เชลล์ไม่สามารถค้นหาโปรแกรมที่ต้องการได้. ในกรณีที่ต้องการเพิ่มไดเรกทอรีของคำสั่งลงในตัวแปรสภาพแวดล้อม PATH ควรจะทำการเพิ่มตัวอย่างต่อไปนี้เพื่อรักษาค่าเดิมของตัวแปร. กล่าวคือพิมพ์ไดเรกทอรีที่ต้องการเพิ่มเท่านั้น, ไม่ต้องไดเรกทอรีเองทั้งหมด.

ตัวอย่างที่ 2.14: การเพิ่มค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม PATH

```
$ echo $PATH
/usr/bin:/bin:/usr/X11R6/bin
$ export PATH=$PATH:/home/somchai/bin
$ echo $PATH
/usr/bin:/bin:/usr/X11R6/bin:/home/somchai/bin
```

เมื่อผู้ใช้รันโปรแกรมใด ๆ ตามในเซลล์, โปรแกรมที่รันนั้นจะสืบทอดและรับรู้ตัวแปรสภาพแวดล้อมจากเซลล์ที่รันคำสั่งนั้นด้วย. ทำให้การรันคำสั่งอย่างเดียวกันในเซลล์ที่มีตัวแปรสภาพแวดล้อมต่างกันมีผลต่างกัน. ตัวอย่างเช่นตัวแปรสภาพแวดล้อม “LANG” จะเป็นตัวบ่งบอกสภาพแวดล้อมของภาษาที่ใช้อยู่. มีผลทำให้การแสดงผลต่อโปรแกรมที่รู้จักตัวแปรสภาพแวดล้อมนี้. ตัวอย่างเช่น.

ตัวอย่างที่ 2.15: ผลการทำงานค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมต่อคำสั่งที่ใช้

```
$ export LANG=en_US
$ date
Wed Oct  8 01:15:31 JST 2003
$ export LANG=th_TH.TIS-620
$ date
พ. 8 ต.ค. 2546 01:16:23 JST
```

← ลักษณะเดือนภาษาอังกฤษ
← ลักษณะเดือนภาษาไทย

ตัวอย่างใช้เทอร์มินอลที่แสดงผลภาษาไทยได้

□ date วันอังหน้า 411

Bash เซลล์มีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถเจาะจงสภาพแวดล้อมเฉพาะคำสั่งที่ต้องการได้. ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการแสดงวันเดือนปีเป็นภาษาไทยในขณะที่สภาพแวดล้อมของเซลล์ที่สั่งคำสั่งนั้นเป็นภาษาอังกฤษ.

ตัวอย่างที่ 2.16: ผลการทำงานค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมต่อคำสั่งที่ใช้เฉพาะครั้ง

```
$ export LANG=C
$ date
Sun Oct 12 13:57:23 JST 2003
$ LANG=th_TH.TIS-620 date
อา. 12 ต.ค. 2546 13:58:00 JST
$ date
Sun Oct 12 13:59:05 JST 2003
```

← ระบุลักษณะเดือนภาษาไทยเฉพาะครั้ง

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการพิมพ์ LANG=th_TH.TIS-620 หน้าคำสั่งที่สั่งจะให้ผลเฉพาะคำสั่งนั้น ๆ. วิธีการดังกล่าวมีประโยชน์เมื่อต้องการระบุสภาพแวดล้อมชั่วคราวให้คำสั่งที่ต้องการ.

ตารางที่ 2.2: ตัวแปรสภาพแวดล้อมทั่วไป

ตัวแปรสภาพแวดล้อม	คำอธิบาย
LANG	สภาพแวดล้อมของภาษาที่ใช้
DISPLAY	display ที่ใช้แสดงผลของ X window

ต่อหน้าคัดลอก

ต่อจากหน้าที่แล้ว	
ตัวแปรสภาพแวดล้อม	คำอธิบาย
HOME	โภมไดเรกทอรี
HOSTNAME	ชื่อโฮสต์
PATH	รายการไดเรกทอรีที่เชลล์ใช้หาคำสั่ง
TERM	ประเภทของเทอร์มินอลที่ใช้งานอยู่

□ printenv อ้างอิงหน้า 414

ถ้าต้องการดูตัวแปรสภาพแวดล้อมทั้งหมดทำได้โดยใช้คำสั่ง `export -p` หรือคำสั่ง `printenv`. การตรวจสอบดูตัวแปรสภาพแวดล้อมทั้งหมดมีประโยชน์เป็นข้อมูลประกอบเพื่อ debug โปรแกรมหรือระบบ. เพราะโปรแกรมบางตัวอาจจะได้รับผลกระทบจากการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมบางตัวโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ.

2.5.5 คำสั่ง which

□ which อ้างอิงหน้า 418

เวลาเราสั่งคำสั่งด้วยการเขียนชื่อคำสั่งในพรมต์. เชลล์จะแปลความหมายว่าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งแบบไหน. ถ้าเป็นโปรแกรม, เชลล์จะหาโปรแกรมนั้นอยู่ที่ไหนจากตัวแปรสภาพแวดล้อม PATH. ผู้ใช้ไม่มีความจำเป็นต้องรู้ว่าคำสั่งที่สั่งนั้นอยู่ที่ไหน. บางครั้งในระบบอาจจะมีโปรแกรมตัวเดียวกันแต่อยู่คุณลักษณะไดเรกทอรี. เวลาเรียกสั่งคำสั่งที่เป็นโปรแกรมนั้น, เชลล์จะเลือกรันโปรแกรมที่เจอตัวแรกในไดเรกทอรีที่กำหนดในสภาพแวดล้อม PATH. ถ้าต้องการตรวจสอบว่าคำสั่งที่ใช้นั้นจริง ๆ แล้วเป็นโปรแกรมอยู่ที่ไหนให้ใช้คำสั่ง `which`.

ตัวอย่างที่ 2.17: แสดง full path ของคำสั่ง.

```
$ which -a ls
/bin/ls
/usr/bin/ls
```

□ -a เป็นตัวเลือกสั้นของ --all.

□ whereis อ้างอิงหน้า 418

ถ้าสั่งคำสั่ง `which` โดยไม่มีตัวเลือก, จะแสดง full path ของคำสั่งที่เจอตัวแรกจากตัวแปรสภาพแวดล้อม PATH. ตัวเลือก `-a` จะแสดง full path ของคำสั่งทุกตัวที่เจอในตัวแปรสภาพแวดล้อม PATH. จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำสั่ง `ls` อยู่ในไดเรกทอรี `/bin`. คำสั่งคำสั่ง `ls` ก็จะหมายถึง `/bin/ls`.

คำสั่งที่คล้ายกับคำสั่ง `which` คือ `whereis`. คำสั่ง `whereis` จะแสดงไฟล์ที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งที่เป็นอาร์กิวเมนต์ได้แก่ไฟล์ในนารี (โปรแกรม), ไฟล์คู่มือใช้งาน, และไฟล์รหัสต้นฉบับ.

ตัวอย่างที่ 2.18: แสดงไฟล์ที่เกี่ยวข้องกับคำสั่ง.

```
$ whereis ls
ls: /bin/ls /usr/bin/ls /usr/man/man1/ls.1.gz /usr/man/man1p/ls.1p.gz /usr/share
     /man/man1/ls.1.gz /usr/share/man/man1p/ls.1p.gz
```

2.5.6 ตัวเลือก

ตัวเลือกของคำสั่งในระบบปฏิบัติการตระกูลยูนิกซ์ไม่มีกฎตายตัว. แต่ตัวเลือกของคำสั่งเหล่านี้มักจะมีรูปแบบที่คล้ายๆ กันโดยจะใช้เครื่องหมาย “-” (hyphen) เป็นการบ่งบอกถึงการใช้ตัวเลือก. โดยจะพิมพ์ชื่อตัวเลือกข้างหลังเครื่องหมาย -. ชื่อตัวเลือกได้แก่ อักษรหรือคำ. บางกรณีมีการส่งค่าหรือชื่อไฟล์ตามตัวเลือกที่ระบุด้วย. การระบุชื่อตัวเลือกให้คำสั่งมีรูปแบบต่างๆ ดังนี้.

ตัวเลือกเดี่ยว

ตัวเลือกเดี่ยวได้แก่การใช้อักษรตัวเดียวตามหลังเครื่องหมาย “-”. ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 2.19: การใช้คำสั่งกับตัวเลือก

```
$ ls -a
. .bash_logout .bashrc .emacs .kde .zshrc file01
.. .bash_profile .canna .gtkrc .xemacs dir01
```

ผู้ใช้อาจจะใช้ตัวเลือกมากกว่าหนึ่งอย่างได้ เช่น

ตัวอย่างที่ 2.20: การใช้คำสั่งกับตัวเลือกหลายตัว

```
$ ls -a -l
total 52
drwx----- 5 somchai somchai 4096 Sep 22 22:21 .
drwxr-xr-x  4 root    root   4096 Sep 22 22:15 ..
-rw-r--r--  1 somchai somchai  24 Sep 22 22:15 .bash_logout
-rw-r--r--  1 somchai somchai 191 Sep 22 22:15 .bash_profile
...
```

ผู้ใช้อาจจะสับลำดับของตัวเลือกก็ได้ซึ่งขึ้นอยู่กับโปรแกรมที่ใช้. สำหรับโปรแกรม ls, “ls -a -l” จะมีผลลัพธ์เหมือนกับ “ls -l -a”.

ตัวเลือกผสม

ตัวเลือกผสมเป็นการรวมเอาตัวเลือกเดี่ยวหลายตัวสั่งเป็นตัวเลือกที่เดี่ยว. เช่นการรวมตัวเลือก -a กับ -l เป็น “-al” หรือ “-la”.

ตัวอย่างที่ 2.21: การใช้คำสั่งกับตัวเลือกหลายตัวในที่เดียว

```
$ ls -al
total 52
drwx----- 5 somchai somchai 4096 Sep 22 22:21 .
drwxr-xr-x  4 root    root   4096 Sep 22 22:15 ..
-rw-r--r--  1 somchai somchai  24 Sep 22 22:15 .bash_logout
-rw-r--r--  1 somchai somchai 191 Sep 22 22:15 .bash_profile
...
```

ตัวเลือกแบบยาว

ตัวเลือกแบบยาวมักจะเป็นคำที่มีความหมายตามหลังเครื่องหมาย “--” (hyphen ส่องตัว). เช่นตัวเลือก “--all” เป็นตัวเลือกแบบยาวของตัวเลือก “-a”.

ตัวอย่างที่ 2.22: ตัวเลือกแบบยาว

```
$ ls --all
. .bash_logout .bashrc .emacs .kde .zshrc file01
.. .bash_profile .canna .gtkrc .xemacs dir01
```

ตัวเลือกแบบยาวเป็นตัวเลือกที่สื่อความหมายทำให้งานครั้งอาจจะจำได้ยากกว่าตัวเลือกเดี่ยว.

สำหรับคำสั่งบางคำสั่ง, ชื่อตัวเลือกแบบยาวอาจจะตามหลังเครื่องหมาย “-” (hyphen ตัวเดียว) ก็ได้. เช่นตัวเลือกที่ใช้กับคำสั่ง find.

ตัวอย่างที่ 2.23: ตัวเลือกแบบสื่อความหมาย

```
$ find /usr -name thai
find: /usr/share/ssl/CA: Permission denied
/usr/share/texmf/fonts/tfm/public/thai
/usr/share/texmf/fonts/type1/public/thai
/usr/share/texmf/fonts/vf/public/thai
/usr/share/texmf/fonts/afm/public/thai
```

ในกรณีนี้ “-name” เป็นตัวเลือกตัวเดียวไม่ใช่ -n, -a, -m และ -e แยกกัน.

ชื่อตัวเลือกที่ไม่ต้องมีเครื่องหมาย - นำหน้า

□ ps ข้างอิงหน้า 403 การระบุตัวเลือกแบบนี้ไม่ต้องพิมพ์เครื่องหมาย - นำหน้าชื่อตัวเลือก. ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 2.24: ตัวเลือกที่ไม่มีเครื่องหมาย - นำ

```
$ ps aux
```

เป็นการสั่งคำสั่ง ps ประกอบกับตัวเลือกสามตัวคือ a, n และ x พร้อมๆกัน.

การสั่งค่าประกอบกับตัวเลือก

การใช้ตัวเลือกบางอย่างต้องสั่งค่าประกอบตามด้วยจึงจะมีความหมาย. เช่นตัวอย่างที่ 2.23, ตัวเลือก -name ต้องการค่าประกอบซึ่งในตัวอย่างได้แก่คำที่ปรากฏในชื่อไฟล์ที่ต้องการค้นหา. ค่าประกอบที่ส่งพร้อมกับตัวเลือกจะพิมพ์ต่อจากตัวเลือกโดยมักใช้ช่องไฟแยกระหว่างชื่อตัวเลือกและค่าประกอบ.

□ dd ข้างอิงหน้า 385 ค่าประกอบสำหรับตัวเลือกบางกรณีอาจจะขั้นด้วยเครื่องหมาย “=” เช่นคำสั่ง “dd”.

ตัวอย่างที่ 2.25: การส่งค่าให้ตัวเลือกโดยใช้เครื่องหมาย =

```
$ dd if=/boot/vmlinuz-2.4.20-8 of=/dev/fd0+  
2191+1 records in  
2191+1 records out
```

ตัวอย่างดังกล่าวเป็นการก็อปปี้เครื่องเนลลงแฟ้มฟล็อกบีเพื่อใช้เป็นบูตดิสก์โดยที่ /boot/vmlinuz-2.4.20-8 เป็นค่าประกอบของตัวเลือก if (input file) และ /dev/fd0 เป็นค่าประกอบของตัวเลือก of (output file).

ตัวเลือกที่ให้คำสั่งแสดงสถานะการทำงาน

คำสั่งบางอย่างจะไม่มีการแสดงผลทางเทอร์มินอลทำให้ผู้ใช้ไม่รู้ว่าคำสั่งที่สั่งไปนั้นทำงานอยู่หรือไม่โดยเฉพาะคำสั่งที่กินเวลานาน. ในกรณีนี้โปรแกรมอาจจะมีตัวเลือก -v หรือ --verbose เพื่อแสดงสถานะ, แสดงข้อมูลที่เกี่ยวกับสิ่งที่ทำอยู่ทำให้ผู้ใช้มั่นใจว่าโปรแกรมกำลังทำงานจริงๆ. ตัวเลือกที่แสดงสิ่งที่คำสั่งกระทำการอยู่นี้ไม่จำเป็นต้องเป็น -v หรือ --verbose ก็ได้, ขึ้นอยู่กับคำสั่งที่ใช้. ในบางกรณีอาจจะไม่มีตัวเลือกที่แสดงสิ่งที่กระทำการหรือผลลัพธ์เลยก็ได้. ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงการใช้คำสั่ง cp ร่วมกับตัวเลือก -v เพื่อแสดงไฟล์ที่กำลังก็อปปี้และไดเรกทอรีเป้าหมาย.

สำหรับบางคำสั่ง -v อาจจะหมายถึง version คือให้แสดงชื่อรุ่นของคำสั่งทางหน้าจอ.

□ cp อ้างอิงหน้า 395

ตัวอย่างที่ 2.26: ตัวเลือกที่ใช้แสดงสถานะการทำงาน (-v หรือ --verbose)

```
$ cp -v * /tmp.  
'file1' -> '/tmp/file1'  
'file2' -> '/tmp/file2'  
...
```

ตัวเลือกขอความช่วยเหลือ

โปรแกรมที่ดีมักจะมีตัวเลือกสรุปการใช้อย่างคร่าวๆไว้ให้. ชื่นมักจะเป็น -h หรือ --help. ตัวอย่างเช่น

□ wc อ้างอิงหน้า 393

ตัวอย่างที่ 2.27: ตัวเลือกแสดงความช่วยเหลือ (--help)

```
$ wc --help.  
Usage: wc [OPTION]... [FILE]...  
Print newline, word, and byte counts for each FILE, and a total line if  
more than one FILE is specified. With no FILE, or when FILE is -,  
read standard input.  
-c, --bytes          print the byte counts  
-m, --chars          print the character counts  
-l, --lines          print the newline counts  
-L, --max-line-length print the length of the longest line  
-w, --words          print the word counts  
--help      display this help and exit  
--version   output version information and exit
```

Report bugs to <bug-textutils@gnu.org>.

ถ้าผู้ใช้ไม่แน่ใจว่าคำสั่งที่กำลังจะสั่งใช้อย่างไรก็อาจจะลองสั่งคำสั่นนี้ประกอบกับตัวเลือก -h หรือ --help ดูได้.

ตารางที่ 2.3: สรุปตัวเลือกทั่วไป

ตัวเลือก	ความหมาย	คำอธิบาย	คำสั่ง
-		ข้อมูลนำเข้ามาต่อรูปแบบเดิม	tar, cat, wc
-f	force	บังคับ	rm, cp, mv
-f	file	ชื่อไฟล์	make, tar
-i	interactive	เชิงโต้ตอบ, ถามย้ำ	rm, cp
-l	long	แบบยาว	ls, ps
-n	number	จำนวน, บรรทัด	head, tail
-o	output	ข้อมูลออก, ไฟล์	sort, gcc
-r	recursive	ทำซ้ำไปเรื่อยๆ	cp, rm, grep
-R	recursive	ทำซ้ำไปเรื่อยๆ	chmod, ls
-r	reverse	กลับกัน	sort, ls
-v	verbose	แสดงสถานะการทำงาน	gzip, cp

2.5.7 ข้อมูล (data)

การทำความเข้าใจการประมวลผลของคำสั่งต่อข้อมูลเข้า (*input data*) และข้อมูลออก (*output data*) มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ชีวิต. เพื่อความเข้าใจการทำงานของคำสั่ง, ผู้ใช้ควรจะทำความเข้าใจว่าข้อมูลมาไหน, เมื่อประมวลผลแล้วออกมาทางใด, การกระทำโดยปริยายของคำสั่งจะทำอะไร ฯลฯ.

ข้อมูลเข้า

สำหรับตัวโปรแกรมแล้ว, ข้อมูลเข้าคือข้อมูลจากภายนอกโปรแกรมที่นำเข้ามาในตัวโปรแกรมให้รับรู้. วิธีการนำเข้าของข้อมูลโดยใช้ชีล์เป็นอินเทอร์เฟสหน้าจอออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภทได้แก่

- ข้อมูลตัวเลือก

โดยปกติถ้าไม่มีการระบุเลือก, คำสั่งทุกคำสั่งจะมีการกระทำที่กำหนดไว้โดยปริยายอยู่แล้ว. การระบุตัวเลือกเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่งถือเป็นข้อมูลที่ป้อนให้คำสั่งอย่างหนึ่งเพื่อให้คำสั่นนั้นกระทำการบางอย่างที่ไม่ใช่การกระทำโดยปริยาย. ตัวอย่าง เช่นถ้าใช้ตัวเลือก --help กับคำสั่ง wc (ตัวอย่างที่ 2.27) จะทำให้คำสั่งแสดงวิธีใช้แทนที่จะนับบรรทัด, คำ, อักษรตามที่ควรจะเป็น.

- ข้อมูลที่อยู่ในไฟล์

เป็นการเตรียมข้อมูลไว้ก่อนในรูปของไฟล์แล้วส่งชื่อไฟล์ให้โปรแกรมในรูปของอาร์กิวเมนต์. เมื่อโปรแกรมรับรู้ชื่อไฟล์แล้วก็จะเปิดอ่านข้อมูลนำมายังรูปแบบ

ต่อไป. ตัวอย่างเช่นถ้าให้ชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์ของโปรแกรม wc, ตัวโปรแกรม wc ก็จะทำการเปิดไฟล์นั้นและนับจำนวนบรรทัด, คำ, และอักขระแล้วส่งเป็นข้อ มูลที่ประมวลผลเรียบร้อยแล้วออกทางหน้าจอ.

ตัวอย่างที่ 2.28: การใช้ wc นับบรรทัด, คำ, และอักขระในไฟล์.

```
$ wc /etc/passwd.  
48      66     2125 /etc/passwd
```

- ข้อมูลนำเข้ามาตรฐาน

ข้อมูลนำเข้ามาตรฐาน (*standard input*) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า stdin เป็นช่องทางที่โปรแกรมรับข้อมูลที่ป้อนให้จากเชลล์. โดยปกติแล้ว stdin จะถูกเชื่อมเข้ากับคีย์ บอร์ด. กล่าวคือข้อมูลที่พิมพ์ด้วยคีย์บอร์ดก็คือ stdin นั่นเอง. คำสั่งยูนิกซ์ (ลิ นุกซ์ก็เช่นกัน) ส่วนใหญ่มักจะรับข้อมูลจาก stdin ถ้าไม่มีการระบุชื่อไฟล์ (ข้อมูล) ที่ต้องการประมวลผล.

เรามาดูตัวอย่างคำสั่ง wc อีกทีแต่ครั้งนี้จะสั่งคำสั่ง wc โดยไม่มีอาร์กิวเมนต์. ในกรณีนี้ wc จะรับข้อมูลจาก stdin ซึ่งก็คือข้อมูลที่เราต้องพิมพ์จากคีย์บอร์ดนั้น เออง.

ตัวอย่างที่ 2.29: การป้อนข้อมูลทาง stdin ให้โปรแกรม

```
$ wc.  
← รับข้อมูลจาก stdin ผ่านทางคีย์บอร์ด  
If you can't be a pine on the top of the hill,  
Be a scrub in the valley -- but be  
The best little scrub by the side of the rill;  
Be a bush, if you can't be a tree.  
[Ctrl]+d  
4      40     164  
← ส่งอักขระควบคุม EOT เพื่อบอกจนข้อมูล
```

วิธีการบอกให้โปรแกรมรู้ว่าข้อมูลที่ป้อนให้หมดแล้วทำได้โดยการส่งอักขระควบคุม EOT (End Of Transmission) ซึ่งก็คือ [Ctrl]+d. หลังจากนั้น, wc ก็จะประมวลผลที่เราป้อนเข้าไปทาง stdin.

จะเห็นได้ว่าป้อนข้อมูลให้คำสั่งทำได้หลายวิธีที่แนะนำไปแล้ว. โดยทั่วไปคำสั่งมาตรฐานในลินุกซ์จะมีรูปแบบเป็น

```
$ คำสั่ง ตัวเลือก ชื่อไฟล์
```

ตัวเลือกอาจจะอยู่ก่อนหรือหลังชื่อไฟล์ก็ได้. ชื่อไฟล์อาจจะมีมากกว่าหนึ่งไฟล์หรือไม่ ระบุชื่อไฟล์เลยก็ได้. ถ้าไม่ระบุชื่อไฟล์โปรแกรมนั้นอาจจะรับข้อมูลจาก stdin. ในบาง โปรแกรมเช่น tar ถ้าระบุชื่อไฟล์เป็น “-” จะถือว่าเป็นการรับข้อมูลจาก stdin ซึ่งไม่ใช่ ไฟล์จริง ๆ.

ข้อมูลออก

เมื่อคำสั่งประมวลผลข้อมูลเรียบร้อยแล้ว, คำสั่งนั้น จะแสดงผลลัพธ์โดยการส่งข้อมูลออกมายังรูปแบบต่างๆ. ข้อมูลที่ออกมายังการประมวลผลของคำสั่งนี้แบ่งออกได้เป็น

- ข้อมูลออกมาตรฐาน

ข้อมูลออกมาตรฐาน (*standard output*) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า `stdout` เป็นช่องทางที่โปรแกรมหรือคำสั่งส่งข้อมูลออกให้เชลล์. โดยปกติแล้ว `stdout` จะแสดงผลทางหน้าจอเทอร์มินอลที่สั่งคำสั่ง. แต่ข้อมูลที่แสดงทางเทอร์มินอลไม่จำเป็นต้องเป็น `stdout` เสมอ, อาจจะเป็น `stderr` ก็ได้. คำสั่งมาตรฐานในลินุกซ์ถ้าไม่มีการระบุชื่อไฟล์เก็บบันทึกข้อมูลออก, คำสั่งนั้นมักจะส่งข้อมูลออกทาง `stdout` โดยปริยาย.

- ข้อผิดพลาดมาตรฐาน

ข้อผิดพลาดมาตรฐาน (*standard error*) หรือเรียกสั้น ๆ ว่า `stderr` เป็นช่องทางที่คำสั่งหรือโปรแกรมส่งข้อผิดพลาดให้เชลล์รับรู้. ข้อผิดพลาด `stderr` นี้จะออกมายังหน้าจอที่แสดงคำสั่งในกรณีที่คำสั่งที่สั่งทำงานไม่เสร็จบริบูรณ์, เกิดข้อผิดพลาดระหว่างประมวลผลโดยไม่ได้คาดหมาย, เกิดข้อผิดพลาดจากการใช้งานผิด ๆ ฯ. ตัวอย่างเช่นคำสั่ง `diff` เป็นคำสั่งที่แสดงความแตกต่างของไฟล์สองไฟล์แต่ถ้าเราไม่ใส่ชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์หรือใส่ชื่อไฟล์ไม่ครบสองไฟล์, ถือว่าเป็นข้อผิดพลาด. ทำให้คำสั่งนั้นทำงานไม่ถูกต้องหรือทำงานไม่ได้.

ตัวอย่างที่ 2.30: ข้อมูล `stderr` เมื่อคำสั่งที่สั่งเกิดข้อผิดพลาด

```
$ diff.  
diff: missing operand after 'diff'  
diff: Try 'diff --help' for more information.
```

- ข้อมูลออกบันทึกในไฟล์

โปรแกรมบางโปรแกรมออกจากจะแสดงผลทางเทอร์มินอลแล้วยังสามารถเก็บผลลัพธ์ออกบันทึกลงไฟล์ได้ด้วย. ในกรณีของคำสั่ง `sort` กับตัวเลือก `-o filename` ตัวโปรแกรมจะประมวลผลข้อมูลเข้าแล้วเก็บบรรทัดลงไฟล์ให้แทนที่จะแสดงออกทางหน้าจอ.

ตัวอย่างที่ 2.31: คำสั่ง `sort` กับตัวเลือกเก็บผลลัพธ์บันทึกลงไฟล์

```
$ sort -o result.txt.  
If you can't be a pine on the top of the hill,  
Be a scrub in the valley -- but be  
The best little scrub by the side of the rill;  
Be a bush, if you can't be a tree..  
Ctrl+d  
$ cat result.txt.  
Be a bush, if you can't be a tree.  
Be a scrub in the valley -- but be  
If you can't be a pine on the top of the hill,
```

The best little scrub by the side of the rill;

สำหรับบางโปรแกรมอาจจะบันทึกข้อมูลออกลงไฟล์ที่กำหนดโดยโปรแกรมเองโดยปริยายก็ได้. ในกรณีนี้ต้องดูคือมีอะไรครอบคลุมว่าไฟล์ที่บันทึกให้นั้นชื่ออะไรอยู่ที่ไหน. หรือถ้าเป็นคำสั่งที่ใจดีก็จะสามารถผู้ใช้ให้ตั้งชื่อไฟล์ที่จะบันทึก.

stdout และ stderr ส่งข้อมูลออกทางหน้าจอเทอร์มินอลเหมือนกัน. จึงยากที่จะรู้ว่าข้อมูลไหนเป็น stdout อันไหนเป็น stderr แต่เซลล์จะรู้ เพราะข้อมูลเหล่านี้ออกตามคลาสช่องทางกัน. ช่องทางที่ว่าในระบบปฏิบัติการจะมีหมายเลขกำหนดไว้ให้เรียกว่า *file descriptor*. หมายเลข file descriptor ของ stdin, stdout และ stderr ถูกกำหนดไว้ตายตัวแล้วได้แก่ 0, 1 และ 2 ตามลำดับ.

วิธีการดูว่าคำสั่งที่สั่งไปนั้นเกิดข้อผิดพลาดหรือไม่ทำได้โดยการตรวจสอบตัวแปรเซลล์ "\$?" หลังจากที่สั่งคำสั่งเรียบร้อยแล้ว. ตัวแปรเซลล์นี้เป็นตัวบอกสถานะการทำงานของคำสั่ง.

ตัวอย่างที่ 2.32: การตรวจสอบสถานะการทำงานของคำสั่ง

```
$ ls -l /etc/shadow
-rw----- 1 root      root          638 Apr 16 19:54 /etc/shadow
$ echo $?
0
$ cat /etc/shadow
cat: /etc/shadow: Permission denied
$ echo $?
1
```

file descriptor ►

ตัวเลขจำนวนเต็มที่ระบบปฏิบัติการใช้งานอิงไฟล์ที่ปิดไว้. โดยปกติจะมีการกำหนดค่า file descriptor ให้กับ stdin, stdout และ stderr โดยปริยายเป็น 0, 1 และ 2 ตามลำดับ.

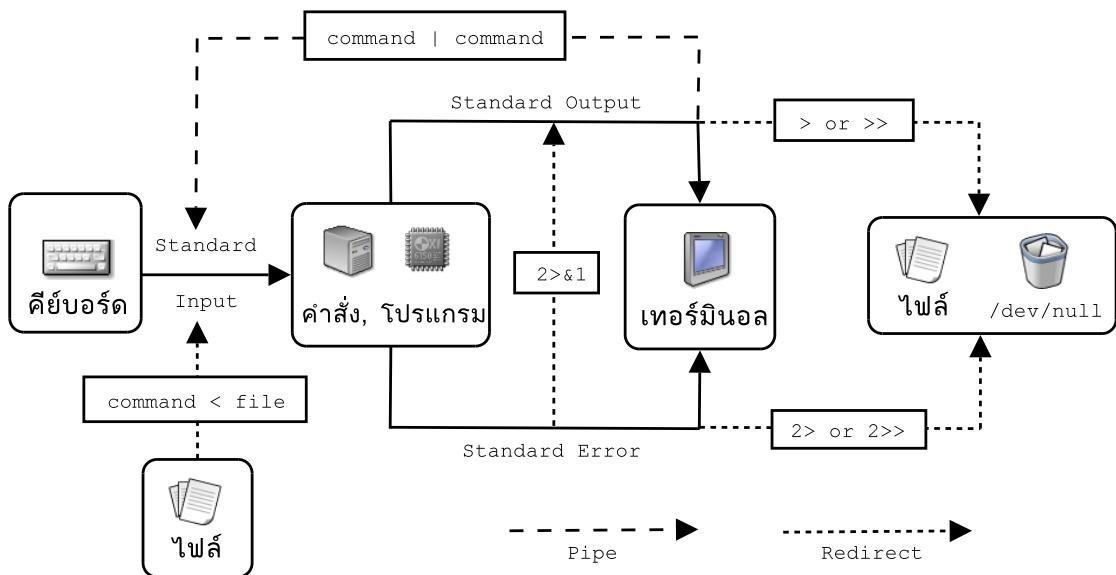
ไฟล์ /etc/shadow เป็นไฟล์ที่เก็บรหัสผ่านของผู้ใช้งานในระบบ. ไฟล์นี้ root จะอ่านได้เพียงผู้เดียว.

เป็นธรรมเนียมของยุนิกซ์ที่ว่าถ้าคำสั่งทำงานจนบริบูรณ์ exit status จะมีค่าเป็น 0 (โปรแกรมตั้งค่าให้เป็น 0). ถ้าเกิดข้อผิดพลาดขึ้นโปรแกรมนั้นจะส่ง exit status ที่ไม่ใช่ 0 อาจเป็นเลขจำนวนลบหรือจำนวนก์ได้แล้วแต่ผู้ออกแบบโปรแกรมนั้น ๆ. เนื่องจากนิदของข้อผิดพลาดมีหลายประเภท เช่น ใช้งานผิดจึงเกิดข้อผิดพลาด, ใช้งานถูกต้องแต่ไม่มีสิทธิในการกระทำการ ฯลฯ ดังนั้นโปรแกรมอาจจะส่ง exit status เป็นค่าที่ไม่เหมือนกันเพื่อแยกแยะประเภทของข้อผิดพลาดให้รู้ด้วย. ส่วนค่าของตัวเลขนั้นมีความหมายอย่างไรต้องไปอ่านคู่มือประกอบการใช้งานของโปรแกรมหรือคำสั่งนั้น ๆ.

2.5.8 รีไซเคิลและไบป์

ถึงจุดนี้อาจจะเกิดคำถามขึ้นว่าทำไมต้องมี stdin, stdout และ stderr ด้วย? คำตอบคือข้อมูลเหล่านี้มี “ช่องทาง” และเราสามารถเปลี่ยนช่องทางของข้อมูลไปมาได้ตามต้องการ. หมายความว่าเราอาจนำผลลัพธ์ของคำสั่งหนึ่งไปเป็นข้อมูลเข้าของอีกคำสั่ง. หรือเอาข้อผิดพลาดเก็บลงไฟล์เพื่อเป็นบันทึกการทำงาน. วิธีการเหล่านี้เองทำให้เซลล์มีประสิทธิภาพการใช้งานได้ยืดหยุ่น. ถ้างานที่ต้องการทำไม่สามารถทำได้ด้วยหนึ่งคำสั่งก็นำคำสั่งหลายคำสั่งมาใช้ด้วยกันได้. นี่เป็นบรัชญาณิกซ์ (*unix philosophy*) อย่างหนึ่ง

ที่ว่าคำสั่งหรือโปรแกรมเป็นเครื่องมือ (*tool*) เวลาต้องการทำงานอย่างโดยย่างหนึ่งให้ใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับงาน. เครื่องมือนั้นควรเป็นเครื่องมือที่เล็ก (โปรแกรมขนาดเล็ก) ที่ทำงานพอตัวไม่ใช่เป็นเครื่องมือที่ทำอะไรได้ทุกอย่าง. ถ้าต้องการทำงานใหญ่ให้ใช้เครื่องมือร่วมกันทำงาน.

รูปที่ 2.6: ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล, รีไಡเรกชัน และไปป์.

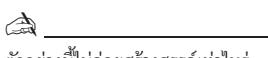
ไปป์

เราเรียกวิธีการนำผลลัพธ์จาก `stdout` ของโปรแกรมหนึ่งไปใส่ข้อมูลเข้าทาง `stdin` ของอีกโปรแกรมหนึ่งว่า **ไปป์** (*pipe*). สมมติว่าเราใช้คำสั่ง `ls` ดูรายการไฟล์ในไดเรกทอรีจะเห็นว่าคำสั่ง `ls` แสดงผลออกมาทางหน้าจอให้ดูง่าย เช่นแสดงชื่อไฟล์เป็นหลายคอลัมน์.

ตัวอย่างที่ 2.33: ข้อมูลออกทางเทอร์มินอล (คำสั่ง `ls`)

```
$ ls
file1 file2 file3
```


ตัวอย่างนี้มีค่ายสร้างสรรค์เท่าไหร่นัก. แต่ต้องการแสดงให้รู้ข้อมูลที่ออกทาง `stdout` แต่ต้องมาจากข้อมูลออกทางเทอร์มินอล.

คราวนี้เราจะนำข้อมูลออกของคำสั่ง `ls` มาใส่เป็นข้อมูลเข้า `stdin` ของคำสั่ง `cat` จะได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นชื่อไฟล์หนึ่งไฟล์ต่อหนึ่งบรรทัด.

ตัวอย่างที่ 2.34: การใช้ไปป์เบลี่ยนข้อมูลจาก `stdout` ของโปรแกรมหนึ่งไปเป็น `stdin` ของโปรแกรมหนึ่ง

```
$ ls | cat
file1
file2
file3
```

นี่เป็นตัวอย่างให้เห็นว่าโปรแกรมบางอย่าง เช่น `ls` ตรวจสอบว่าข้อมูลที่ส่งออกมานั้นไปที่เทอร์มินอลหรือไม่. ถ้าที่ที่แสดงผลเป็นเทอร์มินอลก็จะปรับแต่งให้เหมาะสมให้ดูสะดวก.

โปรแกรมที่ใช้กับไปป์บานงที่เรียกว่าตัวกรอง (*filter*) เพราะผู้ใช้จะเลือกคำสั่งรับข้อมูลและสักดัดข้อมูลที่ต้องการต่อไป. โปรแกรมที่กรองข้อมูลที่ต้องการ (หรือไม่ต้องการ) มักจะประมวลผลบรรทัดต่อบรรทัด. และในลินุกซ์จะถือว่าอักขระที่เป็นตัวแบ่งบรรทัด (EOL, end-of-line) ได้แก่อักขระ `line feed (LF)`. โปรแกรมกรองข้อมูลเป็นบรรทัดต่อบรรทัดที่ใช้บอยๆ ได้แก่ `grep`, `sed`, `head`, `tail`, `sort`, `uniq` ฯลฯ. ตัวอย่างเช่นการตรวจสอบจำนวนการใช้อาร์ดิสก์ได้โดยกรอไว้ `/tmp` ว่าแต่ละไดเรกทอรีใช้พื้นที่ไปเท่าไรด้วยคำสั่ง `du` จะแสดงผลดังนี้.

ตัวอย่างที่ 2.35: การตรวจสอบการใช้พื้นที่ในแต่ละไดเรกทอรีที่กำหนด

```
$ du -D /tmp
4      /tmp/.ICE-unix
4      /tmp/.X11-unix
4      /tmp/.font-unix
4      /tmp/ssh-gvHu4731
...
4      /tmp/ksocket-poonlap
3796   /tmp
```

ถ้าเราต้องการเรียงลำดับดูว่าไดเรกทอรีไหนถูกใช้พื้นที่มากต้องดูเองด้วยตา เพราะคำสั่ง `du` ทำหน้าที่รายงานผลการใช้พื้นที่อาร์ดิสก์เท่านั้น. ในกรณีนี้เราสามารถใช้ไปป์ช่วยส่งผลลัพธ์ของคำสั่ง `du` ที่เป็น `stdout` ให้ไปเปลี่ยนไปเป็น `stdin` ของคำสั่ง `sort` ซึ่งให้ใช้เรียงลำดับข้อมูลแต่ละบรรทัดได้.

ตัวอย่างที่ 2.36: การใช้ไปป์กรองข้อมูลที่ต้องการ

```
$ du -D /tmp | sort -nr
3796   /tmp
624    /tmp/kde-poonlap
492    /tmp/vmware-config0
456    /tmp/vmware-config0/vmnet-only
8      /tmp/orbit-poonlap
8      /tmp/mcop-poonlap
...
```

ถ้าข้อมูลออกที่แสดงบนหน้าจอ มีมากเกินหนึ่งหน้า ก็อาจจะใช้ไปป์ส่งข้อมูลต่อให้เพจเจอร์ `less` ก็ได้. หรือถ้าต้องการดูผลตามจำนวนที่ต้องการ ก็ใช้คำสั่ง `head` เลือกจำนวนบรรทัดได้.

line feed มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า new line สำเนียงอักขระนี้ในภาษา C จะใช้ '`\n`'แทนตัวอักขระนี้.

ในระบบปฏิบัติการwinโควสจะใช้อักขระ carriage-return และ line-feed (CR/LF) ส่องตัวคิดกันเป็นตัวแบ่งบรรทัด. สำหรับไฟล์ของวินโควสมาใช้ต้องเปลี่ยนอักขระสองตัวนี้ให้เป็น LF.

□ `du` ล้างอิงหน้า 395

ตัวอย่างที่ 2.37: การใช้ `head` แสดงบรรทัดต้นๆ ของไฟล์

```
$ du -D /tmp | sort -nr | head -n 3
3796   /tmp
24     /tmp/kde-poonlap
492    /tmp/vmware-config0
$ ■
```

□ `head` ล้างอิงหน้า 388

▣ cut อ้างอิงหน้า 385

ถ้าเราไม่สนใจตัวเลขแต่ต้องการดูแค่ชื่อได้เรียกต่อว่า “cut” ตัวเอาร่วมที่ต้องการมาดูต่อได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 2.38: การใช้ cut ตัดคอลัมน์ที่ต้องการ

```
$ du -D /tmp | sort -nr | head -n 3 | cut -f 2..  
/tmp  
/tmp/kde-poonlap  
/tmp/vmware-config0  
$ █
```

รีดิเรก

ไปป์เป็นการเปลี่ยนช่องทางของข้อมูลจาก stdout ของโปรแกรมหนึ่งไปเป็น stdin ของอีกโปรแกรมหนึ่ง. ส่วนการเปลี่ยน stdout ไปบันทึกในไฟล์ (ใช้เครื่องหมาย > หรือ >>), หรือนำข้อมูลจากไฟล์มาใส่ใน stdin (ใช้เครื่องหมาย <) นั้นเรียกวิธีนี้ว่า รีดิเรก (redirect).

ถ้าจะแปรตามคำที่คือเปลี่ยนทิศทาง.

ตัวอย่างที่ 2.39: รีดิเรก

```
$ cat > poem.txt  
If you can't be a bush, be a bit of the grass,  
And some highway happier make;  
[Ctrl]+d  
$ cat poem.txt  
If you can't be a bush, be a bit of the grass,  
And some highway happier make;  
$ cat >> poem.txt  
If you can't be a muskie, then just be a bass --  
But the liveliest bass in the lake!  
[Ctrl]+d  
$ cat < poem.txt  
If you can't be a bush, be a bit of the grass,  
And some highway happier make;  
If you can't be a muskie, then just be a bass --  
But the liveliest bass in the lake!
```

← นาผลลัพธ์ของ cat (stdout) บันทึกลงไฟล์
← cat เป็นตัวเปิดและอ่านข้อมูลจากไฟล์
← บันทึกข้อมูลจาก stdout ต่อท้ายไฟล์
← เชลล์เป็นตัวอ่านข้อมูลจากไฟล์แล้วป้อนใส่ stdin

จากตัวอย่าง cat รับข้อมูลจาก stdin (คีย์บอร์ด) และเขียนส่งข้อมูลออกทาง stdout (cat รับข้อมูลมาอย่างไรก็ส่งออกอย่างนั้น). เมื่อเชลล์เจอเครื่องหมาย “>” จึงแปรความและเก็บบันทึกข้อมูลลงในไฟล์ชื่อ poem.txt. คำสั่ง “cat >> poem.txt” ก็คล้ายกันแต่ใช้เครื่องหมาย “>>” เป็นการเพิ่มข้อมูลต่อในไฟล์โดยไม่เขียนทับเป็นไฟล์ใหม่ (ข้อมูลเดิมยังอยู่).

ให้ลองเหตุว่า “cat file” กับ “cat < file” มีความหมายต่างกันแต่ให้ผลที่เหมือนกัน. สำหรับคำสั่ง cat file นั้น, ตัวโปรแกรม cat จะเป็นตัวที่เปิดไฟล์แล้วอ่านข้อมูลจากไฟล์นั้น. ส่วน cat < file นั้น, เชลล์จะเปิดไฟล์ให้แล้วเอาข้อมูลที่อ่านจากไฟล์ป้อนให้โปรแกรมทาง stdin.

การใช้เครื่องหมาย “>” รีดิเรกบางครั้งจะระมัดระวังไฟล์ที่ระบุ. ถ้าหากระบุไฟล์ที่มีอยู่แล้วจะเป็นการเขียนไฟล์ทับไฟล์เก่า, อาจทำให้ข้อมูลเสียหายโดยไม่ตั้งใจได. ใน

กรณีนี้เราสามารถใช้คำสั่งภายในเซลล์ “set” ปรับแต่งเซลล์ไม่ให้เขียนไฟล์ทับไฟล์เวลา ใช้รีไดเรกในกรณีที่มีไฟล์ที่ระบุอยู่แล้ว.

ตัวอย่างที่ 2.40: ใช้ set ปรับแต่งเซลล์ห้ามเขียนทับไฟล์เวลา rีไดเรก

```
$ ls -l poem.txt
-rw-r--r-- 1 somchai users          163 Apr 23 02:22 poem.txt
$ set -o noclobber
$ > poem.txt                                ← หรือ set -C ก็ได้
$ > poem.txt                                ← รีไดเรก stdout (ไม่มีอะไร) ลงในไฟล์
-bash: poem.txt: cannot overwrite existing file
$ >| poem.txt                                ← บังคับการรีไดเรกถึงแม้จะไฟล์นั้นจะมีตัวตน
$ ls -l poem.txt
-rw-r--r-- 1 somchai users          0 Apr 23 02:25 poem.txt
```

เครื่องหมาย “>|” เป็นการบังคับรีไดเรกลงไฟล์ในกรณีที่เซลล์ตั้งค่าไม่ให้รีไดเรกถ้ามีไฟล์นั้นอยู่แล้วก็ตาม.

เราลองมาพิจารณาคำสั่งต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2.41: การรีไดเรกข้อมูลเข้าและออกไฟล์เดียวกัน

```
$ set +o noclobber                                ← หรือ set +C
$ cat > poem3.txt
We can't all be captains, we've got to be a crew,
There's something for all of us here.
There's a big work to do and there's a lesser to do
And the task we must do is the near.
[Ctrl]+d
$ cat -n poem3.txt                                ← เติมหมายเลขบรรทัดให้แต่ละบรรทัด
      1 We can't all be captains, we've got to be a crew,
      2 There's something for all of us here.
      3 There's a big work to do and there's a lesser to do
      4 And the task we must do is the near.
$ cat -n < poem3.txt > poem3.txt                  ← ใช้ชื่อไฟล์ข้อมูล เข้าและออกเดียวกัน
cat: poem3.txt: input file is output file
$ cat poem3.txt                                    ← กล้ายเป็นไฟล์ว่างเปล่า
$ ls -l poem3.txt
-rw-r--r-- 1 somchai users          0 Apr 24 20:27 poem3.txt
```

จากตัวอย่างที่ 2.41 จะเห็นว่าการรีไดเรกไฟล์ข้อมูลเข้าและออกที่มีชื่อเดียกันจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่ถูกต้องตามต้องการ (ดูพิเศษแล้วน่าจะถูกต้อง) ทำให้ไฟล์ต้นฉบับเป็นไฟล์ว่างเปล่า. ถ้าต้องการทำเช่นนี้จริง ๆ ก็ควรรีไดเรกข้อมูลออกไปไฟล์ชั่วคราวก่อนแล้วเปลี่ยนชื่อไฟล์ชั่วคราวนั้นไปเป็นไฟล์ที่ต้องการอีกที. หรือปรับแต่งเซลล์ให้ปัจจัย noclobber มีผล, เพื่อป้องการการรีไดเรกไฟล์ที่มีอยู่แล้ว. สำหรับโปรแกรมบางอย่าง เช่น sort มีการเตรียมตัวเลือก -o file ให้และสามารถระบุชื่อไฟล์ที่ต้องการเก็บข้อมูลออกเป็นไฟล์เดียกันได้.

การรีไดเรกไม่จำกัดเฉพาะแค่การเปลี่ยนทิศทางระหว่างไฟล์กับ stdin หรือ stout เท่านั้นแต่สามารถเปลี่ยนทิศทางไปมาได้ระหว่าง stdin, stdout, stderr, และไฟล์.

ในกรณีที่โปรแกรมหรือคำสั่งแสดงข้อมูลออกทาง stderr และ stdout พร้อมๆ กันทางหน้าจอ, จะทำแยกแบบผลลัพธ์ที่ต้องการได้ไม่สะดวกนัก. แต่ข้อผิดพลาดที่แสดงออกทาง

ตารางที่ 2.4: รูปแบบการรีไดเรกต่างๆ

รูปแบบการรีไดเรก	คำอธิบาย
[n]<file	ให้ file descriptor, n มาจากการเปิดรับข้อมูลเข้าจากไฟล์ file. ถ้าไม่ระบุ n ถือว่า n คือ 0 (stdin).
[n]>file	นำข้อมูลออกจาก file descriptor, n บันทึกลงในไฟล์ file. ถ้าไม่ระบุ n ถือว่า n คือ 1 (stdout)
[n]>>file	นำข้อมูลออกจาก file descriptor, n บันทึกลงต่อท้ายไฟล์ file. ถ้าไม่ระบุ n ถือว่า n คือ 1 (stdout)
&>file หรือ >&file	บันทึกข้อมูลจาก stdout และ stderr บันทึกลงในไฟล์ file. ให้ผลเหมือนกับ “>file 2>&1”.
[n]<&[N]	ให้ข้อมูลเข้าของ file descriptor, n มาจากข้อมูลเข้าของ file descriptor, N (file descriptor copy).
[n]>&[N]	ให้ข้อมูลออกของ file descriptor, n ไปที่ข้อมูลออกของ file descriptor, N.
<<word	อ่านข้อมูลต่อไปเรื่อยๆจนกว่าจะถึงบรรทัดที่มีคำว่า word ปรากฏอยู่ที่ต้นบรรทัด.
<<<word	ให้ word เป็นข้อมูลนำเข้า stdin.

หน้าจอที่มีประโยชน์ เพราะผู้ใช้จะได้รู้ว่าเกิดข้อผิดพลาดอะไรบ้าง. ถ้าต้องการแยกข้อมูล stdout ออกจาก stderr และบันทึกลงไฟล์, ทำได้ดังนี้.

ไฟล์ /etc/shadow เป็นไฟล์ที่เก็บข้อมูลรหัสผ่านของผู้ใช้ระบบและ root เท่านั้นที่อ่านเนื้อหาภายในได้.

ตัวอย่างที่ 2.42: การแยกข้อมูลออก stdout และ stderr บันทึกลงคู่ไฟล์

```
$ cat /etc/shadow /etc/passwd.<
cat: /etc/shadow: Permission denied           ← บรรทัดนี้คือข้อผิดพลาด (stderr)
root:x:0:0:root:/root:/bin/bash               ← ตั้งแต่บรรทัดนี้คือผลลัพธ์ปกติ (stdout)
bin:x:1:1:bin:/bin:/bin/false
daemon:x:2:2:daemon:/sbin:/bin/false
...
$ cat /etc/shadow /etc/passwd > result.txt 2> error.txt.<
```

ในกรณีที่สนใจข้อผิดพลาดที่คำสั่งแสดง, เราอาจจะรีไดเรกข้อผิดพลาดไปที่ไฟล์พิเศษที่ชื่อว่า /dev/null. ไฟล์นี้คล้ายถังขยะ, เราสามารถรีไดเรกข้อมูลที่ไม่ต้องการหรือต้องการทิ้งลงไฟล์นี้ได้. ตัวอย่างการรีไดเรกข้อมูลจาก stderr ไปที่ /dev/null ทำได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 2.43: การรีไดเรกข้อผิดพลาดทิ้ง

```
$ cat /etc/shadow /etc/passwd 2> /dev/null.<
root:x:0:0:root:/root:/bin/bash
bin:x:1:1:bin:/bin:/bin/false
daemon:x:2:2:daemon:/sbin:/bin/false
...
...
```

คราวนี้เรามาดูการรีไಡเรกอิกแบบที่เรียกว่า *here document*.

ตัวอย่างที่ 2.44: การใช้ here document

```
$ cat <<EOF > file.txt
> You can put a variable here, $HOME..
> Or use command substitute 'date'
> The word EOF must be at the beginning of the line.
> EOF
$ cat file.txt
You can put a variable here, /home/somchai.
Or use command substitute, Sat Apr 24 23:38:05 JST 2004
The word EOF must be at the beginning of the line.
```

← หรือ cat > file.txt <<EOF
 ← ใช้ตัวแปรเซลล์ได้
 ← ใช้การแทนค่าสั่งได้
 ← บอกจบข้อมูลน่าเข้า

เมื่อเทียบกับตัวอย่างที่ 2.39 การใช้ here document ดูแล้วคล้ายกับการป้อนข้อมูลเข้าทาง stdin ตามปกติ. แต่จะมีความแตกต่างกันดังนี้

- ในตัวอย่างที่ 2.39, คำสั่ง cat จะเป็นตัวรับข้อมูลเข้าจาก stdin แต่สำหรับการใช้ here document แล้ว, เซลล์จะรับข้อมูลเข้าจาก stdin ของเซลล์แล้วส่งต่อให้ทาง stdin ของ cat.
- เนื่องจากเซลล์เป็นตัวจัดการ here document และรับรู้ว่าเราป้อนข้อมูลทางเทอร์มินอล, เซลล์จึงสร้างพร้อมตัวดับที่สอง (*secondary prompt*) ซึ่งในที่นี้ได้แก่เครื่องหมายมากกว่า (>) เพื่อให้รู้ว่าเซลล์กำลังรอรับข้อมูลอยู่. ในกรณีนี้จะเข้าใจง่ายกว่า ตัวอย่างที่ 2.39 เพราะ cat ไม่ได้แสดงพร้อมตัวอะไรเลยอาจทำให้ผู้ใช้ที่เพิ่งเริ่มใช้ไม่เข้าใจ.
- here document จะใช้คำที่กำหนดไว้ตอนแรกเป็นตัวบอกว่าหมดข้อมูลนำเข้า. ในตัวอย่างใช้คำว่า EOF ซึ่งจริงๆแล้วจะเป็นคำอะไรก็ได้. เมื่อพิมพ์คำที่กำหนดไว้ต้นบรรทัดแล้วกด [Enter] เซลล์ก็จะรับรู้ว่าไม่มีข้อมูลเข้าอีกต่อไป. ตรงนี้จะต่างกับการรับข้อมูลเข้าของโปรแกรมทาง stdin ที่ว่าเราต้องกดคีย์ [Ctrl+d] เพื่อบอกการจบของข้อมูลเข้า.
- เราสามารถใช้ตัวแปรเซลล์และการแทนที่คำสั่ง (หน้า 51) ได้ด้วย.

การรีไಡเรกที่คล้ายกับ here document อีกอย่างได้แก่ “<<<word”. เซลล์จะถือว่าคำ (*word*) ที่พิมพ์ไปเป็นข้อมูลเข้าทาง stdin. ไม่รับข้อมูลหลายบรรทัดเหมือน here document.

tee

การใช้รีไಡเรกเป็นการนำข้อมูลจาก stdio บันทึกลงไฟล์จึงทำให้ไม่เห็นผลลัพธ์ทางหน้าจอ. ในกรณีที่ต้องการให้แสดงผลลัพธ์ทางหน้าจอด้วยแล้วบันทึกผลลัพธ์นั้นลงในไฟล์พร้อมๆให้ส่งข้อมูลให้ไปปีไปหาคำสั่ง tee. คำสั่ง tee จะรับข้อมูลจาก stdin แล้วส่งออกทาง stdout พร้อมกับบันทึกลงไฟล์.

ผู้ใช้งานสามารถป้อนแต่งการพร้อมตัวดับที่สองด้วยตัวแปรสภาพแวดล้อม PS2 ให้เป็นเครื่องหมายอย่างอื่นได้.

ตัวอย่างที่ 2.45: การใช้ `tee` และผลการทำงานนี้ขอและบันทึกลงไฟล์พร้อมๆ กัน.

```
$ echo Hello World! | tee result.txt
Hello World!
$ cat result.txt
Hello World!
```

2.5.9 การจัดกลุ่มคำสั่ง

ผู้ใช้สามารถสั่งคำสั่งมากกว่า 2 คำสั่งในบรรทัดเดียวได้โดยใช้เครื่องหมาย semi-colon

□ `cal` ข้างอิมหน้า 409

(;) คั่นคำสั่ง. ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการใช้คำสั่ง `cal` และ `date` ในบรรทัดเดียวกัน.

ตัวอย่างที่ 2.46: การสั่งคำสั่งมากกว่าสองคำสั่งในบรรทัดเดียว

```
$ cal; date
        เมษายน 2003
  อ ฯ ຈ. อ. พ. พฤศ. ส.
      1 2 3 4 5
      6 7 8 9 10 11 12
      13 14 15 16 17 18 19
      20 21 22 23 24 25 26
      27 28 29 30

ส. เม.ย. 5 01:55:25 JST 2003
```

เราลองมาพิจารณาคำสั่งต่อไปนี้

```
$ cal; date > result.txt
        เมษายน 2003
  อ ฯ ຈ. อ. พ. พฤศ. ส.
      1 2 3 4 5
      6 7 8 9 10 11 12
      13 14 15 16 17 18 19
      20 21 22 23 24 25 26
      27 28 29 30
$ cat result.txt
ส. เม.ย. 5 01:56:34 JST 2003
```

จะเห็นว่าผลลัพธ์ที่เก็บลงในไฟล์จะเป็นผลลัพธ์ของคำสั่ง `date` เท่านั้น เพราะอักษรที่แยกคำสั่งในที่นี่คือ semi-colon (;). ดังนั้น “`date > result.txt`” ถือเป็นคำสั่งหนึ่งคำสั่ง. ในกรณีที่ต้องเก็บผลลัพธ์ของคำสั่ง “`cal; date`” พร้อมๆ กันให้ใช้เครื่องหมายวงเล็บเพื่อจัดกลุ่มของคำสั่งให้เป็นหนึ่งเดียวกัน.

ตัวอย่างที่ 2.47: การรวมผลลัพธ์ของคำสั่งตั้งแต่ 2 คำสั่งด้วยกัน

```
$ (cal; date) > result.txt
$ cat result.txt
        เมษายน 2003
  อ ฯ ຈ. อ. พ. พฤศ. ส.
      1 2 3 4 5
      6 7 8 9 10 11 12
      13 14 15 16 17 18 19
      20 21 22 23 24 25 26
```

27 28 29 30

ล. เม.ย. 5 01:56:50 JST 2003

2.5.10 การแทนที่ (substitute) คำสั่ง

การแทนที่คำสั่งได้แก่การนำผลลัพธ์ของคำสั่งมาใช้ในบรรทัดคำสั่ง. ตัวอย่างต่อไปนี้ เป็นการสร้างไดเรกทอรีใหม่ชื่อในรูปแบบ “ปี-เดือน-วัน” โดยใช้ผลลัพธ์จากคำสั่ง date.

`mkdir` บังอิงหน้า 397

`date` บังอิงหน้า 411

ตัวอย่างที่ 2.48: การนำผลลัพธ์คำสั่งมาใส่ในบรรทัดคำสั่ง

```
$ mkdir 'date +%F'  
$ ls -l.  
total 4  
drwxrwxr-x    2 somchai   somchai        4096 Oct 12 17:00 2003-10-12/
```

การใช้ผลลัพธ์จากคำสั่งที่ต้องการมาแทนที่ในบรรทัดคำสั่งมีรูปแบบเป็น ‘คำสั่ง’ คือใช้ เครื่องหมาย backquote คร่อมคำสั่งที่ต้องการแสดงผลลัพธ์. หรือใช้การแทนที่คำสั่งในรูป แบบ \$(คำสั่ง) ก็ได้.

_____
เครื่องหมาย backquote (`) จะคล้าย กับเครื่องหมาย single quote (') ให้ระวังกดพิเศษ.

ตัวอย่างที่ 2.49: การนำผลลัพธ์คำสั่งมาใส่ในบรรทัดคำสั่ง (แบบที่ 2)

```
$ mkdir $(date +%F)  
$ ls -l.  
total 4  
drwxrwxr-x    2 somchai   somchai        4096 Oct 12 17:02 2003-10-12/
```

การแทนที่คำสั่งโดยใช้เครื่องหมาย backquote เป็นวิธีที่ใช้ได้ด้วยกับเชลล์ดังเดิม เช่น bourn shell, ส่วนการใช้แทนที่ในลักษณะ \$(คำสั่ง) ใช้ได้ใน bash เชลล์.

2.5.11 นามแฝง (alias)

alias เป็นความสามารถของเชลล์อย่างหนึ่งที่ช่วยตั้งชื่อคำสั่งใหม่เพื่อช่วยให้ทำงานได้ คล่องขึ้น. การสร้าง alias ทำได้โดยใช้คำสั่งภายในเชลล์ alias เช่นการสร้างคำสั่ง rm ให้เป็น alias ของตัวเองแต่ใส่ตัวเลือก -i ด้วย.

`alias` บังอิงหน้า 409

ตัวอย่างที่ 2.50: สร้าง alias

```
$ alias rm='rm -i'
```

หลังจากที่สร้าง alias เรียบร้อยแล้วสั่งคำสั่ง rm ก็เหมือนกับเราสั่งคำสั่ง “rm -i”. การ สร้าง alias นี้จะทำให้เวลาลบไฟล์ด้วยคำสั่ง rm จะถามย้ำทุกครั้งก่อนจะลบไฟล์ทิ้ง. ผู้ อ่านอาจจะตั้ง alias ของคำสั่ง mv และ cp กับตัวเลือก -i เพื่อให้ถามย้ำเวลาลบไฟล์ซึ่ง เดียวกันอยู่.

เราสามารถสำรวจดูได้ว่าตอนนี้มี alias อะไรอยู่บ้างโดยสั่งคำสั่ง alias เดียวๆ หรือถ้าต้องการดูรายละเอียดของ alias ก็ใช้ชื่อ alias เป็นอาร์กิวเม้นต์.

ตัวอย่างที่ 2.51: สำรวจดู alias ที่นิยามไว้

```
$ alias
alias cp='cp -i'
alias latex='latex --translate-file=cp8bit.tcx'
alias ls='ls -F'
alias mozzillaj='LANG=ja_JP XMODIFIERS=@xim=kinput2 mozilla'
alias mv='mv -i'
alias rm='rm -i'
```

โดยปกติ alias จะเซ็ตในไฟล์เริ่มต้นของเซลล์ได้แก่ /etc/bashrc หรือ \$HOME/.bashrc.

□ unalias ถ้างอิงหน้า 424
□ touch ถ้างอิงหน้า 400

การยกเลิก alias ทำได้โดยคำสั่ง unalias ตามด้วย alias ที่ต้องการยกเลิก. หรือถ้าต้องการยกเลิก alias ชั่วคราว, ให้พิมพ์เครื่องหมาย “\” นำหน้า alias นั้น.

ตัวอย่างที่ 2.52: การยกเลิก alias

 _____
ไฟล์ `/etc/profile` เป็นไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นสำหรับเซลล์อีกอันของทุกคนในระบบ.

การตั้งค่า alias ทำได้โดยเขียนไว้ในไฟล์ /etc/profile ถ้าต้องการตั้งค่าสำหรับทุกคนในระบบ. หรือถ้าต้องการตั้งค่าเฉพาะบุคคลก็เขียน alias ไว้ที่ไฟล์ ~/.bashrc ได้.

2.5.12 การเติมเต็ม

การเติมเต็มคำสั่ง (*auto complementation*) เป็นคุณสมบัติของ bash เช่นลักษณะการคำนวณความสะดวกเวลาพิมพ์คำสั่งหรือพิมพ์ชื่อไฟล์. ผู้ใช้สามารถพิมพ์คำสั่งบางส่วนแล้วกดคีย์ **[Tab]** ให้ชุดคำสั่งที่เป็นได้. ตัวอย่างเช่นถ้าต้องการสั่งคำสั่งเรียกโปรแกรม oofice ผ่านทางชุดคำสั่ง **[Tab]** ไม่จำเป็นต้องพิมพ์ตัวอักษรทั้งหมด. ผู้ใช้อาจจะพิมพ์แค่คำว่า “oo” แล้วกดคีย์ **[Tab]** **[Tab]** ตาม (2 ครั้ง), ชุดคำสั่งจะคำนวณให้ชื่อโปรแกรมแล้วแสดงขึ้นมา (โปรแกรม) ที่เป็นไปได้ให้เลือก

ตัวอย่างที่ 253: การอินเติบคำสั่งโดยใช้ Tab ช่วย

 csh มีความสามารถเดิมเต็มคำสั่ง
หรือไฟล์ชั้นกันแต่วิธีการใช้จะแตกต่าง
ต่างจาก bash

ในตัวอย่างใช้ ■ แสดงตำแหน่งของเ
คอร์เซอร์

```
$ oo[Tab]Tab  
oocalc      ooffice     oomath      oosetup      oowriter  
oodraw      ooimpress   oopadmin    ootags  
$ oo[Tab]
```

ถ้าผู้ใช้พิมพ์ตัวอักษร “f” แล้วกด **[Tab]** อีกที, เซลล์จะเติมตัวอักษรที่เหลือซึ่งได้แก่ “fice” ให้โดยอัตโนมัติ.

ตัวอย่างที่ 2.54: การเติมเต็มคำสั่งโดยใช้ **[Tab]** ช่วย (ต่อ)

```
$ oof[Tab] ⇒ $ office █
```

เมื่อเซลล์เติมเต็มคำสั่งให้แล้ว, เซลล์จะเติมช่องไฟหลังคำสั่งให้. ถ้าเซลล์ไม่สามารถเติมเต็มคำสั่งได้เนื่องจากไม่มีตัวเลือกที่เป็นไปได้หรือยังไม่ส่วนเติมเต็มมากกว่าหนึ่งอย่าง, เซลล์จะไม่เติมช่องไฟให้.

ในกรณีที่มีตัวเลือกมากเกินที่จะแสดงบนหน้าจอได้, เซลล์จะถามย้ำว่าต้องการแสดงส่วนเติมเต็มทั้งหมดหรือไม่. เซลล์จะแสดงชื่อโปรแกรมที่เป็นไปได้ทั้งหมด. หลังจากนั้นผู้ใช้พิมพ์คีย์บอร์ดเพิ่มเติมเพื่อรันโปรแกรมที่ต้องการ.

ตัวอย่างที่ 2.55: การเติมเต็มคำสั่งในกรณีที่คำสั่งมีให้เลือกมาก

```
$ x[Tab][Tab]
Display all 154 possibilities? (y or n)█ ← กด [y] เพื่อแสดงตัวเลือก
x11perf                      xml2man
x11perfcomp                   xml2pot
...
xcpustate                    xpawelloworld
--More--█ ← กด [space] เพื่อแสดงหน้าต่อไป
xcursor-config                xpdf
xcursorgen                     xphelloworld
...
xft-config                     xset
--More--█ ← กด [q] เพื่อยกเลิกการแสดงผล
$ x
$ xd[Tab][Tab]
xdelta           xditview       xdpyinfo      xdvi.bin
xdelta-config   xdm            xdvi          xdviprint
$ xdpy[Tab] █
$ xdpyinfo←
```

นอกจากการเติมเต็มคำสั่งแล้ว, เซลล์ยังสามารถเติมเต็มชื่อไฟล์ที่จะเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่งได้ด้วย.

ตัวอย่างที่ 2.56: การเติมเต็มชื่อไฟล์

```
$ cat /proc/m[Tab][Tab]
mdstat  meminfo  misc    modules  mounts  mtrr
$ cat /proc/me[Tab] ⇒ $ cat /proc/meminfo←
      total:    used:    free:    shared: buffers:  cached:
Mem:  253112320 248029184 5083136        0  4538368 122847232
Swap: 534118400 330682368 203436032
MemTotal:      247180 kB
MemFree:       4964 kB
MemShared:      0 kB
Buffers:        4432 kB
Cached:         109504 kB
SwapCached:     10464 kB
```

...

การเติมเต็มชื่อไฟล์มีประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อไฟล์ที่มีชื่อยาวเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่งที่ต้องการเรียก. กล่าวคือผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องจำชื่อเต็มๆ ทั้งหมดของไฟล์หรือไดร์กอรี่ที่ไฟล์อยู่. เพียงแต่พิมพ์ชื่อไฟล์บางส่วนแล้วใช้การเติมเต็มช่วยในการหาไฟล์ที่ต้องการ. การเติมเต็มของคำสั่งก็เข่นกัน, ถ้าผู้ใช้จำคำสั่งเต็มๆ ไม่ได้แต่จำส่วนต้นๆ ของคำสั่งได้ก็สามารถใช้การเติมเต็มช่วยหากำลังที่ต้องการได้. บางครั้งการใช้การเติมเต็มของคำสั่งช่วยให้รู้จักคำสั่งใหม่ๆ ที่ไม่เคยรู้จักด้วย.

2.5.13 ไอล์ดคาร์ด

ในกรณีที่ต้องการระบุชื่อไฟล์หลาย ๆ ไฟล์พร้อมๆ กันส่งเป็นอาร์กิวเมนต์ให้โปรแกรมได้โปรแกรมหนึ่งจะใช้ไอล์ดคาร์ด (wildcard). เช่นถ้าต้องการลบไฟล์ทุกไฟล์ที่อยู่ในไดร์กอรี่ที่ทำงานอยู่, สามารถทำได้โดยคำสั่ง `rm` ร่วมกับไอล์ดคาร์ด.

□ `rm` อ้างอิงหน้า 399

ตัวอย่างที่ 2.57: การใช้ไอล์ดคาร์ด *

```
$ ls↵
file1 file2 file3
$ rm *↵
$ ls↵
$ ■
```

เชลด์จะแปลอักษร “*” เป็น “file1 file2 file3” แล้วส่งต่อเป็นอาร์กิวเมนต์ให้ `rm` ต่อไป. กล่าวคือคำสั่ง `rm *` จะให้ผลเหมือนกับ `rm file1 file2 file3`. มีข้อควรระวังอยู่คือไอล์ดคาร์ด “*” จะใช้ได้กับไฟล์ธรรมดายที่ไม่มีขีดตันด้วย “.” เท่านั้น.

ตารางที่ 2.5: ไอล์ดคาร์ดที่ใช้ปอย

ไอล์ดคาร์ด	ความหมาย
*	ตัวอักษรใดๆ ไม่ว่าจะมีหรือไม่มีกี่ตัว
?	ตัวอักษรใดๆ หนึ่งตัว
[ตัวอักษร]	ตัวอักษรที่อยู่ใน [] ตัวใดตัวหนึ่ง
[!ตัวอักษร]	ตัวอักษรอะไรก็ได้ยกเว้นตัวอักษรที่อยู่ใน []
{ตัวอักษร, ตัวอักษร, ...}	ตัวอักษรอะไรก็ได้ที่อยู่ใน {}

□ `rm` อ้างอิงหน้า 399

ยกขร “?” ต่างจากยกขร “*” ที่แทนตัวอักษรใดหนึ่งตัวเท่านั้น.

ตัวอย่างที่ 2.58: การใช้ไอล์ดคาร์ด ?

```
$ ls↵
a aa ab b ba bb
$ rm -v a?↵
removed 'aa'
```

```
removed 'ab'
$ rm -v b*↓
removed 'b'
removed 'ba'
removed 'bb'
```

จากตัวอย่างข้างบนจะเห็นว่าเซลล์จะตีความ “a?” เป็นชื่อไฟล์ที่ประกอบด้วยอักษรสองตัวได้แก่ aa, ab. สำหรับ “b*”, เซลล์จะตีความเป็นชื่อไฟล์ที่ขึ้นต้นด้วยอักษร b และมีจำนวนอักษรตั้งแต่นึงตัวอักษรขึ้นไปได้แก่ b, ba และ bb.

นอกจากการใช้ตัวไวลด์кар์ด “*” และ “?” แล้ว, เรายังสามารถระบุชื่อไฟล์ที่ซับซ้อนกว่านี้ได้โดยใช้ “[ ]”. ตัวอย่างเช่น “[abc] *” หมายถึงชื่อไฟล์ที่ขึ้นต้นด้วย a หรือ b หรือ c แล้วตามด้วยอะไรมักได้หรือไม่มีอะไรมาก่อนหลังก็ได้. การใช้งานจริง ๆ เช่นสมมติว่ามีไฟล์หลายอย่างอยู่ในไดเรกทอรีดังนี้.

⌚ 1s อ้างอิงหน้า 397

```
$ ls -F↓
COPYING    berrno.h      cygwin_inttypes.h  ffplay.o       output_example*
CREDITS    cmdutils.c   doc/                  ffplay_g*      output_example.c
CVS/        cmdutils.h   ffmpeg*             ffserver*     output_example.o
Changelog  cmdutils.o   ffmpeg.c            ffserver.c   q
INSTALL    common.h     ffmpeg.o            ffserver.h   tests/
Makefile   config.h     ffmpeg_g*          ffserver.o   vhook/
README    config.mak   ffplay*              libavcodec/  xvmc_render.h
VERSION   configure*   ffplay.c            libavformat/
```

ถ้าต้องการแสดงไฟล์ที่ขึ้นต้นด้วย “ff” และลงท้ายด้วย “.c” หรือ “.h” เท่านั้นสามารถใช้ไวลด์кар์ดตามตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 2.59: การใช้ไวลด์кар์ด [ ]

```
$ ls ff*. [ch]↓
ffmpeg.c  ffplay.c  ffserver.c  ffserver.h
```


ในตัวอย่างเป็นรหัสต้นฉบับของโปรแกรม ffmpeg ซึ่งมีโปรแกรมต่างๆ สำหรับ encode วีดีโอ, แพร่ภาพกระจายเสียงผ่านทางเน็ตเวิร์ก.

สมมติว่าต้องการเพิ่มข้อมูลอินพุต เช่นชื่อไฟล์ต้องมีคำว่า “mpeg” หรือ “server” อยู่ด้วย. ไวลด์кар์ดก็จะเป็นดังนี้.

ตัวอย่างที่ 2.60: การใช้ไวลด์кар์ด {}

```
$ ls ff*{mpeg,server}*. [ch]↓
ffmpeg.c  ffserver.c  ffserver.h
```

ในทางกลับกัน, ถ้าต้องการแสดงชื่อไฟล์ที่ไม่ได้ลงท้ายด้วย “.c” หรือ “.h” ก็ทำได้โดยเติมเครื่องหมาย “!” ลงไป.

ตัวอย่างที่ 2.61: การใช้ไวลด์кар์ด !

```
$ ls ff*{mpeg,server}*. [!ch]↓
ffmpeg.o  ffserver.o
```


ไฟล์ “.o” เป็น object file ที่เกิดจากการคอมไพล์รหัสต้นฉบับ.

ตารางที่ 2.6: ตัวอย่างการใช้ไวลด์кар์ดและความหมาย

ตัวอย่างไวลด์кар์ด	ความหมาย
a*	ไฟล์ที่ขึ้นต้นด้วยอักษร “a” เช่น a, ab, abc เป็นต้น
a?	ไฟล์ที่ประกอบด้วยอักษรสองตัวและขึ้นต้นด้วย “a” เช่น ab, az เป็นต้น
[abc]	ตัวอักษรตัวเดียว, a หรือ b หรือ c
[a-b]	ตัวอักษรตัวเดียว, a หรือ b หรือ c มีความหมายเหมือนกับตัวอย่างที่แล้ว
[a-zA-Z]	ตัวอักษรตัวเดียวที่เป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ เช่น a, b, C, D เป็นต้น
[a-z] [a-z] [0-9]*	ไฟล์ที่ตัวอักษรสongตัวแรกเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวเดียวตามด้วยเลขอารบิก ต่อจากนั้นจะเป็นอะเรกีดี เช่น ad9, kP0abc, aa8003.jpg เป็นต้น
*{jpg,gif}	อะเรกีดีที่ลงท้ายด้วย jpg หรือ gif เช่น pic01.jpg, pic.gif, abcgif, xyzjpg เป็นต้น

2.5.14 อักษรที่มีความหมายพิเศษ

นอกจากไวลด์кар์ดแล้วเชลล์ยังแยกแยะอักษรที่มีความหมายพิเศษตามที่แสดงในตารางที่ 2.7. อักษรเหล่านี้ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นชื่อไฟล์ เพราะเชลล์จะตีความหมายเป็นอย่างอื่น, ไม่สะดวกต่อการใช้งาน, สร้างความสับสน.

การใช้อักษรที่มีความหมายพิเศษตามตัวอักษรในบรรทัดคำสั่งสามารถทำได้โดยใช้เครื่องหมายคำพูด (quote) คร่อมหรือใช้ escape sequence นำหน้าอักษรที่ต้องการ.

Quote

สมมติว่าเรามีไฟล์ชื่อ “important note.txt” และต้องการลบไฟล์นี้ทิ้ง. ถ้าเราสั่งคำสั่ง “rm important note.txt” เชลล์จะตีความว่าเราต้องการลบไฟล์ 2 ฉบับที่ชื่อว่า “important” และ “note.txt” เพราะว่าเชลล์ตีความว่าช่องไฟคืออักษรแบ่งอาร์กิวเมนต์. ในกรณีนี้ผู้ใช้สามารถใช้เครื่องความ double quote (") หรือ single quote (') คร่อมคำหรือชื่อไฟล์ที่ต้องการตามตัวอย่างที่แสดงดังต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 2.62: การใช้เครื่องหมายคำพูดในบรรทัดคำสั่ง

```
$ rm important note.txt↵
rm: cannot lstat 'important': No such file or directory
rm: cannot lstat 'note.txt': No such file or directory
$ rm "important note.txt"↵
หรือ
$ rm 'important note.txt'↵
```

ตารางที่ 2.7: อักษรที่มีความหมายพิเศษในเชลล์

ตัวอักษร	ชื่อ	คำอธิบาย
"	double quote	ใช้เขียนคร่อมประโยคหรือคำที่ไม่ต้องการให้เชลล์ตีความหมายอักขระพิเศษบางชนิดที่อยู่ข้างใน.
#	number sign	เชลล์จะไม่สนใจสิ่งที่อยู่เครื่องหมายนี้และถือเป็นคอมเมนต์.
\$	ดอลลาร์	เจียนหน้าชื่อตัวแปรเพื่อแสดงค่าตัวแปร
&	ampersand	เจียนท้ายคำสั่งเพื่อสั่งคำสั่งแบบ background
'	single quote	เช่นเดียวกับเครื่องหมาย " แต่ไม่ตีความเครื่องหมายพิเศษได้ ฯลฯ ที่อยู่ข้างใน
(และ)	วงเล็บ	ใช้จับกลุ่มคำสั่งเหมือนเป็นคำสั่งเดียว.
*	ดอกจัน	ไวลด์кар์ดแทนอักษรใด ๆ
;	semicolon	ตัวแบ่งคำสั่ง
<	น้อยกว่า	รีดเกรชัน, นำข้อมูลเข้าจากไฟล์ส่งผ่านทาง standard input
>	มากกว่า	รีดเกรชัน, บันทึกผลจาก standard output ลงไฟล์
?	เครื่องหมายคำถาม	แทนอักษรใด ๆ ตัวเดียว
[และ]	bracket	ใช้เป็นไวลด์кар์ด. ใช้แทนคำสั่งภายใน if.
\	backslash	เจียนหน้า เครื่องหมาย พิเศษ ใช้ แสดงตัวอักษรนั้น ๆ (escape sequence)
'	back quote (grave)	นำผลลัพธ์ของคำสั่งแทนที่ในตำแหน่งที่ต้องการ.
{ และ }	วงเล็บปีกกา	ใช้เป็นไวลด์кар์ด.
	bar	ไปปี, ส่งข้อมูลต่อให้โปรแกรมอื่น
~	tilde	แทนโอมไดเรกทอรี

ความแตกต่างระหว่าง single quote และ double quote ได้แก่ใน double quote เชลล์ จะตีความอักขระพิเศษได้แก่ \$, ' , \ ด้วย. ถ้าใช้ single quote เชลล์จะถือว่าอักขระที่กร่อมด้วย single quote เป็นอักขระตามที่เจียน, ไม่มีความพิเศษสำหรับเชลล์.

Escape sequence

นอกจากการใช้ quote เพื่อให้เชลล์ตีความอักขระที่พิมพ์ตามที่พิมพ์แล้ว, เราสามารถใช้เครื่องหมาย backslash (\) นำหน้าอักขระพิเศษเพื่อไม่ให้เชลล์ตีความชั่วคราวได้ด้วย. เราเรียกเครื่อง backslash ที่ทำหน้าที่ยกเลิกความหมายพิเศษของอักขระพิเศษชั่วคราว

แบบนี้ว่า *escape sequence*. เราได้ใช้ escape sequence ไปแล้วในตัวอย่างที่ 2.52 (หน้า 52) เพื่อยกเลิก alias ชั่วคราว.

การใช้ escape sequence โดยให้ผลเหมือนตัวอย่างที่ 2.62 ได้แก่

ตัวอย่างที่ 2.63: การใช้ escape sequence

```
$ rm important\ note.txt
```

คำสั่งโดยทั่วไปจะมีความยาวไม่นานเป็นคำเดียวๆ, แต่ในบางครั้งถ้ามีการใช้ตัวเลือก และอาร์กิวเม้นต์มาก ๆ จะทำให้คำสั่งโดยรวมยาวอ่านลำบาก. ในกรณีที่ต้องการขึ้นบรรทัดใหม่เพื่อความสวยงามหรือสะดวกในการอ่าน, สามารถทำได้โดยใช้ escape sequence แล้วขึ้นบรรทัดใหม่ตามตัวอย่าง,

□ gcc อ้างอิงหน้า 408

ตัวอย่างที่ 2.64: การแบ่งบรรทัดคำสั่งใหม่ด้วย \

```
$ gcc -O -I./gc/include -I/usr/include/openssl \
> -I/usr/include -I./libwc -I. -o myprogram \
> main.c file.c buffer.c display.c search.c \
> -L./libwc -lwc -L. -L/usr/lib -lssl -lcrypto -lpthread -lm
$ ■
```

หลังจากที่พิมพ์ backslash (\) แล้วขึ้นบรรทัดใหม่, เชลล์จะแสดงพร้อมตัวดับที่สอง “>” ให้เพื่อรับข้อมูลเป็นบรรทัด ๆ ต่อไป.

เครื่องหมายตระกูล

เชลล์เป็นโปรแกรมแปลภาษาและนอกจากการสั่งคำสั่งธรรมดា, เราสามารถใช้ตระกูลในบรรทัดคำสั่งได้ด้วย. เครื่องหมาย “&&” แทน “และ (AND)” และเครื่องหมาย “||” แทน “หรือ (OR)”. เรา마다ตัวอย่างการสั่งคำสั่ง “ถ้าไม่มีไฟล์ file.txt แล้วให้แสดงเนื้อหา”. เป็นการทดสอบดูว่าไฟล์ file มีตัวตนหรือไม่. คำสั่ง test จะไม่แสดงผลทางหน้าจอ, จะให้ผลลัพธ์เป็นค่าสถานการณ์การทำงาน (\$?).

□ test อ้างอิงหน้า 416

ตัวอย่างที่ 2.65: การใช้ตระกูล AND ในบรรทัดคำสั่ง.

```
$ test -f file.txt && cat file.txt
```

ถ้าไฟล์ file.txt มีอยู่จริง, เชลล์จะดำเนินการสั่งคำสั่ง cat file.txt ต่อไป เพราะคำสั่ง “test -f file.txt” มีค่าเป็นจริง (true). ค่าในที่นี่คือสถานะการทำงานเป็น 0, ไม่มีข้อผิดพลาด. ในกรณีที่ไม่มีไฟล์ file.txt, เชลล์จะไม่สั่งคำสั่ง file.txt ต่อ เพราะคำสั่งแรกเป็นเท็จ (false) ไปแล้ว. วิธีการอย่างนี้เป็นการหลีกเลี่ยง stderr ที่แสดงบนหน้าจอจากคำสั่ง cat ถ้าไม่มีไฟล์ file.txt.

การใช้เครื่องหมาย “||” ก็คล้ายกับ “&&” แต่เป็นตระกูลแบบ OR. กล่าวคือถ้าคำสั่งแรกประสบผลสำเร็จก็จะไม่สั่งคำสั่งที่สอง, เพราะคำสั่งโดยรวมมีค่าเป็นจริงแล้ว. เราลองมาดูตัวอย่าง “ถ้าไม่มีไฟล์ foo ให้สร้างไฟล์ขึ้นมา” เจียนได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 2.66: การใช้ตัวคุณสมบัติ *OR* ในบรรทัดคำสั่ง.

```
$ test -f foo || touch foo
```

2.5.15 การตรวจแก้บรรทัดคำสั่ง

การตรวจแก้บรรทัดคำสั่ง (*command line editing*) อย่างง่ายๆ ทำได้โดยการเลื่อนไปยังตัวอักษรที่ต้องการลบ แล้วใช้คีย์ลูกศร ($\leftarrow$ $\rightarrow$) และการใช้ **[Backspace]** หรือ **[Delete]** ลบสิ่งที่ไม่ต้องการ.

เราลองมาดูตัวอย่างที่มักเกิดขึ้นจริง เช่น ผู้ใช้พิมพ์คำสั่งยาวๆ และต้องการแก้ตัวอักษรที่อยู่ต้นบรรทัด. ในกรณีนี้ผู้ใช้อาจจะใช้คีย์ ($\leftarrow$) เลื่อนไปต้นบรรทัดแล้วใช้ **[Backspace]** ลบตัวอักษรที่ต้องการ. แต่สำหรับผู้ใช้ที่คุ้นเคยกับเซลล์เป็นอย่างดี จะใช้วิธีลัดโดยการกดคีย์ **[Ctrl]+[a]** เลื่อนเคอร์เซอร์ไปที่ต้นบรรทัดแล้วใช้ **[Ctrl]+[f]** เลื่อนเคอร์เซอร์ทีละตัวอักษรไปตำแหน่งที่ต้องการลบ. แล้วใช้ **[Ctrl]+[d]** แทนคีย์ **[Delete]** ลบตัวอักษรที่ต้องการ.

บางครั้งการใช้คีย์ลูกศรเพื่อเลื่อนเคอร์เซอร์ไม่เร็วพอที่จะแก้ไขคำสั่งที่ยาวๆ เช่นกระโดดไปต้นบรรทัด ลบอักษรหรือคำบางคำที่อยู่กลางบรรทัด กระโดดกลับไปท้ายบรรทัด หรือแม้กระทั่งย้อนกลับไปเรียกคำสั่งที่เคยสั่งไปแล้ว. การกระทำต่างๆเหล่านี้เรียกว่าการตรวจแก้บรรทัดคำสั่ง (*line editing*). จะเห็นได้ว่าการตรวจแก้ในบรรทัดคำสั่งจะคล้ายกับการแก้ไขเอกสารในบรรณาธิกรณ์ และ bash เซลล์ก็ใช้วิธีการแก้ไขบรรทัดคำสั่งเหมือนกับบรรณาธิกรณ์ที่เป็นที่นิยมได้แก่ emacs หรือ vi.

ตัวอย่างเช่นในบรรณาธิกรณ์ emacs เมื่อกดคีย์ **[Ctrl]** พร้อมกับ **[k]** จะหมายถึงการลบอักษรตั้งแต่ตำแหน่งเคอร์เซอร์ปัจจุบันไปจนสุดบรรทัด. ซึ่งใน bash เซลล์ก็ใช้การกดคีย์ชุดเดียวกัน. เมื่อกดคีย์เหล่านี้เซลล์จะกระทำการลบอย่างที่เตรียมไว้แล้ว กรรมวิธีนี้เรียกว่า *key binding* คือผู้การกระทำอย่างโดยทั่วไปกับการกดคีย์ที่กำหนดไว้. ในหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวกับ emacs มักแสดงการกดคีย์ **[Ctrl]** ร่วมกับคีย์อื่นเป็น C-. เช่น C-k หมายถึงการกดคีย์ **[Ctrl]** ค้างไว้แล้วกด **[k]** ตาม. นอกจากคีย์ **[Ctrl]** แล้วยังมีคีย์อื่นๆ ได้แก่คีย์ **[Esc]**. key binding ที่ใช้ **[Esc]** จะมีวิธีการใช้แตกต่างจากคีย์ **[Ctrl]** คือกดคีย์ **[Esc]** ก่อน (ไม่ต้องกดค้าง) แล้วกดคีย์อื่นตาม. เปลี่ยนแทนด้วย M- เช่น M-f หมายถึงกดคีย์ **[Esc]** หนึ่งครั้งแล้วกดคีย์ **[f]** ตาม.

เราสามารถปรับแต่ง bash เซลล์เลือกวิธีการตรวจแก้บรรทัดคำสั่งได้ว่าจะให้เป็นแบบบรรณาธิกรณ์ emacs หรือ vi ด้วยคำสั่ง **set**. bash เซลล์จะใช้การตรวจแก้บรรทัดคำสั่งแบบ emacs โดยปริยายแต่ถ้าต้องการจะให้เป็นแบบ vi ก็สามารถแก้ไขได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 2.67: การแก้ไขการตรวจแก้บรรทัดคำสั่งให้เป็นแบบ vi

```
$ set -o vi
```

ในที่นี้จะแนะนำการตรวจแก้บรรทัดคำสั่งแบบ emacs เท่านั้น.

ตารางที่ 2.8: key binding ที่ใช้บ่อยในการตรวจแก้บรรทัดคำสั่ง (แบบ emacs)

key binding	ชื่อคำสั่ง	การกระทำ
C-a	beginning-of-line	เลื่อนเคอร์เซอร์ไปต้นบรรทัด
C-e	end-of-line	เลื่อนเคอร์เซอร์ไปท้ายบรรทัด
C-f	forward-char	เลื่อนเคอร์เซอร์ไปข้างหน้าหนึ่งตัวอักษร
C-b	backward-char	เลื่อนเคอร์เซอร์ไปข้างหลังหนึ่งตัวอักษร
M-f	forward-word	เลื่อนเคอร์เซอร์ไปข้างหน้าหนึ่งคำ
M-b	backward-word	เลื่อนเคอร์เซอร์ไปข้างหลังหนึ่งคำ
C-l	clear-screen	ลบ สิ่ง ที่ แสดง อยู่ บน หน้า จอ หมด แล้ว ขึ้น เชลล์พร้อมต่อไปบรรทัดแรก
C-p	previous-history	เรียกคำสั่งที่สั่งไปแล้วก่อนคำสั่งปัจจุบันหนึ่ง คำสั่ง
C-n	next-history	เรียกคำสั่งหลังจากคำสั่งปัจจุบันหนึ่งคำสั่ง
M-<	beginning-of-history	เรียกคำสั่งแรกที่สั่งไป
M->	end-of-history	เรียกคำสั่งสุดท้ายที่สั่งไป
C-r	reverse-search-history	ค้นหาคำสั่งที่เคยสั่งไปแล้ว
C-s	forward-search-history	ค้นหาคำสั่งต่อไปจากคำสั่งปัจจุบัน
C-g	abort	ยกเลิกการตรวจสอบแก็บบรรทัดคำสั่ง
C-d	delete-char	ลบหนึ่งตัวอักษร
M-d	kill-word	ลบคำ “คำ” ในที่นี้หมายถึงตัวอักษรตั้งแต่เ คอร์เซอร์ถึงตัวแบ่งคำซึ่งได้แก่ของไฟ
C-w	unix-word-rubout	ลบตัวอักษร(คำ)ที่อยู่ก่อนหน้าเคอร์เซอร์จน ถึงตัวแบ่งคำ
C-k	kill-line	ลบ ตัว อักษร ตั้ง แต่ ตำแหน่ง เ คอร์ เ ชอร์ ปัจจุบันจนถึงสุดบรรทัด
C-u	unix-line-discard	ลบ ตัว อักษร ตั้ง แต่ ตำแหน่ง เ คอร์ เ ชอร์ ปัจจุบันจนถึงต้นบรรทัด
C-y	yank	นำตัวอักษรที่ลบ(เช่นจากคำสั่ง M-d, C-w, C-k, C-u)ไปแล้วกลับคืนมา

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการตรวจสอบแก็บบรรทัดคำสั่งด้วย key binding ต่าง ๆ ที่แสดงในตาราง
ที่ 2.8

ตัวอย่างที่ 2.68: การแก้ไขบรรทัดคำสั่งด้วย key binding ต่างๆ

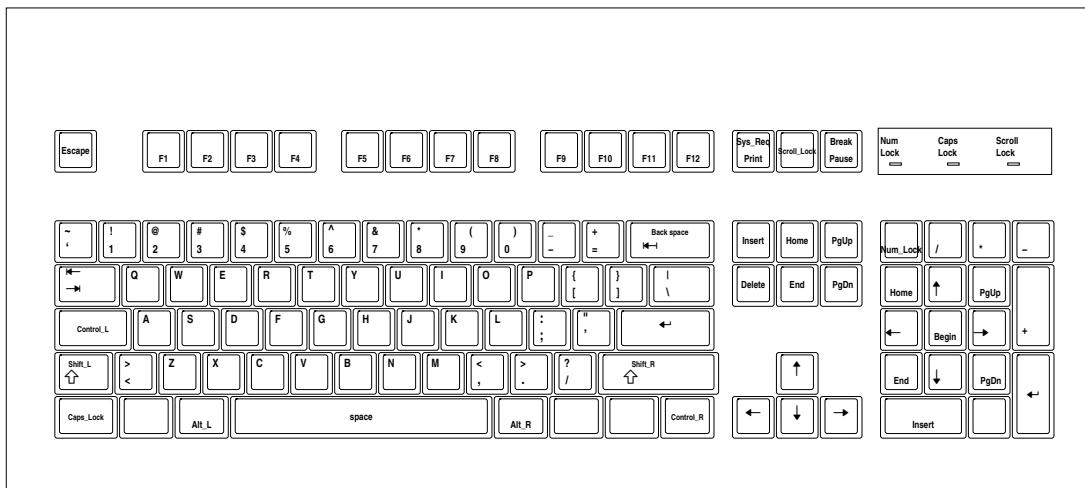
```
$ echo This is a very long long command
This is a very long long command
$ █
↓ [Ctrl]+[P] หรือ [↑] เรียกคำสั่งที่สั่งไปก่อนหน้านี้
$ echo This is a very long long command
↓ [Ctrl]+[A] เลื่อนเคอร์เซอร์ไปต้นบรรทัด
$ echo This is a very long long command
↓ [Esc]+[F] เลื่อนเคอร์เซอร์ไปหนึ่งคำ
$ echo █ This is a very long long command
```

```

↓ [Esc]-d ลบคำหนึ่งค่า
$ echo■is a very long long command
↓ พิมพ์เพิ่ม
$ echo That■is a very long long command
↓ [Enter] กด Enter ได้เลยโดยไม่ต้องไปหลังบรรทัด
That is a very long long command
$ ■

```

จะเห็นได้ว่า key binding ต่างๆ ที่ใช้จะต้องกดคีย์ **[Ctrl]** บ่อยมากแล้วต้องอนิ้ว ก้อยของมือซ้ายกดทำให้ไม่สะดวก. จริงๆ แล้วคีย์บอร์ดของเครื่องเวิร์กสเตชันยูนิกซ์ จะต่างกับคีย์บอร์ดของเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลคือตำแหน่งของคีย์ **[Ctrl]** กับคีย์ **[Caps Lock]** จะสลับกันตามรูปที่ 2.7. คีย์บอร์ดแบบนี้จะกดคีย์ **[Ctrl]** ได้ง่ายกว่าคีย์ **[Caps Lock]** จะต้องกดนิ้วก้อยพอดี. วิธีการสลับตำแหน่งของคีย์ **[Ctrl]** กับคีย์ **[Caps Lock]** จะแนะนำในบทที่ ??.

รูปที่ 2.7: คีย์บอร์ดที่มี Control สลับกับ Caps Lock

2.5.16 การควบคุมเทอร์มินอล

เซลล์เป็นโปรแกรมที่กระทำการอยู่ในเทอร์มินอล, เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้ใช้ควรรู้จักการควบคุมเทอร์มินอลด้วยเพื่อที่จะใช้งานได้คล่องยิ่งขึ้น.

บางครั้งเราอาจเพลอกดคีย์ **C-s** ในเทอร์มินอลแล้วทำให้พิมพ์เทอร์มินอลค้างทำอะไรต่อไม่ได้. key binding เช่น **C-s** ที่กล่าวถึงนี้ไม่เกี่ยวกับเซลล์แต่เป็นคีย์ที่เทอร์มินอลรับรู้และหยุดแสดงผลทางหน้าจอชั่วคราว. เนื่องจากจะหยุดนิ่งไม่ว่าเราพิมพ์อะไรก็ตามทำให้ดูเหมือนเทอร์มินอลนั้นไม่ทำงาน. ผู้ใช้สามารถเดิกการหยุดแสดงผลได้โดยการกดคีย์ **C-q**. สิ่งที่เราพิมพ์ระหว่างการหยุดการแสดงผลก็จะปรากฏหลังจากกด **C-q**. ตัวอย่างการใช้ **C-s** กับ **C-q** เช่นเมื่อสั่งคำสั่งที่แสดงผลยาวมาก ๆ และสิ่งที่แสดง

ผ่านไปอย่างรวดเร็วคูไม่ทันก็สามารถใช้ C-s หยุดคูผลชั่วคราวแล้วกด C-q ให้แสดงผลต่อไป.

เทอร์มินอลทั่วไปมักจะมี key binding อื่นๆอีกเช่น **[Shift]+[PgUp]** เลื่อนหน้าจอขึ้นแสดงผลที่แสดงไปแล้ว, **[Shift]+[PgDn]** เลื่อนหน้าจอลง. คีย์เหล่านี้อำนวยความสะดวกสะดวกตรงที่ไม่ต้องใช้เมาส์เลื่อน scroll ของเทอร์มินอลเมื่อวิเคราะห์สามารถใช้คีย์บอร์ดแทนได้ซึ่งจะเร็วกว่า. ถ้าเราใช้ลินุกซ์คอนโซล, **[Shift]+[PgUp]** มีประโยชน์มากเพริ่งใช้เมาส์เลื่อนหน้าจอไม่ได้เหมือนเทอร์มินอลเมื่อวิเคราะห์.

บางครั้งผู้ใช้อาจจะสั่งคำสั่งที่แสดงตัวอักษรที่อ่านไม่ได้หรือไฟล์แบบ binary หรืออักขระ หน้าจอแล้วทำให้พร้อมท์กล้ายเป็นอักษรประหลาดอ่านไม่ออก. ในกรณีนี้ก็ให้พิมพ์คำสั่ง **reset** ทั้งๆที่อ่านไม่ออกไปเลย. คำสั่งนี้จะรีเซ็ตเทอร์มินอลทำให้เทอร์มินอลอยู่ในสภาพปกติ. คำสั่งที่ใช้ควบคุมเทอร์มินอลอื่นๆได้แก่ **tset, stty, clear, tput** เป็นต้น.

2.5.17 ประวัติคำสั่ง

เซลล์มีความความสามารถช่วยผู้ใช้ในการจำคำสั่งที่สั่งไปแล้วที่เรียกว่า **ประวัติคำสั่ง (history)**. ประวัติการสั่งคำสั่งมีประโยชน์ช่วยลดภาระในการพิมพ์คำสั่งโดยเฉพาะคำสั่งที่ยาวๆไม่ต้องพิมพ์คำสั่งทั้งหมดใหม่. ผู้ใช้อาจจะกดคีย์บางคีย์เพื่อเรียกคำสั่งที่เคยสั่งไปแล้วในอดีตมาใช้อีกครั้ง.

แนวคิดของการจำประวัติคำสั่งในเซลล์จะคล้ายกับการบันทึกคำสั่งบรรทัดต่อบรรทัดลงในไฟล์. คำสั่งทุกคำสั่งจะมีหมายเลขประวัติคำสั่งกำกับ. หมายเลขประวัติคำสั่งจะเก็บในตัวแปรเซลล์ชื่อ **HISTCMD**. และเซลล์มีคำสั่งภายใน **history** เอาไว้แสดงประวัติคำสั่งที่สั่งไปแล้ว.

⇨ history ข้างอิงหน้า ??

ตัวอย่างที่ 2.69: คำสั่ง **history**

```
$ history 4 ↵
1005  ls
1006  man bash
1007  help history
1008  history 4
$ echo $HISTCMD ↵ ← เลขประจำตัวคำสั่งของคำสั่งนี้เป็น 1009
1010 ← หมาย เลขประจำตัวคำสั่งของคำสั่งที่จะสั่งต่อไป
$ █
```

จากตัวอย่างข้างบน, “**history 4**” หมายถึงการแสดงประวัติการสั่งคำสั่งรวมถึงคำสั่งที่กำลังสั่งอยู่ด้วย 4 บรรทัด. จำนวนคำสั่งที่เซลล์จะจานวนขึ้นอยู่กับค่าที่เราตั้งซึ่งโดยปริยายเซลล์จะจำคำสั่งในประวัติคำสั่งไว้ 500 คำสั่ง.

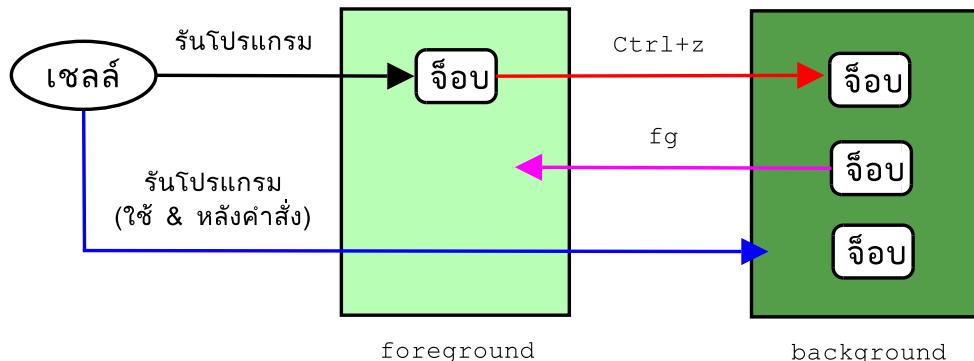
การคูคำสั่งที่สั่งไปแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไรถ้าไม่สามารถเรียกใช้ได้และการเรียกใช้คำสั่งที่สั่งไปแล้วต้องรวดเร็วด้วยจึงจะสะดวก. เราคูตัวอย่างที่ผ่านมาแล้วเกี่ยวกับการเรียกคำสั่งที่แล้วมาใช้อีกโดยการกดคีย์ **C-p** หรือ **[↑]**. สมมติว่าคำสั่งที่สั่งไปแล้วและเราต้องการเรียกกลับมาใช้เป็นคำสั่งที่สั่งไปนานมากแล้ว, ผู้ใช้ไม่ต้องกดคีย์ **C-p** หลายครั้งเพริ่งเซลล์สามารถหาคำสั่งในประวัติคำสั่งได้ด้วยคีย์ **C-r**. ถ้าต้องการยกเลิกการค้นหากลางครรให้ใช้คีย์ **C-g**.

ตัวอย่างที่ 2.70: การค้นหาคำสั่งที่เคยสั่งไปแล้วด้วย *C-r*

```
$ █ [Ctrl]+[R]
↓
(reverse-i-search) '': █
↓ หาคำในประวัติคำสั่งที่มี ac อยู่
(reverse-i-search) 'ac': /usr/local/Acrobat5/bin/_acroread linux.pdf
↓ กด [Ctrl]+[R] เพื่อหาคำสั่งที่มี ac ต่อไป
(reverse-i-search) 'ac': emacs /home/poonlap/.bashrc &
↓ ถ้าต้องการรันคำสั่งที่กด [Enter] ได้ทันที. หรือจะแก้ไขบรรทัดคำสั่งก่อนก็ได้.
↓ กด [Enter] เพื่อรันคำสั่งนี้.
$ emacs /home/poonlap/.bashrc &
[7] 10338
$ █
```

2.5.18 จํอบและการควบคุมคำสั่ง

จากรูปวงจรการรันคำสั่งของเซลล์, จะเห็นว่าผู้ใช้ไม่สามารถสั่งคำสั่งต่อไปได้ถ้าคำสั่งที่สั่งไปก่อนหน้านี้ยังทำงานไม่เสร็จสมบูรณ์. ในกรณีนี้เราเรียกคำสั่ง (หรือโปรแกรม) ที่กำลังทำงานอยู่ว่า จํอบแบบ *foreground* (*foreground job*). ในทางกลับกัน, คำสั่งที่กระทำ การอยู่และเซลล์สามารถสั่งคำสั่งต่อไปได้ทันทีโดยที่ไม่ต้องรอคำสั่งที่กระทำการอยู่จนการทำงานเรียกว่า จํอบแบบ *background* (*background job*). วิธีการสั่งคำสั่งให้เป็นจํอบแบบ *background* ทำได้โดยใส่เครื่องหมาย “&” ท้ายคำสั่ง.

รูปที่ 2.8: ความสัมพันธ์ระหว่างจํอบแบบ *foreground* และ *background*

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการหาไฟล์ที่ชื่อ *core* ที่อยู่ใต้รากไฟล์ (*root directory*) ด้วยคำสั่ง *find*. คำสั่ง *find* จะแสดงชื่อไฟล์ที่หาเจอและข้อผิดพลาด (*error*) ทางหน้าจอ. ในตัวอย่างจะแสดงวิธีเก็บผลที่แสดงบนหน้าจอลงในไฟล์ชื่อ *result.txt* และแยกบันทึกข้อผิดพลาดลงในไฟล์ *error.txt*.

ตัวอย่างที่ 2.71: การสั่งคำสั่งแบบ *background*

```
$ find / -name core > result.txt 2> error.txt &→
[1] 6514 ← หมายเลขจํอบ (1) และหมายเลขโปรเซล (6514)
$ █ ← สามารถสั่งคำสั่งอื่นต่อได้ทันที, ไม่ต้องรอให้ find ทำงานเสร็จ
```

core ►

core หรือเรียกอีกอย่างว่า core dump เป็นไฟล์ที่บันทึกเนื้อหาของหน่วยความจำเวลาโปรแกรมทำงานล้มเหลว (crash). ผู้พัฒนาสามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากไฟล์นี้ในการหาสาเหตุของข้อผิดพลาดของโปรแกรมได้.

การหาไฟล์ตั้งแต่รูทได้เรียกทรีตามตัวอย่างที่แสดงจะกินเวลานานกว่าจะจบทำให้มีความสามารถสั่งคำสั่งอื่นได้ทันที การสั่งคำสั่งแบบ background จะช่วยให้ผู้ใช้สั่งคำสั่งที่ต้องการต่อไปได้ทันทีโดยที่คำสั่ง find ยังทำงานอยู่เบื้องหลัง เชลล์จะแสดงหมายเลข **job** (job) และหมายเลข **โปรเซส** (process) หลังจากที่สั่งคำสั่งแบบ background ผู้ใช้สามารถควบคุมคำสั่งโดยอาศัยหมายเลขจ็อบหรือหมายเลขโปรเซส หมายเลขจ็อบกับหมายเลขเลขโปรเซสต่างกันที่หมายเลขจ็อบเป็นหมายเลขที่ออกให้โดยเชลล์ที่สั่งคำสั่งนั้น ๆ ส่วนหมายเลขโปรเซสเป็นหมายเลขเฉพาะที่ออกโดยตัวระบบปฏิบัติการไว้อ้างอิงโปรแกรมที่กระทำการอยู่.

ในการนี้ที่ผู้ใช้ไม่ได้ใส่เครื่องหมาย “&” เวลาสั่งคำสั่ง (จ็อบแบบ foreground) และต้องการทำให้คำสั่งที่สั่งไปแล้วเป็นจ็อบแบบ background ผู้ใช้ต้องหยุดจ็อบนั้นก่อนชั่วคราวโดยการส่งสัญญาณ (signal) SIGSTOP ด้วยการกดคีย์ C-z. หลังจากนั้นสั่งคำสั่ง “bg” เพื่อเปลี่ยนสภาพจ็อบที่หยุดชั่วคราวให้ทำงานแบบ background.

ตัวอย่างที่ 2.72: การสั่งคำสั่งแบบ foreground ก่อนแล้วเปลี่ยนเป็น background

```
$ find / -name core > result.txt 2> error.txt
[Ctrl+Z] ← ส่งสัญญาณ SIGSTOP โดยการกดคีย์
[1]+  Stopped                  find / -name core >result.txt 2>error.txt
$ bg
[1]+  find / -name core >result.txt 2>error.txt &
$
```


ในที่นี้จะเรียกคำสั่งที่กำลังทำงานอยู่ว่า “จ็อบ” เนื่องจากช่วงนี้เป็นเพียงท่าที่เกี่ยวกับเชลล์เป็นส่วนใหญ่ จริงๆ แล้วจะเรียกว่าโปรเซสก็ได้แล้วแต่จะนุ่มนองโปรแกรมที่กำลังกระทำการอยู่ว่า มองจากเชลล์หรือมองจากระบบปฏิบัติการ.

□ **bg** อ้างอิงหน้า 420

□ **jobs** อ้างอิงหน้า 422

คำสั่ง **jobs** เป็นคำสั่งภายในเชลล์ใช้ในการแสดงรายการจ็อบและสภาพของจ็อบที่เชลล์นั้น ๆ กระทำการอยู่.

ตัวอย่างที่ 2.73: การใช้คำสั่ง **jobs** ดูโปรแกรมที่ทำงานอยู่ในเชลล์

```
$ jobs
[1]  Running                  find / -name core >result.txt 2>error.txt &
[2]+  Stopped                  emacs
[3]-  Running                  mozilla &
$
```

จากตัวอย่างข้างบนจะเห็นว่าในเชลล์ที่ใช้อยู่มีจ็อบ 3 รายการ โปรแกรม find, mozilla ซึ่งกำลังกระทำการอยู่และโปรแกรม emacs หยุดทำงานชั่วคราว.

□ **fg** อ้างอิงหน้า 422

คำสั่งที่ตรงข้ามกับ **bg** ได้แก่คำสั่ง **fg**. คำสั่ง **fg** จะทำให้จ็อบที่หยุดชั่วคราวอยู่กลับมาเป็นจ็อบแบบ foreground อีกครั้ง หรือทำให้จ็อบแบบ background เปลี่ยนมาเป็นจ็อบแบบ foreground. ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงการทำให้จ็อบหมายเลข 1 เปลี่ยนสภาพจาก background เป็น foreground. “%1” เป็นวิธีการจะจดหมายเลขจ็อบ. ถ้าไม่เจาะจงหมายเลขจ็อบแล้วสั่งคำสั่ง **fg** หรือ **bg** เดียว จะถือว่าจ็อบที่มีเครื่องหมาย “+” เวลาแสดงรายการจ็อบเป็นเป้าหมาย.

ตัวอย่างที่ 2.74: การใช้ **fg** เมื่อจ็อบจาก background ให้เป็น foreground

```
$ fg %1
find / -name core >result.txt 2>error.txt
$
```

← กลับมาสู่ foreground อีกครั้ง

2.6 คู่มือการใช้งาน

โปรแกรมใช้งานในลินุกซ์มีมากมายให้เลือกใช้. ปัญหาอย่างหนึ่งของผู้ใช้ใหม่คือรู้ว่าต้องการทำอะไรบางอย่างแต่ไม่รู้ว่าควรจะใช้โปรแกรมหรือคำสั่งอะไร. ปัญหาอีกอย่างคือรู้คำสั่งแต่ไม่รู้ว่าคำสั่งนั้นทำอะไรได้บ้างนอกเหนือจากที่สิ่งที่ตัวเองใช้เป็น. ผู้ใช้เริ่มต้นไม่ควรกลัวในการทดลองสังเคราะห์. แต่ก่อนที่จะทดลองควรจะดูคู่มือใช้งานที่มา กับคำสั่งหรือโปรแกรมที่จะใช้. จะทำให้ลดความอันตรายต่อระบบหรือป้องกันผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิดได้.

หลังจากที่แนะนำการใช้ชุดคำสั่งต้นแล้ว, ในช่วงนี้จะแนะนำการใช้ไฟล์ข้อมูลต่างๆ เช่นเอกสารเกี่ยวกับโปรแกรมที่ต้องการใช้, คู่มือการใช้งาน, แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ เพื่อเตรียมความพร้อมในการแก้ปัญหาด้วยตัวเองและเป็นพื้นฐานสำหรับเนื้อหาที่จะแนะนำต่อไป.

2.6.1 คู่มือใช้งาน

คำสั่งมาตรฐานของลินุกซ์และโปรแกรมโดยทั่วไปมักจะมีคู่มือใช้งาน (*manual*) ติดมากับตัวโปรแกรมด้วย. สำหรับโปรแกรมแบบ CLI มันจะมีคู่มือการใช้งานในรูปของ *on-line manual* หรือเรียกว่า *man page* (*manual page*). โปรแกรมแบบ GUI อาจจะมี *man page* ด้วยและมีเมนูช่วยเหลือ (Help menu) ให้คลิกจากหน้าต่างหลักของโปรแกรม.

Online manual

การอ่านคู่มือแบบ *man page* จะใช้คำสั่ง *man* โดยที่มีชื่อโปรแกรมหรือคำสั่งที่ต้องการดูคู่มือเป็นอาร์กิวเม้นต์. ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการดูคู่มือการใช้งานของคำสั่ง *man*.

☞ *man คำอิงหน้า 414*

ตัวอย่างที่ 2.75: คู่มือการใช้งานคำสั่ง *man*

```
$ man man←
man(1)                                     ← โปรแกรมจะ เดสิยหน้า จอแล้วแสดงคู่มือใช้งาน เด้มหน้า
                                                man(1)
```

NAME

```
man - format and display the on-line manual pages
manpath - determine user's search path for man pages
```

SYNOPSIS

```
man [-acdfFhkKtwW] [--path] [-m system] [-p string]
[-C config_file] [-M pathlist] [-P pager] [-S section_list]
[section] name ...
```

DESCRIPTION

```
man formats and displays the on-line manual pages. If you specify
section, man only looks in that section of the manual. name is
normally the name of the manual page, which is typically the name
of a command, function, or file. However, if name contains
a slash (/) then man interprets it as a file specification, so that
you can do man ./foo.5 or even man /cd/foo/bar.1.gz.
```

See below for a description of where man looks for the manual
:■ ← พร้อมต่อของเพจเจอร์ (less) สำหรับควบคุมหน้าจออุปกรณ์

_____

ในความเป็นจริงแล้วจะมีการบันทึกไฟล์คู่มือด้วย.

roff ▶

ระบบประมวลผลเอกสารที่พัฒนาบนระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ดั้งเดิมต้น. ฟอร์แมตของเอกสารนี้เป็นบัญชีบันทึป็นฟอร์แมตของ man page ที่ใช้กันทั่วไป. ต่อมาในการพัฒนาหลายแขนงได้แก่ nroff, troff, groff เป็นต้น.

_____

ผู้ใช้งานสามารถดูเอกสารที่มีเก็บไฟล์คู่มือได้ด้วยตัวแปรสภาพแวดล้อม MANPATH และเลือกไปรับเพจเจอร์ได้โดยการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม MANPAGER.

pager ▶

เพจเจอร์ โปรแกรมที่ใช้แสดงข้อความที่กราฟิกหน้าจอเทอร์มินอลเป็นหน้าๆ. มีความสามารถเดื่อนข้อมูลตามต้องการและมีความสามารถอ่านหาคำที่ต้องการได้. เพจเจอร์ที่นิยมใช้ได้แก่ less, more, lview ฯลฯ.

_____

more เป็นโปรแกรมเพจเจอร์ที่มีมาต่อกัน less. เนื่องจาก less มีความสามารถเหนือกว่า more, ในบัญชีบันทึปัจจุบันนี้นิยมใช้ less เป็นเพจเจอร์โดยปริยาย.

โปรแกรม man จะแสดงคู่มือที่เก็บอยู่ในรูปของไฟล์แบบ roff. ข้อมูลของคู่มือจะเก็บเป็นไฟล์ไว้ได้โดยท่อที่กำหนดไว้ในตัวแปรสภาพแวดล้อม MANPATH. โปรแกรม man จะประเมณผลจัดหน้าจอล้วนให้โปรแกรมเพจเจอร์ (pager) เช่น less หรือ more ช่วยควบคุมหน้าจอด้วย.

จากตัวอย่างที่ 2.75 บรรทัดแรกของ man page ได้แก่ชื่อของโปรแกรมที่ต้องการคือคู่มือและมีตัวเลขในวงเล็บต่อท้าย, man(1). ตัวเลขนี้คือหมวดหมู่ (section) ของคู่มือแบ่งไว้ตามตารางที่ 2.9. ตัวเลขหมวดมีประโยชน์เวลาคู่มือที่ต้องการหาไม่ชื่อหักกันแต่อยู่คนละหมวด เช่น printf เป็นหัวข้อคำสั่งของยูสเซอร์ทั่วไปและในขณะเดียวกัน printf ก็เป็นชื่อฟังชันของไลบรารีในภาษา C ด้วย. เพื่อที่จะแยกแยะความแตกต่าง, เอกสารบางฉบับจะเขียน printf(1) และ printf(3) เพื่อความชัดเจน.

ตารางที่ 2.9: หมวดหมู่ของ man page

หมวดหมู่ที่	คำอธิบาย
1	คู่มือเกี่ยวกับคำสั่งหรือโปรแกรมสำหรับผู้ใช้ทั่วไป.
2	คู่มือเกี่ยวกับ system call สำหรับเขียนโปรแกรมติดต่อกับระบบปฏิบัติการ.
3	คู่มืออธิบายฟังชันของไลบรารีต่าง ๆ สำหรับการเขียนโปรแกรม.
4	คู่มืออธิบายเกี่ยวกับไฟล์พิเศษ เช่นไฟล์ที่อยู่ในไดเรกทอรี /dev.
5	คู่มืออธิบายเกี่ยวกับฟอร์แมต, รูปแบบของไฟล์ เช่นไฟล์สำหรับปรับแต่งระบบ.
6	คู่มือสำหรับเกมส์หรือโปรแกรมสนุกสนานอื่น ๆ.
7	คู่มืออธิบายเกี่ยวกับข้อตกลง, มาตรฐาน, โปรโตคอล, ข้อกำหนดต่าง ๆ.
8	คู่มือเกี่ยวกับคำสั่งหรือโปรแกรมสำหรับผู้ดูแลระบบ.
9	คู่มืออื่น ๆ ที่เจาะจงสำหรับเครื่องเซิร์ฟเวอร์.
n	เอกสารใหม่ (new document) เช่นฟังชันของภาษา Tcl/Tk. (ไม่ค่อยใช้)
o	เอกสารเก่า (old document) (ไม่ค่อยใช้)
l	เอกสารท้องถิ่น (local document) เช่นไฟล์แต่ละระบบ. (ไม่ค่อยใช้)

□ man อ้างอิงหน้า 414

ผู้อ่านสามารถอ่านคำแนะนำของ man page หมวดที่ 1

ตัวอย่างที่ 2.76: การอ่านคำแนะนำของ man page หมวดที่ 1

\$ man 1 intro. ↵

ต่อจากตัวอย่างที่ 2.75, ในคู่มือที่แสดงจะแบ่งเป็นช่วงๆ หลักได้แก่ ชื่อ (NAME), สรุปความสำคัญ (SYNOPSIS), คำอธิบาย (DESCRIPTION), อธิบายตัวเลือก (OPTION-

S), ตัวแปรสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง (ENVIRONMENT), ไฟล์ปรับแต่ง (FILES), ข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (SEE ALSO) ฯลฯ.

ในช่วงสรุปความสำคัญเป็นช่วงสำคัญที่อธิบายว่าโปรแกรมที่ต้องการใช้นั้นมีไวยกรรม, ตัวเลือกอย่างไร. เราสามารถรู้ได้ว่าตัวเลือกใดบังคับหรือไม่บังคับ, ตัวเลือกใดรวมกันได้, เรายังได้จากช่วงนี้. จากตัวอย่างที่ 2.75, คำที่อยู่ใน bracket ([]) หมายความว่าไม่ใช่เป็นส่วนที่บังคับ เช่น -acdfFhkKtwW เป็นตัวเลือกที่ไม่บังคับ, ไม่ต้องพิมพ์ในบรรทัดคำสั่งก็ได้. ส่วนอาร์กิวเม้นต์บังคับจะไม่อยู่ใน bracket ([]).

วิธีการเขียนแบบ [-acdfFhkKtwW] เป็นการแสดงตัวเลือกที่รวมกันได้ไว้ด้วยกัน, หมายความว่าคำสั่ง man นี้มีตัวเลือก -a, -c ฯลฯ แยกกัน. ส่วนตัวเลือกเหล่านี้มีความหมายอย่างไร, ใช้ทำอะไรต้องไปคูณที่ช่วงอธิบายตัวเลือกที่อยู่ข้างล่างต่อไป. ส่วนตัวเลือกเช่น [-m system] เป็นตัวเลือกที่ต้องการค่าประกอบตามเป็นอาร์กิวเม้นต์ของตัวเลือก. คือจะใช้ตัวเลือก -m เดียว ๆ ไม่ได้. ส่วนค่าประกอบนั้นคืออะไรต้องไปอ่านที่ช่วงอธิบายตัวเลือกข้างล่างต่อไป.

ตัวเลือก [section] เป็นตัวเลือกแบบไม่ต้องมีเครื่องหมาย – นำหน้า. ตรงนี้เป็นที่สืบทอดมาจากคู่มือที่ต้องการดู, ไม่จำเป็นต้องใส่ก็ได้. ในช่วงสรุปความสำคัญสุดท้ายเป็น . . . หมายความว่าซ้ำได้ต่อไป. กล่าวคือใส่ชื่อคู่มือที่ต้องการดูได้หลายอันในที่เดียว เช่น “man cp rm mkdir” เป็นต้น.

นอกจากช่วงสรุปความสำคัญแล้ว, ช่วงที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ช่วง ENVIRONMENT ซึ่งอธิบายตัวแปรสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อโปรแกรมนั้นๆ, ช่วง FILES ซึ่งบอกที่อยู่และชื่อของไฟล์ปรับแต่ง และ SEE ALSO ซึ่งแนะนำโปรแกรมอื่นๆ ที่ทำหน้าที่คล้ายๆ กันหรือเกี่ยวข้องกัน.

ตามที่ได้แนะนำไปแล้วว่าคำสั่ง man เป็นโปรแกรมนำข้อมูลมาประมวลผลจัดแต่งหน้าจอแล้วส่งให้เพาเจอร์เป็นตัวแสดงผลทางเทอร์มินอล. ในช่วงนี้จะแนะนำการใช้เพาเจอร์ซึ่งได้แก่ less โดยสังเขป. นอกจากจะใช้ less ดู man page แล้ว, เรายังสามารถใช้ less ดูข้อมูลยาว ๆ ที่ไม่สามารถแสดงได้ในหน้าจอเทอร์มินอลหน้าจอเดียวได้ด้วย.

จากตัวอย่างที่ 2.75 ตรงบรรทัดสุดท้าย, “:■” เป็นพรอมต์ที่ระบุว่าสิ่งที่แสดงบนหน้าจอ (ในกรณีนี้คือ man page) ยังไม่จบ. และรอรับคำสั่งจากคีย์บอร์ดอยู่. ตารางที่ 2.10 สรุป key binding ที่ใช้ควบคุมการทำงานของโปรแกรม less. Key binding เหล่านี้จะเหมือนกับบรรณาธิกรณ์ vi.

คำสั่ง man มีตัวเลือก -k สำหรับค้นหา man page ด้วยคีย์เวิร์ดที่ต้องการ. แต่ก่อนที่ตัวเลือกนี้จะทำงานถูกต้อง, ผู้ดูแลระบบจะต้องสร้างฐานข้อมูลสำหรับค้นหาด้วยคีย์เวิร์ด ก่อนด้วยคำสั่ง makewhatis. ถ้าไม่สร้างฐานข้อมูลไว้ก่อนอาจจะใช้ตัวเลือก -K เพื่อกันหา man page ได้เช่นกัน แต่จะช้ากว่าและไม่สะดวกในการใช้งาน.

คำสั่งที่ใช้ค้นหาคู่มือด้วยคีย์เวิร์ด nokจาก man -k แล้วยังมีคำสั่ง whatis และ apropos. คำสั่งเหล่านี้จะใช้ฐานข้อมูลที่สร้างด้วยคำสั่ง makewhatis ร่วมกัน. คำสั่ง apropos จะให้ผลเหมือนคำสั่ง man -k, ส่วนคำสั่ง whatis จะหาชื่อคำสั่งที่ตรงกับคีย์เวิร์ดที่ต้องการเท่านั้น. การใช้คำสั่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ใช้รู้จักคำสั่งมากขึ้น.

key binding ►
การสร้างความสัมพันธ์ของโปรแกรมระหว่างคีย์ที่ผู้ใช้กดและการกระทำของโปรแกรมที่เตรียมไว้.

□ makewhatis อ้างอิงหน้า 406

□ whatis อ้างอิงหน้า 418

□ apropos อ้างอิงหน้า 409

ตารางที่ 2.10: key binding ของโปรแกรม less

คีย์	คำอธิบาย
[Space] หรือ [PgDn]	เลื่อนเนื้อหาต่อไป(ลง)หนึ่งหน้า
b หรือ [PgUp]	เลื่อนหน้ากลับ(ขึ้น)หนึ่งหน้า
j หรือ [Enter] หรือ ↓	เลื่อนเนื้อหาต่อไป(ลง)หนึ่งบรรทัด
k หรือ ↑	เลื่อนเนื้อหากลับ(ขึ้น)หนึ่งบรรทัด
q	เลิกการทำงาน
h	แสดงหน้าจอช่วยเหลือ (help)
/	เริ่มการค้นหาคำ. หลังจากที่กดคีย์นี้แล้วให้พิมพ์คำที่ต้องการหาต่อแล้วกด [Enter]
?	เริ่มการค้นหาแบบย้อนหลัง. หลังจากที่กดคีย์นี้แล้วให้พิมพ์คำที่ต้องการหาต่อแล้วกด [Enter]
n	หาคำที่ต้องการหาต่อไป (next)
1G	กระโดดไปบรรทัดแรก (หน้าแรก)
G	กระโดดไปบรรทัดสุดท้าย (หน้าสุดท้าย)

ตัวอย่างที่ 2.77: หาคำสั่งที่ต้องการใช้ด้วยคีย์เวิร์ด

```
$ man -k fstab.j
endfsent [getfsent] (3) - handle fstab entries
fstab (5) - static information about the filesystems
getfsent (3) - handle fstab entries
getfsfile [getfsent] (3) - handle fstab entries
getfsspec [getfsent] (3) - handle fstab entries
nfs (5) - nfs fstab format and options
setfsent [getfsent] (3) - handle fstab entries
```

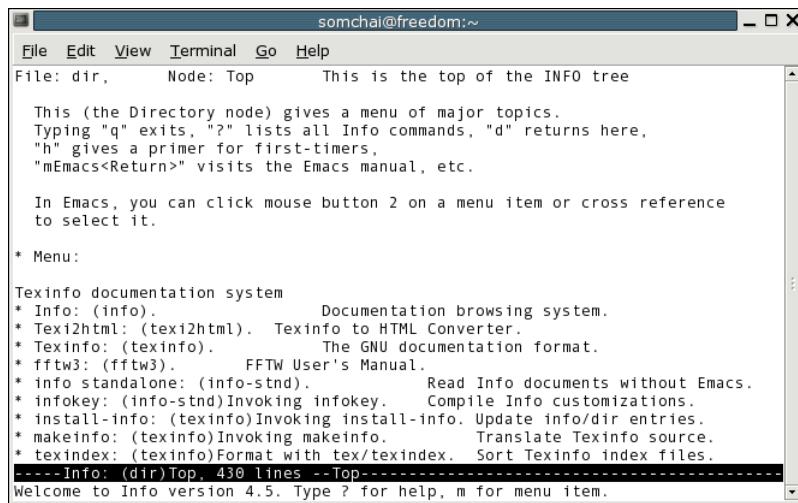
GNU info

□ info อ้างอิงหน้า 410

info เป็นคำสั่งที่ใช้แสดงคู่มือการใช้งานที่เก็บเป็นไฟล์ฟอร์แมต info. เอกสารแบบนี้มักเป็นโปรแกรมของโครงการ GNU เช่น emacs, bash. ระบบจัดการเอกสาร GNU info จะแตกต่างจาก man page ตรงที่ว่าเป็นระบบที่ยืดหยุ่นกว่าและสามารถสร้างเอกสารที่มีโครงสร้างซับซ้อน, มีเนื้อหาที่ละเอียดกว่า. ลักษณะของเอกสารจะเหมือนหนังสือมากกว่า man page ที่เป็นคู่มืออธิบายการใช้งานหน้าเดียว.

คำสั่ง info โดยไม่มีตัวเลือกจะเข้าสู่หน้าหลักของเอกสาร info ซึ่งมีรายการคู่มือเอกสารต่าง ๆ ให้เลือกต่อไป. หรือจะใช้ซอฟต์แวร์ที่ต้องการดูคู่มือเป็นอาร์กิวเมนต์ก็ได้. การอ่านคู่มือด้วย info จะคล้ายกับการใช้บราวเซอร์ (browser). มีการกระโดดข้าม node, กลับไปมาได้โดยใช้คีย์ลูกศรและ [Enter]. โปรแกรม info จะมี key binding แบบบรรณาธิกร emacs ซึ่งสรุปไว้ในตารางที่ 2.11.

node ของ info จะเหมือนกับบทที่อ่อนน้อมถ่อมตนกันมาก
หรือส่วนย่อยในหนังสือ.

รูปที่ 2.9: โปรแกรม info ใน gnome-terminal.

ตารางที่ 2.11: key binding ของโปรแกรม info

คีย์	คำอธิบาย
[Space] หรือ [PgDn]	เลื่อนเนื้อหาต่อไป(ลง)หนึ่งหน้า
[BackSpace] หรือ [PgUp]	เลื่อนหน้ากลับ(ขึ้น)หนึ่งหน้า
C-n หรือ ↓	เลื่อนเนื้อหาต่อไป(ลง)หนึ่งบรรทัด
C-p หรือ ↑	เลื่อนเนื้อหากลับ(ขึ้น)หนึ่งบรรทัด
q	เลิกการทำงาน
C-h หรือ ?	แสดงหน้าจอช่วยเหลือ (help)
C-s หรือ /	เริ่มการค้นหาคำ.
C-r	เริ่มการค้นหาแบบย้อนหลัง.
M-<	กระโดดไปบรรทัดแรก (หน้าแรก)
M->	กระโดดไปบรรทัดสุดท้าย (หน้าสุดท้าย)

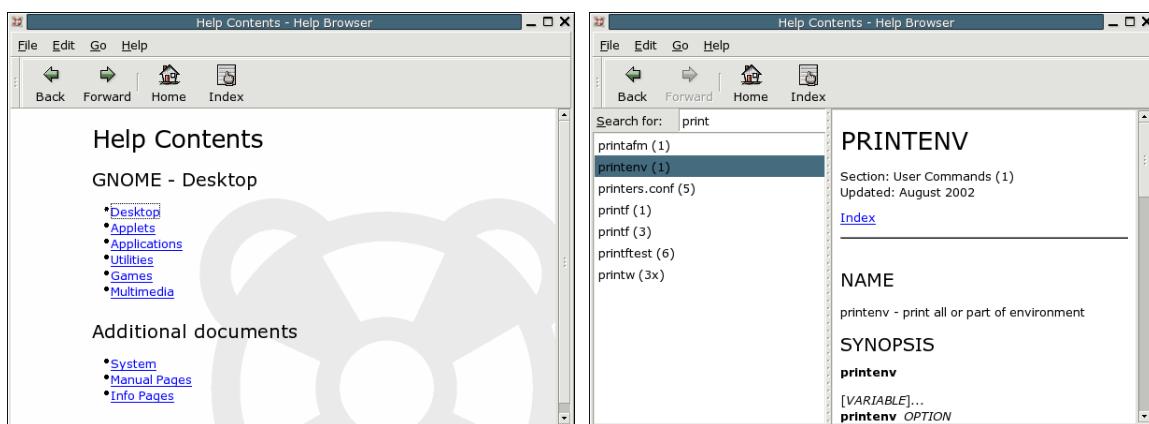
คู่มือการใช้งานแบบ GUI

ในระบบ desktop environment เช่น GNOME หรือ KDE จะมี Help browser หรือ Help center เตรียมไว้สำหรับผู้ใช้. คู่มือแบบ GUI นี้นอกจากดู Help ของโปรแกรมที่เกี่ยวกับ GNOME และ KDE แล้วยังใช้ดู man page และ info ได้ด้วย. นอกจากนี้ยังมีหน้าจอหาคู่มือ, อธิบายคำศัพท์ ฯลฯ. Help browser ของ GNOME ได้แก่โปรแกรม yelp, ส่วน Help center ของ KDE ได้แก่โปรแกรม khelpcenter.

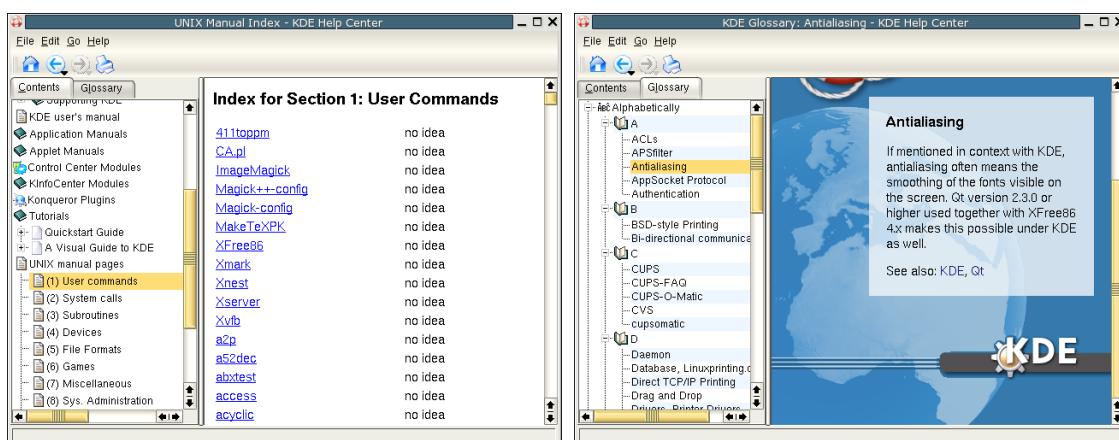
Help ของ bash เซลล์

จากช่วงที่ผ่านมาเรารู้แล้วว่าคำสั่งที่สั่งในเซลล์พร้อมที่มีทั้งคำสั่งภายในช่องเซลล์รับรู้ กระทำการเองได้และคำสั่งภายนอกซึ่งได้แก่การเรียกโปรแกรมมาใช้งาน. คู่มือการใช้คำ

□ yelp
Help browser ของ GNOME.
□ khelpcenter
Help center ของ KDE.

รูปที่ 2.10: GNOME Help browser

รูปที่ 2.11: KDE Help center

สั่งภายในของเซลล์สามารถอ่านได้ด้วยคำสั่ง “man bash” หรือ “info bash”. คุณเมื่อการใช้ bash มีเนื้อหาดี, ผู้ใช้ใหม่ควรจะอ่านคู่มือนี้หนึ่งรอบ.

☞ help อ้างอิงหน้า 422

นอกจากการใช้ man หรือ info แล้ว, bash เซลล์มีคำสั่ง help แสดงวิธีใช้คำสั่ง และคำอธิบายอย่างง่าย ๆ เมื่อให้ชื่อคำสั่งเป็นอาร์กิวเมนต์. ถ้าสั่งคำสั่ง help เดียว ๆ จะแสดงรายชื่อคำสั่งที่สามารถอธิบายได้. ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 2.78: การใช้ help อธิบายคำสั่งภายในของเซลล์

```
$ help cd..  
cd: cd [-L|-P] [dir]  
      Change the current directory to DIR. The variable $HOME is the  
      default DIR. The variable CDPATH defines the search path for  
      the directory containing DIR. Alternative directory names in CDPATH  
      are separated by a colon (:). A null directory name is the same as  
      the current directory, i.e. '..'. If DIR begins with a slash (/),  
      then CDPATH is not used. If the directory is not found, and the  
      shell option 'cdable_vars' is set, then try the word as a variable  
      name. If that variable has a value, then cd to the value of that
```

variable. The **-P** option says to use the physical directory structure instead of following symbolic links; the **-L** option forces symbolic links to be followed.

ถ้าคำอธิบายยาวเกินหนึ่งหน้าจอ, เราอาจจะใช้ **less** ช่วยในการแสดงผล.

ตัวอย่างที่ 2.79: การใช้ **help** ร่วมกับ **less**.

```
$ help set | less
```


คู่สรุปการใช้ **less** ที่หน้า 68.

2.6.2 เอกสารกำกับโปรแกรมใช้งาน

เวลาติดตั้งโปรแกรมต่างๆ จะมีเอกสาร nok เหนือจาก man page มาด้วย. เอกสารเหล่านี้อาจจะเป็นเอกสารแนะนำโปรแกรม, หนังสืออนุญาติ, ข้อมูลเพิ่มเติม ฯลฯ อยู่ที่ `/usr/share/doc`. บางครั้งอาจจะมีเอกสารการใช้งานแบบ HTML ให้ได้เรียกโดยริบบันน์ๆ ด้วย. ถ้าเป็นเอกสารแบบ HTML ก็ใช้เบราว์เซอร์ (browser) เช่น mozilla, konqueror เปิดอ่านใน X วินโดว์ได้. หรือถ้าต้องการอ่านในเทอร์มินอลก็ใช้เบราว์เซอร์แบบเท็กซ์โหมดเช่น lynx หรือ w3m.

2.6.3 ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

เว็บไซต์อย่างเป็นทางการของดิสทริบิวชันต่างๆ

ดิสทริบิวชันนั้นนำต่างๆ มักจะมีเว็บไซต์เผยแพร่เอกสารที่เกี่ยวกับดิสทริบิวชัน เช่น คู่มือการติดตั้ง (Installation Guide), คู่มือเริ่มต้นใช้งาน (User's Guide), คู่มือสำหรับผู้ดูแลระบบ (System Administrator's Manual) ฯลฯ. ผู้ที่สนใจสามารถไปที่เว็บไซต์ของดิสทริบิวชันที่ใช้อยู่และหาเอกสารที่ต้องการ.

นอกจากเว็บไซต์ของดิสทริบิวชันแล้วยังมีเว็บไซต์ The Linux Document Project (TLDp)[27] ที่รวบรวมเอกสารต่างๆ ที่เรียกว่า HOWTO, Guide, FAQ ฯลฯ. เอกสารที่เผยแพร่และรวบรวมโดย TLDp นี้ไม่เขียนกับดิสทริบิวชันใดๆ และเขียนโดยอาสาสมัครทั่วโลก. เอกสารหลักเป็นภาษาอังกฤษและมีการแปลเป็นภาษาอื่นๆ ด้วย. เอกสาร HOWTO เป็นเอกสารที่เจาะจงรายละเอียดตั้งแต่เรื่องทั่วๆ ไปจนถึงเรื่องเฉพาะด้าน เช่น วิธีการเซ็ตเซคลัสพร้อมต์, การสร้าง VPN ฯลฯ. เอกสารอีกประเภทที่น่าอ่านของ TLDp อีกประเภทได้แก่เอกสารยาวที่เป็นหนังสือเรียกว่า Guide ต่างๆ เช่น Advanced Bash-Scripting Guide, The Linux System Administrators' Guide เป็นต้น. เอกสารเหล่านี้เผยแพร่หลายฟอร์ม เช่น HTML, PDF, PostScript ฯลฯ.

แหล่งข้อมูลที่มีประโยชน์อีกแห่งได้แก่เว็บไซต์บริการหาข้อมูลเช่น Google, Yahoo ฯลฯ. หากผู้ใช้มีปัญหาการใช้โปรแกรม เช่นเกิด error ขึ้นตอนใช้งาน, ก็สามารถนำข้อความ error นั้นไปค้นหาบนอินเทอร์เน็ตได้. นอกจากนักหากาเว็บไซต์แล้ว, การหาข้อมูลจากนิวส์กรุป เช่นจาก <http://groups.google.com> ในบางครั้งจะได้ข้อมูลที่ไม่มีในเว็บก็ได้.

HTML (Hyper Text Markup Language) ►

มาตรฐานสำหรับเขียนเอกสารที่เผยแพร่ทาง World Wide Web. รูปแบบของไฟล์เป็นเนื้อหาเท็กซ์ที่มบุญย่อและลากชี้ใจได้. ใช้การเขียนกำกับส่วนที่เป็นหัวข้อ, เส้นทาง, รูปภาพ ฯลฯ. โดยปกติจะใช้เบราว์เซอร์ (web browser) ดูไฟล์ HTML. เบราว์เซอร์จะทำหน้าที่จัดหน้าจอภาพตามที่เขียนกำกับไว้ในไฟล์.

w3m จะมี key binding ทั้งแบบ vi และ emacs ให้ใช้หัวข้อ, งabe ให้คุณรู้สึกเหมือนกับใช้เบราว์เซอร์ less แต่เป็นเบราว์เซอร์. จริงๆแล้ว w3m สามารถใช้เป็นเบราว์เซอร์ได้ด้วย.

FAQ (Frequently Asked Questions) ►

การรวมคำถามและคำตอบที่ถามกันบ่อยๆ ไว้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับคนอื่นที่มีคำถามเดียวกัน.

VPN (Virtual Private Network) ►

การใช้เครือข่ายสาธารณะ เช่นอินเทอร์เน็ตในการรับส่งข้อมูลโดยวิธีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ด้วย. ผู้ด้วยๆ ที่ต้องการสร้างเครือข่ายที่มีความปลอดภัยสูง (เช่นการรองรับ SSL) บนเครือข่ายสาธารณะ.

URL (Uniform Resource Locator)

▶ วิธีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลเช่นเอกสารทางอินเทอร์เน็ต. ตัวอย่างเช่น
<http://linux.thai.net:80/plone>
 ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ได้แก่ โปรโตคอล (http), ชื่อโดเมน (linux.thai.net), หมายเลขพอร์ต (80) และ path (plone).

แหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่ผู้ใช้อาจจะสามารถคำนวณได้ เช่น เว็บบอร์ด, ฟอรัม (forum), mailing list เป็นต้น. เว็บไซต์ภาษาไทยที่ผู้อ่านสามารถตอบปัญหาต่างๆ ได้แสดงไว้ในตารางที่ 2.12.

ตารางที่ 2.12: เว็บไซต์ที่บุคคลสามารถตอบปัญหาได้.

เว็บไซต์	URL
Thai Linux Working Group	http://linux.thai.net
Linux Siam	http://www.linuxsiam.com
Thai Linux Cafe	http://thailinuxcafe.com
Tux Crazy	http://www.tuxcrazy.com
Grandlinux Solution	http://www.grandlinux.com

2.7 การปรับแต่งเชลล์

โดยปกติแล้วลินุกซ์ดิสทริบิวชันที่ผู้อ่านติดตั้งนั้นมักจะปรับแต่งเชลล์ไว้ให้เรียบร้อยแล้ว. บ้างก็ตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมที่จำเป็นต่างๆ ไว้ให้, บ้างก็ปรับแต่งพร้อมติดต่อสัญญาณใช้ง่าย, บ้างก็สร้าง alias ไว้ให้ ฯลฯ. ในช่วงนี้เราจะดูวิธีการปรับแต่งเชลล์เพื่อให้การใช้งานเชลล์สะดวกขึ้น. และเรียนรู้เกี่ยวกับระบบให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น.

2.7.1 ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น

จากตัวอย่างการสร้าง alias (หน้า 51) ที่ผ่านมา, alias ที่สร้างนั้นจะใช้ได้ในเชลล์ที่ทำงานอยู่เท่านั้น. ถ้าเราจดการใช้งานเชลล์แล้ว alias ที่เราสร้างหรือสิ่งที่เราปรับแต่งไว้ก็จะหายไป. ในระบบยูนิกซ์, มักจะมีไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น (*initialization file*) ซึ่งเป็น tekซ์ไฟล์ที่อ่านได้, ใช้สำหรับเจียนคำสั่งเริ่มต้น, ปรับแต่งค่าตัวแปร, ปรับแต่งพฤติกรรมของโปรแกรม. เชลล์ก็ใช้กันมีไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของระบบ (system wide) และส่วนบุคคล.

ไฟล์ที่เชลล์อ่านเมื่อเพื่อตั้งค่าเริ่มต้นของระบบนั้นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของเชลล์ที่ใช้ว่าเป็นล็อกอินเชลล์หรือเชลล์เชิงโตตอบ. ในกรณีที่เป็นล็อกอินเชลล์, เชลล์จะอ่านค่าเริ่มต้นจากไฟล์ `/etc/profile` ซึ่งเป็นไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของระบบก่อน. หลังจากนั้นจะตรวจสอบในโหมด大雨กอหรือไฟล์ `.bash_profile` หรือ `.bash_login` หรือ `.profile` หรือไม่ตามลำดับ. ถ้ามีเจอไฟล์ใดไฟล์หนึ่งที่กล่าวไว้แล้วก็จะอ่านเนื้อหาจากไฟล์นั้นและเลิกค้นหาไฟล์อื่นๆ. ถ้ามีไฟล์ `.bash_logout` ในโหมด大雨กอหรือ, เชลล์จะอ่านไฟล์นั้นตอนที่เลิกการทำงาน.

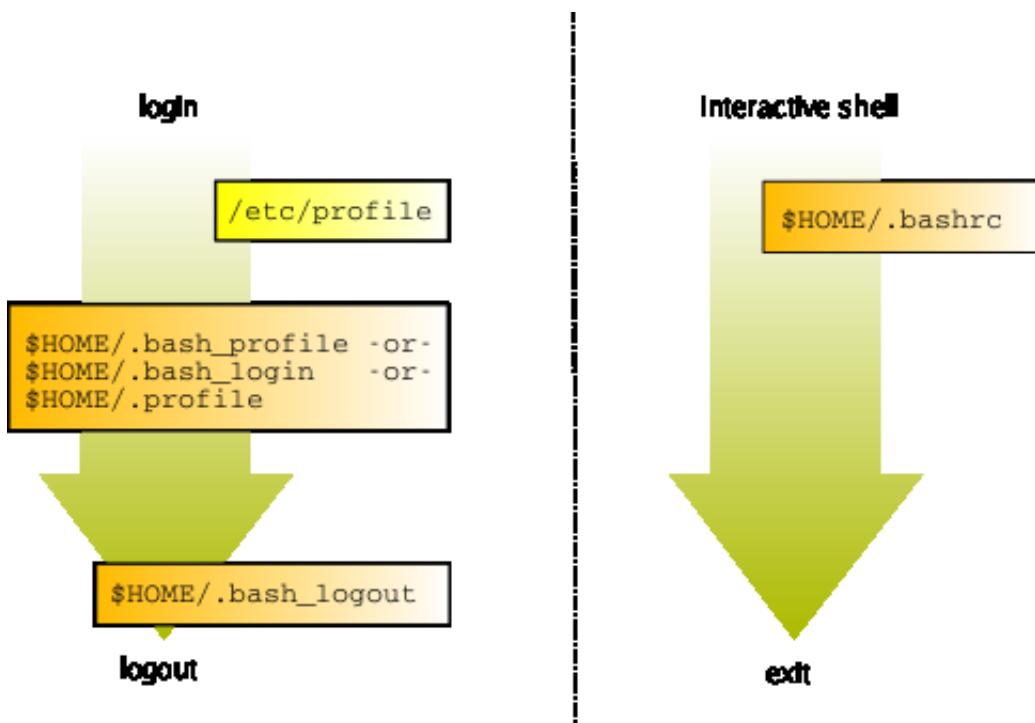
ในกรณีที่เป็นเชลล์เชิงโตตอบเช่น เชลล์ที่อยู่ใน `xterm` เวลาเริ่มต้นจะอ่านค่าเริ่มต้นในไฟล์ `.bashrc` ที่อยู่ในโหมด大雨กอหรือเท่านั้น.

เนื่องจากการใช้เชลล์ประเภทต่างกันจะอ่านไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นที่แตกต่างกันไปด้วย. ดังนั้นถ้าจะตั้งค่าหรือปรับแต่งเชลล์ควรจะระวังด้วยว่าเชลล์ที่กำลังใช้อยู่นั้นอ่านไฟล์ตั้งค่า

ในที่นี้จะครอบคลุมเนื้อหาของ bash เท่านั้น.

ในภาษาอังกฤษ, บังก์เรียกไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นว่า `init file`, `rc file` หรือ `dot file`. ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นมักจะเป็นไฟล์ที่หนาแน่นด้วยจุด(.) ทำให้เวลาสั่งคำสั่ง `ls` แล้วมองไม่เห็น, จึงเรียกว่า `dot file`. บางที่มีการตั้งชื่อให้ตัดเฉพาะชื่อ `.bashrc` โดยการเติม “`rc`”. จากการอ่านก้ามมา, “`rc`” ย่อมาจาก `run command`. ก่อว่าก็เป็นไฟล์ที่ใช้ในการดำเนินการที่ต้องการที่ไว้เฉพาะเวลาโปรแกรมนั้นๆ เริ่มทำงาน.

เชลล์ที่ใช้ในเทอร์มินอลเอามาเดือร์ บางชนิดเช่น `gnome-terminal` สามารถเลือกได้ว่าจะใช้ล็อกอินเชลล์หรือเชลล์เชิงโตตอบ.

รูปที่ 2.12: ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของ bash

เริ่มต้นจากที่ไหน. ลินุกซ์ดิสทริบิวชันบางค่ายปรับแต่งไฟล์ เช่น .bash_profile ให้ เชลล์อ่านไฟล์ .bashrc อีกต่อด้วย. หมายความว่าไม่ว่าผู้ใช้จะใช้ล็อกอินเชลล์หรือเชลล์ เชิงโต้ตอบ, การปรับแต่งเชลล์ที่เขียนไว้ในไฟล์จะถูกอ่านเสมอ.

2.7.2 ไฟล์ /etc/profile

หลังจากที่แนะนำการใช้เชลล์และคำสั่งต่างๆ ไปพอสมควรแล้ว, เราลองมาดูตัวอย่าง ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นเชลล์ /etc/profile ที่ใช้ในลินุกซ์ดิสทริบิวชัน Gentoo กัน. เนื้อหา ของไฟล์นี้จะแตกต่างกันตามดิสทริบิวชันค่ายต่างๆ แต่ก็มีหน้าที่เหมือนกันคือปรับแต่งค่า เริ่มต้นของล็อกอินเชลล์ในระบบ. ไฟล์นี้เป็นไฟล์ที่มีอยู่แล้วไม่ต้องเปลี่ยนเองและไม่ควร แก้ไขถ้าไม่มีความรู้เกี่ยวกับเชลล์อย่างเพียงพอ เพราะไฟล์นี้จะมีผลกระทบกับทุกคนใน ระบบ. ถ้าต้องการปรับแต่งค่าเริ่มต้นเชลล์เฉพาะบุคคลให้แก้ไฟล์ \$HOME/.bash_profile.

ตัวอย่างที่ 2.80: ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของเชลล์

```
$ cat -n /etc/profile
1 # /etc/profile:
2 # $Header: /home/cvsroot/gentoo-src/rc-scripts/etc/profile,v
1.23 2003/04/29 21:23:18 azarah Exp $
3
4 if [ -e "/etc/profile.env" ]
5 then
6     . /etc/profile.env
```

เครื่องหมาย > ใช้แสดงว่าเนื้อหาที่ เกี่ยวกับอยู่ในบรรทัดเดียวกันแต่ขึ้น บรรทัดใหม่ให้อ่านง่ายขึ้นเท่านั้น.

```

    7   fi
    8
    9 # 077 would be more secure, but 022 is generally quite realistic
10 umask 022
11
12 if [ '/usr/bin/whoami' = 'root' ]
13 then
14     # Do not set PS1 for dumb terminals
15     if [ "$TERM" != 'dumb' ] && [ -n "$BASH" ]
16     then
17         export PS1='\[\033[01;31m\]\h \[\033[01;34m\]\W
\$ \[\033[00m\]',
18     fi
19     export PATH="/bin:/sbin:/usr/bin:/usr/sbin:$ROOTPATH"
20 else
21     # Do not set PS1 for dumb terminals
22     if [ "$TERM" != 'dumb' ] && [ -n "$BASH" ]
23     then
24         export PS1='\[\033[01;32m\]\u@\h \[\033[01;34m\]\W
\$ \[\033[00m\]',
25     fi
26     export PATH="/bin:/usr/bin:$PATH"
27 fi
28 unset ROOTPATH
29
30 if [ -z "$INPUTRC" -a ! -f "$HOME/.inputrc" ]
31 then
32     export INPUTRC="/etc/inputrc"
33 fi
34
35 # Extract the value of EDITOR
36 [ -z "$EDITOR" ] && EDITOR=". /etc/rc.conf 2>/dev/null;
echo $EDITOR"
37 [ -z "$EDITOR" ] && EDITOR=". /etc/conf.d/basic 2>/dev/null;
echo $EDITOR"
38 [ -z "$EDITOR" ] && EDITOR="/bin/nano"
39 export EDITOR

```

คอมเมนต์

บรรทัดที่ 1 และ 2 ขึ้นต้นบรรทัดด้วยเครื่องหมาย number (#) ซึ่งเซลล์จะไม่แปลงความสิ่งที่เขียนหลังเครื่องหมาย number จนสุดบรรทัด. สองบรรทัดแรกนี้เรียกว่า **คอมมานด์ (comment)** ใช้เขียนอธิบายเนื้อหาที่อยู่ในไฟล์นี้.

คำว่า comment แปลเป็นภาษาไทย ตรงๆ ได้ว่า “หมายเหตุ”. แต่ในที่นี้จะใช้ทับศัพท์ว่า คอมเมนต์.

□ if

เป็นคำสั่งคอมมานด์ที่ใช้ในเชลล์เพื่อตรวจสอบกรณีต่างๆ.

ตรวจสอบไฟล์ด้วย if

บรรทัดที่ 4 ถึง 7 เป็นการตรวจสอบว่ามีไฟล์ /etc/profile.env หรือไม่ด้วยคำสั่ง if.

<pre> if COMMAND then COMMAND ... </pre>	← ถ้าสถานะการจับค่าสั่งเป็น 0 จะถือว่า เป็นจริง
	← คำสั่งที่ใช้ในกรณีที่ เป็นจริง

```

elif COMMAND
then
    COMMAND
    ...
else
    COMMAND
    ...
fi

```

← ตรวจสอบด้วย if อีกครั้ง

← คำสั่งที่ใช้ในการนี้อื่นๆ (เท็จ)

← จบการตรวจสอบด้วย if

ให้สังเกตว่าสิ่งที่พิมพ์หลังคำสั่ง if เป็นคำสั่งและคำสั่งนี้จะถูกกระทำการจริง. ถ้าคำสั่งบนบริบูรณ์โดยไม่มีข้อผิดพลาด (สถานะการจบเป็น 0) ก็จะถือว่าการตรวจสอบเป็นจริง. จะกระทำการคำสั่งที่อยู่ในช่วง then ต่อไป. บรรทัดที่ 4 คำสั่งที่ใช้ในการตรวจสอบคือคำสั่ง [ซึ่งเป็นคำสั่งภายในและเหมือนกับคำสั่ง test (หน้า 416). คำสั่ง [ต้องการอาร์กิวเม้นต์ตัวสุดท้ายเป็น] เสมอเพื่อให้ดูเรียบร้อยเหมือนกับไวยกรณ์ของโปรแกรม. กล่าวคือ “[-e ”/etc/profile.env”]” เจียนได้อีกแบบคือ “test -e ”/etc/profile.env””.

อ่านเนื้อหาไฟล์อื่นเข้ามาในชेलล์

ถ้ามีไฟล์ /etc/profile.env อยู่ให้ชे�ลล์อ่านเนื้อหาคำสั่งที่อยู่ในไฟล์นั้น. เครื่องหมายจุด (.) ในบรรทัดที่ 6 ก็เป็นคำสั่งภายในชे�ลล์อย่างหนึ่งทำหน้าที่อ่านคำสั่งที่อยู่ในไฟล์ที่เป็นอาร์กิวเม้นต์. เมื่อใช้คำสั่ง . กับไฟล์ที่เป็นอาร์กิวเม้นต์ก็เหมือนกับการนำคำสั่งที่เก็บอยู่ในไฟล์นั้นมากระทำการในชे�ลล์ที่เชือบ. คำสั่ง . ดูผิวเผนๆไม่เหมือนกับเป็นคำสั่ง, จึงมีคำสั่งที่อ่านแล้วเข้าใจคือ source ซึ่งเป็นคำสั่งที่ทำหน้าที่เหมือนกับ . ทุกประการ.

บรรทัดที่ 10 เป็นการตั้งค่าสิทธิ์การใช้ไฟล์โดยใช้คำสั่งภายในชेलล์ umask. จะอธิบายคำสั่งนี้ในช่วงที่แนะนำเรื่องสิทธิ์การใช้ไฟล์.

ตั้งค่าพร้อมต์

บรรทัดที่ 12 ถึง 27 เป็นการตั้งค่าพร้อมต์และ PATH. จะมีการตรวจสอบว่าผู้ใช้คือ root ก็จะตั้งค่าพร้อมต์และ PATH ให้ต่างจากผู้ใช้ทั่วไป. ตรงนี้มีการใช้ test ตรวจสอบผลของคำสั่ง whoami ว่าได้ผลเป็น root หรือไม่. ก่อนที่จะตั้งค่าพร้อมต์มีการตรวจสอบชนิดของเทอร์มินอลว่าไม่ใช่เทอร์มินอลแบบ dumb (dumb terminal).

ค่าของพร้อมต์เก็บอยู่ในตัวแปร์สแปดแแคล้ม PS1 ดูชั้นช้อนแต่ความจริงไม่ยกที่จะทำความเข้าใจ. พร้อมต์ที่ตั้งนี้เป็นพร้อมต์ที่มีสีซึ่งใช้คุณสมบัติของ เทอร์มินอลมาตรฐาน ANSI (ANSI terminal) ในการตกแต่งสีต่างๆ. ค่าของพร้อมต์ในบรรทัดที่ 17 และ 24 แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนได้แก่.

1. escape sequence ของชेलล์

escape ของชेलล์จะนำหน้าด้วยเครื่องหมาย backslash (\). จากตัวอย่างไฟล์ /etc/profile บรรทัดที่ 17 ได้แก่ `[\, \], \h, \W และ \C. ตารางที่ 2.13 แสดง escape sequence ที่ใช้ได้และคำอธิบาย.

ให้สังเกตว่าหลัง [และก่อนหน้า] ต้องมีช่องไฟเพรา [เป็นคำสั่งและ] เป็นอาร์กิวเม้นต์ของคำสั่ง.

ในไฟล์ /etc/profile.env มีการประกาศค่าตัวแปร์สแปดแแคล้ม ต่างๆที่ Gentoo ตั้งค่าไว้.

source อ้างอิงหน้า 424

test อ้างอิงหน้า 416

whoami อ้างอิงหน้า 419

dump terminal ►
เป็นเทอร์มินอลในรายรุนแรกๆ. ไม่มีความสามารถในการรักษาตัวหน้าจอ, ไม่มีสี (ขาวดำ) หรือมีจุดดำทึบลงๆ. กล่าวคือเป็นเทอร์มินอลแบบง่ายๆ, มีเพียงคุณสมบัติเบื้องต้นที่พอจะใช้งานได้เท่านั้น.

ตารางที่ 2.13: escape sequence ที่ใช้กับชลล์พรอมต์

escape sequence	ความหมาย
\a	อักขระ ASCII กระดิ่ง. จะไม่แสดงอะไรบนหน้าจอแต่จะมีเสียงกระดิ่งออกทางลำโพง.
\d	แสดงวันที่ในพรอมต์ในรูปของ “วัน เดือน วันที่”.
\D{FORMAT}	แสดงวันโดยใช้รูปแบบที่ระบุด้วย <i>FORMAT</i> . strftime(3) เพิ่มเติมเกี่ยวกับ <i>FORMAT</i> .
\e	อักขระ ESC.
\h	ชื่อไสซ์จะแสดงชื่อไสสิงเครื่องหมายจุด (.) ที่เจอตัวแรกเท่านั้น. เช่นถ้าชื่อไสเป็น localhost.localdomain, \h ก็จะเป็น localhost.
\H	ชื่อไส.
\j	จำนวนจ็อบที่ควบคุมโดยชลล์นั้น.
\l	basename ของดิวัลเทอร์มินอลที่ใช้. เช่นเทอร์มินอลที่ใช้คือไสส์คือ /dev/pst/6, \l จะเป็น 6.
\n	อักขระ newline จัดบรรทัดใหม่.
\r	อักขระ carriage return จัดบรรทัดใหม่.
\s	ชื่อชลล์ที่ใช้.
\t	เวลาปัจจุบันแบบ 24 ชั่วโมง เช่น 23:59:59.
\T	เวลาปัจจุบันแบบ 12 ชั่วโมง เช่น 11:59:59.
\@	เวลาปัจจุบันแบบ 12 ชั่วโมง เช่น 11:59 PM.
\A	เวลาปัจจุบันแบบ 24 ชั่วโมง เช่น 23:59.
\u	ชื่อผู้ใช้.
\v	เวอร์ชันของ bash เชลล์ที่ใช้ เช่น 2.00.
\V	รีลีสของ bash เชลล์ที่ใช้ เช่น 2.00.0 (เวอร์ชัน + patch level).
\w	ไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่ เช่น ~ (ไอดีเรกทอรี).
\W	ไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่ เช่น somchai (ไอดีเรกทอรีของ somchai).
\!	หมายเลขประวัติคำสั่งของคำสั่งนี้.
\#	หมายเลข (จำนวน) คำสั่ง.
\\$	แสดงพรอมต์ # ถ้าเป็น root หรือ \$ อื่นๆ.
\nnn	เลขฐานแปด <i>nnn</i> ใช้เขียนแทนอักขระที่ไม่สามารถพิมพ์ได้.
\\\	backslash (\)
\[	เริ่มอักขระที่แสดงทางหน้าจอไม่ได้ใช้เพื่อพิมพ์อักขระควบคุมและรัมินอล.
\]	จบอักขระที่แสดงทางหน้าจอไม่ได้.

2. ANSI escape sequence

ANSI escape sequence เป็น escape sequence ที่ใช้ควบคุมเทอร์มินอลที่มีคุณสมบัติตามที่ ANSI กำหนด. เทอร์มินอลอาจมีวิเตอเรอร์ที่ใช้ใน X วินโดว์ โดยทั่วไปก็จัดอยู่ในพากนี้. จากบรรทัดที่ 17, ช่วงที่เป็น ANSI escape sequence คือ “\033[01;31m”.

3. อักษรทั่วไป

อักษรทั่วไปคือเครื่องหมายหรืออักษรที่มองเห็นได้ทางเทอร์มินอลไม่มีความหมายพิเศษสำหรับชลล์. จากบรรทัดที่ 17 ได้แก่ช่องไฟ. จากบรรทัดที่ 24 ได้แก่เครื่องหมาย @.

ตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม

ตั้งแต่บรรทัดที่ 28 จนจบไฟล์เป็นการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมต่างๆ. บรรทัดที่ 28 จะลบตัวแปรสภาพแวดล้อม ROOTPATH ซึ่งถูกตั้งค่าจากการอ่านไฟล์ /etc/profile.env บรรทัดที่ 6 ด้วยคำสั่ง unset.

บรรทัดที่ 30 ถึง 33 เป็นตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม INPUTRC ซึ่งมีการตรวจก่อนว่าตัวแปร INPUTRC มีความยาวเป็น 0 (-z \$INPUTRC) และ (-a) ไม่มีไฟล์ \$HOME/.inputrc (! -f \$HOME/.inputrc) จึงจะตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม INPUTRC เป็น /etc/inputrc. ตัวแปรสภาพแวดล้อม INPUTRC เป็นตัวแปรที่เก็บชื่อไฟล์ที่เป็นไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของไลบรารี readline (readline library). ไลบรารีนี้ใช้ใน bash เชลล์สำหรับช่วยในการแก้ไขบรรทัดคำสั่ง, การเติมเต็มคำสั่ง. ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นโดยปริยายจะเป็นไฟล์ .inputrc ที่อยู่ในโฟล์เดอร์ของผู้ใช้ดังนั้นจึงมีการตรวจสอบไฟล์นี้ว่ามีอยู่หรือไม่. ถ้าไม่มีระบบก็จะตั้งค่าให้เป็นไฟล์ที่ระบบเตรียมไว้.

บรรทัดที่ 36 จนจบไฟล์เป็นการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม EDITOR. ตัวแปร EDITOR จะใช้เมื่อโปรแกรมที่ใช้งานอยู่ต้องการให้ผู้ใช้แก้ไขไฟล์แต่โปรแกรมนั้นไม่ใช่บรรณาธิกรณ์จึงไม่สามารถแก้ไขไฟล์ได. กรณีนี้โปรแกรมนั้นจะเรียกบรรณาธิกรณ์ที่ระบุอยู่ในตัวแปรสภาพแวดล้อม EDITOR ขึ้นมาให้ผู้ใช้แก้ไขไฟล์ที่ต้องการ. โปรแกรมที่ทำอย่างนี้เช่น less (เมื่อต้องแก้ไขไฟล์ที่ดูอยู่), cvs (เมื่อต้องการแก้ไขไฟล์หรือเขียนหมายเหตุ) ฯลฯ.

2.7.3 สีที่ใช้ในเทอร์มินอลแบบ ANSI

ANSI escape sequence เป็น escape sequence ที่ใช้ควบคุมหรือปรับแต่งคุณภาพของเทอร์มินอลที่มีมาตรฐานแบบ ANSI. escape sequence ที่เกี่ยวกับการปรับแต่งสีมีรูปแบบเป็น

```
<ESC>[attr1;...;attrnm
```

- <ESC> คืออักษร ESC. เนื่องจากอักษร ESC ไม่สามารถแสดงได้ในเทอร์มินอลได้เลยใช้ \033 ซึ่งเป็นค่าของอักษร (เลขฐานแปด) แทนในบรรทัดคำสั่ง.

unset อ้างอิงหน้า 425

_____
ตัวแปรที่ความยาวเป็น 0 หมายถึงไม่มีค่าหรือตัวแปรไม่มีตัวตน.

test อ้างอิงหน้า 416

- เป็นการเริ่มต้นคุณลักษณะของอักษรที่ต้องการแสดง.
- ตัวเลขที่ถัดจาก [คือค่าที่ระบุ เช่น 01 หมายถึงใช้ตัวหนา. 33 หมายถึงใช้ตัวอักษรสีเหลือง. ในการระบุค่ามากกว่าสองอย่างให้ใช้เครื่องหมาย semi-colon (;) ขั้น.
- m เป็นการสั่งตั้งค่าที่ระบุ.

สี Magenta คือสีที่เกิดจากการผสมแม่สี, สีแดง (Red) และสีฟ้า (Blue). สี Cyan คือสีที่เกิดจากการผสมแม่สี, สีเขียว (Green) และสีฟ้า (Blue).

ตารางที่ 2.14: ANSI escape sequence ที่เกี่ยวกับสี. [1]

ค่า	คำอธิบาย
0	ยกเลิกค่าที่ตั้งไว้ทั้งหมด
1	ทำอักษรที่แสดงให้เข้มข้น
2	ทำอักษรที่แสดงให้จางลง
4	ขีดเส้นใต้
5	ทำตัวอักษรให้กระพิบ
7	สลับเปลี่ยนสีจากหลังกับสีตัวอักษร
8	ซ่อนอักษรที่แสดง
30	ใช้สีตัวอักษรสีดำ (Black)
31	ใช้สีตัวอักษรสีแดง (Red)
32	ใช้สีตัวอักษรสีเขียว (Green)
33	ใช้สีตัวอักษรสีเหลือง (Yellow)
34	ใช้สีตัวอักษรสีฟ้า (Blue)
35	ใช้สีตัวอักษรสีแดงม่วง (Magenta)
36	ใช้สี Cyan
37	ใช้สีตัวอักษรสีขาว (White)
40	ใช้จากหลังสีตัวอักษรสีดำ (Black)
41	ใช้จากหลังสีตัวอักษรสีแดง (Red)
42	ใช้จากหลังสีตัวอักษรสีเขียว (Green)
43	ใช้จากหลังสีตัวอักษรสีเหลือง (Yellow)
44	ใช้จากหลังสีตัวอักษรสีฟ้า (Blue)
45	ใช้จากหลังสีตัวอักษรสีแดงม่วง (Magenta)
46	ใช้จากหลังสี Cyan
47	ใช้จากหลังสีตัวอักษรสีขาว (White)

การตั้งคุณลักษณะพิเศษของสิ่งที่แสดงบนเทอร์มินอลขึ้นอยู่กับความสามารถของเทอร์มินอลว่ามีการตรวจสอบประเภทของเทอร์มินอลก่อนตั้งค่าใดๆ. เราอาจจะทดลองใช้ echo พิมพ์ ANSI escape sequence ดูทางเทอร์มินอลด้วยตัวเลือก -e.

echo อ้างอิงหน้า 420

ตัวอย่างที่ 2.81: การใช้ echo พิมพ์ ANSI escape sequence.

```
echo -e "\033[1;4mBold and Underline\033[0m Normal \033[1mBold again"\n
Bold and Underline Normal Bold again
```

2.7.4 ชลล์พร้อมต์

ชลล์พร้อมต์ที่ใช้กันทั่วไปมีตั้งแต่แบบง่ายสุดตั้งแต่การใช้เครื่องหมายдолลาร์ \$ จนถึงการใช้สคริปต์และfonต์พิเศษช่วย [28]. พร้อมต์ที่ใช้ใน bash มีอยู่ 4 ชนิดเก็บค่าไว้ในตัวแปรสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กันได้แก่

1. PS1

เก็บค่าพร้อมต์หลักที่ใช้ในล็อกอินชลล์หรือชลล์เชิงโต้ตอบ. เราจะคุ้นเคยกับพร้อมต์นี้ เพราะเป็นพร้อมต์ที่ใกล้ตัวที่สุด. และการปรับแต่งพร้อมต์ก็มักจะปรับแต่งค่า PS1. ค่าโดยปริยายของ PS1 คือ “\s-\v\\$ ”.

ตัวอย่างที่ 2.82: ค่าปริยายของพรอมต์หลัก PS1.

```
-bash-2.05b$ echo $PS1
\s-\v$
```


หลังเครื่องหมาย \$ มีช่องไฟหนึ่งตัว.

โดยปกติแล้วดิสทริบูชันจะปรับแต่งค่า PS1 ไว้ให้ในไฟล์ /etc/profile.

2. PS2

เก็บค่าพร้อมต์รองใช้แสดงเป็นพร้อมต์เมื่อสั่งคำสั่งไม่จบภายในหนึ่งบรรทัดแล้วขึ้นบรรทัดใหม่. ค่าโดยปริยายของพรอมต์รองนี้คือ “> ”.

ตัวอย่างที่ 2.83: ค่าปริยายของพรอมต์รอง PS2.

```
-bash-2.05b$ "Primary prompt $PS1
> Secondary prompt $PS2"
Primary prompt \s-\v$
Secondary prompt >
```

3. PS3

เป็นพร้อมต์ที่ใช้กับคำสั่ง select. คำสั่ง select เป็นคำสั่งแบบไวยกรณ์ของชลล์ที่ใช้แสดงตัวเลือกเป็นข้อ ๆ ให้เลือกตอบคำถาม.

select อ้างอิงหน้า 423

ตัวอย่างที่ 2.84: ใช้ select ถามคำถาม.

```
$ echo What is your favorite character in One Piece?; \
> select name in Luffy Nami Zoro Sanji Usopp Choper Robin; \
> do echo I like $name also! \
> break \
> done
What is your favorite character in One Piece?
1) Luffy
2) Nami
3) Zoro
4) Sanji
5) Usopp
6) Choper
7) Robin
#? 6
I like Choper also!
```

```
$ echo $name
Chopper
```

ตัวตั้งค่า PS3, คำสั่ง select ก็จะใช้ค่าที่ตั้งไว้เป็นพร้อมต์แทน “#?”.

4. PS4

เป็นพร้อมต์ที่แสดงเมื่อมีการติดตาม (trace) คำสั่ง. การติดตามคำสั่นี้ทำได้โดย ตั้งค่า xtrace หรือรันชেลล์ด้วยตัวเลือก -x. ค่าปริยายของ PS4 คือ +.

ตัวอย่างที่ 2.85: การติดตามคำสั่งในชีลล์

```
$ set -o xtrace           ← หรือ set -x
++ echo -ne '\033]0;somchai@toybox:~\007'
$ echo Hello
+ echo Hello
Hello
++ echo -ne '\033]0;somchai@toybox:~\007'
$ █
```

การติดตามคำสั่งในชีลล์มีประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อใช้ debug ชีลล์สคริปต์ดูการสั่งคำ สั่งต่างๆ ในสคริปต์.

หลังจากที่ได้รู้จักกับพร้อมต์ประเภทต่างๆ แล้ว เราลองมาดูตัวอย่างการตั้งค่าพร้อมต์ จากสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว.

ตัวอย่างที่ 2.86: การปรับค่าพร้อมต์จากสิ่งที่เรียนมา.

```
$ export PS1="-[\`033[32m\$, \t\`033[0m]- [\w]\n\u@\h \$ "
-Tue May 18, 01:38:54-
somchai@toybox $ cd /usr/src/linux/Documentation/filesystems
-Tue May 18, 01:39:04-
somchai@toybox $ █
```

จากตัวอย่างเป็นการสร้างพร้อมต์ให้มีสองบรรทัด. บรรทัดแรกนอกเวลาและได้รึท่อ รีที่ทำงานอยู่ (full path). ส่วนบรรทัดที่สองเป็นพร้อมต์ธรรมดานอกชื่อผู้ใช้และชื่อ ไอยส. สำหรับผู้ที่สนใจเรื่องการตั้งค่าพร้อมต์โดยละเอียด, สามารถอ่านได้จากเอกสาร Bash Prompt HOWTO [28].

2.7.5 ไลบรารี readline

ตามที่ได้แนะนำไปข้างต้นแล้วว่าชีลล์ใช้ไลบรารี readline ช่วยในการปรับแต่งบรรทัด คำสั่งและจัดการประวัติคำสั่ง. เนื่องจาก readline เป็นไลบรารี, โปรแกรมอื่นๆ ที่มีการ ติดต่อกับผู้ใช้แบบ CLI ก็สามารถใช้ไลบรารี readline ได้ด้วย. ตัวอย่างเช่นโปรแกรม gnuplot ซึ่งมีอินเทอร์เฟสแบบ CLI ก็สามารถใช้ key binding เหมือนกับที่ใช้กับ bash ชีลล์ เช่น C-p สั่งคำสั่งที่สั่งไปแล้ว เป็นต้น.

gnuplot เป็นโปรแกรมเขียนกราฟ.

ไลบรารี readline จะอ่านไฟล์ที่ระบุโดยตัวแปรสภาพแวดล้อม INPUTRC หรือถ้าไม่มีการตั้งค่าตัวแปรนี้ก็จะอ่านค่าเริ่มต้นจากไฟล์ \$HOME/.inputrc. เราลองมาดูเนื้อหาของไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของไลบรารี readline กัน.

ตัวอย่างที่ 2.87: ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของไลบรารี readline.

```
$ cat -n ~/.inputrc
 1 $include /etc/inputrc
 2
 3 # be quiet
 4 set bell-style none
 5 set meta-flag on
 6 set input-meta on
 7 set convert-meta off
 8 set output-meta on
 9
10 "\C-x\C-r": re-read-init-file
11 "\M-m": "LANG=ja_JP XMODIFIERS='@xim=kinput2' mozilla &"
12
13 $if gnuplot
14 "\M-m": "plot sin(x)\r"
15 $endif
16 "\M-xf": dump-functions
17 "\M-xv": dump-variables
18 "\M-xm": dump-macros
```

ก่อนที่จะอธิบายเนื้อหาในไฟล์นี้, เรายังคงสังเกตุได้ว่าคอมเมนต์ของไฟล์นี้คือเครื่องหมาย number (#) และไวยกรณ์ที่ใช้ในไฟล์นี้แบ่งออกเป็น 3 ชนิดใหญ่ ๆ คือ

1. ตั้งค่าตัวแปร

การตั้งค่าตัวแปรในไฟล์ ~/.inputrc มีไวยกรณ์เป็น

```
set variable-name value
```

“`set variable-name value`” ในที่นี่ไม่ใช่คำสั่งชेलล์แต่เป็นไวยกรณ์ของไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น readline, จะนำไปใช้ในชेलล์ไม่ได้. ชื่อตัวแปรที่สำคัญและค่าโดยปริยายที่ใช้ในไฟล์ ~/.inputrc ได้แก่.

- **bell-style (audible)**
รูปแบบของกระดิงที่ใช้ในเทอร์มินอล. audible คือใช้เสียงกระดิงออกทางลำโพง. ถ้าใช้ค่า visible จะไม่มีเสียงแต่หน้าจอจะกระพิกแพน. ส่วน none คือไม่มีอะไรเกิดขึ้น.
- **completion-ignore-case (off)**
ถ้าตั้งค่าเป็น on จะเติมเต็มคำสั่งหรือชื่อไฟล์โดยที่ไม่แยกแยะอักษรตัวใหญ่และอักษรตัวเล็ก.
- **completion-query-items (100)**

ค่าที่อยู่ในวงเล็บคือค่าโดยปริยาย.

จำนวนที่เป็นปีดแบ่งว่าให้กานว่าจะแสดงส่วนเติมเต็มหรือไม่ในกรณีที่ส่วนเติมเต็มเกินจำนวนที่ตั้งไว้.

- **convert-meta (on)**

ถ้าค่าเป็น on, readline จะแปลงอักษรที่เป็น 8 บิตเป็น 7 บิตโดยบิตที่แปดจะใช้อักษร ESC เป็นตัวแทน. ขึ้นอยู่กับความสามารถของเทอร์มินอลด้วย.

- **disable-completion (off)**

ถ้าตั้งค่าเป็น off จะไม่มีการเติมเต็มให้.

- **editing-mode (emacs)**

ตั้งค่าวิธีการปรับแต่งบรรทัดคำสั่งแบบ emacs หรือ vi.

- **expand-tilde (off)**

เครื่องหมาย tilde (~) ใช้แทนโโนมไดเรกทอรี. ถ้าตั้งค่าตัวแปรนี้เป็น on, เวลาเติมเต็มจะกระจายเครื่องหมาย tilde เป็น full path.

- **input-meta (off)**

ถ้าตั้งค่าเป็น on, readline จะอนุญาตให้ข้อมูลเข้าเป็นอักษร 8 บิต. meta-flag เป็นตัวแปรที่มีหน้าที่เหมือนตัวแปรตัวนี้.

- **mark-directories (on)**

ถ้าค่าเป็น on, เวลาเติมเต็มชื่อไฟล์จะใส่เครื่องหมาย slash (/) หลังชื่อไดร์กทอรีเพื่อแยกแยะระหว่างไฟล์ให้ชัดเจน.

- **match-hidden-files (on)**

readline จะแสดงไฟล์ที่เป็นส่วนเติมเต็มทั้งหมดรวมทั้งไฟล์ที่ขึ้นต้นด้วยจุด(.) ด้วย. ถ้าตั้งค่าเป็น off และต้องการเติมเต็มไฟล์ที่ขึ้นต้นด้วยจุด, ต้องพิมพ์จุดก่อนแล้ว readline จะเติมเต็มไฟล์ที่ขึ้นต้นด้วยจุดให้.

- **output-meta (off)**

ถ้าตั้งค่าเป็น on, readline จะแสดงอักษรแบบ 8 บิตให้โดยที่ไม่พยายามเปลี่ยนเป็น 7 บิต. ขึ้นอยู่กับเทอร์มินอลที่ใช้ด้วย.

- **page-completions (on)**

readline จะใช้เพจเจอร์แบบ more ในการแสดงส่วนเติมเต็มที่มีมากกว่าที่จะแสดงบนหน้าจอเดียวได้. ถ้าตั้งค่าเป็น off และมีส่วนเติมเต็มมากจะทำให้ดูยาก, แต่จะไม่ก่อรบกวนด้วยเพจเจอร์. อาจจะใช้คีย์ **Shift**+**PgUp** ย้อนกลับไปดูส่วนเติมเต็มก็ได้.

2. Key bindings

key binding ที่ใช้อยู่ในชุดเซนเซอร์ C-p, C-k เหล่านี้กำหนดโดยไลบรารี readline ทั้งนั้น. ไลบรารี readline จะเชื่อมคีย์ที่กำหนดไว้หรือผู้ใช้กำหนดไว้เข้ากับคำสั่งของไลบรารี readline. การกำหนดค่าคีย์ใหม่จะให้ทำอะไรเมื่อไวยกรณ์ดังนี้.

keys : action

keys อาจจะเป็นชื่อคีย์ที่ readline ได้กำหนดไว้แล้วได้แก่ DEL, ESC, ESCAPE ฯลฯ. ชื่อคีย์เหล่านี้สามารถอ่านได้จาก on-line manual หรือ info ของ readline. *keys* อีกแบบคือชุดคีย์ที่ต้องกดคีย์ **[Ctrl]** ค้างแล้วตามด้วยคีย์อื่น (**\C-**), กดคีย์ **[Esc]** ก่อนแล้วตามด้วยคีย์อื่น (**M-**), หรือ กดคีย์ **[Esc]** ก่อนแล้วตามด้วยการกดคีย์ **[Ctrl]** ค้างไว้แล้วตามด้วยคีย์อื่น (**M-C-**). การกดคีย์เหล่านี้มีอิทธิพลมาจากบรรณาธิกรณ์ Emacs.

action เป็นการกระทำที่เกิดจากการกดคีย์ที่กำหนดไว้. การกระทำนี้อาจจะเป็นฟังชันของ readline ตามตัวอย่างบรรทัดที่ 10 เช่นถ้ากดคีย์ **C-x C-x** แล้ว, การกระทำคือฟังชัน *re-read-init-file*. readline จะอ่านไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นที่กำหนดโดยตัวแปรสภาพแวดล้อม *INPUTRC* อีกรั้ง. โดยปกติฟังชันเหล่านี้จะมี key binding โดยปริยายอยู่แล้ว. ถ้าต้องการใช้คีย์อื่นหรือต้องการระบุให้ชัดเจน ก็เขียนลงในไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นได้. ในตารางที่ 2.15 แสดง key binding โดยปริยาย และชื่อฟังชันที่สัมพันธ์กัน.

บรรทัดที่ 16-18 เป็นการกำหนด key binding สำหรับฟังชันพิเศษเช่น แสดงรายการของ key binding (**M-x f**) และฟังชันทั้งหมดที่ใช้ (*dump-functions*) เป็นต้น. ฟังชัน *dump* เหล่านี้โดยปกติไม่มีการตั้งค่า key binding ไว้โดยปริยาย นอกจგะตั้งค่าเองตามตัวอย่าง. ผู้ใช้สามารถดูผลของ key binding นี้ได้จากตัวอย่างที่ 2.88.

ตัวอย่างที่ 2.88: การใช้ฟังชัน *dump-functions* ตามที่กำหนดใน *.inputrc*.

\$ **[Esc] [x] [f]**

```
abort can be found on "\C-g", "\C-x\C-g", "\M-\C-g".
accept-line can be found on "\C-j", "\C-m".
alias-expand-line is not bound to any keys
arrow-key-prefix is not bound to any keys
backward-byte is not bound to any keys
backward-char can be found on "\C-b", "\M-[D".
...
...
```

key binding ยังสามารถใช้เรียกแมcro (*macro*) แทนคำหรือประโยคที่เรากำหนดไว้ได้ตามตัวอย่างที่ 2.87 บรรทัดที่ 11. คำหรือประโยคที่เรากำหนดต้องเขียนอยู่ในเครื่องหมาย double quote (""). ตามตัวอย่างถ้ากดคีย์ **M-m**, คำสั่งที่เขียนเตรียมไว้ซึ่งได้แก่ “**LANG=ja_JP XMODIFIERS='@xim=kinput2' mozilla &**” จะแทรกอยู่ในบรรทัดคำสั่งให้เหมือนพิมพ์จากแป้นพิมพ์.

key binding บางตัวได้อธิบายไปแล้ว
ในตารางที่ 2.1 และ 2.8

3. เงื่อนไข

บรรทัดที่ขึ้นต้นด้วยเครื่องหมายдолลาร์ (\$) เป็นไวยกรณ์ที่ระบุเงื่อนไขหรือคำสั่ง

macro ►

แมcro. ชื่อที่กำหนดไว้และกระจาดต่อไปคืออีนๆต่อไป. แมcroใช้กันอย่างกว้างขวางเช่นในภาษาเช่น *LATEX* ฯลฯ.

ตารางที่ 2.15: key binding โดยปริยายและฟังชันไลบรารี readline ที่สัมพันธ์กัน.

key binding แบบ C-		key binding แบบ M-	
C-@	set-mark	M-C-g	abort
C-a	beginning-of-line	M-C-h	backward-kill-word
C-b	backward-char	M-C-i	tab-insert
C-d	delete-char	M-C-j	vi-editing-mode
C-e	end-of-line	M-C-m	vi-editing-mode
C-f	forward-char	M-C-r	revert-line
C-g	abort	M-C-y	yank-nth-arg
C-h	backward-delete-char	M-C-[	complete
C-i	complete	M-C-]	character-search-backward
C-j	accept-line	M-space	set-mark
C-k	kill-line	M-#	insert-comment
C-l	clear-screen	M-&	tilde-expand
C-m	accept-line	M-*	insert-completions
C-n	next-history	M--	digit-argument
C-p	previous-history	M-.	yank-last-arg
C-q	quoted-insert	M-<	beginning-of-history
C-r	reverse-search-history	M-=	possible-completions
C-s	forward-search-history	M->	end-of-history
C-t	transpose-chars	M-?	possible-completions
C-u	unix-line-discard	M-b	backward-word
C-v	quoted-insert	M-c	capitalize-word
C-w	unix-word-rubout	M-d	kill-word
C-y	yank	M-d	forward-word
C-]	character-search	M-l	downcase-word
C-_	undo	M-n	non-incremental-forward-search-history
C-?	backward-delete-char	M-p	non-incremental-reverse-search-history
		M-r	revert-line
		M-t	transpose-words
		M-u	upcase-word
		M-y	yank-pop
		M-\	delete-horizontal-space
		M-~	tilde-expand
		M-C-?	backward-kill-word
		M-_	yank-last-arg

พิเศษ. บรรทัดที่ 1 เป็นการรวมค่าเริ่มต้นจากไฟล์ /etc/inputrc เข้ามาในไฟล์. ส่วนบรรทัดที่ 13 เป็นการระบุเงื่อนไขแยก key binding ตามโปรแกรมที่ใช้. ในตัวอย่างถ้าโปรแกรมที่ใช้คือ gnuplot, M-m จะแทน “plot sin(x)\r” ในบรรทัดคำสั่งให้.

นอกจากจะสร้างเงื่อนไขตามโปรแกรมที่ใช้แล้ว, ยังสามารถสร้างเงื่อนไขแบ่งตาม mode (emacs หรือ vi) และประเภทของเทอร์มินอลได้ด้วย. ให้อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมจาก online manual หรือ info ของ readline.

โปรแกรมนี้ใช้ readline หรือไม่?

โปรแกรมที่มีอินเทอร์เฟสแบบ CLI เช่น bash, wc, gnuplot ฯลฯ นักจะใช้ไลบรารี readline. ดังนั้นจะตรวจสอบดูว่าโปรแกรมนั้นใช้ไลบรารี readline หรือไม่ก็ลองใช้ key binding เช่น C-p, C-b ฯลฯ หรือมีความสามารถเติมเต็มชื่อไฟล์หรือไม่. ถ้าใช้ได้

แสดงว่าโปรแกรมนั้นจะใช้ไลบรารี readline.

วิธีตรวจสอบว่ามีคือดูจาก *shared library* ที่โปรแกรมนั้นใช้. โดยปกติโปรแกรมที่ใช้ในลินุกซ์มันเป็นโปรแกรมแบบ dynamic, กล่าวคือจะเรียกรวมภาษาเครื่องกล่าวที่เป็นไลบรารีเมื่อเรียกใช้. วิธีตรวจสอบว่าโปรแกรมนั้นใช้ shared library อะไรได้ด้วยคำสั่ง ldd. โปรแกรม ldd เป็นโปรแกรมที่ใช้แสดง shared library ที่โปรแกรมใช้.

ตัวอย่างที่ 2.89: ใช้ ldd ตรวจสอบ shared library

```
$ ldd /usr/bin/gnuplot
    linux-gate.so.1 => (0xfffffe000)
    lib3dkit.so.1 => /usr/lib/lib3dkit.so.1 (0x40015000)
    libvgagl.so.1 => /usr/lib/libvgagl.so.1 (0x4002a000)
    libplot.so.2 => /usr/lib/libplot.so.2 (0x40038000)
    libreadline.so.4 => /lib/libreadline.so.4 (0x4016b000)
    ...

```


บันทึกเรียก shared library ว่า dynamic library.

shared library ►

ไฟล์ในราฐที่เป็น่วนของไลบรารี.
โปรแกรมที่สร้างไม่ต้องรวมส่วนที่เป็นไลบรารีเข้าไปในตัวโปรแกรม.
เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า dynamic library.

□ ldd อ้างอิงหน้า 409

จะเห็นว่าผลลัพธ์ของคำสั่ง ldd มีบรรทัด libreadline อยู่หมายความว่าโปรแกรมนั้นใช้ไลบรารี readline.

2.7.6 ไฟล์ \$HOME/.bash_profile

ตัวอย่างที่ 2.90: เมื่อทากของไฟล์ .bash_profile

```
1  # /etc/skel/.bash_profile:
2  # $Header: /home/cvsroot/gentoo-src/rc-scripts/etc/skel/.bash_profile,v
3
4  1.10 2002/11/18 19:39:22 azarah Exp $
5  #This file is sourced by bash when you log in interactively.
6  [ -f ~/.bashrc ] && . ~/.bashrc
```

ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของล็อกอินชีลล์อีกไฟล์ .bash_profile. ในตัวอย่าง 2.7.6 เป็นไฟล์ที่สร้างขึ้นโดยระบบตอนที่สร้างบัญชีผู้ใช้. ถ้ามีสิ่งที่ต้องการทำหรือตั้งค่าพิเศษสำหรับล็อกอินชีลล์เฉพาะบุคคลก็ให้เขียนในไฟล์นี้. ในตัวอย่างไม่มีการปรับแต่งอะไรเป็นพิเศษนอกจากอ่านไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นจากไฟล์ .bashrc เท่านั้น.

2.7.7 ไฟล์ \$HOME/.bashrc

ตัวอย่างที่ 2.91: เมื่อทากของไฟล์ .bashrc

```
1  # /etc/skel/.bashrc:
2  # $Header: /home/cvsroot/gentoo-src/rc-scripts/etc/skel/.bashrc,v
3
4  1.8 2003/02/28 15:45:35 azarah Exp $
5
6
7  # colors for ls, etc.
8  eval `dircolors -b /etc/DIR_COLORS`
9  alias d="ls --color"
10 alias ls="ls --color=auto -F"
11 alias ll="ls --color -l"
```

```

12
13 alias rm='rm -i'
14 alias cp='cp -i'
15 alias mv='mv -i'
16
17 # Change the window title of X terminals
18 case $TERM in
19     xterm*|rxvt|Eterm|eterm)
20         PROMPT_COMMAND='echo -ne "\033]0;${USER}@${HOSTNAME%.*}: '
21             ;;
22         screen)
23             PROMPT_COMMAND='echo -ne "\033_${USER}@${HOSTNAME%.*}: '
24             ;;
25     esac

```

ไฟล์ .bashrc นี้ก็เป็นตัวอย่างไฟล์ที่เอามาจากลินุกซ์ Gentoo เช่นกัน. ไฟล์นี้จะเป็นไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นเซลล์เชิงโต้ตอบ. และเนื่องจากในไฟล์ .bash_profile มีการระบุให้อ่านไฟล์นี้เข้าไปด้วย, เพราะฉะนั้นค่าทั้งหลายที่ปรับแต่งในไฟล์นี้จะมีผลกับเซลล์อ กอน ด้วย. การปรับแต่งเซลล์ไฟล์นี้มักจะเป็นการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมและนามแฝง, ไม่ควรสั่งคำสั่งที่ทำให้เกิดข้อมูลแสดงออกทางหน้าจอ. มิใช่นั้นจะทำให้ scp และ rcp ไม่ทำงาน.

 scp และ rcp เป็นโปรแกรมก่อปั๊ไฟล์ผ่านทางเน็ตเวิร์ก.

□ **dircolors** อ้างอิงหน้า 410

บรรทัดที่ 8 ตั้งให้คำสั่ง ls ใช้สีในการแสดงไฟล์หรือไดเรกทอรี. คำสั่ง dircolors ปรับแต่งสีที่จะใช้กับคำสั่ง ls. คำสั่ง dircolors จะแสดงเนื้อหาการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม LS_COLORS ทาง stdout. ตัวแปรสภาพแวดล้อมนี้จะมีผลเมื่อใช้คำสั่ง ls กับตัวเลือก --color. เนื่องจากคำสั่ง dircolors แสดงวิธีการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมทาง stdout เท่านั้นจึงต้องใช้คำสั่ง dircolors ใน back quote (`) และใช้ eval?? ตีความกระทำการผลลัพธ์ของ dircolors ให้เซลล์รับรู้.

บรรทัดที่ 9-15 เป็นการสร้าง alias ของคำสั่งต่างๆ. ในที่นี้มีการสร้าง alias ของคำสั่ง ls ช้าตัวเอง (บรรทัดที่ 10). จะเห็นได้ว่ามีการใช้ตัวเลือก --color กับคำสั่ง ls และก่อนหน้านี้ได้ทำการปรับแต่งสีที่ใช้กับคำสั่ง ls ไปแล้ว, ถ้าเราสั่งคำสั่ง ls เดียวๆ ก็จะแสดงสีแยกตามประเภทของไฟล์ที่แสดงให้ด้วย.

บรรทัดที่ 18-25 เป็นการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม PROMPT_COMMAND. ค่าของตัวแปรนี้เป็นคำสั่งที่จะถูกกระทำการทุกครั้งก่อนที่จะแสดงเซลล์พร้อมต์. บรรทัดที่ 20 เป็นการตั้งค่า PROMPT_COMMAND ให้ตั้งชื่อ title bar ของเทอร์มินอลทุกครั้งก่อนที่จะแสดงพร้อมต์. การตั้งค่า title bar มีรูปแบบดังนี้.

```
echo -ne "\033]0;TITLE\007"
```

การตั้งชื่อ title bar จะคล้ายกับการปรับแต่งสีที่ใช้ในพร้อมต์คือมีการใช้อักษร ESC (\033) แต่ว่าหลังจากนั้นจะต่างกัน. \007 คืออักษร BELL ที่เปลี่ยนอยู่ในรูปของเลขฐานแปด. ถ้ามีการติดตามคำสั่งในเซลล์เหมือนในตัวอย่างที่ 2.85 (หน้า 80) ก็จะเห็นว่ามีการสั่งคำสั่ง echo นี้ก่อนที่จะแสดงเซลล์พร้อมต์ทุกครั้ง.

2.8 สรุปท้ายบท

- ลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการที่แยกอินเทอร์เฟสออก เช่น เซลล์หรือ X วินโดว์ออกจากตัวระบบปฏิบัติการ อินเทอร์เฟสเหล่านี้เป็นเพียงโปรแกรมตัวกลางที่ใช้ติดต่อระหว่างผู้ใช้กับเครื่อง罷.
- เซลล์เป็นโปรแกรมแปลงคำสั่งและใช้อินเทอร์เฟสที่เรียกว่า CLI (Command Line Interface). คำสั่งในที่นี้แยกออกได้เป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ คำสั่งภายใน (built-in command) และคำสั่งภายนอกหรือที่เรียกว่าโปรแกรม.
- เซลล์ bash มีความสามารถในการสร้างนามแฝง (alias), ควบคุมจ็อบ (job), บันทึกประวัติคำสั่ง (history), การเติมเต็มไฟล์หรือคำสั่ง (completion), แก้ไขบรรทัดคำสั่ง (line editing) ฯลฯ. ความสามารถบางอย่างเป็นความสามารถที่เกิดจากการใช้ไลบรารี readline ซึ่งโปรแกรมอื่น ๆ ที่มีอินเทอร์เฟสแบบ CLI บางโปรแกรมก็ใช้ไลบรารีนี้ด้วย. การทำความคุ้นเคยกับไลบรารี readline จะช่วยให้ใช้งานบรรทัดคำสั่งคล่องและสะดวกขึ้น.
- เซลล์ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 2 ชนิดใหญ่ได้แก่ เซลล์ล็อกอิน (login shell) และเซลล์เชิงโต้ตอบ (interactive shell). เซลล์ทั้งสองแบบมีไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นที่ต่างกัน. เวลาใช้งานควรจะทราบนักเสมอว่าเซลล์ที่ใช้อยู่เป็นเซลล์ประเภทใด.
- ข้อมูลที่ประมวลโดยเซลล์มักเป็นข้อมูลแบบเท็กซ์. ผู้ใช้สามารถป้อนผลลัพธ์ของโปรแกรมหนึ่งให้อีกโปรแกรมหนึ่งได้โดยไปปะและบันทึกหรืออ่านข้อมูลจากไฟล์ได้โดยการรีไนด์เรก.
- คำสั่งหลักในลินุกซ์มักจะรับข้อมูลจาก stdin (คีย์บอร์ด) ถ้าไม่มีชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์. และมักจะแสดงผลที่ประมวลออกทาง stdout (หน้าจอ). ถ้าคำสั่งที่ใช้เกิดข้อผิดพลาด จะแสดงข้อผิดพลาดทาง stderr (หน้าจอ).
- file descriptor คือตัวเลขจำนวนเต็มที่เฉพาะในแต่ละโปรแกรมใช้อ้างอิงไฟล์ที่ใช้งาน. file descriptor ของ stdin, stdout และ stderr ได้แก่ 0, 1 และ 2 ตามลำดับ. เราสามารถใช้ file descriptor เหล่านี้ได้เรกข้อมูลหาชิ่งกันและกันได้.
- ลินุกซ์ (ยูนิกซ์ก็เช่นกัน) จะมีโปรแกรมที่เรียกว่ายูทิลิตี้หรือเครื่องมือในการทำงานต่างๆ. โปรแกรมเหล่านี้จะทำงานเฉพาะอย่าง, และทำงานอย่างดี. การแก้ปัญหาที่ไม่อาจใช้โปรแกรมเดียวแก้ได้อาจจะแก้ได้ด้วยการใช้โปรแกรมเล็ก ๆ ร่วมกันแก้ปัญหา เช่นใช้ไปป์หรือเซลล์สคริปต์.

บทที่ 3

ไฟล์

“Everything in the Unix system is a file.”
Brian W. Kernighan, Rob Pike [29]

ในหนังสือ The Unix Programming Environment [29] ซึ่งจัดเป็นหนังสือต้องมีเล่มหนึ่งสำหรับผู้ใช้ยูนิกซ์กล่าวไว้ว่า “ทุกอย่างในยูนิกซ์คือไฟล์”. ประโยชน์ยังเป็นความจริงสำหรับระบบปฏิบัติการลินุกซ์ด้วย. ใน การใช้ลินุกซ์ในแต่ละวัน, การทำงานกับไฟล์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ตั้งแต่การสร้างไฟล์, แก้ไขไฟล์ ฯลฯ. ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับไฟล์ในลินุกซ์เป็นอย่างดีในบทนี้.

3.1 พาร์ทิชัน, และระบบไฟล์

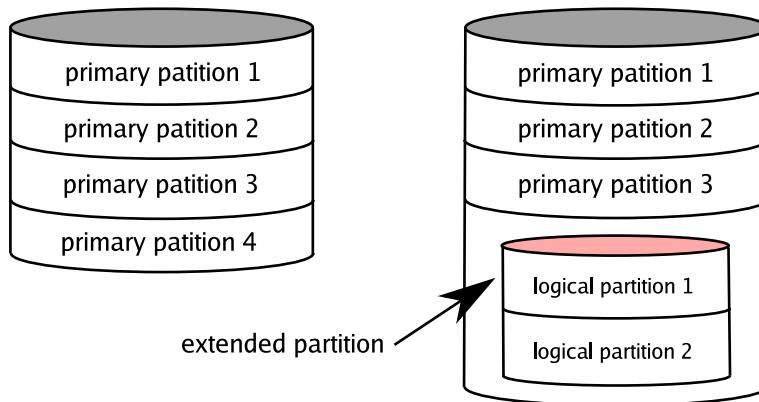
ปกติแล้ว, ไฟล์ที่ใช้ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์จะอยู่ในหน่วยความถาวรเช่นฮาร์ดดิสก์. และก่อนที่จะสร้างไฟล์ในฮาร์ดดิสก์ได้นั้นต้องสร้างพาร์ทิชันและสร้างระบบไฟล์ให้กับพาร์ทิชันนั้นก่อนจึงจะสามารถกระทำการต่าง ๆ กับไฟล์ได้.

3.1.1 พาร์ทิชัน

พาร์ทิชัน (*partition*) คือหน่วยจ่ายของฮาร์ดดิสก์, หรือฮาร์ดดิสก์ย่อยแบบ logical ที่แบ่งมาจากการดิสก์ที่มีอยู่จริง. พาร์ทิชันยังแบ่งได้เป็นสองประเภทคือ พาร์ทิชันหลัก (*primary partition*) และ พาร์ทิชันเสริม (*extended partition*). เราสามารถแบ่งพาร์ทิชันหลักได้มากที่สุด 4 ส่วน. ถ้าต้องการแบ่งพาร์ทิชันมากกว่านั้นต้องให้พาร์ทิชันหลักหนึ่งในสิ่นั้นเป็นพาร์ทิชันเสริมตามที่แสดงในรูปที่ 3.1. ในพาร์ทิชันสามารถสร้างพาร์ทิชันที่เรียกว่าพาร์ทิชัน logical ต่อไปได้อีกเรื่อยๆ.

ข้อมูลตำแหน่งของพาร์ทิชันเหล่านี้จะเก็บอยู่ในส่วนที่เรียกว่า *partition table* และโปรแกรมที่ทำหน้าที่จัดการข้อมูลพาร์ทิชันของฮาร์ดดิสก์ได้แก่โปรแกรม *fdisk*. โปรแกรมนี้จะใช้โดยผู้ดูแลระบบหรือ *root* เพื่อจัดการแบ่งพาร์ทิชันและกำหนดประเภทของพาร์ทิชัน.

□ *fdisk* อ้างอิงหน้า 405

รูปที่ 3.1: พาร์ทิชันหลักและพาร์ทิชันเสริม.

ตัวอย่างที่ 3.1: ใช้ fdisk และ partition table.

```
# fdisk /dev/hdb
```

← ฮาร์ดดิสก์แบบ EIDE ตัวที่สอง. ตัวแรกจะมีชื่อเป็น hda

```
The number of cylinders for this disk is set to 38166.  
There is nothing wrong with that, but this is larger than 1024,  
and could in certain setups cause problems with:  
1) software that runs at boot time (e.g., old versions of LILO)  
2) booting and partitioning software from other OSs  
(e.g., DOS FDISK, OS/2 FDISK)
```

```
Command (m for help): p
```

```
Disk /dev/hdb: 40.0 GB, 40020664320 bytes  
64 heads, 32 sectors/track, 38166 cylinders  
Units = cylinders of 2048 * 512 = 1048576 bytes
```

Device	Boot	Start	End	Blocks	Id	System
/dev/hdb1		1	19074	19531760	83	Linux
/dev/hdb2		19075	37672	19044352	83	Linux
/dev/hdb3		37673	38166	505856	82	Linux swap

```
Command (m for help): q
```

```
#
```

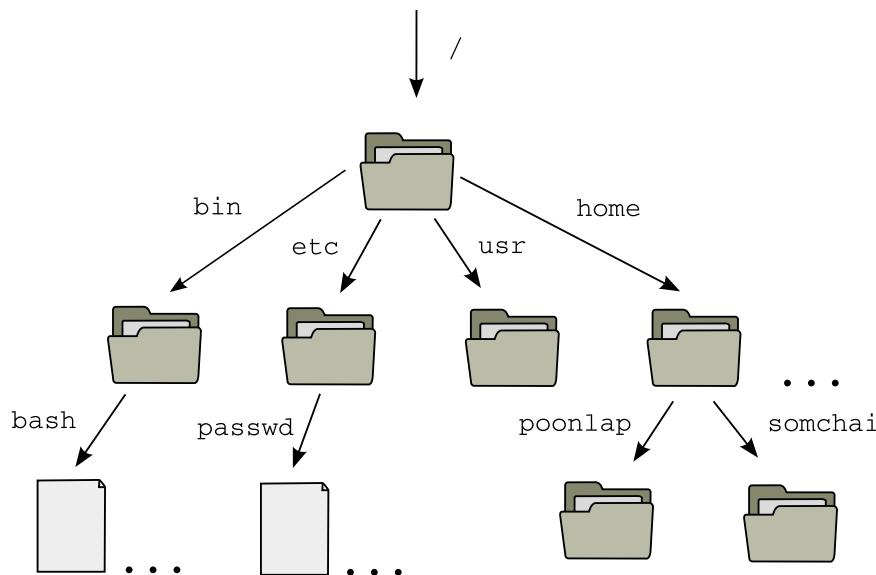
virtual memory ►

สำหรับระบบปฏิบัติการลินุกซ์แล้ว, ควรจะแบ่งพาร์ทิชันอย่างน้อย 2 ส่วนขึ้นไป. ส่วนแรกใช้สำหรับเป็นพื้นที่ที่จะสร้างระบบไฟล์เพื่อเก็บข้อมูลที่จำเป็นต่อไป. ส่วนพาร์ทิชันที่เหลือใช้เป็นพื้นที่สำหรับ virtual memory ซึ่งมักจะเรียกว่า swap partition. swap partition มีไว้สำหรับให้เครื่องเนลเก็บข้อมูลบางส่วนที่อยู่ในหน่วยความจำชั่วคราว (memory) ลงในฮาร์ดดิสก์ได้. และเรียกข้อมูลส่วนนั้นที่อยู่ในฮาร์ดดิสก์กลับมาในหน่วยความจำใหม่เมื่อต้องการ. วิธีการนี้ทำให้จำนวนหน่วยความจำโดยรวมไม่ขาดแคลน, และในบางกรณีสามารถช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานของโปรแกรมบางอย่างดีขึ้นด้วย.

 ผู้ใช้สามารถระบุที่ไม่มี swap ก็ได้ แต่ไม่แนะนำ. พื้นที่ที่เป็น swap นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นพาร์ทิชันแต่อาจจะเป็นไฟล์ได้. swap ที่เป็นไฟล์นั้นมักจะสร้างเมื่อต้องการเพิ่มจำนวน swap ภายหลังที่สร้างพาร์ทิชันไปเรียบร้อยแล้ว.

3.1.2 ระบบไฟล์

การสร้างพาร์ทิชันเป็นเพียงแค่การแบ่งฮาร์ดดิสก์ให้มีจำนวนและขนาดตามที่ต้องการ. พาร์ทิชันที่สร้างขึ้นมาต้องผ่านการสร้างระบบไฟล์ (*file system*) ก่อนจึงจะใช้งาน, อ่านเขียนไฟล์ได้. การสร้างระบบไฟล์ในพาร์ทิชันเป็นการสร้างข้อมูลพื้นฐานเพื่อที่จะเก็บข้อมูลเป็นไฟล์, จัดโครงสร้างไฟล์ และให้เราสามารถเข้าถึงไฟล์ได้. การจัดเก็บไฟล์และโครงสร้างไฟล์ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์และยูนิกซ์จะมีโครงสร้างเป็นแผนภาพดังนี้ตามรูปที่ 3.2.

รูปที่ 3.2: โครงสร้างไฟล์และไดเรกทอรี

ระบบไฟล์ที่ออกแบบมาสำหรับลินุกซ์เพื่อสร้างโครงสร้างไฟล์และไดเรกทอรีมีหลายประเภท เช่น ext2 (Second Extended Filesystem), ext3, xfs, Reiserfs ฯลฯ. ระบบไฟล์เหล่านี้จะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งของไฟล์ต่างๆ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของไฟล์, สิทธิในการใช้ไฟล์, เวลาบันทึกไฟล์ เป็นต้น.

การสร้างระบบไฟล์ให้กับพาร์ทิชันที่แบ่งไว้แล้วจะใช้คำสั่ง `mkfs` ซึ่ง `root` มักจะเป็นผู้ใช้คำสั่งนี้สร้างระบบไฟล์.

▣ `mkfs` อ้างอิงหน้า 406

ดูอย่างที่ 3.2: การสร้างระบบไฟล์.

`mkfs -t ext2 /dev/fd0`.

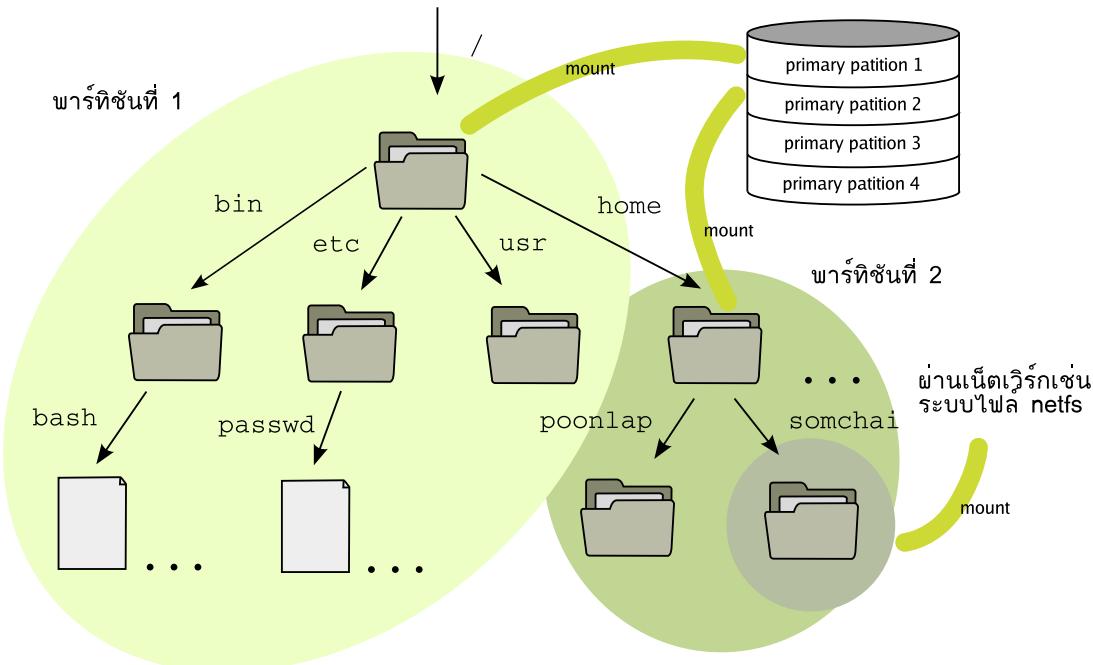
ในความเป็นจริงแล้วคำสั่ง `mkfs` เป็นเพียง front-end ของโปรแกรมที่สร้างระบบไฟล์อื่นๆ เช่น `mkfs.ext2`, `mkfs.xfs` ฯลฯ. ดังนั้นเราอาจจะเรียกใช้โปรแกรม `mkfs.ext2` โดยตรงก็ได้.

นอกจากระบบไฟล์ที่ออกแบบมาสำหรับลินุกซ์แล้ว, เรายังสามารถสร้างหรือใช้ระบบไฟล์อื่นๆ เช่นระบบไฟล์สำหรับ DOS, vfat (วินโดวส์), ntfs (วินโดวส์) ฯลฯ และนำมาใช้กับลินุกซ์ได้ด้วย. ปกติเราจะสร้างระบบไฟล์เหล่านี้ให้กับฮาร์ดดิสก์พกพา, USB flash

front-end ▶
โปรแกรมที่เรียกใช้โปรแกรมเฉพาะต่ออีกทีหนึ่ง. เช่นโปรแกรม `mkfs` เรียกใช้โปรแกรม `mkfs.ext2` หรือ `mkfs.xfs` อีกทอดหนึ่งแล้วแต่คัวเลือกที่ใช้กับ `mkfs`. โปรแกรม front-end เหล่านี้เป็นเพียงอินเทอร์เฟส, ไม่ได้เป็นตัวที่ทำงานหลักเอง.

memory, ฟล็อปปี้ดิสก์ เพื่อที่จะได้ใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ในโควตาสีได้ด้วย.

3.1.3 mount และ umount

รูปที่ 3.3: mount พาร์ทิชันเข้าในโครงสร้างไฟล์.

ขั้นตอนต่อไปเพื่อที่จะใช้พาร์ทิชันที่สร้างระบบไฟล์เรียบร้อยแล้วเก็บบันทึกไฟล์ได้แก่การ *mount* ระบบไฟล์นั้นเข้าไปในโครงสร้างไฟล์และไดเรกทอรีที่แสดงในรูปที่ 3.2.

การ *mount* คือการนำระบบไฟล์ที่สร้างในพาร์ทิชัน (ดีวีดี, ฮาร์ดดิสก์) ไปปะติดกับโครงสร้างไดเรกทอรีที่ในตำแหน่งที่ต้องการ. ตำแหน่งที่นำระบบไฟล์ไปปะติดนี้เรียกว่า *จุด mount (mount point)* ซึ่งจะเป็นไดเรกทอรีที่สร้างเตรียมไว้. ตัวอย่างเช่นรูปที่ 3.3, ระบบไฟล์ที่สร้างไว้บนพาร์ทิชันที่ 1 จะปะติดกับไดเรกทอรี / (รูท). ไดเรกทอรี /home สร้างในพาร์ทิชันที่ 1 แต่หลังจากที่ *mount* ระบบไฟล์ที่สร้างไว้บนพาร์ทิชันที่ 2 ปะติดกับไดเรกทอรี /home แล้ว, ข้อมูลที่อยู่ใต้ไดเรกทอรี /home จะไปเก็บอยู่ในพาร์ทิชันที่ 2. การ *mount* ไม่จำเป็นต้อง *mount* กับพาร์ทิชันหรือฮาร์ดดิสก์เสมอไป, อาจจะ *mount* ระบบไฟล์ที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์อื่นๆ ผ่านทางเน็ตเวิร์กก็ได้. ตอนที่เครื่องเริ่มทำงานจะ *mount* ระบบไฟล์ต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในไฟล์ /etc/fstab.

คำสั่ง *mount* เป็นคำสั่งที่ใช้ *mount* ระบบไฟล์เข้าไปในไดเรกทอรีหรือระบบไฟล์และไดเรกทอรีที่ *mount* อยู่.

ตัวอย่างที่ 3.3: คำสั่ง *mount* และระบบไฟล์ที่ *mount* อยู่.

```
$ mount -u  
/dev/hdb1 on / type ext3 (rw,noatime)
```

```
devfs on /dev type devfs (rw)
none on /proc type proc (rw)
none on /sys type sysfs (rw)
none on /dev/pts type devpts (rw)
/dev/hdb2 on /home type ext3 (rw,noatime)
none on /dev/shm type tmpfs (rw)
none on /proc/bus/usb type usbfs (rw)
/dev/hda2 on /mnt/usb type ntfs (rw,uid=1000)
/dev/cdrom on /mnt/cdrom type iso9660 (ro)
```

เนื่องจากการ mount เป็นการนำระบบไฟล์เข้าไปปะติดกับไดร์ฟที่ต้องการในโครงสร้างไฟล์และไดร์ฟที่อยู่ในรูปที่ 3.2, ไม่มีการบอกว่าไดร์ฟนี้เป็นของพาร์ทิชันนี้ด้วยเหตุผลนี้เองระบบปฏิบัติการวินโดว์สที่ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษกำกับพาร์ทิชัน.

คำสั่ง mount ที่ใช้ mount ระบบไฟล์ปะติดกับไดร์ฟที่ต้องใช้ตัวเลือก -t (type) เพื่อระบุระบบไฟล์และมีชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์ดังต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 3.4: การ mount ไฟล์อปป์บีดิส.

```
# mount -t ext2 /dev/fd0 /mnt/floppy -o ro.]
```

จากตัวอย่างเป็นการ mount ไฟล์อปป์บีดิสก์กับไดร์ฟที่ /mnt/floppy. ตัวเลือก -o (option) เป็นการระบุรายละเอียดปลีกย่อยของการ mount. ในตัวอย่าง “ro” คือ read-only ให้อ่านได้อย่างเดียวเท่านั้น, ไม่สามารถเขียนได้. รายละเอียดปลีกย่อยนี้บางอย่างจะขึ้นกับระบบไฟล์ที่ใช้, ให้อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมจาก mount(8). หลังจากที่ mount เรียบร้อยแล้วผู้ใช้สามารถอ่านไฟล์ที่อยู่ในไฟล์อปป์บีดิสได้จากไดร์ฟที่ /mnt/floppy.

ต้องสร้างไดร์ฟที่ต้องการ mount เตรียมไว้ก่อนเสมอ.

unmount คือการเอาระบบไฟล์ออกจากไดร์ฟที่ mount อยู่. คำสั่งที่ใช้สำหรับ unmount ได้แก่ umount. ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 3.5: การ umount.

```
# umount /mnt/floppy.]
```

□ umount อ้างอิงหน้า 408

ให้ระวังชื่อคำสั่งคือ umount ไม่ใช่ unmount

จากมุมมองของระบบปฏิบัติการ, ถ้ามีข้อมูลที่ต้องเขียนลงระบบไฟล์นั้นแต่ข้อมูลนั้นยังอยู่ในหน่วยความจำชั่วคราว, ก็จะทำการเขียนลงระบบไฟล์นั้น. การกระทำนี้เรียกว่า sync (synchronize) ข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลถูกต้องก่อนจะเอาระบบไฟล์ออกจากโครงสร้างไดร์ฟที่อยู่ในหน่วยความจำชั่วคราว. เครื่องเนยังตรวจสอบด้วยว่ามีไฟล์ใดบ้างที่ยังเปิดอยู่หรือมีโปรแกรมใช้ไฟล์ที่อยู่ในระบบไฟล์นั้นหรือไม่. ถ้ามีก็ไม่สามารถ unmount ได้และจะเกิด error ว่า “device is busy”. ในกรณีนี้ต้องกำจัดโปรแกรมที่เปิดไฟล์ให้ไดร์ฟที่อยู่ในหน่วยความจำ unmount ได้.

ตารางที่ 3.1: ระบบไฟล์ที่ใช้ในลินุกซ์.

ระบบไฟล์	คำอธิบาย
ext2	เป็นระบบไฟล์มาตรฐานสำหรับลินุกซ์. เดิมเป็นระบบไฟล์ที่นิยมใช้ในลินุกซ์. แต่ในปัจจุบันเริ่มใช้ extended 3 ซึ่งเป็นระบบไฟล์ที่พัฒนาต่อจาก extended 2 อีกที.
ext3	เป็นระบบไฟล์แบบ ext2 ที่มีคุณสมบัติ journal เพิ่มเติม.
fat, vfat	ระบบไฟล์ที่ใช้ใน DOS, วินโดวส์.
ntfs	ระบบไฟล์ที่ใช้ในวินโดวส์ 2000 หรือ XP.
iso9660	เป็นระบบไฟล์ที่นักใช้กับแผ่นซีดี.
smbfs	ระบบไฟล์แบบเน็ตเวิร์ก, ใช้สำหรับ mount ไดเรกทอรีที่แชร์จากเครื่องวินโดวส์หรือเซิฟเวอร์ที่ใช้ samba.
nfs	ระบบไฟล์ Network File System. สำหรับใช้ไฟล์ผ่านเน็ตเวิร์กระหว่างเครื่องยูนิกซ์หรือลินุกซ์.
reiserfs, xfs, jfs	ระบบไฟล์สมัยใหม่ที่ออกแบบโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพการทำงานด้านต่างๆ เช่นความเร็ว, จัดจำัดของขนาดไฟล์, ระบบ journal เป็นต้น.

3.2 ไฟล์

ในภาษาไทยอาจแปลคำว่า file เป็นแฟ้มข้อมูล.

byte ► หน่วยของข้อมูล. จำนวนหนึ่งไบต์สามารถแสดงหรือเก็บค่าได้ตั้งแต่ 0 ถึง 255.

ชื่อจักร์คือได้จาก limit.h ที่อยู่ในรหัสต้นฉบับของคอร์แนล.

internationalization ► ความสามารถที่โปรแกรมสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภาษาและวัฒนธรรมที่ผู้ใช้กำหนด. ตัวอย่างเช่นโปรแกรมสามารถแสดงผลออกหน้าจอภาษาอังกฤษได้ถ้าสภาพแวดล้อมของผู้ใช้ไม่ใช้ภาษาอังกฤษ. Internationalization มีคำย่อว่า i18n โดยตัวเลข 18 คือจำนวนอักษรระหว่างอักษร i และ n.

ไฟล์ (file) คืออะไร? ไฟล์คือกลุ่มก้อนของข้อมูล. ข้อมูลนี้มีจุดเริ่มต้นและจุดจบ. ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดจบจะเป็นข้อมูลต่อเนื่องไปเรื่อยๆ เป็นสายข้อมูล (data stream). สรุปแนวคิดของไฟล์สั้นๆ ได้ว่า, ไฟล์คือสายข้อมูล. สายข้อมูลนี้ไม่มีการแยกและประを超えของข้อมูลว่าจะเป็น ไบนาเรีย (binary) หรือเทกซ์ (text). ความแตกต่างของข้อมูลไบนาเรียและข้อมูลเทกซ์เป็นเพียงความแตกต่างที่มนุษย์สังเกตเห็น, คือเป็นข้อมูลอักขระที่มนุษย์อ่านได้หรืออ่านไม่ได้เท่านั้น. สำหรับคอมพิวเตอร์แล้ว, ข้อมูลคือค่าที่แสดงในหน่วยของไบต์ (byte). จริงไม่มีการแยกและความแตกต่างระหว่างข้อมูลไบนาเรียกับข้อมูลเทกซ์.

3.2.1 ชื่อไฟล์

ไฟล์ต้องมีชื่อและจำนวนอักขระที่สามารถใช้เป็นชื่อไฟล์มีขนาดไม่เกิน 255 ตัวอักษร. ชื่อไฟล์สามารถใช้อักษรหรือเครื่องหมายได้แต่ในทางปฏิบัติควรจะหลีกเลี่ยงเครื่องหมายที่มีความหมายพิเศษสำหรับเซลล์ เช่น ช่องไฟ, วงเล็บ () เป็นต้น. เนื่องจากช่องไฟเป็นตัวแบ่งอาร์กิวเมนต์ในเซลล์จึงไม่ควรใช้ช่องไฟในชื่อไฟล์ถ้าไม่มีความจำเป็นจริงๆ. โดยทั่วไปมักจะใช้เครื่องหมาย underscore (_) แทนช่องไฟ. ตัวอย่างเช่นแทนที่จะใช้ชื่อไฟล์ “important file” ให้ใช้ “important_file” แทน. นอกจากนี้ลินุกซ์ยังแยกและความแตกต่างระหว่างอักษรตัวใหญ่ (capital letter) และอักษรตัวเล็ก (small letter) ด้วย.

สำหรับระบบที่ปรับแต่งให้ใช้ภาษานานาชาติ (internationalization, i18n) ได้ก็สามารถใช้ภาษาอื่นนอกจากภาษาอังกฤษเป็นชื่อไฟล์ได้ด้วย. แต่อย่างไรก็ตามหากมีการก่อปี้ไฟล์นั้นข้ามระบบ, หรือใช้กับคอมพิวเตอร์อื่นๆ ก็ควรจะใช้ภาษาอังกฤษเป็นชื่อไฟล์เพื่อ

หลักเดี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นจากเครื่องคอมพิวเตอร์อื่นที่อาจจะไม่สนับสนุนการใช้ภาษานานาชาติ.

ส่วนขยายชื่อไฟล์

เนื่องจากไฟล์คือสายข้อมูล และชื่อไฟล์จะใช้ตัวอักษรหรือเครื่องหมายอะไรก็ได้, หมายความว่าส่วนขยายชื่อไฟล์ (*filename extension*) เช่น `.txt`, `.zip` ฯลฯ เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของชื่อไฟล์และไม่มีความหมายพิเศษสำหรับโปรแกรมที่ใช้ไฟล์นั้น. กล่าวคือไม่ว่าไฟล์จะชื่อ `file.txt` หรือ `file` อย่างเดียว, ถ้าไม่เปิดดูเนื้อหาของไฟล์ทั้งในก็จะไม่รู้ว่าไฟล์นั้นเป็นไฟล์แบบไหน.

ในลินุกซ์จะมีคำสั่ง `file` เพื่อใช้ตรวจสอบประเภทของไฟล์. ตัวอย่างเช่น,

`file` อ้างอิงหน้า 412

ตัวอย่างที่ 3.6: การใช้ `file` ตรวจสอบประเภทของไฟล์.

```
$ file /etc/passwd /bin/bash
/etc/passwd: ASCII text
/bin/bash: ELF 32-bit LSB executable, Intel 80386, version 1 (SYSV), for GNU/Linux 2.4.1, dynamically linked (uses shared libs), stripped
$ file /boot/initrd-2.6.5-gentoo-r1
/boot/initrd-2.6.5-gentoo-r1: gzip compressed data, was "initrd-loop", from Unix , max compression
$ file /dev/hda
/dev/hda: symbolic link to 'ide/host0/bus0/target0/lun0/disc'
$ file /dev/ide/host0/bus0/target0/lun0/disc
/dev/ide/host0/bus0/target0/lun0/disc: block special (3/0)
$ file /dev/null
/dev/null: character special (1/3)
```

คำสั่ง `file` มีประโยชน์เช่นในกรณีที่เรามีไฟล์ที่ไม่ส่วนขยายชื่อไฟล์และต้องการรู้ว่าไฟล์นั้นเป็นอะไร, หรือส่วนขยายชื่อไฟล์ไม่ตรงกับประเภทของไฟล์นั้น, ก็ใช้คำสั่ง `file` สำรวจประเภทของไฟล์ได้. คำสั่ง `file` จะมีฐานข้อมูลของไฟล์ประเภทต่างๆ ทำให้สามารถตรวจสอบประเภทของไฟล์ได้อย่างละเอียด. ในบางกรณีสามารถบอกได้ว่าเป็นไฟล์ที่สร้างโดยโปรแกรมอะไรได้ด้วย. ตัวอย่างเช่น,

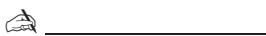
ตัวอย่างที่ 3.7: การตรวจสอบไฟล์ที่ไม่มีส่วนขยายชื่อไฟล์

```
$ file unknown_file
unknown_file: PDF document, version 1.2
```

ในกรณีนี้ทำให้เรารู้ว่าไฟล์นี้เป็นไฟล์ PDF และต้องใช้โปรแกรมเช่น `acroread`, `xpdf`, `ggv` ฯลฯ ในการเปิดอ่าน. นอกจานั้นยังทำให้เรารู้ว่าควรเปลี่ยนชื่อโดยเพิ่มส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น `.pdf` เพื่อความสะดวกของผู้ใช้ในโอกาสต่อไป.

จากตัวอย่างที่ 3.6 จะเห็นได้ว่าคำสั่ง `file` สามารถแยกประเภทของไฟล์ได้ละเอียด. เช่นถ้าเป็นไฟล์ข้อมูลก็จะบอกได้ว่าเป็นข้อมูลแบบไหน, ของโปรแกรมอะไรเป็นต้น. ถ้าเป็นไฟล์เทกซ์, คำสั่ง `file` ก็อาจจะบอกได้ว่าไฟล์นั้นมีเนื้อหาเป็น ASCII หรืออย่างอื่น.

การที่คำสั่ง `file` สามารถบอกประเภทของไฟล์ได้ละเอียดเป็นเพียงคำสั่ง `file` ดู

ฐานข้อมูลนี้เก็บไว้ในไฟล์
/usr/share/misc/file/magic.

magic number ►

ข้อมูลหรือค่าที่อยู่ในไฟล์, เป็น
เอกสารที่มีพิเศษที่บอกระบบทอง
ไฟล์ได้. ตัวอย่าง เช่น magic number
ของสคริปต์ที่ใช้ในยูนิกซ์หรือลินุกซ์
คืออักขระ #!.

เนื้อหาข้างในแล้วเทียบกับฐานข้อมูลของไฟล์ต่าง ๆ ที่เตรียมไว้.

จริง ๆ แล้วเราสามารถเปิดดูเนื้อหาไฟล์ไม่ว่าจะเป็นไฟล์テกช์หรือไฟล์ในนารี, และ
บางครั้งสามารถบอกได้ว่าไฟล์นั้นเป็นไฟล์อะไร. ไฟล์ในนารีส่วนใหญ่จะมีอักขระ ASCII
ประปนอยู่ด้วย. ในบางกรณีอักขระที่อ่านได้เหล่านี้เป็นตัวบอกใบหน้าให้เรารู้ว่าไฟล์นั้นเป็นไฟล์
อะไร. คำสั่ง file ก็เช่นกันอาศัยตัวบอกใบหน้าที่อยู่ในไฟล์ที่ตรวจสอบแล้วเทียบเอกบัญชี
ข้อมูลประเภทของไฟล์ที่เตรียมไว้. ส่วนบอกใบหน้าเรียกว่า *magic number*. โดยทั่วไป
magic number จะอยู่ในช่วงต้น ๆ ของไฟล์ เช่น ถ้าเป็นไฟล์รูปภาพแบบ png ก็จะมีข้อมูล
หนึ่งbyte ค่าเป็น 0x89 แล้วตามด้วยอักขระ ASCII ว่า PNG เป็นต้น. ไฟล์แบบนี้ถ้า
เป็นคนดูอาจง่ายและพอเดาได้ เพราะมีอักขระ ASCII เขียนสื่อความหมายไว้. แต่บาง
กรณี magic number อาจจะเป็นข้อมูลในนารีล้วน ๆ.

3.2.2 ประเภทไฟล์

การแบ่งประเภทของไฟล์ขึ้นอยู่กับมุมมองว่าจะแบ่งด้วยเกณฑ์อย่างไร. ถ้าจะแบ่ง
ด้วยเกณฑ์ของข้อมูลที่มนุษย์สามารถอ่านได้ (แสดงผลทางหน้าจอได้) ก็อาจจะแบ่งได้
เป็นไฟล์テกช์ (text file) และไฟล์ในนารี (binary file). ถ้าจะแบ่งไฟล์ในนารีให้ลักษณะ
กว่านี้ก็แบ่งได้เป็นไฟล์ภาษาเครื่องกลที่คอมพิวเตอร์สามารถกระทำการได้หรือที่เรียกว่า
executable file และไฟล์ข้อมูลในนารี (binary data file).

ในหนังสือนี้ขอแบ่งประเภทไฟล์แต่ละประเภทดังนี้.

1. ไฟล์ธรรมดា
2. ไฟล์ดิจิวซ์
3. ไดเรกทอรี
4. FIFO
5. UNIX domain socket

3.3 ไฟล์ธรรมดा

ไฟล์ธรรมดาก็คือไฟล์ที่มีข้อมูลจริงเก็บอยู่ในอาร์ดิสก์. ในที่นี่จะไม่แยกความแตกต่าง
ของข้อมูลที่เก็บอยู่ในไฟล์ว่าเป็นเทกช์หรือในนารี.

3.3.1 ไฟล์จุด

ไฟล์จุด (dot file) เป็นไฟล์ธรรมด้าแต่มีความหมายพิเศษสำหรับคำสั่ง ls โดยที่
คำสั่ง ls จะไม่แสดงไฟล์เหล่านี้ถ้าไม่ใช้ตัวเลือก -a หรือ -A. ไฟล์เหล่านี้มักจะเป็น
ไฟล์เทกช์หรือไดเรกทอรีใช้สำหรับเป็นไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของโปรแกรมต่าง ๆ. ถ้าเป็นได
เรกทอรีก็จะเป็นที่สำหรับเก็บไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นหลาย ๆ ไฟล์ไว้ด้วยกัน. ตัวอย่างไฟล์จุดที่
แนะนำไปแล้วได้แก่ .bashrc เป็นต้น.

3.3.2 ไฟล์สคริปต์

ไฟล์สคริปต์ (script) คือไฟล์ข้อมูลเทกซ์ที่มีเนื้อหาเป็นคำสั่งของภาษาคอมพิวเตอร์แบบอินเทอร์เพรเตอร์ (interpreter) บรรทัดแรกของไฟล์สคริปต์จะขึ้นต้นด้วยเครื่องหมาย “#!” และตามด้วยชื่อโปรแกรมแปลภาษาแบบ full path. เช่นไฟล์สคริปต์ที่ใช้ชื่อเป็น

```
#!/bin/sh
```

และตั้งแต่บรรทัดที่สองเป็นต้นไปจะเป็นคำสั่งที่ใช้ในชีล์. ไฟล์สคริปต์นี้ต้องตั้งค่าไฟล์ให้กระทำการได้ด้วยคำสั่ง “chmod +x” ก่อนจึงจะใช้งานได้เหมือนไฟล์โปรแกรมในนารีทั่วไป.

สำหรับการสร้างไฟล์สคริปต์ตัวแปลภาษาอื่น, ให้เปลี่ยน /bin/sh เป็นโปรแกรมแปลภาษาที่ต้องการ เช่นถ้าเป็น perl script บรรทัดแรกของไฟล์จะเป็น “#!/usr/bin/perl”¹¹⁹.

จะสังเกตเห็นว่าเราต้องเขียนชื่อโปรแกรมแปลภาษาด้วย full path ซึ่งบางครั้งโปรแกรมแปลภาษาอาจจะอยู่ในไอลเรกทอรี่ที่ไม่มารูณ เช่น /usr/local/bin ดังนั้นการเขียนโปรแกรมแปลภาษา เช่น /usr/bin/perl อาจจะทำให้สคริปต์นั้นไม่ทำงานถ้า perl บังเอิญอยู่ในไอลเรกทอรี่ /usr/local/bin. วิธีการแก้ปัญหานี้ทำได้โดยการใช้คำสั่ง env ช่วยโดยเขียนบรรทัดแรกของสคริปต์เป็น

```
#!/bin/env perl
```

ในการนี้ env จะใช้โปรแกรม perl ที่หาเจอตัวแรกจากตัวแปลสภาพแวดล้อม PATH ทำให้มีต้องกังวลว่าตัวแปลภาษา perl จะอยู่ที่ /usr/bin, /usr/local/bin หรือที่อื่น ๆ. ถ้าในสภาพแวดล้อมของผู้ใช้นั้นใช้ perl ได้, สคริปต์นี้จะทำงานได้.

3.4 ไฟล์ดีไวซ์

ไฟล์ดีไวซ์ (device file) เป็นไฟล์พิเศษแทนอาร์ดแวร์ในคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เช่น อาร์ดดิสก์, แป้นพิมพ์, เม้าส์ ฯลฯ. ไฟล์เหล่านี้จะอยู่ใต้ไอลเรกทอรี่ /dev. จากความหมายของไฟล์ที่ได้กล่าวไปแล้วว่าไฟล์คือสายของข้อมูล, ดังนั้นาาร์ดแวร์ต่าง ๆ เช่นอาร์ดดิสก์เป็นแหล่งข้อมูลอย่างหนึ่งและเครื่องนเลก์ถือให้อาร์ดแวร์เหล่านี้เป็นเสมือนไฟล์.

ตัวอย่างที่ 3.8: ตัวอย่างไฟล์ดีไวซ์

```
$ ls -l /dev/input/mouse0
crw-r--r-- 1 root      root       13,  32 Jan  1  1970 /dev/input/mouse0
$ ls -l /dev/hda*
lr-xr-xr-x  1 root      root        32 Sep  5  2004 /dev/hda -> 
    ide/host0/bus0/target0/lun0/disc
lr-xr-xr-x  1 root      root        33 Sep  5  2004 /dev/hda1 -> 
    ide/host0/bus0/target0/lun0/part1
lr-xr-xr-x  1 root      root        33 Sep  5  2004 /dev/hda2 -> 
```

interpreter ►
โปรแกรมแปลคำสั่ง, ตัวแปลคำสั่ง.
ภาษาคอมพิวเตอร์แบบหนึ่งซึ่งจะรับข้อมูลเทกซ์, แปลความหมาย, และกระทำการ. ภาษาคอมพิวเตอร์แบบนี้มีข้อดีที่พัฒนาได้รวดเร็ว, ไม่ต้องคอมไพล์ และมักจะมีวิธีการจัดการหน่วยความจำให้โดยอัตโนมัติ. ข้อเสียของภาษาคอมพิวเตอร์แบบนี้คือจะทำงานช้ากว่าโปรแกรมที่สร้างขึ้นโดยคอมไพล์. โปรแกรมแปลภาษาที่นิยมใช้กันได้แก่ เชล์, Perl, Python, Ruby ฯลฯ.

 เตือนกับคำสั่ง chmod ให้ถูกต้อง
 ₁₁₉

□ env ข้างลิงหน้า 410

```

ide/host0/bus0/target0/lun0/part2
lr-xr-xr-x    1 root      root          33 Sep  5 2004 /dev/hda3 ->
ide/host0/bus0/target0/lun0/part3
$ cd /dev/ide/host0/bus0/target0/lun0
$ ls -l
total 0
brw----- 1 root      root      3,   0 Jan  1 1970 disc
brw----- 1 root      root      3,   1 Jan  1 1970 part1
brw----- 1 root      root      3,   2 Jan  1 1970 part2
brw----- 1 root      root      3,   3 Jan  1 1970 part3

```

ถ้าใช้คำสั่ง `ls` ดูรายละเอียดของไฟล์ดีไวซ์จะเห็นว่าไฟล์ดีไวซ์บางไฟล์ เช่น `/dev/hda` เป็นซอฟต์ลิงค์ ไปยังไฟล์ดีไวซ์จริง ส่วนรายละเอียดของไฟล์ดีไวซ์จะมีอยู่สองกรณีคือ `crw-r--r--` และ `brw-----` ตัวอักษร `c` และ `b` บ่งบอกว่าไฟล์ดังกล่าวเป็นไฟล์ดีไวซ์.

- _____
เรื่องของซอฟต์ลิงค์อยู่ที่หน้า 114.
- _____
คุณสามารถเก็บข้อมูลรายละเอียดของไฟล์ได้ที่หน้า 115.

ไฟล์ดีไวซ์ยังแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ดีไวซ์ *character (character device)* และ ดีไวซ์ *block (block device)*. ดีไวซ์ character เป็นดีไวซ์ที่คอมพิวเตอร์ต้องรับข้อมูลมากจากดีไวซ์นั้น ที่เป็นลำดับไบต์ต่อไบต์, ไม่สามารถข้ามหรือกระโดดไปอ่านข้อมูลในตำแหน่งที่ต้องการได้. ส่วนดีไวซ์ block เป็นดีไวซ์ที่ส่งรับข้อมูลเป็นบล็อก. การส่งรับข้อมูลเป็นบล็อกจะมีการใช้ *buffer* ซึ่งเป็นพื้นที่หน่วยความจำที่กำหนดไว้คราวเดียวเก็บข้อมูลเป็นบล็อกก่อนที่จะส่งไปดีไวซ์จริง ๆ. ตัวอย่างของดีไวซ์ block ได้แก่ ฮาร์ดดิสก์, ส่วนตัวอย่างของดีไวซ์ character ได้แก่ เม้าส์, เทป, แป้นพิมพ์ ฯลฯ.

จากตัวอย่างที่ 3.8 ให้สังเกตผลลัพธ์ของคำสั่ง `ls -l` ที่แสดงรายละเอียดของไฟล์ดีไวซ์ เช่น `/dev/input/mouse0`. ตัวเลขที่อยู่หลังเจ้าของไฟล์และกลุ่ม (root) คือตัวเลขสองตัวได้แก่ 13 และ 32. ตัวเลขตัวแรกเรียกว่า *major device number*, และตัวเลขตัวมาเรียกว่า *minor device number*. major device number คือตัวเลขเฉพาะที่ใช้ในคอร์เนลปัจบุกไดร์เวอร์ (driver) ที่ใช้ควบคุมดีไวซ์นั้น. ตัวอย่างเช่นหมายเลข 1 เป็นไดร์เวอร์ที่ใช้เกี่ยวกับหน่วยความจำ. ชื่อดีร์เวอร์และหมายเลข major device นี้ดูได้จากไฟล์ `/proc/devices` หรือจากไฟล์ `/usr/src/linux/Documentation/devices.txt` ซึ่งเป็นเอกสารที่อยู่ในรหัสต้นฉบับของลินุกซ์เครื่องเนล. ดีไวซ์หลายตัวอาจจะใช้ไดร์เวอร์ตัวเดียวกัน, กล่าวคือมี major device number เป็นเลขตัวเดียวกัน. ตัวอย่างเช่นฮาร์ดดิสก์จะมี major device number ตัวเดียวกัน, แต่จะมี minor device number ต่างกันเพื่อแยกแยะว่าเป็นดีไวซ์.

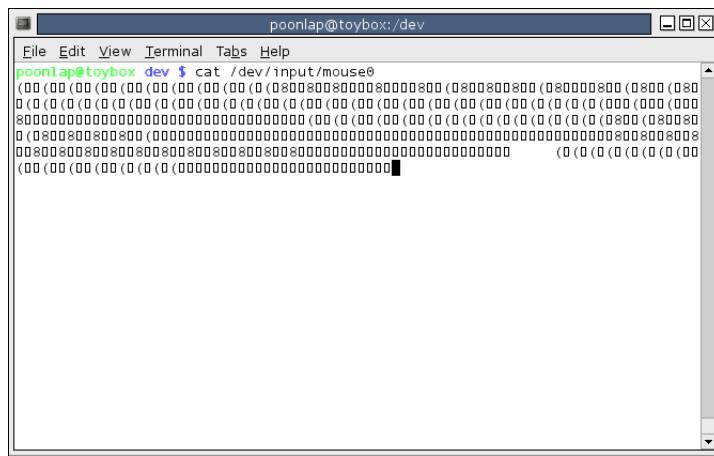
ไฟล์ดีไวซ์ก็มีคุณสมบัติเหมือนกับไฟล์ทั่วไปคือสามารถอ่านหรือเขียนลงไฟล์ได้. ตัวอย่างเช่นถ้าลองอ่านไฟล์ `/dev/input/mouse0` ด้วยคำสั่ง `cat` แล้วลากเมาส์ไปมา ก็จะเห็นข้อมูลจากเมาส์ตามรูปที่ 3.4.

การเขียนข้อมูลลงไฟล์ก็ทำได้เหมือนกับไฟล์ทั่วไปเช่นกัน. ตัวอย่าง เช่นเราสามารถเอ้าข้อมูลจากไฟล์เสียงฟอร์แมต `au` ใส่ใน `/dev/audio` ได้ตามตัวอย่างต่อไปนี้

- _____
`au` เป็นฟอร์แมตของไฟล์เสียงแบบร่ายๆ ที่สร้างโดย Sun Microsystem แต่เป็นที่นิยมใช้แพร่หลายเท่าที่ควร. นักใช้งานขายซื้อไฟล์เป็น `.au`.

ตัวอย่างที่ 3.9: การรีไซเคิลของไฟล์เสียงไปท่า `/dev/audio`.

```
$ cat sound.au > /dev/audio
```


รูปที่ 3.4: ข้อมูลที่อ่านจากมาส์โดยใช้ cat

การรีไಡเรกไปหาไฟล์ดีไวซ์ไม่ใช่ทำได้ทุกรณีโดยจะขึ้นอยู่กับไดรเวอร์ของดีไวซ์นั้น ๆ.
เช่นถ้าเป็นการรีไಡเรกไฟล์เสียง wave ให้รีไಡเรกไปที่ /dev/dsp.
ตารางที่ 3.2 แสดงไฟล์ดีไวซ์ทั่วไปที่ใช้ในลินุกซ์. ไฟล์ดีไวซ์บางไฟล์อาจจะไม่ใช้ไฟล์จริง ๆ แต่เป็นลิงก์ไปที่ไฟล์ดีไวซ์อื่น.

ตารางที่ 3.2: ไฟล์ดีไวซ์ทั่วไปที่ใช้ในลินุกซ์

_____
wave มักมีส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น .wav
 _____
dsp ย่อมาจาก Digital Signal Processor.

ไฟล์ดีไวซ์	คำอธิบาย
/dev/audio	ไฟล์ดีไวซ์ที่เกี่ยวข้องกับเสียง. ไฟล์ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้แก่ /dev/dsp, /dev/mixer เป็นต้น.
/dev/cdrom	ไฟล์ดีไวซ์ของ CD โดยปริยาย. โดยปกติจะเป็นลิงก์ไปหาดีไวซ์ตัวจริงที่อื่น.
/dev/fd0	ไฟล์ดีไวซ์ของฟล็อกบีดีสก์.
/dev/hda	ไฟล์ดีไวซ์ของฮาร์ดดิสก์ตัวแรกที่ใช้อินเทอร์เฟสแบบ IDE.
/dev/sda	ไฟล์ดีไวซ์ของฮาร์ดดิสก์ตัวแรกที่มีอินเทอร์เฟสแบบ SCSI.

3.4.1 ไฟล์ /dev/null และ /dev/zero

ไฟล์ดีไวซ์ /dev/null และ /dev/zero เป็นไฟล์ดีไวซ์ที่ไม่ใช่ฮาร์ดแวร์ (ซอฟต์แวร์).
ไฟล์ทั้งสองนี้ไม่สนใจและมักใช้กับคำสั่งในชेलล์. /dev/null เป็นดีไวซ์ที่ไม่มีอะไร, ไม่ทำอะไร. ถ้าอ่านหรือเขียนข้อมูลลงในไฟล์นี้ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น. ดังนั้นจึงมักใช้ /dev/null เป็นที่ร่องรับไม่ต้องการรีไಡเรกสิ่งที่ไม่ต้องการแสดงไปหา /dev/null ตามที่แสดงในตัวอย่างที่ 2.43.

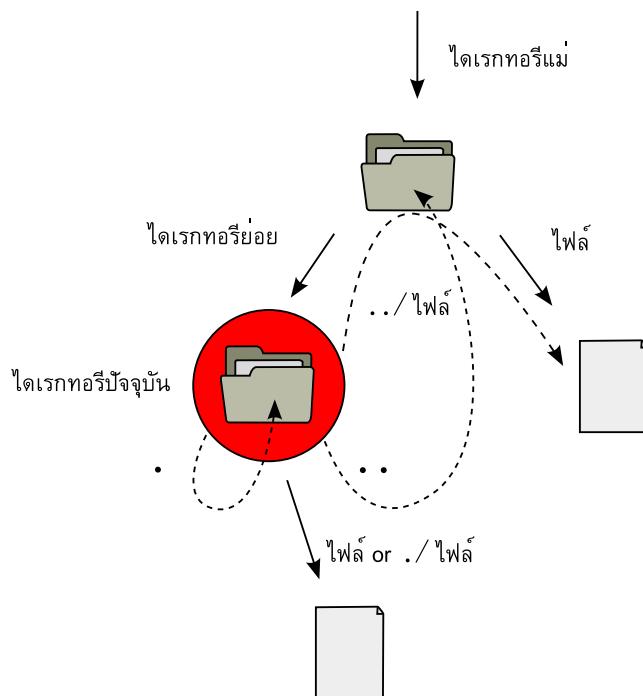
□ dd ถ้างอังหน้า 385

ไฟล์ดิไวซ์ /dev/zero ทำหน้าที่ตรงข้ามกับ /dev/null คือเป็นดิไวซ์ที่ให้ข้อมูลที่มีค่าเป็น NULL (อักขระ ASCII ตัวแรก) ให้กับโปรแกรมที่ต้องการไปเรื่อยๆ. มักจะใช้กับคำสั่ง dd สร้างไฟล์ที่มีขนาดที่ต้องการ. ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการสร้างไฟล์ (ชื่อไฟล์ file) ที่มีขนาด 1 กิโลไบต์พอดีๆ ด้วยคำสั่ง dd. ไฟล์ที่สร้างนี้สามารถเอาไปใช้เป็น swap ของระบบปฏิบัติการได้.

ตัวอย่างที่ 3.10: สร้างไฟล์ที่มีขนาดตามต้องการด้วย dd

```
$ dd if=/dev/zero of=file bs=1k count=1
1+0 records in
1+0 records out
$ ls -l file
-rw-r--r-- 1 somchai users 1024 Jun 7 00:32 file
```

3.5 ไฟล์และโครงสร้าง

รูปที่ 3.5: ไฟล์, ไฟล์และโครงสร้าง

_____
ในระบบปฏิบัติการ Windows จะเรียกว่า directory ว่า folder.

ไฟล์ (file) เป็นที่ที่เก็บรวมรวมไฟล์ต่างๆ ให้เป็นระบบระเบียบ. ในไฟล์และโครงสร้างที่มีความสามารถเก็บไฟล์ต่างๆ ออกໄປได้อีกเรียกว่า sub-directory หรือเก็บไฟล์ต่างๆ ในไฟล์นั้น. ไฟล์ที่เก็บไฟล์ต่างๆ ไว้เรียกว่า ไฟล์แม่ (parent directory) ของไฟล์นั้น. จากไฟล์แม่ ถ้าต้องการอ้างอิงไฟล์ ไฟล์แม่จะใช้เครื่องหมายจุด (..) แทนไฟล์แม่. ความจริงแล้วไฟล์ก็คือไฟล์แต่เป็นไฟล์พิเศษชนิดหนึ่งที่เก็บที่ชื่อของไฟล์และที่อยู่ของไฟล์ไว้ด้วยกันโดยมี ls เป็น

โปรแกรมที่อ่านเนื้อหาที่อยู่ในไฟล์เรกอรีแล้วแสดงผลทางหน้าจอ.

3.5.1 ໂສມໄດເຮັກທອງ

ໂຄນໄດເຣກທອຣີ (*home directory*) ເປັນໄດເຣກທອຣີພິເສດຍແລະເປັນທີ່ເຮັມຕົ້ນຂອງເຈລດ. ຜູ້ໃຊ້ທຸກຄົນໃນຮະບນຈະມີໂຄນໄດເຣກທອຣີເລີ່ມພາແຕ່ລະຄນິ່ງໂດຍປົກຕິໂຄນໄດເຣກທອຣີມັກຈະອູ້ຢືນໄດເຣກທອຣີ /home ແລະ ຂໍ້ອຂອງໂຄນໄດເຣກທອຣີມັກຈະເປັນຂໍ້ອລືກອຸນຫອງຜູ້ໃຊ້.

ถ้าผู้ใช้สั่งคำสั่ง `cd` โดยไม่มีตัวเลือก, จะเป็นการเปลี่ยนโฟเดเรกทอรีไปที่โอมโฟเดเรกทอรีโดยปริยาย. การอ้างอิงตำแหน่งของโอมโฟเดเรกทอรีอาจทำได้โดยใช้เครื่องหมาย tilde (~). ตัวอย่างเช่น `~/.bashrc` เป็นการอ้างอิงถึงไฟล์ `.bashrc` ที่อยู่ในโอมโฟเดเรกทอรี. วิธีอื่นที่ใช้อ้างอิงไฟล์ที่อยู่ในโอมโฟเดเรกทอรีได้คือการใช้ตัวแปรสภาพแวดล้อม `HOME` เช่น `$HOME/.bashrc` เป็นการอ้างอิงไฟล์ให้ผลเหมือนกับ `~/.bashrc`.

3.5.2 ໄດເຮັກທອງປິ່ງຈຸບັນ

ไดเรกทอรีที่เซลล์ทำงานอยู่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า working directory หรือ ไดเรกทอรีปัจจุบัน (current working directory). ผู้ใช้งานจะใช้คำสั่ง cd เพื่อเปลี่ยนไดเรกทอรีปัจจุบันไปที่ไดเรกทอรีอื่น ๆ และสั่งคำสั่งในไดเรกทอรีนั้น. คำสั่งที่ทำงานอยู่จะมีความสัมพันธ์กับไดเรกทอรีปัจจุบันโดยที่ไดเรกทอรีที่สั่งคำสั่งนั้นโดยจะเป็นสถานที่อ้างอิงไฟล์ของคำสั่ง.

ตัวอย่างที่ 3.11: ไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่กับคำสั่ง

```
$ pwd  
/home/somchai  
$ ls file.txt  
file.txt  
$ cd ...  
$ ls /home/somchai/file.txt  
/home/somchai/file.txt  
$ ls somchai/file.txt  
somchai/file.txt
```

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าถ้าการระบุชื่อไฟล์ให้เป็นอาร์กิวเมนต์ให้คำสั่ง เช่น file.txt เป็นการระบุแบบนัยๆ ว่าไฟล์ file.txt อยู่ในไดเรกทอรีปัจจุบัน. หมายความว่าคำสั่ง ls รับรู้ว่าไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่นี้คือ /home/somchai และไฟล์ file.txt อยู่ในไดเรกทอรีนี้. หลังจากที่เปลี่ยนไดเรกทอรีไปที่ไดเรกทอรีแม่ (.., /home) แล้วจะอ้างอิงถึงไฟล์เดิมก็ต้องเขียนชื่อไฟล์เต็ม /home/somchai/file.txt ที่เรียกว่าการเขียนชื่อไฟล์แบบ full path. หรืออ้างอิงไฟล์เป็น somchai/file.txt เรียกว่าการเขียนชื่อไฟล์แบบ relative path. relative หมายถึงการอ้างอิงจากไดเรกทอรีปัจจุบันนั่นเอง. ถ้าจะอ้างอิงไดเรกทอรีปัจจุบันให้ชัดเจนก็อาจจะเขียน ./somchai/file.txt ก็ได. เครื่องหมายจุด(.) เป็นเครื่องหมายแทนไดเรกทอรีปัจจุบัน.

บอยครังที่ผู้ใช้เชลล์ต้องเปลี่ยนได้เรกทอรีไปมาและต้องการเปลี่ยนได้เรกทอรีกลับไปได้เรกทอรีก่อนหน้าได้เรกทอรีปัจจุบัน. สมมติว่าได้เรกทอรีก่อนหน้าได้เรกทอรี

ปัจจุบันเป็นໄດเรกทอรีຍ່ອຍ ຖ້າລາຍໜັນ, ກາຣທີຈະເປີເລີຍໄດເຮັກທອຣິລັບໄປນັ້ນຜູ້ໃຊ້ອາຈະຈະໃຊ້ກາຣເຕີມເຕີມຊື່ໄຟລ໌ຂ່າຍ. ເຖິງນີ້ທີ່ນີ້ຍືນໃຊ້ກັນຄື່ອໃຫ້ເຄື່ອງໝາຍ “-” ເປັນອົບກິວເມນົດຂອງຄໍາສັ່ງ `cd` ຈະເປັນກາຣເປີເລີຍໄດເຮັກທອຣິໄປໄດເຮັກທອຣິລຳສຸດທີ່ເຄື່ອງຢູ່. ທຳໄ້ປະຫຍັດເວລາໃນກາຣເປີເລີຍໄດເຮັກທອຣິໄປໜ້າໄດເຮັກທອຣິກ່ອນໜ້ານັ້ນຈຸບັນ.

ຕ້ອງຢ່າງທີ່ 3.12: ກາຣເປີເລີຍໄດເຮັກທອຣິໄປໜ້າໄດເຮັກທອຣິກ່ອນໜ້ານັ້ນຈຸບັນ.

```
$ pwd ↵
/usr/src/linux/Documentation/filesystems
$ cd /tmp ↵
$ cd - ↵                                         ← ໄມຕ້ອງເຂັ້ມຂຶ້ນຂ່ອໄດ ເຮັກທອຣິກ່ອນໜ້ານີ້ໃຫ້ເສີຍເວລາ
$ pwd ↵
/usr/src/linux/Documentation/filesystems
```

ຄໍາສັ່ງເລັພາທີ່ໃຊ້ຈໍາໄດເຮັກທອຣິທີ່ເຄື່ອງຢູ່ໄດແກ່ຄໍາສັ່ງ `pushd` ແລະ ຄໍາສັ່ງທີ່ເປີເລີຍໄດເຮັກທອຣິໄປໄດເຮັກທອຣິຈໍາໄວ້ໄດແກ່ `popd` ແຕ່ຈາກປະສວບກາຣນົ່ອງຜູ້ເຂົ້າໃຈແລ້ວໄມ່ຄ່ອຍໄດໃຊ້ຄໍາສັ່ງເລັກນີ້ມາກເທົ່າໄຫ່ຮັນກັກ.

3.5.3 ໂຄງສ້າງໄຟລ໌ແລະໄຟລ໌ໄດເຮັກທອຣິ

ໃນຮະບນປົງປັນຕິກາຣູນິກົ້າແລະລິນຸກົ້າຈະມີໂຄງສ້າງໄດເຮັກທອຣິແສດງດ້ວຍແພນກາພຕັນໄນ້ໄດ້ໃນຮູບທີ່ 3.2. ໄດ້ເຮັກທອຣິເຮັດວຽກຕັນຂອງໄດເຮັກທອຣິອື່ນ ຖ້າລາຍໜັນໄຟລ໌ທັງໝົດໄດ້ແກ່ໄດເຮັກທອຣິຮູກ (*root directory*) ຈຶ່ງໃຊ້ເຄື່ອງໝາຍ slash (/) ແພນໄດເຮັກທອຣິນີ້. ໄດ້ໄດເຮັກທອຣິປະກອບດ້ວຍໄດເຮັກທອຣິຍ່ອຍ ຖ້າຕ່າງ ທີ່ຈຶ່ງແຕ່ລະດີສທຣິບິວັນອາຈະມີໄດເຮັກທອຣິຍ່ອຍໄນ່ເໜືອນກັນ. ໃນນາງຄຽ້ງໄຟລ໌ທີ່ທີ່ທ່ານ້າທີ່ເໜືອນກັນອາຈະອູ້ໃນໄດເຮັກທອຣິທີ່ຕ່າງ ຖ້າກັນຈິ້ນອູ້ກັບດີສທຣິບິວັນທີ່ໃຊ້. ດ້ວຍເຫຼຸນີ້ເອງຈຶ່ງມີຄວາມພຍາຍາມສ້າງມາຕຽບງານໂຄງສ້າງຮະບນໄຟລ໌ໄດເຮັກທອຣິທີ່ເຮັດວຽກກ່າວ່າ *Filesystem Hierarchy Standard (FHS)* [30]. FHS ເປັນເອກສາຣ້ອງອີນມີປະໂຍບືນສໍາຫຼັບຜູ້ໃຊ້ທົ່ວໄປ, ຜູ້ພັນນາຂອົບຕົວ, ອົບຕົວໂປຣແກຣມເອງສານາຮັດຄາດເດົາໄດ້ວ່າໄຟລ໌ທີ່ໄດ້ເຮັກທອຣິທີ່ຕ້ອງກາຣໃຊ້ອູ້ທີ່ໃໝ່.

ໄດເຮັກທອຣິຮູກ, /

FHS ໄດ້ກຳນົດໄດເຮັກທອຣິຕ່າງ ຖ້າໄດ້ໄດເຮັກທອຣິໄວ້ [30], ແຕ່ດີສທຣິບິວັນທົ່ວໄປກິນໄໝໄດ້ມີໄດເຮັກທອຣິທັງໝົດທີ່ FHS ກຳນົດໄວ້. ໄດ້ເຮັກທອຣິທີ່ທີ່ໄດ້ເຮັກທອຣິທີ່ສໍາຄັນ ຖ້າໄດ້ແກ່.

- bin

ເປັນໄດເຮັກທອຣິທີ່ເກັນໂປຣແກຣມຫັກທີ່ຈຳເປັນຕ່າງ ທີ່ເຊັ່ນ `bash`, `ls`, `pwd` ເປັນຕັນ. ຂໍ້ອ `bin` ຍ່ອມາຈາກ binaries ມາຍຄື່ນີ້ເປັນໄດເຮັກທອຣິທີ່ເກັນໄຟລ໌ໄບນາຮັດຕື່ມ່າຍຄື່ນີ້ໂປຣແກຣມນັ້ນເອງ.

- boot

ໄດເຮັກທອຣິທີ່ເກັນໄຟລ໌ທີ່ເກີ່ຽວຂ້ອງກັບ boot loader ເຄອວັນແລດ ແລ້ວ.

- **dev**

ຊື່ອ **dev** ຍ່ອມາຈາກ devices ເປັນໄດເຣກທອຣີທີ່ເກັບໄຟລົດສິໄວ້ຫຼືຕ່າງ ຖ້າ.

- **etc**

ເປັນໄດເຣກທອຣີສຳຄັນທີ່ເກັບໄຟລົດຫຼືໄດເຣກທອຣີຍ່ອຍທີ່ເກີ່ຍກັນກາປປັບແຕ່ງຫຼືອຕິດຕັ້ງຮະບນ. ຂື່ອ **etc** ມາຈາກກຳວ່າ etcetera.

- **home**

ເປັນໄດເຣກທອຣີທີ່ມີຫຼືຍີ່ມີກີ່ໃດ. ເປັນທີ່ຂອງໂໝມໄດເຣກທອຣີຂອງຜູ້ໃຊ້ແຕ່ລະຄນ.

- **lib**

ໄດເຣກທອຣີເກັບໄລບຣາຣີ (library) ລັດຖຸທີ່ຈຳເປັນແລະໂນດຸລຸຂອງເຄອຣິນດ.

- **mnt**

ໄດເຣກທອຣີສຳຫັນ **mount** ໄຟລືສີສເຕີມຕ່າງ ຖ້າວ່າງເຊັ່ນເມື່ອຕັ້ງກາປໃຊ້ຈີ່ ດີຮອມກີ່ຈະ **mount** ໄວ່ທີ່ **/mnt/cdrom** ແລ້ວໄຟລົດຕ່າງ ທີ່ອູ້ໃນຊື່ດີຮອມກີ່ຈະອູ້ໃຫ້ໄດ້ໄດເຣກທອຣີ **/mnt/cdrom**.

- **opt**

ໄດເຣກທອຣີເກັບແພກເຈົ້າໂປຣແກຣມເພີ່ມເດີມອື່ນ ທີ່ໄໝໃຫ້ໂປຣແກຣມມາຕຽບງານເຊັ່ນແພກເຈົ້າໂປຣແກຣມທີ່ໄໝໃຫ້ໂອົບົດແວຣ໌ເສຣີເປັນດັນ.

- **root**

ເປັນໄດເຣກທອຣີທີ່ໄໝບັງຄັນ. ໃຊ້ເປັນໂໝມໄດເຣກທອຣີຂອງ root.

- **sbin**

ໄດເຣກທອຣີທີ່ເກັບໂປຣແກຣມໃຫ້ງານເກີ່ຍກັນຮະບນ (system) ເຊັ່ນ **shutdown**, **reboot** ພາລາ. ໂປຣແກຣມຄໍາສັ່ງເຫຼຸ່ານີ້ມັກໃຫ້ໂດຍຜູ້ຜູ້ແລະຮະບນ (root). ຜູ້ໃຊ້ທີ່ໄປອາຈານໄໝມີຄວາມຈຳເປັນທີ່ຕ້ອງຮັມໄດເຣກທອຣີນີ້ໃນຕັ້ງແປຣສກາພແວດລ້ອມ PATH.

- **tmp**

ໄດເຣກທອຣີທີ່ເກັບໄຟລົດຫຼືວ່າງ. ໄຟລົດຫຼືວ່າງເຫຼຸ່ານີ້ມີເຕີບສ້າງໂດຍຜູ້ໃຊ້ໂດຍຕຽງແຕ່ມັກສ້າງໂດຍໂປຣແກຣມທີ່ມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງສ້າງໄຟລົດຫຼືວ່າງກີ່ຈະສ້າງໄວ່ທີ່ນີ້. ໄກຣກີ່ໄດ້ສາມາດສ້າງໄຟລົດໃນໄດເຣກທອຣີນີ້ໄດ້ແຕ່ໄໝສາມາດລົບໄຟລົດຂອງຄົນອື່ນທີ່ສ້າງໄດ້ຄ້າໄມ້ມີສຶກຫົງໃນໄຟລົດນັ້ນ. ເນື່ອຈາກເປັນໄດເຣກທອຣີສຳຫັນໄຟລົດຫຼືວ່າງຈຶ່ງມີກາລົບຂໍ້ມູນທີ່ອູ້ໃຫ້ໄດເຣກທອຣີນີ້ນັ້ນບັງຄາມຄວາມເໜາະສົມ.

- **usr**

ເປັນໂຄຮງສ້າງຮະບນໄຟລົດໄດເຣກທອຣີລຳດັບທີ່ສອງ. ກລ່າວຄື່ອໃຫ້ໄດເຣກທອຣີນີ້ຈະມີໂຄຮງສ້າງຄັ້ງກັນ / ທີ່ເປັນໂຄຮງສ້າງຮະບນໄຟລົດໄດເຣກທອຣີລັກ, ມີໄດເຣກທອຣີ **bin**, **sbin** ແລະ **lib** ແນືອນກັນ. ນອກຈາກນີ້ຍັງມີໄດເຣກທອຣີຍ່ອຍທີ່ສຳຄັນອື່ນ ຖ້າໄດ້ແກ່ **include**, **local**, **share** ລັກ.

mount ►

ການນຳຕື່ໄວ້ຫຼືນ່າຍຄວາມຈຳໜ້າມູນລູ່ເຊັ່ນຍົບດີຕົກມູນປະດິໃນຮະບນໂຄຮງສ້າງໄຟລົດໄດເຣກທອຣີ. ເຊັ່ນການນຳຕື່ດີຮອມມາປະຕິດ (**mount**) ໄວ້ກັນໄດເຣກທອຣີ **/mnt/cdrom** ເປັນດັນ. ການ **mount** ນີ້ສາມາຮຽນໄຟລືສີສເຕີມຂອງດີ້ໃຫ້ຈີ່ ດ້ວຍເພື່ອ **mount** ໄຟລືສີສເຕີມເຫັນເຊິ່ງໂຄຮງສ້າງໄຟລົດໄດເຣກທອຣີແລ້ວເຊິ່ງໃຈ້ງານໄ້ໂດຍຢ່າງໂປ່ງໄສ. ອາຈະໄໝສັງເກດຖ້ວນຄວາມແຕກຕ່າງຮ່ວ່າງໄຟລືສີສເຕີມ.

ໃນສັນຍັກອົນ, ໂໝມໄດເຣກທອຣີຂອງ root ໃນຮະບນປົງປັນຕິການຊູ້ນິກຫົກໍ່ / ຈຶ່ງໜ່າຍເລື່ອໂຄຮງສ້າງໄຟລົດໄດເຣກທອຣີທັງໝາດ. ການທີ່ເຫັນໄດເຣກທອຣີຂອງ root ເປັນ / ອາຈະເປັນອັນຕະປາຢ່າດັ່ງເພື່ອລົບໄຟລົດທີ່ຈຳເປັນຕ່ອງຮະບນໂດຍໃໝ່ໄໝດັ່ງໃຈ.

- var

ไฟล์ทอรีเก็บข้อมูลที่แปรผัน (variable) ได้ เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับบันทึกของระบบ (system log) เป็นต้น. ล็อกของระบบอยู่ในไฟล์ทอรีนี้เพราขนาดของไฟล์ที่บันทึกนั้นแปรผันไปตามวัน, มากบ้าง, น้อยบ้าง. ไฟล์ที่มีลักษณะเหมือนกับล็อกของระบบก็ควรจะอยู่ใต้ไฟล์ทอรีนี้.

ไฟล์ทอรี /usr

ไฟล์ทอรี /usr เป็นไฟล์ทอรีสำคัญรองมาจากไฟล์ทอรีราก. ไฟล์ทอรีนี้เป็นที่ประกอบด้วยไฟล์ที่อยู่อื่น ๆ อีกมากมาย, ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลหรือโปรแกรมที่ใช้ร่วมกันในระบบ. ไฟล์ทอรีย่อยในไฟล์ทอรีนี้มักจะเป็นข้อมูลอ่านได้อย่างเดียว, ไม่ใช่ที่ที่เก็บข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ.

ไฟล์ทอรีย่อยที่อยู่ใน /usr สำคัญ ๆ ได้แก่.

- bin

เป็นไฟล์ทอรีเก็บไฟล์โปรแกรม (binary) เก็บทั้งหมดที่ใช้ในระบบ. จะแตกต่างจาก /bin ที่ไฟล์ทอรี /bin เป็นที่เก็บไฟล์โปรแกรมหลัก (จำเป็นต่อระบบ), ส่วน /usr/bin เป็นที่เก็บไฟล์โปรแกรมที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้แต่อาจจะไม่มีความจำเป็นต่อระบบก็ได้. ตัวอย่างไฟล์โปรแกรมที่เก็บไว้ในไฟล์ทอรีนี้ เช่น bc, gcc, man, perl เป็นต้น.

- include

ไฟล์ทอรีเก็บไฟล์ header (header file) ที่จำเป็นในการพัฒนาซอฟต์แวร์, คอมไพล์ โปรแกรมต่าง ๆ.

- lib

ไฟล์ทอรีเก็บไลบรารีที่ใช้ในระบบ. ไฟล์ทอรีนี้อาจจะมีไฟล์ทอรีย่อยแยกเฉพาะสำหรับแต่ไลบรารีด้วย.

- local

เป็นโครงสร้างระบบไฟล์ไฟล์ทอรีแยกย่อยต่อไปอีก. ใช้สำหรับผู้ดูแลระบบติดตั้งโปรแกรมหรือแพกเกจโปรแกรมที่อาจจะไปช้าช้อนกับ /usr หรือใช้ติดตั้งแพกเกจโปรแกรมที่ไม่ต้องการไว้ใต้ /usr. ไฟล์ทอรีนี้จะมีไฟล์ทอรีย่อยเหมือน /usr.

- sbin

ไฟล์ทอรีเก็บไฟล์โปรแกรมเกี่ยวกับการดูแลระบบ. ไฟล์โปรแกรมนี้อาจจะไม่มีความจำเป็นแต่สะดวกในการใช้งาน.

- share

ไฟล์ทอรีเก็บไฟล์ข้อมูลที่ไม่ขึ้นกับสถานะปัตยกรรมคอมพิวเตอร์.

header file ►

ไฟล์ทอรีที่มีไฟล์เดียวๆ. เป็นชุดโปรแกรมที่มีข้อมูล, คู่มือ, ไลบรารี มาด้วยกัน.

- X11R6

ໄດເຮັກທອງເກີບໄຟລ໌, ໂປຣແກຣມ, ຊົ້ວມຸລທີ່ເກີ່ຍກັນ X ວິນໂດວ່.

- src ໄດເຮັກທອງທີ່ເກີບຮັສຕັ້ນຈົບຂອງໂປຣແກຣມຕ່າງໆເຊື່ອຮັສຕັ້ນຈົບຂອງເຄອຣິນເລ.

ໄດເຮັກທອງ /usr/share

ໃນໄດເຮັກທອງ /usr/share ຈະມີຂໍ້ໄຟລ໌ຂໍ້ວມຸລຕ່າງໆທີ່ນ່າສັນໃຈ. ໄຟລ໌ທີ່ອູ່ໃຫ້ໄດເຮັກທອງນີ້ຈະນັກຈະເປັນຂໍ້ວມຸລຫຼືເອົກສາຮ່າທີ່ສາມາດໃຫ້ໄດ້ດ້ວຍກັນໄຟ້ຂຶ້ນກັນວ່າຕ້ອງເປັນຄອນພິວເຕອີ່ສາບັດຍກຣມໄດ້.

- doc

ໄດເຮັກທອງເກີບເອົກສາຮ່າທີ່ແຕ່ລະໂປຣແກຣມ. ໄດເຮັກທອງນີ້ຈະມີໄດເຮັກທອງຢ່ອຍແປ່ງເປັນຊ່ອໂປຣແກຣມຫຼືຊ່ອແພັກເກົງຕ່າງໆ. ໃນໄດເຮັກທອງຢ່ອຍເຫັນນີ້ຈະມີເອົກສາທີ່ເກີ່ຍຂຶ້ນກັນໂປຣແກຣມຫຼືແພັກເກົງນັ້ນໆ.

- man

ໄດເຮັກທອງເກີບໄຟລ໌ຂໍ້ວມຸລຂອງ on-line manual. ໂດຍປຽກຕິກາຣໃຊ້ຄໍາສັ່ງ man ດູກ່ມື້ອກໃຈ່ຈະເປີດອ່ານຂໍ້ວມຸລຈາກໄຟລ໌ທີ່ອູ່ໃຫ້ໄດເຮັກທອງນີ້.

- info

ເປັນໄດເຮັກທອງເກີບໄຟລ໌ຂໍ້ວມຸລເອົກສາກາຣໃຊ້ຈາກທີ່ອູ່ຮູ່ປຸງຂອງ GNU info.

ໄດເຮັກທອງ /var

ໄດເຮັກທອງ var ເປັນທີ່ເກີບຂໍ້ວມຸລທີ່ມີບັນດາແປຣັນໄປເວື່ອຍໆ. ໄດເຮັກທອງຢ່ອຍທີ່ສຳຄັງ ຈຸດແກ່.

- cache

ໄຟລ໌ທີ່ອູ່ໃຫ້ໄດເຮັກທອງນີ້ຈະເປັນຂໍ້ວມຸລທີ່ໃຊ້ບ່ອຍໆ ແລະ ສ້າງຂຶ້ນໂດຍໂປຣແກຣມທີ່ໃຊ້ຂໍ້ວມຸລນັ້ນ. ໂປຣແກຣມບາງອ່າງຈາຈະສ້າງຂໍ້ວມຸລທີ່ໃຊ້ບ່ອຍໆ ຫຼືໄຟໄໝໃຫ້ໄດເຮັກທອງນີ້. ເມື່ອຕ້ອງກາຣໃຊ້ຂໍ້ວມຸລເຫັນນີ້ຈຶ່ງໄຟ້ມີຕ້ອງສ້າງຂໍ້ວມຸລໃໝ່ກ່າວ່າສ້າງຂໍ້ວມຸລທຸກຄັ້ງ.

- lib

ໄດເຮັກທອງທີ່ເກີບຂໍ້ວມຸລທີ່ເກີ່ຍກັນສະນະຂອງໂປຣແກຣມທີ່ກໍາໄວ້ໃນຮະບນ. ຂໍ້ວມຸລເຫັນນີ້ຈະໄຟ້ສູ່ຫາຍໜັງຈາກຮູບຮະບນ.

- log

ໄດ້ໄດເຮັກທອງນີ້ຈະເປັນທີ່ເກີບລືອກ (log) ຂອງໂປຣແກຣມຕ່າງໆ. ໂປຣແກຣມທີ່ວ່ານີ້ນັກຈະເປັນໂປຣແກຣມເຊີຟຣ໌ເວຼ່ອທີ່ລືອກຂອງຮະບນ. ລືອກເຫັນນີ້ມີປະໂຍືນໃຫ້ດູແລຄວາມເປັນໄປຂອງຮະບນປົງບັດຕິກາຣຫຼືເຊີຟຣ໌ເວຼ່ອວ່າກໍາໄວ້ໃນປົງປົງຕິດຫຼືໄຟ້ໄວ້. ດ້ວຍເກີດມີຂໍ້ຜົດພາດ (error) ນາງຄຣົກສາມາຄນອກໄດ້ຈາກລືອກວ່າມີສາເຫດຈາກຂະໜາດ.

- run

เป็นที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับโปรเซสได้แก่ โปรเซส ID ของโปรแกรมต่างๆ. ตัวอย่าง เช่นไฟล์ `syslog-ng.pid` เป็นไฟล์ที่เก็บโปรเซส ID ของ `syslog-ng`. ถ้าต้องการจะใช้คำสั่งที่ต้องการโปรเซส ID เช่น `kill` ก็ทำได้โดย `kill 'cat /var/log/syslog-ng'` คือใช้การแทนที่คำสั่งเรียกโปรเซส ID ของโปรแกรมที่ต้องการได้เลย. ไฟล์ที่เก็บโปรเซส ID แบบนี้ไม่ได้มีให้ทุกโปรแกรม. มักจะเป็นโปรแกรมเซิฟเวอร์หรือโปรแกรมที่เกี่ยวกับระบบ.

- spool

ไดรอกทอรีที่เก็บข้อมูลที่รอการประมวลผลและเมื่อประมวลผลเรียบร้อยแล้วก็จะลบทิ้ง. ข้อมูลพากนี้เช่นข้อมูลที่รอประมวลผลพิมพ์ออกทางเครื่องพิมพ์เป็นต้น.

- tmp

เป็นที่เก็บไฟล์ข้อมูลชั่วคราวของโปรแกรมต่างๆ. ไดรอกทอรีนี้ทำหน้าที่คล้ายกับไดรอกทอรี `/tmp` แต่ไดรอกทอรี `/tmp` จะมีความถี่ของการลบข้อมูลมากกว่าไดรอกทอรีนี้.

3.5.4 ไดรอกทอรี proc

ไดรอกทอรี `proc` หรือเรียกอีกอย่างว่า `ระบบไฟล์ proc (proc filesystem)` [31] เป็นอินเทอร์เฟสสำหรับติดต่อกับเคอร์เนลในรูปแบบของไดรอกทอรี. ไดรอกทอรี `proc` ไม่ใช่ไดรอกทอรีจริง, แต่เป็นไดรอกทอรีเสมือนที่สร้างอยู่ในหน่วยความจำใช้ในการแสดงข้อมูลต่างๆ ของระบบหรือใช้ตั้งค่าตัวแปรของเคอร์เนล.

ตัวอย่างที่ 3.13: ไดรอกทอรี `proc`

		ไดรอกทอรี <code>proc</code>						
1/	17700/	5908/	7526/	7697/	7743/	7927/	driver/	mounts@
10/	17706/	6/	7527/	7698/	7745/	8/	execdomains	mtrr
11/	17707/	6558/	7545/	7699/	7747/	8228/	fb	net/
12/	17710/	6560/	7547/	7701/	7749/	8235/	filesystems	partitions
13/	17711/	671/	7548/	7702/	7750/	8246/	fs/	pci
14/	18888/	7/	7613/	7703/	7751/	9/	ide/	scsi/
149/	2/	7045/	7631/	7722/	7756/	acpi/	interrupts	self@
15/	21388/	7064/	7633/	7723/	7757/	asound/	iomem	slabinfo
16/	21389/	7141/	7636/	7724/	7782/	buddyinfo	ioports	speakup/
16801/	21454/	7201/	7638/	7726/	7783/	bus/	irq/	stat
17670/	3/	7202/	7640/	7727/	7784/	cmdline	kallsyms	swaps
17671/	333/	7361/	7642/	7728/	7791/	config.gz	kcore	sys/
17673/	386/	7449/	7665/	7730/	7805/	cpuinfo	kmsg	sysvipc/
17677/	4/	7453/	7680/	7732/	7811/	crypto	loadavg	tty/
17682/	495/	7522/	7691/	7734/	7823/	devices	locks	uptime
17683/	5/	7523/	7693/	7736/	7840/	diskstats	meminfo	version
17690/	5230/	7524/	7695/	7738/	7924/	dma	misc	vmnet/
17695/	5867/	7525/	7696/	7740/	7925/	dri/	modules	vmstat

ในไดรอกทอรี `proc` จะมีไฟล์และไดรอกทอรีอยู่ต่างๆ. การดูข้อมูลต่างๆสามารถใช้คำสั่งเช่น `cat` หรือ `less` เปิดไฟล์ดูเนื้อหาที่ต้องการได้. ข้อมูลที่เกี่ยวกับระบบที่

ສາມາຄຸດໄດ້ເຊັ່ນ ຂໍອມູລເກີ່ວກັບໂປຣເສທິທ່ານໃນຮະບນ, ຂໍອມູລເພົາວະຂອງເຄອົງເນັດ, ຂໍອມູລເກີ່ວກັບໜ່າຍຄວາມຈຳ, ຂໍອມູລເກີ່ວກັບໜ່າຍປະມາລົກລາງ ເປັນຕົນ. ຂໍອມູລທີ່ຢູ່ໃນໄຟລືໄດ້ໄດເຮັກທອງ proc ສ່ວນໃຫ້ຈະໄມ່ມີການປັບແຕ່ງໃຫ້ອ່ານຈ່າຍເພົາຈຸດປະສົງກໍລັກ ຄືການເສັອຂໍອມູລໂດຍຕຽນຈາກເຄອົງເນັດໃນຮູບແບບຂອງໄດເຮັກທອງ. ດັ່ງນັ້ນຄ້າຕ້ອງການດູຮາຍ ລະເອີດຂອງຮະບນ, ໃທ້ໃຊ້ໂປຣແກຣມເພົາສໍາຫຼັບດູຂໍອມູລທີ່ເກີ່ວກັບຮະບນເຊັ່ນ ຄ້າຕ້ອງການ ດູການໃຊ້ຈານຂອງໜ່າຍຄວາມຈຳຕອນນີ້ໃຊ້ຄໍາສັ່ງ free ແພນທີ່ຈະດູຂໍອມູລໂດຍຕຽນຈາກໄຟລື /proc/meminfo, ອ້ອມຄ້າຕ້ອງການດູຮາຍກາລະຮາຍລະເອີດເບື້ອງຕົ້ນຂອງໂປຣເສຕ່າງໆ ກົດໃຊ້ຄໍາສັ່ງ ps ແພນທີ່ຈະດູໄຟລືທີ່ເກີ່ວກັບໂປຣເສໃນໄດເຮັກທອງ proc ເປັນຕົນ. ອ່າງໃຈ ກົດຕາມເນື່ອງຈາກຮະບນໄຟລື proc ເປັນການແສດງຂໍອມູລຈາກເຄອົງເນັດໂດຍຕຽນ, ສ່ວນໂປຣແກຣມ ແສດງຂໍອມູລຂອງຮະບນເຊັ່ນ ps ເປັນໂປຣແກຣມທີ່ຈະລູກແກ້ໄຂໄດ້ຈ່າຍໃນກຣລືທີ່ເຄື່ອງລູກນຸ້ ກຽມແລະໃຊ້ຈານໂດຍໄມ່ພຶ່ງປະສົງ. ດັ່ງນັ້ນການຮູ້ຈັກກັບຮະບນໄຟລື proc ຈະຊ່າຍໃຫ້ເຮົາສໍາວົງ ຂໍອມູລໄດ້ແມ່ນຍຳກວ່າໂປຣແກຣມແສດງຂໍອມູລຂອງຮະບນ, ແລະໃນນາງກຣລືຈະສາມາຄຸດຂໍອມູລທີ່ ໂປຣແກຣມເຫັນນັ້ນໄມ້ສາມາຄັດແສດງໄດ້ດ້ວຍ.

ໄຟລື ດູຮາຍ ອັງອິງໜ້າ 400

ໄຟລືແລະໄດເຮັກທອງຍ່ອຍທີ່ນ່າສັນໃຈໃນໄດເຮັກທອງ proc ໄດ້ແກ່.

- ໄດເຮັກທອງທີ່ເປັນຕົວເລີບ

ຕົວເລີບທີ່ເປັນຊື່ໄດເຮັກທອງກີ່ໂປຣເສ ID. ໃນໄດເຮັກທອງຍ່ອຍເຫັນນີ້ຈະເກີບຂໍອມູລ ຕ່າງໆທີ່ເກີ່ວກັບໂປຣເສນັ້ນເຊັ່ນ ຄໍາສັ່ງບຣທັດທີ່ໃຊ້ (cmdline), ໄດເຮັກທອງທີ່ໂປຣ ເສນັ້ນທຳນານອູ່ (cwd), ສາພາແວດລ້ອມທີ່ທຳນານອູ່ (environ), file descriptor ທີ່ໂປຣສີ້ (fd) ເປັນຕົນ.

- cmdline

ບຣທັດຄໍາສັ່ງຂອງເຄອົງເນັດ. ໃນໄຟລືນີ້ສາມາຄຸດຕົວເລືອກ, ຄ່າຕົວແປຕ່າງໆທີ່ສ່າງໃໝ່ ຄອງເນັດຕອນເວີມທຳນານໄດ້.

- cpuinfo

ຂໍອມູລຕ່າງໆທີ່ເກີ່ວກັບໜ່າຍປະມາລົກລາງ.

- devices

ແສດງ major device number ແລະ ດີໄວ້ character ຢ້ອງ block ທີ່ມີໃນຮະບນ.

- filesystems

ຮາຍການຮະບນໄຟລືທີ່ໃຊ້ໃນຮະບນ.

- ໄດເຮັກທອງ driver

ຂໍອມູລເກີ່ວກັບໄດຣເວັບຕ່າງໆ. ບໍ່ຈຸບັນຍັງເພີ່ມເພົາໄດຣເວັບນາງຕົວເທຳນັ້ນທີ່ໃຊ້ ໄດເຮັກທອງນີ້.

- ໄດເຮັກທອງ fs

ຂໍອມູລເກີ່ວກັບຮະບນໄຟລືຕ່າງໆເຊັ່ນ nfs, reiserfs, xfs ໄລໆ.

- ໄດເຮັກທອງ ide

ຂໍອມູລຕ່າງໆທີ່ເກີ່ວກັບດີໄວ້ແບບ ide ເຊັ່ນຍົບຕິດສົກ, ຂີ້ຕິຮອນ ໄລໆ.

- **interrupts**

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ interrupt.

- **iomem**

ข้อมูลตำแหน่งการใช้หน่วยความจำ.

- **ioports**

ข้อมูลพอร์ต I/O ต่าง.

- **meminfo**

ข้อมูลทั่วไปของการใช้งานหน่วยความจำ. คำสั่ง free จะแสดงผลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายกว่า.

- **modules**

รายชื่อโมดูลที่โหลดอยู่ในคอร์แนล (kernel module) ที่ใช้อยู่. คำสั่ง lsmod จะแสดงรายชื่อโมดูลต่าง ๆ ให้ดูง่ายกว่า.

- **mounts**

รายชื่อระบบไฟล์ที่ mount อยู่ในระบบ. คำสั่งที่เกี่ยวข้องคือ mount.

- **net**

ข้อมูลเกี่ยวกับเน็ตเวิร์กต่าง ๆ.

- **partitions**

ข้อมูลพื้นฐานของพาร์ทิชันต่าง ๆ. ข้อมูลที่ได้จากโปรแกรม fdisk จะละเอียดกว่า.

- **pci**

รายละเอียดของอุปกรณ์ที่ต่อ กับบัส PCI ในระบบ. จะใช้คำสั่ง lspci เพื่อดูรายละเอียดต่าง ๆ ได้.

- **scsi**

ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับดีไวซ์แบบ scsi เช่น ฮาร์ดดิสก์, ซีดีรอม ฯลฯ.

- **uptime**

เวลาทั้งหมดตั้งแต่เครื่องเริ่มทำงาน. ให้ใช้คำสั่ง uptime แทนที่จะดูไฟล์นี้.

- **version**

ข้อมูลรุ่นของคอร์แนลที่ใช้. ให้ใช้คำสั่ง uname จะแสดงผลได้เข้าใจง่ายกว่า.

การตั้งค่าต่าง ๆ ให้กับคอร์แนลทำได้โดยการแก้ไขไฟล์ที่อยู่ใต้ direktori /proc/sys. ใต้ direktori /proc/sys จะมี direktori อื่นๆ แบ่งตามหมวดหมู่. การตั้งค่าที่ต้องการทำได้โดยการใช้ echo ค่าที่ต้องการตั้งแล้วรีสตาร์ท direktori ในไฟล์. เมื่อตั้งค่าใหม่เรียบร้อย การตั้งค่าต่าง ๆ ของคอร์แนลถูกอัปเดต. การใช้คำสั่ง sysctl.

แล้วจะมีผลทันที, ดังนั้นควรระมัดถ้าไม่มั่นใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ควรจะอ่านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเครื่องเนลก่อนลงมือ.

ตัวอย่างเช่นถ้าไม่ต้องการตอบสนองการ ping จากเครื่องคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในเน็ตเวิร์กที่สามารถปรับแต่งค่าในเครื่องเนลโดยใส่ตัวเลข 1 ในไฟล์ /proc/sys/net/ipv4/icmp_echo_ignore_all.

ตัวอย่างที่ 3.14: การปรับแต่งระบบด้วยไฟล์ในไดเรกทอรี `/proc`.

```
# cat /proc/sys/net/ipv4/icmp_echo_ignore_all↓  
0  
# echo 1 > /proc/sys/net/ipv4/icmp_echo_ignore_all↓  
# cat /proc/sys/net/ipv4/icmp_echo_ignore_all↓  
1
```

3.6 FIFO

จากบทที่แล้วเราได้รู้จักไปป์ (หน้า 44) ซึ่งเป็นวิธีการรับข้อมูลที่ส่งออกทาง stdout ของโปรแกรมนั่นให้กับ stdin ของอีกโปรแกรมนั่นเพื่อเป็นการส่งข้อมูลระหว่างโปรแกรม. ข้อมูลที่ส่งผ่านไปป์มีลำดับ, กล่าวคือข้อมูลที่ส่งไปก่อนก็จะถึงก่อน. การถ่ายโอนข้อมูลโดยตามลำดับเช่นนี้เรียกว่า *FIFO* (*First In First Out*). ในระบบยูนิกซ์, คำว่า FIFO จะหมายถึง *named pipe* ไม่ได้หมายถึงไปป์. named pipe แปลเป็นภาษาไทยว่า “ไปป์ที่มีชื่อ” คือไฟล์ที่ทำหน้าที่เหมือนไปป์.

การสร้างไฟล์ไปป์จะใช้คำสั่ง mkfifo หรือ mknod. ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการสร้างไฟล์ไปป์ด้วยคำสั่ง mkfifo และไฟล์นั้นมีชื่อเป็น in_out.

ตัวอย่างที่ 3.15: การสร้าง named pipe

```
$ mkfifo in_out
$ ls -lF in_out
prw-r--r--    1 poonlap  users            0 Jun 17 00:25 in_out|
```

1

ในที่นี้จะเรียกว่า “ไฟล์ไปป์”

1

คำสั่ง `mknod` เป็นคำสั่งเก่าซึ่งนอก
จากจะสร้างไฟล์ไปปั้นแล้วยังสามารถ
สร้างไฟล์ดิวайซ์ได้ด้วย.

© mkfifo อ้างอิงหน้า 397

คำสั่ง `ls -l` แสดงรายละเอียดของไฟล์ในช่วงแรกเป็น `prw-r--r--`. ตัวอักษร `p` ในที่นี้บ่งบอกว่าไฟล์ดังกล่าวเป็นไฟล์ไปป์. ถ้าใช้ตัวเลือก `-F` ประกอบ, `ls` จะเติมเครื่องหมาย | ท้ายชื่อไฟล์เพื่อให้รู้ว่าเป็นไฟล์ไปป์.

ไฟล์ไปป์เป็นไฟล์สำหรับส่งข้อมูลระหว่างโปรแกรม. การใช้ไฟล์ไปป์ก็เช่นเดียวกัน กับไปป์คือต้องมีโปรแกรมที่ส่งข้อมูลเข้าไฟล์ไปป์และมีอีกโปรแกรมหนึ่งรับข้อมูลจากไฟล์ไปป์. ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 3.16: รันส์งข้อมูลระหว่างปัจจุบันด้วยไฟล์ไปป.

```
$ echo abc > in_out &.]  
[1] 10024  
$ cut -b2 in_out.]  
b  
[1]+ Done echo abc > in_out  
← ลักษณ เอกไบต์ตัวที่สองจากไฟล์ไปปร
```

ให้สังเกตว่าถ้าสั่งข้อมูลลงไฟล์ที่ไม่ใช่ไปป์ด้วย echo เมื่อสั่งคำสั่งเสร็จแล้วจะสามารถสั่งคำสั่งต่อไปได้เลย. แต่จากตัวอย่างถ้าไม่สั่งคำสั่ง echo แบบ background (หน้า 63) จะไม่สามารถสั่งคำสั่งต่อไปได้ เพราะข้อมูลที่ส่งไปทางไฟล์ไปป์มีประสมารับข้อมูลไป. การที่โปรเซส echo ค้างไปชั่วคราว (ถ้าสั่งคำสั่งแบบ foreground) แบบนี้เรียกว่าโปรเซสนั้นถูก *block* โดยเครื่องเนล. ถ้าไม่มีประสมารับข้อมูลจากไปป์ไปก็โปรเซสที่เป็นตัวป้อนข้อมูลก็จะค้างอยู่อย่างนั้น. การที่เราสั่งคำสั่งแบบ background ก็เพื่อที่จะสั่งคำสั่งต่อไปได้แต่โปรเซส echo ก็ยังถูกบล็อกอยู่จนกว่าจะมีประสมารับข้อมูลจากไปป์ไป. เมื่อสั่งคำสั่ง cut ให้อ่านข้อมูลจากไฟล์ไปป์เสร็จเรียบร้อยแล้ว, คำสั่ง echo ก็จบการทำงานได้เป็นปกติ.

มีน้อยครั้งที่จะใช้ไฟล์ไปป์แต่ไฟล์ไปป์จะช่วยแก้ปัญหาได้ในบางกรณี เช่น สมมติว่ามีโปรแกรมชื่อ genbigfile เป็นโปรแกรมประมวลผลและเก็บข้อมูลเป็นไฟล์ขนาดใหญ่มากซึ่งชื่อ bigfile. เพื่อที่จะประหยัดพื้นที่ในการเก็บไฟล์นี้เราจึงต้องอัดบีบด้วยโปรแกรมเช่น gzip ให้ไฟล์มีขนาดเล็กลง. ถ้าโปรแกรม genbigfile สามารถส่งข้อมูลออกทาง stdout ได้, เราสามารถใช้ gzip บีบอัดข้อมูลจาก stdin ได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้เขียนไฟล์ลงในฮาร์ดดิสก์ก่อนโดยใช้ไปป์. แต่โปรแกรม genbigfile ที่สมมตินี้ไม่สามารถแสดงผลทาง stdout ได้, และจุดนี้เองที่ไฟล์ไปป์มีบทบาทสำคัญ. เราสามารถบีบอัดไฟล์ผลลัพธ์ bigfile ได้โดยไม่ต้องรอให้บันทึกไฟล์นั้ลงฮาร์ดดิสก์ก่อนได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 3.17: การใช้ไฟล์ไปป์

```
$ mkfifo bigfile           ← เตรียม fifo เป็นชื่อไฟล์ที่จะเกิดขึ้น
$ genbigfile &             ← คำสั่งนี้ไม่ทำงานทันที เพราะถูกบล็อกโดยเครื่องเนล
$ gzip - < bigfile > bigfile.gz    ← ใช้ gzip มีดอเดลงข้อมูลผ่านไฟล์ไปป์
```

ก่อนที่เราสั่งคำสั่ง genbigfile ให้สร้างไฟล์ไปป์ที่มีชื่อเดียวกันกับไฟล์ที่จะเกิดขึ้นก่อน. หลังจากนั้นค่อยสั่งคำสั่ง genbigfile. เมื่อสั่งคำสั่ง genbigfile ไปแล้ว, โปรเซสนี้จะถูกเครื่องเนลบล็อก เพราะโปรเซสนี้ส่งข้อมูลออกทางไฟล์ไปป์และยังไม่มีโปรเซสปลายทางรับข้อมูล. โดยปกติคำสั่ง gzip รับอาร์กิวเมนต์เป็นไฟล์ได้แต่ไฟล์ bigfile เป็นไฟล์พิเศษจึงต้องใช้การรีไอดีเรกข้อมูลจากไฟล์ bigfile เข้ามาทาง stdin และใช้ gzip กับตัวเลือก “-” ซึ่งหมายถึงรับข้อมูลเข้าจาก stdin. เมื่อ gzip เริ่มทำงาน, genbigfile ก็ออกจากภาระถูกบล็อกแล้วเริ่มทำงานส่งข้อมูลผ่านไปป์, และ gzip ก็รับข้อมูลนั้นมาบีบอัดเก็บเป็นไฟล์ bigfile.gz ต่อไป. วิธีการนี้ทำให้บีบอัดข้อมูลได้ทันทีโดยที่ไม่ต้องเขียนข้อมูลนั้นเป็นไฟล์ลงในฮาร์ดดิสก์ก่อน (สมมติว่าโปรแกรม genbigfile ส่งข้อมูลออกเป็นไฟล์ได้อย่างเดียว, ใช้ stdout ไม่ได้).

© gzip อ้างอิงหน้า 388

3.7 UNIX Domain socket

socket ►
วิธีการที่ใช้เขียนโปรแกรมติดต่อ กันผ่านทางเต็มเวิร์ก. socket นี้จะเกี่ยวข้องกับ TCP, IP และ port.

ในที่นี้จะเรียกว่าไฟล์ socket เพื่อความชัดเจน.

socket ที่จะแนะนำต่อไปนี้ไม่ใช่ network socket แต่เป็น *UNIX domain socket*. UNIX domain socket นี้เป็นไฟล์ที่สร้างโดยโปรแกรม. ผู้ใช้ไม่สามารถสร้างไฟล์พิเศษนี้ด้วยคำสั่งเหมือนกับ FIFO. ไฟล์ socket นี้จะใช้แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างโปรเซส (IPC,

inter-process communications) เช่นเดียวกับ FIFO. นอกเหนือจากนี้แล้วไฟล์ socket ยังจะใช้โดยโปรแกรมที่ใช้งานผ่านทางเน็ตเวิร์กด้วย.

ตัวอย่างของโปรแกรมที่ใช้ไฟล์ socket ได้แก่ X เชิฟร์เวอร์. โดยปกติ X เชิฟร์เวอร์สามารถรับการติดต่อจาก client ได้ทางเน็ตเวิร์ก socket และไฟล์ socket. ถ้าเป็นการติดต่อกับเชิฟร์เวอร์ผ่านทางเน็ตเวิร์ก, ตัวเชิฟร์เวอร์จะใช้เน็ตเวิร์ก socket, ถ้าเป็นการติดต่อ กับเชิฟร์เวอร์จากเครื่องที่รันเชิฟร์เวอร์นั้น เช่นระบบเดกส์ท็อปส่วนบุคคลก็จะใช้ไฟล์ socket แทนที่จะใช้เน็ตเวิร์ก socket.

ไฟล์ socket เป็นไฟล์ที่สร้างโดยตัวโปรแกรมที่ใช้ไฟล์ socket นั้น. ผู้ใช้ไม่ต้องใส่ใจกับการสร้างไฟล์เหล่านี้. ส่วนใหญ่โปรแกรมที่ใช้ไฟล์ socket จะสร้างไฟล์ socket ที่ได้เรียกทอรี /tmp เช่นไฟล์ /tmp/.X11-unix/X0 เป็นไฟล์ socket ที่ใช้โดย X เชิฟร์เวอร์.

ตัวอย่างที่ 3.18: ไฟล์ socket ที่ใช้โดย X เชิฟร์เวอร์

```
$ ls -lF /tmp/.X11-unix/X0
srwxrwxrwx    1 root      root          0 Jun 23 20:57 /tmp/.X11-unix/X0=
```

คำสั่ง ls -l แสดงรายละเอียดไฟล์ในช่วงแรกเป็น srwxrwxrwx และตัวอักษร s บอกว่าไฟล์นี้คือไฟล์ socket. ตัวเลือก -F ช่วยเติมเครื่องหมาย = หลังชื่อไฟล์เพื่อทำให้รู้ว่าไฟล์นี้คือไฟล์ socket.

3.8 i-node

จากที่ได้แนะนำไปแล้วว่าไฟล์พิเศษที่เก็บชื่อไฟล์และที่อยู่ของไฟล์. โดยปกติแล้วไฟล์จะเก็บอยู่ในฮาร์ดดิสก์และที่อยู่ของไฟล์นี้เรียกว่า *i-node* (*index node*). นอกจากรากจะเป็นตัวบอกที่อยู่ของไฟล์แล้วยังมีข้อมูลเกี่ยวกับไฟล์ต่างๆ เช่น เจ้าของหรือรุปปัตติเกี่ยวข้องกับไฟล์, สิทธิ์การใช้ไฟล์, และประเภทของไฟล์. ตอนที่ติดตั้งระบบปฏิบัติการลินุกซ์, i-node จะถูกสร้างช่วงที่สร้างระบบไฟล์ (*file system*) หลังจากที่แบ่งพาร์ทิชัน (*partition*).

เวลาที่เราสั่งคำสั่งประมวลผลข้อมูลที่อยู่ในไฟล์, เราจะมักจะใช้ชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง. ชื่อไฟล์นี้เป็นเพียงแค่ชื่อ, ส่วนพื้นที่ในหน่วยความจำาวรที่เป็นที่เก็บข้อมูลนั้นคือไฟล์ตัวจริง. ระบบปฏิบัติการจะอ้างอิงไฟล์ด้วย i-node. และใช้ชื่อไฟล์แสดงให้มุขย์เข้าใจโดยที่ไม่ต้องรู้ i-node ของไฟล์นั้น.

กรณีที่ต้องการดูค่า i-node ของไฟล์ทำได้ด้วยคำสั่ง ls -i.

ตัวอย่างที่ 3.19: แสดงค่า i-node ของไฟล์

```
$ ls -i file
1283419 -rwxr--r--    1 poonlap  users        7 May 16 08:38 file
```

จากตัวอย่างค่า i-node ของไฟล์ file (ชื่อไฟล์) คือ 1283419. และจากรูปที่ 3.6 จะเห็นได้ว่าชื่อไฟล์หนึ่งชื่อจะจับคู่กับ i-node หนึ่งค่า. ในบางกรณีเราสามารถสร้างชื่อไฟล์ให้อ้างอิงถึงไฟล์ (i-node) ที่มีอยู่แล้วได้ดังรูปที่ 3.7

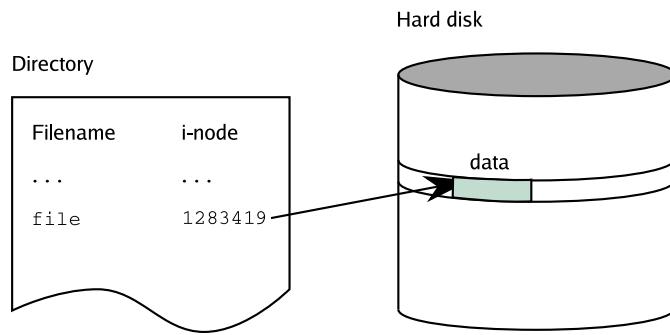
ข้างกี้เรียกไฟล์ socket ว่า IPC socket.

file system ►

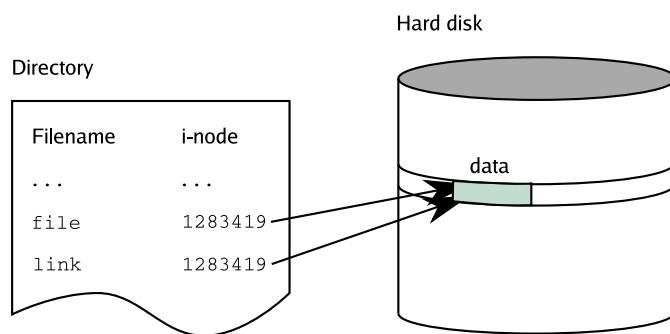
ระบบไฟล์. วิธีการที่ระบบปฏิบัติให้ในการเข้าถึงข้อมูลที่อยู่ในหน่วยความจำ. ระบบไฟล์ที่ใช้ในลินุกซ์มีหลายประเภทได้ เช่น ext2, ext3, xfs ฯลฯ.

partition ►

พาร์ทิชัน. พื้นที่ในฮาร์ดดิสก์ที่แบ่งเป็นส่วนๆ. เมื่อบนพาร์ทิชันแล้วจะไม่สามารถใช้งานได้ทันทีต้องสร้างระบบไฟล์ (*file system*) ก่อน.

รูปที่ 3.6: ความสัมพันธ์ระหว่างไฟล์, ชื่อไฟล์และ i-node

รูปที่ 3.7: ฮาร์ดลิงค์ (hard link)

3.8.1 ฮาร์ดลิงค์

ในช่วงนี้ขอให้ผู้อ่านแยกความแตกต่างระหว่าง “ไฟล์” กับ “ชื่อไฟล์” ให้ดี.

□ `ln` อ้างอิงหน้า 396

การสร้างชื่อไฟล์ใหม่ อ้างอิงถึงไฟล์ (ไฟล์จริง) ที่มีอยู่แล้วเรียกว่า การสร้างฮาร์ดลิงค์ (hard link). ซึ่งในความเป็นจริงแล้วชื่อไฟล์ที่มีตั้งแต่แรก (ในตัวอย่างคือ `file`) ก็เรียกว่า เป็นฮาร์ดลิงค์ เช่นกัน.

ตัวอย่างต่อไปนี้จะเป็นการใช้คำสั่งสร้างฮาร์ดลิงค์ซึ่งได้แก่คำสั่ง `ln` สร้างลิงค์เมื่อันกับที่แสดงในรูปที่ 3.7.

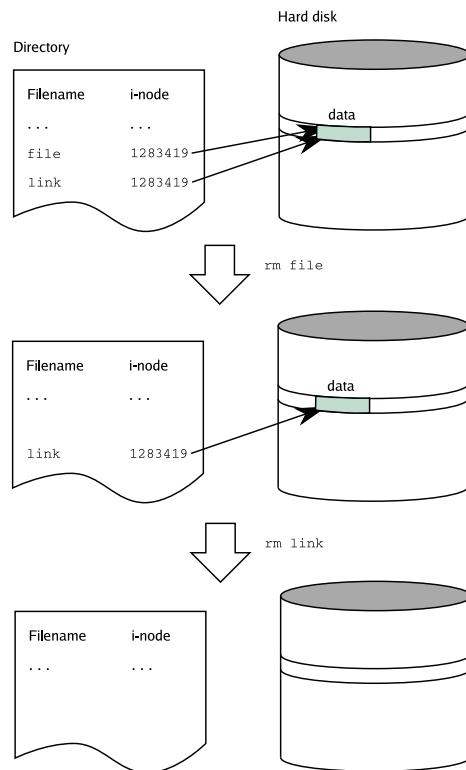
ตัวอย่างที่ 3.20: การสร้างฮาร์ดลิงค์.

```
$ ln file link
$ ls -li file link
1283419 -rwxr--r-- 2 poonlap users      7 May 16 08:38 file
1283419 -rwxr--r-- 2 poonlap users      7 May 16 08:38 link
↑ จำนวนฮาร์ดลิงค์ที่อ้างอิงกับ i-node 1283419
```

จะเห็นว่าชื่อไฟล์ (ฮาร์ดลิงค์) ทั้งสองอ้างอิงไฟล์ไฟล์เดียวกัน. ให้สังเกตว่าค่า i-node ของไฟล์ทั้งสองมีค่าเหมือนกัน, นั่นคือเป็นไฟล์ไฟล์เดียวกันแต่มีการอ้างอิงด้วยชื่อไฟล์สองชื่อ. จากตัวอย่าง `ls -li` ยังแสดงจำนวนฮาร์ดลิงค์ที่จับคู่กับ i-node ด้วย.

ถ้าเราลบไฟล์ด้วยคำสั่ง `rm` เช่น “`rm file`”, ไฟล์ `file` จะหายไป (รูปที่ 3.8). แต่ในความเป็นจริงแล้ว `rm` เป็นการลบชื่อไฟล์ไม่ได้ลบไฟล์จริง. ไฟล์จริงที่อ้างอิงด้วย

i-node นั้นจะถูกลบหรือหายไปก็ต่อเมื่อไม่มีอาร์ดลิงค์อ้างอิงถึง. ดังนั้นถ้าไม่มีอาร์ดลิงค์ link อยู่ เมื่อสั่งคำสั่ง “rm file” ทั้งชื่อไฟล์และไฟล์จริงก็จะหายไป เพราะไฟล์นั้นไม่มีอาร์ดลิงค์อื่น ๆ มาอ้างอิงอีกต่อไป.

ไฟล์ข้อมูลนั้นถ้าไม่มีอาร์ดลิงค์มาอ้างอิงก็ไม่หายไปไหน. แต่ถ้ามีการสร้างไฟล์ใหม่และเพิ่มข้อมูลเข้าไป ไฟล์นั้นเป็นที่เก็บไฟล์ใหม่ ข้อมูลที่เคยอยู่ในไฟล์เดิมจะหายไปจริงๆ และถูกกลับมาใหม่ได้.

รูปที่ 3.8: การลบไฟล์ด้วย rm

คำสั่งที่อธิบายประกอบรูป 3.8 ได้แก่ตัวอย่างต่อไปนี้. จะเห็นว่าค่า i-node ไม่เปลี่ยนแปลง, หมายความว่าไฟล์ยังไม่ได้ถูกลบไป เพราะยังมีอาร์ดลิงค์ (ชื่อไฟล์ link) อ้างอิงถึงไฟล์จริงอยู่.

ตัวอย่างที่ 3.21: การลบไฟล์ด้วย rm

```
$ rm file↵
$ ls -li link↵
1283419 -rwxr--r--    1 poonlap  users          13 Jun 26 02:35 link
                                ↑ จำนวนอาร์ดลิงค์ลดลงหนึ่งตัว
```

ไดเรกทอรีเป็นไฟล์พิเศษประเภทหนึ่ง, ดังนั้นไดเรกทอรีก็สามารถมีอาร์ดลิงค์ได้เช่นกัน. แต่อาร์ดลิงค์ของไดเรกทอรีนี้ควรจะเป็นตัวจัดการสร้างตอนนี้สร้างไดเรกทอรี. สำหรับผู้ใช้ทั่วไปหรือแม้กระทั่งก็ไม่สามารถสร้างอาร์ดลิงค์ด้วยคำสั่ง ln เนื่องจากอาร์ดลิงค์ของไฟล์ธรรมดาก็.

สมนตัวว่าเราอยู่ในไดเรกทอรี ~/tmp และสร้างไดเรกทอรีใหม่ชื่อ subdir ด้วยคำสั่ง mkdir.

ตัวอย่างที่ 3.22: สร้างไดเรกทอรี

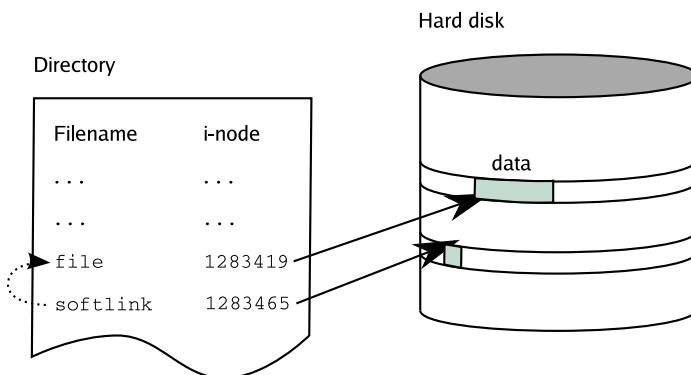
```
$ mkdir subdir
$ ls -li
total 4
1283467 drwxr-xr-x    2 poonlap  users        4096 Jun 28 00:51 subdir/
```

จะเห็นได้ว่า i-node ของไดเรกทอรีที่สร้างใหม่จะลิงค์อ้างอิงอยู่สองตัว. ตัวหนึ่งคือชื่อไดเรกทอรี (subdir) และอีกตัวหนึ่งคือลิงค์พิเศษที่เครื่องเนลสร้างให้โดยอัตโนมัติ. ลิงค์พิเศษที่เครื่องเนลสร้างให้น้อยลงไดเรกทอรีที่สร้างและมีชื่อเป็น . (จุด) และไดเรกทอรี . นี้ใช้สำหรับอ้างอิงไดเรกทอรีที่อยู่ในปัจจุบัน.

นอกจากไดเรกทอรี . แล้ว, เครื่องเนลยังสร้างลิงค์พิเศษอีกตัวคือ .. ใต้ไดเรกทอรีที่สร้างใหม่เป็นลิงค์ไปหาไดเรกทอรีแม่. ดังนั้นมีการสร้างไดเรกทอรีใหม่ในไดเรกทอรีใด ๆ, จำนวนลิงค์ที่อ้างอิงไดเรกทอรีที่สร้างนั้นจะเพิ่มขึ้นเสมอ. ในตัวอย่างข้างต้น, ไดเรกทอรี ~/tmp จะมีจำนวนลิงค์ที่อ้างอิงเพิ่มขึ้น.

3.8.2 ซอฟต์ลิงค์

อาร์ดลิงค์มีข้อจำกัดบางประการได้แก่, ไม่สามารถสร้างอาร์ดลิงค์ไปทางไฟล์ที่อยู่คนละพาร์ทิชันได และไม่สามารถสร้างอาร์ดลิงค์ไปทางไดเรกทอรี. การแก้ไขข้อจำกัดนี้สามารถทำไดโดยการสร้างซอฟต์ลิงค์ (*soft link*). ซอฟต์ลิงค์มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า *symbolic link* คือไฟล์ที่มีตัวตนจริงในหน่วยความจำตัวการโดยที่ข้อมูลของไฟล์นี้จะไปเขียนต่อ กับไฟล์ปลายทางที่กำหนดไว้ (รูปที่ 3.9).

รูปที่ 3.9: ซอฟต์ลิงค์ (soft link)

การสร้างซอฟต์ลิงค์จะใช้คำสั่ง `ln` เมื่อ Онกับการสร้างอาร์ดลิงค์แต่จะใช้ตัวเลือก `-s` ประกอบ.

ตัวอย่างที่ 3.23: การสร้างซอฟต์ลิงค์

```
$ ln -s file softlink
$ ls -li file softlink
1283419 -rwxr--r--    1 poonlap  users        13 Jun 26 02:35 file
1283465 lrwxrwxrwx    1 poonlap  users        4 Jun 27 22:17 softlink -> file
```

รายละเอียดของคำสั่ง `ls` ช่วงแรกได้แก่ `lrwxrwxrwx`, และตัวอักษร `l` นี้บ่งบอกว่าไฟล์นี้คือซอฟต์ลิงค์. ให้สังเกตว่าค่า `i-node` เป็นคุณลักษณะค่ากับไฟล์ที่ลิงค์ไปหา. และรายละเอียดของตัวเลือก `-l` จะแสดงไฟล์ที่ลิงค์ไปหาด้วย. ถ้าใช้ตัวเลือก `-F`, คำสั่ง `ls` จะเติมตัวอักษร `@` หลังชื่อไฟล์เพื่อบ่งบอกว่าไฟล์นั้นเป็นลิงค์.

3.9 รายละเอียดของไฟล์

การแสดงรายละเอียดของไฟล์จะใช้คำสั่ง `ls` กับตัวเลือก `-l`.

ตัวอย่างที่ 3.24: คำสั่ง `ls -l` แสดงรายละเอียดของไฟล์.

```
$ ls -l
total 4
drwxr-xr-x    2 poonlap  users        4096 Jul 20 00:21 bar
-rw-r--r--    1 poonlap  users          0 Jul 20 00:21 foo
```

เมื่อใช้ตัวเลือก `-l` ดูรายละเอียดของไฟล์โดยเรียงตามตัวอย่าง, บรรทัดแรก (`total 4`) จะแสดงจำนวนพื้นที่ที่ใช้ไปโดยไฟล์โดยเรียงในหน่วยบล็อก (block). จากนั้นจะแสดงรายละเอียดของไฟล์หรือไฟล์ที่ต้องการทั้งตัวและนาม.

โดยทั่วไป 1 บล็อกจะหมายถึง 1024 ไบต์.

ตัวอักษรที่เรียงกัน 10 เช่น `drwxr-xr-x` ในตัวอย่างจะบอกประเภทของไฟล์โดยใช้อักษรตัวแรก, ส่วนอักษร 9 ตัวที่เหลือจะแสดงรายละเอียดสิทธิ์การใช้ไฟล์หรือไฟล์ที่ต้องการที่อยู่ในบล็อก. ตัวเลขที่อยู่ถัดจากตัวอักษร 10 ตัวคือจำนวนอาร์ดลิงค์ที่อ้างอิงไฟล์. ไฟล์ที่มีจำนวนอาร์ดลิงค์อย่างน้อย 2 ตัว. อาร์ดลิงค์ตัวแรกคือชื่อไฟล์ (file) และอาร์ดลิงค์อีกตัวคือชื่อไฟล์ที่ต้องการ (target). ที่อ้างอิงไฟล์ที่ต้องการ (file / target).

ตารางที่ 3.3: ตัวอักษรที่ใช้แสดงประเภทของไฟล์.

ตัวอักษร	คำอธิบาย
d	ไฟล์เดียวช่อง (block device)
b	ไฟล์เดียวช่อง (character device)
c	ซอฟต์ลิงค์
l	ไฟล์ไปป์
p	ไฟล์ socket
s	ไฟล์ธรรมดា
-	

รายละเอียดที่แสดงต่อจำนวนอาร์ดลิงค์คือชื่อเจ้าของไฟล์ซึ่งได้แก่ชื่อผู้ถือสิทธิ์, และชื่อกลุ่ม (group) ของไฟล์. โดยปกติผู้ใช้ในระบบมีอยู่ในกลุ่มผู้ใช้ที่กำหนดไว้กลุ่มโดยกลุ่มนี้จะเช่นผู้ใช้ทั่วไปจะอยู่ในกลุ่ม `users`. เวลาที่สร้างไฟล์หรือไฟล์ที่ต้องการขึ้นมาอาจจะถือว่าเจ้าของไฟล์คือผู้ที่สร้างไฟล์นั้น, และกลุ่มของไฟล์คือกลุ่มที่ผู้สร้างไฟล์นั้นอยู่.

ข้อมูลที่ถูกจัดจากเจ้าของไฟล์และกุญแจได้แก่ ขนาดของไฟล์, timestamp และชื่อไฟล์. ขนาดของไฟล์จะแสดงเป็นจำนวนไบต์. หรือใช้ตัวเลือกที่แสดงในตารางที่ 3.4 แสดงขนาดของไฟล์ในหน่วยที่ต้องการ. timestamp คือเวลาที่ไฟล์นั้นถูกแก้ไขเป็นครั้งสุดท้าย.

ตารางที่ 3.4: ตัวเลือกของ ls ที่เกี่ยวกับการแสดงขนาดของไฟล์.

ตัวเลือก	ความหมาย
-h	แสดงหน่วยที่มนูย์อ่านแล้วเข้าใจ เช่น M (megabytes) หรือ G (gigabytes) เป็นต้น.
-k	แสดงหน่วยเป็นกิโลไบต์.
-s	แสดงหน่วยเป็นบล็อก (1024 ไบต์)
-S	เรียงลำดับไฟล์ที่แสดงตามพื้นที่ไฟล์.

3.9.1 คำสั่ง stat

(stat อ้างอิงหน้า 399)

คำสั่งที่แสดงรายละเอียดของไฟล์ได้ละเอียดกว่าคำสั่ง ls คือ stat. คำสั่ง stat จะแสดงสถานะของไฟล์หรือระบบไฟล์ที่ใช้บันทึกไฟล์นั้น.

ตัวอย่างที่ 3.25: แสดงสถานะของไฟล์ด้วย stat.

```
$ stat foo
  File: 'foo'
  Size: 2          Blocks: 8          IO Block: 4096   regular file
Device: 342h/834d    Inode: 575494      Links: 1
Access: (0600/-rw-----)  Uid: ( 1000/ poonlap)  Gid: ( 100/   users)
Access: 2004-07-20 23:03:01.000000000 +0900
Modify: 2004-07-20 01:29:37.000000000 +0900
Change: 2004-07-20 23:02:14.000000000 +0900
```

ผลลัพธ์ของคำสั่งมีคำอธิบายสั้นๆ และมีความหมายในตัวเอง. ในที่นี้ขออธิบายเกี่ยวกับ timestamp ของไฟล์ซึ่งจากคำสั่ง stat จะแสดง timestamp สามอย่างคือ

1. Time of last access (atime) ได้แก่เวลาล่าสุดที่มีการเปิดไฟล์. การใช้ไฟล์ในที่นี้รวมถึงการอ่าน, สร้าง, แก้ไขไฟล์.
2. Time of last modification (mtime) ได้แก่เวลาล่าสุดที่มีการแก้ไขเนื้อหาไฟล์.
3. Time of last status change (ctime) ได้แก่เวลาล่าสุดที่มีการเปลี่ยนสภาพของไฟล์ เช่นการแก้สิทธิ์การใช้ไฟล์.

จะเห็นว่าเครื่องเนลจะบันทึกเวลา atime ทุกครั้งเมื่อเปิดไฟล์ใด ๆ ตาม. สำหรับระบบที่ไม่สนใจข้อมูลของ atime อาจจะปรับแต่งระบบให้ไม่บันทึกค่า atime ได้โดยตอนที่ mount ให้ใช้ตัวเลือก -o noatime. การไม่บันทึก atime อาจจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของระบบได้ด้วย.

3.10 การเปลี่ยนเจ้าของและกลุ่มของไฟล์

คำสั่ง `chown` เป็นคำสั่งสำหรับเปลี่ยนเจ้าของไฟล์ซึ่งผู้ใช้ที่จะเปลี่ยนเจ้าของไฟล์นั้นคือ root เท่านั้น. คำสั่ง `chown` นอกจากจะเปลี่ยนเจ้าของไฟล์ได้แล้วยังเปลี่ยนกลุ่มผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องได้พร้อมๆ กันตามตัวอย่างต่อไปนี้.

□ `chown` ว่างอิงหน้า 405

ตัวอย่างที่ 3.26: การเปลี่ยนเจ้าของไฟล์.

```
# ls -l foo.  
-rw-r--r--    1 root      root          0 Jul 24 13:28 foo  
# chown poonlap:users foo.  
# ls -f foo.  
-rw-r--r--    1 poonlap   users         0 Jul 24 13:28 foo
```

สำหรับผู้ใช้ทั่วไปแล้วไม่มีสิทธิ์ที่จะเปลี่ยนเจ้าของไฟล์, แต่สามารถเปลี่ยนกลุ่มผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องกับไฟล์นั้นได้ถ้าผู้ใช้นั้นอยู่ในกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยน. เช่นถ้าผู้ใช้อยู่ในกลุ่ม wheel ก็สามารถเปลี่ยนกลุ่มผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องกับไฟล์นั้นไปเป็น wheel ได้ด้วยคำสั่ง `chgrp`.

□ `chgrp` ว่างอิงหน้า 394

ตัวอย่างที่ 3.27: การเปลี่ยนกลุ่มของไฟล์.

```
$ ls -l foo.  
-rw-r--r--    1 poonlap   users         0 Jul 24 13:28 foo  
$ chgrp wheel foo.  
$ ls -l foo.  
-rw-r--r--    1 poonlap   wheel        0 Jul 24 13:28 foo
```

3.11 สิทธิการใช้ไฟล์

เนื่องจากระบบปฏิบัติการลินุกซ์และยูนิกซ์สามารถมีผู้ใช้ในระบบได้หลายคน, จึงมีแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิ์ (permission) อนุญาติให้ผู้ใช้ในระบบใช้ไฟล์ที่ต้องการได้. ไฟล์หรือไดเรกทอรีในลินุกซ์แต่ละไฟล์จะมีเจ้าของไฟล์, และกลุ่มของไฟล์. เราสามารถอนุญาติประเททการใช้งานไฟล์แบบต่างๆ เช่นการอ่าน, สร้าง, แก้ไข ฯลฯ โดยแยกประเททผู้ใช้ไฟล์ออกเป็นเจ้าของไฟล์ (owner), ผู้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน (group) และผู้ใช้อื่นๆ (other).

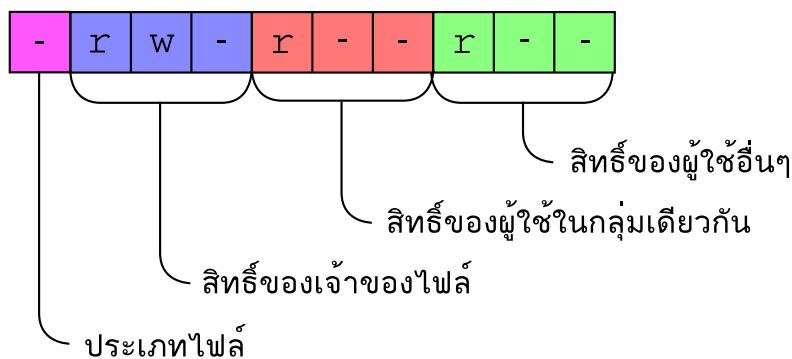
คำสั่ง `ls` กับตัวเลือก `-l` จะแสดงสิทธิการใช้ไฟล์ของไฟล์นั้นๆ. จากตัวอย่างที่ 3.24 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการใช้ไฟล์คือตัวอักษร `rw-r--r--` ซึ่งเป็นตัวอักษรที่อยู่ถัดจากตัวอักษรที่แสดงประเภทของไฟล์. อักษรสามตัวแรก (`rw-`) เป็นสิทธิ์ที่เจ้าของไฟล์ได้รับอนุญาต. อักษรสามตัวถัดไปเป็นสิทธิ์ที่ผู้ใช้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันได้รับอนุญาต. และอักษรสามตัวสุดท้ายเป็นสิทธิ์ที่ผู้ใช้นอกเหนือจากทั้งล่ามมาแล้วได้รับอนุญาต.

ในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์และลินุกซ์สิทธิการใช้ไฟล์กำหนดโดยโหมด (*mode*) ซึ่งเป็นค่าตัวเลขที่แสดงได้ด้วยบิต 9 ตัว (รูปที่ 3.11) ที่เกี่ยวกับสิทธิการใช้ไฟล์และบิตพิเศษ 3 ตัวที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของไฟล์นั้น.

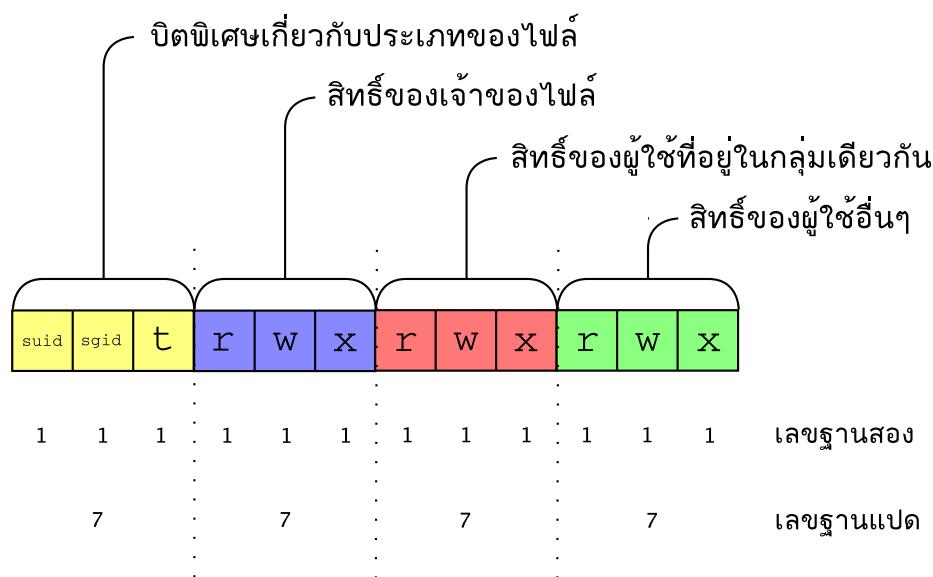
บิตที่เกี่ยวกับสิทธิการใช้ไฟล์จะอยู่ในตำแหน่งลำดับ 9 หลัก, และใช้สัญลักษณ์ `r`, `w`

ช่วงที่ 3.12 จะอธิบายเกี่ยวกับบิตพิเศษ.

รูปที่ 3.10: ผลลัพธ์ของคำสั่ง `ls -l` ที่เกี่ยวกับสิทธิ์การใช้ไฟล์และประเภทของไฟล์.

รูปที่ 3.11: ความสัมพันธ์ระหว่างโหมดและตำแหน่งบิต.

และ x แทนบิตในแต่ละตำแหน่ง. เช่นถ้าบิตในหลักแรกเป็น 1 ตัวอักษรที่ใช้ในตำแหน่งนั้นจะแทนค่าบิตด้วย x, ถ้าไม่มีการตั้งค่าบิตนี้ (ค่าเป็น 0) ก็จะแสดงด้วยตัวอักษร -.

3.11.1 สิทธิ์การกระทำ

สิทธิ์ที่สามารถกระทำได้กับไฟล์แบ่งออกเป็น 3 ชนิดใหญ่ๆ ได้แก่ read permission (r), write permission (w) และ execute permission (x). การกระทำเหล่านี้มีความหมายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าตัวถูกกระทำเป็นไฟล์หรือเป็นไดเรกทอรี.

การกระทำกับไฟล์

- r : อนุญาตให้เปิดอ่านข้อมูลในไฟล์ได้.
- w : อนุญาตให้แก้ไขข้อมูลในไฟล์ได้.

- x : อนุญาตให้ไฟล์นั้นกระทำการได้. ไฟล์ที่กระทำการได้หมายถึงไฟล์โปรแกรม. ถ้ามีไฟล์โปรแกรมแต่ไม่อนุญาติสิทธิ์กระทำการกับไฟล์โปรแกรมนั้นก็ไม่สามารถทำงานได้.

การกระทำการกับไฟล์

- r : อนุญาตให้แสดงรายการไฟล์ต่างๆที่อยู่ในไฟล์. หมายถึงอนุญาตให้เปิดไฟล์แล้วอ่านข้อมูลที่บันทึกอยู่ในไฟล์. ข้อมูลที่บันทึกอยู่ในไฟล์คือรายการไฟล์หรือไฟล์ย่อยต่างๆ.
- w : อนุญาตให้สร้างหรือลบไฟล์ในไฟล์. หมายถึงอนุญาตให้แก้ไขรายการไฟล์หรือไฟล์ย่อยที่บันทึกอยู่ในไฟล์.
- x : อนุญาตให้เข้าไปในไฟล์. หมายถึงอนุญาตให้ใช้คำสั่ง cd เปลี่ยนไฟล์กระทำการปัจจุบันไปเป็นไฟล์นั้นได้. เพราะฉะนั้นไฟล์ต้องตั้งค่าบิตนี้ไว้เสมออย่างน้อยในตำแหน่งเจ้าของไฟล์. มิฉะนั้นจะไม่สามารถเปลี่ยนไฟล์เป็นไฟล์อื่นได้.

3.11.2 การแก้สิทธิ์การใช้ไฟล์

เจ้าของไฟล์สามารถแก้สิทธิ์การใช้ไฟล์ได้ด้วยคำสั่ง chmod. ผู้ใช้ต้องระบุโหมดซึ่งก็คือรายละเอียดของสิทธิ์ที่ต้องการตั้งเป็นอาร์กิวเมนต์ให้กับคำสั่ง. วิธีการระบุโหมดมี 2 แบบคือการระบุเป็นตัวอักษรหรือระบุเป็นบิตด้วยเลขฐานแปด.

□ chmod อ้างอิงหน้า 394

การระบุเป็นตัวอักษรเรียกว่า *symbolic mode* โดยมีรูปแบบดังนี้.

```
chmod [ugo] [+-=] [rwx] file
```

[ugoa] เป็นช่วงที่ระบุว่าใครได้รับอนุญาตให้ทำอะไรกับไฟล์ได้. เครื่องหมาย + หมายถึงเพิ่มสิทธิ์. เครื่องหมาย - หมายถึงการตัดสิทธิ์. และเครื่องหมาย = เป็นการให้สิทธิ์ที่ต้องการ. และสิทธิ์การใช้ไฟล์ได้อธิบายไปแล้วในตารางที่ ??.

ตารางที่ 3.5: ตัวแปรโหมดที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้

ตัวอักษร	ความหมาย
u	เจ้าของไฟล์
g	ผู้ใช้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน
o	ผู้ใช้อื่นๆ
a	ผู้ใช้ทั้งหมด. มีค่าเท่ากับ ugo

ตัวอย่างเช่นการอนุญาตให้ผู้ใช้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันดูรายการไฟล์ที่อยู่ในโหมดไฟล์ของตัวเอง, ตั้งค่าได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 3.28: อธิบายให้ผู้ใช้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันดูรายการไฟล์ที่อยู่ในโหมดเรเกกอรี.

```
$ chmod g+rwx ~ ↵
```

วิธีการระบุโหมดของสิทธิ์การใช้ไฟล์อีกวิธีหนึ่งคือการระบุโหมดด้วยบิตที่ต้องการตั้ง. ให้คิดว่า `rwxrwxrwx` เป็นการเรียงกันของตัวเลขฐานสอง (บิต) 9 ตัวคือ 111111111. สิทธิ์ที่อนญาตจะให้บิตที่สอดคล้องเป็น 1 และสิทธิ์ที่ไม่อนญาตจะให้บิตที่สอดคล้องเป็น 0. เช่น `rw-rw----` จะเขียนในรูปของเลขฐานสองเป็น 110110000. เวลาใช้กับคำสั่ง `chmod` ให้แปลงบิตเหล่านี้เป็นเลขฐานแปดก่อน.

ตัวอย่างเช่นถ้าต้องการอนญาตให้เจ้าของไฟล์และคนที่อยู่ในกลุ่มสามารถแก้ไขและอ่านไฟล์ชื่อ `file` ได้ให้ตั้งค่าโหมดเป็น 660. ในตารางที่ 3.6 แสดงโหมดต่างๆที่ใช้ป้อยและความหมาย.

ตัวอย่างที่ 3.29: การใช้คำสั่ง `chmod` โดยใช้เลขฐานแปดเป็นโหมด.

```
$ chmod 660 file ↵
$ ls -l file ↵
-rw-rw---- 1 poonlap users          13 Jun 26 02:35 file
```

นอกจากการตั้งสิทธิ์การใช้ไฟล์ด้วยคำสั่ง `chmod` แล้ว, ถ้าเครื่องเนลที่ใช้อู่สันสนุน *Extended attribute* ของระบบไฟล์, *Access Control List (ACL)* ก็จะสามารถตั้งสิทธิ์การใช้ไฟล์ได้ละเอียดขึ้น เช่น ระบุสิทธิ์เฉพาะของผู้ใช้หรือกลุ่ม, ป้องกันไม่ให้ลบไฟล์ เป็นต้น.

3.11.3 สิทธิ์การใช้ไฟล์โดยปริยาย

เราสามารถตั้งค่าสิทธิ์การใช้ไฟล์โดยปริยายได้จากค่าของ `umask`. `umask` คือค่าบิต (เลขฐานแปด) ที่ใช้ตั้งสิทธิ์ที่ไม่ต้องการอนญาต. ตัวอย่างเช่น `umask` ที่มีค่าเป็น 022 หมายความถึงถ้ามีการสร้างไฟล์ใหม่, จะไม่อนญาตให้ผู้ใช้ในกลุ่มเดียวกันและผู้ใช้อื่นๆเขียนไฟล์. คำสั่งที่ใช้ตั้งค่าหรือดูค่า `umask` ได้แก่คำสั่ง `umask`. โดยปกติจะตั้งค่า `umask` ไว้ในไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของเซลล์.

ตัวอย่างที่ 3.30: ตั้งและดูค่า `umask`.

```
$ umask ↵
0022
$ touch foo ↵
$ ls -l foo ↵
-rw-r--r-- 1 poonlap users          0 Jul 22 00:48 foo
$ umask 066 ↵
$ touch bar ↵
-rw----- 1 poonlap users          0 Jul 22 00:53 bar
```

เวลาสร้างไฟล์ใหม่, ลินก์จะตั้งสิทธิ์การใช้ไฟล์เป็น 666 และลบออกด้วยค่าของ `umask`. ดังนั้นถ้า `umask` มีค่าเป็น 022, สิทธิ์การใช้ไฟล์ของไฟล์ที่สร้างใหม่จะเป็น 666 - 022 ซึ่งได้ผลลัพธ์เป็น 644 (`-rw-r--r--`). การสร้างไฟล์ใหม่ก็มีหลักการคล้าย

ตารางที่ 3.6: โหมดที่ใช้บ่อย.

สิทธิ์การใช้ไฟล์	โหมด	ความหมาย
-rw-----	600	เจ้าของไฟล์เป็นผู้ใช้คนเดียวที่รับอนุญาตอ่านและเขียนไฟล์นั้น.
-rw-r--r--	644	เจ้าของไฟล์สามารถอ่านและเขียนไฟล์ได้, ผู้ใช้คนอื่นๆ อ่านได้อย่างเดียว. ตั้งค่าการใช้ไฟล์แบบนี้เมื่อต้องการให้คนอื่นอ่านไฟล์นี้.
-rw-rw-rw-	666	ใครก็ได้อ่านเขียนไฟล์นี้ได้. การตั้งค่าการใช้ไฟล์แบบนี้ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยและไม่เหมาะสม เพราะใครก็ได้สามารถแก้ไขเนื้อหาได้.
-rwx-----	700	เจ้าของไฟล์เท่านั้นที่สามารถอ่านเขียนและรันไฟล์นี้. ไฟล์นี้อาจจะเป็นไฟล์โปรแกรมที่ไม่ต้องการให้คนอื่นรันได้นอกจากเจ้าของไฟล์.
-rwxr-xr-x	755	เจ้าของไฟล์มีสิทธิ์เขียนอ่านและรัน. สำหรับผู้ใช้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันและคนอื่นๆ จะอ่านและรันได้, แต่แก้ไขไฟล์ไม่ได้.
-rwxrwxrwx	777	ใครก็ได้เขียน, อ่าน, และรันไฟล์นั้นได้. การตั้งค่าสิทธิ์แบบนี้ไม่ปลอดภัยเพราะใครก็ได้แก้ไขไฟล์นี้ได้.
-rwx--x--x	711	เจ้าของไฟล์มีสิทธิ์หมด. คนอื่นที่เหลืออนุญาตให้รันไฟล์นั้นได้อย่างเดียว. ในกรณีนี้ผู้ใช้ที่ไม่ใช่เจ้าของไฟล์จะไม่สามารถก่อปั๊ไฟล์ได้.
drwx-----	700	ไดเรกทอรีนี้เจ้าของมีสิทธิ์การทำทุกอย่าง. ผู้ใช้อื่นๆ ไม่มีสิทธิ์ทำอะไรทั้งสิ้น.
drwxr-xr-x	755	เจ้าของไดเรกทอรีมีสิทธิ์ทุกอย่าง. คนอื่นๆ เข้ามาในไดเรกทอรีนี้ได้และแสดงรายการไฟล์ได้.
drwx--x--x	711	เจ้าของไดเรกทอรีมีสิทธิ์ทุกอย่าง. คนอื่นๆ ไม่มีสิทธิ์ดูรายการไฟล์ที่อยู่ในไดเรกทอรี. แต่ถ้ารู้ชื่อไฟล์ที่อยู่ในไดเรกทอรีนั้นก็สามารถอ่านไฟล์นั้นได้.

กัน, ลินักซ์จะตั้งสิทธิ์การใช้ไฟล์เป็น 777 และลบออกด้วยค่าของ umask. ถ้าค่า umask เป็น 022 ก็ได้ไดเรกทอรีที่มีสิทธิ์การใช้ไฟล์เป็น 755 (-rwxr-xr-x).

3.12 บิต uid, sgid และ sticky

ในค่าของโหมดที่ใช้ตั้งสิทธิ์การใช้ไฟล์มีบิตพิเศษ 3 ตัวที่เกี่ยวกับประเภทของไฟล์อยู่ด้วยซึ่งในช่วงที่ผ่านมาไม่ได้ระบุค่าบิตพิเศษเหล่านี้. บิตพิเศษ 3 ตัวได้แก่.

- บิต *suid* เป็นบิตที่เกี่ยวกับไฟล์โปรแกรม. สำหรับไฟล์โปรแกรมที่มีการตั้งค่าบิต

uid ไว้, เวลาที่ผู้ใช้ได้รันไฟล์ (โปรแกรม) นั้นจะมีผลเหมือนกับเจ้าของไฟล์นั้นเป็นผู้กระทำการรันโปรแกรม. การที่ UID ของผู้ใช้ที่สั่งคำสั่งนั้นเปลี่ยนไปเป็น UID ของเจ้าของไฟล์จะมีผลต่อการทำงานอยู่เรียกว่า effective UID คือ UID ที่มีผลจริงเมื่อใช้งาน. ไฟล์ที่มีค่าบิต suid อยู่เวลาดูรายละเอียดไฟล์ด้วยคำสั่ง ls, จะมีตัวอักษร s แทนอยู่ในตำแหน่ง x ของเจ้าของไฟล์.

2. บิต sgid เป็นบิตที่เกี่ยวกับไฟล์โปรแกรม เช่นกัน. เวลาที่ผู้ใช้ได้รันไฟล์โปรแกรมนั้นจะมีผลให้ผู้ใช้นั้นเหมือนอยู่ในกลุ่มเดียวกับไฟล์ในอยู่. การที่ GID ของผู้ใช้ที่สั่งคำสั่งนั้นเปลี่ยนไปเป็น GID ของกลุ่มไฟล์จะมีผลต่อการทำงานอยู่เรียกว่า effective GID. ไฟล์ที่มีค่าบิต sgid อยู่เวลาดูรายละเอียดไฟล์ด้วยคำสั่ง ls, จะมีตัวอักษร s แทนอยู่ในตำแหน่ง x ของกลุ่มไฟล์.
3. บิต sticky ใช้กับไดเรกทอรี, คือผู้ใช้ที่ลบไฟล์ได้ไดเรกทอรีนั้นต้องเป็นผู้สร้างไฟล์นั้นเท่านั้น. ไดเรกทอรีที่ใช้ sticky bit นี้ เช่น ไดเรกทอรี /tmp เป็นไดเรกทอรีที่ครุก์ได้สามารถสร้างไฟล์ไดแต่ไม่สามารถลบไฟล์ที่ไม่ใช่ของตัวเอง. คำสั่ง ls ที่แสดงรายละเอียดไฟล์จะแสดงเครื่องหมาย t ที่ตำแหน่ง x ของผู้ใช้อื่น ๆ.

ตัวอย่างที่ 3.31: ไฟล์ที่มีค่าบิต suid, sgid และ sticky

```
$ ls -l /usr/bin/passwd
-rwsr-xr-x  1 root      root      26512 Apr 13 17:33 /usr/bin/passwd          ← ไฟล์ที่มีค่าบิต suid
$ ls -l /usr/bin/man
-rwxr-sr-x  1 root      man       40400 Apr 13 16:46 /usr/bin/man          ← ไฟล์ที่มีค่าบิต sgid
$ ls -l / | grep tmp
drwxrwxrwt  28 root     root      4096 Jul 24 16:25 tmp                ← ไดเรกทอรีที่มีค่าบิต sticky
```

passwd อ้างอิงหน้า 407

ถ้ามีไฟล์โปรแกรมที่ตั้งค่าบิต suid ไว้และเจ้าของโปรแกรมนั้นคือ root, เวลาที่ผู้ใช้ทั่วไปรันโปรแกรมนั้นก็จะเหมือนกับ root เป็นผู้รันโปรแกรมนั้น. เนื่องจาก root สามารถลบ, อ่านไฟล์ได้ ถูกต้องในระบบ, โปรแกรมที่รันนั้นก็จะได้รับสิทธิ์ที่ root สามารถกระทำได้เช่นกัน. ตัวอย่างโปรแกรมที่ตั้งค่าบิต suid ไว้ เช่น โปรแกรม passwd.

ตัวอย่างที่ 3.32: ค่าบิต suid ของคำสั่ง passwd

```
$ ls -l /usr/bin/passwd
-rwsr-xr-x  1 root      root      26512 Apr 13 17:33 /usr/bin/passwd
$ ls -l /etc/shadow
-rw-----  1 root      root      615 Jul  4 21:05 /etc/shadow
```

โปรแกรม passwd เป็นโปรแกรมที่ต้องแก้ไขไฟล์ /etc/shadow ซึ่งเป็นไฟล์ที่เก็บรหัสผ่านที่ผ่านการเข้ารหัสเรียบร้อยแล้ว. ผู้ที่มีสิทธิ์ในการอ่านและแก้ไขไฟล์นี้คือ root เท่านั้น, ดังนั้นไฟล์โปรแกรม passwd จึงมีการตั้งค่าบิต suid ไว้เพื่อให้ครุก์ได้เมื่อสั่งคำสั่ง passwd แล้วอ่านและแก้ไขไฟล์ /etc/shadow ได้.

โปรแกรมที่มีเจ้าของเป็น root และตั้งค่าบิต suid ไว้ในบางครั้งอาจเป็นตัวก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบถ้าหากจูโจมโดยวิธี buffer overflow. เพราะฉะนั้นจึงควรระวังหากไม่จำเป็นไม่ควรจะใช้หรือเก็บไฟล์โปรแกรมที่ตั้งค่าบิต suid ไว้.

buffer overflow ▶

เป็นอาการที่โปรแกรมไม่สามารถรับข้อมูลเข้ามาให้สิ้นพื้นที่ที่รองรับ (buffer). ในกรณีที่โปรแกรมนั้นออกแบบ naïve ได้, อาจจะทำให้ระบบเกิดความเสียหายหรือเป็นภัยทางผู้ที่รันโปรแกรมที่มีค่าบิต suid สั่งคำสั่งหรือกระทำการที่ root กระทำได้.

3.12.1 การตั้งค่าบิตพิเศษ

การตั้งค่าบิต uid ให้กับไฟล์ทำได้โดยใช้คำสั่ง chmod โดยมีรูปแบบต่อไปนี้.

```
chmod [ug]+[st] file
```

การระบุโหมดแบบ symbolic, u+s จะหมายถึงการตั้งค่าบิต uid, g+s หมายถึงการตั้งค่าบิต sgid, และ o+t จะหมายถึงการตั้งค่าบิต sticky. การระบุโหมดเป็น +s จะหมายถึงตั้งค่าบิตทั้ง uid และ sgid ทั้งสองตัว.

การระบุโหมดแบบใช้ค่าบิตจะเพิ่มบิต 3 ด้านหน้าบิตของสิทธิ์การใช้ไฟล์. เช่นถ้าสิทธิ์การใช้ไฟล์ที่ต้องการตั้งให้ไฟล์เป็น 755 และต้องการให้ไฟล์นี้มีค่าบิต uid ด้วยจะเพิ่มบิตอีกสามตัวข้างหน้าเป็น 4755. กล่าวคือค่า 4000 คือบิต uid, 2000 คือบิต sgid, และ 1000 คือบิต sticky ตามลำดับ.

คุรุปที่ 3.11 ประคอนเรื่องโหมด.

3.13 การจัดการไฟล์และไดเรกทอรีเบื้องต้น

การจัดการกับไฟล์และไดเรกทอรีเป็นงานที่เกิดขึ้นบ่อยเช่นการลบไฟล์, สร้างไดเรกทอรี, ย้ายไฟล์ไปที่ต่างๆ ฯลฯ. งานเหล่านี้ผู้ใช้อาจจะใช้ file browser แบบ GUI เช่น nautilus หรือ konqueror ก็ได้. แต่สำหรับระบบที่ไม่สามารถใช้ X windows หรือเช่นระบบที่เป็นเซิฟเวอร์, การเรียนรู้และใช้คำสั่งสำหรับจัดการไฟล์, ประมวลผลข้อมูลในไฟล์มีความสำคัญอย่างยิ่ง.

คำสั่งที่จัดการไฟล์และไดเรกทอรีส่วนใหญ่จะรับชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรีเป็น参数 กิวามนัตและสามารถรับชื่อไฟล์หลาย ๆ ไฟล์ได้ในคราวเดียวกัน.

3.13.1 การสร้างไฟล์

การสร้างไฟล์ที่ไม่มีข้อมูล (ไฟล์เปล่า) อาจทำได้โดยการรีไดเรกหรือใช้คำสั่ง touch.

ตัวอย่างที่ 3.33: การสร้างไฟล์เปล่าด้วยการรีไดเรกและคำสั่ง touch

```
$ > file1↵
$ touch file2↵
$ ls -l file[12]↵
-rw-r--r--    1 poonlap  users          0 Jul  8 22:45 file1
-rw-r--r--    1 poonlap  users          0 Jul  8 22:46 file2
```

การสร้างไฟล์เทิร์กซ์ที่มีเนื้อหาสั้นๆ, ใช้คำสั่ง cat กับการใช้ here document จะเป็นวิธีที่สะดวกที่สุดแต่จะไม่สามารถแก้ไขบรรทัดที่พิมพ์ไปแล้ว.

ตัวอย่างที่ 3.34: การสร้างไฟล์เทิร์กแบบสั้นๆด้วย cat

```
$ cat <<EOF > hello.c↵
> #include <stdio.h>
```

```
> main() printf("Hello World!\n");
EOF
```


บรรณาธิกรนี้สำหรับงานทั่วไปหมายถึงบรรณาธิกรที่ใช้เขียน, แก้ไขтекซ์ไฟล์, ไม่ใช้ word processor เช่น OpenOffice.

การสร้างไฟล์เท็กซ์ฯ ๆหรือแก้ไขไฟล์ที่มีอยู่แล้วควรจะใช้บรรณาธิกรนี้สำหรับงานทั่วไปเช่น vi, emacs, gedit, nano ฯลฯ.

สำหรับการสร้างไฟล์ที่มีขนาดไม่เป็นศูนย์ปλอมๆ, ให้ใช้คำสั่ง dd ตามที่แสดงในตัวอย่างที่ 3.10 (หน้า 100).

3.13.2 การสร้างไดเรกทอรี

□ mkdir อ้างอิงหน้า 397

การสร้างไดเรกทอรีจะใช้คำสั่ง mkdir. ในกรณีที่ต้องการสร้างไดเรกทอรีชั้อนกันหลายชั้นแต่ยังไม่มีไดเรกทอรีแม่, ให้ใช้ตัวเลือก -p ประกอบเพื่อให้สร้างไดเรกทอรีแม่ที่จำเป็นโดยอัตโนมัติ. ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 3.35: การสร้างไดเรกทอรีชั้อนกันหลายชั้น.

```
$ mkdir tmp/sub/subsub
mkdir: cannot create directory 'tmp/sub/subsub': No such file or directory
$ mkdir -p tmp/sub/subsub
$ ls -l tmp/sub
total 4
drwxr-xr-x    2 poonlap  users        4096 Jul  8 23:13 subsub/
```

3.13.3 การลบไฟล์

□ rm อ้างอิงหน้า 399

การลบไฟล์จะใช้คำสั่ง rm ซึ่งสามารถลบไฟล์ได้หลายไฟล์พร้อมๆกัน. ถ้าไฟล์นั้นเป็นไดเรกทอรีและต้องการลบไดเรกทอรีและไฟล์ทั้งหมดที่อยู่ใต้ไดเรกทอรีนั้นให้ใช้ตัวเลือก -r. การลบไฟล์เป็นอันตรายอย่างยิ่งถ้า root เป็นผู้ลบไฟล์ที่จำเป็นต่อระบบ. ดังนั้นจึงควรใช้ตัวเลือก -i เพื่อให้มีการถามย้ำหรือตั้งเป็น alias ไว้.

3.13.4 การลบไดเรกทอรี

□ rmdir อ้างอิงหน้า 399

ในลินุกซ์จะมีคำสั่งสำหรับลบไดเรกทอรีเฉพาะคือ rmdir แต่จะใช้คำสั่งนี้ได้ก็ต่อเมื่อไฟล์ที่อยู่ใต้ไดเรกทอรีที่ต้องการลบนั้นถูกลบหมดแล้ว. ดังนั้นถ้าต้องการลบไดเรกทอรีที่มีไฟล์อยู่ในนั้นอยู่แล้วใช้คำสั่ง rm -r จะสะดวกกว่าใช้คำสั่ง rmdir.

3.13.5 การย้ายไฟล์, เปลี่ยนชื่อ

□ mv อ้างอิงหน้า 398

คำสั่ง mv เป็นคำสั่งสำหรับเปลี่ยนชื่อหรือย้ายไฟล์. ตัวอย่างใช้งานแบบง่ายคือมีชื่อไฟล์ที่ต้องการเปลี่ยนชื่อเป็นอาร์กิวเมนต์ตัวที่หนึ่ง, และชื่อไฟล์ใหม่เป็นอาร์กิวเมนต์ตัวที่สอง.

ตัวอย่างที่ 3.36: การเปลี่ยนชื่อหรือย้ายไฟล์.

```
$ ls
file
```

```
$ mv -v file newname
'file' -> 'newname'
$ ls
newname
$ mv -v newname /tmp/newname.
'newname' -> '/tmp/newname'
removed 'newname'
$ ls -o
total 0
$ ls /tmp/newname.
/tmp/newname
```

← หรือ mv newname /tmp

จากตัวอย่างจะเห็นว่าการเปลี่ยนชื่อไฟล์คือการย้ายไฟล์แบบหนึ่ง. ส่วนที่เป็นชื่อไฟล์ที่ต้องการเปลี่ยนไปทางนั้นจะเป็นชื่อไฟล์แบบ full path, ไดเรกทอรี, หรือ ชื่อไฟล์ได. ถ้าเป็น full path, ก็จะเป็นการย้ายไฟล์ (ถ้า full path นั้นไม่ใช่ไดเรกทอรีปัจจุบัน). ถ้าเป็นไดเรกทอรี, จะเป็นการย้ายไฟล์ไปไดเรกทอรีที่ต้องการ. ถ้าเป็นชื่อไฟล์เดียว ๆ ก็จะหมายถึงการเปลี่ยนชื่อไฟล์. เนื่องจากไดเรกทอรีคือไฟล์แบบหนึ่งดังนั้นคำสั่ง mv ก็ใช้กับไดเรกทอรีได้ด้วย.

นอกจากจะย้ายหรือเปลี่ยนชื่อไฟล์ซึ่งต่อชื่อแล้ว, คำสั่ง mv ยังสามารถย้ายไฟล์ได้มากกว่าหนึ่งไฟล์. ในกรณีนี้อาร์กิวเมนต์ตัวสุดท้ายของคำสั่งต้องเป็นชื่อไดเรกทอรีเท่านั้น (เป็นชื่อไฟล์ไม่ได).

จากการที่เรารู้จักความสัมพันธ์ระหว่างชื่อไฟล์กับไฟล์จริงแล้วก็จะพอจะเดาได้ว่าคำสั่ง mv จะไม่ได้แตะต้องข้อมูลเลย, เป็นการเปลี่ยนชื่อที่ไฟล์หรือไดเรกทอรีที่บันทึกไว้ในไดเรกทอรีหนึ่งไปเป็นใหม่หรือเปลี่ยนชื่อในไดเรกทอรีที่ต้องการย้ายไป. ดังนั้นจึงไม่ใช้เวลามากนักถึงแม้จะเป็นการย้ายไฟล์ที่มีขนาดใหญ่.

คำสั่งที่ใช้เปลี่ยนชื่อไฟล์อีกคำสั่งคือ rename. คำสั่ง rename เหมาะสำหรับการเปลี่ยนชื่อไฟล์หลายไฟล์ด้วยคำสั่งเดียวโดยที่ไฟล์เหล่านั้นมีรูปแบบที่ตามตัว.

ตัวอย่างที่ 3.37: การใช้คำสั่ง rename.

```
$ ls
bar1.htm bar2.htm foo1.htm foo2.htm
$ rename .htm .html *
$ ls
bar1.html bar2.html foo1.html foo2.html
```

จากตัวอย่าง, คำสั่ง rename จะเปลี่ยนชื่อไฟล์ที่ต้องการจาก .htm เป็น .html.

3.13.6 การสำเนาไฟล์

การทำสำเนาไฟล์หรือเรียกว่ายุ่งบีบปีทำไดโดยใช้คำสั่ง cp คำสั่ง cp ต้องการอาร์กิวเมนต์เป็นชื่อไฟล์อย่างน้อยสองไฟล์. ไฟล์หลังจากการก็อปปีต้องมีชื่อไม่เหมือนกับไฟล์ที่ต้องการก็อปปี. หรือจะมีชื่อเหมือนกันก็ไดแต่ต้องไม่อยู่ในไดเรกทอรีเดียวกัน. ถ้าต้องการก็อปปี้ไฟล์หลายไฟล์, อาร์กิวเมนต์ตัวสุดท้ายต้องเป็นชื่อไดเรกทอรี. ผลของคำสั่ง cp จะได้ไฟล์ที่มีชื่อเหมือนกันอยู่ในไดเรกทอรีนั้น.

การย้ายไฟล์ที่อยู่ต่างทาร์กิชันหรือระบบไฟล์จะเป็นการเคลื่อนย้ายชื่อ穆ลจิง (ไฟล์สร้าง).

□ rename ว่างอิงหน้า 398

* เป็นไวน์ค่าลดแทนไฟล์ที่อยู่ในไดเรกทอรีปัจจุบันทั้งหมด.

□ cp ว่างอิงหน้า 395

ตัวอย่างที่ 3.38: การก็อปปี้ไฟล์ด้วยคำสั่ง cp.

```
$ ls
foo
$ cp foo bar
$ ls
bar foo
$ cp -v bar foo /tmp
'bar' -> '/tmp/bar'
'foo' -> '/tmp/foo'
```

การก็อปปี้ไฟล์ด้วยคำสั่ง cp กับตัวเลือก -r.

ตัวอย่างที่ 3.39: การก็อปปี้ไฟล์ด้วย cp -r.

```
$ ls -F
dir1/
$ cp -rv dir1 dir2
'dir1' -> 'dir2'
'dir1/foo' -> 'dir2/foo'
'dir1/bar' -> 'dir2/bar'
```

ความหมายของการก็อปปี้คือการอ่านข้อมูลจากไฟล์หนึ่งแล้วเขียนลงอีกไฟล์หนึ่ง. ดังนั้นคำสั่ง cat ก็ใช้แทนคำสั่ง cp ได้ด้วยเช่น

ตัวอย่างที่ 3.40: การก็อปปี้ไฟล์ด้วย cat

```
$ cat < foo > bar
```

← หรือ cat foo > bar

เพริ่งว่าในโลกของยุนิกซ์ไม่มีการแยกแยะไฟล์ในนารีกับไฟล์เท็กซ์, ดังนั้นจึงใช้คำสั่ง cat ก็อปปี้ไฟล์ที่ไม่ใช่ไฟล์เท็กซ์ได.

คำสั่งที่ใช้ก็อปปี้ไฟล์ได้อีกคำสั่งคือ dd. คำสั่ง dd มันจะก็อปปี้ดีไวซ์ดิบ (raw device) เช่นการก็อปปี้ /dev/fd0 เก็บไว้ในไฟล์เดียว. ไฟล์ที่ได้มาจากการก็อปปี้เก็บดีไวซ์ดิบแบบนี้บางก็เรียกว่า ไฟล์อิมเมจ (image file).

ตัวอย่างที่ 3.41: การใช้ dd ก็อปปี้ดีไวซ์ดิบเก็บในไฟล์เดียว.

```
$ dd if=/dev/fd0 of=floppy.img
```

คำสั่ง cp หรือ cat สามารถใช้ก็อปปี้ดีไวซ์ดิบได้เช่นเดียวกับคำสั่ง dd เพราะคำสั่งเหล่านี้ไฟล์ดีไวซ์ก็เหมือนกับไฟล์ที่อยู่ในระบบไฟล์ทั่วไปคือเป็นไฟล์. เพียงแต่ว่าไฟล์ดีไวซ์ไม่ได้ mount ประดิคกับโครงสร้างไฟล์ได้โดยอิสระ.

ตัวอย่างที่ 3.42: การใช้ cp ก็อปปี้ดีไวซ์ดิบเก็บในไฟล์เดียว.

```
$ cp /dev/fd0 floppy.img
```

ที่ต้องการอ่านหรือเขียนได้. การปรับค่าขนาดของบล็อกให้เหมาะสมกับดีไวซ์จะทำให้การเขียนอ่านเร็วขึ้น.

3.13.7 การหาไฟล์

การหาไฟล์ด้วยบรรทัดคำสั่งจะแบ่งได้เป็นสองวิธีคือ

- การหาไฟล์โดยอาศัยฐานข้อมูลที่เตรียมไว้ล่วงหน้า. ฐานข้อมูลนี้เป็นข้อมูลที่เก็บที่อยู่ของไฟล์และชื่อไฟล์, และมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยเป็นระยะที่กำหนดໄດ້โดยอัตโนมัติ. คำสั่งหาไฟล์ที่ทำงานในลักษณะนี้ได้แก่ `slocate` หรือ `locate`.
- การหาไฟล์โดยการໄດ່หาไปเรื่อยๆ จากไดเรกทอรีที่กำหนดเป็นจุดเริ่มต้นหา. วิธีนี้จะเป็นหาไฟล์จริงๆ โดยไม่ใช้ฐานข้อมูลที่เตรียมไว้, ดังนั้นไม่จำเป็นต้องมีการสร้างฐานข้อมูลล่วงหน้าก่อนการหาไฟล์. แต่มีข้อเสียที่จะใช้เวลานานในการหาไฟล์ในบางกรณี. คำสั่งหาไฟล์ที่ทำงานในลักษณะนี้ได้แก่คำสั่ง `find`.

คำสั่ง `locate`, `slocate`

`locate` เป็นโปรแกรมคำสั่งที่หาไฟล์ที่โดยอาศัยฐานข้อมูลของไฟล์ในระบบที่เตรียมไว้ก่อนแล้ว. ส่วนคำสั่ง `slocate` เป็นโปรแกรม `locate` ที่ได้รับการปรับปรุงด้านความปลอดภัย (security enhanced) ให้ดีขึ้นและทำหน้าที่เหมือน `locate`. ดังนั้นในลินุกซ์ดิสทริบิวชันทั่วๆไปจึงใช้ `slocate` และมี `locate` เป็นซอฟต์แวร์ซึ่งเปลี่ยนไปใช้ `slocate` อีกด้วย.

การไฟล์ด้วยคำสั่ง `locate` ทำได้โดยระบุชื่อไฟล์หรือส่วนของชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง. สมมติว่าเราต้องการหาดูว่ามีไฟล์โปรแกรมอะไรบ้างที่เกี่ยวกับการวาดกราฟก็อาจจะใช้ `locate` หาไฟล์ที่มีคำว่า “plot”.

ตัวอย่างที่ 3.43: การหาไฟล์ด้วย `locate`

```
$ locate plot
/var/cache/edb/dep/app-emacs/gnuplot-mode-0.6.0
/var/cache/edb/dep/app-sci/kmatplot-0.4-r1
/var/cache/edb/dep/app-sci/kmatplot-0.4-r2
...
```

จากตัวอย่างจะเห็นว่าไฟล์ที่มีคำว่า “plot” อยู่ด้วยมีมากเกินไปและไฟล์บางไฟล์ไม่ใช่ข้อมูลที่ต้องการ. เราสามารถใช้คำสั่ง `grep` กรองข้อมูลที่ต้องการได้ เช่น เอาผลลัพธ์ที่มีคำว่า “bin” มาแสดงอย่างเดียว. สาเหตุที่เอาผลลัพธ์ที่มีคำว่า “bin” มาแสดง เพราะไฟล์โปรแกรมมักจะอยู่ในไดเรกทอรี `/usr/bin` หรือ `/usr/local/bin`.

ตัวอย่างที่ 3.44: การใช้ `locate` และ `grep` หาไฟล์ที่ต้องการ.

```
$ locate plot | grep bin
/usr/bin/pbmtoplot
/usr/bin/plot
/usr/bin/tek2plot
```


ถ้าจะเรียกการหาไฟล์ให้ถูกต้องควรจะใช้คำว่าการหาไฟล์อีก. ในที่นี้ขอใช้คำว่าการหาไฟล์เพื่อความสะดวก.

คำสั่งที่ใช้สร้างฐานข้อมูลสำหรับคำสั่ง `locate` คือคำสั่ง `updatedb`.

ต่อไปนี้คือการอ้างถึง `locate` จะหมายถึง `slocate` หัวข้อในตัว.

□ `locate` หัวข้อหน้า 396

```
/usr/bin/plotfont
/usr/bin/pic2plot
/usr/bin/gnuplot
/usr/share/doc/gnuplot-4.0/demo/binary.dem
/usr/share/doc/gnuplot-4.0/demo/binary1
/usr/share/doc/gnuplot-4.0/demo/binary2
/usr/share/doc/gnuplot-4.0/demo/binary3
/usr/kde/3.2/bin/kmplot
```

การใช้ locate ร่วมกับ grep ก็จะแสดงไฟล์โปรแกรมที่มีคำว่า “plot” ให้. ส่วนโปรแกรมเหล่านี้มีวิธีใช้อย่างไรต้องไปดูคู่มือเพิ่มเติม, หรือลองใช้ด้วยตัวเอง.

 นอกจากการหาไฟล์แบบง่าย ๆ ตามที่แสดงไปแล้ว, คำสั่ง locate ยังมีตัวเลือก -i (insensitive case) ไว้หาไฟล์โดยไม่แยกแยะตัวอักษรว่าจะเป็นตัวใหญ่หรือตัวเล็ก. ตัวเลือก -r ให้ผู้ใช้ระบุคำที่ต้องการหาในรูปแบบของ regular expression ได้ด้วย. ตัวอย่างเช่นจะหาไฟล์ที่ลงท้ายด้วย “xml” ที่มีอยู่ในระบบสามารถใช้ locate กับ regular expression ได้ตามตัวอย่าง.

ตัวอย่างที่ 3.45: การใช้ locate กับ regular expression.

```
$ locate -r 'xml$'
/etc/xml
/etc/bonobo-activation/bonobo-activation-config.xml
/etc/gconf/gconf.xml.defaults/%gconf.xml
/etc/gconf/gconf.xml.defaults/system/%gconf.xml
...
```

คำสั่ง find

คำสั่ง find เป็นคำสั่งที่หาไฟล์ได้โดยกรองที่กำหนดโดยระบุเงื่อนไขที่ต้องการ. การใช้คำสั่ง find จะชับช้อนกว่าการใช้คำสั่ง locate เพราะสามารถตั้งเงื่อนไขได้หลายอย่าง, ไม่จำเป็นต้องเป็นชื่อไฟล์ เช่น หาไฟล์ตามเงื่อนไขสิทธิ์การใช้ไฟล์, เวลาที่มีการใช้ไฟล์นั้นครั้งสุดท้าย ฯลฯ. นอกจากนั้นยังสามารถกระทำการกับไฟล์ที่ตรงตามเงื่อนไขตามที่ต้องการด้วย.

การหาไฟล์ตามเงื่อนไขแบบง่าย ๆ ได้แก่การหาไฟล์ตามชื่อที่ต้องการ. ในตัวอย่างต่อไปนี้เป็นหารไฟล์ที่ลงท้ายด้วย “.o” (ตัวเลือก -name) ที่อยู่ใต้каталог ./ CVS/software และให้แสดงชื่อไฟล์ (relative path) ทางหน้าจอ (ตัวเลือก -print).

ตัวอย่างที่ 3.46: การใช้ find หาไฟล์ตามชื่อที่ต้องการ.

```
$ find . -name "*.*" -print
./CVS/software/cttex/map.o
./CVS/software/xterm+thai/src/command.o
./CVS/software/xterm+thai/src/debug.o
...
```

สมมติว่าเราต้องการจะลบไฟล์เหล่านี้ด้วยก็ใช้คำสั่ง -exec ให้คำสั่ง find ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 3.47: ใช้คำสั่ง find ลบไฟล์ที่ต้องการ.

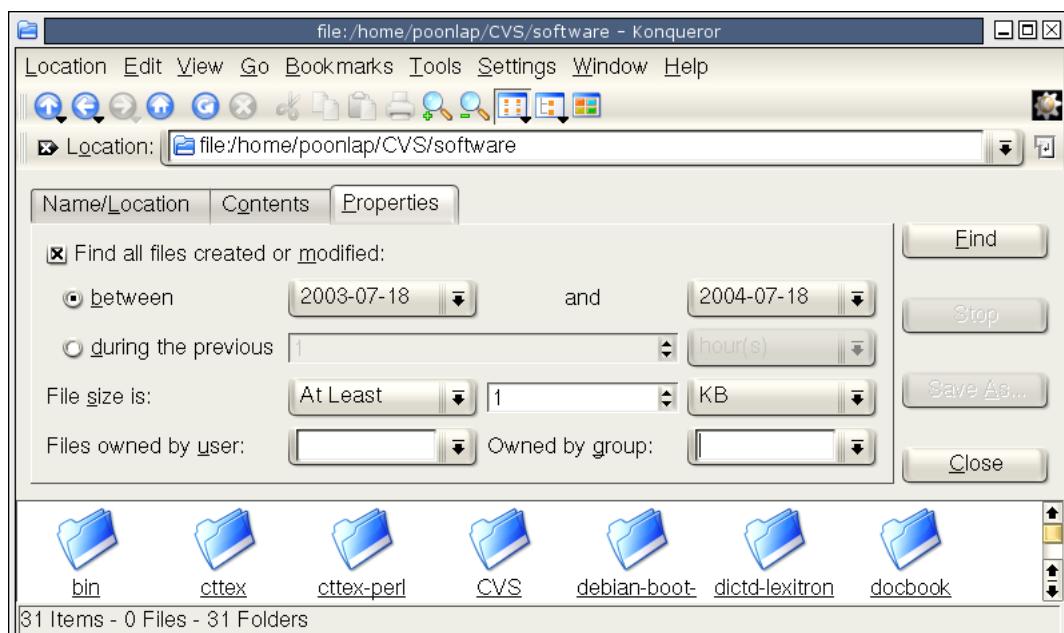
```
$ find . -name "*.o" -exec rm -v '{}' ';' ->
removed './CVS/software/cttex/map.o'
removed './CVS/software/xiterm+thai/src/command.o'
removed './CVS/software/xiterm+thai/src/debug.o'
...
```

อาร์กิวเมนต์ที่อยู่หลัง -exec คือคำสั่งที่ต้องการทำกับไฟล์ที่ค้นหาเจอ. '{}', เป็นตัวแทนชื่อไฟล์ที่หาเจอและสาเหตุที่ต้องใช้เครื่องหมาย quote คร่อม เพราะเครื่องหมายปีกมีความหมายพิเศษต่อเชลล์. ตัวอักษร ";" เป็นตัวบอกให้คำสั่ง find รู้ว่าจบคำสั่งที่ต้องการใช้เมื่อหาไฟล์นั้นเจอ. สาเหตุที่ต้องใส่เครื่องหมาย backslash หน้า ; เพราะ ; มีความหมายพิเศษสำหรับเชลล์.

สำหรับวิธีการหาไฟล์จากเงื่อนไขอื่นๆ เช่น สิทธิ์การใช้ไฟล์, เวลาที่แก้ไขไฟล์ ฯลฯ สามารถอ่านได้จาก man find. เนื่องจากคำสั่ง find เป็นคำสั่งที่ซับซ้อนและใช้ยาก สำหรับผู้ที่ใช้เดสก็อปป้องานจะใช้ไฟล์บราวเซอร์ konqueror ใน การหาไฟล์ที่ต้องการ. เมนูการหาไฟล์ของ konqueror มีตัวเลือกต่างๆ เมื่ອอกกับที่คำสั่ง find ทำได้.

จะใช้เครื่องหมาย quote สำหรับคำสั่ง
find . -name "*.o"
-exec rm -v '{}' ';' ;.

รูปที่ 3.12: เมนูหาไฟล์ใน konqueror.

3.13.8 ดูข้อมูลในไฟล์

การกระทำการลบไฟล์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ได้แก่การดูข้อมูลในไฟล์. เราอาจจะใช้บรรณาธิกรที่ตอนนี้ เช่น vi, emacs, gedit และ เปิดไฟล์ดูข้อมูลข้างในก็ได้. แต่การเรียกใช้โปรแกรมเหล่านี้เป็นการใช้ทรัพยากรณ์ (resource) ของคอมพิวเตอร์โดยใช้เหตุ. ถ้าต้องการดูเนื้อหาในไฟล์ควรใช้คำสั่งที่ใช้ทรัพยากรณ์น้อย เช่น cat, less. และ

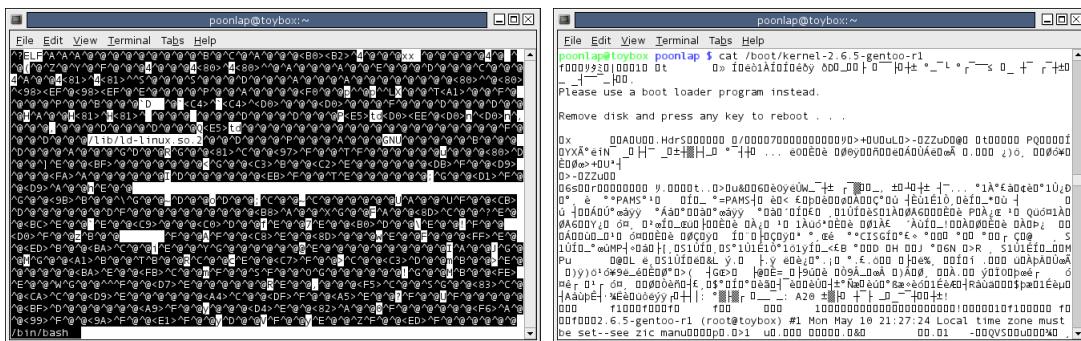
โปรแกรมเหล่านี้สามารถใช้ได้ในเทอร์มินอล, ทำงานเฉพาะทางจึงทำให้การทำงานเร็วกว่าการใช้บรรณาริธิกรณ์ทั่วไป.

- key binding ของ less คือได้ที่หน้า 68.

โดยทั่วไปเราจะใช้คำสั่ง less เพื่อดูข้อมูลไฟล์เท็กซ์. การดูเนื้อหาในไฟล์อย่างเดียวไม่เพียงพอ, ป้อยครั้งที่เราต้องการหาคำที่อยู่ในไฟล์นั้นด้วย. ในกรณีนี้ keybinding “/” ซึ่งจะเป็นการหาคำไปข้างหน้า. ใช้คีย์ “?” เพื่อหาคำข้อมูลหลัง. ถ้าต้องการแก้ไขไฟล์นั้นก็ใช้คีย์ v เพื่อเรียกบรรณาริธิกรณ์ที่ตั้งค่าไว้ในตัวแปรสภาพแวดล้อมมาเป็นโปรแกรมแก้ไขไฟล์นั้น.

การดูไฟล์ในนารี

สามารถดูไฟล์อะไรก็ได้ด้วยคำสั่งเช่น less, cat, headฯลฯ. ถ้าในไฟล์นั้นเป็นไฟล์ในนารีก็อาจจะแสดงอักขระที่อ่านไม่ออกทางเทอร์มินอลในรูปที่ 3.13.

รูปที่ 3.13: การดูไฟล์ในนารีทางเทอร์มินอล

ในกรณีที่ใช้โปรแกรมที่ไม่มีการรองอักขระควบคุณที่แสดงทางเทอร์มินอลเช่น cat, head ฯลฯ จะทำให้เทอร์มินอลแสดงผลหรือทำงานผิดปกติหลังจากดูไฟล์ในนารี. ในกรณีที่พิมพ์คำสั่ง reset ถึงแม้ว่าอ่านไม่ออกก็ตามแล้วกดคีย์ **[Enter]** ตาม. คำสั่ง reset จะทำให้เทอร์มินอลกลับอู้ยในสภาพปกติ.

โอกาสที่จะดูเนื้อหาของไฟล์ในนารีคงไม่น่าบอยนักแต่ถ้ามีความจำเป็น, คำสั่ง od ช่วยเราได้.

- reset
รีเซ็ตให้เทอร์มินอลอู้ในสภาพเริ่มต้นปกติ.
- od ถ้าอิงหน้า 414
 ลิมุกซ์ซัมเมิล์ส์ที่ก้าวไปกับคำสั่ง od อันๆ ก็ใช้เช่น hexdump

ตัวอย่างที่ 3.48: ใช้ od ดูไฟล์ในนารี.

```
$ od /bin/bash | head -n 3
0000000 042577 043114 000401 000001 000000 000000 000000
0000020 000002 000003 000001 000000 131260 004005 000064 000000
0000040 074170 000011 000000 000000 000064 000040 000010 000050
```

ในแต่ละบรรทัดจะเป็นข้อมูลในไฟล์ที่แสดงในรูปของค่าฐานแปด. ถ้าต้องการให้แสดงข้อมูลเป็นฐานสิบหกให้ตัวเลือก -h (hexadecimal). อย่างไรก็ตามการข้อมูลที่แสดงนั้นไม่สื่อความหมายเท่าที่ควร เพราะเป็นตัวค่าของข้อมูลล้วนๆ. ถ้าใช้ตัวเลือก -c (character), คำสั่ง od จะพยายามแสดงข้อมูลที่เป็นอักขระ ASCII ทางหน้าจอ.

ตัวอย่างที่ 3.49: ใช้ `od` กับตัวเลือก `-c` ดูไฟล์ในนารี.

```
$ od -c /bin/bash | head -n 3
0000000 177 E L F 001 001 001 \0 \0 \0 \0 \0 \0 \0 \0 \0 \0 \0
0000020 002 \0 003 \0 001 \0 \0 \0 260 262 005 \b 4 \0 \0 \0
0000040 x x \t \0 \0 \0 \0 4 \0 \0 \b \0 ( \0
```

จะเห็นข้อมูลบางส่วนในไฟล์มีข้อมูลเท็กซ์สมอญี่ด้วย.

คำสั่ง `less` สามารถเปิดดูไฟล์ในนารีได้เช่นเดียวกับการดูไฟล์เท็กซ์. จากรูปที่ 3.13 เป็นการใช้ `less` เปิดดูไฟล์ `/bin/bash` ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับตัวอย่างที่ 3.49 จะเห็นว่าคำสั่ง `less` จะแสดงส่วนที่เป็นอักขระ ASCII ให้. ถ้ามีการตั้งตัวแปรสภาพแวดล้อม `LESSOPEN` ไว้, `less` จะใช้โปรแกรมที่ระบุไว้ในตัวแปรนั้นเป็นโปรแกรมประมวลผลไฟล์ที่ต้องการดูข้อมูลก่อนที่จะใช้ `less` เปิดอ่านไฟล์นั้น. ตัวอย่างเช่นถ้าไฟล์ที่ต้องการเปิดอ่านด้วย `less` เป็นไฟล์ที่บีบอัดด้วย `gzip` (.gz), โปรแกรมที่ระบุไว้ในตัวแปรสภาพแวดล้อมก็จะใช้คำสั่ง `gzip` ขยายไฟล์นั้นก่อนแล้วส่งข้อมูลไปให้ `less`. ถ้าไม่ต้องการใช้โปรแกรมที่ระบุไว้ในตัวแปรสภาพแวดล้อม `LESSOPEN` ก็ใช้ตัวเลือก `-L`.

คำสั่งที่ใช้ดูข้อมูลเท็กซ์ที่อยู่ในไฟล์ในนารีที่มีประโยชน์อีกด้วยคือ `strings`. คำสั่ง `strings` จะสกัดส่วนที่เป็นข้อมูลเท็กซ์ออกมาจากไฟล์ในนารี. ถ้าไม่มีการระบุตัวเลือก, คำสั่ง `strings` จะถือว่าข้อมูลเท็กซ์ที่ต้องการคืออักขระ ASCII ที่เรียงติดกันอย่างน้อย 4 ตัว.

ตัวอย่างที่ 3.50: การสกัดส่วนที่เป็นข้อมูลเท็กซ์จากไฟล์ในนารี.

```
$ strings /bin/bash | head -n 3
/lib/ld-linux.so.2
libdl.so.2
dlerror
```

สาเหตุที่คำสั่ง `strings` ไม่แสดงคำว่า “ELF” ทั้งๆ ที่คำสั่ง `od` เห็นว่ามีคำนี้ เพราะว่าคำสั่ง `strings` จะสกัดข้อมูลเท็กซ์จากไฟล์ในนารีที่เป็นไฟล์โปรแกรม, และจะสกัดข้อมูลเท็กซ์ที่อยู่ในช่วงของข้อมูลโปรแกรม (data section) เท่านั้น. ถ้าต้องการจะให้คำสั่ง `strings` สกัดข้อมูลเท็กซ์จากทุกส่วนในไฟล์โปรแกรม, ให้ใช้ตัวเลือก `-a` (all) ประกอบ.

ตัวอย่างที่ 3.51: การใช้ `strings` กับตัวเลือก `-a`.

```
$ strings -a -3 /bin/bash | head -n 3
ELF
xx
'D
```

□ less ล้างอิงหน้า 410

□ strings ล้างอิงหน้า 415

3.14 สรุปท้ายบท

- พาร์ทิชันคือการแบ่ง硬盘ดิสก์เชิงตรรกะยังไม่สามารถใช้งานได้จนกว่าจะสร้างระบบไฟล์ในพาร์ทิชันนั้น.

- ระบบไฟล์เชิงตรรกะในลินุกซ์จะมีโครงสร้างเป็นแผนภาพต้นไม้โดยมีไดเรกทอรีเป็นจุดเริ่มต้นและขยายเป็นไดเรกทอรีย่อยต่อไป.
- การ mount คือการนำพาร์ทิชันมาปัจฉิດกับไดเรกทอรีในระบบไฟล์.
- ไฟล์คือกลุ่มข้อมูลหน่วยเป็นไบต์ที่เรียงเป็นลำดับต่อกันไปเป็นสาย.
- ทุกอย่างในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์และลินุกซ์สามารถแสดงได้ด้วยไฟล์.
- ไดเรกทอรีคือไฟล์พิเศษที่มีข้อมูลเกี่ยวกับชื่อไฟล์และที่อยู่ในหน่วยความจำารของไฟล์นั้น.
- คำว่า “ไฟล์” มีความได้สองอย่างคือไฟล์จริง (ข้อมูล) หรือชื่อไฟล์ (ชื่ออ้างอิงข้อมูล).

บทที่ 4

โปรแกรมคำสั่งพื้นฐาน

“Write programs that do one thing and do it well.

Write programs to work together.

Write programs to handle text streams,
because that is a universal interface.”

Doug McIlroy

ในลินุกซ์จะเป็นเพียงแค่ระบบปฏิบัติที่ไร้ค่าถ้าไม่โปรแกรมต่าง ๆ ใช้ร่วมกัน。 โปรแกรมต่าง ๆ ที่ว่านี้ได้แก่ โปรแกรมเสรีแบบบรรทัดคำสั่ง (command line) และโปรแกรมแบบ GUI。

ตั้งแต่เริ่มต้นของระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ซึ่งเป็นเวลานานกว่า 30 ปีแล้ว โปรแกรมคำสั่งต่าง ๆ ที่ใช้ในตอนนั้นก็ยังใช้กันอยู่ในตอนนี้。 โปรแกรมคำสั่งซึ่งเดียวกันในสมัยในอาจจะมีส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกันกับโปรแกรมคำสั่งสมัยนี้ที่มีความสามารถเพิ่มเติมต่างๆ มากขึ้น, ทำงานได้ดีขึ้น。 แต่สิ่งที่ยังคงไว้อยู่คือโปรแกรมส่วนใหญ่ใช้ประมวลผลข้อมูลเท็กซ์, และผลให้ผู้ใช้เป็นเท็กซ์ และใช้อินเทอร์เฟสแบบบรรทัดคำสั่ง。 แน่นอนว่าการแสดงผลและรับข้อมูลเป็นเท็กซ์มีจุดจำกัด, และบางกรณีไม่สะดวกต่อการใช้จึงมีการสร้างอินเทอร์เฟสแบบหน้าต่างที่เรียกว่า X วินโดว์ เสริมขึ้นจนเป็นอินเทอร์เฟสกึ่งมาตรฐานที่ใช้กันในลินุกซ์。

ในบทนี้จะแนะนำโปรแกรมต่าง ๆ ที่มีในระบบลินุกซ์ซึ่งส่วนมากจะเป็นโปรแกรมบรรทัดคำสั่ง, และโปรแกรม GUI เป็นกรณีไป。

จากที่ได้แนะนำไปแล้วในบทที่ 1 ว่า Free Software Foundation หรือ GNU เป็นองค์กรนี้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อลินุกซ์ เพราะเป็นองค์กรนี้ที่สร้างหรือเป็นผู้สนับสนุนโครงการโปรแกรมพื้นฐานหลักที่ใช้กันในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ให้มีใช้ในลินุกซ์อย่างเสรี。 แพ็กเกจที่สำคัญและเป็นพื้นฐานที่ลินุกซ์ทุกค่ายใช้ได้แก่ coreutils ซึ่งในแพ็กเกจนี้ยังแบ่งเบี่ยงออกเป็น fileutils, shellutils และ textutils。

4.1 แพ็คเกจ fileutils

แพ็คเกจ fileutils เป็นแพ็คเกจที่รวมโปรแกรมบรรทัดคำสั่งที่เกี่ยวกับการจัดการไฟล์ ซึ่งในบทที่ผ่านมาได้แนะนำคำสั่งที่ใช้บ่อยและคำสั่งที่จำเป็นไปแล้วพอสมควร. ในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1: โปรแกรมคำสั่งในแพ็คเกจ fileutils.

คำสั่ง	คำอธิบาย	อ้างอิง
chgrp	เปลี่ยนกลุ่มของไฟล์.	หน้า 394
chown	เปลี่ยนเจ้าของไฟล์.	หน้า 405
chmod	เปลี่ยนสิทธิ์การใช้ไฟล์.	หน้า 394
cp	ก็อปปี้ไฟล์.	หน้า 395
dd	ก็อปปี้และแปลงข้อมูล.	หน้า 385
df	แสดงพื้นที่การใช้งานฮาร์ดดิสก์.	หน้า 386
dir	แสดงรายการไฟล์.	
dircolors	ตั้งค่าเริ่มต้นเพื่อให้คำสั่ง ls แสดงสีต่างๆ ได้.	
du	แสดงพื้นที่การใช้งานฮาร์ดดิสก์.	หน้า 395
install	ก็อปปี้ไฟล์และตั้งค่าสิทธิ์การใช้ไฟล์.	หน้า 389
ln	สร้างลิงค์.	หน้า 396
ls	แสดงรายการไฟล์.	หน้า 397
mkdir	สร้างไดเรกทอรี.	หน้า 397
mkfifo	สร้างไฟล์ fifo.	หน้า 397
mknod	สร้างไฟล์พิเศษ.	
mv	ย้ายไฟล์.	หน้า 398
rm	ลบไฟล์.	หน้า 399
rmdir	ลบไดเรกทอรีว่าง.	หน้า 399
shred	ทำลายข้อมูลในไฟล์.	หน้า 399
sync	เขียนข้อมูลที่อยู่ใน buffer ลงดิสก์.	หน้า 401
touch	เปลี่ยน timestamp ของไฟล์.	หน้า 400
vdir	แสดงรายการไฟล์.	

4.1.1 สำรวจพื้นที่ฮาร์ดดิสก์

ถ้าอ่านจากคำอธิบายจากตารางที่ 4.1 จะเห็นว่า du และ df ทำงานคล้ายๆ กัน. คำสั่ง df จะแสดงพื้นที่ฮาร์ดดิสก์แบ่งตามดีไวซ์ต่างๆ, ส่วนคำสั่ง du จะแสดงพื้นที่ใช้งานของไดเรกทอรีที่ต้องการ.

ตัวอย่างที่ 4.1: สำรวจพื้นที่ของรัฐด้วย `df` และ `du`.

```
$ df -h
Filesystem      Size  Used Avail Use% Mounted on
/dev/hdb1        19G   13G   4.6G  74% /
/dev/hdb2        18G   13G   4.7G  73% /home
none            442M     0  442M  0% /dev/shm
/dev/cdrom       3.2G   3.2G     0 100% /mnt/cdrom
$ du -sh $HOME
13G   /home/poonlap
```

4.1.2 ก็อปปี้ไฟล์

คำสั่งสำหรับก็อปปี้ไฟล์ที่ใช้ทั่วไปคือ `cp`. ส่วนคำสั่ง `install` ก็ทำงานเหมือนกับคำสั่ง `cp` และวิธีใช้งานเบื้องต้นก็เหมือนกันคือก็อปปี้ไฟล์จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง. คำสั่ง `install` มากใช้ในการติดตั้งโปรแกรมในระบบ.

การติดตั้งโปรแกรมแบบง่ายที่สุดในระบบยูนิกซ์และลินุกซ์คือการก็อปปี้ไฟล์ไปไว้ในไดเรกทอรีเดียวกันกับไดเรกทอรีที่กำหนดในตัวแปรสภาพแวดล้อม `PATH` เช่น `/usr/bin`. ติดตั้งไฟล์นั้นแต่ละค่ายอาจจะมีโปรแกรมสำหรับติดตั้งโปรแกรมที่มาเป็นแพ็คเกจต่างๆ กัน เช่น `rpm`, `dpkg`, `emerge` ฯลฯ. โปรแกรมติดตั้งแพ็คเกจเหล่านี้ก็ใช้การก็อปปี้ไฟล์ โปรแกรมและไฟล์ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ไปไว้ที่ต้องการเท่านั้นเอง, และมีการสร้างฐานข้อมูลสำหรับควบคุมและติดตามการติดตั้งแพ็คเกจต่างๆ. การก็อปปี้ไฟล์จะใช้คำสั่ง `cp` ก็ได้แต่ถ้ามีการตั้งค่าต่างๆ เช่นสิทธิ์การใช้ไฟล์, เจ้าของไฟล์ด้วยก็ต้องมาสั่งคำสั่ง `chmod`, `chown` ภายหลัง. ดังนั้นจึงมีคำสั่ง `install` เพื่อตั้งค่าต่างๆ เหล่านี้พร้อมกับการก็อปปี้.

สำหรับโปรแกรมที่เป็นไฟล์ในนารี, ไฟล์นั้นอาจจะมีข้อมูลที่ไม่จำเป็นในการใช้งาน เช่นข้อมูลที่เกี่ยวกับการ `debug` ในไฟล์. ข้อมูลเหล่านี้สร้างขึ้นตอนที่คอมไพล์โปรแกรมนั้นๆ. คำสั่ง `install` ยังช่วยเอาข้อมูลที่ไม่จำเป็นเหล่านี้ออกด้วยเวลาติดตั้งด้วยตัวเลือก `-s`. ถ้าไม่ใช้ตัวเลือกนี้, ก็อาจจะใช้คำสั่ง `strip` เอาข้อมูลที่ไม่จำเป็นออกไปต่างหาก.

สมมติว่าเรามีไฟล์โปรแกรมในนารีที่ค่อนไฟล์เองและต้องการก็อปปี้เป็นชื่อ `myprogram` ไว้ที่ `$HOME/bin` เพื่อใช้งาน. เราสามารถใช้คำสั่ง `install` แทนคำสั่ง `cp` ได้ตามตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 4.2: การใช้คำสั่ง `install`.

```
$ ls -lF a.out
-rwxr-xr-x    1 poonlap  users        14596 Sep  3 00:37 a.out*
$ install -vs -m 750 a.out ~/bin/myprogram
'a.out' -> '/home/poonlap/bin/myprogram'
$ ls -lF a.out ~/bin/myprogram
-rwxr-x---    1 poonlap  users        3116 Sep  3 00:41 /home/poonlap/bin/myprogram*
-rwxr-xr-x    1 poonlap  users        14596 Sep  3 00:38 a.out*
```

ตัวเลือก `-v` เป็นตัวเลือกที่ใช้ได้กับคำสั่ง `cp` คือแสดงสถานะการทำงาน. ตัวเลือก `-m` เป็นการระบุโหมดของไฟล์ที่ต้องการติดตั้ง. ให้สังเกตขนาดของไฟล์และโหมดของไฟล์

debug ▶
การกำจัดข้อมูลพิเศษของโปรแกรม. ข้อมูลนี้มักเป็นข้อมูลพิเศษที่ไม่คาดคิดในกระบวนการที่เรียกว่า runtime error.

install ถังอิงหน้า 389

การเอาข้อมูลที่ไม่จำเป็นสำหรับการรันโปรแกรมนี้รีบิกว่า `strip`.

ก่อนและหลังการติดตั้ง.

4.1.3 เปลี่ยนเจ้าของไฟล์และกลุ่ม

การเปลี่ยนเจ้าของไฟล์จะใช้คำสั่ง chown. ส่วนการเปลี่ยนกลุ่มของไฟล์จะใช้คำสั่ง chgrp. ถ้าต้องการเปลี่ยนทั้งเจ้าของไฟล์และกลุ่มไฟล์, สามารถใช้คำสั่ง chown เป็นค่าที่ต้องการในรูดเดียวโดยระบุเจ้าของไฟล์และชื่อกลุ่มโดยใช้เครื่องหมาย colon คั่นเช่นถ้าต้องการให้ไฟล์ที่อยู่ใน目次 /var/www เป็นที่เก็บไฟล์สำหรับเว็บเซิร์ฟเวอร์ให้มีเจ้าของเป็น apache และอยู่ในกลุ่ม users ให้ทำดังนี้.

ตัวอย่างที่ 4.3: การเปลี่ยนเจ้าของไฟล์และกลุ่มในคราวเดียวกัน.

```
# chown -R apache:users /var/www
```

4.1.4 สร้างไฟล์พิเศษ

เราได้รู้จักกับคำสั่งที่สร้างไฟล์พิเศษจากบทที่ผ่านมา เช่นถ้าต้องการสร้างไฟล์ fifo จะใช้คำสั่ง mknod. ถ้าต้องการสร้างลิงค์จะใช้คำสั่ง ln. คำสั่ง mknod เป็นอีกคำสั่งหนึ่งที่ใช้สร้างไฟล์พิเศษได้แก่ ไฟล์ fifo, ไฟล์ดีไวซ์แบบ character และแบบ block. ผู้ใช้ทั่วไปสามารถสร้างไฟล์ fifo ได้ด้วยคำสั่ง mkfifo หรือ mknod ก็ได้. ส่วนการสร้างไฟล์ดีไวซ์ทำได้โดย root เท่านั้น.

□ mknod อ้างอิงหน้า 398

4.1.5 ทำลายข้อมูล

ในระบบปฏิบัติการตระกูลยูนิกซ์, การลบไฟล์ด้วยคำสั่ง rm นั้นเป็นเพียงแค่การลบอาร์ดลิงค์ออกจากไฟล์เท่านั้น. เมื่อหานาไฟล์นั้นยังคงในที่ได้ที่หนึ่งในอาร์ดลิงค์ กว่าพื้นที่นั้นจะถูกใช้เก็บข้อมูลใหม่. และในตอนนั้นข้อมูลตรงนั้นก็จะถูกแทนที่ด้วยข้อมูลใหม่. คำสั่ง shred เป็นคำสั่งทำลายข้อมูลในไฟล์โดยที่เขียนข้อมูลปลอมๆ กัน หลายครั้งในไฟล์ที่ต้องการ. ถ้าใช้ตัวเลือก -n ประกอบด้วยจะทำการลบไฟล์นั้นหลังจากที่ทำลายข้อมูลเรียบร้อยแล้ว.

□ shred อ้างอิงหน้า 399

 shred มาจากคำว่า shredder คือเครื่องทำลายเอกสาร.

4.1.6 sync

การอ่านหรือเขียนข้อมูลลงดิสก์จะช้ากว่าการอ่านหรือเขียนข้อมูลลงหน่วยความจำ. ดังนั้นระบบปฏิบัติการสมัยใหม่จะใช้หน่วยความจำบางส่วนเก็บข้อมูลชั่วคราวเวลาเขียนข้อมูลลงไฟล์หรืออ่านข้อมูลลงไฟล์. เราเรียกหน่วยความจำที่ใช้ในลักษณะนี้ว่า buffer cache. การทำงานของ buffer cache จะเห็นชัดมากในกรณีที่ใช้ไฟล์อปปี. บางครั้งเราเขียนข้อมูลลงไฟล์อปปี, ระบบจะไม่บันทึกข้อมูลที่เขียนลงในแผ่นไฟล์อปปีทันทีแต่จะเก็บไว้ใน buffer cache. เวลาสั่งคำสั่ง umount และจึงจะย้ายข้อมูลที่อยู่ในหน่วยความจำที่ต้องบันทึกลงในแผ่นไฟล์อปปี. การใช้คำสั่ง sync เป็นการบังคับเขียนข้อมูลที่อยู่ในหน่วยความจำลงในดิสก์. โดยปกติผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องใช้คำสั่งนี้ เพราะลินุกซ์จะจัดการให้โดยอัตโนมัติอยู่แล้ว.

4.2 แพ็คเกจ shellutils

จากบทที่ผ่านมาเราทราบแล้วว่าคำสั่งที่ใช้ในชีล์ด์แบ่งเป็นคำสั่งประกอบภายใน (builtin command) และโปรแกรมคำสั่งที่มืออยู่ในระบบ. แพ็คเกจ shellutils เป็นแพ็คเกจที่รวมโปรแกรมคำสั่งที่ช่วยเสริมการทำงานของชีล์ด์ให้ใช้งานสะดวกยิ่งขึ้น, และคำสั่งหลายตัวมักใช้ประกอบในการเขียนชีล์ด์สคริปต์.

โปรแกรมคำสั่งหลายตัวในแพ็คเกจนี้ถูกรวบอยู่ในคำสั่งประกอบภายในชีล์ด์ bash ด้วยเช่น test, echo ฯลฯ. หมายความว่าถ้าเราสั่งคำสั่ง echo, ชีล์ด์จะเป็นตัวดำเนินงานเอง, ไม่ได้ใช้ไฟล์โปรแกรม /bin/echo. เดิมที่คำสั่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นคำสั่งประกอบภายในชีล์ด์แต่มีการปรับปรุงชีล์ด์ bash ให้อาคำสั่งเหล่านี้เป็นคำสั่งประกอบภายในด้วย. ในแพ็คเกจ shellutils ยังคงต้องเก็บโปรแกรมคำสั่งเหล่านี้ไว้เพื่อให้เข้ากันได้กับชีล์ด์อื่น และชีล์ด์ bash รุ่นเก่าๆ.

ตารางที่ 4.2: โปรแกรมคำสั่งในแพ็คเกจ shellutils.

คำสั่ง	คำอธิบาย	อ้างอิง
[	ตรวจสอบชนิดของไฟล์และเปรียบเทียบค่า.	หน้า 416
basename	ลบส่วนที่อยู่หลังชื่อไฟล์ออก และให้ผลลัพธ์เฉพาะชื่อไฟล์อย่างเดียว.	หน้า 419
chroot	เปลี่ยนไตรถูกทอรีรูท.	
date	แสดงหรือตั้งเวลา, วันที่.	หน้า 411
dirname	ตัดส่วนที่เป็นชื่อไฟล์ออกและแสดงเฉพาะส่วนที่อยู่หลังชื่อไฟล์.	หน้า 420
echo	แสดงบรรทัดข้อความ.	หน้า 420
env	แสดงหรือแก้ไขตัวแปรสภาพแวดล้อม.	หน้า 410
expr	ตีความนิพจน์ (expression).	หน้า 421
factor	หาตัวประกอบของจำนวนเต็ม.	หน้า 421
false	คืนค่าสถานะการงานทำงานไม่สมบูรณ์ (false).	หน้า 421
groups	แสดงกลุ่มที่ผู้ใช้อยู่.	หน้า 413
hostid	แสดงค่าเฉพาะของโฮส, เครื่องคอมพิวเตอร์.	
hostname	แสดงชื่อโฮส.	หน้า 405
id	แสดง uid และ gid.	หน้า 413
logname	แสดงชื่อผู้ใช้.	
nice	แก้ไขลำดับความสำคัญของการทำงานโปรแกรม (scheduling).	หน้า ??
nohup	อนุญาติให้โปรแกรมที่ระบุทำงานต่อถึงแม้ผู้ใช้จะล็อกเอาท์ไปแล้วก็ตาม.	หน้า 423
pathchk	ตรวจสอบว่าชื่อไฟล์สามารถใช้ในระบบ อื่นๆ (พอร์ต) ได้หรือไม่.	

pinky	โปรแกรม finger.	
printenv	แสดงตัวแปรสภาพแวดล้อมและค่าของตัวแปร.	หน้า 414
printf	จัดรูปข้อมูลแล้วแสดงผลข้อมูลนั้น.	
pwd	แสดงไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่.	หน้า 398
seq	แสดงคำนับจำนวนที่ระบุ.	หน้า 424
sleep	หยุดการทำงานชั่วคราวตามระยะเวลาที่กำหนด.	
stty	แสดงและตั้งค่าของเทอร์มินอล.	หน้า 415
su	เปลี่ยนผู้ใช้เป็นผู้ใช้คนอื่น.	หน้า 407
tee	ส่งข้อมูลออกไปบันทึกในไฟล์ที่ต้องการ.	
test	ทดสอบนิพจน์.	หน้า 416
true	คืนค่าสถานะการจบการทำงานสมบูรณ์ (true).	หน้า 424
tty	แสดงชื่อเทอร์มินอล.	หน้า 417
uname	แสดงข้อมูลของระบบปฏิบัติการ.	หน้า 425
users	แสดงชื่อผู้ใช้ที่ล็อกอินอยู่ในระบบ.	หน้า 417
who	แสดงชื่อผู้ใช้ที่ล็อกอินอยู่ในระบบ.	หน้า 419
whoami	แสดง id ที่ให้ผลจริง.	หน้า 419
yes	แสดงสายอักขระที่ต้องการไปเรื่อย ๆ.	

4.2.1 ตรวจสอบไฟล์และค่าต่าง ๆ

▣ test อ้างอิงหน้า 416

คำสั่งที่ใช้ตรวจสอบไฟล์และค่าต่าง ๆ ได้แก่ คำสั่ง test และคำสั่ง [. คำสั่งทั้งสองตัว เหมือนกันเพียงแต่มีไวยกรรมต่างกันตรงที่คำสั่ง [ต้องการเครื่องหมาย] ปิดท้ายเสมอ. โดยปกติคำสั่ง test มักจะใช้ร่วมกับไวยกรณ์ if ของเชลล์เพื่อตรวจสอบไฟล์หรือค่าต่าง ๆ.

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการตรวจสอบไฟล์ว่ามีจริงหรือไม่ด้วยตัวเลือก -e.

ตัวอย่างที่ 4.4: ตรวจสอบว่ามีไฟล์หรือไม่.

```
$ test -e /etc/passwd
$ [ -e /etc/passwd ]
```

expression ►
นิพจน์. ประโยคที่แสดงความหมาย
อย่างโดยย่อที่นี่.

เราจะเรียก “-e /etc/passwd” ว่าเป็นนิพจน์ (expression) และคำสั่ง test จะตรวจสอบว่านิพจน์นั้นจริงหรือเท็จ. คำสั่ง test จะไม่แสดงผลออกทางหน้าจอไม่ว่าจะจริงหรือเท็จ, แต่จะใช้ตัวแปรสถานะจบการทำงาน “\$?” บอกว่าจริงหรือเท็จ. ถ้าการตรวจสอบเป็นจริงจะมีค่าเป็น 0, ถ้าเป็นเท็จจะมีค่าเป็นค่าอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ 0.

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการตรวจสอบใช้คำสั่ง test ร่วมกับ if.

ตัวอย่างที่ 4.5: การใช้คำสั่ง test ร่วมกับ if.

```
$ if
> [ -f /etc/shadow -a 'whoami' == root ]
> then
> echo You are root and file /etc/shadow existed..
```

```
> else.|
> echo You are not root or file /etc/shadow does not exist.||
> fi|
You are not root or file /etc/shadow does not exist.
```

คำสั่ง if จะตรวจสอบตัวแปรสถานะของการทำงานถ้าเป็นจริงก็จะกระทำส่วนที่ต่อจาก then ถ้าเป็นเท็จก็จะกระทำการส่วนที่ต่อจาก else. จากตัวอย่างมีการเชื่อมนิพจน์ด้วย -a ซึ่งนิพจน์ทั้งสองที่ถูกเชื่อมต้องเป็นจริงแล้วนิพจน์โดยรวมจะเป็นจริง.

คำสั่ง test สามารถตรวจสอบประเภทไฟล์, สิทธิ์การใช้ไฟล์เบื้องต้น, เปรียบเทียบค่าสายอักขระ, และเปรียบเทียบจำนวนเต็ม. รายละเอียดเหล่านี้ได้จากสรุปการใช้คำสั่งหน้า 416.

4.2.2 สกัดส่วนของชื่อไฟล์

เวลาใช้ชุดคำสั่งกรณีที่เราต้องการสกัดส่วนของชื่อไฟล์มาเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง. คำสั่งที่ช่วยแยกชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรีจริงๆ ออกจากส่วนเป็นพาท (path) ของชื่อไฟล์คือคำสั่ง basename และ dirname. คำสั่งสองคำสั่งนี้ไม่ได้ทำอะไรมากเพียงแต่สกัดส่วนที่ต้องการให้เท่านั้น. มีประโยชน์เมื่อใช้เขียนชุด脚手上ต่อไปนี้.

□ basename อ้างอิงหน้า 419
□ dirname อ้างอิงหน้า 420

ตัวอย่างที่ 4.6: การสกัดชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรีจากชื่อไฟล์แบบ full path.

```
$ basename /usr/local/bin/test.pl.|
test.pl
$ basename /usr/local/bin/test.pl .pl.          ← .pl ต้องส่วนที่ต้องการตัดออกจากชื่อไฟล์.
test
$ dirname /usr/local/bin/test.pl.|
/usr/local/bin
$ basename /home/.|
home                                         ← ผลลัพธ์จะตัดเครื่องหมาย \ ให้ตัวย.
$ dirname /home/.|
/
```

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำสั่ง basename สามารถสกัดเอาส่วนขยายชื่อไฟล์ออกได้ด้วยถ้าระบุนามหลังชื่อไฟล์. คำสั่งที่เกี่ยวกับชื่อไฟล์อีกด้วยคือ pathchk ใช้สำหรับตรวจสอบว่าชื่อไฟล์นั้นมีรูปแบบถูกต้องหรือไม่ เช่นจำนวนอักษรที่ใช้ในชื่อไฟล์เกินขีดจำกัดหรือไม่เป็นต้น. คำสั่ง pathchk เป็นคำสั่งที่ไม่ค่อยใช้.

4.2.3 ถูกผิด

คำสั่ง true และ false ไม่ได้ทำอะไรเป็นพิเศษเพียงแต่ตั้งค่าสถานะการทำงานเป็น 0 (true) หรือ 1 (false) ตามต้องการ. นักจะใช้ในการเขียนชุด脚手上ต่อไปนี้. คำสั่ง true และ false ไม่ได้ทำอะไรเป็นพิเศษเพียงแต่ตั้งค่าสถานะการทำงานเป็น 0 (true) หรือ 1 (false) ตามต้องการ. นักจะใช้ในการเขียนชุด脚手上ต่อไปนี้.

□ true อ้างอิงหน้า 424
□ false อ้างอิงหน้า 421

4.2.4 คำสั่งเกี่ยวกับข้อมูลของระบบ

ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์จะมีคำสั่งที่แสดงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบและผู้ใช้ในระบบหลายตัว. คำสั่งที่นักว่าผู้ใช้ตอนนี้คือใครได้แก่ id, whoami และ logname. คำสั่ง whoami จะเหมือนกับการสั่งคำสั่ง “id -un”. คำสั่ง id จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มด้วย, ส่วนคำสั่ง logname จะแสดงเฉพาะชื่อล็อกอินเท่านั้น. ถ้าต้องการดูแค่กลุ่มที่ตัวเองอยู่ก็ให้ใช้คำสั่ง groups.

คำสั่ง hostid เป็นคำสั่งที่แสดงหมายเลขประจำเครื่อง. หมายเลขนี้จะไม่ซ้ำกับเครื่องอื่น ๆ และสามารถใช้ในการควบคุมการติดตั้งซอฟต์แวร์ที่ต้องการยึดติดกับเครื่อง. ซอฟต์แวร์บางตัวสามารถตรวจสอบ hostid เพื่อดูว่าเครื่องนั้นมีสิทธิ์รันซอฟต์แวร์นั้นได้หรือไม่. แต่ปัจจุบันไม่ค่อยใช้วิธีการตรวจสอบ hostid แล้วเพราะค่าเหล่านี้สามารถปลอมกันได้. คำสั่งที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อีกด้วยคือ hostname ใช้แสดงชื่อเครื่องหรือตั้งชื่อเครื่องคอมพิวเตอร์. ชื่อโดยดังกล่าวจะใช้กับโปรแกรมที่เกี่ยวกับเน็ตเวิร์กต่าง ๆ เพื่อระบุตัวเครื่อง.

คำสั่งที่ใช้แสดงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเครื่องเนลได้แก่ uname. โดยปกติจะใช้กับตัวเลือก -a เพื่อแสดงข้อมูลทั้งหมด เช่น รุ่นของเครื่องเนล, สถาปัตยกรรมของเครื่อง, ข้อมูลเบื้องต้นของหน่วยประมวลผล ฯลฯ. ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญเวลาใช้โปรแกรมหรือไดร์เวอร์ที่เขียนอยู่กับรุ่นของเครื่องเนล, เป็นวิธีที่ตรวจสอบว่าลินุกซ์ที่เราใช้อยู่นั้นใช้เครื่องเนลรุ่นไหนอยู่.

4.2.5 สำรวจผู้ใช้ที่ล็อกอิน

คำสั่งที่ใช้ตรวจสอบดูว่ามีใครบ้างที่ล็อกอินอยู่ในระบบได้แก่คำสั่ง users และ who. คำสั่ง users จะอาศัยข้อมูลจากไฟล์ /var/run/utmp โดยปริยายหรืออาศัยข้อมูลจากไฟล์ /var/log/wtmp. ไฟล์ utmp เป็นไฟล์ในนารีที่เก็บข้อมูลผู้ใช้ที่กำลังอยู่ในระบบ. ส่วนไฟล์ wtmp เป็นไฟล์เก็บข้อมูลล็อกอินและล็อกเอาท์ของผู้ใช้, เวลาที่ระบบเริ่มทำงาน (startup) และจบการทำงาน (shutdown) ด้วย. คำสั่ง users จะแสดงแค่ชื่อล็อกอินของผู้ที่ล็อกอินอยู่ในระบบไม่มีข้อมูลอื่นเพิ่มเติม. เมื่อเทียบกับคำสั่ง who จะให้ข้อมูลมากกว่าคำสั่ง users.

ตัวอย่างที่ 4.7: สำรวจผู้ใช้ที่ล็อกอินอยู่ในระบบด้วย who.

```
$ who -Hu
      NAME   LINE      TIME      IDLE      PID COMMENT
    poonlap :0      Sep 13 19:53  ?
    poonlap pts/2      Sep 13 19:54  .
    poonlap pts/3      Sep 13 21:05 00:24  10444 (:0.0)
    poonlap pts/4      Sep 13 21:05  .
    root     pts/5      Sep 13 21:29  .

```

เราสามารถรู้ได้ว่าผู้ใช้ล็อกอินเข้ามาทางไหนได้จากคอลัมน์ LINE และ COMMENT. คอลัมน์ LINE จะแสดงเทอร์มินอลที่ผู้ใช้ใช้อยู่. pts หมายถึง pseudo-terminal คือทอร์มินอลเสมือนที่ใช้อยู่ในเทอร์มินอลเอเมวิเดเตอร์. :0 แสดงว่าผู้ใช้ล็อกอินผ่านทาง X

 ข้างหลัง man pts เกี่ยวกับรายละเอียดของ pts.

Display Manager. ในคอลัมน์ COMMENT จะแสดง IP address ถ้าผู้ใช้ล็อกอินผ่านทางเน็ตเวิร์ก. ในคอลัมน์ TIME จะแสดงวันและเวลาที่ผู้ใช้ล็อกอิน. IDLE จะแสดงเวลาที่ว่างเฉย. เวลา IDLE นี้บอกให้เราทราบเวลาที่ผู้ใช้ยังคงอินอยู่แต่ไม่ได้กระทำการใดๆ ในระบบ. PID จะแสดงหมายเลข进程ของโปรแกรมที่ใช้หลังล็อกอิน.

คำสั่งที่คล้ายกับ who คือ w แต่จะแสดงรายละเอียดเน้นการใช้งานของหน่วยประมวลผลและอ่านเข้าใจง่ายกว่าคำสั่ง who.

□ w อ้างอิงหน้า 417

ตัวอย่างที่ 4.8: ใช้คำสั่ง w ดูผู้ใช้ที่ล็อกอินและโปรแกรมที่ใช้.

```
$ w
21:53:17 up 2:02, 5 users, load average: 0.15, 0.28, 0.32
USER      TTY      LOGIN@    IDLE   JCPU   PCPU WHAT
poonlap :0      19:53 ?xdm?  15:28  0.60s gnome-session
poonlap pts/2    19:54    0.00s 2:11  0.00s w
poonlap pts/3    21:05    2:35  0.00s 0.00s -bash
poonlap pts/4    21:05  23:04  32.25s  0.67s xmms
root      pts/5    21:29  23:53  0.00s 0.00s -bash
```

ในบรรทัดแรกของคำสั่ง w จะแสดงเวลาปัจจุบัน, ระยะเวลาที่ระบบทำงานตั้งแต่เปิดเครื่อง, จำนวนผู้ใช้ที่ล็อกอินในระบบ, และโหลดโดยเฉลี่ย (*load average*) ในช่วงเวลา 1, 5 และ 15 นาทีที่ผ่านมา. บรรทัดต่อจากนั้นจะแสดงชื่อผู้ใช้ที่ล็อกอินและรายละเอียดต่างๆ คล้ายกับคำสั่ง who. JCPU คือระยะเวลาหน่วยประมวลใช้ไปกับโปรแกรมที่กระทำอยู่ในเทอร์มินอลนั้นไม่ว่าจะเป็น进程 foreground หรือ background. PCPU คือระยะเวลาหน่วยประมวลใช้ไปกับโปรแกรมที่กระทำอยู่ขณะนั้นในเทอร์มินอล, ได้แก่โปรแกรมที่แสดงในคอลัมน์ WHAT.

บรรทัดแรกของคำสั่ง w เป็นข้อมูลสถิติการทำงานระบบโดยทั่วไปซึ่งสามารถแสดงได้ด้วยคำสั่งต่อหากคือ uptime ซึ่งจะให้ผลเหมือนกัน.

คำสั่งที่เกี่ยวข้องแต่ไม่ได้อยู่ในแพ็คเกจ shellutils คือคำสั่งคือ last.

load average ▶

โหลดโดยเฉลี่ย. ค่าเฉลี่ยของจำนวน进程ที่ active อยู่ในระบบ. ค่านี้จะแสดงให้ทราบว่าระบบยุ่งหรือไม่. ค่านี้มีจำนวนต้องสัมผัสนักกับเบอร์เซ็นต์การใช้งานของหน่วยประมวลผล.

ตัวอย่างที่ 4.9: ดูสถิติการล็อกอินล่าสุดของ last.

```
$ last -n 5
poonlap pts/3      yahooobb219037040 Mon Sep 13 22:28 still logged in
xxxxx  pts/3      yahooobb219215060 Mon Sep 13 22:02 - 22:04 (00:01)
xxxxx  pts/1      yahooobb219215060 Mon Sep 13 21:59 still logged in
poonlap pts/1      yahooobb219037040 Sun Sep 12 15:10 - 15:17 (00:07)
xxxxx  pts/1      yahooobb219215060 Sun Sep 12 12:15 - 12:21 (00:06)

wtmp begins Wed Sep 1 13:46:59 2004
```

□ uptime อ้างอิงหน้า 404

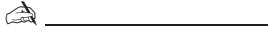
□ last อ้างอิงหน้า 413

คำสั่ง last จะแสดงเทอร์มินอลที่ใช้, IP address หรือชื่อไอสท์ที่ใช้ล็อกอินเข้ามา (ถ้ามี), และข้อมูลเวลาล็อกอินและล็อกเอาท์ของผู้ใช้แต่ละคน. เนื่องจากคำสั่ง last ใช้ข้อมูลจากไฟล์ /var/log/wtmp ดังนั้นจะมีข้อมูลเวลาเกี่ยวกับการรีบูต, เปิดเครื่อง, และปิดเครื่องด้วยถ้าใช้ร่วมกับตัวเลือก -x.

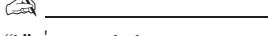
คำสั่งนี้ยังสามารถดูผู้ใช้ที่ใช้เทอร์มินอลที่ระบุได้ด้วย. ตัวอย่างเช่นเรามีเซิฟเวอร์อยู่ในห้องที่แยกต่างหากคนโดยทั่วไปไม่สามารถใช้คอนโซลได้ง่ายๆ. ถ้าต้องการดูชื่อผู้ใช้

ข้อเท็จจริงนิดของคอนโซลในบางระบบอาจจะไม่ใช่ vc/1 เช่นใน Debian จะเป็น tty1.

บางระบบไม่มีไฟล์ btmp อาจจะใช้ touch สร้างไฟล์นี้ให้ทำงานได้.

“b” ย่อมาจาก bad.

และเวลาของคนที่ใช้ค่อนโฉลกสามารถใช้คำสั่ง “last vc/1” ระบุเทอร์มินอลเสมือน (คอนโซล) อันแรก (Ctrl+Alt+F1) ดูคนที่ใช้ค่อนโฉลและเวลาได้.

ในกรณีที่ผู้ใช้ล็อกอินผิดพลาดเช่นพิมพ์ชื่อหรือรหัสผ่านผิด ถ้าในระบบมีไฟล์ /var/log/btmp, ก็จะบันทึกความผิดพลาดที่เกี่ยวกับการล็อกอินไว้ด้วยในไฟล์นี้. ไฟล์ btmp เป็นไฟล์ประเภทเดียวกับ utmp และ wtmp คือเก็บข้อมูลเวลาเกี่ยวกับการล็อกอินล็อกเอาท์. ในระบบจะมีคำสั่ง lastb สำหรับดูว่าครั้งล็อกอินพลาดบ้าง.

ตัวอย่างที่ 4.10: ดูบันทึกล็อกอินที่ผิดพลาดด้วย lastb.

```
$ lastb vc/1
UNKNOWN    vc/1                      Mon Sep 13 22:50 - 22:50  (00:00)
nobody     vc/1                      Mon Sep 13 22:50 - 22:50  (00:00)
root       vc/1                      Mon Sep 13 22:50 - 22:50  (00:00)
poonlap    vc/1                      Mon Sep 13 22:49 - 22:49  (00:00)

btmp begins Mon Sep 13 22:49:35 2004
```

จากตัวอย่างคำสั่ง lastb, เราพอจะคาดเดาได้ว่ามีคนพยายามล็อกอินจากคอนโซลแต่ล็อกอินไม่ได้. ไม่ว่าจะเป็นรหัสผ่านไม่ถูกต้อง, หรือใช้ชื่อล็อกอินที่ระบบไม่รู้จัก (UNKNOWN).

4.2.6 เทอร์มินอล

เทอร์มินอลเป็นอินเทอร์เฟสที่ใช้ติดต่อกับชีล์, รับข้อมูลนำเข้ามาตราชูณ stdin จากคีย์บอร์ดและส่งข้อมูลมาตรฐาน stdout ออกทางหน้าจอ. ในสมัยก่อนเทอร์มินอลเป็น serial device ที่ต่อ กับเครื่องคอมพิวเตอร์. ในปัจจุบันเทอร์มินอลที่ใช้กันทั่วไปจะเป็นเทอร์มินอลเอนิวัลเตอร์คือโปรแกรมที่จำลองการทำงานของเทอร์มินอลเช่น xterm เป็นต้น.

ตัวแปรสภาพแวดล้อม TERM เป็นตัวแปรที่กำหนดประเภทของเทอร์มินอลที่ใช้. ถ้าลองแสดงค่าของตัวแปรสภาพแวดล้อม TERM ด้วยคำสั่ง echo \$TERM ในเทอร์มินอลเอนิวัลเตอร์ xterm ก็จะได้ผลเป็น xterm. ในลิสต์จะมีฐานข้อมูลของเทอร์มินอลเรียกว่า terminfo ซึ่งจะเก็บข้อมูลความสามารถต่างๆ ของเทอร์มินอล เช่น จำนวนคอลัมน์ในแต่ละบรรทัด, จำนวนสีที่ใช้ได้ในเทอร์มินอล เป็นต้น. ฐานข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้โปรแกรมที่ใช้เทอร์มินอลแสดงผลได้ถูกต้อง. โดยปกติแล้วค่าของตัวแปรสภาพแวดล้อม TERM จะถูกตั้งค่าโดยอัตโนมัติ. ถ้าการแสดงผลของโปรแกรมที่ใช้เทอร์มินอลผิดปกติก็อาจจะเป็นเพราะค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม TERM ตั้งไว้ไม่ตรงกับประเภทของเทอร์มินอลที่ใช้.

เทอร์มินอลสามารถแสดงได้ด้วยไฟล์ชื่อ/dev/pts/5 ในระบบปฏิบัติการและคำสั่งที่ใช้ตรวจสอบว่าเทอร์มินอลที่ใช้อยู่คือไฟล์อะไรได้แก่คำสั่ง tty.

ตัวอย่างที่ 4.11: ตรวจสอบไฟล์ชื่อของเทอร์มินอลที่ใช้.

```
$ tty
/dev/pts/5
$ ls -l /dev/pts/5
crw--w---- 1 poonlap  tty      136,  5 Sep 18 20:19 /dev/pts/5
```

ในตัวอย่างเป็นการแสดงไฟล์เทอร์มินอลของ gnome-terminal. เวลาเรียกใช้เทอร์มินอลเอามิวเลเตอร์, ระบบจะสร้างไฟล์สำหรับเทอร์มินอลนั้นในไดเรกทอรี /dev/pts ให้โดยอัตโนมัติ.

เนื่องจากเทอร์มินอลสามารถได้ด้วยไฟล์ในระบบ. ดังนั้นเราสามารถเขียนหรืออ่านข้อมูลด้วยไฟล์นั้นได้ด้วย. สมมติว่าเราเปิดเทอร์มินอลไว้สองอัน. อันหนึ่งคือ pts/0 และอีกอันหนึ่งคือ pts/5. เราสามารถส่งข้อมูลจากเทอร์มินอล pts/0 ไปหาเทอร์มินอล pts/5 ได้ด้วยการ echo แล้วรีดเกรกไปที่ไฟล์ /dev/pts/5 ตามตัวอย่าง.

ตัวอย่างที่ 4.12: การรีดเกรกข้อมูลไปหาเทอร์มินอลอื่น ๆ.

```
$ echo 'Hello world' > /dev/pts/5
```

คำว่า “Hello world” จะปรากฏที่หน้าจอของเทอร์มินอล pts/5. จากกรณีสมมติในตัวอย่างเจ้าของเทอร์มินอลทั้งสองเป็นผู้ใช้เดียวกันจึงทำแบบนี้ได้. ถ้าเจ้าของเทอร์มินอลเป็นคนละคนกันอาจจะใช้คำสั่ง chmod แก้สิทธิ์การใช้ไฟล์เทอร์มินอลก่อน.

ในการใช้งานจริงแล้ว, ลินุกซ์จะมีคำสั่ง write เพื่อเขียนส่งข้อความไปหาผู้ใช้ที่ล็อกอินอยู่. ถ้าผู้ใช้นั้นใช้เทอร์มินอลหลายตัวพร้อม ๆ ก็สามารถระบุเทอร์มินอลที่ต้องการส่งข้อความได้ด้วย. ในกรณีที่ไม่ต้องการให้คนอื่นรบกวนเขียนข้อความเข้ามาในเทอร์มินอลก็ให้ใช้คำสั่ง mesg อนุญาตหรือไม่อนุญาตการส่งข้อมูลผ่านเทอร์มินอล.

write ล้างอิงหน้า 425

mesg ล้างอิงหน้า 422

The image shows two screenshots of a terminal window titled 'tong@toybox:~'.
 Screenshot 1 (Top):
 - Tong logs in: tong@toybox:~\$
 - Tong creates a message: tong@toybox:~\$ echo Hello poonlap | write poonlap pts/12
 - Poonslap receives the message: Message from poonlap@toybox on pts/12 at 12:23 ...
 - Poonslap responds: Do not disturb me.
 - Tong disables messaging: I will disable messaging now.
 - Tong logs out: EOF
 - Tong tries to write again: tong@toybox:~\$ echo Sorry | write poonlap pts/12
 - Poonslap responds: write: poonlap has messages disabled on pts/12
 - Tong logs out: tong@toybox:~\$
 Screenshot 2 (Bottom):
 - Poonslap receives a message from Tong: Message from tong@toybox on pts/11 at 12:23 ...
 - Poonslap responds: Hello poonlap
 - Poonslap logs in: poonlap@toybox:~\$
 - Poonslap writes to Tong: poonlap@toybox:~\$ write tong
 - Poonslap responds: Do not disturb me.
 - Poonslap disables messaging: I will disable messaging now.
 - Poonslap logs out: poonlap@toybox:~\$ mesg n
 - Poonslap logs out: poonlap@toybox:~\$

รูปที่ 4.1: ใช้ write ส่งข้อความระหว่างผู้ใช้ในระบบ.

ในบางกรณีอาจจะมีความจำเป็นต้องส่งข้อความผ่านเทอร์มินอลหาผู้ใช้ทุกคนในระบบที่ใช้เทอร์มินอลอยู่, ให้ใช้คำสั่ง wall ส่งข้อมูลให้ผู้ใช้ที่ใช้เทอร์มินอลทุกด้วยในระบบ.

wall ล้างอิงหน้า 408

ปัจจุบัน Instant Messenger เช่น MSN messenger, Yahoo messenger เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้สื่อสารส่งข้อความผ่านทางเน็ตเวิร์ก. ในระบบปฏิบัติการแบบยูนิกซ์ช่วงแรกก็มีโปรแกรมแบบนี้เช่นเดียวกันใช้คุยกันผ่านทางเน็ตเวิร์กได้แก่ talk หรือ phone. โปรแกรม talk จะใช้เทอร์มินอลในการสื่อสารง่ายต่อการใช้. ในปัจจุบันไม่นิยมใช้กันเท่าไหร่นักและในลินุกซ์ก็มีโปรแกรม Instant Messenger ที่เข้ากันได้กับ MSN messenger หรือ Yahoo messenger ด้วย.

ปรับแต่งเทอร์มินอล

ถ้าผู้อ่านเคยใช้เทอร์มินอลหลาย ๆ แบบหลาย ๆ ที่อาจจะสังเกตุเห็นว่าพฤติกรรมการแสดงผลหรือคีย์บอร์ดที่ใช้งานที่จะไม่เหมือนกัน. สาเหตุหนึ่งคือประเภทของเทอร์มินอลไม่เหมือนกันซึ่งสามารถแก้ไขด้วยการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม TERM ให้ถูกต้อง. อีกสาเหตุหนึ่งคือการตั้งค่าเฉพาะของเทอร์มินอลไม่เหมือนกัน. เราสามารถดูค่าของเทอร์มินอลต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ด้วยคำสั่ง stty.

□ stty อ้างอิงหน้า 415

ตัวอย่างที่ 4.13: ค่าของเทอร์มินอล ที่ตั้งไว้

```
$ stty -a
speed 38400 baud; rows 24; columns 80; line = 0;
intr = ^C; quit = ^\; erase = ^?; kill = ^U; eof = ^D; eol = M-^?; eol2 = M-^?;
start = ^Q; stop = ^S; susp = ^Z; rprnt = ^R; werase = ^W; lnext = ^V;
flush = ^O; min = 1; time = 0;
-parenb -parodd cs8 hupcl -cstopb cread -clocal -crtscts
-ignbrk brkint -ignpar -parmrk -inpck -istrip -inlcr -igncr icrnl ixon -ixoff
-iuclc ixany imaxbel
opost -olcuc -ocrnl onlcr -onocr -onlret -ofill -ofdel nl0 cr0 tab0 bs0 vt0 ff0
isig icanon iexten echo echoe echok -echonl -noflsh -xcase -tostop -echopt
echoctl echoke
```

จากผลลัพธ์ของคำสั่งจะเห็นว่ามีการกำหนดคีย์ต่าง ๆ ให้เข้ากับสัญญาณที่ต้องการ เช่น ใช้ ^C (กดคีย์ ค้างไว้แล้วกดคีย์ ตาม) จะหมายถึงการส่งสัญญาณ Interrupt ให้โปรแกรมเลิกทำงานเป็นต้น. อีกตัวอย่างที่จะแนะนำในนี่คือความสามารถ echo. เวลาเรากดคีย์ต่าง ๆ จะเห็นว่าอักษรที่พิมพ์จะปรากฏบนหน้าจอเทอร์มินอล. นี่เป็นความสามารถของเทอร์มินอลที่เรียกว่า echo.

ตัวอย่างที่ 4.14: ทดสอบการส่งผลของสิ่งที่พิมพ์จากและปั๊มพิมพ์.

```
$ stty -echo.
$ I can not see ← พิมพ์ echo I can not see แต่จะไม่แสดงสิ่งที่พิมพ์ไป. จะแสดงแค่ผลลัพธ์.
$ $
← พิมพ์ stty echo เพื่อกลับสู่สภาพปกติ.
$ echo Now I can see again.
Now I can see again
```

การประยุกต์ใช้การตั้งค่าเทอร์มินอลในลักษณะนี้ เช่นใช้ในเวลาต้องการให้ผู้ใช้พิมพ์ข้อความที่เป็นความลับ, รหัสผ่าน. ในกรณีสามารถตั้งค่าให้เทอร์มินอลไม่ echo รหัสผ่านที่พิมพ์ทางหน้าจอ.

คำสั่ง `stty` ยังสามารถใช้แก้ไขเทอร์มินอลที่มีการแสดงผลไม่ถูกต้องหลังจากที่เปิดตู้ไฟล์ในนารี. ในกรณีนี้จะใช้คำสั่ง “`stty sane`” เพื่อปรับสภาพของเทอร์มินอลให้เป็นปกติ. หรืออาจจะใช้คำสั่ง `reset` ที่เคยแนะนำไปแล้วก็ได้.

พฤษิตกรรมของเทอร์มินอลที่สามารถกำหนดได้ด้วยคำสั่ง `stty` มีหลายอย่างให้อ่านรายละเอียดจาก `stty(1)`.

4.2.7 ควบคุมคำสั่ง

ลินักซ์เป็นระบบปฏิบัติการที่สามารถใช้โปรแกรมหลายโปรแกรมพร้อม ๆ กัน. ลินักซ์ครอบครองเนลจะมีหน้าที่แบ่งเวลาให้โปรแกรมต่าง ๆ ใช้หน่วยประมวลผลทำงาน. เราสามารถใช้คำสั่ง `nice` เปลี่ยนความสำคัญของโปรแกรม (scheduling priority) บางตัวที่ไม่สำคัญให้หน่วยประมวลไม่ต้องเสียเวลา กับโปรแกรมนั้นมากกนัก. ในทางกลับกัน, สามารถกำหนดให้หน่วยประมวลผลใช้เวลา กับโปรแกรมที่สำคัญมากขึ้นกว่าปกติได้. คำสั่ง `nice` นั้นจะใช้โปรแกรมที่ใช้เวลาทำงานนาน ๆ หรือโปรแกรมที่ทำงานแบบ `background`. คำสั่งที่ทำงานใช้เวลาไม่มากแล้วจบทันทีไม่จำเป็นต้นใช้ `nice`.

คำสั่ง `nice` ใช้ตอนที่จะเรียกใช้โปรแกรมที่ต้องการ.

ตัวอย่างที่ 4.15: ตั้งความสำคัญของโปรแกรมเวลา.rn.

```
$ nice -n 19 ./a.out
```

 `nice` ว่างอิงหน้า 423

สมมติว่าโปรแกรม `a.out` เป็นโปรแกรมที่เขียนขึ้นเอง.

ตัวเลือก `-n` เป็นการระบุความสำคัญ (priority) ของคำสั่งโดยความสำคัญจะเป็นตัวเลขตั้งแต่ -20 จนถึง 19. ค่าตัวเลขยิ่งน้อยยิ่งมีความสำคัญสูง. ถ้าไม่มีการระบุความสำคัญจะถือว่ามีค่าเป็น 10 โดยปริยาย. ผู้ใช้ทั่วไปไม่สามารถใช้ความสำคัญมากได้แก่เหลือที่มีค่าน้อยกว่า 0, ต้องเป็น root เท่านั้น.

คำสั่ง `nice` จะตั้งค่าความสำคัญของโปรแกรมได้ต่อนที่จะสั่งคำสั่งเท่านั้น. ถ้าต้องการเปลี่ยนความสำคัญของโปรแกรมที่สั่งแล้ว (โปรแกรม) จะใช้คำสั่ง `renice` ซึ่ง root เท่านั้นที่จะใช้คำสั่งนี้ได.

 `renice` ว่างอิงหน้า 423

ตัวอย่างที่ 4.16: เปลี่ยนความสำคัญของโปรแกรม.

```
# renice -10 -p 5362
5362: old priority 0, new priority -10
```

จากตัวอย่างเป็นการเปลี่ยนค่าความสำคัญของโปรแกรมหมายเลข 5362 ให้เป็น -10 (ความสำคัญมากขึ้น).

ในบทที่ผ่านมาเราได้ทำความรู้จักกับการสั่งคำสั่งแบบ `background` ไปแล้ว. สมมติว่าเราเลือกอินฟานทางเน็ตเวิร์กเพื่อสั่งคำสั่งอะไรบางอย่าง. คำสั่งนั้นกินเวลานานเกินกว่าที่จะรอได้, ในกรณีเราสามารถสั่งคำสั่งแบบ `background` และล็อกเอาท์ออกจากระบบนั้นโดยไม่ต้องรอให้โปรแกรมที่รันจบแล้วค่อยล็อกเอาท์. คำสั่งที่สั่งจะทำงานต่อไปถึงแม้ว่าเราจะล็อกเอาท์ไปแล้วก็ตาม เพราะเราสั่งคำสั่งแบบ `background`. ถ้าคำสั่งนั้นยกเลิกการทำงานถึงแม้ว่าจะสั่งคำสั่งแบบ `background` แล้วล็อกเอาท์, ให้ใช้คำสั่ง `nohup` ช่วย.

▣ nohup อ้างอิงหน้า 423

การใช้คำสั่ง nohup ทำได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 4.17: ใช้คำสั่งทำงานต่อไปหลังจากล็อกเอาท์.

```
$ nohup ./a.out &↵
[1] 11599
$ logout↵
← หมายเลขอป์เชล
← ล็อกเอาท์ได้โดยที่ a.out ทำงานต่อไปเรื่อยๆจนจบ.
```

ผู้ใช้ต้องสั่งคำสั่งเป็นแบบ background เอง. หลังจากนั้นสามารถล็อกเอาท์ได้โดยที่คำสั่นนี้ยังคงทำงานต่อไป. ถ้าคำสั่นนี้มีการส่งข้อมูลออกทาง stdout จะเก็บไว้ในไฟล์ nohup.out. ในทางเทคนิคแล้วคำสั่ง nohup จะทำให้โปรแกรมที่สั่งเพิกเฉยกับสัญญาณ SIGHUP ทำให้ผู้ใช้สามารถล็อกเอาท์ได้. คำสั่ง nohup จะไม่เปลี่ยนความสำคัญของโพรเซสให้, ถ้าต้องการให้คำสั่นนี้กระทำการโดยมีความสำคัญต้องใช้คำสั่ง nice เข้าช่วย.

4.2.8 นอนพัก

sleep เป็นคำสั่งที่หยุด, ไม่ทำอะไรตามระยะเวลาที่กำหนด. เช่นถ้าต้องการหยุดรอบ 2 นาทีแล้วค่อยสั่งคำสั่งทำได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 4.18: ใช้คำสั่ง sleep.

```
$ sleep 2m; echo 'Wake up!'↵
Wake up!↵
← เวลาผ่านไป 2 นาทีแล้ว echo จึงทำงาน.
```

ระยะเวลาถ้าเป็นตัวเลขโดยไม่มีหน่วยจะหมายถึงวินาที, m หมายถึงนาที, h หมายถึงชั่วโมง, และ d หมายถึงวัน.

4.2.9 คณิตศาสตร์

▣ expr อ้างอิงหน้า 421

คำสั่ง expr สามารถใช้คำนวณคณิตศาสตร์ง่ายๆ เช่นบวก, ลบ, คูณ, หารได้ตามตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 4.19: ใช้ expr คำนวณคณิตศาสตร์แบบง่ายๆ.

```
$ expr 1 + 2 + 3↵
6
$ expr 1 - 2↵
-1
$ expr 2 \* 4↵
8
$ expr 5 / 3↵
1
$ expr 5 % 3↵
2
← ต้องใช้เครื่องหมาย \
← ปิด เชชทึ้ง
← เดชของหารหารด้วย 3
```

การคำนวณนี้สามารถทำได้เฉพาะเลขจำนวนเต็มเท่านั้นและระหว่างตัวปฏิบัติการต้องมีช่องไฟคั่น. คำสั่งนี้ไม่สามารถเท่าไหร่นักและสามารถใช้ความสามารถการกระจายนิพจน์

คณิตศาสตร์ของชลล์ bash จะ sage มากกว่า. ตัวอย่างต่อไปนี้จะให้ผลเหมือนตัวอย่างที่แสดงไปแล้วแต่จะใช้ความสามารถของชลล์ bash แทน.

ตัวอย่างที่ 4.20: ใช้ความสามารถของชลล์คำนวณคณิตศาสตร์แบบง่าย ๆ.

```
$ echo $((1+2+3))↵
6
$ echo $((1-2))↵
-1
$ echo $((2*4))↵
8
$ echo $((5/3))↵
1
$ echo $((5%3))↵
2
← ไม่ต้องมีเครื่องหมาย \ นำหน้า *
← ปั๊ด เศษที่ง
← เศษของหารหารด้วย 3
```

ตารางที่ 4.3: ตัวปฏิบัติการคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ที่ใช้ในชลล์.

ตัวปฏิบัติการ	ความหมาย
<i>var</i> ++ <i>var</i> --	เพิ่มหรือลดค่าของตัวแปรหลังใช้งาน.
++ <i>var</i> -- <i>var</i>	เพิ่มหรือลดค่าของตัวแปรก่อนใช้งาน.
!	ตัวกระทำเชิงตรรกะให้เป็นเท็จ. หรือกลับค่าบิต.
**	ยกกำลัง.
+ - * /	บวก, ลบ, คูณ, หาร.
%	เศษของการหาร.
<< >>	เลื่อนบิตไปทางซ้ายหรือขวา.
<= >= < > != ==	เปรียบเทียบค่า.
&	ตัวปฏิบัติการบิต AND.
^	ตัวปฏิบัติการบิต exclusive OR.
 	ตัวปฏิบัติการบิต OR.
&&	ตัวปฏิบัติการตรรกะ AND.
 	ตัวปฏิบัติการตรรกะ OR.

คำสั่ง factor จะแสดงตัวประกอบของเลขจำนวนเต็มที่เป็นอาร์กิวเม้นต์.

□ factor อ้างอิงหน้า 421

ตัวอย่างที่ 4.21: หาตัวประกอบของจำนวนที่ต้องการ.

```
$ factor 20 9 2004 23354523↵
20: 2 2 5
9: 3 3
2004: 2 2 3 167
23354523: 3 3 2594947
```

เนื่องจากตัวประกอบของเลขจำนวนเฉพาะ (prime) คือตัวมันเอง. ดังนั้นเราสามารถใช้คำสั่ง `factor` ตรวจสอบจำนวนที่ต้องการว่าเป็นจำนวนเฉพาะหรือไม่ได้.

□ `seq` อ้างอิงหน้า 424
คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์อันสุดท้ายคือ `seq` และมีประโยชน์ใช้ในการเขียน脚本สคริปต์ด้วย. คำสั่ง `seq` จะแสดงจำนวนตัวเลขเป็นลำดับไปเรื่อยๆ ตัวอย่างเช่น.

ตัวอย่างที่ 4.22: แสดงลำดับของจำนวนไปเรื่อยๆ.

```
$ seq 3 ↴ ← ถ้ามีอาร์กิวเม้นต์ตัวเดียวจะเริ่มตั้งแต่ 1
1
2
3
$ seq -s ' ' 10 19 ↴ ← ลักษณะเพิ่มทีละ 1 ตั้งแต่ 10 ถึง 19
10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
$ seq -s ' ' -w 5 5 50 ↴ ← ลักษณะเพิ่มทีละ 5 ตั้งแต่ 5 ถึง 50
05 10 15 20 25 30 35 40 45 50
```

ตัวเลือก `-s` ใช้ระบุสายอักขระที่ต้องการใช้เป็นตัวคั่นระหว่างจำนวน. ถ้าไม่ระบุจะใช้ `\n` เป็นตัวคั่นระหว่างจำนวนโดยปริยาย. ตัวเลือก `-w` จะเติมเลข 0 ก่อนหน้าตัวเลขทำให้จำนวนที่แสดงทั้งหมดมีขนาดเท่ากัน (ใช้จำนวนตัวอักษรเท่ากัน). คำสั่ง `seq` นี้มีประโยชน์ใช้ใน脚本สคริปต์ร่วมกับไวยกรณ์ `for`.

ตัวอย่างที่ 4.23: ใช้ `seq` ร่วมกับ `for`

```
$ for i in `seq -f '%03g' 10` ↴ ← ใช้ตัวเลือก -f จัดรูปแบบจำนวน
> do ↴
> wget -nd http://somewhere.net/doc/$i.html ↴ ← ใช้โปรแกรมคำสั่ง wget ดาวน์โหลดไฟล์
> done ↴
```

ตัวอย่างข้างบนเป็นการใช้คำสั่ง `seq` ร่วมกับไวยกรณ์ `for` เพื่อดาวน์โหลดเอกสารที่เป็นตัวเลขเรียงกัน เช่น 001.html, 002.html ฯลฯ ด้วยคำสั่ง `wget`. ในตัวอย่างจะใช้ตัวเลือก `-f` เพื่อรูปแบบที่ต้องการคือให้เติมศูนย์ให้จำนวนเต็มมีขนาด 3 ตัวอักษร.

4.2.10 ชี้

□ `yes` อ้างอิงหน้า 426

คำสั่ง `yes` เป็นคำสั่งที่แปลกดีจะแสดงตัวอักษร `y` ไปเรื่อยๆ บรรทัดต่อบรรทัดจนกว่าจะกด `C-c` เพื่อหยุดการทำงาน. ถ้าให้อาร์กิวเม้นต์เป็นคำว่า `Hello` ก็จะแสดงคำว่า `Hello` ไปเรื่อยๆ. คำสั่งนี้สามารถใช้ร่วมกับคำสั่งอื่นที่ต้องการคำตอบและผู้ใช้จะพิมพ์ `y` (หรือสายอักขระใดๆ ก็ได้) ไปเรื่อยๆ เพื่อตอบคำถาม. ตัวอย่างเช่นคำสั่งที่ใช้ลบไฟล์ `rm -i` จะถามบัญชีให้เราตอบ `y` หรือ `n` ทุกครั้งที่จะลบไฟล์. แทนที่เราต้องพิมพ์ `y` ตอบด้วยมือ, สามารถทำตามตัวอย่างต่อไปนี้ได้.

ตัวอย่างที่ 4.24: ใช้คำสั่ง `yes` ตอบคำถามที่ชี้ๆ ๆ กัน.

```
$ yes | rm * ↴ ← ล้มมติว่า rm คือ alias ของ rm -i
```

4.2.11 เปลี่ยนตัวเองเป็นผู้ใช้อื่น

คำสั่ง `run` ใช้สำหรับเปลี่ยน ID จากผู้ใช้คนหนึ่งไปเป็นผู้ใช้ที่ต้องการ. โดยปกติจะมักใช้เปลี่ยน ID ของผู้ใช้ทั่วไปเป็น root เพื่อสั่งคำสั่งที่ผู้ใช้ทั่วไปไม่สามารถสั่งได้. นอกจากการเปลี่ยน ID ของผู้ใช้แล้วยังสามารถใช้คำสั่ง `run` สั่งคำสั่งที่ต้องการโดยใช้ ID ของคนอื่นเป็นผู้กระทำได้ด้วยโดยที่ไม่ต้องเปลี่ยน ID เป็นคนนั้น.

ตัวอย่างที่ 4.25: ใช้ `run` สั่งคำสั่งด้วย ID ของคนอื่น.

```
$ su -c "cat /etc/shadow"←
Password: ← ใส่พาสเวิร์ดของ root
...
halt:*:9797:0:::::
operator:*:9797:0:::::
shutdown:*:9797:0:::::
..."
```

เนื่องจาก ID ที่ใช้สั่งคำสั่ง `cat` คือ root, จึงสามารถเปิดอ่านไฟล์ที่ root คุ้นได้แต่คนอื่นอ่านไม่ได้ เช่นไฟล์ `/etc/shadow` เป็นต้น. การที่เปลี่ยน ID ในลักษณะนี้เรียกว่า *effective user ID* คือ ID ที่มีผลจริงขณะปฏิบัติงาน.

4.3 แพ็คเกจ textutils

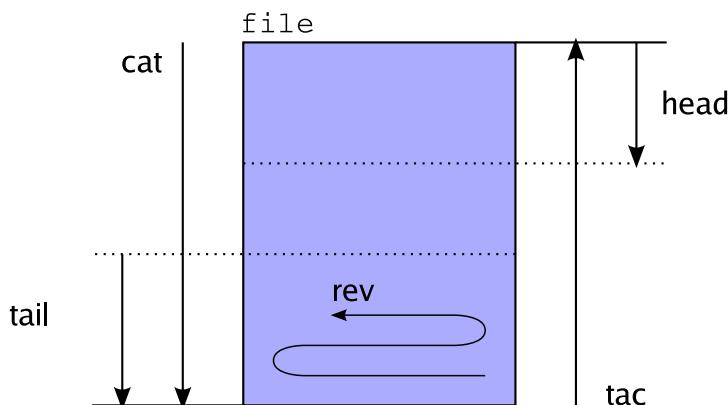
จุดเด่นของคำสั่งในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ซึ่งสืบทอดมาถึงลินุกซ์ได้แก่คำสั่งที่ใช้จัดการไฟล์เทกซ์ทั้งหลาย. เนื่องจากคำสั่งเหล่านี้รับข้อมูลเป็นเทกซ์และให้ผลลัพธ์เป็นเทกซ์, การใช้คำสั่งต่างๆร่วมกันโดยใช้ไปปิงสะดาวและมีประสิทธิภาพในหลาย ๆ ด้าน. ในช่วงนี้จะแนะนำคำสั่งที่ประมวลผลข้อมูลเทกซ์ซึ่งจะมีประโยชน์ไม่ว่าจะใช้ช่วยการพัฒนาซอฟต์แวร์, ดูและระบบ, หรือใช้งานทั่วไป.

ตารางที่ 4.4: โปรแกรมคำสั่งในแพ็คเกจ textutils.

คำสั่ง	คำอธิบาย	อ้างอิง
<code>cat</code>	รวมข้อมูลแล้วแสดงผลทาง stdout.	หน้า 384
<code>cksum</code>	แสดงผลรวมตรวจสอบ (checksum) และนับจำนวนไบต์ในไฟล์.	หน้า 384
<code>comm</code>	เปรียบเทียบไฟล์สองไฟล์บรรทัดต่อบรรทัด.	หน้า 384
<code>csplit</code>	แยกไฟล์ออกเป็นไฟล์ย่อย ตามเนื้อหาที่ระบุ.	
<code>cut</code>	ตัดส่วนที่ไม่ต้องการออกจากทุบรรทัดในไฟล์.	หน้า 385
<code>expand</code>	เปลี่ยน tab ให้เป็น space.	หน้า 386
<code>fmt</code>	จัดรูปแบบของข้อความให้เหมาะสม.	
<code>fold</code>	ตัดบรรทัดของข้อมูลเข้าตามความกว้างที่ระบุ.	
<code>join</code>	รวมบรรทัดของไฟล์สองไฟล์เมื่อเจอส่วนที่เหมือนกัน.	หน้า 389

<code>md5sum</code>	คำนวณและตรวจสอบค่า MD5.	หน้า 389
<code>nl</code>	แสดงเลขบรรทัดของไฟล์ที่ต้องการ.	หน้า 390
<code>od</code>	เทข้อมูล (dump) ออกมายังอุปกรณ์ในรูปแบบเลขฐาน แปดและอื่น ๆ.	หน้า 414
<code>paste</code>	นำข้อมูลในไฟล์เป็นบล็อกมาต่อกันในแนวอน.	หน้า 390
<code>pr</code>	แปลงข้อความในไฟล์เพื่อพิมพ์ออกทางเครื่องพิมพ์.	
<code>ptx</code>	สร้าง permuted index.	
<code>sort</code>	เรียงลำดับบรรทัดในไฟล์.	หน้า 390
<code>split</code>	แบ่งไฟล์ออกเป็นไฟล์ย่อย ๆ.	หน้า 391
<code>sum</code>	คำนวณผลรวมตรวจสอบ (checksum) และนับบล็อก.	
<code>tac</code>	รวมไฟล์และแสดงผลแบบกลับบรรทัด (ตรงข้ามกับ <code>cat</code>)	
<code>tail</code>	แสดงช่วงท้ายของไฟล์.	หน้า 391
<code>tr</code>	แปลงและลบอักขระที่ต้องการ.	หน้า 392
<code>tsort</code>	จัดลำดับ topological sort.	
<code>unexpand</code>	เปลี่ยน space เป็น tab.	หน้า unexpand
<code>uniq</code>	ลบบรรทัดที่ซ้ำกัน. มากใช้ร่วมกับคำสั่ง <code>sort</code> .	หน้า 393
<code>wc</code>	แสดงจำนวนไบต์, คำ, และบรรทัดในไฟล์.	หน้า 393
<code>head</code>	แสดงส่วนต้น ๆ ของไฟล์.	หน้า 388

4.3.1 แสดงข้อมูล

รูปที่ 4.2: คำสั่งที่ใช้แสดงข้อมูลส่วนต่าง ๆ.

จากบทที่ผ่านมา มีตัวอย่างการใช้งานคำสั่ง `cat` มากพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องอธิบายแล้วว่า คำสั่ง `cat` ใช้ทำอะไร. คำสั่ง `cat` สามารถใช้แสดงเลขบรรทัดทุกบรรทัดด้วยตัวเดียว

-n ซึ่งในแพ็คเกจ textutils ก็มีคำสั่งที่ใช้เลขบรรทัดในไฟล์ด้วยเหมือนกันแต่มีลูกเล่นมากกว่า.

ถ้าใช้คำสั่ง nl โดยไม่มีอาร์กิวเม้นต์จะแสดงเลขบรรทัดเฉพาะบรรทัดที่มีข้อมูลเท่านั้น. คำสั่ง nl สามารถแสดงเลขบรรทัดได้หลายแบบขึ้นอยู่กับตัวเลือกที่ระบุ. การแสดงเลขบรรทัดที่คำสั่ง cat ไม่สามารถทำได้ เช่นการเติมศูนย์ที่ตัวเลขให้มีจำนวนตัวอักษรเท่ากัน.

□ nl อ้างอิงหน้า 390

ตัวอย่างที่ 4.26: ใช้ nl และ命令บรรทัด.

```
$ yes | head -n 5 | nl -n rz -b a -w 3 |           ← ใช้คำสั่ง yes สร้างข้อมูล 5 บรรทัด
001      y
002      y
003      y
004      y
005      y
```

จากตัวอย่าง เป็นการแสดงเลขบรรทัดโดยจัดให้เลขบรรทัดชิดขวาและเติมเลขศูนย์ด้วยตัวเลือก -n rz, แสดงตัวเลขทุกบรรทัดด้วยตัวเลือก -b a และให้เลขบรรทัดมีสามหลักด้วยตัวเลือก -w 3. คำสั่ง nl จะมีประโยชน์เมื่อต้องการดูเลขบรรทัด เช่นเวลาพิมพ์รหัสต้นฉบับพร้อมเลขบรรทัดของทางเครื่องพิมพ์.

คำสั่ง tac เป็นการเล่นคำโดยกลับตัวอักษรของคำสั่ง cat เป็น tac. คำสั่งนี้จะแสดงข้อมูลเป็นบรรทัดโดยจะแสดงข้อมูลที่อยู่ในบรรทัดสุดท้ายก่อนไล่ขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงบรรทัดแรกซึ่งการทำงานนี้จะตรงกันข้ามกับคำสั่ง cat. นอกจากนี้ยังมีคำสั่ง rev สำหรับแสดงข้อมูลจากข้างหลังไปข้างหน้า, ใบต่อใบต.

4.3.2 จัดรูปแบบข้อมูล

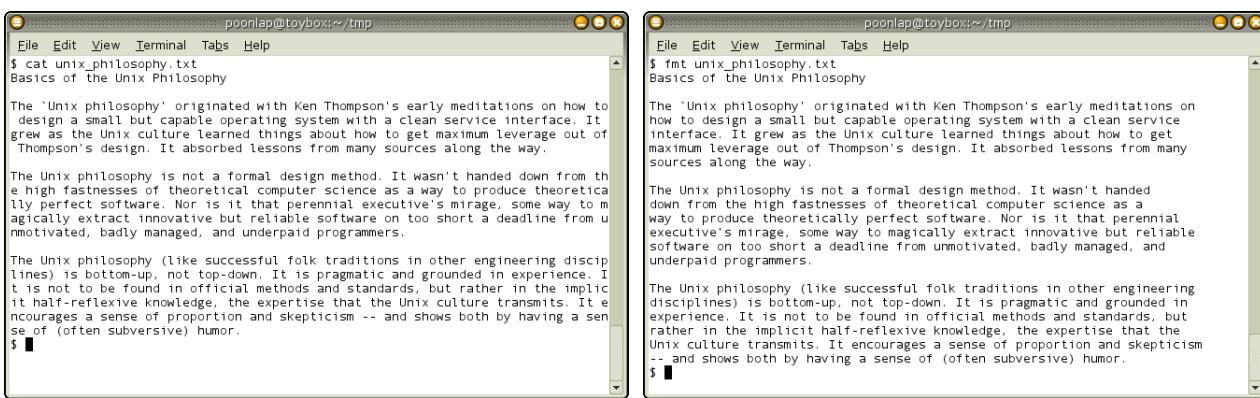
คำสั่งที่ใช้จัดรูปแบบข้อมูลเท็กซ์ตได้แก่ fmt, pr และ fold. คำสั่งเหล่านี้สร้างมาเพื่อใช้กับข้อมูลเท็กซ์ภาษาอังกฤษแต่ก็ควรระวังไว้ เพราะเป็นคำสั่งที่ใช้งานได้จริงและมีประโยชน์.

รูปที่ 4.3 แสดงความแตกต่างระหว่างข้อมูลเท็กซ์ที่ยังไม่ได้จัดย่อหน้ากับข้อมูลที่จัดย่อหน้าแล้วด้วยคำสั่ง fmt.

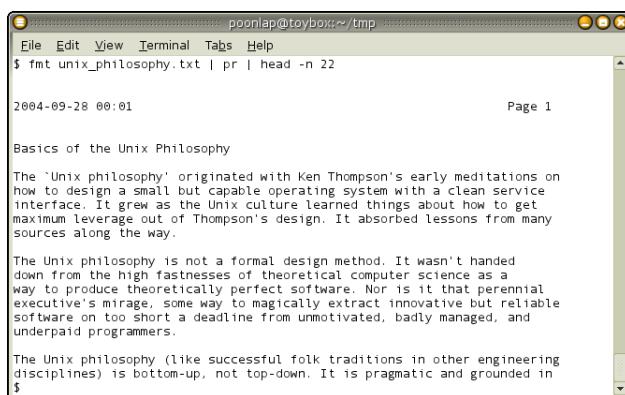
คำสั่ง fmt จะพยายามตัดเรียงข้อมูลเป็นบรรทัด ๆ โดยที่แต่ละบรรทัดมีความยาวไม่เกิน 75 ตัวอักษร. จำนวนอักษรนี้สามารถกำหนดได้ด้วยตัวเลือก -w (width). ถ้าใช้ตัวเลือก -n จะเป็นการลบช่องไฟที่เกินและไม่จำเป็นได้ด้วย. ตัวอย่างเช่น “a pencil” เป็น “a pencil”. บรรทัดว่างที่อยู่ในข้อมูลนำเข้าจะถือว่าเป็นการเริ่มต้นย่อหน้า. คำสั่ง fmt จะแบ่งบรรทัดที่ยาวเกินจำนวนอักษรที่กำหนดและจะรวมบรรทัดที่สั้น ๆ ให้มีความกว้างไม่เกินที่กำหนด.

□ fmt อ้างอิงหน้า 387

คำสั่ง pr ใช้สำหรับจัดเรียงหน้าเพื่อพิมพ์ออกทางเครื่องพิมพ์. การจัดเรียงหน้านี้ เป็นการจัดเรียงแบบง่ายๆตามความกว้างของบรรทัด (72 ตัวอักษร) และความยาวของหน้าในหน่วยบรรทัด (66 บรรทัด). นอกจากนี้คำสั่ง fmt จะพิมพ์หัวกระดาษให้ด้วย.

รูปที่ 4.3: ใช้ fmt จัดรูปแบบข้อมูล.

รูปที่ 4.4: ใช้คำสั่ง fmt และ pr จัดหน้ากระดาษแบบง่าย ๆ.

คำสั่งสุดท้ายที่ใช้จัดข้อมูลคือ fold. คำสั่ง fold จะตัดบรรทัดที่ยาวๆให้มีความกว้าง (ตัวอักษร) ไม่เกินความกว้างที่กำหนด. คำสั่งนี้คล้ายกับคำสั่ง fmt แต่จะไม่มีการรวมบรรทัดที่ติดกัน. การตัดบรรทัดของคำสั่ง fold จะตัดตามจำนวนอักษรไม่ได้ตัดแบ่งบรรทัดตามช่องว่างทำให้ไม่สวยงาม. ถ้าต้องการตัดบรรทัดด้วยช่องว่าง, คือตัดบรรทัดแบ่งตามคำภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวเลือก -s.

4.3.3 หัวทาง

คำสั่งที่ใช้แสดงบางส่วนของไฟล์ในแพ็กเกจ textutils ได้แก่ head และ tail. คำสั่ง head ใช้แสดงส่วนต้นของไฟล์เป็นบรรทัด, ในทางตรงกันข้ามคำสั่ง tail ใช้แสดงส่วนท้ายของไฟล์เป็นบรรทัด.

เราสามารถกำหนดจำนวนบรรทัดที่ต้องการให้แสดงได้ด้วยตัวเลือก -n แล้วตามด้วยจำนวนบรรทัดที่ต้องการ. ตัวเลือกนี้ใช้ได้ทั้งคำสั่ง head และ tail. คำสั่ง tail มีประโยชน์ใช้ดู log ของ daemon ซึ่ง daemon จะเปลี่ยนข้อความลงในไฟล์ล็อกต่อท้ายไฟล์เรื่อยๆ ถ้ามีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น. เราสามารถการทำงาน, ข้อผิดพลาดของ daemon ▶

โปรเซสแบบ background ที่มีโปรเซส ID แม่ (PPID) เป็น 1 (โปรเซส init). โปรเซสเหล่านี้มักจะเป็นโปรเซสที่ทำงานโดยอัตโนมัติอยู่สร้างตอนที่ระบบเริ่มทำงาน. โปรเซสเหล่านี้บางตัวอาจเป็นโปรเซสที่ช่วยคุ้มครองระบบ, เช่น cron, sendmail เป็นต้น.

mon ได้จาก log. ตัวอย่างเช่น log เก็บข้อมูลพลาดของเว็บเซิฟร์เวอร์ apache ได้แก่ไฟล์ /var/log/apache/error_log เราสามารถติดตามดูข้อมูลที่เปลี่ยนในไฟล์นี้ได้เรื่อยโดยใช้ทั่วไปเลือก -f.

ตัวอย่างที่ 4.27: ใช้ tail ติดตามดู log.

```
# tail -f /var/log/apache/error_log
[Thu Aug 05 01:53:49 2004] [notice] caught SIGTERM, shutting down
[Thu Aug 05 23:02:43 2004] [notice] Digest: generating secret for digest authentication ...
[Thu Aug 05 23:02:43 2004] [notice] Digest: done
[Thu Aug 05 23:02:44 2004] [notice] Apache/2.0.50 (Gentoo/Linux) configured -- resuming normal operations
[Thu Aug 05 23:32:58 2004] [error] [client 219.178.56.123] File does not exist: /var/www/localhost/htdocs/default.ida
[Fri Aug 06 00:46:18 2004] [error] [client 219.154.229.60] request failed: URI too long (longer than 8190)
[Fri Aug 06 02:17:14 2004] [notice] caught SIGTERM, shutting down
[Tue Sep 28 21:38:46 2004] [notice] Digest: generating secret for digest authentication ...
[Tue Sep 28 21:38:46 2004] [notice] Digest: done
[Tue Sep 28 21:38:47 2004] [notice] Apache/2.0.50 (Gentoo/Linux) configured -- resuming normal operations
```

█

← คำสั่งทำงานแบบ foreground

ไฟล์ log ของ apache อาจจะแตกต่างกันแล้วแต่ระบบและตัวเซิฟร์เวอร์ ตลอดจนรุ่นของ apache ที่ใช้.

-f ย่อมาจาก follow.

จากตัวอย่างถ้าเซิฟร์เวอร์มีข้อมูล notice, error เพิ่มเติมก็จะเขียนใส่ไฟล์ log เพิ่มและ tail ก็จะแสดงบรรทัดที่เพิ่มเข้ามาโดยอัตโนมัติ. เราอาจจะสั่งคำสั่งแบบ background ก็ได้, แล้วใช้เทอร์มินอลนั้นทำงานอีกหนึ่งต่อไป. ถ้ามีข้อมูลเพิ่มเติมเข้ามาใน log ก็จะปรากฏในเทอร์มินอลนั้น. การใช้งานแบบนี้หมายความว่าเราสามารถดูข้อมูลที่เพิ่มเข้ามาในเวลาเซิฟร์เวอร์หรือโปรแกรมที่มีไฟล์ log ทำงานผิดพลาดและเราสามารถแก้ไขอยู่.

บางครั้งถ้าใช้คำสั่ง tail กับตัวเลือก -f ดู log ค้างไว้นาน, มีโอกาสที่ระบบจะเปลี่ยนล็อกไฟล์ที่กำลังดูอยู่ไปเป็นชื่ออื่นแล้วสร้าง log ตัวใหม่ด้วยชื่อเดียวกัน. ตัวอย่าง เช่นระบบอาจจะเปลี่ยนชื่อไฟล์ error_log ไปเป็น error_log.1 และสร้าง log ใหม่ด้วยชื่อ error_log เมื่อมันเดิม. สำหรับ log ที่เก่าเกินไปก็อาจจะถูกลบทิ้งไปเพื่อประหยัดพื้นที่. ในกรณีที่มีการเปลี่ยน log แบบนี้คำสั่ง tail กับตัวเลือก -f จะไม่สามารถดู log ที่สร้างใหม่ได้ถึงแม้ว่าจะเป็นชื่อเดียวกัน เพราะคำสั่ง tail จะยึดกับ file description เป็นหลัก, ไม่ได้ดูที่ชื่อ. ถ้าต้องการดูไฟล์ที่มีชื่อเดียวกันต่อไปเรื่อยๆ ต้องใช้ตัวเลือก --follow=name แทน.

4.3.4 แบ่งไฟล์, รวมไฟล์

ในปัจจุบันอาจจะไม่มีความจำเป็นแบ่งไฟล์ที่มีขนาดใหญ่ให้เป็นไฟล์เล็กๆ เท่าไรนัก, เพราะมีอุปกรณ์พกพาเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ เช่น ฮาร์ดดิสก์พกพาแบบ USB เป็นต้น. อย่างไรก็ตามผู้อ่านก็ควรจะรู้วิธีการแบ่งไฟล์ให้เป็นไฟล์ย่อยๆ สำหรับกรณีจำเป็น เช่น การแบ่งไฟล์ขนาดใหญ่ให้เป็นไฟล์ขนาดเล็กหลายไฟล์ เก็บลงแฟลชไดร์ฟ.

การแบ่งไฟล์เป็นไฟล์ย่อยๆ สามารถใช้คำสั่ง split.

ตัวอย่าง เช่น การแบ่งไฟล์

split สามอิงหน้า 391

ใหญ่ๆ ให้เป็นไฟล์ย่อย ที่มีขนาดพอต่อกับฟล็อปปี้ดิสก์ 1440MB ทำได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 4.28: แบ่งไฟล์ใหญ่ๆ ให้มีขนาดพอต่อกับแผ่นฟล็อปปี้ดิสก์.

```
$ split -b 'bc <<<1440*1024' bigfile small.
$ ls -l.
total 4108
-rw-r--r-- 1 poonlap users 2097152 Sep 22 23:19 bigfile
-rw-r--r-- 1 poonlap users 1474560 Sep 22 23:24 smallaa
-rw-r--r-- 1 poonlap users 622592 Sep 22 23:24 smallab
```

ตัวเลือก `-b` จะแบ่งไฟล์แต่ละไฟล์ให้มีขนาดตามที่กำหนด (ถ้าเป็นไปได้). ในกรณีจะพยายามแบ่งไฟล์ให้มีขนาดเป็น $1440 \times 1024 = 1474560$ ไบต์. การกำหนดจำนวนไบต์ในตัวอย่างใช้การแทนค่าคำสั่ง `bc` ซึ่งจะคำนวณผลลัพธ์เป็นไบต์ให้. ในตัวอย่างมีการกำหนดชื่อหน้าไฟล์ย่อย (prefix) เป็น `small`. ไฟล์ย่อยที่แบ่งแล้วจะเป็น `smallaa` และ `smallab`. `aa` และ `ab` คือส่วนตามหลังไฟล์ (suffix) ซึ่งจะเป็นตัวอักษร 2 ตัว. ถ้าต้องการเป็นตัวเลขแทนให้ใช้ตัวเลือก `-d`.

การรวมไฟล์ย่อย ที่ให้เป็นไฟล์เดียวกันให้ใช้คำสั่ง `cat`.

ตัวอย่างที่ 4.29: รวมไฟล์หลายไฟล์ให้เป็นไฟล์เดียวกัน.

```
$ cat small* > combine.
← เขียนชื่อไฟล์ small* ได้ เพราะเรียงลำดับอยู่แล้ว (aa, ab)
$ ls -l.
total 6160
-rw-r--r-- 1 poonlap users 2097152 Sep 22 23:19 bigfile
-rw-r--r-- 1 poonlap users 2097152 Sep 22 23:59 combine
-rw-r--r-- 1 poonlap users 1474560 Sep 22 23:58 smallaa
-rw-r--r-- 1 poonlap users 622592 Sep 22 23:58 smallab
```

เราสามารถตรวจสอบจำนวนไบต์ของไฟล์ที่รวมแล้วโดยใช้คำสั่ง `ls`. แต่การดูจำนวนไบต์เป็นเพียงแค่การตรวจสอบดูขนาด, ไม่สามารถบอกได้ว่าเนื้อหาแน่นถูกต้องหรือไม่. สำหรับการตรวจสอบเนื้อหาแน่นอาจจะใช้คำสั่ง `cksum` หรือ `md5sum`.

□ `cksum` อ้างอิงหน้า 384

□ `md5sum` อ้างอิงหน้า 389

ตัวอย่างที่ 4.30: ตรวจสอบถูกต้องของไฟล์.

```
$ cksum bigfile combine.
1742489887 2097152 bigfile
1742489887 2097152 combine
$ md5sum bigfile combine.
b2d1236c286a3c0704224fe4105eca49 bigfile
b2d1236c286a3c0704224fe4105eca49 combine
```

คำสั่งทั้งสองจะหาค่า `checksum` ของข้อมูลแต่ใช้วิธีการคำนวณต่างกัน. บัญชี `md5sum` ใช้ในการตรวจสอบไฟล์อิมเมจของซีดีว่าข้อมูลที่ดาวน์โหลดมาแน่นถูกต้องหรือไม่, โดยจะมีไฟล์ที่ชื่อ `MD5SUMS` อยู่ที่เดียวกันกับไฟล์ที่ดาวน์โหลดด้วย. ในไฟล์นี้จะมีผลลัพธ์ของคำสั่ง `md5sum` บันทึกอยู่. คนที่ดาวน์โหลดไฟล์ที่ต้องการใช้ให้ใช้คำสั่ง `md5sum` หาค่า `checksum` ของไฟล์นั้นแล้วดูเปรียบเทียบกับไฟล์ที่มีค่า `checksum` ไว้ให้.

checksum ►
วิธีการตรวจสอบความผิดพลาดของข้อมูล, หรือค่าที่ได้จากการตรวจสอบ. ค่าเหล่านี้สามารถบอกได้ว่าข้อมูลที่ได้รับเช่นข้อมูลผ่านทางเน็ตเวิร์กมีข้อผิดพลาดหรือไม่. วิธีการคำนวณและหาค่าเหล่านี้มีหลายวิธี เช่น cyclic redundancy checks, cryptographic message digest. วิธีแบบ cryptographic message digest ยังมี

คำสั่งทั้งสองจะหาค่า `checksum` ของข้อมูลแต่ใช้วิธีการคำนวณต่างกัน. บัญชี `md5sum` ใช้ในการตรวจสอบไฟล์อิมเมจของซีดีว่าข้อมูลที่ดาวน์โหลดมาแน่นถูกต้องหรือไม่, โดยจะมีไฟล์ที่ชื่อ `MD5SUMS` อยู่ที่เดียวกันกับไฟล์ที่ดาวน์โหลดด้วย. ในไฟล์นี้จะมีผลลัพธ์ของคำสั่ง `md5sum` บันทึกอยู่. คนที่ดาวน์โหลดไฟล์ที่ต้องการใช้ให้ใช้คำสั่ง `md5sum` หาค่า `checksum` ของไฟล์นั้นแล้วดูเปรียบเทียบกับไฟล์ที่มีค่า `checksum` ไว้ให้.

แล้วด้วยตา. หรือจะดาวน์โหลดไฟล์ MD5SUMS มาด้วยแล้วใช้ตัวเลือก -c ตรวจสอบว่าค่า checksum ตรงกันหรือไม่.

ตัวอย่างที่ 4.31: ใช้ md5sum ตรวจสอบความถูกต้องของไฟล์ที่ดาวน์โหลด.

```
$ ls -l sarge-i386-netinst.iso MD5SUMS
-rw-r--r-- 1 poonlap users      57 Sep 23 23:25 MD5SUMS
-rw----- 1 poonlap users 119470080 Sep 12 15:16 sarge-i386-netinst.iso
$ cat MD5SUMS
1068812b8de80f05c55119b0dc64e488 sarge-i386-netinst.iso
$ md5sum -c MD5SUMS
sarge-i386-netinst.iso: OK
```

4.3.5 จัดการข้อมูลที่แบ่งเป็นคอลัมน์

ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์มักใช้ไฟล์текิซ์เก็บข้อมูลต่างๆ เช่น ไฟล์ /etc/shadow, /etc/services เป็นต้น. ไฟล์เหล่านี้อาจจะเป็นไฟล์ที่เก็บข้อมูลของระบบ, ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของโปรแกรม, หรือไฟล์ล็อก (log file) เก็บบันทึกรายงานการทำงานของโปรแกรม ฯลฯ. บางครั้งเราต้องการสกัดข้อมูลจากไฟล์เหล่านี้โดยระบุคอลัมน์ที่ต้องการ. ในกรณีเรามารถใช้คำสั่ง cut เพื่อเลือกเอาส่วนที่ต้องการออกจากบรรทัดได้.

ตัวอย่างเช่นไฟล์ /etc/passwd เก็บข้อมูลของผู้ใช้ในระบบ. ข้อมูลต่างๆ ของผู้ใช้หนึ่งคนจะเก็บเป็นบรรทัดโดยมีรูปแบบเป็น

account:password:UID:GID:comment:directory:shell
--

จะเห็นว่าข้อมูลที่เกี่ยวกับผู้ใช้จะเก็บอยู่ในหน่วยของบรรทัด, และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้นั้นจะเก็บอยู่ในหน่วยของคอลัมน์. สำหรับไฟล์ /etc/passwd จะใช้เครื่องหมาย : เป็นตัวแบ่งคอลัมน์ซึ่งแต่ละคอลัมน์เก็บข้อมูลดังต่อไปนี้.

- account

ชื่อสีล็อกอินของผู้ใช้ในระบบ.

- password

ในระบบยูนิกซ์สมัยก่อนหัสผ่านของผู้ใช้ในระบบจะเข้ารหัส (encrypt) และเก็บไว้ในไฟล์ /etc/passwd. ไฟล์ /etc/passwd นี้เป็นไฟล์ที่ครก็ได้สามารถอ่านได้ดังนั้นจึงไม่ปลอดภัยถ้ามีผู้ประสงค์ร้ายເອົາຮັດຜຳຜ່ານອອກ root ที่ເຂົ້າຮັດໄວ້ໄປຄອດຮັສ. ระบบยูนิกซ์รุ่นใหม่และลินุกซ์จึงเก็บรหัสผ่านที่ເຂົ້າຮັດແລ້ວໄວ້ໃໝ່ໃນไฟล์ ต่างหากคือไฟล์ /etc/shadow ซึ่ง root เท่านั้นที่อ่านได้. ส่วนรหัสผ่านที่บันທຶກໄວ້ໃນไฟล์ /etc/passwd จะແທນດ້ວຍຕົວອັກມະ x.

- UID

ตัวเลข User ID ของผู้ใช้.

- GID

ตัวเลข Group ID หลักที่ผู้ใช้เป็นสมาชิก. ชื่อกลุ่ม, GID และสมาชิกสามารถดูได้จากไฟล์ /etc/group.

- comment
ส่วนที่เป็นหมายเหตุ. อาจจะเป็นชื่อเต็มของผู้ใช้ก็ได.
- directory
หมายถึงโภมไดเรกทอรีของผู้ใช้.
- shell
ชื่อของผู้ใช้ล็อกอิน. ถ้าไม่ต้องการให้ผู้ใช้นั้นล็อกอินก็อาจจะใช้ /bin/false แทนก็ได้.

ไฟล์อื่นเช่นไฟล์ /etc/services ก็เหมือนกับไฟล์ /etc/passwd คือใช้เก็บข้อมูล. เก็บชื่อโปรโตคอลอินเทอร์เน็ต, หมายเลขพอร์ต, ชื่ออื่นๆ, และหมายเหตุ. แต่ไฟล์นี้จะใช้ tab เป็นตัวแบ่งคอลัมน์แทนที่จะใช้ colon เป็นตัวแบ่งคอลัมน์.

ตัวอย่างที่ 4.32: ตัวอย่างไฟล์ /etc/passwd และไฟล์ /etc/services.

```
$ cat /etc/passwd.
root:x:0:root:/root:/bin/bash
bin:x:1:bin:/bin:/bin/false
daemon:x:2:daemon:/sbin:/bin/false
adm:x:3:adm:/var/adm:/bin/false
...
$ cat /etc/services.
...
finger      79/tcp
www          80/tcp          http          # WorldWideWeb HTTP
www          80/udp          # HyperText Transfer Protocol
link         87/tcp          ttylink
...
...
```

ตัด — cut

สมมติเราต้องการดูแค่ชื่อล็อกอินและ uid จากไฟล์ /etc/passwd, เราสามารถใช้ cut เลือกเอาเฉพาะคอลัมน์ที่ 1 ที่เป็นชื่อล็อกอินและคอลัมน์ที่ 3 ที่เป็น uid แสดงบนหน้าจอได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 4.33: ใช้ cut เลือกคอลัมน์ที่ต้องการแสดง.

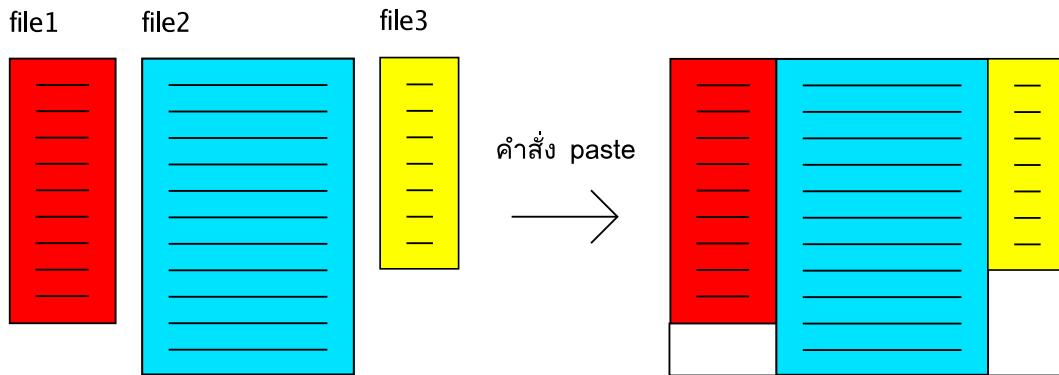
```
$ cut -f 1,3 -d : /etc/passwd.
root:0
bin:1
daemon:2
adm:3
lp:4
...
```

 _____
-f มาจากคำว่า field และ -d มาจากคำว่า delimiter.

ตัวเลือก -f ใช้ระบุคอลัมน์ที่ต้องการแสดง. ตัวเลือก -d ใช้ระบุตัวแบ่งคอลัมน์ซึ่งในที่นี้ได้แก่เครื่องหมาย colon.

ต่อ – paste

cut & paste ในความหมายของเวิร์ดโปรแกรมเซอร์คือการตัดแบ่งข้อความ. แต่คำสั่ง cut และ paste มีความหมายที่เกี่ยวกับการกระทำเป็นคอลัมน์, เป็นบล็อก. cut เป็นการแสดงคอลัมน์ที่ต้องการ, paste เป็นต่อไฟล์เป็นบล็อกเข้าเป็นไฟล์เดียว.

รูปที่ 4.5: การทำงานของคำสั่ง paste.

สมมติว่าเรามีไฟล์อยู่สองไฟล์. ไฟล์ที่หนึ่งชื่อ address.txt เป็นไฟล์テกซ์ที่เก็บชื่อและที่อยู่แบบ csv (*comma separated values*). ไฟล์ที่สองชื่อ email.txt เก็บชื่อและเมลในรูปแบบเดียวกัน. เราสามารถรวมไฟล์สองไฟล์ให้เป็นไฟล์เดียวได้โดยคงคอลัมน์เหมือนเดิมไว้ได้ด้วยคำสั่ง paste.

ตัวอย่างที่ 4.34: รวมคอลัมน์ด้วยคำสั่ง paste

```
$ cat address.txt.↓
ชื่อ, จังหวัด
สมชาย, กรุงเทพฯ
สมหมาย, เชียงใหม่
สมယด, ภูเก็ต
$ cat email.txt.↓
ชื่อ, เมล
สมชาย, somchai@gmail.com
สมหมาย, sommai@yahoo.com
สมယด, somyod@hotmail.com
$ cut -f 2 -d , email.txt | paste -d , address.txt -.↓
ชื่อ, จังหวัด, เมล
สมชาย, กรุงเทพฯ, somchai@gmail.com
สมหมาย, เชียงใหม่, sommai@yahoo.com
สมယด, ภูเก็ต, somyod@hotmail.com
```

csv ►
เป็นคำย่อของ comma separated values. เป็นรูปแบบไฟล์ใช้บันทึกการ (record) เป็นบรรทัดๆ. ภายในบรรทัดสามารถมีค่าให้หลายคอลัมน์ (field) และมักใช้เครื่องหมาย comma เป็นชั้นแบ่งคอลัมน์. ไฟล์แบบนี้สามารถสร้างได้ง่าย ๆ ด้วยบรรณาธิกรผู้ที่โปรแกรม spreadsheet. ในระบบลินุกซ์ไฟล์แบบนี้เหมือนกันชื่อไฟล์ /etc/passwd, /etc/group แต่จะใช้เครื่องหมาย colon เป็นตัวแบ่งคอลัมน์.

□ paste อ้างอิงหน้า 390

จากตัวอย่างจะใช้คำสั่ง cut เลือกเอาคอลัมน์ที่สองของไฟล์ email.txt ออกมาก่อนแล้วส่งให้คำสั่ง paste ทางไปปี. คำสั่ง paste รวมคอลัมน์จากไฟล์ address.txt และไฟล์ – ซึ่งหมายถึงข้อมูลที่รับมาทาง stdin (ข้อมูลจาก cut) แล้วรวมคอลัมน์บรรทัดต่อบรรทัด.

ในไฟล์ address.txt และ email.txt มีคอลัมน์ที่เหมือนกันคือคอลัมน์ที่เก็บชื่อคน. การรวมคอลัมน์ในกรณีนี้จะง่ายขึ้นถ้าใช้คำสั่ง join.

□ join อ้างอิงหน้า 389

ตัวอย่างที่ 4.35: รวมคอลัมน์ด้วยคำสั่ง join

```
$ join -t , address.txt email.txt
ชื่อ, จังหวัด, เมล
สมชาย, กรุงเทพฯ, somchai@gmail.com
สมหมาย, เชียงใหม่, sommai@yahoo.com
สมยศ, ภูเก็ต, somyod@hotmail.com
```

คำสั่ง join จะต่อคอลัมน์ที่สองของไฟล์ที่สองในไฟล์ที่หนึ่ง, ถ้าคอลัมน์ที่หนึ่งของทั้งสองไฟล์มีค่าเหมือนกัน. ตัวเลือก -t ใช้กำหนดค่าตัวแบ่งคอลัมน์, มิฉะนั้นคำสั่ง join จะถือว่าซ่องว่าเป็นตัวแบ่งคอลัมน์โดยปริยาย.

4.3.6 การเรียง, จัดลำดับข้อมูลในไฟล์

สมมติว่าเราต้องการจะดูว่าได้รอกหรือต่างๆ ใต้ /usr ใช้เนื้อที่ไปเท่าไรสามารถใช้คำสั่ง du -sm /usr/*. ผลลัพธ์ที่ได้จะเรียงตามลำดับชื่อของไดร์ฟอรี่ที่อยู่ใต้ไดร์ฟอรี่ /usr. เพื่อความสะดวกในการดูผลเราสามารถใช้คำสั่ง sort เพื่อเรียงลำดับของข้อมูลบรรทัดต่อบรรทัดได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 4.36: การใช้ sort เรียงลำดับข้อมูล.

```
# du -sm /usr/* | sort -nr
1343    /usr/portage
1126    /usr/share
752     /usr/lib
609     /usr/src
331     /usr/kde
162     /usr/X11R6
152     /usr/bin
86      /usr/local
54      /usr/include
26      /usr/qt
15      /usr/sbin
4       /usr/libexec
3       /usr/i686-pc-linux-gnu
0       /usr/tmp
0       /usr/man
0       /usr/info
0       /usr/doc
```

จากตัวอย่างจะใช้ตัวเลือก -n เพื่อให้เรียงลำดับตามตัวเลข. ถ้าไม่ใช้ตัวเลือกนี้แล้วตัวเลขจะถือเป็นตัวอักษรและจะได้ผลที่ไม่ตรงตามต้องการ. ส่วนตัวเลือก -r ใช้เพื่อเรียงลำดับกลับจากมากไปหาน้อย, ซึ่งโดยปริยายแล้วการเรียงลำดับจะแสดงผลจากน้อยไปมาก.

ลบบรรทัดที่ซ้ำ

คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับคำสั่ง sort ได้แก่คำสั่ง uniq ซึ่งใช้สำหรับลบบรรทัดที่ซ้ำออกจากข้อมูลที่เรียงลำดับแล้ว.

ในระบบยูนิกซ์มักจะมีไฟล์ที่เรียกว่า dictionary file ได้แก่ไฟล์ /usr/share/dict/words และ /usr/share/dict/web2. ไฟล์ทั้งสองเป็นไฟล์ที่รวมคำภาษาอังกฤษเอาไว้

 _____
ในระบบที่ผู้เขียนใช้มีไฟล์ทั้งสอง
เหมือนกันมากประการ. แต่มีไฟล์อีก
ไฟล์คำศัพท์อีกไฟล์หนึ่งคือ
/usr/share/dict/web2a
ด้วย.

บรรทัดต่อบรรทัด. และโปรแกรมที่ใช้ไฟล์นี้ได้แก่โปรแกรม `look` ซึ่งจะแสดงคำที่ขึ้นต้นด้วยอักษรที่ใส่เป็นอาร์กิวเม้นต์ของคำสั่ง. เพื่อที่จะแนะนำการใช้คำสั่ง `uniq` จะขอใช้ไฟล์คำศัพท์สองไฟล์นี้เป็นกรณีประกอบ.

□ `look` ข้างอิงหน้า 413

สมมติว่าเราต้องการรวมไฟล์ `words` กับไฟล์ `web2a` ให้เป็นไฟล์เดียวกัน. ปัญหามีอยู่ว่าเราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าถ้ารวมคำศัพท์ที่อยู่ในไฟล์ทั้งสองเข้าด้วยกันแล้วจะไม่มีคำศัพท์ที่ซ้ำกัน? ในกรณีนี้เราสามารถตรวจสอบหรือลบบรรทัดที่ซ้ำได้ด้วยคำสั่ง `uniq`.

ตัวอย่างที่ 4.37: ลบบรรทัดที่ซ้ำด้วยคำสั่ง `uniq`.

```
$ wc -l /usr/share/dict/{words,web2a} ↴
234937 /usr/share/dict/words
    76205 /usr/share/dict/web2a
311142 total
$ cat /usr/share/dict/words,web2a | sort | uniq | wc -l ↴
311142
```

จากตัวอย่างจะเห็นว่าไฟล์ `words` มีคำศัพท์อยู่ 234,937 คำ, และไฟล์ `web2a` มีคำศัพท์อยู่ 76,205 คำ. เรารวมไฟล์สองไฟล์เข้าด้วยกันด้วยคำสั่ง `cat` หลังจากนั้นเรียงลำดับคำศัพท์ด้วย `sort` และสุดท้ายลบคำที่ซ้ำออกด้วยคำสั่ง `uniq`. ผลจากการนับบรรทัด (คำ) ปรากฏว่าจำนวนคำศัพท์เท่ากันจำนวนคำศัพท์ของไฟล์สองไฟล์รวมกันแสดงว่าไม่มีคำซ้ำกันในไฟล์ทั้งสอง.

คำสั่ง `uniq` ยังมีตัวเลือกสำหรับแสดงบรรทัดที่ซ้ำกันเท่านั้นได้แก่ `-d`. และตัวเลือกสำหรับแสดงบรรทัดที่ซ้ำกันเท่านั้นได้แก่ `-n`.

4.3.7 การเปรียบเทียบไฟล์

การเปรียบเทียบไฟล์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเมื่อทำงานกับคอมพิวเตอร์ เช่นถ้าเป็นผู้ดูแลระบบบางครั้งต้องดูความแตกต่างระหว่างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของโปรแกรมต่าง ๆ, ถ้าเป็นผู้พัฒนาซอฟต์แวร์ ก็อาจจะมีความจำเป็นต้องหาความแตกต่างระหว่างรหัสต้นฉบับเดิมกับรหัสต้นฉบับใหม่ เป็นต้น. ในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์มีคำสั่งอำนวยความสะดวกในการหาความแตกต่างได้แก่ `cmp`, `diff`, `comm` เป็นต้น.

สำรวจความแตกต่างแบบง่าย ๆ

คำสั่งที่ใช้สำรวจความแตกต่างระหว่างไฟล์สองไฟล์อย่างง่ายคือคำสั่ง `cmp`. คำสั่ง `cmp` จะตรวจสอบความแตกต่างระหว่างไฟล์สองไฟล์, ไปต์ต่อไปต์.

□ `cmp` ข้างอิงหน้า 385

 _____
`cmp` ย่อมาจากคำว่า compare.

ตัวอย่างที่ 4.38: ตรวจสอบความแตกต่างระหว่างไฟล์แบบง่าย ๆ.

```
$ cat hello_01.sh ↴
#!/bin/sh
echo What is your name?
echo -n "> "
read n
echo Hello $n
$ cat hello_02.sh ↴
```

```
#!/bin/sh
echo What is you name?
echo -n "> "
read name
echo Hello $name!
$ cmp hello_01.sh hello_02.sh
hello_01.sh hello_02.sh differ: char 53, line 4
```

คำสั่ง `cmp` จะบอกว่าไฟล์ที่ต้องการเปรียบเทียบมีความแตกต่างกันหรือไม่. ถ้าไม่มีความแตกต่างก็จะไม่แสดงผลอะไร. ถ้ามีความแตกต่างก็จะส่งข้อความออกทาง `stdout` และแสดงตำแหน่งไปตัวบรรทัดตรวจสอบความแตกต่างที่เจอเป็นที่แรก.

เนื่องจากระบบปฏิบัติการตระกูลยูนิกซ์ไม่มีการแยกแบบไฟล์ในาร์ชิวัลไฟล์เทิร์ก, คำสั่ง `cmp` ก็เหมือนกับคำสั่งอื่นๆคือสามารถใช้ได้กับไฟล์ในนาร์ชิวัลได้.

▣ `diff` อ้างอิงหน้า 386

`diff` ย่อมาจากคำว่า `different`.

แสดงความแตกต่างบรรทัดต่อบรรทัด

คำสั่ง `diff` ใช้แสดงความแตกต่างระหว่างไฟล์สองไฟล์หรือไดเรกทอรีสองไดเรกทอรี. ถ้าอาร์กิวเมนต์ของคำสั่งเป็นชื่อไฟล์, คำสั่ง `diff` ก็จะแสดงความแตกต่างของไฟล์ทั้งสองดังตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 4.39: การใช้คำสั่ง `diff` ดูความแตกต่างระหว่างไฟล์.

```
$ diff hello_01.sh hello_02.sh
4,5c4,5
< read n
< echo Hello $n
---
> read name
> echo Hello $name!
```

คำสั่ง `diff` จะแสดงเลขบรรทัดและเครื่องตัวอักษรย่อเช่น `2,3c2,3` หมายถึงข้อมูลบรรทัดที่ 2 ถึงบรรทัดที่ 3 เปลี่ยนไป. หลังจากนั้นก็จะแสดงบรรทัดที่แตกต่างของไฟล์ที่หนึ่งก่อนโดยเดิมเครื่องหมายมากกว่าหน้า, และแสดงบรรทัดที่แตกต่างของไฟล์ที่สองถัดมาตามลำดับ.

เนื่องจากคำสั่ง `diff` เป็นคำสั่งที่แสดงความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงระหว่างไฟล์สองไฟล์, ผู้พัฒนาซอฟต์แวร์มักจะใช้คำสั่ง `diff` ในการสร้าง `patch`. และผู้ที่ใช้ไฟล์ `patch` จะใช้คำสั่ง `patch` ในการเปลี่ยนรหัสต้นฉบับเดิมให้เป็นรหัสต้นฉบับใหม่ด้วยไฟล์ `patch`.

การสร้างไฟล์ `patch` ด้วยคำสั่ง `diff`, อาร์กิวเมนต์มักจะเป็นชื่อไดเรกทอรีและมักจะใช้ตัวเลือก `-Naur`.

ตัวอย่างที่ 4.40: การสร้างไฟล์ `patch` ด้วยคำสั่ง `diff`.

```
$ diff -Naur hello_01.sh hello_02.sh > hello_01.diff
$ cat hello_01.diff
--- hello_01.sh 2004-08-10 16:45:36.000000000 +0900
+++ hello_02.sh 2004-08-10 16:46:38.000000000 +0900
@@ -1,5 +1,5 @@
#!/bin/sh
echo What is you name?
echo -n "> "
```

patch ▶

ไฟล์ที่มีเนื้อหาความแตกต่างระหว่างไฟล์ต้นฉบับก่อนเปลี่ยนแปลงกับไฟล์ที่แก้ไขแล้ว. ผู้พัฒนาซอฟต์แวร์จะสร้างไฟล์ `patch` ด้วยโปรแกรม `diff` และผู้ที่ต้องการใช้ไฟล์ `patch` นั้นจะทำการ `patch` ไฟล์ดังกล่าวให้แก้ไขไฟล์ต้นฉบับที่ดังเดิมให้มีเนื้อหาเป็นเนื้อหาใหม่ที่แก้ไขแล้วด้วยโปรแกรม `patch`.

ตารางที่ 4.5: ตัวเลือกสำหรับ diff ที่ใช้ในการสร้างไฟล์ patch.

ตัวเลือก	ความหมาย
N	ถ้าในไดเรกทอรี่ที่เปลี่ยนเที่ยบ, ถ้าในไดเรกทอรีนั่งมีไฟล์แต่ในไดเรกทอรีอีกที่ไม่มีไฟล์, ให้ถือว่าไฟล์นั้นเป็นไฟล์ใหม่.
a	แสดงความแตกต่างของไฟล์ไม่ว่าไฟล์นั้นจะเป็นไฟล์แบบไหนรี.
n	แสดงบรรทัดที่เหมือนกันด้วย. บรรทัดที่มีการตัดออกจากไฟล์เดิมจะมีเครื่องหมาย – หน้าบรรทัด. และบรรทัดที่มีการเพิ่มเดิมจะมีเครื่องหมาย + หน้าบรรทัด.
r	สำหรับเปลี่ยนเที่ยบไฟล์แบบ recursive. ใช้สำหรับเปลี่ยนเที่ยบไฟล์และไดเรกทอรีอยู่ในไดเรกทอรี.

```
-read n                                ← บรรทัดที่ลบออกจากไฟล์ที่หนึ่ง
-echo Hello $n                          ← บรรทัดที่ลบออกจากไฟล์ที่หนึ่ง
+read name                             ← บรรทัดที่เพิ่มเข้าไปจากไฟล์ที่สอง
+echo Hello $name!                     ← บรรทัดที่เพิ่มเข้าไปจากไฟล์ที่สอง
```

คุณลักษณะที่เหมือนกันของไฟล์

ในทางกลับกันถ้าต้องดูส่วนที่เหมือนกันของไฟล์, ให้ใช้คำสั่ง comm

comm ข้างล่างหน้า 384

comm ย่อมาจาก common.

ตัวอย่างที่ 4.41: ใช้ comm คุณลักษณะที่เหมือนกันของไฟล์.

```
$ comm hello_01.sh hello_02.sh
#!/bin/sh
echo What is your name?
echo -n "> "
read n
echo Hello $n
read name
echo Hello $name!
```

ผลลัพธ์ของคำสั่งจะแบ่งเป็น 3 คอลัมน์โดยใช้ tab เป็นตัวแยกคอลัมน์. คอลัมน์แรก (ข้างมือ) จะแสดงข้อมูลที่มีเฉพาะไฟล์ที่หนึ่ง. คอลัมน์ที่สอง (ตรงกลาง) จะแสดงข้อมูลที่มีเฉพาะไฟล์ที่สอง. คอลัมน์ที่สาม (ขวามือ) จะแสดงข้อมูลร่วมที่เหมือนกันทั้งสองไฟล์.

คำสั่ง comm มีตัวเลือก -1, -2 และ -3 ให้ผู้ใช้สามารถระบุการแสดงผลของคอลัมน์ที่ต้องการได้. ดังนั้นถ้าต้องการข้อมูลร่วมที่เหมือนกันในไฟล์ของสองไฟล์ให้ใช้ตัวเลือก -1 ก็จะแสดงผลลัพธ์ที่เป็นคอลัมน์ที่สามอย่างเดียว.

4.4 การจัดการข้อมูลเท็กซ์และ regular expression

ในช่วงที่ผ่านมาจะสังเกตเห็นได้ว่าคำสั่งที่แนะนำไปเป็นคำสั่งที่กระทำกับข้อมูลในหน่วยของบรรทัดหรือไม่ก็คือลัมบ์. ในช่วงนี้ยังคงแนะนำคำสั่งบางตัวที่ยังอยู่ในแพ็กเกจ `textutils` อยู่แต่เป็นคำสั่งที่เน้นเกี่ยวกับตัวข้อมูล เช่นการแก้ไขข้อมูล, หรือคำสั่งที่ใช้ regular expression.

4.4.1 การแก้ไขตัวอักษร

การเปลี่ยนตัวอักษรบางตัวให้เป็นตัวอักษรที่ต้องการ, หรือลบตัวอักษรที่ไม่ต้องการออกจากไฟล์มักใช้คำสั่ง `tr`. ตัวอย่างการใช้งานจริง เช่นการแปลงอักษรขึ้นบรรทัดใหม่ของไฟล์ที่ใช้ในระบบปฏิบัติการวินโดวส์ให้เป็นอักษรขึ้นบรรทัดใหม่ที่ใช้ในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์หรือลินุกซ์.

▣ `tr` อ้างอิงหน้า 392

ตัวอย่างที่ 4.42: การเปลี่ยนอักษรขึ้นบรรทัดใหม่จาก DOS ให้เป็น UNIX.

```
$ cat dosfile.txt
line1
line2
$ od -c dosfile.txt
0000000  l   i   n   e   1   \r   \n   1   i   n   e   2   \r   \n
0000016
$ tr -d '\r' < dosfile.txt > unixfile.txt
$ od -c unixfile.txt
0000000  l   i   n   e   1   \n   1   i   n   e   2   \n
0000014
```

← ดูไฟล์โดยใช้ `od`

 _____
`\r` คืออักษร carriage return.

จากตัวอย่างเป็นการลบอักษร '`\r`' อักษรที่สามารถระบุให้คำสั่ง `tr` เป็นอักษรที่พิมพ์ได้ด้วยแป้นพิมพ์ทั่วไปและอักษรที่ขึ้นต้นด้วย backslash (\) ที่แสดงในตารางที่ 4.6.

ตารางที่ 4.6: อักษรที่แสดงด้วยเครื่องหมาย backslash (\).

สัญลักษณ์	ความหมาย
<code>\NNN</code>	อักษรที่เขียนด้วยเลขฐานแปด.
<code>\\"</code>	เครื่องหมาย backslash (\).
<code>\a</code>	audible BEL. เสียงกระดิ่ง (beep).
<code>\b</code>	backspace.
<code>\f</code>	form feed.
<code>\n</code>	new line.
<code>\r</code>	carriage return.
<code>\t</code>	แคร์ (tab).
<code>\v</code>	vertical tab (ปั๊จบันไม่ค่อยมีความหมาย เพราะใช้น้อยมาก).

นอกจากการระบุตัวอักษรที่ต้องการเปลี่ยนหรือลบแล้วยังสามารถระบุประเภทของอักษรด้วยรูปแบบ `[:class:]`. `class` คือชื่อที่กำหนดไว้แล้วแทนประเภทของอักษรที่แสดงในตารางที่ 4.7.

ตารางที่ 4.7: ชื่อประเภทของอักษร.

ชื่อประเภทอักษร	คำอธิบาย
<code>[:alnum:]</code>	ตัวอักษร (ภาษาอักกฤษ) และตัวเลข.
<code>[:alpha:]</code>	ตัวอักษร.
<code>[:blank:]</code>	ช่องว่าง เช่นช่องไฟหรือแคร์.
<code>[:cntrl:]</code>	อักษรควบคุม.
<code>[:digit:]</code>	ตัวเลข.
<code>[:graph:]</code>	อักษรที่แสดงผลทางหน้าจอได้, ไม่รวมช่องว่าง.
<code>[:lower:]</code>	ตัวอักษรตัวเล็ก (ภาษาอังกฤษ).
<code>[:print:]</code>	ตัวอักษรที่แสดงผลทางหน้าจอได้, รวมช่องว่างด้วย.
<code>[:punct:]</code>	เครื่องหมายวรรคตอน.
<code>[:space:]</code>	ช่องว่างทั้งทางแนวอนและแนวตั้ง (บรรทัดว่างเปล่า)
<code>[:upper:]</code>	ตัวอักษรตัวใหญ่ (ภาษาอังกฤษ).
<code>[:xdigit:]</code>	เลขฐานสิบหก.

การใช้ชื่อประเภทของอักษรช่วยให้ทำงานได้คล่องขึ้น เช่นเมื่อต้องการเปลี่ยนชื่อไฟล์ที่เป็นอักษรตัวใหญ่ให้เป็นอักษรตัวเล็กสามารถทำได้ตามตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4.43: เปลี่ยนชื่อไฟล์จากอักษรตัวใหญ่ให้เป็นตัวเล็กด้วยคำสั่ง `tr`.

```
$ ls
P7070001.JPG  P7070002.JPG  P7070004.JPG
$ for i in *
> do
> mv -v $i 'echo $i | tr '[:upper:]' '[:lower:]'
> done
'P7070001.JPG' -> 'p7070001.jpg'
'P7070002.JPG' -> 'p7070002.jpg'
'P7070004.JPG' -> 'p7070004.jpg'
```

ในบางกรณีที่เราต้องการเปลี่ยน `tab` ให้เป็น `space` สามารถใช้คำสั่งเฉพาะสำหรับงานนี้ได้แก่คำสั่ง `expand`. ในทางกลับกันถ้าต้องการเปลี่ยน `space` ให้เป็น `tab` ให้ใช้คำสั่ง `unexpand`. โดยปกติคำสั่ง `expand` จะเปลี่ยน `tab` ทุกตัวให้เป็น `space` แปดตัว. คำสั่ง `unexpand` จะเปลี่ยน `space` ที่อยู่ต้นบรรทัดให้เป็น `tab` และจะถือว่า `space` แปดตัวคือ `tab` หนึ่งตัว.

4.4.2 Regular expression

 บางครั้งเรียกย่อ ๆ ว่า regex หรือ RE. ต่อไปนี้จะใช้ RE แทนคำว่า regular expression.

Regular expression คือวิธีการแสดงคำ, สายอักขระ (character string) ทั่วไปด้วยแบบอย่าง (pattern) โดยใช้อักขระและไวยกรณ์ที่กำหนดไว้. RE มีบทบาทสำคัญในการประมวลข้อมูลเทกซ์. เราสามารถใช้ RE หาคำหรือบรรทัดที่ต้องการในไฟล์ด้วยคำสั่ง egrep. ใช้ RE เปลี่ยนคำที่ต้องการเป็นคำอื่น ด้วยคำสั่ง sed. ใช้ RE ในเพจเจอร์ less หาคำที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว. RE มีบทบาทมากในลินุกซ์ เพราะคำสั่งหลายคำสั่งสามารถใช้ RE, และเป็นเรื่องที่ต้องรู้สำหรับผู้ที่ต้องการใช้ลินุกซ์อย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นผู้ดูแลระบบหรือนักพัฒนาซอฟต์แวร์.

เดิมที่ RE เริ่มใช้กันในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ในโปรแกรมบรรณาธิกรน์ ed. เนื่องจากสมรรถภาพสูงของ RE ที่สามารถแทนคำต่าง ๆ ได้ตามที่ต้องการ จึงมีการนำไปใช้ในโปรแกรมคำสั่งอื่น ๆ อย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา. ในปัจจุบัน RE ยังนิยมใช้ในภาษาคอมพิวเตอร์ทั้งแบบอินเทอร์เพรเตอร์ เช่น perl, python, ruby และใช้ในภาษาคอมพิวเตอร์แบบคอมไพล์เตอร์ เช่น c++ ด้วย. อักษรที่ใช้ใน RE เป็นตัวอักษรที่มาจากเดิมแตกต่างจากที่ใช้ในบรรณาธิกรน์ ed. เราจะเรียก RE ที่ใช้ในบรรณาธิกรน์ ed ว่าเป็น RE แบบพื้นฐาน (basic regular expression) และเรียก RE ที่นิยามโดยมาตรฐาน POSIX 1003.2 ว่า RE แบบเสริม (extended regular expression).

มาตรฐาน POSIX 1003.2 ได้กำหนดอักษรที่ใช้ใน re ดังนี้.

- . แทนอักษระใด ๆ ก็ได้หนึ่งตัว.
ตัวอย่าง เช่น a.c แทน aab, abc, acc, a c, a.c, apc ฯลฯ.
- ^ แสดงคำแห่งต้นบรรทัด. ถ้าตัวอักษรนี้อยู่ในวงเล็บ [] จะมีความหมายตระกระปฏิเสธ (not).
ตัวอย่าง เช่น ^abc หมายถึงบรรทัดที่ขึ้นต้นด้วย abc. a[^b]c หมายถึง aac, acc, a c, alc ฯลฯ.
- \$ แสดงคำแห่งท้ายบรรทัด.
ตัวอย่าง เช่น abc\$ หมายถึงบรรทัดที่ลงท้ายด้วย abc.
- ? บอกจำนวนของอักษรที่อยู่หน้าเครื่องหมายนี้ว่าเป็น 0 (ไม่มี) หรือ 1 (มี), คือ มีหรือไม่มีก็ได้.
ตัวอย่าง เช่น ab?c หมายความว่าจะมีตัวอักษร b อยู่ระหว่างตัวอักษร a และ c หรือไม่ก็ได้. ถ้ามีตัวอักษร b, สามารถมีได้ตัวเดียวเท่านั้น. กล่าวคือ ab?c ให้แทน ac, abc แต่ไม่ใช่ abbc.
- * บอกจำนวนอักษรที่อยู่หน้าเครื่องหมายนี้ว่า มากกว่าหรือเท่ากับ 0.
ตัวอย่าง เช่น ab*c หมายความว่าจะมีตัวอักษร b อยู่ระหว่างตัวอักษร a และ c หรือไม่ก็ได้. ถ้ามีตัวอักษร b, จะมีกี่ตัวก็ได. กล่าวคือ ab*c ให้แทน ac, abc, abbc, abbbc ฯลฯ.
- + บอกจำนวนอักษรที่อยู่หน้าเครื่องหมายนี้ว่า มีจำนวนอย่างน้อย 1 ตัว.
ตัวอย่าง ab+c หมายความว่าต้องมีอักษร b อยู่ระหว่างตัวอักษร a และ c อย่างน้อยหนึ่งตัว เช่น abc, abbc, abbbc ฯลฯ.
- \ ใช้เป็น escape character.

ตัวอย่างเช่น $a \backslash . c$ คือ “a.c”. $a \backslash ? c$ คือ “a?c”.

| สัญลักษณ์หรือ

ตัวอย่างเช่น $ab | bc$ แทนคำที่มี ab หรือ bc อยู่ในนั้น เช่น ab, bc, abc, abs, abbb ฯลฯ.

[ ] ใช้แสดงกลุ่มหรือประเภทของอักขระ. ตารางที่ 4.7 แสดงประเภทของ อักขระ (character class) ที่มาตรฐาน POSIX 1003.2 กำหนดไว้.

ตัวอย่างเช่น $[abc]$ หมายถึงอักขระตัวเดียวที่เป็น a หรือ b หรือ c. ถ้า เป็นอักขระที่ระบุในเครื่องหมาย $[]$ เป็นอักขระที่เรียงติดกัน, สามารถ เปลี่ยนย่อได้โดยใช้เครื่องหมาย – เช่น $[abc]$ มีความหมายเหมือนกับ $[a-c]$. $[:digit:]$ หมายถึงอักขระที่เป็นตัวเลขได้แก่ 0 ถึง 9.

( ) ใช้จำกัดกลุ่มของอักขระ.

ตัวอย่างเช่น $(a|b)c$ จะหมายถึง a หรือ b แล้วตามด้วย c เช่น ab, cb แต่ a|bc จะหมายถึง a หรือ bc.

นอกจากการบอกจำนวนอักขระด้วย ?, * และ + แล้วเรายังสามารถกำหนดจำนวน การซ้ำของอักขระได้ละเอียดยิ่งขึ้นได้แก่

$\{n\}$ บอกจำนวนตัวอักขระที่อยู่หน้า $\{n\}$ ว่ามีจำนวน n ตัวพอดี.

ตัวอย่างเช่น $ab\{3\}c$ ใช้แทน abbbc.

$\{n,\}$ บอกจำนวนตัวอักขระที่อยู่หน้า $\{n,\}$ ว่ามีจำนวน n ตัวขึ้นไป.

ตัวอย่างเช่น $ab\{3,\}c$ ใช้แทน abbbc, abbbbc, abbbbbbc ฯลฯ.

$\{n,m\}$ บอกจำนวนตัวอักขระที่อยู่หน้า $\{n,m\}$ ว่ามีจำนวนอย่างน้อย n แต่ไม่ กว่า m ตัว.

ตัวอย่างเช่น $ab\{3,4\}c$ ใช้แทน abbbc และ abbbbc.

re แบบพื้นฐานต่างจาก re แบบเสริมที่ไม่สามารถใช้อักขระบางตัวที่ re แบบเสริมใช้ ได้ เช่น |, +, {} เป็นต้น.

อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก regexp(7)

4.4.3 หาคำ, บรรทัดที่ต้องการในไฟล์

การหาคำหรือบรรทัดที่ต้องการในไฟล์เกิดบ่อยครั้งเมื่อผู้ใช้ต้องการหาข้อมูลในไฟล์ แต่ไม่รู้ว่าอยู่ส่วนไหน, หรือมีไฟล์หลายไฟล์ไม่รู้ว่าคำที่ต้องการหาอยู่ในไฟล์ไหน.

คำสั่ง grep เป็นคำสั่งที่จะแสดงบรรทัดที่มีคำหรือแบบอย่าง (pattern) ที่ต้องมา แสดงทางหน้าจอ. คำสั่ง grep ที่ใช้ในลินุกซ์เป็นโปรแกรมจากโครงการ GNU และมี 3 แบบได้แก่

grep หาคำหรือแบบอย่างที่อยู่ในไฟล์. แบบอย่างที่สามารถใช้ได้คือ re แบบ พื้นฐาน.

- grep ใช้หาคำหรือแบบอย่างที่อยู่ในไฟล์. แบบอย่างที่สามารถใช้ได้คือ re แบบ พื้นฐาน.

- egrep ใช้หาคำหรือแบบอย่างที่อยู่ในไฟล์, และสามารถใช้ re แบบเสริมได้. อักษร “e” ที่อยู่หน้าชื่อคำสั่ง “grep” หมายถึง extended regular expression.

`egrep` เป็นเพียงแค่ซอฟต์ลิงค์ไปหาคำสั่ง `grep` เท่านั้น. ในความเป็นจริงแล้ว ก cioèการใช้ `grep` กับตัวเลือก `-E` ซึ่งเป็นการระบุให้ใช้ `re` แบบเสริมได้.

- `fgrep` ใช้หาคำที่อยู่ในไฟล์. ถ้าในคำที่ต้องการหาไม้อักขระที่ใช้ `re`, `fgrep` จะถือว่าอักขระนั้นมีความหมายตามที่เห็น, คือไม่ใช้ `re`. คำสั่ง `grep` และตัวเลือก `-F` จะให้ผลเหมือนกับคำสั่ง `fgrep`.

การใช้คำสั่งนี้แบบง่ายที่สุดคือกำหนดคำที่ต้องการหาเป็นอาร์กิวเมนต์, และชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์ตัวต่อไป. ในตัวอย่างเป็นการใช้ `grep` เพื่อหาคำว่า `fail` ที่อยู่ในไฟล์ `/var/log/messages`.

ไฟล์ `/var/log/messages` เป็นไฟล์ที่เก็บ `log` ของระบบ. หากมีข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับระบบปฏิบัติการหรือโปรแกรมสำคัญต่างๆ ก็จะถูกบันทึกไว้ในไฟล์นี้. ในตัวอย่างจะอ่านไฟล์นี้ด้วย `root`.

ตัวอย่างที่ 4.44: การใช้ `grep` เมื่องั้น.

```
# grep fail /var/log/messages.
...
Jun  6 19:18:39 toybox FAT: Directory bread(block 274) failed
Jun  6 19:18:39 toybox FAT: Directory bread(block 275) failed
Jun  6 19:18:39 toybox FAT: Directory bread(block 276) failed
Jun  6 19:18:39 toybox FAT: Directory bread(block 277) failed
Jun  6 19:18:39 toybox FAT: Directory bread(block 278) failed
Jun 13 17:00:28 toybox hub 1-0:1.0: connect-debounce failed, port 2 disabled
Jun 15 23:44:00 toybox dictd[11844]: :D: foldoc "failure-directed testing" 1
Jun 26 00:53:39 toybox su(pam_unix)[27228]: authentication failure;
)
logname=poonlap uid=1000 euid=0 tty=pts/0 ruser=poonlap rhost= user=root
Jun 26 00:53:41 toybox su[27228]: pam_authenticate: Authentication failure
Jul 11 12:36:08 toybox gdm(pam_unix)[7437]: authentication failure;
)
logname= uid=0 euid=0 tty=:0 ruser= rhost=
Jul 18 19:00:01 toybox su(pam_unix)[3314]: authentication failure;
)
logname=poonlap uid=1000 euid=0 tty=pts/2 ruser=poonlap rhost= user=root
Jul 18 19:00:03 toybox su[3314]: pam_authenticate: Authentication failure
```


`-i` เป็นตัวเลือกแบบสั้นของ `--ignore-case`

ในกรณีที่ไม่แน่ใจว่าคำที่ต้องการหาเป็นน้อยตัวใหญ่หรือตัวเล็ก, ให้ใช้ตัวเลือก `-i` เพื่อให้คำสั่งไม่แยกแยะความแตกต่างระหว่างอักษรตัวใหญ่กับตัวเล็ก. ถ้าหากคำว่า “`fail`” ก็จะได้ “`Fail`”, “`FAIL`” ฯลฯ ด้วย.

`-v` เป็นตัวเลือกแบบสั้นของ `--invert-match`

ในทางกลับกัน, ถ้าไม่ต้องการบรรทัดที่มีคำที่ระบุให้ใช้ตัวเลือก `-v` กรองบรรทัดที่มีคำนั้นออกໄไป. ตัวอย่างเช่นกรองข้อมูลจากผลลัพธ์ของตัวอย่างที่แล้วโดยไม่เอาบรรทัดที่มีคำว่า “`FAT`”.

ตัวอย่างที่ 4.45: ใช้ `grep` กรองข้อมูลที่ไม่ต้องการ.

```
# grep fail /var/log/messages | grep -v FAT.
...
Jun 13 17:00:28 toybox hub 1-0:1.0: connect-debounce failed, port 2 disabled
Jun 15 23:44:00 toybox dictd[11844]: :D: foldoc "failure-directed testing" 1
Jun 26 00:53:39 toybox su(pam_unix)[27228]: authentication failure;
)
logname=poonlap uid=1000 euid=0 tty=pts/0 ruser=poonlap rhost= user=root
Jun 26 00:53:41 toybox su[27228]: pam_authenticate: Authentication failure
Jul 11 12:36:08 toybox gdm(pam_unix)[7437]: authentication failure;
)
logname= uid=0 euid=0 tty=:0 ruser= rhost=
Jul 18 19:00:01 toybox su(pam_unix)[3314]: authentication failure;
```

```
logname=poonlap uid=1000 euid=0 tty=pts/2 ruser=poonlap rhost= user=root
Jul 18 19:00:03 toybox su[3314]: pam_authenticate: Authentication failure
```

ให้พิจารณาผลลัพธ์ของตัวอย่างการใช้ grep หาคำที่มีเครื่องหมาย – นำหน้าตัวอักษรต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4.46: การใช้ grep หาคำที่มีเครื่องหมาย – นำหน้า.

```
$ ps -ef | grep '-bash'           ← คำสั่ง grep ต้องว่า -bash เป็นตัวเลือก
Usage: grep [OPTION]... PATTERN [FILE]...
Try 'grep --help' for more information.
$ ps -ef | grep -e '-bash'         ← หรือ grep -- '-bash'
poonlap  7777  7775  0 13:30 pts/0    00:00:00 -bash
poonlap  8087  7775  0 13:47 pts/1    00:00:00 -bash
poonlap  8092  7775  0 13:47 pts/2    00:00:00 -bash
poonlap 12751  8087  0 16:33 pts/1    00:00:00 grep -e '-bash'
```

การใช้ grep หาคำ -bash ครั้งแรกจะล้มเหลวและเกิด error เพราะจะถือว่า -bash เป็นตัวเลือกถึงแม้ว่าจะใช้ quote และก็ตาม. ในกรณีเช่นนี้ grep ให้ใช้ตัวเลือก -e เพื่อระบุคำหรือแบบบอ耶่ยให้ชัดเจน.

ถ้าเรามีคำที่ต้องการมากกว่า 2 คำ, และคำเหล่านั้นอาจจะไม่อยู่ในบรรทัดเดียวกันให้ใช้ตัวเลือก -e ระบุคำหรือแบบบอ耶่ยที่ต้องการ, คำต่อคำ.

ตัวอย่างที่ 4.47: หาคำตัวแอลสองคำที่อยู่ในไฟล์.

```
$ ps -ef | grep -e tty1 -e pts/2.
root      7531      1  0 13:27 tty1    00:00:00 /sbin/agetty 38400 tty1 linux
poonlap   8092  7775  0 13:47 pts/2    00:00:00 -bash
poonlap   1453  8092  0 14:55 pts/2    00:00:01 /usr/lib/mozilla/mozilla-bin
poonlap   1478  1453  0 14:55 pts/2    00:00:00 /usr/lib/mozilla/mozilla-bin
root      2779  8092  0 15:05 pts/2    00:00:00 su -
root      2782  2779  0 15:05 pts/2    00:00:00 -bash
poonlap   3221  8087  0 15:19 pts/1    00:00:00 grep -e tty1 -e pts/2
```

จากตัวอย่างคือการหาบรรทัดที่มีคำว่า tty1 หรือ pts/2. หรือจะใช้ re ในการหาซึ่งจะให้ผลเหมือนกัน.

ตัวอย่างที่ 4.48: การใช้ re หาคำสองคำตัวแอลสองตัว (OR).

```
$ ps -ef | egrep 'tty1|pts/2'           ← หรือ ps -ef | grep -E 'tty1|pts/2'
root      7531      1  0 13:27 tty1    00:00:00 /sbin/agetty 38400 tty1 linux
poonlap   8092  7775  0 13:47 pts/2    00:00:00 -bash
poonlap   1453  8092  0 14:55 pts/2    00:00:01 /usr/lib/mozilla/mozilla-bin
poonlap   1478  1453  0 14:55 pts/2    00:00:00 /usr/lib/mozilla/mozilla-bin
root      2779  8092  0 15:05 pts/2    00:00:00 su -
root      2782  2779  0 15:05 pts/2    00:00:00 -bash
poonlap   6622  8087  0 15:34 pts/1    00:00:00 egrep tty1|pts/2
```


โปรดใช้คำที่มีเครื่องหมาย – นำหน้านี้ความหมายว่าไปใช้สนับสนุนเป็นแหล่งศึกษาอิน.

-e pattern เป็นตัวเลือกแบบสนับสนุน --regexp=pattern. อย่างที่มีคนแนะนำว่าตัวเลือก -e กับตัวเลือก -E ซึ่งมีความหมายต่างกัน.

หาคำที่ต้องการว่าอยู่ในไฟล์ไหน

เรามาลองดูตัวอย่างการใช้ grep ห่วยหาคำที่มีอยู่ในไฟล์โดยที่เราไม่รู้ว่าคำที่ต้องการหานั้นอยู่ในไฟล์ไหน. สมมติว่าได้รอกอธิรที่ทำงานอยู่คือ /usr/lib/mozilla. ได้รอกอธิรนี้เป็นได้รอกอธิรที่เก็บไฟล์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับเบราว์เซอร์ Mozilla มีทั้งไฟล์และได้รอกอธิรย่ออยู่มากมายในได้รอกอธิรนี้. สมมติว่าเราต้องการหาว่ามีไฟล์ที่อะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย, ก็อาจจะใช้แบบอย่างที่ต้องการหาเป็นคำว่า “thai”.

ตัวอย่างที่ 4.49: หาไฟล์ที่มีคำที่ต้องการ.

```
$ pwd
/usr/lib/mozilla
$ grep -ri thai .
Binary file ./chrome/en-US.jar matches ← .
Binary file ./chrome/comm.jar matches ← บอกว่า เป็นไฟล์แบบไบนารี
...
./res/charsetData.properties:x-thaittf-0.LangGroup = th
./res/fonts/fontEncoding.properties:# Thai TTFs
./res/fonts/fontEncoding.properties:# code points used : Unicode Thai block +
about 10 PUA code points in U+F700,
...
...
```


-r เป็นตัวเลือกแบบลักษณะ
--recursive. ตัวเลือก -R มี
ความหมายเหมือนกัน.

-l เป็นตัวเลือกย่อของ
--files-with-matches.

จากตัวอย่างข้างบน, คำสั่ง grep และตัวเลือก -r จะหาคำว่า “thai” ที่อยู่ได้ในรอกอธิรที่ทำงานทั้งหมด. และตัวเลือก -i จะไม่แยกแยะตัวอักษรตัวใหญ่หรือตัวเล็ก. เนื่องจากเป็นการใช้ grep หาคำในไฟล์หลายไฟล์, ผลลัพธ์ที่ได้จะแสดงชื่อไฟล์และนำหน้าตามด้วยบรรทัดที่มีคำที่ต้องการหา. ผลลัพธ์จะดูลำบากเพระมีข้อมูลมากเกินไป. ถ้าต้องการดูแค่ชื่อไฟล์แต่ไม่ต้องการให้แสดงบรรทัดที่มีคำนั้นอยู่ให้ตัวเลือก -l และหลังจากนั้นค่อยดูเนื้อหาในแต่ละไฟล์ทีหลังก็ได้.

ตัวอย่างที่ 4.50: หาไฟล์ที่มีคำที่ต้องการโดยแสดงแค่ชื่อไฟล์.

```
$ grep -lri thai .
./chrome/en-US.jar
./chrome/comm.jar
...
./res/fonts/fontEncoding.properties
...
```

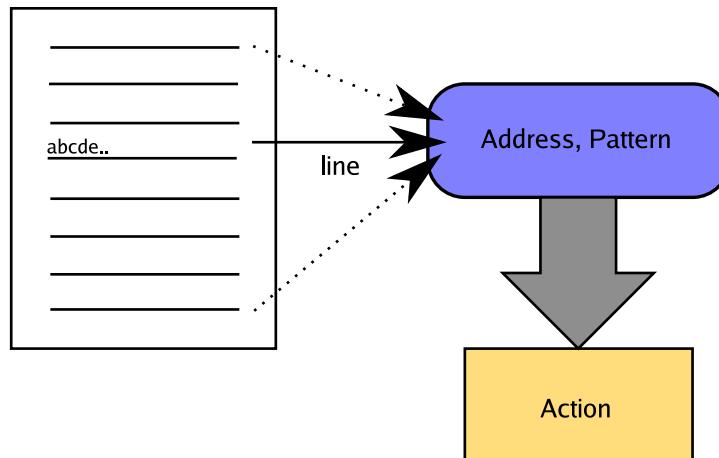
ตัวอย่างการหาไฟล์ที่มีคำที่ต้องการอยู่นี้มีประโยชน์เช่นเวลาเมื่อหัตถ楠บบของโปรแกรมและต้องการแก้ไขโปรแกรมนั้น. บางครั้งอาจจะเริ่มต้นโดยการหาชื่อฟังก์ชัน, คีย์เวิร์ดว่าอยู่ในไฟล์ไหน. จากนั้นค่อยดูเนื้อหาเป็นไฟล์ๆ ไปว่าไฟล์ไหนเป็นไฟล์ที่น่าจะแก้ไข.

4.5 sed และ awk

ในหน้าที่ 162 ได้แนะนำการแก้ไขไฟล์แบบง่ายๆ ด้วยคำสั่ง tr ไปแล้ว. การแก้ไขไฟล์เท็กซ์โดยการใช้บรรทัดคำสั่งแบบนี้มีข้อดีที่รวดเร็วและสามารถเขียนเป็นสคริปต์ให้

ทำงานอัตโนมัติได้. ก่อว่าคือหมายสำหรับการประมวลผลแบบ *batch* (*batch processing*) และแก้ไขไฟล์หลาย ๆ ไฟล์พร้อม ๆ กัน. สำหรับการทำงานที่ไม่ได้ประโยชน์จากการใช้บรรทัดสั่งตามที่ได้ก่อไว้เป็นแล้วก็ให้ใช้บรรณาธิกรนี้ในการแก้ไข.

batch ►
การประมวลผลข้อมูลโดยรวม
กระทำตามลำดับที่กำหนดไว้.

รูปที่ 4.6: การทำงานของโปรแกรมคำสั่ง sed และ awk.

ในช่วงนี้จะแนะนำโปรแกรมคำสั่ง 2 อย่างที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขไฟล์เท็กซ์ได้ดีกว่าคำสั่ง tr. คำสั่งที่จะแนะนำนี้ได้แก่ sed และ awk ซึ่งเป็นภาษาคอมพิวเตอร์แบบหนึ่งที่ยอมรับว่ามีประโยชน์ในการประมวลผลไฟล์เท็กซ์แล้วมากใช้ร่วมกับเชลล์สคริปต์.

4.5.1 sed

sed คือ *stream editor* หมายถึงโปรแกรมคำสั่งที่สามารถแก้ไขข้อมูลได้โดยรับข้อความเป็นสายอักขระ (stream) บรรทัดต่อบรรทัดแล้วประมวลผลตามคำสั่งที่เตรียมไว้. เนื่องจาก sed เป็นโปรแกรมที่ซับซ้อนถึงขั้นมีหนังสือเฉพาะสำหรับคำสั่งนี้ [32], ในที่นี้จะแนะนำการใช้งานเบื้องต้นเท่านั้น.

คำสั่ง sed มักใช้อยู่เชลล์สคริปต์ในรูปแบบ

```
sed [-n] [-r] {-e script | -f script_file} [filename]
```

ตัวเลือก -e หมายถึงรับคำสั่ง (*script*) ของ sed จากอาร์กิวเมนต์เชลล์. สคริปต์ที่ว่านี้จะมีรูปแบบเป็น [address] command โดยที่ address คือตำแหน่งบรรทัดที่ต้องการประมวลผล, และ command คือคำสั่งของ sed ที่ต้องการกระทำการกับข้อมูลบรรทัดนั้น. โดยปกติจะใช้เครื่องหมาย quote คร่อมสคริปต์เพื่อไม่ให้เชลล์ตีความหมายในกรณีที่มีอักษรพิเศษสำหรับเชลล์. *filename* คือไฟล์ที่ต้องการแก้ไขหรือถ้าไม่ระบุก็จะรับข้อมูลจาก stdin. ตัวเลือก -r ใช้สำหรับระบุ RE แบบเสริม.

คำสั่งแรกที่จะแนะนำคือ p ซึ่งจะแสดงข้อมูลบรรทัดต่อบรรทัด. simple.html HTML .

_____
-r ป้องจาก
--regexp-extended

ตัวอย่างที่ 4.51: ใช้ sed

```
$ cat -n simple.html
 1 <html>
 2 <head>
 3 <title>Simple HTML</title>
 4 </head>
 5 <body>
 6 This is a basic simple HTML file.
 7 <!-- This line is a comment -->
 8 </body>
 9 </html>

$ sed -e 'p' simple.html
<html>
<html>
<head>
<head>
<title>Simple HTML</title>
<title>Simple HTML</title>
</head>
</head>
<body>
<body>
This is a basic simple HTML file.
This is a basic simple HTML file.
<!-- This line is a comment -->
<!-- This line is a comment -->
</body>
</body>
</html>
</html>
```

คำสั่ง sed จะมีพื้นที่ในหน่วยความจำสำหรับรับข้อมูลเข้าบรรทัดต่อบรรทัด. พื้นที่หน่วยความจำนี้เรียกว่า pattern space เป็นพื้นที่สำหรับประมวลผลตามที่ได้รับคำสั่ง. โดยปกติแล้วคำสั่ง sed จะแสดง pattern space ที่ได้รับการประมวลแล้วออกทาง stdout โดยปริยาย. เนื่องจากเราใช้คำสั่ง p, คำสั่ง sed จึงแสดงผลที่อยู่ใน pattern space อีกครั้ง.

_____
ในการที่ใช้คำสั่ง p มากจะใช้ตัวเลือก -n เพื่อระงับการแสดง pattern space เพื่อไม่ให้แสดงผลสองครั้ง.

การระบุตำแหน่งบรรทัดขึ้นพื้นฐาน

การระบุตำแหน่งบรรทัดแบบง่ายที่สุดคือการระบุหมายเลขบรรทัด. เช่นถ้าต้องการแสดงบรรทัดที่หนึ่งของข้อมูล, ให้สั่งคำสั่ง 1p. 1 คือบรรทัดที่ 1, p คือการแสดงบรรทัด (print). การใช้ sed จะใช้ตัวเลือก -n ด้วยเพื่อไม่แสดง pattern space โดยปริยาย.

_____
ผู้อ่านลองนำไปใช้ตัวเลือก -n ดูเองว่า จะเกิดอะไรขึ้น.

ตัวอย่างที่ 4.52: ใช้ sed และบรรทัดที่ต้องการ.

```
$ sed -ne '1p' simple.html
<html>
```

การแสดงบรรทัดแบบต่อเนื่อง เช่นบรรทัดที่ 1 ถึง 4 ให้ใช้เครื่องหมาย comma (,) คั่นระหว่างเลขบรรทัด.

ตัวอย่างที่ 4.53: ใช้ sed แสดงบรรทัดที่ต้องการแบบต่อเนื่อง.

```
$ sed -ne '1,4p' simple.html
<html>
<head>
<title>Simple HTML</title>
</head>
```

การแสดงบรรทัดแบบต่อเนื่องยังสามารถจำนวนบรรทัดที่ต้องแสดงได้ด้วยเช่น 2,+3p หมายถึงการแสดงบรรทัดที่ 2 และบรรทัดถัดไปอีก 3 บรรทัด.

ในกรณีที่เราไม่สามารถระบุบรรทัดที่ต้องการประมวลผลโดยระบุคำที่อยู่ในบรรทัดนั้น. ตัวอย่างเช่นถ้าต้องการแสดงผลบรรทัดที่เป็นหมายเลข, เราไม่สามารถระบุด้วยหมายเลขบรรทัดได้ เพราะไม่สามารถรู้ล่วงหน้าว่าบรรทัดที่เป็นหมายเลขนั้นเป็นบรรทัดที่เท่าไร. ในกรณีนี้จะใช้ regular expression ระบุตำแหน่งของบรรทัด.

ตัวอย่างเช่นต้องการแสดงบรรทัดตั้งแต่ <body> ถึง </body> สามารถทำได้ดังนี้.

ตัวอย่างที่ 4.54: การระบุตำแหน่งบรรทัดด้วย regular expression

```
$ sed -ne '/<body>/,/\/body>/p' simple.html
<body>
This is a basic simple HTML file.

</body>
```

ส่วนที่เป็น regular expression จะคร่อมด้วยเครื่องหมาย slash (/).

ตารางที่ 4.10: การระบุตำแหน่งบรรทัดของ sed เป็นต้น.

ตำแหน่งบรรทัด	ความหมาย
<i>N</i>	บรรทัดที่ <i>N</i> .
<i>N1,N2</i>	บรรทัดที่ <i>N1</i> ถึงบรรทัดที่ <i>N2</i> .
<i>N,+n</i>	บรรทัดที่ <i>N</i> และบรรทัดถัดไปอีก <i>n</i> บรรทัด.
\$	บรรทัดสุดท้าย.
/ <i>re</i> /	บรรทัดที่ตรงกับ regular expression (<i>re</i>) ที่กำหนด.

คำสั่งพื้นฐานของ sed

คำสั่งแสดงบรรทัดได้แก่คำสั่ง p ซึ่งได้แสดงตัวอย่างไปแล้ว. คำสั่งมักจะใช้ร่วมกับตัวเลือก -n เพื่อให้แสดงเฉพาะบรรทัดที่ต้องการ. คำสั่งลบบรรทัดได้แก่คำสั่ง d ใช้ลบบรรทัดที่ต้องการ.

ตารางที่ 4.11: คำสั่งพื้นฐานของ sed.

คำสั่ง	คำอธิบาย
p	แสดงข้อมูลที่อยู่ในบรรทัดทั้งหมด.
d	ลบบรรทัด.
i	แทรกบรรทัด.
a	เพิ่มบรรทัด.
c	เปลี่ยนบรรทัด.
s/re/word/[g]	สับเปลี่ยนคำโดยระบุคำที่ต้องสับเปลี่ยนเป็น regular expression ด้วยคำ word ที่ระบุ.

ตัวอย่างที่ 4.55: การใช้ sed ลบบรรทัดที่ต้องการ.

```
$ sed -e '/<!--.*-->/d'
<html>
<head>
<title>Simple HTML</title>
</head>
<body>
This is a basic simple HTML file.
</body>
</html>
```

จากตัวอย่างเป็นการลบบรรทัดที่เป็นหมายเหตุโดยใช้ regular expression <!--.*--> . จะแทนตัวอักษรระได ๆ และ * เป็นการบอกว่าอักษรสามารถมีต่อไปได้เรื่อยหรือไม่มีก็ได้.

การแทรกบรรทัดด้วยคำสั่ง sed มีสองแบบคือแทรกบรรทัดก่อนหน้าบรรทัดที่ต้องการ (insert), และแทรกบรรทัดหลังบรรทัดที่ต้องการ (append). การแทรกบรรทัดก่อนหน้าบรรทัดที่ต้องการจะใช้คำสั่ง i ที่แสดงในตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 4.56: การใช้ sed แทรกบรรทัดใหม่.

```
$ sed -e '/</head>/i<
> <meta http-equiv="Content-Type" content="text/html">' simple.html
<html>
<head>
<title>Simple HTML</title>
<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html">
</head>
<body>
This is a basic simple HTML file.
<!-- This line is a comment -->
</body>
</html>
```

จากตัวอย่างเป็นการแทรกบรรทัด `<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html">` ก่อนบรรทัด `</head>`. เครื่องหมาย backslash (\) ที่เขียนหลังคำสั่ง `i` เป็น escape sequence เพื่อเขียนสิ่งที่ต้องการแทรกในบรรทัดใหม่แทนที่จะเขียนยา ๆ ดิกกันไป.

การแทรกบรรทัดหลังบรรทัดที่ต้องการทำได้ด้วยคำสั่ง `a` ซึ่งมีการใช้งานคล้ายกับคำสั่ง `i`.

การเปลี่ยนข้อมูลทั้งบรรทัดจะใช้คำสั่ง `c` ซึ่งย่อมาจากคำว่า change หมายถึงลบข้อมูลในบรรทัดนั้นออกแล้วแทรกข้อมูลใหม่ที่ป้อนให้เข้าไปในบรรทัดนั้นแทน.

ให้ผู้อ่านลองปฏิบัติด้วยตัวเอง.

ตัวอย่างที่ 4.57: การเปลี่ยนข้อมูลทั้งบรรทัดด้วย `sed`.

```
$ sed -e '/This is a/c\.'  
> Hello World! ' simple.html.  
<html>  
<head>  
<title>Simple HTML</title>  
</head>  
<body>  
Hello World!  
<!-- This line is a comment -->  
</body>  
</html>
```

จะเห็นว่าบรรทัดที่มีคำว่า `This is a` จะถูกแทนด้วย `Hello World!` ตามที่ต้องการ.

`sed` เป็นคำสั่งที่นิยมในการใช้ในการสับเปลี่ยนคำ (substitute) มากที่สุด เพราะสามารถระบุส่วนที่ต้องการสับเปลี่ยนกับคำที่ต้องการได้ด้วย regular expression, และคำสั่ง `sed` ประมวลผลได้รวดเร็ว. การสับเปลี่ยนคำด้วย `sed` มีรูปแบบดังนี้.

`s/re/replacement/[g]`

`s` เป็นส่วนเริ่มคำสั่งซึ่งเป็นคำย่อของ `substitute`. ส่วนที่ต้องการสับเปลี่ยนและคำที่ต้องการแทนจะคั่นด้วยเครื่องหมาย slash (/). `g` เป็นคำสั่งเพิ่มเติมใช้สำหรับสับเปลี่ยนคำที่ต้องการหลายครั้ง. โดยปกติถ้าไม่ระบุตัวเลือกนี้ `sed` จะสับเปลี่ยนคำเฉพาะคำที่เจอกรังสรรคเท่านั้น.

ย่อมาจากคำสั่ง global.

ตัวอย่างที่ 4.58: การใช้ `sed` สับเปลี่ยนคำ.

```
$ sed -ne 's/title/TITLE/p' simple.html.  
<TITLE>Simple HTML</title>  
$ sed -ne 's/title/TITLE/gp' simple.html.  
<TITLE>Simple HTML</TITLE>
```

ในส่วนของ regular expression เราสามารถจับกลุ่มคำที่ต้องการแล้วอ้างอิงใช้ในภายหลังได้. ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการใช้การจับกลุ่มคำแล้วนำมายังหลังในช่วงคำที่จะเปลี่ยน.

ตัวอย่างที่ 4.59: การจับคู่คำใน regular expression.

```
$ sed -e 's/(<S+>)/\U\1/g' simple.html
<HTML>
<HEAD>
<TITLE>Simple HTML</TITLE>
</HEAD>
<BODY>
This is a basic simple HTML file.
<!-- This line is a comment --&gt;
&lt;/BODY&gt;
&lt;/HTML&gt;</pre>

```

คำที่ต้องการจับกลุ่มจะคลื่อนด้วยเครื่องหมาย backslash และวงเล็บ, \(\). การอ้างอิงส่วนที่จับกลุ่มไว้ในภายหลังจะใช้ \N โดยที่ N เป็นตัวเลข 1 ถึง 9. เช่นถ้ามีการจับกลุ่มไม่หนึ่งกลุ่มและต้องการอ้างอิงภายหลังจะเป็น \1 เมื่อันในตัวอย่าง.

สำหรับส่วนที่เป็น regular expression, \S แทนอักษรใด ๆ ที่ไม่ใช่ช่องว่าง เช่นช่องไฟหรือแคร์. + เป็นการระบุว่ามีอักษร \S มากกว่าหนึ่งตัวขึ้นไป. ช่วงของคำที่จะเปลี่ยนมีการใช้คำสั่ง \U ให้เปลี่ยนคำที่ตามหลังมาให้เป็นตัวอักษรตัวใหญ่.

คำสั่งของ sed ก็คล้ายกับคำสั่งที่ใช้ในเชลล์คือมีอักษรที่บอกถึงการจบคำสั่งแต่ละคำสั่ง. อักษรที่เป็นตัวแบ่งคำสั่งได้แก่อักษรชี้บรรทัดใหม่, และอักษร semicolon (;). ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงการแบ่งคำสั่งด้วยอักษรทั้งสองแบบ.

ตัวอย่างที่ 4.60: ใช้คำสั่งของ sed หลายคำสั่งพร้อมๆ กัน.

```
$ sed -ne '1p;4p' simple.html
<html>
</head>
$ sed -ne '1p'
> 4p' simple.html
<html>
</head>
```

วิธีอีกอย่างที่ใช้ได้คือการใช้ตัวเลือก -e แบ่งคำสั่ง เช่น -e '1p' -e '4p' ก็จะให้ผลเหมือนกัน. ในการใช้งานจริงถ้ามีการสั่งคำสั่งเป็นชุดความจะเขียนเป็นสคริปต์เก็บไว้ในไฟล์แล้วใช้ตัวเลือก -f เรียกสคริปต์มาใช้แทนการสั่งคำสั่ง sed ทางบรรทัดคำสั่ง.

สมมติว่าเราต้องการสั่งคำสั่งเป็นชุดกับตำแหน่งที่ต้องการ, ให้ใช้การจับกลุ่มของคำสั่งด้วยเครื่องหมาย brace (\{\}).

ตัวอย่างที่ 4.61: การจับคู่คำสั่งของ sed.

```
$ sed -e '/<body>/,/(</body>){'> s/HTML/html /;s/line //}' simple.html
<html>
<head>
<title>Simple html</title>
</head>
<body>
This is a basic simple html file.
<!-- This is a comment --&gt;</pre>

```

```
</body>
</html>
```

จากตัวอย่างเป็นการใช้ sed ให้เปลี่ยนคำว่า HTML ให้เป็น html และลบคำว่า line ออกไปตั้งแต่บรรทัด <body> จนถึง <\body>.

ผู้อ่านจะสังเกตุเห็นว่าคำสั่ง sed จะแสดงผลลัพธ์ออกทาง stdout. เพราะฉะนั้นถ้าต้องการจะบันทึกผลลัพธ์นั้นลงไฟล์ก็ต้องใช้การรีไಡเรก. สำหรับชื่อไฟล์ที่ต้องการเก็บผลลัพธ์นั้นต้องเป็นชื่อไฟล์ที่ไม่ใช้ไฟล์ที่กำลังประมวลผล, มิฉะนั้นข้อมูลจะหายไป. แต่การรีไಡเรกผลลัพธ์ลงในไฟล์ใหม่นั้นก็ไม่สะดวกเช่นกันถ้าเราต้องการจะแก้ไฟล์นั้น. เพราะหลังจากที่รีไಡเรกแล้วเราต้องทำการเปลี่ยนชื่อไฟล์ใหม่ให้เป็นไฟล์ที่ต้องการที่หลัง.

เพื่อแก้ปัญหาความไม่สะดวกนี้, เราสามารถใช้ตัวเลือก -i เพื่อให้ sed แก้ไขไฟล์ที่ต้องการโดย, ไม่ต้องแสดงผลออกทาง stdout.

ตัวอย่างที่ 4.62: ให้ sed แก้ไขไฟล์โดยบันทึกผลลัพธ์ในไฟล์นั้น.

```
$ sed -i.bak -e 's/(<\S*>)/\U\1/g' simple.html
$ ls
simple.html simple.html.bak
$ cat simple.html
<HTML>
<HEAD>
<TITLE>Simple HTML</TITLE>
</HEAD>
<BODY>
This is a basic simple HTML file.

</BODY>
</HTML>
$ cat simple.html.bak
<html>
<head>
<title>Simple HTML</title>
</head>
<body>
This is a basic simple HTML file.

</body>
</html>
```


ข้อคิดพิเศษที่ควรระวังของการใช้รีไಡเรกไฟล์ด้วยตัวเองจากหน้า 47

จากตัวอย่าง, ตัวเลือก -i มีอาร์กิวเมนต์ .bak ซึ่งคำสั่ง sed จะสร้างไฟล์ชื่อ simple.html.bak ให้เป็นไฟล์สำรองที่มีเนื้อหาเดิมก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลง. ส่วนเนื้อหาของไฟล์ simple.html เป็นเนื้อหาที่ sed ได้ทำการเปลี่ยนแปลงเรียบร้อยแล้ว. การใช้ sed กับตัวเลือก -i ทำให้ผู้ใช้ไม่ต้องรีไಡเรกและยังสามารถเปลี่ยนไฟล์กลับเป็นอย่างเดิมโดยใช้ไฟล์สำรองที่สร้างไว้. ถ้าไม่มีการให้อาร์กิวเมนต์ส่วนขยายชื่อไฟล์ให้ -i, จะไม่มีการทำไฟล์สำรองให้.

4.5.2 awk

awk เป็นโปรแกรมคำสั่งสำหรับประมวลผลข้อมูลเท็กซ์และรายงานผล. คำสั่งสั้ง awk มีนานานพร้อมกับระบบปฏิบัติการยูนิกซ์สมัยแรก ๆ. โปรแกรมนี้แรกสุดสร้างโดย Alfred V. Aho, Peter J. Weinberger และ Brian Kernighan. คำสั่ง awk ที่ใช้กันในลินุกซ์เป็นโปรแกรมที่สร้างใหม่ให้เข้ากันกับ awk ดังเดิมโดย Free Software Foundation มีชื่อว่า gawk. ในระบบทั่วไปก็มักจะนิยมสร้าง awk ให้เป็นซอฟต์ลิงค์ของ gawk.

คำสั่ง awk เป็นภาษาคอมพิวเตอร์แบบหนึ่ง, มีหลักการการทำงานคล้าย sed คือ รับข้อมูลเป็นบรรทัด ๆ แต่มีความสามารถมากกว่า sed เช่นสร้างตัวแปรเก็บข้อมูลได้, มีฟังก์ชันคณิตศาสตร์ช่วยประมวลผล, มีไวยกรณ์แยกเงื่อนไข ๆ ฯลฯ. การสั่งคำสั่ง awk สามารถเขียนไปคำสั่งส่งทางอาร์กิวเมนต์หรือจะเขียนเป็นไฟล์เก็บไว้แล้วรับคำสั่งจากไฟล์นั้นก็ได้.

```
awk [-f script] 'pattern {action}' [file_target]
```

การระบุ pattern ของคำสั่ง awk จะใช้ regular expression เหมือนกับคำสั่ง sed. action จะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเมื่อเจอ pattern ที่ต้องการ. เราลองมาดูตัวอย่างการใช้ awk ร่วมกับคำสั่งอื่นดังนี้.

ตัวอย่างที่ 4.63: การใช้ awk เมื่อยังต้น.

```
$ du -s /usr/* | head | awk '/X11/ {print $0}'  
164900 /usr/X11R6
```

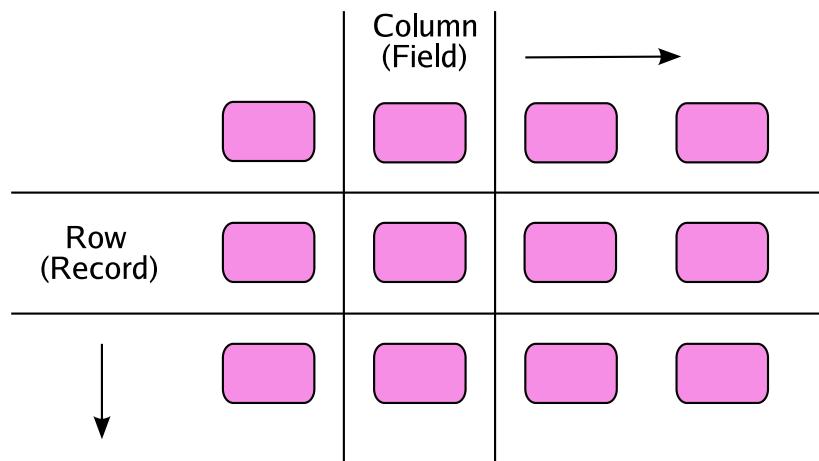
จากตัวอย่าง, awk รับข้อมูลจาก stdin ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของคำสั่ง du ซึ่งแสดงการใช้พื้นที่ของไดเรกทอรีต่าง ๆ ได้ /usr และส่งต่อให้คำสั่ง head เพื่อลดจำนวนผลลัพธ์ให้เหลือ 10 บรรทัด. จากนั้นใช้ awk แสดงบรรทัดที่มีคำว่า X11.

 _____
head จะแสดงข้อมูล 10 บรรทัด
แรกโดยปริยาบถ้าไม่ระบุจำนวน
บรรทัดที่ต้องการ.

แถวและคอลัมน์

awk จะรับข้อมูลบรรทัดต่อบรรทัดเหมือนกับคำสั่ง sed. awk จะเรียกข้อมูลที่มีหน่วยเป็นบรรทัดว่า แถว (row) หรือ record. นอกจากนั้นยังแยกข้อมูลในบรรทัดต่อไปอีกเป็นคอลัมน์ (column) หรือ field. เราสามารถมองไฟล์ให้เป็นตารางข้อมูล แถวและคอลัมน์, และในคำสั่ง awk จะมีตัวแปรแทนสำหรับข้อมูลในแถวและคอลัมน์ที่ต้องการ. ข้อมูลคอลัมน์มีการแบ่งเป็นช่วง ๆ แยกด้วยเครื่องหมายที่กำหนด เช่น ช่องว่าง, colon เป็นต้น. จากตัวอย่างที่ 4.63, อักษรที่แบ่งข้อมูลเป็น field ได้แก่ ช่องว่าง, ตัวแปรที่ใช้แทนข้อมูลแถวได้แก่ \$0 ซึ่งจะหมายถึงบรรทัดทั้งบรรทัด. ส่วนตัวแปรที่ใช้แทนข้อมูลคอลัมน์แต่ละคอลัมน์ได้แก่ \$1, \$2 ไปเรื่อย ๆ.

คำสั่ง awk จะถือว่าอักขระ LF (line feed) เป็นตัวแบ่งแถว (record separator) และถือว่าช่องว่างเป็นตัวแบ่งคอลัมน์ (field separator) โดยปริยาย. ดังนั้นจากตัวอย่างที่ ?? ถ้าต้องการเปลี่ยนลำดับผลลัพธ์ของ du ให้ซื้อไดเรกทอรีนำหน้าทำไดดังนี้.

รูปที่ 4.7: ความสัมพันธ์ระหว่างแถวและคอลัมน์ในไฟล์.

ตัวอย่างที่ 4.64: การใช้ข้อมูลคอลัมน์ใน awk.

```
$ du -s /usr/* | head -n 5 | awk '{print "line" NR, $2, $1}' ↵
line      1 /usr/X11R6 164900
line      2 /usr/bin 156324
line      3 /usr/doc 0
line      4 /usr/i686-pc-linux-gnu 2532
line      5 /usr/include 54984
```

จากตัวอย่างไม่มีการระบุรูปแบบ (pattern) ต้องการ, มีเฉพาะคำสั่ง (action) ซึ่งคำสั่งนี้จะอยู่ในวงเล็บปีกกาและกระทำทุกครั้งเมื่ออ่านข้อมูลบรรทัดต่อบรรทัด. print เป็นคำสั่ง (action) ที่ใช้บ่อย, สามารถใช้แสดงคำหรือตัวแปร. คำที่ต้องการแสดงจะต้องเขียนอยู่ใน single quote หรือ double quote. NR คือตัวแปรประกอบอยู่ภายใน (build-in variable) ใช้บอกจำนวนบรรทัดที่ผ่านการประมวลผลแล้ว. ส่วนเครื่องหมาย comma เป็นตัวแบ่งสิ่งที่ต้องการพิมพ์ด้วยอักษรที่กำหนดไว้ในตัวแปรพิเศษ OFS ซึ่งจะมีค่าปริยายเป็นช่องไฟ. ดังนั้นผลของคำสั่ง print จะแบ่งข้อมูลแต่ละคอลัมน์ด้วยช่องไฟ. ให้สังเกตว่าเวลาสั่งคำสั่ง print ที่หลังคำว่า “line” คือเครื่องหมายแคร็กไม่ใช่ช่องไฟ เพราะไม่ได้เขียนแยกด้วย comma.

4.5.3 บล็อกพิเศษ

ในไวยกรณ์ของ awk จะมีบล็อก (block) พิเศษคล้ายกับบล็อกที่คัลล์อัมด้วยเครื่องหมายวงเล็บปีกกาเหมือนบล็อกคำสั่ง. บล็อกพิเศษดังกล่าวนี้ได้แก่ BEGIN{...} และ END{...}. บล็อก BEGIN นักใช้สำหรับตั้งค่าตัวแปรเริ่มต้นหรือกระทำการก่อนที่จะประมวลผลข้อมูลในแต่ละบรรทัด. บล็อก END เป็นส่วนที่กระทำการหลังจากการประมวลผลของทุกบรรทัดเสร็จเรียบร้อย.

ตารางที่ 4.12: ตัวแปรประกอบอยู่ภายในคำสั่ง awk.

ตัวแปร	คำอธิบาย
\$0	ข้อมูลที่อยู่ในบรรทัดที่ประมวลผลอยู่.
\$1, \$2, ...	ข้อมูลที่อยู่ในแต่ละคอลัมน์.
NR	จำนวนบรรทัดที่ประมวลผลไปแล้ว.
NF	จำนวนคอลัมน์ที่มีอยู่ในแถว.
FS	ตัวแบ่งคอลัมน์สำหรับการอ่านข้อมูลเข้า. ค่าโดยปริยายคือช่องว่าง.
OFS	ตัวแบ่งคอลัมน์สำหรับการแสดงผล. ค่าโดยปริยายคือช่องไฟ.
RS	ตัวแบ่งแถวสำหรับการอ่านข้อมูลเข้า. ค่าโดยปริยายคืออักขระ LF.
ORS	ตัวแบ่งแถว. ค่าโดยปริยายคืออักขระ LF.

ตัวอย่างที่ 4.65: การใช้ตัวแปรพิเศษใน awk.

```
$ awk 'BEGIN{FS=":"; ORS="\n-----\n"}'
> /root/ {print "username:", $1 "\nuid:", $3}' /etc/passwd
username: root
uid: 0
-----
username: operator
uid: 11
-----
username: cvs
uid: 102
-----
```

จากตัวอย่างเป็นการประมวลผลไฟล์ /etc/passwd ซึ่งเป็นไฟล์ที่เก็บชื่อผู้ใช้, uid, gid ฯลฯ. ข้อมูลเหล่านี้จะมีเครื่องหมาย colon แบ่งเป็นคอลัมน์. ในตัวอย่างจะเป็นการสกัดเอาข้อมูลจากคอลัมน์ที่ 1 ซึ่งได้แก่ชื่อผู้ใช้และข้อมูลจากคอลัมน์ที่ 2 ซึ่งได้แก่ uid มาจัดเรียงแสดงผลใหม่. ในบล็อก BEGIN จะเป็นการตั้งค่าตัวแปรพิเศษ FS ซึ่งบอกให้ awk รู้ว่าตัวแบ่งคอลัมน์คือเครื่องหมาย colon, และตั้งค่า ORS ให้แสดง ----- หลังจากการแสดงข้อมูลแต่ละแถว. หลังจากนั้นจะเป็นการกระทำการกับบรรทัดที่มีคำว่า root โดยจัดรูปแบบใหม่ตามผลที่แสดงในตัวอย่าง.

4.5.4 การกระทำในคำสั่ง awk

การกระทำ (action) คือการประมวลผลที่เกิดขึ้นเมื่อเจอ pattern ที่ต้องการ. จากตัวอย่างที่ผ่านมา print เป็นการกระทำอย่างหนึ่งที่ใช้แสดงข้อมูลออกทาง stdout. นอกจากนี้แล้วโปรแกรม awk ยังรับรู้คำสั่งอื่นๆอีกด้วย.

operator ►
ตัวดำเนินการ หรือ ตัวปฏิบัติการ. คือ เครื่องหมายที่มีความหมายพิเศษใช้สำหรับการประมวลผล. เช่น + เป็นตัวปฏิบัติการ加คณิตศาสตร์สำหรับรวมค่าของจำนวนสองจำนวน. && เป็นตัวปฏิบัติการทางตรรกะ AND.

- ตัวปฏิบัติการ (operator) เช่นตัวปฏิบัติการเลขคณิต (+, -, *, /, %), ตัวปฏิบัติการตรรกะ (&&, ||) ฯลฯ.
- พิงค์ชันคณิตศาสตร์เช่น cos, exp, log ฯลฯ.

- ฟังก์ชันประมวลผลสายอักขร เช่น gsub, index, length, match ฯลฯ.
- ฟังก์ชันประกอบภายใน awk อื่น ๆ เช่น print, printf, system ฯลฯ.

ตัวอย่างที่ 4.66: การใช้ awk หาพิวรรธของพื้นที่ไดเรกทอรีที่ต้องการ.

```
$ du -s /usr/X11R6 /usr/local |  
> awk '{sum += $1} END {print "Total: " int(sum/1024) " KB"}'  
Total: 246 KB
```

ตัวอย่างข้างบนเป็นการรวมค่าจำนวนไบต์จากคำสั่ง du และใช้ awk เลือกเอาตัวเลขจากคอลัมน์แรกมารวมกันแล้วจะแสดงผลให่ง่ายขึ้น。

ในที่ไม่สามารถอธิบายการใช้งาน awk ได้โดยละเอียดเนื่องจากความซับซ้อนของโปรแกรมภาษา awk. สำหรับผู้ที่ต้องการเรียนรู้การใช้โปรแกรมภาษา awk อย่างละเอียดอาจจะเริ่มจากการอ่าน manpage ของคำสั่ง awk เพื่อดูรายละเอียดเกี่ยวกับตัวเลือก, ตัวแปร, และการกระทำต่าง ๆ. หลังจากนั้นอาจจะหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตหรือหนังสือที่เกี่ยวกับคำสั่ง awk โดยตรงต่อไป [32].

4.6 คำสั่งอื่น ๆ

4.6.1 การบีบอัดไฟล์

โปรแกรมคำสั่งสำหรับบีบอัด (compress) ไฟล์ในลินุกซ์มีหลายประเภท เช่น compress, zip, gzip และ bzip2 เป็นต้น. โดยปกติแล้วถ้ามีโปรแกรมบีบอัดแล้วก็ต้องมีโปรแกรมสำหรับขยาย (decompress) ไฟล์ด้วยเป็นคู่กันไป เช่น uncompress, unzip, gunzip และ bunzip2. แต่ในความเป็นจริงแล้วโปรแกรมบีบอัดมักจะมีความสามารถในการขยายไฟล์ได้ในตัวเอง, ไม่จำเป็นต้องมีโปรแกรมเฉพาะสำหรับการขยายไฟล์. ดังนั้นจะเห็นว่าโปรแกรมขยายไฟล์บางอย่าง เช่น gunzip จะเป็น soft link ไปหาโปรแกรม gzip, ไม่ได้เป็นโปรแกรมแยกต่างหาก.

คำสั่งบีบอัดเหล่านี้มีส่วนที่เหมือนกันหลายอย่างได้แก่

- รับข้อมูลได้จาก stdin หรือไฟล์. ถ้าไม่มีชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่งก็จะรับข้อมูลจาก stdin.
- ส่งข้อมูลที่บีบอัดแล้วให้ stout หรือบันทึกลงไฟล์.
- มีตัวเลือกที่เหมือน ๆ กัน. กล่าวคือถ้าจำตัวเลือกของโปรแกรมบีบอัดอย่างหนึ่งได้, ก็เอาไปใช้กับโปรแกรมบีบอัดอื่น ๆ ได้ด้วย.

compress

โปรแกรมคำสั่ง compress เป็นโปรแกรมบีบอัดเก่าแก่ที่มาจากยุนิกซ์ซึ่งในปัจจุบันไม่ค่อยใช้กันแล้ว. ถ้าไม่มีอาร์กิวเมนต์เป็นชื่อไฟล์ก็จะรับข้อมูลจาก stdin.

ตารางที่ 4.13: ตัวเลือกสำหรับโปรแกรมบีบอัดข้อมูลทั่วไป.

ตัวเลือก	ความหมาย
-c	ส่งข้อมูลที่บีบอัดแล้วออกทาง stdout แทนที่จะบันทึกลงไฟล์.
-d	ขยายไฟล์. ถ้าตัวเลือกนี้ใช้ร่วมกับตัวเลือก -c ก็จะแสดงข้อมูลที่ขยายแล้วออกทาง stdout.
-t	ทดสอบไฟล์ที่บีบอัดแล้วว่าถูกต้องหรือไม่.
-v	ย่อมาจากการ verbose. ใช้แสดงสถานะการทำงาน. โดยปกติจะบอกสัดส่วนของข้อมูลที่บีบอัดแล้วเทียบกับข้อมูลเดิม.

ตัวอย่างที่ 4.67: การใช้ compress บีบอัดข้อมูล.

```
$ ls -l big_foo
-rw-r--r-- 1 poonlap users 1000000 Aug 11 22:39 big_foo
$ compress big_foo
big_foo: -- replaced with big_foo.Z Compression: 99.81%
```

ในตัวอย่างมีการใช้ตัวเลือก -v เพื่อให้แสดงสถานะการทำงานของคำสั่ง. ในกรณีนี้จะแสดงสัดส่วนที่โปรแกรมสามารถบีบอัดได้. ถ้าเป็นไฟล์ที่ข้อมูลสามารถบีบอัดได้ก็จะสร้างไฟล์ซึ่งเดียวกันโดยมีส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น .Z.

ตัวเลือก -v เป็นตัวเลือกที่สามารถใช้ได้กับโปรแกรมบีบอัดอื่นได้ด้วยและมีประโยชน์ช่วยให้ผู้ใช้รู้ว่าข้อมูลนั้นบีบอัดไปได้เท่าไร. ถ้าต้องการขยายไฟล์ที่บีบอัดออกให้ใช้ตัวเลือก -d.

ตัวอย่างที่ 4.68: ขยายไฟล์ที่ถูกบีบอัดออกด้วย compress.

```
$ compress -dv big_foo.Z
big_foo: -- replaced with big_foo
```

จะเห็นว่าคำสั่ง compress จะขยายไฟล์แล้วเก็บข้อมูลในชื่อไฟล์เดียวกันแต่เอาส่วนขยายชื่อไฟล์ .Z ออก. ส่วนไฟล์ที่ถูกบีบอัดก็จะหายไป. ถ้าเราต้องการขยายไฟล์แล้วเก็บเป็นไฟล์ชื่ออื่นและไม่ต้องการให้ไฟล์ที่ถูกบีบอัดแล้วหายไป, ให้ใช้กลวิธีดังนี้.

ตัวอย่างที่ 4.69: ขยายไฟล์ที่ถูกบีบอัดและเก็บในไฟล์ด้วยการรีไอดี rek.

```
$ compress -dc big_foo.Z > big_foo
$ ls -l big_foo.Z big_foo
-rw-r--r-- 1 poonlap users 1000000 Aug 11 23:48 big_foo
-rw-r--r-- 1 poonlap users 1820 Aug 11 22:39 big_foo.Z
```

gzip

โปรแกรมคำสั่ง gzip[33] ย่อมาจาก GNU zip ซึ่งเป็นโปรแกรมบีบอัดที่พัฒนาในโครงการ GNU, Free Software Foundation เพื่อมาแทนที่โปรแกรม compress. คำสั่ง gzip เป็นที่นิยมกว้างขวางสำหรับการบีบอัดข้อมูลพอๆ กับคำสั่ง bzip2. ไฟล์ที่บีบอัด

ด้วยคำสั่ง gzip มักจะมีส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น .gz.

การใช้งานของคำสั่ง gzip โดยพื้นฐานจะเหมือนกับคำสั่ง compress ที่ได้แนะนำไปแล้ว. เมื่อให้ชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเม้นต์ของคำสั่ง ก็จะบีบอัดไฟล์นั้นและเพิ่มส่วนขยายชื่อไฟล์ .gz. การขยายไฟล์ที่ถูกบีบอัดก็ทำได้โดยใช้ตัวเลือก -d หรือคำสั่ง gunzip. ถ้าต้องการรับข้อมูลจาก stdin ให้ใช้ชื่อไฟล์เป็นเครื่องหมาย -.

gzip อ้างอิงหน้า 388

ไฟล์หลายไฟล์ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์มักจะบีบอัดด้วย gzip เพื่อประหยัดพื้นที่าร์คิดิสก์ เช่น ไฟล์ของคู่มือใช้งานที่อยู่ใต้ direktori /usr/share/man, ไฟล์ข้อมูลของชุดอักษรต่างๆ ที่อยู่ใต้ direktori /usr/share/i18n/charmaps เป็นต้น. ไฟล์เหล่านี้มักจะเป็นไฟล์เต็กซ์. ถ้าต้องการดูเนื้อหาของไฟล์เหล่านี้ เราสามารถใช้คำสั่ง zcat ดูเนื้อหาที่ขยายได้ทันที.

ตัวอย่างที่ 4.70: การใช้ zcat ดูข้อมูลจากไฟล์ที่บีบอัดไว้.

```
$ zcat /usr/share/i18n/charmaps/UTF-8.gz
<code_set_name> UTF-8
<comment_char> %
<escape_char> /
<mb_cur_min> 1
<mb_cur_max> 6

% alias ISO-10646=UTF-8
CHARMAP
<U0000>    /x00      NULL
<U0001>    /x01      START OF HEADING
...

```

เนื่องจาก gzip มีจุดประสงค์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อแทน compress, ดังนั้นคำสั่ง gzip ยังสามารถขยายไฟล์ที่บีบอัดด้วยคำสั่ง compress ได้ด้วย.

ตัวเลือกที่น่าสนใจของคำสั่ง gzip ได้แก่ --fast ซึ่งเปลี่ยนแบบย่อเป็น -1, และตัวเลือก --best ซึ่งเปลี่ยนแบบย่อเป็น -9. ตัวเลือก -1 หมายถึงให้ gzip บีบอัดไฟล์ให้เร็วที่สุด, ความบีบอัดของข้อมูลต่ำ. ส่วน -9 หมายถึงให้ gzip บีบอัดไฟล์ให้มีความบีบอัดสูงเท่าที่จะเป็นไปได้, ทำให้ใช้การประมวลผลช้า. การทำงานโดยปริยายจะใช้ระดับความเร็วเป็น -6.

ขยายไฟล์ที่บีบอัดด้วย zip ก็ได้.

ตัวอย่างที่ 4.71: เมอร์เซนต์ความบีบอัดตามที่เลือกของ gzip.

```
$ i=1.
> while [ $i -lt 10 ]                                ← กระทำจนกว่าค่า i จะน้อยกว่า 10
> do
> echo -n $i: compression ratio
> zcat /usr/share/i18n/charmaps/UTF-8.gz | gzip -cv$i - > /dev/null
> i=$((i+1))                                         ← เพิ่มค่า i
> done
1: compression ratio 80.4%
2: compression ratio 80.5%
3: compression ratio 80.8%
4: compression ratio 81.6%
5: compression ratio 82.8%
6: compression ratio 82.9%
7: compression ratio 83.2%
```

```
8: compression ratio 83.2%
9: compression ratio 83.2%
```

← บีบอัดได้มากที่สุด

bzip2

□ bzip2 ว่างอิงหน้า 383

bzip2 เป็นโปรแกรมบีบอัดที่พัฒนาหลังจาก gzip, เผยแพร่ได้อย่างอิสระ, ไม่มีปัญหาลิขสิทธิ์บัตรที่เกี่ยวกับวิธีการบีบอัด, และสามารถบีบอัดได้แน่นกว่า gzip. โดยปกติจะพยายามบีบอัดให้ไฟล์มีขนาดประมาณ 10 ถึง 15 เปอร์เซนต์ของไฟล์เดิม [34]. การใช้และตัวเลือกโดยทั่วไปก็เหมือนกับคำสั่ง compress และ gzip ที่แนะนำไปแล้ว.

zip และ unzip

□ zip ว่างอิงหน้า 394

 PKWARE เป็นบริษัทที่เขียวชาญและผลิตซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวกับการบีบอัดหรือขยายข้อมูล.

โปรแกรม zip[35] และ unzip ที่ใช้ในลินุกซ์มาจากการลินุกซ์ เป็นการโปรแกรมที่สร้างสำหรับบีบอัดขยายไฟล์ให้เข้ากันได้กับโปรแกรม zip/unzip โดย PKWARE ที่กันในระบบปฏิบัติการ DOS หรือวินโดวส์. เนื่องจากโปรแกรม zip และ unzip ในลินุกซ์ เป็นโปรแกรมที่พัฒนาเองให้เข้ากันได้กันโปรแกรมที่มีอยู่แล้วบนวินโดวส์, ดังนั้นความสามารถบางอย่างที่โปรแกรม zip (pkzip) บนวินโดวส์ทำได้, โปรแกรม zip และ unzip ในลินุกซ์อาจจะทำไม่ได้. นอกจากคำสั่ง zip และ unzip แล้ว, ยังมีโปรแกรมที่เกี่ยวกับ zip ที่อยู่ในชุดเดียวกันด้วยในตารางที่ 4.14.

ตารางที่ 4.14: ชุดโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับ zip.

โปรแกรม	คำอธิบาย
zip	สำหรับบีบอัดข้อมูล.
unzip	สำหรับขยายข้อมูลที่บีบอัดด้วย zip.
zipnote	บันทึกหรือลบหมายเหตุในไฟล์ zip.
zipsplit	แบ่งไฟล์ zip เป็นไฟล์ย่อย ๆ.
zipcloak	เข้ารหัสหรือถอดรหัสสำหรับไฟล์ zip.

โปรแกรม zip ไปโปรแกรมที่สามารถบีบอัดไฟล์หลาย ๆ ไฟล์แล้วเก็บเข้าไว้ในไฟล์เดียว. เมื่อขยายไฟล์ที่เก็บไฟล์ไว้หลาย ๆ ไฟล์ออกมาก็จะคงสภาพโครงสร้างได้เรียบร้อยไว้ให้ด้วย. จุดนี้แตกต่างจากโปรแกรมบีบอัดพวก compress ซึ่งไม่สามารถบีบอัดรวมไฟล์หลายไฟล์เข้าในไฟล์เดียว.

การใช้ zip จะมีไวยกรณ์ที่ต่างจาก compress ที่ต้องตั้งชื่อไฟล์ที่จะเป็น archive ให้เป็นอาร์กิวเมนต์แล้วอาร์กิวเมนต์ตัดไปเป็นรายการไฟล์ที่ต้องการเก็บไว้ในไฟล์ zip (ไฟล์ archive) ที่ตั้งชื่อໄ.

archive ►
การเก็บไฟล์, เอกสารสำคัญไว้. ถ้าเป็นคำนามจะหมายถึงเอกสารที่เก็บไว้ เช่นเอกสารสำรองหรือเอกสารสำคัญ.

ตัวอย่างที่ 4.72: การใช้ zip.

```
$ zip -j foo /etc/passwd /etc/X11/XF86Config.j
```

```
adding: passwd (deflated 65%)
adding: XF86Config (deflated 69%)
```

จากตัวอย่างมีการใช้ตัวเลือก `-j` เพื่อเก็บเฉพาะชื่อไฟล์อย่างเดียวโดยไม่เก็บส่วนที่เป็นชื่อ path เช่นชื่อไฟล์เดิมที่ `zip` ทำงานเรียบรองแต่จะสร้างไฟล์ `foo.zip` ไว้ในไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่. ถ้าขยายไฟล์ที่ถูกบีบอัดนี้แล้วก็จะได้ไฟล์ `passwd` และไฟล์ `XF86Config` อยู่ในไดเรกทอรีที่ทำการขยายไฟล์นั้น.

ถ้าต้องการจะบีบอัดและเก็บไฟล์เข้าในไฟล์ `zip` เพิ่มเติมก็ใช้คำสั่งแบบเดียวกัน. ตัวอย่างต่อไปนี้จะไม่ใช้ตัวเลือก `-j` ซึ่งจะเก็บเอาชื่อไฟล์แบบ full path ไว้ในไฟล์ `zip`.

ตัวอย่างที่ 4.73: การเพิ่มไฟล์เข้าในไฟล์ `zip`.

```
$ zip foo /etc/group..l
adding: etc/group (deflated 47%)
```

ถ้าต้องการดูไฟล์ที่บีบอัดอยู่ในไฟล์ `zip`, ให้ใช้คำสั่ง `unzip` กับตัวเลือก `-t` เพื่อทดสอบ (test) ไฟล์ `zip` และแสดงรายการไฟล์ที่อยู่ในไฟล์ `zip` นั้น.

ตัวอย่างที่ 4.74:

```
$ unzip -t foo.zip..l
Archive: foo.zip
      testing: passwd          OK
      testing: XF86Config       OK
      testing: etc/group        OK
No errors detected in compressed data of foo.zip.
```

← จะไม่เขียนส่วนขยายชื่อไฟล์ .zip ก็ได้

□ `unzip` ข้างอิงหน้า ??

 _____
หรือใช้ตัวเลือก `-l` เพื่อที่จะแสดงรายการไฟล์อย่างเดียว, ไม่ตรวจสอบไฟล์.

จะเห็นได้ว่าถ้าไม่ใช้ตัวเลือก `-j` ตอนที่บีบอัดไฟล์, คำสั่ง `zip` จะเก็บชื่อไฟล์แบบตามที่ระบุโดยจะลบเครื่องหมาย slash (/) ถ้าชื่อไฟล์นั้นขึ้นต้นด้วยไดเรกทอรีรูท. สำหรับการขยายไฟล์ `zip` โดยปกติจะใช้คำสั่ง `unzip` โดยที่ไม่มีตัวเลือก.

คำสั่ง `zip` และ `unzip` ยังมีตัวเลือกอื่น ๆ มากมายซึ่งผู้อ่านสามารถอ่านรายละเอียดได้จากคู่มือการใช้งาน.

4.6.2 การทำสำรองไฟล์ทั้งไดเรกทอรี

คำสั่งบีบอัดข้อมูลเช่น `compress`, `gzip` และ `bzip2` ไม่สามารถรวมไฟล์เป็นไดเรกทอรีได. การที่จะบีบอัดไฟล์ทั้งไดเรกทอรีแล้วจะรายจ่ายอุบัติให้เป็นโครงสร้างไดเรกทอรีและไฟล์เหมือนเดิมต้องใช้โปรแกรมอื่นช่วย. และโปรแกรมที่นิยมใช้ในการแบบนี้ได้แก่ `tar`.

คำสั่ง `tar` ย่อมาจากคำว่า `tape archive` ซึ่งเดิมที่ใช้สำหรับสำรอง (*backup*) ไฟล์บันทึกลงในเทป. แต่คำสั่ง `tar` ยังสามารถรวมไฟล์ต่างๆ เก็บไว้เป็นไฟล์เดียวได. หลังจากนั้นใช้ `gzip` หรือ `bzip2` บีบอัดต่อเพื่อให้ขนาดเล็กลง.

□ `tar` ข้างอิงหน้า 392

คำสั่ง `tar` เป็นคำสั่งสำหรับสร้างไฟล์ archive (.tar) และกระจายไฟล์ต่างๆ ที่อยู่ใน archive โดยจะแยกหน้าที่ตามตัวเลือกที่ใช้.

ตารางที่ 4.15: ตัวเลือกที่ใช้บ่อยของคำสั่ง tar.

ตัวเลือก	ความหมาย
-c	สร้างไฟล์ archive.
-x	กระจายไฟล์ archive.
-f <i>filename.tar</i>	ระบุชื่อไฟล์ archive.
-r	เพิ่มไฟล์เข้าไปในไฟล์ archive ที่มีอยู่แล้ว.
-t	ทดสอบและแสดงรายการไฟล์ที่อยู่ในไฟล์ archive.
-v	แสดงสถานะการทำงาน.
-z	บีบอัดหรือถอดไฟล์ archive ด้วย gzip.
-j	บีบอัดหรือถอดไฟล์ archive ด้วย bzip2.
-p	รักษาสิทธิ์การใช้ไฟล์ที่ทำการ archive.
-0	กระจายไฟล์ที่อยู่ใน archive ออกทาง stdout.

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการสร้างไฟล์ archive ของไฟล์ต่าง ๆ ที่อยู่ในไฟล์ bar.

ตัวอย่างที่ 4.75: การสร้างไฟล์สำรองข้อมูลด้วย tar.

```
$ tar -czvf bar.tar.gz bar
← จะระบุตัวเลือกเป็น czvf ก็ได้
bar/
bar/foo1
bar/foo2
bar/foo3/
bar/foo3/foo4
```

ผู้ใช้ต้องเปลี่ยนส่วนขยายชื่อไฟล์ .tar.gz เองซึ่งจะไม่เหมือนคำสั่ง zip ที่จะเดินส่วนขยายชื่อไฟล์ให้. ถ้าต้องการส่งข้อมูลออกทาง stdout, ให้เปลี่ยนชื่อไฟล์เป็น -. จากตัวอย่างมีการบีบอัดด้วย gzip จึงเปลี่ยนส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น .tar.gz. ถ้าใช้ตัวเลือก -j ก็อาจให้ใช้ส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น bz2 เพื่อความชัดเจน.

บันทึกการเปลี่ยน .tar.gz เป็น .tgz แล้วแต่บุคคล.

เมื่อสร้างไฟล์ archive เรียบร้อยแล้วสามารถตรวจสอบไฟล์ที่สร้างได้ด้วยตัวเลือก -t.

ตัวอย่างที่ 4.76: ตรวจสอบไฟล์ archive.

```
$ tar tzvf bar.tar.gz
← ต่อไปนี้จะไม่พิมพ์เดือนคำสั่ง - เวลาใช้ตัวเลือก
drwxr-xr-x poonlap/users   0 2004-08-15 19:47:53 bar/
-rw-r--r-- poonlap/users   0 2004-08-15 19:47:49 bar/foo1
-rw-r--r-- poonlap/users   0 2004-08-15 19:47:49 bar/foo2
drwxr-xr-x poonlap/users   0 2004-08-15 19:48:00 bar/foo3/
-rw-r--r-- poonlap/users   0 2004-08-15 19:48:00 bar/foo3/foo4
```

การใช้ตัวเลือก -t นอกจากจะเป็นการทดสอบว่าไฟล์ archive ที่สร้างขึ้นมีข้อผิดพลาดหรือไม่แล้วยังสามารถดูรายการไฟล์ที่อยู่ใน archive ได้ด้วย. ไฟล์ต้นฉบับหรือโปรแกรม

บางอย่างเผยแพร่ในรูปของไฟล์ archive, ดังนั้นก่อนที่จะกระจายไฟล์ควรตรวจสอบและดูรายการไฟล์ก่อนว่าข้างในว่ามีการวางแผนสร้างไฟล์อย่างไร, มีความผิดพลาดหรือไม่. เช่นถ้าเรารู้ว่าในไฟล์ archive ไม่มีไฟล์ที่เราต้องการอยู่, เวลากระจายไฟล์ออกมาก็จะสร้างไฟล์ที่กระจายมาอยู่ในไฟล์ที่ทำงานอยู่ซึ่งในบางครั้งไม่เป็นที่ต้องการ. ในกรณีนี้เราจะสามารถสร้างไฟล์ที่เราต้องการได้โดยใช้คำสั่ง tar.

สำหรับการกระจายไฟล์ archive ให้เปลี่ยนตัวเลือกจาก `-c` ให้เป็น `x` ซึ่งจะหมายถึงการกระจายเอาไฟล์ทุกไฟล์ออกมาจากไฟล์ archive. ในกรณีที่ต้องการเลือกเฉพาะไฟล์ที่ต้องการออกมาจากไฟล์ archive เท่านั้นให้ระบุชื่อไฟล์ที่ต้องการเป็นอาร์กิวเมนต์ต่อท้ายชื่อไฟล์ archive. การสำรวจชื่อไฟล์ที่อยู่ใน archive ให้ใช้ตัวเลือก `-t` ที่แนะนำไปแล้ว.

ตัวอย่างเช่นถ้าต้องการเอาไฟล์ `bar/foo1` และไฟล์ `bar/foo3/foo4` ออกมาจากไฟล์ `bar.tar.gz` สามารถทำได้ตามตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 4.77: กระจายไฟล์ที่เลือกออกจาก archive.

```
$ tar xzvf bar.tar.gz bar/foo1 bar/foo3/foo4
bar/foo1
bar/foo3/foo4
```

4.6.3 แปลงไบนารีให้เป็นเทกซ์

ในสมัยที่อีเมลเริ่มใช้ใหม่ๆ, การส่งไฟล์ไบนารี เช่นรูปภาพไม่สามารถทำได้ง่ายๆ เมื่อมันถูกจุบันเพราะตอนนั้นยังไม่มีมาตรฐานแน่นอนรองรับ, และข้อมูลที่ส่งผ่านเมลนั้นจะเป็นอักขระ ASCII คือข้อมูลแบบ 7 บิตเท่านั้น [36]. วิธีที่นิยมใช้กันในตอนนั้นคือแปลงข้อมูลไบนารีให้เป็นอักขระ ASCII ทั้งหมด, และส่งข้อมูลนั้นทางเมล. การแปลงข้อมูลไบนารีเป็นข้อมูลเทกซ์ ASCII นี้จะใช้คำสั่ง `uuencode`. ในทางกลับกัน, การแปลงข้อมูลเทกซ์ ASCII กลับให้เป็นข้อมูลไบนารีจะใช้คำสั่ง `uudecode`.

□ `uuencode` ถูกอิงหน้า 393

ตัวอย่างที่ 4.78: แปลงข้อมูลไบนารีให้เป็นข้อมูลเทกซ์ ASCII.

```
$ uuencode -m image.png output_image.png > image.png.txt
$ cat image.png.txt
begin-base64 644 output_image.png
iVBORw0KGgoAAAANSUhEUgAAAAwAAAMCAYAAABWdVznAAAABmJLR0QA/wD/AP+gvaeTAAAA/01EQVR42p2RvUrDUBSAv0q7dRXRB3AQBFZU9AtTnOKR9HB
wc21PkoH8QHM61KKQiAV+wBC+iem5p5zEgeTOEjj4IXDhcP3cf7gP293bzsA
sqW4rmMb+Z91724ACMMRr8M3fP+pAu4f7DDoB53mcnI8fWd9o83m1iHe2WlF
CMMRg37Qqwgvz0Me7v0/2y9bKhKXV+d43s1K+PioQ1nh0e/hxGGqzD/mqCgi
iqggiTCZgBoAmuFFMefqP6AKoqoYmI4ERKX1EK7EBZxjKjlsGGmqBqigjgp
hRZAFEWJMz0F9QU1RRTxdKURfxVztICLn4dri5uGys2VrfNDMi+AQ4ck5cN
bJUqAAAAAE1FTkSuQmCC
====
```

จากตัวอย่าง, ชื่อไฟล์ที่ต้องการเข้ารหัสได้แก่ `image.png` จะเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง. ส่วน `output_image.png` จะเป็นชื่อไฟล์ที่จะกำหนดในผลลัพธ์ของการเข้ารหัสซึ่งจะใช้ชื่ออะไรก็ได้หรือชื่อเหมือนกับไฟล์ไบนารีที่ต้องการเข้ารหัสก็ได้. ชื่อไฟล์นี้จะใช้เวลาถอดรหัสด้วยคำสั่ง `uudecode`. คำสั่ง `uudecode` จะสร้างไฟล์ตามที่ระบุในชื่อ

มูลซึ่งในที่นี้คือไฟล์ `output_image.png` แล้วอุดรหัสข้อมูลลงในไฟล์นั้น. เนื่องจากผลลัพธ์ของคำสั่ง `uuencode` จะแสดงที่ `stdout`, ดังนั้นต้องรีไಡเรกบันทึกลงไฟล์เอง.

base64 ►
วิธีการเข้ารหัสข้อมูลในนารีที่เป็นเทกซ์ ASCII โดยใช้อักขระ 65 ตัวได้แก่ A-Z, a-z, 0-9, +, / และ = [54].

ตัวเลือก `-m` หมายถึงการใช้การเข้ารหัสแบบ base64 ถ้าไม่ระบุตัวเลือกนี้จะใช้การเข้ารหัสแบบ UU ซึ่งเป็นวิธีการเข้ารหัสที่เก่ากว่าและโดยทั่วไปการเข้ารหัสแบบ base64 จะเป็นที่นิยมมากกว่า UU.

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการถอดรหัสข้อมูลจากผลลัพธ์ของคำสั่ง `uuencode` แปลงกลับเป็นข้อมูลในนารีเดิม.

ตัวอย่างที่ 4.79: แปลงข้อมูลเทกซ์ ASCII กลับไปในนารี.

```
$ ls output_image.png           ← ยังไม่มีไฟล์ชื่อ output_image.png
ls: output_image.png: No such file or directory
$ uudecode image.png.txt
$ file output_image.png
output_image.png: PNG image data, 12 x 12, 8-bit/color RGBA, non-interlaced
```

หลังจากที่คำสั่ง `uudecode` ทำงานเรียบร้อยแล้ว, จะได้ไฟล์ชื่อ `output_image.png` ซึ่งชื่อไฟล์นี้เป็นชื่อที่ระบุไว้ในไฟล์ `image.png.txt`. ถ้าต้องการเปลี่ยนเป็นไฟล์ชื่ออื่น, สามารถใช้ตัวเลือก `-o` ระบุชื่อไฟล์ผลลัพธ์ที่ต้องการได้.

4.6.4 บันทึกสิ่งที่แสดงในเทอร์มินอล

□ script อ้างอิงหน้า 415

การทำงานโดยใช้เทอร์มินอลมีข้อดีอย่างหนึ่งคือถ่ายทอดที่เห็น, สิ่งที่พิมพ์ให้คนอื่นรับรู้ได่ง่าย เพราะทุกอย่างเป็นอักษรที่มนุษย์เข้าใจอ่านได้, ก็อปปี้ได้. การบันทึกสิ่งที่พิมพ์หรือสิ่งที่แสดงในหน้าจอทำได้ด้วยคำสั่ง `script`. คำสั่ง `script` จะสร้างไฟล์และบันทึกสิ่งที่ผู้ใช้พิมพ์, ผลลัพธ์ที่แสดงทางหน้าจอทุกอย่าง. ผู้ใช้สามารถเก็บไฟล์นี้ไว้ดูภายหลังเก็บไว้เป็นล็อก, หรือส่งให้คนอื่นดู.

ตัวอย่างที่ 4.80: บันทึกหน้าจอเทอร์มินอลด้วย `script`.

```
$ script.                                ← ถ้าไม่ระบุชื่อไฟล์จะเก็บทุกอย่างไว้ในไฟล์ typescript
Script started, file is typescript          ← บันทึกทุกอย่างที่เห็น เริ่มจากบรรทัดนี้
$ echo "Everything will be in typescript"  ←
Everything will be in typescript
$ exit.                                     ← หรือ C-d
Script done, file is typescript             ← จบการบันทึก
$ cat typescript.                           ← เริ่มเนื้อหาของไฟล์ typescript
Script started on Sun Oct  3 23:52:44 2004
$ echo "Everything will be in typescript"
Everything will be in typescript
$ exit

Script done on Sun Oct  3 23:53:06 2004      ← จบเนื้อหาของไฟล์ typescript
```

คำสั่ง `script` บันทึกทุกอย่างที่ปรากฏบนหน้าจอมิว่าจะเป็นข้อมูลเข้า, ข้อมูลออกลงในไฟล์ชื่อ `typescript` ถ้าไม่มีการระบุชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเม้นต์. ไฟล์ที่ใช้บันทึกข้อมูลบนเทอร์มินอลไปครั้งหนึ่งแล้วสามารถนำมาเขียนข้อมูลต่ออีกทีด้วย `script` โดยใช้ตัว

เลือก -a.

-a หมายถึง append.

4.6.5 ส่งอาร์กิวเมนต์ด้วยคำสั่ง xargs

การใช้ไวล์คาร์ดเพื่อแทนชื่อไฟล์หลายไฟล์พร้อมกันเป็นอาร์กิวเมนต์สั่งให้คำสั่งมีความสะดวกอย่างยิ่งถ้าต้องการทำงานรวดเดียว. เช่นคำสั่ง `rm *` จะลบไฟล์ทุกไฟล์ที่มีอยู่ในไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่. ในบางครั้งถ้าจำนวนไฟล์ในไดเรกทอรีมีมากเกินไปจะเกินข้อผิดพลาดว่า Argument list too long. ในกรณีเช่นนี้สามารถใช้คำสั่ง xargs ช่วยรับข้อมูลจาก `stdin` แล้วส่งเป็นอาร์กิวเมนต์ในจำนวนที่เหมาะสมให้กับคำสั่งที่ต้องการสั่ง.

□ xargs ล้างอิงหน้า 419

ตัวอย่างที่ 4.81: ใช้ xargs ส่งอาร์กิวเมนต์ให้คำสั่งอื่น.

```
$ rm -f *  
-bash: /bin/rm: Argument list too long  
$ ls | xargs rm -f
```

จากตัวอย่างข้างบน, การสั่งคำสั่ง `rm -f *` จะเกิดข้อผิดพลาดซึ่งข้อผิดพลาดนี้มาจากการเชลล์ซึ่งไม่สามารถแทนค่าไวล์คาร์ด * ด้วยจำนวนไฟล์ทั้งหมดที่มีอยู่ในไดเรกทอรีปัจจุบันได้ เพราะมีจำนวนมากเกินไป. ในกรณีที่ใช้คำสั่ง xargs, เราจะใช้คำสั่ง `ls` โดยส่งชื่อไฟล์ทั้งหมดที่มีอยู่ในไดเรกทอรีให้ xargs และ xargs จะแบ่งรายการไฟล์ในจำนวนที่เหมาะสมส่งเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง `rm -f` ต่อไป. ข้อมูลนำเข้าของคำสั่ง xargs ในที่นี้เป็นรายการไฟล์ในไดเรกทอรี, ดังนั้นอาจจะใช้คำสั่ง `find .` แทน `ls` ก็ได้.

ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์จะมีข้อจำกัดของหน่วยความจำที่สามารถใช้กับรายการอาร์กิวเมนต์ของโปรแกรม. ด้วยเหตุนี้เองถ้ามีการใช้ไวล์คาร์ดแทนชื่อไฟล์, เชลล์จะขยายความให้เป็นรายการชื่อไฟล์. ถ้าจำนวนไฟล์มีมากเกินขีดจำกัดก็จะเกิดข้อผิดพลาดตามตัวอย่างข้างบน.

คำสั่ง `getconf` เป็นคำสั่งใช้แสดงค่าเฉพาะของระบบ เช่นถ้าต้องการสำรวจขีดจำกัดหน่วยความจำที่ใช้เก็บรายการอาร์กิวเมนต์สามารถทำได้ตามตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 4.82: สำรวจขีดจำกัดหน่วยความจำที่ใช้เก็บรายการอาร์กิวเมนต์.

```
$ getconf ARG_MAX  
131072
```

`ARG_MAX` คือชื่อตัวแปรที่เก็บค่าขีดจำกัดหน่วยความจำสำหรับรายการอาร์กิวเมนต์ของระบบ. จะเห็นว่าขีดจำกัดหน่วยความจำอยู่ที่ 131,072 ไบต์, หรือแปลงเป็นหน่วยกิกะไบต์คือ 128 กิกะไบต์. ถ้าอาร์กิวเมนต์ทั้งหมดมีขนาดเกิน 128 กิกะไบต์, เชลล์จะแสดงข้อผิดพลาด Argument list too long. ส่วนคำสั่ง xargs จะส่งอาร์กิวเมนต์ให้คำสั่งที่ต้องการโดยมีขนาดไม่เกินขีดจำกัดหน่วยความจำที่ว่านี้. หมายความว่าคำสั่ง xargs จะเรียกใช้คำสั่ง เช่นในตัวอย่างได้แก่ `rm` หลาย ๆ ครั้งเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดจำนวนอาร์กิวเมนต์มากเกินไป.

131072 ÷ 1024 = 128

4.7 เชลล์สคริปต์

เชลล์สคริปต์ (*shell script*) กือไฟล์เทกซ์ที่รวมคำสั่งเชลล์ต่างๆ เพื่อใช้ทำงานอย่างโดยย่างหนึ่ง. เชลล์สคริปต์สร้างขึ้นมาเพื่องานเฉพาะอย่างหรือสร้างโปรแกรมใหม่ขึ้นมาโดยอาศัยคำสั่งต่างๆ ที่ใช้ได้ในเชลล์. งานที่เหมาะสมกับเชลล์สคริปต์มักเป็นงานแบบ batch กือเป็นงานที่มีขั้นตอนที่แน่นอน, และมักไม่ต้องการการโต้ตอบจากผู้ใช้ (หรือจะมีการโต้ตอบกับผู้ใช้ก็ได้). ชื่อเชลล์สคริปต์มีความหมายในตัวอยู่แล้วว่าใช้เชลล์เป็นตัวแปรคำสั่งต่างๆ ที่อยู่ในไฟล์. เชลล์ที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้จะหมายถึงเชลล์ bash. ไวยกรณ์ต่างๆ จะเข้ากันได้หรือคล้ายกับเชลล์ Bourne, Ksh. สำหรับผู้ที่ต้องการเขียนเชลล์สคริปต์ด้วย csh ต้องอ่านคู่มือหรือหนังสือเกี่ยวกับ csh โดยเฉพาะเนื้องจากมีไวยกรณ์ที่ต่างๆ กัน.

4.7.1 สร้างเชลล์สคริปต์

เชลล์สคริปต์เป็นไฟล์เทกซ์ธรรมดา, สามารถสร้างด้วยบรรณาธิกรใดๆ ก็ได้แล้วแต่สะดวก. บรรทัดแรกของไฟล์ต้องขึ้นต้นด้วยเครื่องหมาย #!. ตามด้วย full path ของโปรแกรมเชลล์ซึ่งโดยปกติกือ /bin/sh. สำหรับระบบยูนิกซ์ที่มีเชลล์ bash ไว้ในที่อื่นๆ เช่น /usr/local/bash ก็ใช้ให้ full path ที่เหมาะสม.

หนังสือบางเล่มเรียก #! ว่า Shabang.

ตัวอย่างที่ 4.83: ตัวอย่างการสร้างเชลล์สคริปต์และรัน.

```
$ cat <<EOF > test.sh          ← นี่เป็นแค่ตัวอย่าง. ในความเป็นจริงให้ใช้บรรณาธิกรที่ถูกต้อง.
>#!/bin/sh                      ← บรรทัดแรกของเชลล์สคริปต์
># This is line is a comment..↓
>echo "Hello world!" # From here is comment..↓
>EOF↓
$ ls -l test.sh
-rw-r--r--  1 poonlap  users           30 Oct  5 22:20 test
$ chmod +x test.sh                ← อนุญาตให้กระทำการได้
$ ls -l test.sh
-rwxr-xr-x  1 poonlap  users           30 Oct  5 22:20 test
$ ./test.sh                       ← เขียน ./ นำหน้าเพื่อรับรองว่าอยู่ที่ได้เรกทอรีปัจจุบันให้ชัดเจน
Hello world!
```

ไฟล์ที่เป็นสคริปตนั้นจะมีชื่ออะไรก็ได. อาจจะเติมส่วนขยายชื่อไฟล์ด้วย .sh ก็ได้เพื่อให้สื่อความหมายให้ชัดเจนว่าเป็นเชลล์สคริปต์. ส่วนขยายชื่อไฟล์นี้จะเป็นอะไรก็ได้ .pl, .exe, .a ฯลฯ หรือไม่มีก็ได้ เพราะลินุกซ์ไม่ได้แยกแยกประเภทไฟล์ด้วยชื่อไฟล์. หลังจากที่สร้างไฟล์เรียบร้อยแล้ว, ยังไม่สามารถกระทำการได้ทันที. ต้องใช้คำสั่ง chmod เพื่อตั้งสิทธิ์การใช้ไฟล์ให้กระทำการได้. หลังจากนั้นจึงสามารถรันเชลล์สคริปต์ได้เหมือนโปรแกรมทั่วไป. ให้สังเกตว่าในตัวอย่างจะรันเชลล์สคริปต์ด้วย ./test แทนที่จะใช้ test เป็นการระบุให้ชัดเจนว่า test เป็นไฟล์ที่อยู่ในไดเรกทอรีปัจจุบัน ./ มิเช่นนั้น test จะหมายถึงคำสั่ง /usr/bin/test.

สรุปขั้นตอนการสร้างเชลล์สคริปต์.

1. ใช้บรรณาธิกรที่ถูกต้องสร้างเชลล์สคริปต์. บรรทัดแรกต้องขึ้นต้นด้วย #!. แล้วตามด้วย full path ของเชลล์ เช่น #!/bin/sh.

2. ตั้งค่าสิทธิ์การใช้ไฟล์เซลล์สคริปต์ให้กระทำการได้ (executable) ด้วยคำสั่ง chmod +x.
3. รันเซลล์สคริปต์. เพื่อความชัดเจนให้ระบุเป็น path สัมพันธ์ เช่น ./test เป็นต้น.

4.7.2 หมายเหตุ

หมายเหตุ (*comment*) กือส่วนที่เซลล์จะไม่ตีความ. เราสามารถใช้หมายเหตุเขียนบันทึกเดือนจำ, หรือเขียนอธิบายการทำงานของเซลล์สคริปต์ก็ได้. ส่วนที่เป็นหมายเหตุในเซลล์จะเป็นส่วนที่อยู่ถัดจากเครื่องหมาย # ไปจนสุดบรรทัด. เครื่องหมาย # ไม่จำเป็นต้องอยู่ต้นบรรทัดก็ได้.

4.7.3 ตัวแปร

ตัวแปร (*variable*) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเขียนโปรแกรมรวมถึงเซลล์สคริปต์ด้วย. ชื่อตัวแปรไม่ควรมีตัวอักษรที่มีความหมายพิเศษสำหรับเซลล์. ตัวแปรในเซลล์สคริปต์ไม่มีประเภท (*type*), กล่าวคือตัวแปรสามารถเก็บข้อมูลเช่นเทกซ์, ตัวเลข ได้โดยที่ไม่ต้องระบุให้เซลล์รู้ແนชัดว่าค่าที่อยู่ในตัวแปรนั้นเป็นอะไร (ประเภทอะไร).

การกำหนดตัวแปร

การกำหนดตัวแปรในเซลล์จะใช้เครื่องหมาย = มีไวยกรณ์ดังนี้

```
variable=value
```

ให้สังเกตว่าตำแหน่งข้างหน้าและหลังเครื่องหมาย = ต้องไม่มีช่องว่าง เพราะเซลล์จะถือว่าช่องว่างเป็นตัวแบ่งอาร์กิวเมนต์. ค่าตัวแปรที่เป็นสายอักขระมักจะใช้ double quote หรือ single quote คลื่อม. ส่วนค่าตัวแปรที่เป็นตัวเลขมักจะเขียนเป็นตัวเลขโดย ๆ. นอกจานั้นค่าของตัวแปรอาจต้องได้จากการผลลัพธ์ของคำสั่งอื่น ๆ โดยใช้การแทนค่าคำสั่ง (command substitution). ชื่อของตัวแปรไม่ควรใช้ตัวอักษรที่มีความหมายพิเศษสำหรับเซลล์. แนะนำให้ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษผสมกับตัวเลขหรือเครื่องหมาย _ เวลาตั้งชื่อตัวแปร.

ตัวอย่างที่ 4.84: การกำหนดตัวแปรในเซลล์สคริปต์.

```
c="Hello world"                                ← ใช้ quote เพราะมีช่องว่าง
file=test.sh                                     ← ไม่ใช้ quote
my_count=1                                         ← ค่าตัวแปร เป็นตัวเลข. จะใช้ quote หรือไม่ก็ได้
day1='date'                                       ← ค่าตัวแปร เป็นผลลัพธ์ของคำสั่ง date มีผล เมื่อันกับ day1=${date}
```

การอ้างอิงค่าตัวแปร

เวลาแสดงค่าตัวแปรจะใช้เครื่องหมาย \$ นำหน้าชื่อตัวแปร.

ตัวอย่างที่ 4.85: การแสดงค่าตัวแปร เชลด์.

```
echo $c                                     ← ผลลัพธ์ Hello world
echo ${file}ell                            ← ผลลัพธ์ test.shell
echo "$my_count"                           ← ผลลัพธ์ 1
echo Today is $day1                         ← ผลลัพธ์ Today is Tue Oct 5 23:59:33 JST 2004
```

ผู้ใช้สามารถระบุช่วงที่เป็นตัวแปรได้ด้วยเครื่องหมาย {} ครุ่มส่วนที่เป็นชื่อตัวแปร ที่ต้องการ. เช่น \${file}ell หมายถึงการแสดงค่าของตัวแปร \$file ถ้าไม่มีเครื่องหมายวงเล็บ {} จะตีความเป็นค่าของตัวแปร \$fileell แทน. สำหรับค่าของตัวแปร ที่ไม่มีมิจิง, หรือไม่ได้กำหนดไว้จะเป็นความว่างเปล่า.

ตัวแปรพิเศษ

ในเชลด์ bash จะมีตัวแปรพิเศษซึ่งใช้อ้างอิงและไม่สามารถตั้งค่าได้. ตัวแปรเหล่านี้ ได้แก่

- \$0 หมายถึงชื่อของเชลด์สคริปต์.
- \$1, \$2, ... ค่าอาร์กิวเม้นต์ของเชลด์สคริปต์ตัวที่ 1, 2, ... ไปเรื่อยๆ.
- \$* ค่าของอาร์กิวเม้นต์ทั้งหมดแบ่งด้วยเครื่องหมาย space. ถ้าใช้เครื่องหมาย double quote คล่อมจะเป็นการรวมอาร์กิวเม้นต์ทุกตัวให้เป็นค่าค่าเดียวและใช้เครื่องหมายที่กำหนดในตัวแปร IFS แบ่งระหว่างอาร์กิวเม้นต์.
- \${0 ค่าของอาร์กิวเม้นต์ทั้งหมดแบ่งด้วยเครื่องหมาย space. ถ้าใช้เครื่องหมาย double quote คล่อมจะเป็นการรวมอาร์กิวเม้นต์ทุกตัวให้เป็นค่าค่าเดียวและใช้เครื่องหมาย space แบ่งระหว่างอาร์กิวเม้นต์.
- \$# จำนวนอาร์กิวเม้นต์ของเชลด์สคริปต์.
- \$? ค่าสถานะของการทำงานของคำสั่งล่าสุด.
- \$\$ โปรเซส ID ของเชลด์ที่ทำงานอยู่.

ตัวอย่างที่ 4.86: ทดสอบค่าตัวแปรพิเศษของเชลด์.

```
$ cat -n special_vars.sh
1 #!/bin/sh
2  IFS=":"
3  echo Script name: $0
4  echo Arguments: "$*"
5  echo Arguments: "$@"
6  echo Number of arguments: $#
7  echo Process ID: $$

$ ./special_vars.sh arg1 arg2
Script name: ./special_vars.sh
Arguments: arg1:arg2
Arguments: arg1 arg2
Number of arguments: 2
Process ID: 28842
```

นอกจากนี้ยังมีตัวแปรเซลล์ซึ่งเป็นสื่อความหมายเช่น

- \$BASH ชื่อไฟล์เต็มของเซลล์ที่กระทำการอยู่.
- \$BASH_VERSION รุ่นของเซลล์ bash.
- \$HOSTNAME ชื่อไอยสของเครื่องที่ทำงานอยู่.
- \$OLDPWD ไดเรกทอรีก่อนไดเรกทอรีปัจจุบัน.
- \$PPID ID ของโปรแกรมที่กระทำการเซลล์.
- \$RANDOM ค่าสุ่มตัวเลขระหว่าง 0 ถึง 32767.
- \$SECONDS จำนวนวินาทีตั้งแต่เซลล์ทำงาน.
- \$UID uid ของผู้ที่ใช้เซลล์.
- \$IFS ย่อมาจากคำว่า Internal Field Separator. เป็นตัวแปรที่กำหนดอักขระที่ใช้แบ่งคำ. ค่าปริยายจะเป็น space, tab และ newline.

รายการตัวแปรทั้งหมดและรายละเอียดของตัวแปรเหล่านี้สามารถอ่านได้จากคู่มือของ bash(1).

4.7.4 การใช้เครื่องหมายคำพูด

Quoting คือการเขียนสายอักขระโดยใช้เครื่องหมายคำพูดคล่อม. เครื่องหมายคำพูดนี้แบ่งเป็น double quote และ single quote ซึ่งให้ผลต่างกัน.

สายอักขระที่คร่อมด้วยเครื่องหมาย double quote, สิ่งที่เขียนจะมีความหมายตามตัวอักขระเดิม \$, ' และ \ ที่เซลล์จะขยายความพิเศษ. ถ้ามีเครื่องหมาย \$ อยู่ใน double quote, เซลล์จะขยายความว่ามีการอ้างอิงตัวแปร. ถ้ามีเครื่องหมาย ‘ (back quote), เซลล์จะขยายความว่ามีการแทนผลลัพธ์คำสั่ง. สำหรับเครื่องหมาย \ ที่อยู่ใน double quote, เซลล์จะขยายความพิเศษก็ต่อเมื่อมีเครื่องหมาย \$, ', ", \ หรืออักขระ newline (เกิดจากการกดคีย์ Enter). ถ้าอักขระที่ตามหลัง \ เป็นอักขระอื่น ทันออกหนึ่งกากนี้ เช่น \n, ก็จะมีความหมายตามตัวอักษรคือเครื่องหมาย \ แล้วตามด้วย n. สายอักขระที่คร่อมด้วยเครื่องหมาย single quote จะมีความหมายตามตัวอักษรทุกอย่าง.

ตัวอย่างที่ 4.87: Quoting แบบต่างๆ.

```
$ cat -n quote.sh
 1 #!/bin/sh
 2 echo "Today is 'date'."
 3 echo "UID is $UID."
 4 echo "Dollar sign \$, Back quote \' , Double quote \" , Backslash \\"
 5 echo "There is no special meaning \n"
 6 echo 'Dollar signe \$, Back quote \' , Double quote \" , Backslash \\'
$ ./quote.sh
Today is Thu Oct  7 22:24:24 JST 2004.
UID is 1000.
```

```
Dollar sign $, Back quote ', Double quote ", Backslash \
There is no special meaning \n
Dollar signe \$, Back quote \' , Double quote \" , Backslash \\
```

สำหรับอักขระที่ไม่สามารถพิมพ์ด้วยแป้นพิมพ์สามารถเขียนได้ด้วยเขียนเครื่องหมาย \$ แล้วตามด้วย 'string' โดยที่ string เป็นสายอักขระ escape sequence ที่แสดงตารางที่ 4.16.

ตารางที่ 4.16: วิธีใช้อักขระพิเศษในชลล์.

สายอักขระ	วิธีใช้	ความหมาย
\a	\$'\a'	alert เสียงกระดิ่ง.
\b	\$'\b'	backspace.
\e	\$'\e'	escape.
\f	\$'\f'	form feed.
\n	\$'\n'	new line.
\r	\$'\r'	carriage return.
\t	\$'\t'	(horizontal) tab.
\v	\$'\v'	vertical tab.
\'	\$'\''	single quote.
\nnn	\$'\nnn'	อักขระแสดงด้วยเลขฐานแปด nnn.
\xHH	\$'\xHH'	อักขระแสดงด้วยเลขฐานสิบหก HH.
\cx	\$'\cx'	อักขระ control-x.

ตัวอย่างที่ 4.88: ใช้ตัวอักขระพิเศษในชลล์สคริปต์.

```
$ cat -n tab_nl.sh
1 #!/bin/sh
2 echo a$'\t'b # a<tab>b
3 echo a$'\n'b # a<newline>b
$ ./tab_nl.sh
a      b
a
b
```

4.7.5 แคลลำดับ

แคลลำดับ (array) เป็นตัวแปรที่เก็บข้อมูลเป็นลำดับโดยใช้เลขดระบน (index) ระบุตำแหน่งของข้อมูลที่ต้องการ. ครรชนีของตัวแปรแคลลำดับจะเริ่มต้นจาก 0. การสร้างแคลลำดับในชลล์จะใช้คำสั่งภายใน declare ประกาศตัวแปรให้เป็นตัวแปรแคลลำดับ.

declare -a myArr	← -a หมายถึง array
------------------	--------------------

หรือจะกำหนดค่าไปเลย

<code>myArr [index]=value</code>	$\leftarrow$ index จะเริ่มจากตัวเลขของไรก็ได้
----------------------------------	---

เราสามารถกำหนดค่าของสมาชิกในแคล็บพร้อมๆ กันได้โดยใช้เครื่องหมายวงเล็บ, แล้วกำหนดค่าของแคล็บลำดับแต่ละตำแหน่งโดยใช้ช่องว่างคั่น.

<code>myArr=(value1 value2 ...)</code>
--

การอ้างอิงตัวแปรแคล็บลำดับจะใช้งานเล็บปีกภาคล้อมตัวแปร.

<code> \${myArr [index]}</code>

ตัวอย่างเชลล์สคริปต์ต่อไปจะแสดงผลสุ่มซึ่งจะให้ผลไม่เหมือนกันแต่ละครั้งที่กระทำการ.

ตัวอย่างที่ 4.89: การใช้ตัวแปรแคล็บในเชลล์.

```
$ cat lucky_color.sh
1 #!/bin/sh
2 color=( "red"
3   "green"
4   "blue"
5   "white"
6   "black"
7   "yellow"
8   "pink" )
9 echo Your lucky color is ${color[$((RANDOM % 7))]}.
$ ./lucky_color.sh
Your lucky color is blue.
$ ./lucky_color.sh
Your lucky color is pink.
```

เชลล์สคริปต์นี้ในช่วงแรกเป็นการสร้างตัวแปรแคล็บชื่อ `color` มีสมาชิก 7 ตัว. การแสดงผลใช้ `echo` แสดงค่าของตัวแปรโดยที่บรรทัดของแคล็บมาจากการค่าสุ่มตัวแปร `$RANDOM`. เนื่องจากเราต้องการบรรทัดของแคล็บต้องให้มีค่าสุ่มตั้งแต่ 0 ถึง 6 จึงใช้การหาเศษจากการหารด้วย 7 เป็นบรรทัด.

4.7.6 การควบคุมขั้นตอนคำสั่ง

ภาษาคอมพิวเตอร์ทั่วไปจะมีไวยกรณ์สำหรับควบคุมขั้นตอนการทำงาน. เชลล์ก็มีไวยกรณ์สำหรับควบคุมการทำงาน เช่น กันแต่จะเรียกว่าเป็นคำสั่ง compost (compound command) ไม่ใช่คำสั่งที่พิมพ์หลังเชลล์พร้อมๆ กันแล้วใช้งานได้ทันที. ต้องมีคำ, อาร์กิวเมนต์ส่วนอื่นๆ ประกอบกันจึงจะใช้ได้.

เงื่อนไข

การแบ่งการทำงานโดยใช้เงื่อนไขในชลล์จะใช้คำสั่ง if

```
if list; then list; [ elif list; then list; ] ... [ else list; ] fi
```

เครื่องหมาย ; เป็นตัวแบ่งคำสั่งซึ่งจะเป็นการขับบรรทัดใหม่ก็ได้. ดังนั้นจึงสามารถเขียนให้เข้าใจง่ายขึ้นดังนี้.

```
if list
  then
    list
  ...
[ elif list
  then
    list ]
  ...
[ else
  list ]
  ...
fi
```

คำสั่งที่อยู่ในเครื่องหมายปีกกาเหลี่ยมเป็นตัวเลือกคือจะมีหรือไม่มีก็ได้แล้วแต่กรณี. เวลาใช้งานจริงไม่ต้องเขียนวงเล็บเหลี่ยม. list เป็นคำสั่งที่ใช้ในชลล์.

บรรทัด if list เป็นการสร้างเงื่อนไข, ถ้าสถานะการทำงานของ list เป็นศูนย์ (ไม่มีข้อผิดพลาด) ก็จะกระทำการคำสั่ง list ที่ตามหลัง then ต่อไป. ในทางกลับกันถ้าสถานะการทำงานของ list ในบรรทัด if list ไม่เป็นศูนย์ (มีข้อผิดพลาด), ก็จะกระทำการบรรทัด elif หรือ else ต่อไป. การจบคำสั่ง if จะลงท้ายด้วย fi ซึ่งเป็นการกลับตัวอักษรของ if.

ตัวอย่างที่ 4.90: การใช้ if ในชลล์ศรีบต.

```
$ cat -n if_sample.sh
 1 #!/bin/sh
 2  if [ $UID -eq 0 ]
 3  then
 4  echo You are root.
 5  else
 6  echo You are `awk -F: "/^.*:::$UID:/ print \\\\$1" /etc/passwd'.
 7  fi
$ ./if_sample.sh
You are poonlap.
```

คำสั่งที่ใช้กำหนดเงื่อนไขอีกแบบคือ case. การใช้ case จะเป็นการจับคู่ระหว่างคำกับแบบอย่างที่กำหนดไว้, สะดวกกว่าการใช้ if ในกรณีที่แบ่งกรณีเน้นการจับคู่. เครื่องหมาย ; ; เป็นการบอกให้ชลล์รู้ว่าจบคำสั่งของแบบอย่างที่จับคู่ได้.

```
case word
in
```

```

pattern)
list;;
...
esac

```

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการใช้ `case` พิจารณาค่าตัวแปรที่รับมาจากการป้อนข้อมูลของผู้ใช้แล้วแยกกรณีตามอักษรที่รับมา.

ตัวอย่างที่ 4.91: การใช้ `case` ในเชลล์สคริปต์.

```

$ cat -n case_sample.sh.↓
 1 #!/bin/sh
 2 echo Please select one letter
 3 echo "a b c"
 4 while [ 1 ]                                ← วนวนไม่มีรุ่ง
 5 do
 6 echo -n "> "
 7 read x
 8 case $x
 9 in
10   a)
11     echo You selected a.
12     break;;                                ← สิ้นธารบออกจากวงวน while
13   b)
14     echo You selected b.
15     break;;
16   c)
17     echo You selected c.
18     break;;
19   *)
20     echo Please select again.;;
21   esac
22 done
$ ./case_sample.sh.↓
Please select one letter
a b c
> d
Please select again.
> a
You selected a.

```

ให้สังเกตว่าค่า `$x` จับคู่กับคำที่แบ่งเงื่อนไข เช่น `a` และถ้าจะกระทำการเฉพาะคำสั่งที่อยู่ในช่วงนั้นเท่านั้น, จะไม่จับคู่กับ `*` ซึ่งอยู่ถัดไปอีก.

วงวน

วงวนที่ใช้ในเชลล์มีหลายเมื่อหนึ่งหรือคล้ายกับภาษาคอมพิวเตอร์อื่น ๆ ได้แก่ `for`, `while` และ `until`.

วงวนคำสั่ง `for` มีไวยกรณ์ 2 แบบ. แบบแรกจะสร้างตัวแปร `variable` สำหรับใช้ในวงวน `for`. ในแต่ละรอบของการวนค่าของตัวแปร `variable` จะเปลี่ยนตามค่าที่กำหนดไว้ใน `list` ตามลำดับ. `list` นี้จะเป็นชุดของคำหรือค่าหลายตัวแบ่งด้วยช่องว่าง. วงวน `for` แบบแรกมีรูปแบบดังนี้.

```

for variable in list
do
    command
...
done

```

gif ►

เป็นคำสั่งของ Graphics Interchange Format ฟอร์แมตไฟล์รูปภาพบิตแมปสี. มีการอัดนิบัตช์มูล, ใช้ครั้งหนึ่งแล้วก็ไม่สามารถดูได้อีก. ไฟล์รูปแบบนี้เป็นนิยมให้ในเว็บแต่หลังจากที่มีบัญหาสิทธิบัตรเกี่ยวกับการบีบอัดข้อมูล, ไฟล์รูปแบบอื่นเช่น jpg และ png ก็เป็นที่นิยมถัดมา.

jpg ►

เป็นคำสั่งของ Joint Photographic Experts Group. รูปภาพแบบบิตแมปที่มีการอัดนิบัตช์มูลและมักใช้กับไฟล์รูปภาพบนอินเทอร์เน็ต.

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็น скриปต์สำหรับแปลงไฟล์รูปภาพ gif ให้เป็นไฟล์รูปภาพ jpg.

ตัวอย่างที่ 4.92: ตัวอย่าง脚本สคริปต์ที่ใช้ for.

```

$ cat -n gif2jpg.sh
 1 #!/bin/sh
 2  CONVERT=/usr/bin/convert
 3  for file in $*
 4  do
 5      echo Converting $file to jpg ...
 6      $CONVERT $file `basename $file .gif`.jpg
 7  done
$ ls -F
gif2jpg.sh* pic01.gif  pic02.gif
$ ./gif2jpg.sh pic*gif
Converting pic01.gif to jpg ...
Converting pic02.gif to jpg ...
$ ls -F
gif2jpg.sh* pic01.gif  pic01.jpg  pic02.gif  pic02.jpg

```

วงวน for แบบที่สองคล้ายกับวงวน for ในภาษาซี, ก็จะมีพจน์สามส่วนซึ่งมีรูปแบบดังต่อไปนี้.

```

for (( expr1 ; expr2 ; expr3 ))
do
    command
...
done

```

นิพจน์ expr1, expr2 และ expr3 เป็นนิพจน์ที่เกี่ยวกับการคำนวณตัวแปรในแต่ละรอบ, สามารถใช้ตัวปฏิบัติที่แสดงในตารางที่ 4.3. เมื่อเข้าสู่วงวน for, เซลล์จะตีความ expr1 เป็นอันดับแรก, และจะตีความ expr2 เป็นเรื่อยๆจนกว่าค่าสถานะของการทำงานของ expr2 เป็นศูนย์, ถ้าไม่เป็นศูนย์ก็จะตีความ expr3 ต่อไป.

ตัวอย่างที่ 4.93: เซลล์สคริปต์แสดงลำดับ Fibonacci

```

$ cat -n fibonacci.sh
 1 #!/bin/sh
 2  n=$1
 3  for (( i=0 ; $i < $n ; i++ ))
 4  do
 5      if [ $i = 0 ]
 6      then
 7          echo -n "1 "

```

```

8           aa=0
9           a=1
10          else
11          w=$((aa+$a))
12          echo -n "$w "
13          aa=$a
14          a=$w
15
16          fi
17 done
$ ./fibonacci.sh 20
1 1 2 3 5 8 13 21 34 55 89 144 233 377 610 987 1597 2584 4181 6765

```

เชลล์สคริปต์ที่แสดงในตัวอย่างที่ 4.93 จะแสดงลำดับ Fibonacci ตามจำนวนที่ระบุ เป็นอาร์กิวเม้นต์ของสคริปต์. ในสคริปต์จะใช้วงวน for จะเปลี่ยนค่าตัวแปร i จนครบ ตามจำนวนที่ระบุ.

วงวน while และ until เป็นวงวนที่กระทำการไปเรื่อยๆจนกว่าข้อมูลที่กำหนด จะเป็นเท็จ (ค่าสถานะของการทำงานไม่เท่ากับ 0). วงวน until จะคล้ายกับ while เพียงแต่ช่วงที่ตรวจสอบข้อมูลจะเป็นการตรวจสอบแบบนิเตศ (negation).

```

while condition
do
  command
  ...
done

```

```

until condition
do
  command
  ...
done

```

ตัวอย่างที่ 4.94: การใช้ while ในเชลล์สคริปต์.

```

$ cat -n fibonacci_while.sh
1 #!/bin/sh
2 n=$1
3 i=0 # กำหนดค่า i ก่อนเข้าวงวน
4 while (($i < $n)) # หรือ [ $i -lt $n]
5 do
6   if (($i == 0)) # หรือ [ $i = 0 ]
7   then
8     echo -n "1 "
9     aa=0
10    a=1
11  else
12    w=$((aa+$a))
13    echo -n "$w "
14    aa=$a
15    a=$w
16

```


Fibonacci เป็นลำดับที่ค่าของลำดับ ตัวสุดท้ายจะเป็นผลบวกสองตัวของ ลำดับก่อนหน้านี้, เช่น
 $5 = 3 + 2$.

```

17          fi
18          ((i++)) # เพิ่มค่า i เพื่อใช้ในรอบต่อไป
19      done
20      echo
$ ./fibonacci_while.sh 20
1 1 2 3 5 8 13 21 34 55 89 144 233 377 610 987 1597 2584 4181 6765

```

ตัวอย่างข้างบนแสดงคำดับ Fibonacci เมื่ອันกับตัวอย่างที่ 4.93 แต่ใช้วงวน while แทน for.

4.7.7 พังก์ชัน

เราสามารถนิยามพังก์ชันได้ด้วยคำสั่ง function คล้ายกับภาษาคอมพิวเตอร์อื่น ๆ.

```
[ function ] name () {
    command
    ...
}
```

คำว่า function เป็นตัวเลือกซึ่งจะเขียนหรือไม่ก็ได้. หลังจากที่นิยามพังก์ชันแล้วจะสามารถใช้ชื่อพังก์ชันนั้นได้เหมือนกับคำสั่งทั่วไป. ตัวแปร \$1, \$2, ... เป็นตัวแปรที่ใช้ในการอ้างอิงค่าของอาร์กิวเมนต์ของพังก์ชัน.

ตัวอย่างที่ 4.95: การนิยามพังก์ชันในชลล์.

```
$ cat -n fibonacci_function.sh
1 #!/bin/sh
2  function fibonacci () {
3      local n=$1
4      local i=0
5      local aa a w
6
7      while ((i < $n))
8          do
9              if ((i == 0))
10                  then
11                      echo -n "1 "
12                      aa=0
13                      a=1
14              else
15                  w=$((aa+a))
16                  echo -n "$w "
17                  aa=$a
18                  a=$w
19
20          fi
21          ((i++))
22      done
23      echo
24  }
25
26 fibonacci $1
```

```
$ ./fibonacci_function.sh 20
1 1 2 3 5 8 13 21 34 55 89 144 233 377 610 987 1597 2584 4181 6765
```

จากตัวอย่างข้างบนมีการใช้คำสั่ง local เป็นคำสั่งที่ระบุตัวแปรที่ใช้ว่าเป็นตัวแบบเฉพาะที่ (*local variable*) ใช้ในฟังก์ชันเท่านั้น. ตัวแปรที่ประกาศด้วยคำสั่ง local จะไม่สามารถอ้างอิง, ตั้งค่าใหม่นอกฟังก์ชัน. ถ้าไม่ใช้คำสั่ง local ช่วยนิยามตัวแปร, ตัวแปรนั้นจะเป็นตัวแปรส่วนกลาง (*global variable*) คือใช้อ้างอิง, ตั้งค่าจากที่ไหนก็ได้ในสคริปต์.

นอกจากการนิยามฟังก์ชันในเชลล์สคริปต์แล้ว, เรายังสามารถนิยามฟังก์ชันในไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของเชลล์ เช่นในไฟล์ .bash_profile เพื่อสร้างคำสั่งเฉพาะตามที่ต้องการได้ด้วย.

4.7.8 เรียนรู้เชลล์สคริปต์จากตัวอย่าง

วิธีเรียนการเขียนเชลล์สคริปต์ที่ดีอย่างหนึ่งคืออ่านเชลล์สคริปต์ที่มีอยู่แล้วและทำความเข้าใจ. ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการรวมคำสั่งต่างๆ ที่ได้แนะนำไปแล้วมารวมกันเป็นเชลล์สคริปต์. เชลล์สคริปต์นี้จะแสดงโลโกของ X วินโดวินาทีละหนึ่งหน้าต่างด้วยการรันโปรแกรม xlogo. คำมีหน้าต่าง xlogo มากกว่า 5 หน้าต่างโดยปริยายจะปิดหน้าต่างแรกที่แสดงตามลำดับแล้วสร้างหน้าต่าง xlogo ใหม่ทดแทนไปเรื่อยๆ. จำนวนหน้าต่างที่ต้องการแสดงสามารถระบุได้จากการตั้งค่าในสคริปต์ด้วย.

การแสดงหน้าต่าง xlogo จะใช้สีจากหน้าและฉากหลังด้วยการสุ่มเลือกสี, และสุ่มเลือกตำแหน่งที่แสดงให้อยู่ในบริเวณหน้าจอ. รูปที่ 4.8 แสดงหน้าจອการทำงานของเชลล์สคริปต์.

ในเชลล์สคริปต์ที่จะอธิบายต่อไปนี้มีการเรียกใช้โปรแกรมที่ต้องแนะนำก่อนได้แก่โปรแกรม showrgb, xdisplayinfo, xlogo, pgrep และ kill.

showrgb

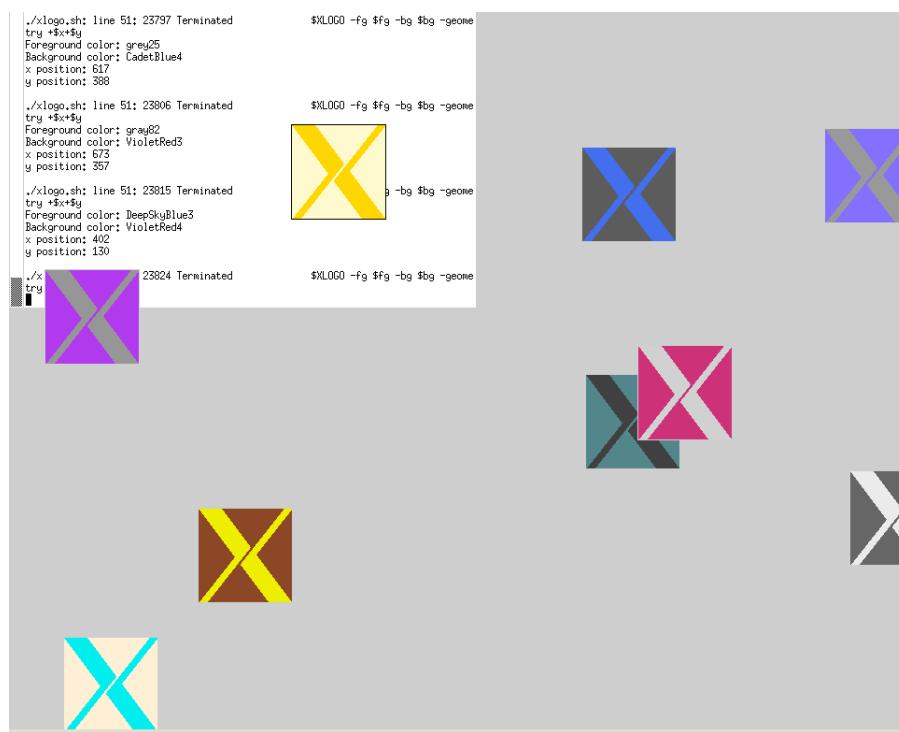
โปรแกรม showrgb เป็นโปรแกรมคำสั่งที่แสดงค่า RGB ของสีแสดงและชื่อของสีนั้นๆ. แม้สีที่ใช้ได้แก่แสงสีแดงจะมีค่าเป็น 255 0 0, แสงสีเขียวมีค่าเป็น 0 255 0 และแสงสีน้ำเงินมีค่าเป็น 0 0 255. ค่าเหล่านี้จะแสดงด้วยบิตแปดตัวซึ่งมีค่าต่ำสุดเป็น 0 และค่าสูงสุดเป็น 255. การสร้างสีอื่นโดยใช้แม่สีสามารถทำได้โดยนำแม่สีความเข้มต่างๆ มาผสมกัน. เช่นสีขาวจะมีค่าเป็น 255 255 255, สีดำจะมีค่าเป็น 0 0 0.

ตัวอย่างที่ 4.96: แสดงค่าและชื่อสีต่างๆที่กำหนดไว้ใน X วินโดว์.

```
$ showrgb
255 250 250      snow
248 248 255      ghost white
248 248 255      GhostWhite
245 245 245      white smoke
245 245 245      WhiteSmoke
...
```

RGB ►

เป็นวิธีการแสดงสีต่างด้วยแสงโดยใช้แม่สีไดแกสีแดง (Red), สีเขียว (Green) และสีน้ำเงิน (Blue). จะใช้ค่าแปดบิตซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 255 แทนความเข้มของแม่สี. เช่นสีแดงมีค่าเป็น 255 0 0, สีเขียวมีค่าเป็น 0 255 0, และสีน้ำเงินมีค่าเป็น 0 0 255. ในทฤษฎีแสง, ถ้านำแม่สีเหล่านี้มาผสมกันจะได้สีขาว.

รูปที่ 4.8: ผลของชেลล์สคริปต์ในตัวอย่างที่ 4.98.

จริงๆแล้วคำสั่ง showrgb เป็นเพียงโปรแกรมที่แสดงข้อมูลที่อยู่ในไฟล์ /usr/X11R6/lib/X11/rgb.txt ซึ่งมีเนื้อหาเหมือนกับผลลัพธ์ของคำสั่ง showrgb. ในระบบ X วินโดว์จะรับรู้ชื่อสีกำหนดไว้ในไฟล์นี้ ให้สังเกตุว่าชื่อสีบางชื่อหักกัน เช่น “ghost white” ชื่อหักกับ GhostWhite เป็นต้น.

xdpyinfo

xdpyinfo เป็นโปรแกรมคำสั่งที่แสดงข้อมูลของ display ของ X วินโดว์. คำสั่งนี้จะแสดงค่าต่างๆของ X เชิฟร์เวอร์ เช่น ความสามารถ, ขนาดของหน้าจอ, ความละเอียดของสี เป็นต้น.

ตัวอย่างที่ 4.97: ส่วนของคำสั่ง xdpyinfo

```
$ xdpyinfo
...
XKEYBOARD
XTEST
XVideo
default screen number:      0
number of screens:         1

screen #0:
dimensions:    1280x1024 pixels (382x313 millimeters)
resolution:   85x83 dots per inch
depths (7):   24, 1, 4, 8, 15, 16, 32
root window id:   0x40
```

```
depth of root window: 24 planes
```

```
...
```

ในสคริปต์จะตรวจสอบขนาดของหน้าจอในหน่วย พิกเซล (pixel) เพื่อคำนวณตำแหน่งที่แสดงหน้าจอ xlogo ไม่ให้อยู่นอกหน้าจอ.

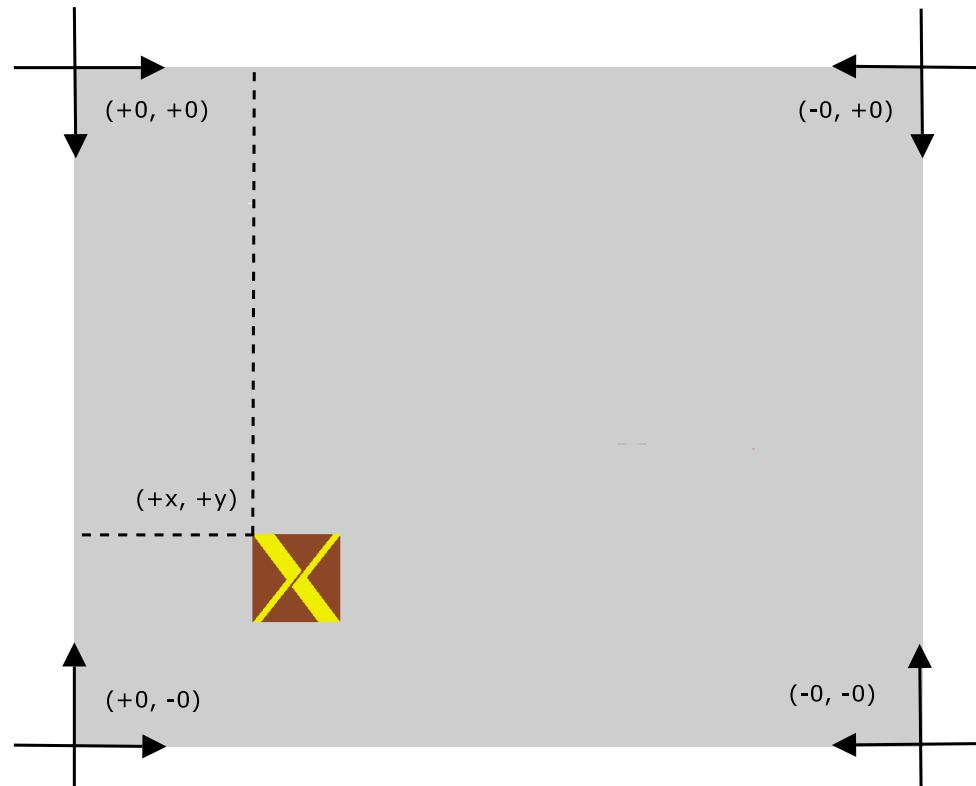
xlogo

xlogo เป็นโปรแกรม X วินโดว์มาตรฐานที่แสดงโลโกบนหน้าจอ. โปรแกรม X วินโดว์มาตรฐานจะมีตัวเลือกเหมือน ๆ กัน เช่น

- -fg หรือ --foreground ระบุสีของจากหน้า (foreground) ของรูปหรือวัตถุที่แสดง.
- -bg หรือ --background ระบุสีของจากหลัง (background) ของรูปหรือวัตถุที่แสดง.
- -geometry $+x+y$ ระบุตำแหน่งหน้าต่างพิกัด x และ y ในหน่วยพิกเซลโดยที่จุด $(0, 0)$ อยู่ที่มุมซ้ายบนของหน้าจอ.

pixel ►

หมายถึงจุดที่ประกอบกันเป็นรูปหรือหน่วยที่บอกขนาดของรูป. ขนาดของจุดไม่มีขนาดแม่นยำกับอุปกรณ์ที่ใช้แสดง. เพราะฉะนั้นถ้าพูดถึงรูปขนาด 16×16 พิกเซลจะมีขนาดต่างกันเมื่อพิมพ์ออกทางเครื่องพิมพ์เทียบกับหน้าจอ.

รูปที่ 4.9: ระบบพิกัดใน X วินโดว์.

คำสั่ง pgrep ไว้ใช้หาหมายเลข进程โดยระบุชื่อคำสั่งแบบ regular expression. และคำสั่ง kill ใช้สำหรับจัดการทำงานของ进程โดยระบุหมายเลข进程ที่ต้องการ. รายละเอียดของคำสั่ง pgrep และ kill จะอยู่ในบทถัดไป.

ตอนนี้เรามาดู脚本สคริปต์ชื่อ xlogo.sh ในตัวอย่างที่ 4.98.

ตัวอย่างที่ 4.98: ตัวอย่าง脚本สคริปต์แสดงและควบคุมจำนวน xlogo.

```
$ cat -n xlogo.sh.↓
 1 #!/bin/sh
 2 #
 3 # File name: xlogo.sh
 4 # Description: Show one xlogo window per second. If there are more than
 5 # 5 windows (default), it will kill the first one and keep the number of
 6 # window to 5.
 7 #
 8 # Location and color of xlogo are random.
 9
10 if [ -z $1 ]
11 then
12     N=5
13 else
14     N=$1
15 fi
16
17 SHOWRGB=/usr/X11R6/bin/showrgb
18 XDPYINFO=/usr/X11R6/bin/xdpymain
19 XLOGO=/usr/X11R6/bin/xlogo
20 PGREP=/usr/bin/pgrep
21 KILL=/bin/kill
22 HEAD=/bin/head
23
24 # get screen width and height
25 width=`$XDPYINFO | awk '/dimensions/ {print $2}' | awk -F x '{print $1}'`‘
26 height=`$XDPYINFO | awk '/dimensions/ {print $2}' | awk -F x '{print $2}'`‘
27
28 # put color names in array 'colors'
29 colors=("$SHOWRGB | sed -r 's/[:digit:][:blank:]+//'" | grep -v ' ')
30 NC=${#colors[*]} # size of array
31
32
33 while [ 1 ]
34 do
35     fg=${colors[$((RANDOM % $NC))]}
36     bg=${colors[$((RANDOM % $NC))]}
37     x=$((RANDOM % $width))
38     y=$((RANDOM % $height))
39     echo Foreground color: $fg
40     echo Background color: $bg
41     echo x position: $x
42     echo y position: $y
43     $XLOGO -fg $fg -bg $bg -geometry +$x+$y &
44     echo
45     if ((`$PGREP 'xlogo$' | wc -l` > $N ))
46     then
47         # kill first xlogo process in the list
48         $KILL 'pgrep 'xlogo$' | $HEAD -n 1'
49     fi
```

```
50    sleep 1
51 done
```

บรรทัดที่ 2 ถึง 8 เป็นหมายเหตุเบียนอธินายการทำงานเกี่ยวกับเซลล์สคริปต์ว่าทำอะไรบ้าง. บรรทัดที่ 10 ถึง 15 ตรวจสอบดูว่ามีอาร์กิวเมนต์เวลารันเซลล์สคริปต์นี้หรือไม่. ถ้าไม่มีอาร์กิวเมนต์จะตั้งค่า N ซึ่งคือจำนวนหน้าต่าง xlogo ไว้ที่ 5 บาน. ถ้ามีอาร์กิวเมนต์จะสมมติว่าเป็นตัวเลขแล้วใช้ตัวเลขนั้นตั้งค่าจำนวนหน้าต่าง xlogo ที่จะแสดง.

บรรทัดที่ 17 ถึง 21 เป็นการบันทึกโปรแกรมหรือคำสั่งต่าง ๆ เก็บไว้ในตัวแปรให้เป็นรูปแบบเรียบง่าย. วิธีแบบนี้มีประโยชน์ตอนแก้ไขสคริปต์, คือถ้าในระบบมีโปรแกรมอยู่ในไดเรกทอรีที่ไม่เหมือนกันก็แก้ไขได้ในช่วงนี้. ไม่ต้องไปหาในสคริปต์ว่าเบียนไว้อยู่ตรงไหน.

บรรทัดที่ 25, 26 ใช้คำสั่ง xdpysize ร่วมกับคำสั่ง awk ตั้งค่าตัวแปร width และ height เก็บความกว้างและความสูงของหน้าจอเป็นหน่วยพิกเซล. คำสั่ง xdpysize จะแสดงข้อมูลต่าง ๆ ของ X เชิฟร์เวอร์และค่าต่าง ๆ ของหน้าจอ. เรายังคงคำสั่ง xdpysize จะมีบรรทัดที่บอกข้อมูลเกี่ยวกับความกว้างและความสูงของหน้าจอได้แก่

```
dimensions: 1280x1024 pixels (382x313 millimeters)
```

เพื่อที่จะสกัดเอาค่าความกว้าง (1280) และความสูง (1024) จากบรรทัดนี้, จึงใช้คำสั่ง awk สกัดคอลัมน์ที่ 2 ซึ่งได้แก่ 1280x1024 ออกมาด้วยคำสั่ง

```
awk '/dimensions/ {print $2}'
```

เมื่อได้สายอักขระ 1280x1024 มาแล้วต้องแยกให้ออกจากกันโดยใช้คำสั่ง awk อีกรอบโดยให้ตัวแบ่งคอลัมน์เป็น x และสกัดคอลัมน์ที่ 1 เก็บไว้ในตัวแปร width และสกัดคอลัมน์ที่ 2 เก็บไว้ในตัวแปร height.

```
awk -F x '{print ...}'
```

บรรทัดที่ 29 เป็นการสร้างตัวแปรແ胄ດคำดับชื่อ colors ไว้เก็บชื่อสีต่าง ๆ จากผลลัพธ์ของคำสั่ง showrgb. ผลลัพธ์ของคำสั่ง showrgb จะแสดงค่า RGB และชื่อของสีในตัวอย่างที่ 4.96. ในเซลล์สคริปต์นี้จะสกัดเอาส่วนที่เป็นชื่อสีโดยใช้คำสั่ง sed.

```
sed -r 's/[[[:digit:]][:blank:]]+//'
```

คำสั่งนี้ใช้จะลบส่วนที่เป็นตัวเลขหรือช่องว่างออกจากบรรทัดทุกบรรทัด. ผลของคำสั่งนี้จะได้ชื่อสีบรรทัดต่อบรรทัด. แต่เราทราบแล้วว่ามีกรณีชื่อสีซ้ำอยู่ด้วยเช่น “ghost white” จะเหมือนกับ GhostWhite. ในกรณีจะใช้ grep คัดเอากำหนดชื่อที่มีซองไฟออกด้วยคำสั่ง grep -v ' '.

บรรทัดที่ 30 เป็นการทำจำนวน samaชิกที่อยู่ในตัวแปรແ胄ດคำดับและเก็บไว้ในตัวแปร NC. บรรทัดที่ 33 เริ่มต้นวงวนไม้รู้จบ. ในแต่ละรอบของวงวนจะตั้งค่าตัวแปร fg และ

`bg` โดยใช้ชื่อสีที่บันทึกอยู่ในตัวแปรແລาลำดับ `colors`. การสุ่มครรชนี้เพื่อรับบุชื่อสีจะใช้วิธีหาเศษการหารค่าตัวแปรพิเศษ `$RANDOM` กับ `NC` ทำให้ครรชนี้ที่ได้อยู่ในช่วงจำนวนของสีทั้งหมดที่มีอยู่เสมอ (บรรทัดที่ 35, 36). ในทำงานเดียวกัน, บรรทัดที่ 37, 38 ตั้งค่าพิกัด `x`, `y` โดยสุ่มให้อยู่ในกรอบของหน้าจอ.

บรรทัดที่ 39 ถึง 42 แสดงค่าของตัวแปร `fg`, `bg`, `x` และ `y` ทางเทอร์มินอล. หลังจากนั้นจะรันโปรแกรม `xlogo` ด้วยตัวเลือกและค่าที่ตั้งไว้ในบรรทัดที่ 43. และบรรทัดที่ 44 แสดงบรรทัดว่างเปล่าหนึ่งบรรทัดเพื่อให้อ่านข้อมูลที่แสดงทางเทอร์มินอลได้สะดวกขึ้น.

บรรทัดที่ 45 จะใช้ `if` ตรวจสอบดูว่ามีจำนวนโปรแกรมที่ชื่อ `xlogo` เท่าไร, แล้วเทียบกับค่า `N` ว่ามีมากกว่าจำนวนที่ตั้งไว้หรือไม่. อาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง `pgrep` คือ `xlogo$` ระบุด้วย regular expression. หมายถึงโปรแกรมที่ชื่อ `xlogo`, จะไม่รวมถึง `xlogo.sh` เพราะมีเครื่องหมาย `$` แสดงว่าไม่มีค่าใด ๆ ต่ออัตโนมัติจาก `xlogo`. แล้วใช้คำสั่ง `wc -l` เพื่อนับจำนวนโปรแกรม `xlogo`. ถ้าจำนวนโปรแกรมมากกว่าค่า `N` ก็จะสั่งคำสั่ง

```
$KILL 'pgrep 'xlogo$'' | $HEAD -n 1'
```

อาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง `kill` เป็นหมายเลขอุปกรณ์ที่ได้จากการคำสั่ง `pgrep 'xlogo$'` | `$HEAD -n 1` ซึ่งคือหมายเลขอุปกรณ์ตัวแรกของคำสั่ง `pgrep` อีกที.

บรรทัดที่ 50 จะหยุดการทำงาน 1 วินาทีเพื่อไม่ให้การวนรอบเร็วเกินไป, หลังจากนั้นก็เป็นการซ้ำๆ วน while ไปเรื่อยๆ ในบรรทัดสุดท้าย. ถ้าต้องการหยุดการทำงานของชลล์สคริปต์นี้ให้กด `C-c`.

สำหรับผู้ที่สนใจการเขียนชลล์สคริปต์อย่างจริงจัง, ควรจะอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับการใช้ชลล์และเขียนชลล์สคริปต์โดยเฉพาะ. หรืออ่านเอกสารจาก The Linux Document Project เช่น Bash Guide for Beginners [37] และ Advanced Bash-Scripting Guide [38].

4.8 สรุปหัวยบท

- คำสั่งพื้นฐานในลินุกซ์มักจะหมายถึงคำสั่งที่สืบทอดมาจากระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ เช่น คำสั่งสำหรับจัดการระบบไฟล์, คำสั่งประมวลผลข้อมูลเท็กซ์ และคำสั่งที่ใช้ประกอบกับชลล์ เป็นต้น.
- ในการถ่ายไฟล์, อาร์กิวเมนต์ของคำสั่งมักจะเป็นชื่อไฟล์และรับข้อมูลเข้าจากไฟล์นั้นและแสดงผลทาง `stdout`. ถ้าไม่มีการระบุชื่อไฟล์ก็มักจะรับข้อมูลจาก `stdin` โดยปริยาย.
- ให้ใช้ไปร์และรีไดเรกชันช่วยสำหรับการใช้คำสั่งหลาย ๆ คำสั่งด้วยกัน.
- สร้างและใช้ชลล์สคริปต์เมื่อต้องการทำงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้วโดยอัตโนมัติ. หรือเมื่อคำสั่งที่มีอยู่ในระบบไม่สามารถแก้ไขปัญางานที่ต้องการกระทำ.

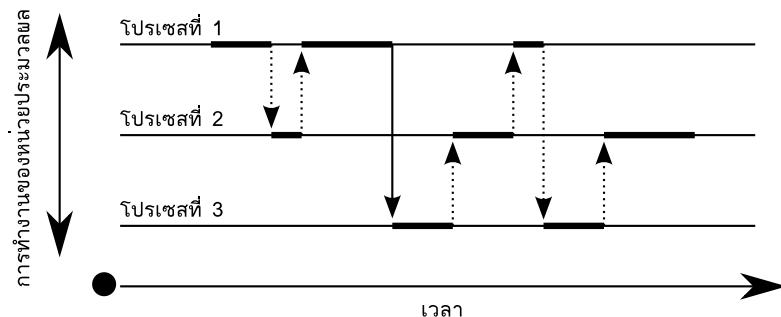
บทที่ 5

โปรเซส

ในบทที่ผ่านมาเราได้เรียนรู้การใช้โปรแกรมคำสั่งพื้นฐานต่าง ๆ ที่ใช้ในลินุกซ์ไปแล้ว. ในบทนี้จะแนะนำคำสั่งที่เกี่ยวกับระบบปฏิบัติการโดยซึ่งได้แก่ลินุกซ์เคอร์เนล. เนื้อหาของบทนี้ส่วนหนึ่งจะเกี่ยวข้องกับการทำงานของเคอร์เนลโดยใช้มองผ่านการใช้งานคำสั่งที่เกี่ยวข้องเช่น ps, kill เป็นต้น, ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจการทำงานของระบบปฏิบัติการซึ่งได้แก่เคอร์เนลได้ดียิ่งขึ้น.

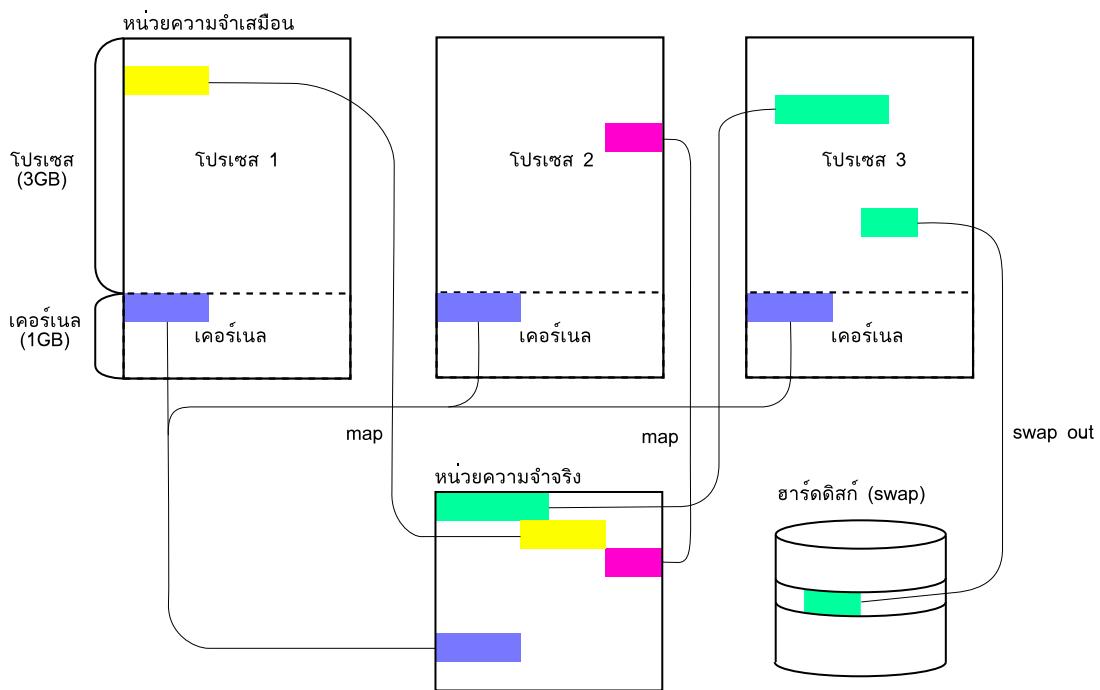
5.1 โปรเซส (process)

นิยามอย่างง่ายของโปรแกรมคือไฟล์ที่มีเนื้อหาเป็นภาษาเครื่องกลและหน่วยประมวลผลสามารถแปลความกระทำการได้. ส่วนนิยามอย่างง่ายของโปรเซสคือโปรแกรมที่กำลังทำงานอยู่. เวลา.rันโปรแกรม, เคอร์เนลจะอ่านข้อมูลที่อยู่ในไฟล์โปรแกรมเข้าไปไว้ในหน่วยความจำ, และหน่วยประมวลผลจะกระทำการตามคำสั่งต่อไป. สภาพที่ระบบปฏิบัติการโหลดภาษาเครื่องกล (โปรแกรม) นั้นถือหน่วยความจำแล้วกระทำการอยู่เรียกว่า โปรเซส (process). ในมุมมองของเคอร์เนลมักจะเรียกโปรเซสว่า ทาสก์ (task) ซึ่งมีความหมายเหมือนกัน.

รูปที่ 5.1: การสลับการทำงานของหน่วยประมวลผล.

ลินุกซ์เป็นระบบปฏิบัติการแบบระบบมัลติทาสก์, ในระบบมีโปรเซสหลายโปรเซสทำงานพร้อมๆ กัน. ในความเป็นจริงแล้วหน่วยประมวลผลซึ่งเป็นตัวกระทำการ

รูปที่ 5.2: ความสัมพันธ์ระหว่างโปรเซสและหน่วยความจำ.

ต่าง ๆ สามารถทำงานได้ทีละหนึ่งอย่าง, หนึ่งคำสั่ง. แต่เนื่องจากการทำงานของหน่วยประมวลผลสั้นมากทำให้ผู้ใช้รู้สึกเหมือนกับโปรเซสหลาย ๆ ตัวทำงานได้พร้อม ๆ กัน. การที่หน่วยประมวลเปลี่ยนการทำงานจากโปรเซสนึงไปอีกโปรเซสนึงเรียกว่า *context switching* คือเนื้อหาการทำงาน, ข้อมูลที่ต้องจัดการเปลี่ยนไป. หน่วยประมวลเป็นตัวที่คำนวณข้อมูล, เรียกอ่านข้อมูลจากหน่วยความจำ, จากฮาร์ดดิสก์หรืออาร์ดแวร์. การเรียกอ่านเขียนข้อมูลโดยเฉพาะฮาร์ดดิสก์นั้นจะใช้เวลามากกว่าการประมวลผล. ดังนั้นโปรเซสที่ต้องเขียนอ่านข้อมูลจะถูกบล็อก (*block*) และเปลี่ยนไปอยู่ในสภาพรอ (*wait*). กล่าวคือแทนที่หน่วยประมวลจะรอให้ข้อมูลที่ต้องการใช้มาถึงก็จะหยุดการทำงานของโปรเซสนั้นชั่วคราวไปใช้เวลาทำงานกับโปรเซสนึ่นเพื่อไม่ให้เสียเวลา. พอดีรับ *interrupt* จากอาร์ดแวร์นั้น ๆ เช่นเรียกอ่านเขียนข้อมูลเสร็จแล้วก็จะจัดการกับโปรเซสนั้นอีกที.

address space ►
หน่วยความจำเสมือน (virtual memory) ที่โปรเซสสามารถใช้ได้. เคอร์เนลจะแบ่ง (map) address space เข้ากับหน่วยความจำจริง (physical memory) เวลาใช้งาน.

code ►
ส่วนที่เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยประมวลผลสั่งคำสั่ง.

data ►
ส่วนที่เป็นข้อมูลตัวแปรส่วนกลาง (global variable) ของโปรเซส.

stack ►
โครงสร้างข้อมูล (data structure) แบบเข้าก่อนออกหลัง (first-in last-out) สำหรับเก็บตัวแปรเฉพาะที่ (local variable) ในฟังก์ชัน ฯลฯ. พื้นที่สำหรับ stack จะอยู่ท้าย ๆ ของหน่วยความจำ.

ตามทฤษฎีแล้ว, โปรเซสแต่ละตัวจะมี *address space* เป็นของตัวเอง. Address space คือพื้นที่หน่วยความจำเสมือน (virtual memory) เป็นที่เก็บข้อมูลของโปรเซสสำคัญ ๆ เช่น *code, data, stack*. หน่วยความจำเสมือนสำหรับหน่วยประมวลผลสถาปัตยกรรมแบบ 32 บิตจะมีพื้นที่ 4GB (2^{32} ไบต์) และพื้นที่ 1GB ท้ายของหน่วยความจำจะใช้โดยโคร์เนล. พื้นที่ที่ใช้โดยโคร์เนลจะเป็นส่วนเดียวกันสำหรับทุกโปรเซส. โคร์เนล เป็นตัวจัดการหน่วยความจำโดยแมป (map) หน่วยความจำเสมือนนี้เข้ากับหน่วยความจำจริง (physical memory) ซึ่งไม่จำเป็นต้องแมปหน่วยความจำทั้งหมดที่โปรเซสใช้เข้ากับหน่วยความจำจริง. ส่วนของหน่วยความจำที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในหน่วยความจำจริงจะถูกโคร์เนล swap out ไปเก็บไว้ที่ฮาร์ดดิสก์ส่วนที่เป็น swap. เมื่อโปรเซสต้องพยายามเข้าถึง address ที่ข้อมูลไม่อยู่ในหน่วยความจำจริง, จะเกิด *page fault* คือเมื่อข้อมูลใน address

ที่ระบุแต่ข้อมูลนั้นไม่ได้อยู่ในหน่วยความจำจริง, เคอร์เนลต้องไปดึงข้อมูลที่อยู่ใน swap กลับมาในหน่วยความจำจริง.

เวลาที่โปรเซสนั่งทำงาน, หน่วยประมวลผลจะทำงานและใช้เวลาในการแปลคำสั่งของโปรเซสนั้น ๆ. เวลาหน่วยประมวลผลทำงานจะมีสภาพแบบใดแบบหนึ่งได้แก่ *user mode* หรือ *kernel mode*. เวลาที่หน่วยประมวลการทำงานอยู่ใน *user mode*, การเข้าถึงหน่วยความจำจะถูกจำกัดไว้ในส่วนที่อนุญาตให้เข้าถึงได้เท่านั้นและไม่สามารถใช้อาร์ดแวร์ต่าง ๆ ได้โดยตรง. การทำงานของโปรเซสโดยทั่วไปจะอยู่ใน *user mode*. เมื่อโปรเซสนั้นเรียกใช้ชิสเต็มคอล (system call), หน่วยประมวลจะเปลี่ยนสภาพการทำงานไปอยู่ใน *kernel mode*. ใน *kernel mode*, หน่วยประมวลผลสามารถเข้าถึงหน่วยความจำได้ทุกส่วนและติดต่อกับอาร์ดแวร์ได้. เมื่อจบการทำงานใน *kernel mode* และก็จะกลับไปเป็น *user mode* ใหม่. เป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ.

โปรเซส

5.2 สำรวจโปรเซส

คำสั่งที่ใช้แสดงรายการโปรเซสที่มีอยู่ระบบได้แก่ *ps*. คำสั่งจะแสดงรายการโปรเซส (ชื่อโปรแกรม) แบบ foreground และ background ที่เกิดจากเทอร์มินอลนั้นโดยปริยายถ้าไม่ระบุอาร์กิวเมนต์.

□ *ps* อ้างอิงหน้า 403

ตัวอย่างที่ 5.1: ผลลัพธ์ของคำสั่ง *ps* โดยไม่มีอาร์กิวเมนต์.

```
$ ps
 PID TTY      TIME CMD
 10523 pts/1    00:00:00 bash
 11556 pts/1    00:00:00 firefox
 11595 pts/1    00:00:00 run-mozilla.sh
 11600 pts/1    00:00:05 firefox-bin
 11690 pts/1    00:00:00 ps
```

ข้อมูลที่คำสั่ง *ps* แสดงได้แก่

- PID (Process ID)

โปรเซสทุกโปรเซสจะมีเลขประจำตัวเฉพาะที่เรียกว่า *โปรเซส ID* (*process ID*) เพื่อใช้อ้างอิง. หมายเดียวโปรเซสจะเริ่มต้นด้วย 0 จนถึง 32767 [39]. ถ้ามีโปรเซสใหม่เกิดขึ้นก็จะใช้โปรเซส ID ที่มีค่าตัดจากโปรเซส ID ตัวสุดท้ายในระบบไปเรื่อยๆ. ถ้าโปรเซส ID เกิน 32767 ก็จะใช้โปรเซส ID เริ่มตั้งแต่ 0 ใหม่โดยจะใช้โปรเซส ID ที่ยังไม่ซ้ำกับโปรเซสที่กำลังทำงานอยู่.

 _____
ค่าโปรเซส ID สูงสุดสามารถดูได้จากไฟล์
/proc/sys/kernel/pid_max

- TTY (Teletype)

โปรเซสแต่ละโปรเซสจะมีเทอร์มินอลควบคุมโปรเซสซึ่งโดยปกติคือเทอร์มินอลที่รันโปรเซสนั้น. โปรเซสบางตัวที่ไม่ได้เกิดจากการสั่งคำสั่งทางเทอร์มินอล เช่น โปรเซสของเซิฟเวอร์ต่าง ๆ ในคอลัมน์ที่แสดงเทอร์มินอลควบคุมจะเป็นเครื่องหมาย ?.

- TIME

ระยะเวลาที่หน่วยประมวลผลใช้ทำงานโดยโพรเซส. ค่า TIME ไม่ใช่ระยะเวลาที่รัน โพรเซสนั้นจนถึงปัจจุบันแต่เป็นระยะเวลาจริงที่หน่วยประมวลผลใช้ไปกับโพรเซส นั้น. ระยะเวลาในสิ้นมากดังนั้นค่า TIME ของบางโพรเซสมีค่าประมาณเป็นศูนย์.

- CMD

ชื่อโพรเซสแบบสั้นซึ่งได้แก่ชื่อโปรแกรมที่กระทำการ.

ถ้าต้องการแสดงโพรเซสทั้งหมดที่มีอยู่ในระบบให้ใช้ตัวเลือก `-e` (everything) หรือ `-A` (All).

ตัวอย่างที่ 5.2: แสดงโพรเซสทั้งหมดในระบบ.

PID	TTY	TIME	CMD	
1	?	00:00:04	init	← หรือ ps -A
2	?	00:00:00	ksoftirqd/0	
3	?	00:00:00	events/0	
4	?	00:00:00	kblockd/0	
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---				

5.2.1 โพรเซสและเจ้าของ

ในระบบมัลติยูสเซอร์, โพรเซสทุกตัวจะมีเจ้าของซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นผู้ที่สร้างโพรเซสนั้น. การควบคุมโพรเซส เช่น สั่งงานการทำงานจะสามารถทำได้กับโพรเซสที่เป็นเจ้าของเท่านั้น. แต่สำหรับผู้ใช้ root มีสิทธิ์พิเศษสามารถควบคุมโพรเซสได้ทุกตัวในระบบ. การควบคุมโพรเซสทำได้โดยการส่งสัญญาณ (signal) ให้โพรเซสรับรู้ซึ่งจะแนะนำในช่วงถัดไป (หน้า 216).

เราสามารถใช้ตัวเลือก `-f` เพื่อแสดงเจ้าของโพรเซสและข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโพรเซสได้ด้วย. ถ้าใช้ตัวเลือกนี้กับตัวเลือก `-e` ก็จะแสดงโพรเซสทั้งหมดในระบบและรายละเอียดของโพรเซส.

ตัวอย่างที่ 5.3: แสดงรายละเอียดของโพรเซสทั้งหมดที่ตัวเลือก `-f`

UID	PID	PPID	C	STIME	TTY	TIME	CMD
root	1	0	0	09:01	?	00:00:04	init [3]
root	2	1	0	09:01	?	00:00:00	[ksoftirqd/0]
root	3	1	0	09:01	?	00:00:00	[events/0]
root	4	3	0	09:01	?	00:00:00	[kblockd/0]
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---							

รายละเอียดของโพรเซสเพิ่มเติมจากค่าปริยายที่แสดงได้แก่

- UID (User ID)

แสดงเจ้าของโพรเซสโดยใช้ชื่อถอดอักษร.

- PPID (Parent Process ID)

โปรเซสพ่อแม่, แสดงโปรเซส ID ที่เป็นตัวสร้างโปรเซสที่แสดงอยู่.

- C
ข้อมูลดิบของระยะเวลาที่หน่วยประมวลผลใช้ไปกับโปรเซสในหน่วย clock tick.
- STIME (Start TIME)
เวลาที่โปรเซสริ่มทำงาน.

สำหรับผู้ดูแลระบบที่ต้องดูว่าบุญสเซอร์รันโปรเซสอะไรอยู่, สามารถใช้ตัวเลือก -u user ดูโปรเซสโดยระบุบุญสเซอร์ที่ต้องการได้.

ตัวอย่างที่ 5.4: ใช้คำสั่ง ps เลือกดูโปรเซสของผู้ใช้ที่ต้องการ.

```
$ ps -fu poonlap
 PID TTY      TIME CMD
 7099 ?      00:00:00 gam_server
 10197 ?     00:00:00 esd
 10291 ?     00:00:01 gnome-session
--- แสดงผลลัตอไปเรื่อยๆ ---
10523 pts/1    00:00:00 bash
10642 pts/2    00:00:00 bash
10679 pts/2    00:00:01 ssh
11556 pts/1    00:00:00 firefox
11595 pts/1    00:00:00 run-mozilla.sh
11600 pts/1    00:00:17 firefox-bin
13715 pts/1    00:00:00 ps
```

อาร์กิวเม้นต์ของตัวเลือก -u จะเป็นชื่อล็อกอินหรือ UID ก็ได้.

ในการณ์ที่บุญสเซอร์ใช้เทอร์มินอลอยู่หลายตัวและเราต้องการเลือกดูโปรเซสที่อยู่ในทอร์มินอลที่ต้องการ, ให้ใช้ตัวเลือก -t tty.

ตัวอย่างที่ 5.5: เลือกแสดงโปรเซสตามเทอร์มินอลที่ต้องการ.

```
$ ps -ft pts/2
UID      PID  PPID  C STIME TTY      TIME CMD
poonlap  10642 10499  0 10:26 pts/2    00:00:00 bash
poonlap  10679 10642  0 10:26 pts/2    00:00:01 ssh poonlap@10.0.0.1
```

จากตัวอย่างเป็นการแสดงโปรเซสที่ควบคุมโดยเทอร์มินอล pts/2 และใช้ตัวเลือก -f แสดงรายละเอียดประกอบ. ลำดับของตัวเลือกมีความสำคัญ, ไม่สามารถสลับกันได้ เพราะ pts/2 เป็นอาร์กิวเม้นต์ของ -t ไม่ใช่ -f.

5.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างโปรเซส

การสร้างโปรเซสคือการรันโปรแกรมซึ่งสามารถทำได้โดยสั่งคำสั่งในชุดคำสั่ง, หรือเลือกโปรแกรมที่ต้องการใช้จากเมนูเป็นต้น. ในกรณีที่ใช้ชุดคำสั่ง, โปรเซสใหม่จะสร้างโดยชุดคำสั่งและจะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างโปรเซสที่เป็นผู้สร้างและโปรเซสที่ถูกสร้าง. เราจะเรียกโปรเซสที่เป็นผู้สร้างว่าโปรเซสพ่อแม่ (*parent process*) และโปรเซสที่ถูกสร้าง

ใหม่ว่า ไปรษณีย์ (child process). โปรเซสที่เกิดใหม่จะมีโปรเซสพ่อแม่เสมอซึ่งจะดูได้จากคอลัมน์ PPID ของคำสั่ง ps.

คำสั่ง pstree ช่วยแสดงโปรเซสโดยใช้แผนภาพต้นไม้ทำให้ดูความสัมพันธ์ระหว่างโปรเซสง่ายขึ้น. เราลองมาดูความสัมพันธ์ของโปรเซส bash (PID 10523) ที่แสดงในตัวอย่าง 5.4 ด้วยคำสั่ง pstree ดังต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 5.6: แผนภาพต้นไม้ของโปรเซส.

```
$ pstree -pu 10523
bash(10523,poonlap)-+-firefox(11556)--run-mozilla.sh(11595)---firefox-bin(1160+`-pstree(16346)
```

ตัวเลือก -p และ -u ใช้สำหรับแสดงโปรเซส ID และชื่อยูสเซอร์ในวงเดือนตามลำดับ. จากคำสั่ง pstree ทำให้เราเห็นภาพชัดเจนขึ้นว่า bash เป็นโปรเซสพ่อแม่ของ firefox. ต่อจากนั้น firefox สร้างโปรเซสตัวใหม่ชื่อ run-mozilla.sh, และสุดท้ายโปรเซส run-mozilla.sh สร้างโปรเซส firefox-bin ซึ่งเป็นไบนาเรィไฟล์จริง ๆ ของโปรแกรมเบราว์เซอร์ Firefox.

าร์กิวเมนต์ของคำสั่ง pstree สามารถเป็นได้ทั้งโปรเซส ID หรือชื่อยูสเซอร์. ในกรณีที่ไม่ระบุโปรเซส ID หรือชื่อยูสเซอร์, จะแสดงแผนภาพโปรเซสของระบบ.

ตัวอย่างที่ 5.7: ความสัมพันธ์ระหว่างโปรเซสต่าง ๆ ในระบบ.

```
$ ps -cpun
init(1)+-ksoftirqd/0(2)
    |-events/0(3)+-khelper(4)
        |-kacpid(5)
        |-kblockd/0(24)
        |-pdfflush(34)
        |-pdfflush(35)
        |-aio/0(37)
    |-khubd(25)
--- แสดงผลต่อไปนี้อย่าง ---
    |-mapping-daemon(10483,poonlap)
    |-gnome-terminal(10499,poonlap)+-gnome-pty-help(10522)
        |-bash(10523)+-firefox(11556)--run-mo+
        |           `--pstree(17205)
        |-bash(10642)--ssh(10679)
    |-wnck-applet(10503,poonlap)
    |-multiload-apple(10507,poonlap)
    |-clock-applet(10509,poonlap)
    |-mixer_applet2(10512,poonlap)
    |-gnome-keyboard-(10515,poonlap)
    `--notification-ar(10518,poonlap)
```

ตัวอย่างข้างบนเป็นการแสดงผลของคำสั่ง pstree ตามลำดับการสร้างโปรเซสต่าง ๆ ในระบบ (ตัวเลือก -n), แสดงโปรเซส ID (ตัวเลือก -p), และแสดงชื่อล็อกอินที่เป็นเจ้าของโปรเซส (ตัวเลือก -u).

ในทางเทคนิค, การสร้างโปรเซสใหม่จะเรียกว่าการ fork. ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์, โปรเซสตัวแรกที่เป็นโปรเซสเริ่มต้นของโปรเซสทั้งหมดคือ init. เนื่องจากเป็นโปรเซสตัวเป็นกิ่งก้านสาขา.

แรก, จึงมีโปรเซส ID เป็นเลข 1 เสมอ. ถัดจากโปรเซส init จะเป็นโปรเซสที่เกิดจากคอร์แนลเช่น ksoftirqd, eventd, khelper ฯลฯ. โปรเซสเหล่านี้เรียกว่า *kernel thread* เป็นโปรเซสที่ช่วยการทำงานของคอร์แนล. ถ้าใช้คำสั่ง ps -ef จะแสดง kernel thread ในวงเล็บเหลี่ยม.

จากตัวอย่างจะเห็นว่า firefox เป็นโปรเซสลูกของโปรเซส bash. จะเกิดอะไรขึ้นถ้าโปรเซส bash ตายไป? ถ้าโปรเซส firefox เป็นโปรเซสแบบ foreground, โปรเซส firefox จะตายตามไปด้วย. แต่ถ้า firefox เป็นโปรเซส background, โปรเซส firefox จะกลับเป็นโปรเซสกำพร้า (*orphan process*) ไม่มีโปรเซสพ่อแม่. ในกรณีนี้โปรเซสพ่อของ firefox จะกลับเป็นโปรเซส init โดยปริยาย. จะสังเกตได้ว่าโปรเซสหลายตัวมีโปรเซสพ่อแม่เป็นโปรเซส init เช่น wnck-applet, multiload-apple ฯลฯ. โปรเซสเหล่านี้จะไม่มีเทอร์มินอลควบคุม.

โปรเซสอีกประเภทหนึ่งซึ่งไม่พบบ่อยนักได้แก่โปรเซส zombie. โปรเซส zombie คือโปรเซสที่ตายไปแต่โปรเซสพ่อแม่ไม่ได้รับรู้, ทำให้ชื่อโปรเซสยังอยู่ในตารางโปรเซสของคอร์แนล. คำสั่ง ps จะแสดงชื่อโปรเซส zombie ตามด้วยคำว่า <defunct>. โปรเซส zombie เป็นโปรเซสที่ตายไปแล้วไม่ได้ใช้ทรัพยากรใดๆ ในระบบ, ไม่มีอันตรายใดๆ.

ตัวอย่างที่ 5.8: โปรเซส zombie.

```
$ ps -ly 21634
S  UID   PID  PPID C PRI  NI   RSS     SZ WCHAN TTY      TIME CMD
Z  500  21634 11600 0  77   0    0       0 exit    pts/1      0:00 [netstat] <defu
nct>
```

5.2.3 เกี่ยวกับคำสั่ง ps

คำสั่ง ps เป็นคำสั่งที่ใช้มานานตั้งแต่สมัยระบบปฏิบัติการยูนิกซ์. ตัวเดือกด่างๆ ของคำสั่งดังเดิมจะแตกต่างกันตามระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ที่ใช้ เช่น SysV หรือ BSD. สำหรับคนที่เคยใช้ยูนิกซ์มาก่อนอาจจะรู้ว่าถ้าต้องการแสดงโปรเซสในระบบทั้งหมดให้ใช้คำสั่ง ps aux. การใช้คำสั่ง ps และตัวเลือกโดยไม่ใช้เครื่องหมาย – นำหน้าตัวเลือกเป็นการใช้คำสั่ง ps สไตล์ BSD. เพื่อความเป็นมาตรฐานและไม่สับสนควรใช้คำสั่ง ps แบบมาตรฐานตาม The Single UNIX Specification Version 3 (SusV3) [40] ซึ่งจะใช้เครื่องหมาย – นำหน้าตัวเลือกเสมอ. ในหนังสือเล่มนี้จะยึดตาม SusV3. สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้คำสั่ง ps สไตล์ BSD สามารถอ่านได้จาก man ps.

รายละเอียดของตัวเลือก

คำสั่ง ps มีความยืดหยุ่นสูงสามารถแสดงข้อมูลต่างๆ ของโปรเซสที่เราต้องการได้. ตัวอย่างเช่นตัวเลือก -f (full-format) ใช้แสดงรายละเอียดของโปรเซสได้ในระดับที่พอควร. นอกจากนั้นยังมีตัวเลือก -F (extra full-format) ซึ่งจะแสดงรายละเอียดของโปรเซสให้ละเอียดขึ้นอีก, และตัวเลือก -l (long format) แสดงรายละเอียดแบบยาว.

ตัวอย่างที่ 5.9: เปรียบเทียบตัวเลือกแสดงรายละเอียดของโปรเซส.

```
$ ps -f
UID      PID  PPID  C STIME TTY          TIME CMD
poonlap  18519  7868  0 12:07 pts/7    00:00:00 -bash
poonlap  22212 18519  0 14:00 pts/7    00:00:00 ps -f
$ ps -F
UID      PID  PPID  C   SZ  RSS PSR STIME TTY          TIME CMD
poonlap  18519  7868  0  561 1292  0 12:07 pts/7    00:00:00 -bash
poonlap  22215 18519  0  605  828  0 14:00 pts/7    00:00:00 ps -F
$ ps -l
F S  UID      PID  PPID  C PRI  NI ADDR SZ WCHAN  TTY          TIME CMD
0 S  1000  18519  7868  0  75   0 -  561 wait4  pts/7    00:00:00 bash
0 R  1000  22218 18519  0  77   0 -  559 -       pts/7    00:00:00 ps
$ ps -ly
S  UID      PID  PPID  C PRI  NI RSS   SZ WCHAN  TTY          TIME CMD
S  1000  18519  7868  0  75   0 1292   561 wait4  pts/7    00:00:00 bash
R  1000  22232 18519  0  77   0  668   559 -       pts/7    00:00:00 ps
```

รายละเอียดต่างของแต่ละลักษณะได้แก่

- SZ

ขนาดของหน่วยความจำที่โปรเซสใช้มีหน่วยเป็น page หน่วยความจำนี้คือเนื้อที่ที่ใช้สำหรับข้อมูล text, data และ stack ของโปรเซส. อีกความหมายหนึ่งคือขนาดของหน่วยความจำเสมือน (*virtual memory*) ของโปรเซส.

- RSS (Resident Set Size)

จำนวนหน่วยความจำที่โปรเซสใช้อยู่จริง. มีหน่วยเป็น kB. สมมติว่าโปรเซสหนึ่งต้องการใช้หน่วยความจำทั้งหมด x กิกะไบต์, โดยปกติแล้วเครื่องเนลจะจัดการการใช้หน่วยความจำของระบบและจัดหน่วยความจำจริง (*physical memory*) ให้ซึ่งไม่จำเป็นต้องเท่ากับหน่วยความจำที่โปรเซสต้องการทั้งหมด.

- PRS (Processor)

หน่วยประมวลที่ทำงานโปรเซสนั้น. มีความหมายสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีหน่วยประมวลผลหลายตัว.

- F และ ADDR

เป็นข้อมูลที่ไม่ค่อยใช้กันและมักจะใช้ตัวเลือก -y กับ -l เพื่อไม่แสดง flag และเปลี่ยน ADDR ให้เป็น RSS แทน.

- S (Status)

สภาพของโปรเซสได้แก่

- D Uninterruptible sleep

- R Runnable หรือ runnable คือโปรเซสที่อยู่ในรันคิว (*run queue*) หน่วยประมวลผลกำลังทำงานโปรเซสนั้นอยู่, หรือรอหน่วยประมวลอยู่.

- S Interruptible sleep, กำลังรอเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งให้เสร็จ

page ►

หน่วยของหน่วยความจำ. ในระบบยูนิกซ์รวมถึงลินุกซ์จะแบ่งหน่วยความจำเป็นกลุ่มขนาดเล็กเรียกว่า page. โดยที่ไป page จะมีขนาด 4KB (4096 ไบต์).

virtual memory ►

หน่วยความจำเสมือน. พื้นที่หน่วยความจำ (address space) ที่โปรเซสจะเห็นซึ่งโดยทั่วไปจะมีขนาดไม่เท่ากับหน่วยความจำจริง (physical memory). ในระบบสถาปัตยกรรม 32 บิตพื้นที่ที่โปรเซสเห็นจะมีขนาด 4GB.

physical memory ►

หน่วยความจำจริง. คือจำนวนหน่วยความจำที่มีจริงในระบบหมายถึงตัวฮาร์ดแวร์ (memory). เครื่องเนลจะใช้หน่วยความจำจริงโดยแบ่งเป็น page, แมกจะเรียกว่า frame.

ข้อมูลของ flag ของโปรเซสอยู่ในไฟล์ /usr/include/linux/sched.h

- T Stopped หมายถึงหยุดทำงานชั่วคราวไม่ใช่งานทำงาน.
  - W paging (ยกเลิกหลังจากเครื่องเนต 2.6)
  - X dead คือโปรเซสที่ตายไปแล้ว. จริงๆ แล้วจะไม่เห็นในรายการโปรเซส.
  - Z Defunct process หรือเรียกอีกอย่างว่าโปรเซส *zombie* คือโปรเซสที่ตายไปแล้วแต่โปรเซสฟอร์แม้ไม่ได้รับรู้ทำให้ยังแสดงอยู่ในรายการโปรเซส. จากตัวอย่างที่ 5.8 จะเห็นว่า SZ และ RSS มีค่าเป็น 0 คือไม่ได้ใช้ทรัพยากร.
- PRI (Priority)

แสดง priority ของโปรเซสตัวเลขอยู่ระหว่าง 0 ถึง 99. สำหรับโปรเซสที่อยู่ในรันคิว, โปรเซสที่มีค่า PRI สูงกว่าจะทำงานก่อน.
  - NI (Nice)

ตัวเลขนี้ช่วยบอกให้เครื่องเนลรู้ว่าควรจะรันโปรเซสนี้บ่อยหรือให้เวลาหน่วยประมวลผลอย่างไร. ค่าโดยปริยายจะเป็น 0. NI จะมีค่าตั้งแต่ -20 ถึง 19. ตัวเลขยิ่งมากจะได้เวลาใช้หน่วยประมวลผลน้อย, ค่าน้อย จะได้เวลาประมวลผลมาก. Nice ในที่นี่หมายถึงดี (nice) ต่อโปรเซสอื่นๆ.
  - WCHAN (Wait)

โปรเซสที่อยู่ในระบบไม่จำเป็นต้องกำลังทำงานอยู่ทุกตัว. ส่วนมากจะ sleep รอเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งอยู่และคอลัมน์ WCHAN แสดงชื่อฟังก์ชันเครื่องเนลที่โปรเซสนั้นกำลังรออยู่. ตัวอย่างเช่นโปรเซส bash อยู่ในสภาพ sleep (S) โดยฟังก์ชัน wait4. เราอาจเดาได้ว่าเซลล์กำลังรอการทำงานของโปรเซส ps ให้เสร็จอยู่.

คำสั่ง ps มีตัวเลือกสามารถข้อมูลที่ต้องการเองได้โดยใช้ตัวเลือก -o. ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงโปรเซสโดยเลือกยูสเซอร์, จัดคอลัมน์ใหม่โดยระบุค่าที่ต้องการดูและแสดงเป็นแผนภาพต้นไม้ความสัมพันธ์ระหว่างโปรเซสตัวเดียว --forest.

ตัวอย่างที่ 5.10: โปรดตรวจสอบยูสเซอร์ที่ระบุและความสัมพันธ์ระหว่างโปรเซส.

```
$ ps -u poonlap -o pid,ppid,ttt,stime,comm --forest
   PID  PPID TT      STIME COMMAND
10291 3725 ?      10:25 gnome-session
10373 10291 ?     10:25 \_ ssh-agent
10518 1 ?        10:26 notification-ar
10515 1 ?        10:26 gnome-keyboard-
10512 1 ?        10:26 mixer_applet2
10509 1 ?        10:26 clock-applet
10507 1 ?        10:26 multiload-apple
10503 1 ?        10:26 wnck-applet
10499 1 ?        10:26 gnome-terminal
10522 10499 ?    10:26 \_ gnome-pty-help
10523 10499 pts/1 10:26 \_ bash
11556 10523 pts/1 10:34 |  \_ firefox
11595 11556 pts/1 10:34 |  |  \_ run-mozilla.sh
11600 11595 pts/1 10:34 |  |  \_ firefox-bin
21634 11600 pts/1 12:54 |  |  \_ netstat <defunct>
 9394 10523 pts/1 17:41 |  \_ ps
```


wait4 เป็นชิสเต็มคอลล์. อ่านรายละเอียดได้จาก man wait4.

```

10642 10499 pts/2    10:26  \_ bash
10679 10642 pts/2    10:26  |  \_ ssh
1733 10499 pts/3    15:53  \_ bash
10483 1 ?            10:26 mapping-daemon
10477 1 ?            10:25 gnome-vfs-daemo
10466 1 ?            10:25 eggcups
10464 1 ?            10:25 pam-panel-icon
10459 1 ?            10:25 gnome-volume-ma
10457 1 ?            10:25 nautilus
10455 1 ?            10:25 gnome-panel
10450 1 ?            10:25 metacity
10413 1 ?            10:25 xscreensaver
10398 1 ?            10:25 gnome-settings-
10393 1 ?            10:25 bonobo-activati
10391 1 ?            10:25 gnome-keyring-d
10382 1 ?            10:25 gconfd-2
10377 1 ?            10:25 dbus-daemon-1
10376 1 ?            10:25 dbus-launch
10197 1 ?            10:24 esd
7099 1 ?            09:58 gam_server

```

คำสั่ง ps เป็นคำสั่งที่ค่อนข้างซับซ้อน. ผู้อ่านสามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก man ps.

5.2.4 โปรเซส และ thread

โปรเซสหนึ่งโปรเซสสามารถทำงานเป็นขั้นตอนที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบได้หนึ่งชุด. ถ้าเรามีสายงานอยู่สองชุดที่ต้องทำพร้อม ๆ กันจะทำย่างไร? วิธีหนึ่งคือโปรเซสที่ทำงานอาจจะสร้างโปรเซสเพิ่มโดยการ fork และให้โปรเซสลูกนั้นทำงานที่สองพร้อม ๆ กัน. การใช้วิธี fork เป็นการใช้โปรเซสสองตัว. อีกวิธีหนึ่งคือการใช้ *thread*. Thread คือสายงานที่อยู่ในโปรเซส. โปรเซสหนึ่งอาจจะมีได้หลายสายงานคือมี thread หลายสายทำงานได้พร้อม ๆ กันซึ่งแต่ละสายงานอาจจะเหมือนกันหรือต่างกันก็ได้. การใช้ thread มีข้อดีที่ว่าไม่มีการลับเปลี่ยนการทำงานโปรเซสของหน่วยประมวลผล因为 thread เป็นสายงานที่อยู่ในโปรเซสและ thread สามารถใช้ข้อมูลบางอย่างที่อยู่ในหน่วยความจำร่วมกันได้. ส่วนการแบ่งเวลาการทำงานของ thread ในโปรเซสนั้นจะใช้ไลบรารีไลบรารี pthread (POSIX thread library).

ไลบรารี thread สำหรับลินุกซ์ในช่วงแรก ๆ ไม่สมบูรณ์และมีปัญหาหลายอย่าง [41]. ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น โปรแกรมที่ใช้ไลบรารีรุ่นเก่าเวลาแสดงโปรเซสด้วยคำสั่ง ps จะเห็น thread เป็นโปรเซสหลายโปรเซสแยกແยะไม่อกรว่าจริง ๆ แล้วโปรเซสไหนเป็น thread หรือโปรเซสริنج ๆ. ไลบรารี thread รุ่นใหม่ที่เรียกว่า Native POSIX Thread Library (NPTL) จะไม่มีปัญหาแบบนี้. เวลาใช้คำสั่ง ps และแสดงโปรเซสจะเห็นเป็นโปรเซสเดียว.

คำสั่ง ps มีตัวเลือกที่ใช้แสดง thread ID (LWP) ได้แก่ -L. ถ้าใช้ตัวเลือกนี้ร่วมกับตัวเลือก -f จะแสดงจำนวน thread (NLWP) ของโปรเซสด้วย.

ตัวอย่างที่ 5.11: โปรเซสที่ใช้ thread.

\$ ps -e | grep firefox-bin

← หาโปรเซส ID ของ firefox-bin

```
7379 pts/0    00:17:03 firefox-bin
$ ps -fLp 7379
UID      PID  PPID  LWP   C NLWP STIME TTY          TIME CMD
poonlap  7379  7369  7379  0     6 Nov15 pts/0    00:17:03 /usr/lib/MozillaFirefo
ox/firefox-bin
poonlap  7379  7369  7389  0     6 Nov15 pts/0    00:00:04 /usr/lib/MozillaFirefo
ox/firefox-bin
poonlap  7379  7369  7391  0     6 Nov15 pts/0    00:00:06 /usr/lib/MozillaFirefo
ox/firefox-bin
poonlap  7379  7369  7781  0     6 Nov15 pts/0    00:00:00 /usr/lib/MozillaFirefo
ox/firefox-bin
poonlap  7379  7369  12544 0     6 Nov16 pts/0    00:00:00 /usr/lib/MozillaFirefo
ox/firefox-bin
poonlap  7379  7369  12545 0     6 Nov16 pts/0    00:00:00 /usr/lib/MozillaFirefo
ox/firefox-bin
```

จากตัวอย่างจะเห็นว่าโปรเซส firefox-bin มีโปรเซส ID เป็น 7379 และมี thread อยู่ 6 ตัว. Thread แต่ละตัวจะมีหมายเลขเฉพาะแสดงในคอลัมน์ LWP ซึ่งย่อมาจากคำว่า *Light Weight Process* ซึ่งคือ thread นั้นเอง.

5.2.5 หาโปรเซส ID

คำสั่ง ps เป็นคำสั่งที่แสดงข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับโปรเซส. ถ้าเราใช้อินดิคเตอร์ชื่อ โปรแกรมแล้วต้องการหาโปรเซส ID ของโปรเซสนั้น, อาจจะใช้คำสั่ง grep ช่วยในการกรองผลลัพธ์ของคำสั่ง ps อีกที. ตัวอย่างเช่นเราต้องการค้นหาโปรเซส ID ของโปรแกรม emacs ก็สามารถสั่งคำสั่งดังนี้

ตัวอย่างที่ 5.12: การใช้ ps ร่วมกับ grep เพื่อหาโปรเซส ID จากชื่อ

```
$ ps -ef | grep emacs
poonlap  4837  4831  0 14:51 pts/2    00:02:41 emacs
poonlap  6162  4811  0 22:01 pts/1    00:00:00 grep emacs
```

ในกรณีนี้เราจะรู้ว่าโปรเซส ID ของ emacs คือ 4837. หลังจากนั้นถ้าเราต้องการติดต่อกับโปรเซสนี้ เช่น หยุดการทำงานของโปรเซสนี้ ก็สามารถทำได้โดยอ้างอิงโปรเซส ID ที่ได้มา. การใช้ grep เข้าช่วยทำให้รู้โปรเซส ID ของโปรแกรมที่ต้องการแต่สุดท้ายเราต้องมาดูอยู่ว่าโปรเซส ID ของ emacs คือตัวเลขที่อยู่บรรทัดแรกคอลัมน์ที่สอง.

คำสั่ง pgrep เป็นคำสั่งที่รวมความสามารถของ ps และ grep เข้าด้วยกันใช้หาโปรเซส ID โดยระบุชื่อโปรเซสแบบ regular expression โดยปริยายถ้าไม่ระบุตัวเลือก.

pgrep อ้างอิงหน้า 402

ตัวอย่างที่ 5.13: การใช้โปรแกรม pgrep หาโปรเซส ID

```
$ pgrep -x emacs
4837
$ pgrep -lx emacs
4837 emacs
```

จากตัวอย่าง, เป็นการหาโพรเซส ID ของโพรเซสรึemacs โดยใช้ตัวเลือก -x เพื่อให้คำสั่งแมชท์คำนั้นตรงตัว. ถ้าไม่ใช้ตัวเลือก -x ประกอบ, คำสั่ง pgrep อาจจะแสดงโพรเซส ID ของโพรเซสที่มีคำว่า emacs อยู่ซึ่งอาจจะเป็น emacs, xemacs, emacsclient ฯลฯ เพราะคำที่ระบุเป็น regular expression. ตัวเลือก -l ใช้แสดงชื่อโพรเซสร่วมกับโพรเซส ID.

5.3 สัญญาณ (signal)

สัญญาณ (signal) เป็นวิธีสื่อสารวิธีหนึ่งระหว่างโพรเซส. ระบบปฏิบัติการลินุกซ์ได้มีการกำหนดสัญญาณต่างๆ ซึ่งคล้ายเหมือนกับระบบปฏิบัติการยูนิกซ์. เมื่อโพรเซสได้โพรเซสนั่นๆ ได้รับสัญญาณหนึ่งจะมีการตอบสนองต่อสัญญาณนั้นๆ โดยปริยาย. ตารางที่ 5.1 แสดงรายการสัญญาณทั่วๆ ไปที่ซักกัน.

ตารางที่ 5.1: สัญญาณต่างๆ และหมายเลขอารบิกที่กำหนดโดยระบบปฏิบัติการ

สัญญาณ	หมายเลข	การตอบสนอง	คำอธิบาย
SIGHUP	1	Term	รับรู้การ hangup จากเทอร์มินอล ที่ควบคุมอยู่หรือสัญญาณการควบคุม โพรเซส
SIGINT	2	Term	ยกยั้งจากคีย์บอร์ด
SIGQUIT	3	Core	จบการทำงานจากคีย์บอร์ด
SIGILL	4	Core	คำสั่งปฏิบัติการที่ไม่ถูกต้อง
SIGABRT	6	Core	ทำให้ล้มเหลวจากชิสเต็มคอต abort
SIGFPE	8	Core	ข้อผิดพลาด (exception) แบบ floating point
SIGKILL	9	Term	สัญญาณ kill
SIGSEGV	11	Core	การ อ้าง อิง หน่วย ความจำ ที่ เป็น โมฆะ
SIGPIPE	13	Term	การส่งต่อข้อมูลให้ไปที่ไม่ตัวรับ ข้อมูลต่อ (broken pipe)
SIGALRM	14	Term	การปลุกจากชิสเต็มคอต alarm
SIGTERM	15	Term	สัญญาณสิ้นสุดการทำงาน
SIGUSR1	30,10,16	Term	สัญญาณกำหนดโดยผู้ใช้ 1
SIGUSR2	31,12,17	Term	สัญญาณกำหนดโดยผู้ใช้ 2
SIGCHLD	20,17,18	Ign	โพรเซสลูกถูกหยุดหรือสิ้นสุดการทำงาน

ต่อหน้าคัดไป

ต่อจากหน้าที่แล้ว

สัญญาณ	หมายเลข	การตอบสนอง	คำอธิบาย
SIGCONT	19,18,25		กระทำการต่อไปถ้าหยุดอยู่
SIGSTOP	17,19,23	Stop	หยุดโปรแกรม
SIGTSTP	18,20,24	Stop	หยุดการพิมพ์จากเทอร์มินอล

การตอบสนองโดยปริยายมีหลายประเภทเช่น

- Term

ลิ้นสุดโปรแกรม. การลิ้นสุดโปรแกรมนี้ไม่ได้หมายถึงโปรแกรมจะการทำงานโดยสมบูรณ์แบบแต่หมายถึงโปรแกรมที่ตอบสนองนั้นจะลิ้นสุดการกระทำการทันทีไม่ว่างานที่ทำอยู่นั้นจะเสร็จบริบูรณ์หรือไม่ก็ตาม.

การจบการทำงานโดยสมบูรณ์หมายถึงโปรแกรมออกสถานะการกระทำการสิ่งต่างๆที่จำเป็นก่อนที่จะจบการทำงาน.

- Ign

เป็นการตอบสนองโดยเพิกเฉยต่อสัญญาณที่ได้รับ.

- Core

ตอบสนองโดยการลิ้นสุดโปรแกรมและดัมป์ (dump) เนื้อหาของหน่วยความจำที่โปรแกรมนั้นใช้ลงไฟล์ชื่อว่า core. โดยทั่วไปเรียกว่า core dump.

- Stop

หยุดการทำงานของโปรแกรมชั่วคราว. โปรแกรมที่หยุดการทำงานนี้สามารถทำให้ทำงานต่อได้.

ตัวอย่างเช่นเมื่อโปรแกรมได้รับสัญญาณ SIGINT, โปรแกรมนั้นก็จะยกเลิกการทำงานโดยปริยาย. ถ้าโปรแกรมนั้นมีความสามารถดักจับรับสัญญาณที่ได้ก็จะสามารถกระทำการอื่นๆที่ไม่ใช่การตอบสนองโดยปริยายก็ได้. สำหรับสัญญาณโดยทั่วๆไป, โปรแกรมที่ได้รับสัญญาณนั้นสามารถดัก, บล็อกหรือเพิกเฉยการตอบสนองที่กำหนดไว้ได้. สัญญาณ SIGKILL และ SIGSTOP เป็นสัญญาณที่ไม่สามารถดัก, บล็อกหรือเพิกเฉยการตอบสนองที่กำหนดไว้ได้. กล่าวคือถ้าโปรแกรมได้โปรแกรมนั้นได้รับสัญญาณ SIGKILL ก็จะลิ้นสุดการทำงานทันทีเสมอโดยไม่มีข้อยกเว้น. ส่วนโปรแกรมที่ได้รับสัญญาณ SIGSTOP ก็จะหยุดการทำงานชั่วคราวเสมอโดยไม่มีข้อยกเว้นเช่นกัน. ตัวอย่างการส่งสัญญาณ SIGSTOP จากชีลด์ (C-c) ได้แสดงไปแล้วในตอนต้น.

สัญญาณ SIGINT สามารถส่งได้โดยการกดคีย์ C-c จากเทอร์มินัล, ใช้ในการยกเลิกการทำงานของจ็อบแบบ foreground. ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 5.14: การส่งสัญญาณ SIGINT ให้โปรแกรมที่ซื้อๆด้วย C-c

```
$ cat.↵
'cat' will repeat what you typed from standard input.↵
'cat' will repeat what you typed from standard input
Now we are going to press C-c.↵
Now we are going to press C-c
[Ctrl]+C
$ █
```

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นการยกเลิกการทำงาน, “ไม่ใช่การจบการทำงานอย่างถูกต้อง. ในกรณีของโปรแกรม cat จะเรียกว่าจบการทำงานบริบูรณ์ก็ต่อเมื่อไม่มีข้อมูลป้อนให้โปรแกรม cat อีกต่อไป. กล่าวคือเมื่อได้รับอักขระควบคุม EOT (End Of Transmission) คือกด C-d.

โดยทั่วไปผู้ใช้สามารถใช้คีย์ C-c ส่งสัญญาณ SIGINT เพื่อยกเลิกการทำงานของโปรแกรม foreground ต่างๆได้. แต่โปรแกรมก็มีสิทธิ์ที่จะเพิกเฉยการรับกวนของสัญญาณ SIGINT ได้โดยการดักสัญญาณ SIGINT และกระทำสิ่งที่โปรแกรมกำหนดไว้. ตัวอย่าง เช่นถ้าผู้ใช้โปรแกรมเครื่องคิดเลข bc แล้วกด C-c เพื่อยกเลิกการใช้งาน, ตัวโปรแกรม bc จะดักสัญญาณ SIGINT และแสดงข้อความการใช้งานที่ถูกต้องทางหน้าจอ แทนที่จะจบกระบวนการลงครร.

ตัวอย่างที่ 5.15: โปรแกรมที่ดักสัญญาณ SIGINT

```
$ bc -l
bc 1.06
Copyright 1991-1994, 1997, 1998, 2000 Free Software Foundation, Inc.
This is free software with ABSOLUTELY NO WARRANTY.
For details type 'warranty'.
pi = 4*a(1)
r = 2.5
area = pi * r^2
area
19.63495408493620774025
4*a(1) * 2.5^2
19.63495408493620774025
[Ctrl]+C
(interrupt) use quit to exit.
quit
$ ■
```

ตามตัวอย่างที่แสดงไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าสัญญาณบางอย่างผู้ใช้สามารถส่งได้โดยใช้ key binding เช่น C-c, C-z. แต่สำหรับการส่งสัญญาณโดยทั่วไปแล้วผู้ใช้ทำได้โดยใช้คำสั่ง kill โดยส่งโพรเซส ID เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง. ผู้ใช้สามารถหาโพรเซส ID ได้จากคำสั่ง ps หรือ pgrep ที่ได้แนะนำไปแล้ว (5.1).

โดยปกติคำสั่ง kill จะเป็นการทำให้โพรเซสหรือจ็อบที่ระบุสิ้นสุดการทำงาน. ในหลักการแล้ว kill จะเป็นตัวส่งสัญญาณ SIGTERM เพื่อให้โพรเซสหรือจ็อบที่ต้องการหยุดการทำงาน. ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 5.16: การใช้คำสั่ง kill โดยระบุหมายเลขโพรเซส

```
$ emacs &
[1] 4362
$ kill 4362
```

แทนที่จะระบุหมายเลขโพรเซสเราอาจระบุหมายเลขจ็อบแทนก็ได้เช่น

ตัวอย่างที่ 5.17: การใช้คำสั่ง kill โดยระบุหมายเลขอื่น

```
$ emacs &↓
[1] 4410
$ kill %1↓
```

นอกจากสัญญาณ SIGTERM แล้ว, โปรแกรม kill ยังสามารถส่งสัญญาณอื่นๆ ให้โปรแกรมได้ด้วย. รายการสัญญาณที่โปรแกรม kill ส่งได้ใช้ตัวเลือก -1 ในการแสดง.

ตัวอย่างที่ 5.18: ใช้คำสั่ง kill และดูชื่อสัญญาณต่างๆ

```
$ kill -1↓
 1) SIGHUP      2) SIGINT      3) SIGQUIT      4) SIGILL
 5) SIGTRAP     6) SIGABRT     7) SIGBUS       8) SIGFPE
 9) SIGKILL     10) SIGUSR1    11) SIGSEGV     12) SIGUSR2
13) SIGPIPE     14) SIGALRM     15) SIGTERM     17) SIGCHLD
18) SIGCONT     19) SIGSTOP     20) SIGTSTP     21) SIGTTIN
22) SIGTTOU     23) SIGURG      24) SIGXCPU     25) SIGXFSZ
26) SIGVTALRM   27) SIGPROF    28) SIGWINCH   29) SIGIO
30) SIGPWR      31) SIGSYS      32) SIGRTMIN   33) SIGRTMIN+1
34) SIGRTMIN+2  35) SIGRTMIN+3  36) SIGRTMIN+4  37) SIGRTMIN+5
38) SIGRTMIN+6  39) SIGRTMIN+7  40) SIGRTMIN+8  41) SIGRTMIN+9
42) SIGRTMIN+10 43) SIGRTMIN+11 44) SIGRTMIN+12 45) SIGRTMIN+13
46) SIGRTMIN+14 47) SIGRTMIN+15 48) SIGRTMAX-15 49) SIGRTMAX-14
50) SIGRTMAX-13 51) SIGRTMAX-12 52) SIGRTMAX-11 53) SIGRTMAX-10
54) SIGRTMAX-9  55) SIGRTMAX-8  56) SIGRTMAX-7  57) SIGRTMAX-6
58) SIGRTMAX-5  59) SIGRTMAX-4  60) SIGRTMAX-3  61) SIGRTMAX-2
62) SIGRTMAX-1  63) SIGRTMAX
```

ในกรณีที่ kill ไม่สามารถสื่อสารการทำงานของโปรแกรมที่ต้องการได้, ผู้ใช้สามารถส่งสัญญาณ SIGKILL ด้วยอาร์กิวเมนต์ -9 หรือ -SIGKILL ซึ่งมีความหมายเหมือนกัน. สัญญาณนี้ใช้สำหรับฆ่าโปรแกรมที่ผิดปกติ เช่น โปรแกรมที่ไม่ตอบสนองการทำงาน. เนื่องจาก SIGKILL เป็นสัญญาณที่โปรแกรมไม่สามารถปฏิเสธได้, เมื่อโปรแกรมได้รับสัญญาณ SIGKILL แล้ว, ตัวโปรแกรมนั้นจะสิ้นสุดการทำงานแน่นอน.

การใช้คำสั่ง kill ฆ่าโปรแกรมต้องรู้โปรแกรม ID ของโปรแกรมที่ต้องการก่อนจึงจะใช้ส่งสัญญาณหาโปรแกรมนั้นๆ ได้. ในความเป็นจริง, ผู้ใช้ต้องค้นหาโปรแกรม ID ด้วยคำสั่ง ps หรือ pgrep เอง. เมื่อรู้โปรแกรม ID แล้วจึงสามารถใช้คำสั่ง kill ส่งสัญญาณ. บางคิสท์ ริบิวชันอาจมีคำสั่ง pkill ซึ่งรวมการทำงานของคำสั่ง kill กับ grep เข้าด้วยกัน ให้ส่งสัญญาณให้โปรแกรมที่ต้องการโดยระบุชื่อหรือ regular expression. คำสั่ง pkill จะมีตัวเลือกส่วนใหญ่เหมือนกับคำสั่ง pgrep.

□ pkill อ้างอิงหน้า 402

คำสั่งที่เกี่ยวกับการส่งสัญญาณอีกตัวหนึ่งคือ killall ใช้ส่งสัญญาณให้โปรแกรมทุกตัวที่ต้องการโดยระบุชื่อโปรแกรม. จะต่างกับคำสั่ง pkill ที่ไม่สามารถใช้ regular expression. คำสั่ง killall สำหรับระบบปฏิบัติการยูนิฟอร์ม ที่ไม่ใช้ลินุกซ์อาจจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากคำสั่ง killall ในลินุกซ์. เช่นในระบบปฏิบัติการ Solaris, คำสั่ง killall ด้วย root จะทำลายโปรแกรมทุกตัวในระบบตามคำแปลของชื่อคำสั่ง.

□ killall อ้างอิงหน้า 402

5.4 ທຣັພຍາກຣ

คำว่า “ທຣັພຍາກຣ” ในภาษาไทยอาจจะฟังดูແປລັກ ຈະສໍາຮັບໜັງສືອຄອມພິວເຕອຣ. ຄໍາຈະເຂີຍເປັນພາຍາອັກຄຸນຈະໃຫ້ຄໍາວ່າ resource ທີ່ໜ້າຍດຶງທຣັພຍາກຣອງເຄົ່ອງຄອມພິວເຕອຣໄດ້ເຊັ່ນ ເວລາທີ່ໜ່ວຍປະມາລຸຜລໃຫ້ໄປກັນໂປຣເສທິ່ງໆ, ແນວຍຄວາມຈຳຈັງທີ່ໃຫ້ໄປ, ພື້ນທີ່ຂອງອາຮົດດິສົກ ເປັນຕົ້ນ. ເຄົ່ອງແນລເປັນຕົວທີ່ຄວບຄຸມການໃຫ້ທຣັພຍາກຣຕ່າງໆ ຈົງໂປຣເສເພື່ອໃຫ້ຮັບທັງຮັບທຳງານໄດ້ອ່າຍໆມີປະສິທິກາພ.

ລິນຸກ໌ເປັນຮັບປັບຕິການແນບມັດທີ່ຍຸສເຊອຣ, ມັດຕິທາງສົກ ສາມາດຄົມໂປຣເສທາຍ ຖ້ວາທຳງານໃນເວລາເດືອກກັນ. ບາງໂປຣເສໃຫ້ທຣັພຍາກຣມາກ, ບາງໂປຣເສໃຫ້ທຣັພຍາກຣນ້ອຍແຕກຕ່າງກັນໄປ. ຄຳສັ່ງ ps ສາມາດຄູທຣັພຍາກຣທີ່ໂປຣເສທິ່ງໆໃຫ້ໄປໄດ້ເຊັ່ນ ເປົ້ອງເຊັ່ນຕົກໃຫ້ຈານໜ່ວຍປະມາລຸຜລໃນຂ່າງເວລາສັ້ນໆ (CPU), ແນວຍຄວາມຈຳທີ່ໃຫ້ໄປກັນໂປຣເສ ໣ັ້ນ. ແຕ່ສໍາຫັນການດູກການໃຫ້ທຣັພຍາກຣຕ່າງໆໃນຮັບທຳນ້ອງເວລາ (real time) ມັກຈະໃຫ້ຄຳສັ່ງ top ເພວະຈະແສດງການໃຫ້ທຣັພຍາກຣຕ່າງໆທີ່ສໍາຄັ້ນ ຈົງໂປຣສາມລຳດັບເປົ້ອງເຊັ່ນຕົກໃຫ້ຈານໜ່ວຍປະມາລຸຜລ.

5.4.1 ຄຳສັ່ງ top

PID	USER	PR	NI	VIRT	RES	SHR	S	%CPU	%MEM	TIME+	COMMAND
7886	poonlap	16	0	84592	38m	51m	R	14.6	4.4	0:10.82	thunderbird-bin
7610	root	16	0	178m	29m	155m	R	9.6	3.4	2:45.69	X
7750	poonlap	15	0	22220	10m	17m	S	0.7	1.2	0:05.82	metacity
8748	poonlap	15	0	15548	9608	12m	S	0.7	1.1	0:00.66	emacs
7766	poonlap	15	0	20592	12m	15m	S	0.3	1.5	0:02.70	gnome-panel
7805	poonlap	15	0	28676	13m	23m	S	0.3	1.6	0:05.72	wnck-applet
7807	poonlap	15	0	17760	10m	14m	S	0.3	1.2	0:01.30	stickynotes_app
7824	poonlap	15	0	32188	15m	24m	S	0.3	1.8	0:05.03	gnome-terminal
1	root	16	0	1440	496	1284	S	0.0	0.1	0:04.11	init
2	root	34	19	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	ksoftirqd/0
3	root	5	-10	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.05	events/0
4	root	5	-10	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.03	kblockd/0
5	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	pdflush
6	root	15	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	pdflush
8	root	12	-10	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	aio/0
7	root	25	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	kswapd0
9	root	25	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	jfsIO

ຮູບທີ 5.3: ຄຳສັ່ງ top ແສດງໂປຣເສຕ່າງໆ ແລະທຣັພຍາກຣທີ່ໃຫ້.

ຄຳສັ່ງ top ເປັນໂປຣແກຣມທີ່ໃຫ້ເຖິງມິນລ້ອ້າງແສດງຜລຈະອັບເດທຂ້ອມຸລຖາງໜ້າຈອງທຸກໆ 3 ວິນາທີ່ໂດຍປະຍາຍ. ຂ້ອມຸລໃນບຣທັດແຮກເປັນຂ້ອມຸລໂຫລດໂດຍເຈລື່ອ (load average) ຂອງຮັບທີ່ໜ້າມີອັນກັນຜລລັບພົບຂອງຄຳສັ່ງ uptime. ບຣທັດທີ່ 2 ແສດງຈຳນວນໂປຣເສ ແລະສຕານະຕ່າງຂອງໂປຣເສໄດ້ແກ່

- ຈຳນວນໂປຣເສທີ່ໜ້າມີໃນຮັບທັດ (Tasks)

- จำนวนโปรแกรมที่อยู่ในรันคิว (running). ถ้ามีจำนวนโปรแกรมอยู่ในรันคิวมาก جداทำให้ค่าโหลดโดยเฉลี่ยสูง.
- จำนวนโปรแกรมที่กำลังรอทำงานต่อไป (sleeping)
- จำนวนโปรแกรมที่หยุดชั่วคราว (stopped) คือโปรแกรมที่ได้รับสัญญาณ SIGSTOP.
- จำนวนโปรแกรม zombie.

บรรทัดที่ 3 แสดงเปอร์เซ็นต์การทำงานของหน่วยประมวลผลในช่วงที่ผ่านมาได้แก่

- user (us) เปอร์เซ็นต์การใช้หน่วยประมวลผลไปกับโปรแกรมธรรมดาที่ทำงานอยู่ใน user space.
- system (sy) เปอร์เซ็นต์การใช้หน่วยประมวลผลไปกับโปรแกรมที่ทำงานอยู่ใน kernel space.
- nice (ni) เปอร์เซ็นต์การใช้หน่วยประมวลผลไปกับโปรแกรมที่มีค่า nice ทำงานอยู่ใน user space.
- idle (id) เปอร์เซ็นต์ที่หน่วยประมวลผลไม่ได้ทำอะไร.
- iowait (wa) เปอร์เซ็นต์การใช้หน่วยประมวลผลรอให้ I/O เสร็จเรียบร้อย.
- irq (hi) เปอร์เซ็นต์การใช้หน่วยประมวลผลที่ใช้ไปกับการ interrupt ของฮาร์ดแวร์.
- softirq (si) เปอร์เซ็นต์การใช้หน่วยประมวลผลที่ใช้ไปกับการ interrupt แบบซอฟต์แวร์.

บรรทัดที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยความจำในระบบในหน่วยกิกะไบต์ได้แก่

- จำนวนหน่วยความจำจริงทั้งหมด (total).
- จำนวนหน่วยความจำที่ใช้อยู่ (used).
- จำนวนหน่วยความจำที่ยังเหลืออยู่ (free).
- จำนวนหน่วยความจำที่ใช้ไปกับ buffer cache (buffers). หน่วยความจำส่วนนี้ใช้สำหรับเก็บข้อมูลที่จะบันทึกลงในฮาร์ดดิสก์, หรือข้อมูลที่อ่านมาจากฮาร์ดดิสก์. การอ่านข้อมูลจากฮาร์ดดิสก์จะใช้เวลานานเมื่อเทียบกับการอ่านข้อมูลจากหน่วยความจำ. ดังนั้นเครื่องเนลจึงใช้เนื้อที่หน่วยความจำส่วนนี้ช่วยทุนเวลา I/O ที่จะเกิดกับฮาร์ดดิสก์.
- จำนวนหน่วยความจำที่ใช้ไปกับ page cache (cached) คือ cache ของ page ที่แมปไว้กับไฟล์. ข้อมูลนี้อยู่ในบรรทัดที่ห้าแต่เป็นข้อมูลการใช้งานหน่วยความจำ.

cache ►

การเก็บข้อมูลบางอย่างไว้ช่วยคราวเพื่อความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลนั้นภายหลัง. ถ้าใช้ค่าว่า cache อย่างเดียวไม่สามารถบอกได้ว่าเป็น cache ของอะไร. ลิ้นกุซซ์เคอร์เนลให้หน่วยความจำในการ cache ข้อมูลหลายอย่างเช่น buffer cache, page cache, inode cache, directory cache และ swap cache.

บรรทัดที่ 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ swap ในระบบ. Swap เป็นพื้นที่ในฮาร์ดดิสก์ ใช้เก็บข้อมูลแทนหน่วยความจำ. ตัวอย่างการใช้ swap ของเครื่องแล้วในกรณีที่มีข้อมูลบางอย่างในโปรเซสที่ไม่มีความจำเป็นต้องอยู่ในหน่วยความจำจริงก็จะเก็บไว้ใน swap (ฮาร์ดดิสก์) แทนไม่ให้เปลืองที่โดยใช้เหตุเป็นต้น. หน่วยความจำที่ไปอยู่ใน swap นี้เรียกว่าถูก swap out ถ้ามีการเรียกข้อมูลจาก swap เข้าไปในหน่วยความจำใหม่ก็เรียกว่า swap in

- จำนวน swap ที่มีอยู่ในระบบ (total).
- จำนวน swap ที่ใช้ไป (used).
- จำนวน swap ที่ยังเหลืออยู่ (free).

ตั้งจากสถิติโดยรวมของระบบแล้วก็จะเป็นรายงานการใช้ทรัพยากร่าง ๆ ของโปรเซส โดยเรียงตามลำดับโปรเซสที่ใช้งานหน่วยความจำมาก. ถ้าต้องการจะออกจากโปรแกรม top ให้กดคีย์ “q” หมายถึง quit ก็จะจบการทำงานแสดงเซลล์พร้อมต่อไป.

รายละเอียดการใช้ทรัพยากรของโปรเซสจะคล้ายเมื่อเทียบกับผลลัพธ์ของคำสั่ง ps เช่น PID, USER, PR, NI เป็นต้น. ส่วนที่ต้องอธิบายเพิ่มเติมได้แก่

- **VIRT**

หน่วยความจำเสมือนที่โปรเซสใช้ในหน่วยของ kB ประกอบด้วยจำนวนหน่วยความจำที่ใช้ไปกับ code, data, shared library และ page ที่ถูก swap out ออกไป.

$$\text{VIRT} = \text{SWAP} + \text{RES}.$$

- **RES**

ได้แก่หน่วยความจำ Resident Size ในหน่วย kB ได้แก่หน่วยความจำจริงที่ไม่ได้ swap out. RES = CODE + DATA.

- **SHR**

Shared memory ได้แก่หน่วยความจำที่ใช้ร่วมกันระหว่างโปรเซสในหน่วย kB.

5.4.2 กลุ่มการแสดงผลของคำสั่ง top

คำสั่ง top จะแสดงผลโดยใช้หน้าต่างเทอร์มินอลและหน้าต่างที่แสดงในรูปที่ 5.3 เป็นเพียง 1 ใน 4 ของกลุ่มแสดงผลที่เตรียมและคอลัมน์ต่าง ๆ ที่แสดงในแต่ละกลุ่มจะแยกແ喋งไว้ไม่เหมือนกันแล้วแต่จุดประสงค์ของกลุ่มแสดงผล. กลุ่มแสดงผลมีดังนี้

1. **Def (Default)** กลุ่มนี้เป็นหน้าต่างโดยปริยายใช้แสดงรายละเอียดโปรเซสต่างๆ ตามลำดับโดยเน้นเปอร์เซ็นต์การใช้งานหน่วยประมวลผลเป็นหลัก.
2. **Job** สำหรับแสดงผลเน้นจ็อบ. จะแสดงโปรเซสตามลำดับโปรเซส ID จากมากไปน้อยโดยปริยาย. คอลัมน์ต่างๆ ที่แสดงไม่ต่างจากกลุ่ม Def มากนัก. ข้อมูลที่แสดงแทนหรือเพิ่มเข้ามาได้แก่ PPID, UID และ SWAP.

 swap ทำงานกลับกัน cache.

PID	PPID	TIME+	%CPU	%MEM	PR	NI	S	VIRT	SWAP	RES	UID	COMMAND
16370	16368	0:00.00	0.0	0.1	25	0	R	12756	11m	980	1000	xpidl
16368	16367	0:00.00	0.0	0.1	25	0	R	1948	1144	804	1000	gmake
16367	16366	0:00.00	0.0	0.1	21	0	S	2044	1144	900	1000	sh
16366	16365	0:00.00	0.0	0.1	21	0	S	1948	1156	792	1000	gmake
16365	16364	0:00.00	0.0	0.1	21	0	S	2044	1144	900	1000	sh
16364	15637	0:00.00	0.0	0.1	21	0	S	1948	1156	792	1000	gmake
15966	15920	0:00.05	0.3	0.1	16	0	R	1992	940	1052	1000	top
15920	7800	0:00.00	0.0	0.1	15	0	S	2240	956	1284	1000	bash
15764	7863	0:00.00	0.0	4.3	16	0	S	70132	30m	38m	1000	thunderbird-bin
15637	15636	0:00.00	0.0	0.1	16	0	S	2044	1144	900	1000	sh
15636	14555	0:00.00	0.0	0.1	16	0	S	1948	1140	808	1000	gmake
14555	14553	0:00.00	0.0	0.1	16	0	S	2044	1148	896	1000	sh
14553	13332	0:00.01	0.0	0.1	19	0	S	2080	1228	852	1000	gmake
13593	13534	0:00.00	0.0	0.1	16	0	S	2236	996	1240	0	bash
13534	8202	0:00.00	0.0	0.1	17	0	S	2184	1212	972	0	su
13332	7802	0:00.03	0.0	0.1	16	0	S	2080	1240	840	1000	make
13320	7745	0:00.16	0.3	0.8	15	0	S	45644	37m	7208	1000	xmms

รูปที่ 5.4: กลุ่มการแสดงผล Job ของคำสั่ง top.

- **PPID** โปรเซส ID ของโปรเซสพ่อแม่.
  - **UID** ยูสเซอร์ ID.
  - **SWAP** แสดงหน่วยความจำของโปรเซสที่ถูก swap out จากหน่วยความจำ เสมือนในหน่วย kB.
3. **Mem (Memory)** กลุ่มแสดงผลที่เน้นสำหรับข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยความจำโดยเฉพาะ.
รายการโปรเซสจะเรียงลำดับตามค่า %MEM ซึ่งได้แก่จำนวนหน่วยความจำจริงที่ใช้. รายละเอียดที่แสดงเพิ่มเติมในกลุ่มนี้ได้แก่
- **CODE** หน่วยความจำจริงที่ใช้สำหรับส่วนที่เป็น code. รู้จักกันในอีกชื่อว่า *Text Resident Set (TRS)*.
  - **nFLT** จำนวน major page fault ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเขียนหรืออ่าน address ที่ไม่ได้อยู่หน่วยความจำแต่อยู่ในาร์ดดิสก์.
  - **nDRT** จำนวน dirty page ได้แก่หน่วยความจำที่ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลง ต้องบันทึกลงในอาร์ดดิสก์.
4. **Usr (User)** กลุ่มแสดงผลเน้นข้อมูลที่เกี่ยวกับยูสเซอร์โดยเรียงลำดับโปรเซสตามชื่อยูสเซอร์. รายละเอียดที่เพิ่มเข้ามาได้แก่
- **RUSER** ยูสเซอร์จริงที่เป็นเจ้าของโปรเซส.
  - **TTY** ชื่อเทอร์มินอลควบคุมโปรเซส.

การเปลี่ยนกลุ่มการแสดงผลทำได้โดยการกดคีย์ “G” แล้วกดเลข 1 ถึง 4 ตามกลุ่มที่ต้องการแสดง. ถ้าต้องการแสดงหน้าต่างทั้ง 4 แบบพร้อมๆ กันให้กดคีย์ “A”. မุบນช้าย

PID	%MEM	VIRT	SWAP	RES	CODE	DATA	SHR	nFLT	nDRT	S	PR	NI	%CPU	COMMAND
7831	4.8	69672	25m	42m	68	67m	42m	298	0	S	15	0	0.0	firefox-bin
7835	4.8	69672	25m	42m	68	67m	42m	0	0	S	16	0	0.0	firefox-bin
7836	4.8	69672	25m	42m	68	67m	42m	0	0	S	16	0	0.0	firefox-bin
7838	4.8	69672	25m	42m	68	67m	42m	0	0	S	16	0	0.0	firefox-bin
7859	4.3	68084	28m	38m	68	66m	43m	265	0	S	15	0	0.0	thunderbird-bin
7863	4.3	68084	28m	38m	68	66m	43m	0	0	S	16	0	0.0	thunderbird-bin
7864	4.3	68084	28m	38m	68	66m	43m	0	0	S	16	0	0.0	thunderbird-bin
7866	4.3	68084	28m	38m	68	66m	43m	0	0	S	16	0	0.0	thunderbird-bin
7610	3.2	175m	147m	27m	1708	174m	154m	25	0	S	15	0	59.1	X
7740	2.0	28772	10m	17m	588	27m	18m	31	0	S	15	0	0.0	nautilus
7747	2.0	28772	10m	17m	588	27m	18m	0	0	S	16	0	0.0	nautilus
7748	2.0	28772	10m	17m	588	27m	18m	0	0	S	16	0	0.0	nautilus
7773	2.0	28772	10m	17m	588	27m	18m	0	0	S	16	0	0.0	nautilus
7774	2.0	28772	10m	17m	588	27m	18m	0	0	S	15	0	0.0	nautilus
7775	2.0	28772	10m	17m	588	27m	18m	0	0	S	15	0	0.0	nautilus
7779	2.0	28772	10m	17m	588	27m	18m	0	0	S	15	0	0.0	nautilus
7781	1.5	28224	14m	13m	72	27m	23m	3	0	R	15	0	0.0	wnc-applet

รูปที่ 5.5: กลุ่มการแสดงผล Mem ของคำสั่ง top.

PID	PPID	UID	USER	RUSER	TTY	TIME+	%CPU	%MEM	S	COMMAND
1	0	0	root	root	?	0:04.11	0.0	0.1	S	init
2	1	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	ksoftirqd/0
3	1	0	root	root	?	0:00.01	0.0	0.0	S	events/0
4	3	0	root	root	?	0:00.05	0.0	0.0	S	kblockd/0
5	3	0	root	root	?	0:00.16	0.0	0.0	S	pdflush
6	3	0	root	root	?	0:00.18	0.0	0.0	S	pdflush
8	3	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	aio/0
7	1	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	kswapd0
9	1	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	jfsIO
10	1	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	jfsCommit
11	1	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	jfsSync
12	3	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	xfslogd/0
13	3	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	xfsdataad/0
14	1	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	xfsbufd
15	1	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	kseriod
16	1	0	root	root	?	0:00.00	0.0	0.0	S	scsi_eh_0
149	1	0	root	root	?	0:00.11	0.0	0.0	S	khubd

รูปที่ 5.6: กลุ่มการแสดงผล Usr ของคำสั่ง top.

ของหน้าจอจะแสดงหน้าต่างปัจจุบันที่เลือกอยู่. ถ้ามีการติดต่อกับโปรแกรม top จะถือว่าเป็นการกระทำกับหน้านั้น. ถ้าต้องการเปลี่ยนหน้าต่างที่เลือกอยู่เป็นหน้าต่างอื่นให้กดคีย์ “a”.

5.4.3 คำสั่งในโปรแกรม top

โปรแกรม top เป็นโปรแกรมแบบโต้ตอบ, ผู้ใช้สามารถกดคีย์ต่อไปนี้กระทำการต่างๆ ได้. คำสั่งเหล่านี้ใช้ได้กับหน้าต่างกลุ่มการแสดงผลทุกแบบ.

```

1:Def - 00:08:07 up 9:23, 5 users, load average: 0.28, 0.23, 0.18
Tasks: 85 total, 1 running, 84 sleeping, 0 stopped, 0 zombie
Cpu(s): 4.7% us, 0.3% sy, 0.0% ni, 95.0% id, 0.0% wa, 0.0% hi, 0.0% si
Mem: 903544k total, 895492k used, 8052k free, 91976k buffers
Swap: 505848k total, 0k used, 505848k free, 520460k cached

1 PID USER PR NI VIRT RES SHR S %CPU %MEM TIME+ COMMAND
 7623 root 15 0 205m 48m 154m S 3.0 5.5 40:23.50 X
11703 poonlap 15 0 117m 53m 38m S 1.0 6.0 2:35.09 firefox-bin
7865 poonlap 15 0 33472 16m 24m S 0.3 1.9 0:20.34 gnome-terminal

2 PID PPID TIME+ %CPU %MEM PR NI S VIRT SWAP RES UID COMMAND
31581 31534 0:03.75 0.3 2.5 15 0 S 33576 10m 22m 1000 acoread
31534 7865 0:00.00 0.0 0.2 15 0 S 2432 1072 1360 1000 bash
27353 27347 0:00.12 0.3 0.1 16 0 R 1916 848 1068 1000 top

3 PID %MEM VIRT SWAP RES CODE DATA SHR nFLT nDRT S PR NI %CPU COMMAND
11703 6.0 117m 64m 53m 68 117m 38m 63 0 S 15 0 1.0 firefox-bin
7623 5.5 205m 157m 48m 1708 204m 154m 27 0 S 15 0 3.0 X
23079 4.9 111m 68m 42m 68 111m 51m 10 0 S 16 0 0.0 thunderbird-
31581 2.5 33576 10m 22m 6976 25m 24m 315 0 S 15 0 0.3 acoread

4 PID PPID UID USER RUSER TTY TIME+ %CPU %MEM S COMMAND
7623 7622 0 root root ? 40:23.50 3.0 5.5 S X
7218 1 0 root root ? 0:00.00 0.0 0.4 S jserver
7622 7620 0 root root ? 0:00.01 0.0 0.3 S gdm
7620 1 0 root root ? 0:00.00 0.0 0.2 S gdm

```

รูปที่ 5.7: หน้าจอ top เมื่อแสดงหน้าต่าง 4 แบบพร้อมๆกัน.

- “q” จบการทำงาน.
- “h” แสดงหน้าจอช่วยเหลือ. การออกจากหน้าจอช่วยเหลือให้กดคีย์ได้ ๆ.
- “z” ใช้สีในการแสดงผล. ถ้ากด “Z” จะแสดงคำอธิบายสั้น ๆ ก่อนแล้วใช้สีตามภายหลัง. ถ้าต้องการเลิกใช้สีให้กด “z” อีกที.
- “b” แสดงบรรทัดโปรดเซสที่อยู่ในรันคิว (สถานะ R) ให้มีสีพื้นหลังกับสีตัวอักษรกลับกัน. ในกรณีจะทำให้เห็นโปรดเซสสถานะ R เด่นชัดขึ้น.
- “B” แสดงบรรทัดโปรดเซสที่สถานะ R และค่าสถิติโดยรวมต่าง ๆ ด้วยตัวหนา.
- “l” ช่อง/แสดง บรรทัดแรกที่เป็นผลลัพธ์ของ uptime.
- “t” ช่อง/แสดง บรรทัดสถิติจำนวนโปรดเซสแบบต่าง ๆ.
- “m” ช่อง/แสดง บรรทัดที่เกี่ยวกับหน่วยความจำและ swap.
- “u” แสดงโปรดเซสของยูสเซอร์ที่ต้องการ. ให้ผลเหมือนกับการสั่งคำสั่งด้วยตัวเลือก -u user.
- “n” หรือ “#” ระบุจำนวนโปรดเซสที่ต้องการดู.
- “d” หรือ “s” ตั้งช่วงเวลาการแสดงผลในแต่ละครั้งในหน่วยวินาที. คำสั่ง top จะแสดงผลทุก ๆ 3 วินาทีโดยปริยาย. การตั้งช่วงเวลาการแสดงผลสามารถทำได้ด้วยตัวเลือก -d seconds เช่นกัน.
- “W” เจียนไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นในไฟล์. การปรับแต่งโปรแกรมต่าง ๆ เช่น สี ฯลฯ จะเขียนเก็บไว้ในไฟล์ /.toprc และใช้ได้ใหม่ครั้งหน้า.

- “R” เรียกลำดับจากน้อยไปหามาก. คำสั่ง top จะเรียกลำดับโปรเซสตามคอลัมน์ที่จัดลำดับอยู่จากค่ามากไปหาน้อยโดยปริยาย.
- “F” เพิ่ม/ลด คอลัมน์ข้อมูลที่ต้องการแสดง. หลังจากที่กดคีย์ “F” แล้วจะเปลี่ยนเป็นหน้าจอให้เลือกคอลัมน์ที่ต้องแสดง.
- “O” จัดลำดับคอลัมน์ที่ต้องการแสดงก่อนหลังตามต้องการ.
- “F” เลือกคอลัมน์ที่ต้องการให้เรียงลำดับรายการโปรเซส. เช่นถ้าคอลัมน์ %CPU เป็นคอลัมน์สำหรับเรียงลำดับโปรเซสก็จะเรียงลำดับโปรเซสที่มีเปอร์เซ็นต์การใช้หน่วยประมวลผลจากมากไปหาน้อยโดยปริยาย.
- “k” (kill) ส่งสัญญาณให้กับโปรเซสเมื่อันกับคำสั่ง kill. โปรแกรม top จะตาม PID ของโปรเซสที่ต้องการส่งสัญญาณไปให้และสถานะสัญญาณที่ต้องการส่งซึ่งจะส่งสัญญาณ SIGTERM โดยปริยายถ้าไม่ระบุ.
- “r” (renice) ให้ผลเหมือนกับคำสั่ง renice ใช้เปลี่ยนค่า nice ของโปรเซสที่ต้องการ.

5.4.4 ทรัพยากรหน่วยความจำ

□ free อ้างอิงหน้า 400

ในลินุกซ์จะมีคำสั่ง free ใช้สำหรับแสดงการใช้งานหน่วยความจำโดยรวมของระบบซึ่งให้ผลคล้ายกับคำสั่ง top ในช่วงสูปการใช้งานหน่วยความจำ. สิ่งที่แตกต่างจากคำสั่ง top คือจะแสดงจำนวนหน่วยความที่หักลบส่วนที่ใช้ไปกับ buffer และ cached แสดงในตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 5.19: คำสั่ง free และการใช้งานหน่วยความจำในระบบ.

```
$ free -l
      total        used        free      shared  buffers     cached
Mem:   903544       655784       247760          0      22348     436352
-/+ buffers/cache:   197084       706460
Swap:      505848           0      505848
```

ถ้าเป็นการสั่งคำสั่งโดยไม่มีอาร์กิวเมนต์, คำสั่ง free จะแสดงจำนวนหน่วยความจำในหน่วย kB โดยปริยาย.

□ vmstat อ้างอิงหน้า 401

คำสั่งที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้งานหน่วยความจำอีกตัวได้แก่ vmstat. คำสั่ง vmstat คล้ายกับ free ที่รายงานการใช้งานหน่วยความจำโดยรวมแต่จะให้ข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในระบบด้วย.

ตัวอย่างที่ 5.20: ใช้ vmstat ตรวจสอบการทำงานของระบบ.

```
$ vmstat 10 6
procs --memory----- --swap-- -----io---- --system-- ----cpu----
 r b  swpd    free    buff  cache    si    so    bi    bo    in    cs us sy id wa
 2 0      0 239848  23404 437448    0    0    26    80 1101   853 11 1 87  1
 1 0      0 239920  23440 437580    0    0    16     4 1021  1485 10 2 86  2
```

```

0 1      0 230328 25452 438844   0   0   326     8 1071 1504 13 2 42 44
0 1      0 224952 28108 440980   0   0   476     9 1124 1055 5 2 0 94
0 1      0 220216 30396 441796   0   0   308    48 1069 851 3 0 0 97
0 1      0 216184 32752 441796   0   0   235    14 1064 787 3 1 0 96

```

รายละเอียดของคำสั่ง vmstat ได้แก่

- procs

ข้อมูลเกี่ยวกับโปรเซสในระบบว่ามีโปรเซสกี่ตัวที่อยู่ในรันคิว (r), โปรเซสที่ถูกบล็อก (b) หรืออยู่ในสภาพ sleep แบบรบกวนไม่ได้ (uninterruptible).

- memory

ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยความจำเมื่อ่อนคำสั่ง free และ top.

- swap

จำนวนหน่วยความจำที่ swap in (si) เข้ามาจากอาร์ดิสก์และ swap out (so) ออกจากหน่วยความจำจริง. หน่วยเป็น kB ต่อวินาที.

- IO

ความเร็วการเขียน (bo) อ่าน (bi) ข้อมูลหน่วยเป็น block ต่อวินาที.

โดยปรกติ 1 block มีค่า 512 ไบต์.

- system

จำนวน interrupt ต่อวินาทีที่เกิดขึ้น (in). จำนวน context switch (cs) ต่อวินาที.

- CPU

เปลอร์เซ็นต์การทำงานของหน่วยประมวลผลที่อยู่ใน user mode (us). เปลอร์เซ็นต์การทำงานของหน่วยประมวลใน kernel mode (sys). เปลอร์เซ็นต์ที่หน่วยประมวลผลว่าง (id) และเปลอร์เซ็นต์ที่หน่วยประมวลผลใช้ร่อ IO (wa).

นอกจากคำสั่ง vmstat ยังมีคำสั่งรายงานสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวกับระบบในทำนองเดียวกันได้แก่ iostat ใช้แสดงสถิติการถ่ายโอนข้อมูลของดิสก์และ mpstat ใช้แสดงสถิติเกี่ยวกับการใช้หน่วยประมวลผลซึ่งจะไม่กล่าวถึงในที่นี้.

5.5 จับเวลาการทำงานของโปรเซส

การจับเวลาการทำงานของโปรเซสเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งโดยเฉพาะเวลาที่ต้องการสำรวจเวลาที่ใช้ในการรันโปรแกรมที่สร้างขึ้นเอง. คำสั่งที่ใช้จับเวลาการทำงานของโปรเซสคือ time.

time ใช้งานหน้า 404

ตัวอย่างที่ 5.21: จับเวลาการทำงานของคำสั่ง.

```
$ time cp aowthai-5.5.92-i386-cd1.iso /mnt/usb.
```

```

real    0m45.845s
user    0m0.033s
sys     0m2.040s

```

เวลาที่ใช้ทำงานจริงตั้งแต่เริ่มทำงานจนจบ (real) ได้แก่ค่าที่แสดงในบรรทัดแรก. เวลาที่ใช้ไปจะซ้ำหรือเร็วขึ้นกับระบบตอนนั้นว่าทำงานหนักอยู่หรือไม่. ส่วนเวลาที่แสดงในบรรทัดที่สอง (user) บอกเวลาที่หน่วยประมวลผลใช้ไปกับโพรเซสใน user mode. และบรรทัดสุดท้าย (sys) แสดงเวลาที่หน่วยประมวลผลใช้ไปกับโพรเซสใน kernel mode. จากตัวอย่างข้างบนเป็นการถือปุ่มไฟล์ใหญ่ ๆ. ในกรณีนี้ทำให้รู้ว่าหน่วยประมวลใช้เวลาไปกับระบบ (kernel) มากกว่าการทำงานของโพรเซสริบง ๆ (user).

5.6 ไฟล์และโพรเซส

โพรเซสจะมีความสัมพันธ์กับไฟล์หรือไดเรกทอรีเสมอ. เมื่อโพรเซสริบมีกระทำการ, โพรเซสจะรับรู้สภาพแวดล้อมที่ทำงานอยู่ เช่น ไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่ (current working directory). , ไฟล์ที่เปิดใช้อยู่ เป็นต้น.

ไดเรกทอรีที่โพรเซสทำงานอยู่นี้สามารถตรวจสอบได้จากไฟล์ /proc/PID/cwd. cwd ย่อมาจาก current working directory.

⌚ fuser อ้างอิงหน้า 401

5.6.1 หาโพรเซสที่ใช้ไฟล์

ถ้าต้องการตรวจไฟล์ฉบับหนึ่งว่ามีโพรเซสอะไรบ้างที่ใช้ไฟล์นั้นอยู่, ให้ใช้คำสั่ง fuser โดยระบุชื่อไฟล์.

ตัวอย่างที่ 5.22: ตรวจสอบโพรเซสที่ใช้ไฟล์ /bin/bash.

```
$ fuser -uv /bin/bash
```

	USER	PID	ACCESS	COMMAND
/bin/bash	poonlap	7820	...e.	bash
	poonlap	7826	...e.	firefox
	poonlap	7848	...e.	thunderbird
	poonlap	8213	...e.	xdvi

ในกรณีนี้มีการใช้ตัวเลือก -u เพื่อให้คำสั่ง fuser (user) แสดงชื่อผู้ใช้, และตัวเลือก -v (verbose) เพื่อแสดงรายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างไฟล์กับโพรเซสที่ใช้ไฟล์นั้น. ในคอลัมน์ ACCESS เป็นรายละเอียดการใช้งานของโพรเซสต่อไฟล์ที่เกี่ยวข้องมีความหมายดังนี้.

- c: ไดเรกทอรีที่ตรวจสอบเป็นไดเรกทอรีปัจจุบันของโพรเซสนั้น ๆ.
- e: ไฟล์นั้นกำลังถูกรันอยู่.
- f: ไฟล์ถูกเปิดใช้อยู่.
- r: รูทไดเรกทอรี.
- m: ไฟล์ถูกแมปในหน่วยความจำหรือเป็น shared library.

จากตัวอย่างทำให้เรารู้ว่าโพรเซสชื่อ bash, firefox, thunderbird และ xdvi กำลังรันไฟล์ /bin/bash อยู่. นี่เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถตรวจสอบสัญญาณ์โพรเซสอะไรบ้างใช้ไฟล์ /bin/bash อยู่.

ในกรณีนี้ firefox, thunderbird และ xdvi เป็นชื่อไฟล์ในนามะไฟล์ในนามะ firefox-bin, thunderbird-bin และ xdvi-bin.

ไฟล์ที่ระบุ มีประโยชน์ใช้หาโปรเซสแบลกปลอมที่กำลังจะเข้าถึงไฟล์สำคัญ ๆ ในระบบได้.

บางครั้งเราต้องการจะ unmount พาร์ทิชันออกจากระบบไฟล์แต่ไม่สามารถ umount ได้และเกิด error ว่า “device is busy”. สาเหตุที่ไม่สามารถ umount อาจเกิดจากมีโปรเซสใช้ไฟล์ที่อยู่ในพาร์ทิชันนั้น, หรือไดเรกทอรีที่อยู่ในพาร์ทิชันนั้นเป็นไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่ของโปรเซสบางตัว. ในกรณีนี้ก็ใช้คำสั่ง fuser ตรวจสอบกับตัวเลือก -m หมายถึงต้องการตรวจสอบทั้งระบบไฟล์, ไม่ใช้ไฟล์เดียว ๆ.

ตัวอย่างที่ 5.23: หน้าปัดที่ใช้ระบบไฟล์.

```
$ eject
umount: /mnt/cdrom: device is busy
umount: /mnt/cdrom: device is busy
eject: unmount of '/dev/cdrom' failed
$ fuser -muv /mnt/cdrom.】

USER          PID ACCESS COMMAND
/mnt/cdrom/    poonlap    7941 ..c..  bash
                  poonlap    27237 f.c.m  mpg321
```

ตัวอย่างข้างบนเป็นการใช้คำสั่ง eject เพื่อเอา CD ออกจากไดร์ว์ได. คำสั่ง eject จะพยายาม unmount ก่อนแล้วดีด CD ออกมาน. แต่ในกรณีมีโปรเซสที่ใช้ไฟล์หรือไดเรกทอรี /mnt/cdrom อยู่จึงต้องใช้คำสั่ง fuser ตรวจสอบโปรเซส.

□ eject สามอิงหน้า 395

จากผลลัพธ์ของคำสั่งทำให้เรารู้ว่าไดเรกทอรี /mnt/cdrom ไม่สามารถ umount ได้ เพราะมีโปรเซส bash และ mpg321 ทำงานเกี่ยวข้องกับไดเรกทอรีนั้นอยู่. ถ้าต้องการ unmount ไดเรกทอรี /mnt/cdrom ต้องนำโปรเซสที่เกี่ยวข้องการกับไดเรกทอรีนั้น ก่อน, ซึ่งทำไดโดยการใช้คำสั่ง kill โดยรหัสโปรเซส ID ที่แสดงในผลลัพธ์ของคำสั่ง fuser. หรือถ้าไม่สนใจโปรเซสที่ใช้ไดเรกทอรี /mnt/cdrom เป็นโปรเซสอะไรแต่ต้องการจะนำโปรเซสทุกโปรเซสที่ใช้หรือเกี่ยวข้องกับไดเรกทอรีนั้นอยู่, ให้ใช้ตัวเลือก -k ประกอบกับคำสั่ง fuser.

ตัวอย่างที่ 5.24: ใช้ fuser นำโปรเซสที่ใช้ไฟล์ที่อยู่ไดเรกทอรีที่ระบุ.

```
$ fuser -k /mnt/cdrom.】
/mnt/cdrom/:          7941c 27237c
kill 27237: No such process
No automatic removal. Please use umount /mnt/cdrom
```

ในกรณีคำสั่ง fuser จะนำโปรเซส 7941 และ 27237 ตามลำดับ. แต่มี error ว่าหาโปรเซส 27237 ไม่เจอ เพราะในความเป็นจริงแล้วโปรเซส 27237 เป็นโปรแกรม mpg321 ที่รันอยู่ในเซลล์ (โปรเซส 7941) เมื่อโปรเซส 7941 ตายไปแล้วทำให้โปรเซส 27237 ตายตามไปด้วย.

ตัวเลือก -m ไม่ได้ใช้สำหรับหาโปรเซสที่ใช้ไฟล์ไดเรกทอรีที่ระบุ, แต่เป็นการหาทั้งระบบไฟล์ของไฟล์ที่ระบุ. ตัวอย่างเช่นถ้าใช้ตัวเลือก -m และระบุไดเรกทอรีจะได้ผลดังต่อไปนี้.

 _____
โปรแกรม mpg321 เป็นโปรแกรมสำหรับรับเสียงไฟล์ mp3, ogg ฯลฯ.

ตัวอย่างที่ 5.25: ผลของตัวเลือก `-m` ต่อชื่อไฟล์ที่ได้รับการเข้าถึงใน tmp.

```
$ fuser -muv /tmp
USER          PID ACCESS COMMAND
/tmp
        root      1 .rce.  init
        root      2 .rc.. ksoftirqd/0
        root      3 .rc.. events/0
        root      4 .rc.. kblockd/0
--- แสดงผลต่อไปนี้อยู่ ---
$ mount
/dev/hdb1 on / type ext3 (rw,noatime)
devfs on /dev type devfs (rw)
none on /proc type proc (rw)
none on /sys type sysfs (rw)
none on /dev/pts type devpts (rw)
/dev/hdb2 on /home type ext3 (rw,noatime)
/dev/hda3 on /mnt/hda type ext3 (rw,noatime)
none on /dev/shm type tmpfs (rw)
none on /proc/bus/usb type usbfs (rw)
/dev/cdrom on /mnt/cdrom type iso9660 (ro,noexec,nosuid,nodev,user=poonlap)
```

คำสั่ง fuser จะแสดงโปรเซสที่จริงๆ แล้วไม่ได้ใช้ไฟล์ที่อยู่ใต้ไดเรกทอรี tmp เพราะตัวเลือก `-m` หมายถึงระบบไฟล์ (พาร์ทิชัน). ในกรณีนี้, ไดเรกทอรี tmp อยู่ในพาร์ทิชัน `/dev/hdb1`, ดังนั้นคำสั่ง fuser จึงแสดงโปรเซสทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับพาร์ทิชันนั้น.

□ lsof อ้างอิงหน้า ??

คำสั่งที่คล้ายกับ fuser แต่สามารถแสดงรายละเอียดได้มากกว่าได้แก่คำสั่ง lsof. ถ้าต้องการทราบว่ามีโปรเซสอะไรบ้างที่ใช้ไฟล์ใต้ไดเรกทอรี /tmp รวมถึงไดเรกทอรีย่อย, จะใช้ตัวเลือก `+D`.

ตัวอย่างที่ 5.26: ใช้ lsof หาโปรเซสที่ใช้ไฟล์ในไดเรกทอรีที่ระบุ.

```
# lsof +D /tmp
COMMAND   PID   USER   FD   TYPE   DEVICE SIZE   NODE NAME
cannaserv 5914   root    0u  unix  0xecc81380      9957 /tmp/.iroha_unix/IROHA
cannaserv 5914   root    3u  unix  0xf7311380     6687 /tmp/.iroha_unix/IROHA
famd      7216 poonlap   4u  unix  0xf254e200     9279 /tmp/.fampnWIDy
famd      7216 poonlap   5u  unix  0xf0e58800     9437 /tmp/.famL21ZzK
--- แสดงผลต่อไปนี้อยู่ ---
```

คำสั่ง lsof จะแสดงรายละเอียดต่างๆ ในแต่ละคอลัมน์ได้แก่ ชื่อคำสั่ง (COMMAND), โปรเซส ID (PID), ชื่อผู้ใช้ (USER), file descriptor (FD), ประเภทของไฟล์ (TYPE), ประเภทดีไวซ์ (DEVICE), ขนาด (SIZE), เลข i-node (NODE) และชื่อไฟล์ (NAME).

คอลัมน์ที่น่าสนใจที่ควรรู้จักในที่นี่ได้แก่คอลัมน์ FD ซึ่งจะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับ file descriptor แบบเป็น

- cwd (current working directory) ไดเรกทอรีที่โปรเซสทำงานอยู่.
- ltx (library text) ข้อมูลของ shared library ได้แก่ส่วนที่เป็น code และ data.
- mem (memory-mapped file) ไฟล์ที่แมปไว้ในหน่วยความจำ.

- mmap (memory-mapped device) ไฟล์ดีไวส์ที่แมปไว้ในหน่วยความจำ.
- pd (parent directory) ไดเรกทอรีพ่อแม่.
- rtd (root directory) ไดเรกทอรีราก.
- txt (program text) ข้อมูลของโปรแกรมในส่วนของ code และ data.
- N ตัวเลขเฉพาะของ file descriptor. ตามด้วยอักษรต่อไปนี้บ่งบอกถึงการเข้าถึงของไฟล์นั้นได้แก่
  - r สิทธิ์การอ่าน
  - w สิทธิ์การเขียน
  - u สิทธิ์การอ่านและเขียน

คอลัมน์ TYPE แสดงประเภทของไฟล์ เช่น

- DIR (directory) ไดเรกทอรี
- REG (regular file) ไฟล์ธรรมดา
- CHR (character device) ไฟล์ดีไวซ์แบบ character.
- IPv4 (IPv4 socket) เน็ตเวิร์ก socket สื่อสารประเภท IP version 4.
- FIFO (first in first out) ไปป์
- unix (Unix domain socket) ไฟล์ socket

5.6.2 ไฟล์ที่โปรเซสใช้

ข้อมูลเกี่ยวกับโปรเซสต่าง ๆ จะอยู่ในไดเรกทอรีซึ่งเป็นโปรเซส ID ใต้ไดเรกทอรี proc. เราสามารถใช้คำสั่ง cat ดูว่าโปรเซสเหล่านั้นกำลังใช้ไฟล์อะไรอยู่ได้. แต่วิธีนี้ไม่สะดวกมากนัก เพราะเป็นการดูข้อมูลโดยตรง. คำสั่งที่อำนวยความสะดวกให้ตรวจสอบคือ lssof ที่จะแสดงไฟล์ทั้งหมดที่เปิดใช้อยู่และ

□ lssof อ้างอิงหน้า ??

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการใช้คำสั่ง lssof ตรวจสอบดูว่าโปรเซส xdvi.bin กำลังเปิดใช้ไฟล์อะไรบ้าง. ตัวเลือก -c ใช้สำหรับเลือกโปรเซสที่ขึ้นต้นด้วยอักษรที่กำหนดเป็นอาร์กิวเมนต์ของตัวเลือก.

ตัวอย่างที่ 5.27: ดูไฟล์ที่เปิดใช้โดยโปรเซส xdvi.bin ทั้งหมด.

```
$ /usr/sbin/lssof -c xdvi.bin
COMMAND   PID   USER   FD   TYPE    DEVICE   SIZE   NODE NAME
xdvi.bin  8677  poonlap  cwd     DIR        3,66   4096  587529 /home/poonlap/BOOK/
               ↴
linuxbook
xdvi.bin  8677  poonlap  rtd     DIR        3,65   4096      2 /

```

```

xdvi.bin 8677 poonlap txt REG 3,65 344180 725577 /usr/bin/xdvi.bin
xdvi.bin 8677 poonlap mem REG 3,65 90796 1313292 /lib/ld-2.3.4.so
xdvi.bin 8677 poonlap mem REG 3,65 10572 823279 /usr/X11R6/lib/X11/
    locale/lib/common/xlcDef.so.2
xdvi.bin 8677 poonlap mem REG 3,65 15480 724869 /usr/lib/libwwwsql.
so.0.1.0
xdvi.bin 8677 poonlap mem REG 3,65 8472 724849 /usr/lib/libwwwinit
    .so.0.1.0
--- แสดงผลต่อไปนี้อย่าง ---
xdvi.bin 8677 poonlap mem REG 3,65 40759 826417 /usr/X11R6/lib/libX
cursor.so.1.0
xdvi.bin 8677 poonlap mem REG 3,65 32191 826396 /usr/X11R6/lib/libX
render.so.1.2
xdvi.bin 8677 poonlap 0u CHR 136,0 2 /dev/pts/0
xdvi.bin 8677 poonlap 1u CHR 136,0 2 /dev/pts/0
xdvi.bin 8677 poonlap 2w CHR 1,3 6 /dev/null
xdvi.bin 8677 poonlap 3u unix 0xe8cdf980 10718 socket
xdvi.bin 8677 poonlap 4r REG 3,66 2361 575351 /home/poonlap/.mail
cap
xdvi.bin 8677 poonlap 5r REG 3,66 1964924 604123 /home/poonlap/BOOK/
linuxbook/linux.dvi
xdvi.bin 8677 poonlap 6r REG 3,65 14312 1204286 /var/cache/fonts/pk
/ljfour/jknappen/tc/tctt1440.600pk
xdvi.bin 8677 poonlap 7r REG 3,65 7572 923858 /var/cache/fonts/pk
/ljfour/jknappen/tc/tctt0800.600pk
xdvi.bin 8677 poonlap 8r REG 3,65 11524 923854 /var/cache/fonts/pk
/ljfour/jknappen/tc/tctt1200.600pk
xdvi.bin 8677 poonlap 9r REG 3,65 14220 923849 /var/cache/fonts/pk
/ljfour/jknappen/tc/tcrm1200.600pk
xdvi.bin 8677 poonlap 11w FIFO 0,7 10725 pipe
xdvi.bin 8677 poonlap 12r FIFO 0,7 10726 pipe

```

จะเห็นว่าโปรเซสฯ หนึ่งเปิดใช้ไฟล์หลายไฟล์ในเวลาเดียวกัน, ได้แก่ทอรีที่ทำงานอยู่, ไฟล์โปรแกรมของโปรเซส, ไปป, ไฟล์ไลบรารีที่แมปไว้ในหน่วยความจำ ฯลฯ.

คำสั่ง lsof มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดูและระบบ, สามารถหาโปรเซสที่กำลังเปิดใช้ไฟล์ได้และหาไฟล์ที่ใช้โดยโปรเซสได้เช่นกัน. ข้อมูลเหล่านี้บางทีสามารถอ่านได้ว่า โปรเซสนั้น ๆ เป็นโปรเซสเบลก์ปลอมหรือไม่. ตัวเลือกที่น่าสนใจอีก 1 ตัวคือ -u user สามารถใช้ดูไฟล์และโปรเซสที่รันอยู่โดยผู้ใช้ที่ระบุได้. คำสั่ง lsof เป็นคำสั่งที่ค่อนข้างซับซ้อนอีกคำสั่งและมีตัวเลือกหลายตัว. สำหรับรายละเอียดของตัวเลือกให้อ่านจาก man lsof.

5.7 ดูการทำงานของโปรเซส

การดูการทำงานของโปรเซสทำได้หลายวิธี เช่น ดูรหัสต้นฉบับของซอฟต์แวร์นั้น ๆ, ถ้าเป็นโปรแกรมที่คอมไพล์เองก็อาจจะใช้ตัวเลือกเวลากомpile โปรแกรมให้ debug ดูการทำงานได้ภายหลัง. วิธีการเหล่านี้มีข้อจำกัดคือต้องมีต้นฉบับของซอฟต์แวร์จึงจะใช้วิธีนี้ได.

ทางเลือกอีกทางเวลาต้องการดูการทำงานของโปรเซสแต่ไม่มีรหัสต้นฉบับให้ศึกษา, อาจทำได้โดยการดูว่าโปรเซสนั้นๆ เรียกใช้ชิสเต็มคอลล์อะไร. เราเรียกวิธีนี้ว่าการ trace จะทำให้เรารู้คร่าวๆ ว่าโปรเซสนั้นทำงานอย่างไร.

คำสั่งที่ใช้ดูชิสเต็มคอลล์ที่โปรเซสเรียกใช้คือ strace. คำสั่ง strace จะแสดงชิสเต็มคอลล์ต่าง ๆ ที่โปรเซสเรียกใช้และสัญญาณที่โปรเซสได้รับ. โปรเซสที่ต้องการ trace เป็นได้ทั้งโปรเซสที่รันอยู่แล้ว, หรือกำลังจะรันจากบรรทัดคำสั่งก็ได้. ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงการ trace การทำงานของโปรแกรม cat ซึ่งมีอาร์กิวเมนต์เป็นไฟล์ชื่อ hello.txt.

© strace ခုံအိန္ဒာ 403

ตัวอย่างที่ 5.28: การใช้ *strace* ดูการทำงานของโปรเซส.

```

read(3, "", 4096)           = 0
close(3)                     = 0
close(1)                     = 0
exit_group(0)                = ?

```

จากผลลัพธ์ของคำสั่ง `strace` ทำให้เรารู้ว่าคำสั่ง `cat hello.txt` ซึ่งใช้อ่านเนื้อหาที่อยู่ในไฟล์ `hello.txt` และแสดงผลออกทางหน้าจอเรียกใช้ชิสเต็มคอลล์สิ่ง 35 อย่าง. ผลลัพธ์ของคำสั่งจะแสดงทาง `stderr` จึงไม่สามารถไปป์หรือรีไดเรกบันทึกในไฟล์ได. ถ้าต้องการเก็บผลลัพธ์ของคำสั่งลงในไฟล์, ให้ใช้ตัวเลือก `-o file`.

ข้อมูลที่แสดงในแต่ละบรรทัดได้แก่ชิสเต็มคอลล์ซึ่งก็คือฟังก์ชันในภาษา C, อาร์กิวเมนต์ของฟังก์ชัน, และค่าตอบกลับของฟังก์ชันนั้น. บรรทัดแรกได้แก่ชิสเต็มคอลล์ `execve`. ถ้าต้องการรู้ความหมายของชิสเต็มคอลล์นี้ก็ให้อ่าน `man 2 execve` ก็จะรู้เป็นการรันโปรแกรม `/bin/cat` มีอาร์กิวเมนต์เป็นสายอักระได้แก่ `cat` และ `hello.txt`. และมีตัวแปรสภาพแวดล้อมอีก 57 ตัวซึ่งไม่ได้แสดงในที่นี่เป็นอาร์กิวเมนต์ของชิสเต็มคอลล์. ตัวเลขที่อยู่หลังเครื่องหมาย = คือค่าตอบกลับของชิสเต็มคอลล์ในกรณีนี้ค่าเป็น 0.

การดูชิสเต็มยังทำให้รู้อีกว่าโปรเซสนั้นพยายามจะเข้าถึงไฟล์อะไร, และเกิดอะไรขึ้นได้ด้วย. เช่นชิสเต็มคอลล์ `access` ซึ่งเป็นการตรวจสอบสิทธิ์การใช้ไฟล์ของไฟล์ `/etc/ld.so.preload` แต่มีค่าตอบกลับเป็น -1 มีรหัสเป็น ENOENT หมายถึงเกิดข้อผิดพลาดและมีรายละเอียดบอกให้รู้ว่า “No such file or directory”. ทำให้รู้ว่าโปรเซสพยายามจะตรวจสอบไฟล์นี้แต่หาไม่เจอ. บรรทัดถัดมาเป็นชิสเต็มที่ใช้บอยคือ `open`. โปรเซสพยายามจะเปิดไฟล์ `/etc/ld.so.cache` แบบ O_RDONLY คืออ่านอย่างเดียว. ค่าตอบกลับของชิสเต็มคอลล์จะเป็น file descriptor ซึ่งในกรณีนี้ค่าเป็น 3. อย่าลืมว่าโปรเซสทุกตัวจะมี file descriptor 0 (stdin), 1 (stdout), และ 2 (stderr) โดยปริยาย. ดังนั้น file descriptor ที่ได้จากการเปิดไฟล์ใหม่จึงเป็น 3.

ต่อจากนั้นใช้ชิสเต็มคอลล์ `fstat64` ดึงข้อมูลเกี่ยวกับไฟล์ที่เปิด. เรียกใช้ชิสเต็มคอลล์ `mmap2` เพื่อแมปข้อมูลจากไฟล์เข้าสู่หน่วยความจำ. และปิดไฟล์ที่เปิดไว้ด้วยชิสเต็มคอลล์ `close`. เปิดไฟล์อื่นๆ และกระทำการต่อไปเรื่อยๆ.

คำสั่ง `cat` ในตัวอย่างจะเปิดไฟล์ `hello.txt` หลังจากที่จัดการไฟล์ไลบรารีต่างๆ เรียบร้อยแล้ว. ชิสเต็มคอลล์ที่ใช้เปิดไฟล์ไฟล์คือ `open` และชิสเต็มคอลล์ที่ใช้อ่านไฟล์คือ `read`. หลังจากนั้นเขียนข้อมูลออกทาง `stdout` ซึ่งมี file descriptor เป็น 1 ด้วยชิสเต็มคอลล์ `write`. และสุดท้ายปิดไฟล์ด้วย `close` และจบการทำงาน.

สำหรับโปรเซสที่ทำงานอยู่แล้วและต้องการ trace โปรเซสนั้นให้ใช้ตัวเลือก `-p pid`. บางครั้งโปรแกรมบางตัวทำงานอยู่แต่ดูเหมือนไม่ทำงานหรือทำงานผิดปกติ, เราสามารถ trace ด้วยคำสั่ง `strace` ดูว่าโปรเซสทำงานอยู่จริงหรือไม่. หรือถ้าไม่ทำงาน, โปรเซสนั้นไปค้างอยู่ตรงไหนสามารถรู้ได้จากผลลัพธ์ของคำสั่ง. โปรเซสบางตัวอาจจะ `fork` โปรเซสลูก. ในกรณีคำสั่ง `strace` จะไม่ trace ดูไปถึงโปรเซสลูกกว่าทำอะไรบ้างต้องใช้ตัวเลือก `-f` มิฉะนั้นคำสั่งจะ trace เฉพาะโปรเซสแม่ที่ดูเท่านั้น.

ตัวเลือกที่มีประโยชน์อีกตัวได้แก่ `-e` ใช้เลือกดูชิสเต็มคอลล์หรือเหตุการณ์ที่ต้องการ

 _____
ชิสเต็มคอลล์ `execve`

 _____
ชิสเต็มคอลล์ `access`, `open`

 _____
ชิสเต็มคอลล์ `fstat`, `mmap2`,
`close`

 _____
ชิสเต็มคอลล์ `open`, `read`,
`write`, `close`

ดู. อาร์กิวเมนต์ของตัวเลือก -e เป็นได้ทั้งชื่อชิสเต็มคอลล์ที่ต้องการจับตาดูหรือชื่อเหตุการณ์ที่เตรียมไว้อยู่แล้วในตารางที่ 5.2.

ตารางที่ 5.2: ตัวเลือกของ strace สำหรับเลือกเหตุการณ์ที่ต้องการ.

ตัวเลือก	คำอธิบาย
-e trace=file	สำรวจชิสเต็มคอลล์ที่เกี่ยวกับไฟล์ เช่น open, stat, chmod ฯลฯ.
-e trace=process	สำรวจชิสเต็มคอลล์ที่เกี่ยวกับการควบคุมโปรเซส เช่น fork, wait, exec ฯลฯ.
-e trace=network	สำรวจชิสเต็มคอลล์ที่เกี่ยวกับเน็ตเวิร์ก.
-e trace=signal	สำรวจชิสเต็มคอลล์ที่เกี่ยวกับสัญญาณ.
-e trace=ipc	สำรวจชิสเต็มคอลล์ที่เกี่ยวกับ IPC (Inter Process Communication)
-e trace=syscall	เลือกชิสเต็มคอลล์ที่ระบุ. เช่นถ้าต้องการดูว่าโปรเซสเปิดไฟล์อะไรบ้างให้ใช้ -e trace=open.

การใช้คำสั่ง strace นอกจากระบบเป็นดูการทำงานของโปรเซสโดยอาศัยการดูชิสเต็มคอลล์ที่โปรเซสใช้แล้วยังมีประโยชน์ในการ debug โปรแกรมในกรณีที่เกิด error โดยไม่รู้สาเหตุอีกด้วย.

5.8 สรุปท้ายบท

- โปรเซสคือโปรแกรมที่โหลดเข้าสู่หน่วยความจำเพื่อกระทำการโดยที่เครื่องเนลเป็นตัวควบคุมโปรเซสในระบบ.
- โปรเซสแต่ละตัวจะมีพื้นที่หน่วยความจำเสมือนของตัวเอง. ที่อยู่ของหน่วยความจำเสมือนจะถูกแปลงไปเป็นที่อยู่หน่วยความจำจริงเมื่อใช้. ที่อยู่หน่วยความจำเสมือนไม่จำเป็นต้องอยู่ในหน่วยความจำจริงทุกส่วน. ที่อยู่ของหน่วยความจำเสมือนบางส่วนอาจจะอยู่ในพื้นที่ swap ในหน่วยความจำหาร.
- สัญญาณเป็นวิธีการสื่อสารระหว่างโปรเซส. เมื่อโปรเซสได้รับสัญญาณหนึ่ง ๆ จะมีการตอบสนองต่อสัญญาณที่ได้รับ. บางสัญญาณที่ได้รับอาจปฏิบัติเพิกเฉยการตอบสนองได้โดยการสร้าง signal trap. สัญญาณที่ไม่สามารถเพิกเฉยได้แก่ SIGSTOP, SIGKILL.
- คำสั่งสำคัญที่เกี่ยวกับโปรเซสได้แก่ ps, kill, top
- คำสั่งที่ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างโปรเซสและไฟล์ที่โปรเซสใช้ได้แก่ fuser และ lsof.

- คำสั่ง strace ใช้สำหรับดูชิสเต็มคอลล์ที่โปรเซสเรียกใช้. การดูชิสเต็มคอลล์ที่โปรเซสใช้ช่วยให้เข้าใจการทำงานของโปรเซสได้คร่าวๆ. สามารถใช้ในการแก้ปัญหาการทำงานของโปรเซสได้ด้วยเช่นการ debug โปรแกรมเมื่อเกิดข้อผิดพลาดหรือโปรเซสทำงานผิดปกติ.

บทที่ 6

ระบบ X วินโดว์

ยูสเซอร์อินเทอร์เฟสแบบกราฟิกหรือที่เรียกว่า GUI (Graphical User Interface) มีบทบาทอย่างยิ่งต่อผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน. ระบบ GUI อำนวยความสะดวกต่างๆ ด้วยการแสดงผล nokหน้าจากอักษรได้แก่รูปภาพสองมิติหรือสามมิติ, แสดงโปรแกรมต่างๆ ด้วยระบบหน้าต่าง (window) และโต๊ะอบกับผู้ใช้โดยใช้อุปกรณ์ nokหน้าจากแป้นพิมพ์ซึ่งได้แก่เมาส์. เมื่อเทียบกับระบบปฏิบัติการยุนิกซ์ในยุคแรก, ระบบปฏิบัติการยุนิกซ์จะใช้แค่แป้นพิมพ์และหน้าจอมีคุณสมบัติแสดงตัวอักษรได้เป็นอินเทอร์เฟสติดต่อ กับผู้ใช้ผ่านทางเซลล์. ระบบปฏิบัติการยุนิกซ์รวมถึงลินукซ์ไม่มีระบบการแสดงผลแบบกราฟิกเป็นอินเทอร์เฟสมาตรฐานระหว่างผู้ใช้กับเครื่องเนลคีอเซลล์. ระบบ GUI จะเป็นส่วนเพิ่มเติมของระบบในรูปของโปรแกรมซึ่งไม่ได้รวมอยู่ในเครื่องเนล. จุดนี้จะต่างกับระบบปฏิบัติการวินโดว์ (Microsoft Windows) ซึ่งมีระบบ GUI รวมอยู่ในตัวระบบปฏิบัติการ.

ระบบแสดงผลแบบกราฟิกที่เป็นที่ยอมรับและใช้กับระบบปฏิบัติยุนิกซ์มานานได้แก่ ระบบ X วินโดว์ (X Window system). ในบทนี้จะอธิบายเกี่ยวกับระบบ X วินโดว์และนำเสนองานแอพพลิเคชัน (application) ต่างๆ.

คำว่า Window ไม่มี s ต่อท้าย.

6.1 ประวัติระบบ X วินโดว์

ระบบ X วินโดว์เริ่มสร้างและพัฒนาที่ Massachusetts Institute of Technology (MIT) ในปีค.ศ. 1984 ในโครงการที่เรียกว่า Athena. ระบบ X วินโดว์รับแนวคิดต้นแบบจากระบบหน้าต่างที่ชื่อว่า "W" ที่พัฒนาโดยมหาวิทยาลัย Stanford. ดังนั้นชื่อตัวอักษร "X" ยังมีความหมายถึงระบบวินโดว์ที่สร้างต่อมากจากระบบวินโดว์ "W" ด้วย. โครงการพัฒนาระบบ X วินโดว์นี้ได้รับทุนวิจัยสนับสนุนจากบริษัทเอกชนได้แก่ Digital Equipment Corporation (DEC) และ IBM.

ในปีค.ศ. 1985 ทางโครงการเปิดตัวระบบ X วินโดว์รุ่นที่ 10 สู่สาธารณะ, และในปีถัดไปทาง DEC ได้นำระบบ X วินโดว์ไปใช้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ VAXstation II/GPX เชิงพาณิชย์ [42]. หลังจากนั้นบริษัทผลิตคอมพิวเตอร์ตระกูลยุนิกซ์ทั้งหลาย เช่น Hewlett-Packard, Sun, IBM ได้นำระบบ X วินโดว์ไปใช้กับผลิตภัณฑ์ของตัวเองอย่างแพร่หลาย.

ด้วยเหตุนี้ในระบบ X วินโดว์จึงเป็นเสมือนระบบการฟิกมารฐานสำหรับยูนิคชันในเวลาต่อมา. ในปีค.ศ. 1987 ระบบ X วินโดว์ออกรุ่น 11 ซึ่งรู้จักกันในชื่อ X11. จากนั้นบริษัทคอมพิวเตอร์ต่างๆ เห็นความสำคัญของระบบ X วินโดว์นี้จึงได้ร่วมกันจัดตั้ง X consortium เป็นองค์กรกลางที่ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทผู้ผลิตคอมพิวเตอร์ต่างๆ ร่วมกับ MIT. แต่หลังจากนั้น X consortium แยกตัวออกจาก MIT เป็นองค์กรอิสระควบคุมมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับระบบ X วินโดว์. ในขณะเดียวกันมีการออกรุ่นอย่างๆ ของซอฟต์แวร์ X11 เรียกว่า release และรู้จักกันในชื่อ X11R2, X11R3 ไปเรื่อยๆ. X11R6 เป็นรุ่นที่เล่นถี่ยมมากและมีคุณสมบัติต่างๆ ที่สมบูรณ์และเป็นที่นิยมใช้กัน. ปัจจุบันองค์กรที่ควบคุมมาตรฐานของระบบ X วินโดว์ได้แก่ X.org foundation ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้ของ The Open Group อีกทีหนึ่ง. และรุ่นของระบบ X วินโดว์ล่าสุดได้แก่ X11R6.8.1 ซึ่งเรียกเป็นทางการคือ X Window System Version 11 Release 6.8.1.

ข้อมูลสำรวจเดือนธันวาคม ก.ศ.
2004

6.1.1 XFree86

ซอฟต์แวร์ระบบ X วินโดว์ที่ใช้กันในลินุกซ์ตั้งแต่เริ่มแรกได้แก่ซอฟต์แวร์จากโครงการ XFree86. โครงการนี้มีจุดมุ่งหมายสร้างระบบ X วินโดว์ที่สามารถจากจ่ายไปโดยเสรีและเป็นแบบโอเพนซอร์ส. ซอฟต์แวร์ของระบบ X วินโดว์ดังกล่าวพยายามที่จะคลอบคลุมอาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ต่างๆ ที่มีอยู่ รวมถึงสถาบันตยกรรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ ที่มีอยู่หลากหลายด้วย. ดังนั้นซอฟต์แวร์ระบบ X วินโดว์สามารถใช้ทั้งบนระบบปฏิบัติการลินุกซ์, ไมโครซอฟต์วินโดว์สฯลฯ, รองรับกราฟฟิกการ์ดต่างๆ และใช้ได้กับเครื่องเวิร์กสตูดิโอของบริษัทคอมพิวเตอร์แบบยูนิคชันต่างๆ ด้วย. ซอฟต์แวร์ระบบ X วินโดว์ที่เผยแพร่โดยโครงการ XFree86 รุ่นล่าสุดได้แก่รุ่น 4.4.0 ออกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ค.ศ. 2004.

ความนิยมของดิสทริบิวชันทั่วไปเริ่มหันไปใช้ซอฟต์แวร์ระบบ X วินโดว์ที่สร้างโดย X.org เพิ่มขึ้นแทน XFree86 แล้วเนื่องจาก XFree86 ประกาศเปลี่ยนหนังสืออนุญาตการใช้งานต้นปีค.ศ. 2004.

ข้อมูลสำรวจเดือนธันวาคม ก.ศ.
2004.

6.2 พื้นความรู้ระบบ X วินโดว์

ระบบ X วินโดว์เป็นระบบประกอบด้วยซอฟต์แวร์ที่ทำงานแบบ ไคล์เอ็นต์เซิร์ฟเวอร์ (*client server*). เราสามารถแยกการทำงานของระบบได้เป็น 2 ส่วนคือโปรแกรมเซิร์ฟเวอร์และโปรแกรมไคล์เอ็นต์.

โปรแกรมเซิร์ฟเวอร์ที่เรียกว่า *X* *เซิร์ฟเวอร์* (*X server*) เป็นโปรแกรมในระบบทำหน้าที่ต่อไปนี้

- รอรับคำขอ (request) จากไคล์เอ็นต์และปฏิบัติการแสดงผลขั้นพื้นฐานเท่านั้น เช่น วาดเส้นตรง, เขียนอักษรบนหน้าจอ ฯลฯ.
- สร้างหน้าต่าง, จัดตำแหน่งหน้าต่าง, ลบหน้าต่าง.

event ►

อีเวนท์. เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น. เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในระบบ GUI. ด้วยเช่นการคลิกเมาส์ที่ให้เกิดอีเวนท์ (เหตุการณ์) การล็อก. ด้วย X ชีร์ฟเวอร์จะส่งข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นไปให้ไคล์เอ็นต์.

โปรแกรมไคลเอ็นต์ซึ่งหมายถึงแอพพลิเคชันต่าง ๆ ที่แสดงผลแบบ GUI จะเป็นโปรแกรมที่ติดต่อกับเซิร์ฟเวอร์ผ่านทางเน็ตเวิร์กหรือยูนิกซ์ซึ่อกเก็ตโดยใช้ข้อตกลงที่เรียกว่า **ເອັກຊີໂປຣໂຕຄອລ (X protocol)**. ไคลเอ็นต์จะทำหน้าที่สำคัญ คือ เป็นตัวแทนของผู้ใช้งาน

- ส่งคำขอให้แสดงหรือว่าครุปทรงต่าง ๆ ทางหน้าจอ.
- รับข้อมูลอีเวนท์ที่เกิดขึ้นจากเซิร์ฟเวอร์และตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ.
- ทำงานต่าง ๆ เฉพาะโปรแกรม. เช่นถ้าเป็นโปรแกรมเบราว์เซอร์ก็จะติดใช้เน็ตเวิร์ก ดึงข้อมูลมาแสดงผลเป็นต้น. การใช้งานเน็ตเวิร์กในลักษณะนี้ไม่เป็นการทำงานเฉพาะโปรแกรมไม่เกี่ยวกับ X วินโดว์.

เนื่องจากโปรแกรมที่จัดการเรื่องกราฟิกแสดงผลรวมถึงการรับอีเวนท์ที่เกิดขึ้นจากอุปกรณ์ต่าง ๆ คือเซิร์ฟเวอร์ ดังนั้นจึงเป็นข้อดีอีกประการที่ไม่จำเป็นต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับฮาร์ดแวร์ที่แสดงผลเลย. สิ่งที่ไคลเอ็นต์ต้องรับรู้คือวิธีที่จะติดต่อ กับเซิร์ฟเวอร์. โปรแกรมไคลเอ็นต์ต่าง ๆ จะใช้ไลบรารีพื้นฐานได้แก่ *Xlib (X library)*. ตัวอย่างไฟล์ไลบรารี เช่น /usr/X11R6/lib/libX11.a. โปรแกรมแบบ GUI จะใช้ไลบรารีนี้เสมอ. และเนื่องจากการติดต่อระหว่างไคลเอ็นต์และเซิร์ฟเวอร์อาศัยเน็ตเวิร์กทำให้สามารถแสดงผลข้อมูลเครื่องผ่านทางเน็ตเวิร์กได้. เช่นรันแอพพลิเคชันที่เครื่อง ก. แต่ส่งให้แสดงผลบนหน้าจอของคอมพิวเตอร์เครื่อง ข. ผ่านทางเน็ตเวิร์กได้ถ้าอนุญาตให้แสดงผล.

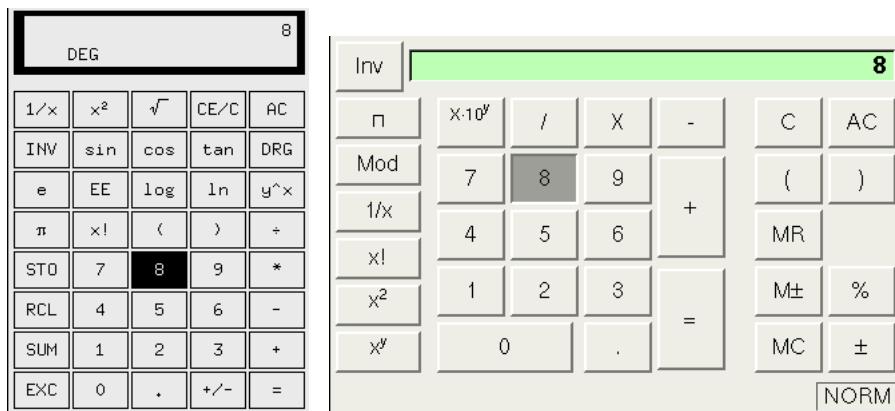
6.2.1 ทูลล์คิตและไลบรารี

การเขียนโปรแกรมภาษาซีแบบ GUI จะฟังก์ชันที่เตรียมไว้สำหรับไลบรารี X โดยตรงก็ได้แต่ไม่สะดวกนัก เพราะฟังก์ชันเหล่านี้อำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเท่านั้น เช่นความสามารถการวาดเส้นตรง, วงกลม, เยี่ยนอักษร ฯลฯ. ดังนั้นจึงมีการสร้างทูลล์คิต (toolkit) ซึ่งเป็นไลบรารีอำนวยความสะดวกสำหรับเขียนโปรแกรมแบบ GUI ขึ้นหนึ่ง. ไลบรารีทูลล์คิตช่วงแรกได้แก่ *Xt (X Toolkit Intrinsics)* เป็นไลบรารีช่วยให้สร้างโปรแกรม GUI ในเชิงออบเจ็ค (object oriented) ในภาษาซีได้ง่ายขึ้น. ทำให้การจัดการส่วนประกอบของ GUI ที่เรียกว่าวิดเจ็ต (widget) สะดวกขึ้น. ลักษณะของ Xt อย่างเดียวบังไม่มีประโยชน์ในการสร้างโปรแกรมแบบ GUI. นอกจากนี้ยังต้องอาศัยไลบรารีที่เตรียมส่วนประกอบของ GUI เช่นปุ่มกด, ช่องเติมข้อมูล เป็นต้น.

ทูลล์คิตที่ใช้กันในช่วงแรก ๆ ได้แก่ทูลล์คิต Athena และ Motif. ทูลล์คิต Athena หรือที่เรียกว่า *Xaw (X Athena Widget)* เป็นวิดเจ็ตแสดงผลเรียบ ๆ ธรรมชาามาเมื่อเทียบกับวิดเจ็ตของ Motif ซึ่งจะมีเงาบนหน้าจอให้ดูสวยงามมากกว่า. ปัจจุบันวิดเจ็ต Xaw ยังคงใช้อยู่กับแอพพลิเคชัน X ดังเดิม เช่น xcalc, xlogo เป็นต้น. ส่วนวิดเจ็ตแบบ Motif นั้นเดิมที่เป็นไลบรารีเชิงพาณิชย์. ในลินุกซ์จะใช้ไลบรารี Open Motif หรือ LessTif ซึ่งเป็นทูลล์คิต Motif แบบโอเพนซอร์ส.

โปรแกรมที่ใช้ไลบรารี Xt จะมีตัวเลือกร่วมที่เหมือนกัน เช่น -display, -geometry ฯลฯ ตัวเลือกเหล่านี้ถือเป็นทรัพยากร (resource) อย่างหนึ่งในระบบ X วินโดว์. ค่าต่าง ๆ เหล่านี้สามารถเขียนไว้ในไฟล์เริ่มต้นหรือระบุผ่านทางตัวเลือกได้.

 xcalc โปรแกรมเครื่องคิดเลข.

รูปที่ 6.1: ทูล็อกิตแบบ Athena และ Motif

ปัจจุบันทูล็อกิตที่นิยมใช้และมีบทบาทอย่างมากได้แก่ Gtk+ (The Gimp Toolkit) และ Qt. ทูล็อกิตสมัยใหม่เหล่านี้ใช้เขียนโปรแกรมแบบ GUI ง่ายกว่าทูล็อกิตสมัยแรกมากและยังใช้ในการสร้างสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป (*desktop environment*) ที่นิยมใช้กันได้แก่ Gnome และ KDE ด้วย. โปรแกรมที่ใช้ทูล็อกิตสมัยใหม่เหล่านี้จะไม่ใช้ไลบรารี Xt, จะมีชุดตัวเลือกร่วมของทูล็อกิตตัวเอง เช่น `--display=name`, `--screen=number` ฯลฯ. ตัวเลือกเหล่านี้จะแตกต่างกันไปตามแต่ละทูล็อกิต. ดังนั้นเวลาใช้ตัวเลือกควรระวังด้วยว่าโปรแกรมที่ต้องการใช้ใช้ทูล็อกิตอะไร. ในความเป็นจริงแล้วไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับตัวเลือกมากเพรำค่าต่าง ๆ มักปรับได้โดยใช้เมนูของโปรแกรมนั้น ๆ.

ตารางที่ 6.1: ไลบรารีทูล็อกิตสำคัญต่าง ๆ และโปรแกรมที่ใช้ไลบรารีนั้น ๆ.

ไลบรารี Xt	ไลบรารี Gtk+	ไลบรารี Qt
xterm, emacs, xdvi,	gnome-terminal,	konsole,
xlogo, xman,	gimp, inkscape,	konqueror, kedit,
xdpyinfo, xclock,	ggv, firefox,	kcalc,kword, kmail,
bitmap, xfd,	mozilla, gedit,	kdevelop, kopete,
xfontsel, xcalc,	abiword, gthumb,	kppp ฯลฯ
xmag ฯลฯ	evolution ฯลฯ	

6.2.2 หน้าจอและสกрин

คำว่าหน้าจอ (*display*) และสกрин (*screen*) ในระบบ X วินโดว์มีความหมายต่างกัน. เซิร์ฟเวอร์ที่นี่โปรแกรมจะมีหน้าจอเป็นคู่อยู่ด้วยเสมอ. หน้าจอจะมีความหมายถึงเซิร์ฟเวอร์เช่นการที่โคลอินต์ติดต่อกับเซิร์ฟเวอร์คือโคลอินต์ติดต่อกับหน้าจอที่ใช้แสดง

ผล. ส่วนสก्रีนจะหมายถึงชาร์ดแวร์ดีไวซ์ที่ใช้แสดงผล. หน้าจอหนึ่งอาจมีได้หลายสก्रีน.
ข้อของหน้าจอ มีรูปแบบดังนี้

```
[hostname]:display [.screen]
```

- hostname คือชื่อไอสเซ่น localhost, mycomputer.net เป็นต้น. ถ้าลະเว່ນจะถือว่าเป็น localhost.
- display คือตัวเลขกำกับหน้าจอ. ตัวเลขนี้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0. โดยปกติเซิร์ฟเวอร์ตัวแรกจะมีหมายเลขหน้าจอเป็น 0. ถ้ามี X เซิร์ฟเวอร์รันอยู่อีกโปรเซสต้องใช้หมายเลขหน้าจออื่นที่ไม่ซ้ำกัน.
- screen คือตัวเลขสก्रีนสามารถลະเว່ນไม่มีระบุได้. ปกติแล้วจะมีค่าเป็น 0.

ข้อของหน้าจอนี้จะเก็บไว้ในตัวแปรสภาพแวดล้อมชื่อ DISPLAY. โดยปกติแล้วระบบจะตั้งชื่อหน้าจอให้โดยอัตโนมัติ.

ตัวอย่างที่ 6.1: ข้อของ.

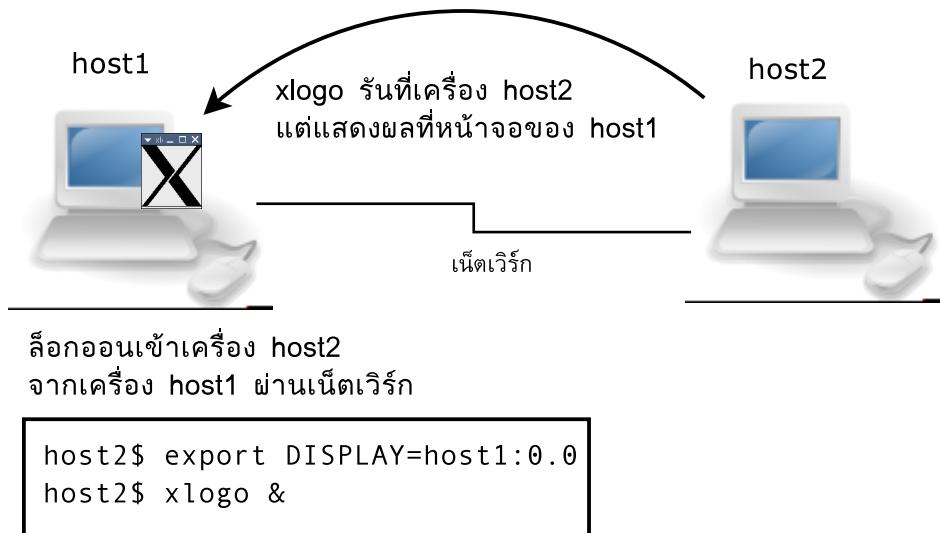
```
$ printenv DISPLAY←          ← แสดงค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม DISPLAY
:0.0
$ xlogo &←          ← รันโปรแกรม xlogo
$ unset DISPLAY←
$ xlogo.←          ← ไม่สามารถติดต่อ กับ X เซิร์ฟเวอร์ได้
Error: Can't open display
```

ในตัวอย่างชื่อหน้าจอก็คือ :0.0. ถ้าไม่กำหนดตัวแปรสภาพแวดล้อมนี้ตอนรัน X โคลอีนต์เช่นโปรแกรม xlogo ก็จะเกิดข้อผิดพลาดไม่สามารถติดต่อ กับหน้าจอ (เซิร์ฟเวอร์) ได้.

นอกจากการระบุหน้าจອของ X เซิร์ฟเวอร์ด้วยตัวแปรสภาพแวดล้อมแล้วเรายังสามารถระบุหน้าผ่านทางตัวเลือกของโปรแกรมที่ใช้ไลบรารี Xt ได้ด้วย. ตัวเลือกนี้ได้แก่ -display displayname.

การระบุเซิร์ฟเวอร์ด้วยชื่อหน้าจอมีประโยชน์เวลา.ranโปรแกรมจากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งแต่ต้องการแสดงผลงาน X เซิร์ฟเวอร์ที่เครื่องอื่น. ตัวอย่าง เช่น ในรูปที่ 6.2 เป็นการใช้เทอร์มินัลเอเมจ เตอร์ล็อกอินผ่านทางเน็ตเวิร์กจากเครื่อง host1 ไปที่เครื่อง host2 ด้วยคำสั่ง telnet. หลังจากที่ล็อกอินเรียบร้อยแล้วตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม DISPLAY ให้เป็นหน้าจອของเครื่อง host1. เวลา.ranโปรแกรม GUI ก็จะแสดงผลงานหน้าจอ host1.

จากรูป ?? โคลอีนต์ได้แก่โปรแกรม xlogo รันในเครื่อง host2. ส่วนเซิร์ฟเวอร์ได้แก่ X เซิร์ฟเวอร์ที่รันอยู่ในเครื่อง host1. การติดต่อระหว่างโคลอีนต์และเซิร์ฟเวอร์ใช้โปรโตคอล X และอาศัยเน็ตเวิร์กเป็นตัวกลาง, ดังนั้นถ้ามีการติดตั้งไฟร์วอลล์ระหว่างเครื่องทั้งสองก็จะไม่สามารถแสดงหน้าต่างขามเครื่องได้.

รูปที่ 6.2: การแสดงหน้าต่างแอพพลิเคชันผ่านทางเน็ตเวิร์ก.

ถึงแม้ว่าจะไม่มีไฟร์วอลล์ระหว่างเครื่องทั้งสอง. ในบางกรณีอาจจะไม่สามารถแสดงหน้าต่างข้ามเครื่องได้ เพราะ X เชิร์ฟเวอร์ไม่อนุญาตให้แสดงผล. วิธีแก้ไขคือเปิดเทอร์มินอลในเครื่อง host1 แล้วสั่งคำสั่ง xhost ซึ่งเป็นโปรแกรมควบคุมการเข้าถึงเชิร์ฟเวอร์ของเครื่องที่ใช้.

☒ xhost ว้างอิงหน้า 428

ตัวอย่างที่ 6.2: ควบคุมการเข้าถึง X เชิร์ฟเวอร์.

\$ xhost +
← สั่งคำสั่งที่ เครื่อง host1
access control disabled, clients can connect from any host

เครื่องหมาย + หมายถึงอนุญาตให้เครื่องคอมพิวเตอร์ใด ๆ ได้เข้าถึง X เชิร์ฟเวอร์ที่เครื่องตัวเอง (host1). ถ้าต้องการอนุญาตเฉพาะเครื่องที่ให้ระบุชื่อโissหรือ IP แอดเดรสตามหลังเครื่องหมาย +. ถ้าไม่อนุญาตการแสดงหน้าต่างจากเครื่องอื่น ๆ ให้ใช้เครื่องหมาย -.

ssh "ได้แก่การล็อกอินโดยโดยใช้โปรโตคอล secure shell ซึ่งมีลักษณะ
ระหว่างเครื่องจะเข้ารหัสปลอดภัยกว่า telnet.

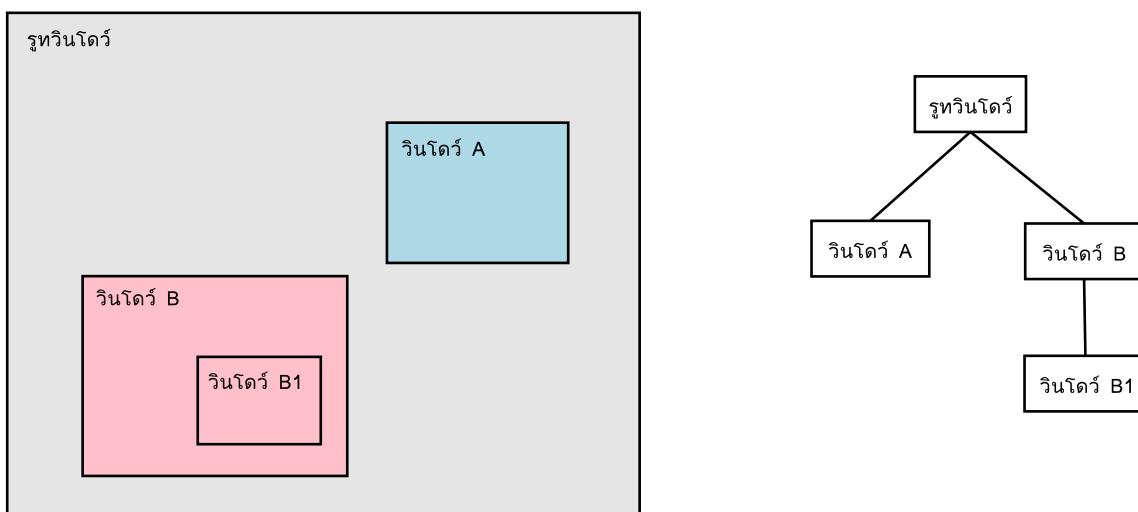
ถ้าเป็นการล็อกอินผ่าน ssh จะมีคุณสมบัติ X forwarding ให้. ถ้าเชิร์ฟเวอร์และไคล์เอนต์ของ ssh อนุญาตให้ใช้คุณสมบัตินี้ก็จะสามารถส่งผ่านหน้าต่างได้ผ่านproto คือ ssh ไม่ผ่านproto X เมื่อในกรณี telnet. ถ้าใช้คุณสมบัติ X forwarding, โปรแกรม ssh จะจัดการค่าแปลงภาพแล้วล้อม DISPLAY ให้โดยอัตโนมัติ. สำหรับระบบที่มีไฟร์วอลล์แต่อนุญาตให้ใช้ ssh วิธีนี้จะสะดวกที่สุด.

6.2.3 ระบบหน้าต่าง

โดยปกติ, โปรแกรมแบบ GUI ที่เรียกใช้จะแสดงผลบนหน้าจอเป็นหน้าต่าง (วินโดว์). จะมีบางกรณีเท่านั้นที่ไม่แสดงผลเป็นหน้าต่าง เช่น xhost จัดเป็นโปรแกรมใน

ระบบ X วินโดว์, มีการติดต่อกับ X เชิร์ฟเวอร์แต่ไม่มีการแสดงผลเป็นหน้าต่าง.

เมื่อ X เชิร์ฟเวอร์ทำงาน, ในหน้าจอจะมีหน้าต่างพิเศษประภากฎูส์เสมอเรียกว่า รูทวินโดว์ (*root window*). รูทวินโดว์จะมีขนาดเท่าสกรีนที่ใช้. เมื่อมีการสร้างหน้าต่างสำหรับโปรแกรมจะเกิดความสัมพันธ์หน้าต่างขึ้น. เช่นในรูปที่ 6.3 วินโดว์ A และ B เป็นลูกของรูทวินโดว์. ในวินโดว์ B มีหน้าต่างย่อยลงไปอีก, ก็จะได้ความสัมพันธ์ว่าวินโดว์ B1 เป็นลูกของวินโดว์ B อีกทอดหนึ่ง. ระบบ X วินโดว์จะจัดการหน้าต่างในลักษณะนี้.

รูปที่ 6.3: ความสัมพันธ์ระหว่างวินโดว์ต่าง ๆ.

วินโดว์ที่แสดงในหน้าจอไม่จำเป็นต้องมองเห็นได้ตลอดเวลา. ในบางกรณีคลอเอ็นต์สามารถขอให้เชิร์ฟเวอร์ซ่อนหน้าต่างที่ต้องการแสดงเมื่อขอร้องเชิร์ฟเวอร์ให้แสดงผล. หรือบางกรณีหน้าต่างอาจจะถูกทับด้วยหน้าต่างอื่น ๆ, เชิร์ฟเวอร์จะจัดการการแสดง/ไม่แสดงหน้าต่างโดยอัตโนมัติ. ถ้าหน้าต่างที่ทับหายไป, เชิร์ฟเวอร์ก็จะจัดการรำหน้าต่างที่ถูกทับให้ปรากฏอีกที.

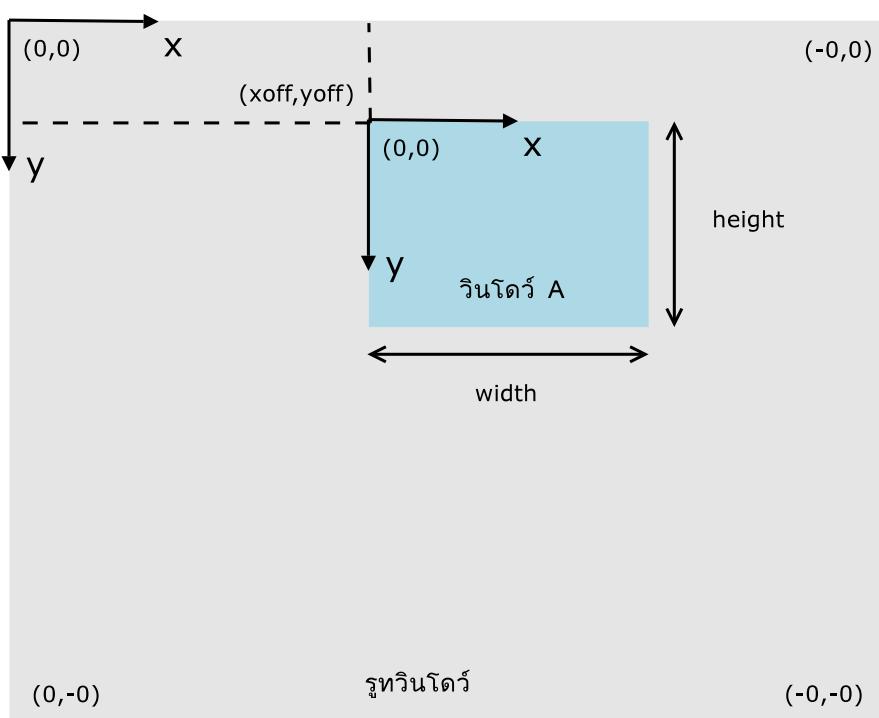
6.2.4 ตำแหน่งหน้าต่าง

สิ่งที่แสดงบน X วินโดว์จะเป็นกราฟิกแบบบิตแมป (*bitmap*) คือเป็นชุดพิกเซล (*pixel*). ความสามารถในการแสดงผลนี้ขึ้นอยู่กับอุปกรณ์ชั้นหน้าจอ, กราฟิกการ์ดที่ใช้. ขนาดของหน้าจอมีหน่วยเป็นพิกเซลและระบบพิกัดที่ใช้อังอิงตำแหน่งจะมีจุดเริ่มต้นอยู่ที่มุมซ้ายบนของหน้าจอ. แกน x จะเริ่มจากซ้ายไปขวา, และแกน y จะเริ่มจากบนไปล่างตามรูปที่ 6.4.

สำหรับโปรแกรมที่ใช้ไลบรารี X11 สามารถระบุตำแหน่งของหน้าต่างได้ด้วยตัวเลือก `-geometry` มีรูปแบบดังนี้

```
program -geometry widthxheight+xoff+yoff
```

- `width` คือความกว้างของหน้าต่างโปรแกรมที่เรียกใช้.

รูปที่ 6.4: ตำแหน่งพิกัดในระบบ X วินโดว์.

- height คือความสูงของหน้าต่างโปรแกรมที่เรียกใช้.
- xoff คือตำแหน่งจากมุมซ้ายบนของรูทวินโดว์ตามแนวแกน x.
- yoff คือตำแหน่งจากมุมซ้ายบนของรูทวินโดว์ตามแนวแกน y.

ค่าตำแหน่งและขนาดนี้สามารถละเว้นบางส่วนได้ เช่น ระบุขนาดอย่างเดียวแต่ไม่ระบุตำแหน่ง เป็นต้น. ตำแหน่งของหน้าต่างโดยปกติจะอ้างอิงจากมุมซ้ายบนของรูทวินโดว์. ในกรณีที่ต้องการอ้างอิงจากมุมขวาล่างของรูทวินโดว์ตามแนวแกน x เปลี่ยน เครื่องหมาย + เป็น -. ในทำนองเดียวกันถ้าต้องการอ้างอิงจากมุมซ้ายล่างหรือมุมขวาล่างของรูทวินโดว์ตามแนวแกน y ให้เปลี่ยนเครื่องหมาย + เป็น -. นอกจากนี้ในระบบ X วินโดว์รับรู้พิกัดพิเศษดังต่อไปนี้ด้วย

- -0+0 หมายถึงตำแหน่งมุมขวาบนของรูทวินโดว์.
- +0-0 หมายถึงตำแหน่งมุมซ้ายล่างของรูทวินโดว์.
- -0-0 หมายถึงตำแหน่งมุมขวาล่างของรูทวินโดว์.

☒ xclock อ้างอิงหน้า 427

☒ o'clock อ้างอิงหน้า 427

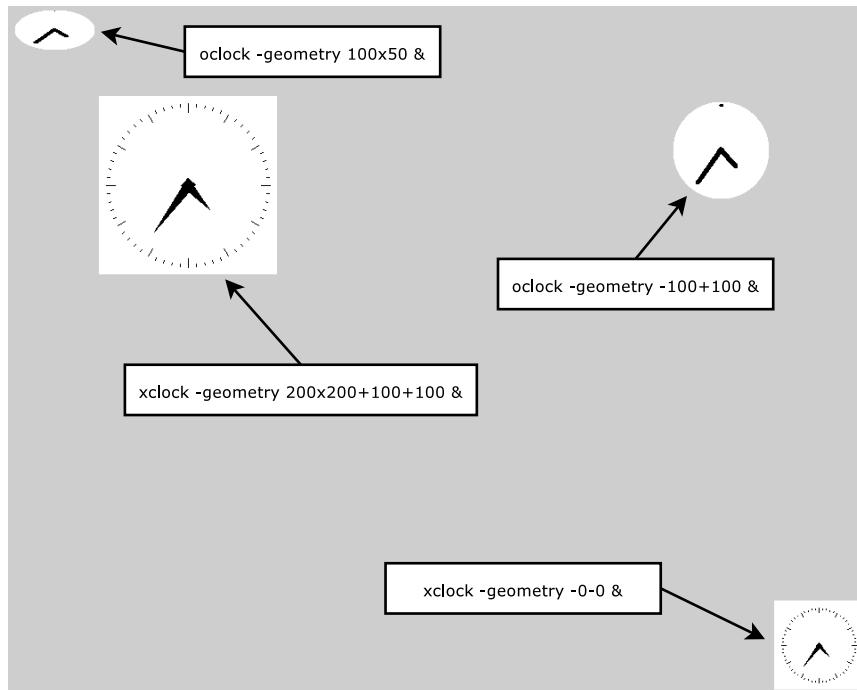
_____

xclock ใช้แสดงนาฬิกากร เหลี่ยม. o'clock ใช้แสดงนาฬิกา ทรงกลม.

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการแสดง xclock และ o'clock โดยใช้ตัวเลือก -geometry ระบุขนาดและตำแหน่งต่าง ๆ.

ตัวอย่างที่ 6.3: ใช้ตัวเลือก *-geometry* ระบุขนาดและตำแหน่ง.

```
$ xclock -geometry 200x200+100+100 &           ← ไม่ระบุขนาดหน้าต่าง
$ oclock -geometry -100+100 &                   ← ยังอิงตัวแทนงมุมขวาล่าง
$ xclock -geometry 100x100-0-0 &               ← อ้างอิงตัวแทนงมุมขวาล่าง
$ oclock -geometry 100x50 &                     ← ไม่ระบุตำแหน่ง
```


รูปที่ 6.5: ตัวอย่าง xclock และ oclock ในตำแหน่งและขนาดต่าง ๆ.

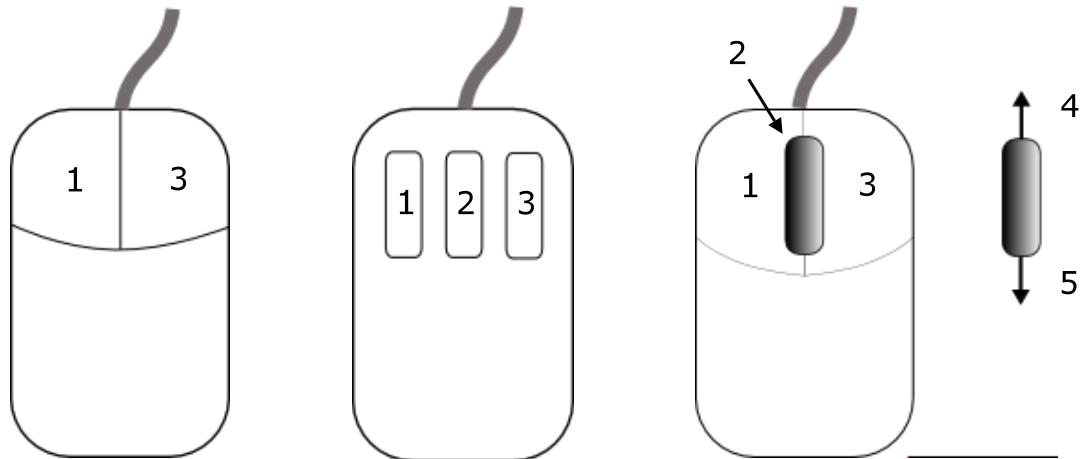
6.2.5 ตัวเลือกร่วมของไลบรารี Xt

โปรแกรม GUI ที่ใช้ทูลคิตของ Athena และ Motif จะมีตัวเลือกร่วมที่เหมือนกัน เพราะใช้ไลบรารีเหมือนกันคือ Xt. ตัวเลือกที่สำคัญ ๆ ของทูลคิตได้แก่

- *-display [host] : display [.screen]*
ระบุหน้าจอ (เซิร์ฟเวอร์) ที่ต้องการแสดงผล.
- *-geometry geometry*
ระบุตำแหน่งและขนาดของหน้าต่างโปรแกรม.
- *-fg color* หรือ *--foreground color*
ระบุสีของจากหน้าเช่นส่วนที่เป็นรูปทรงหลักของโปรแกรมหรือตัวอักษร (หน้า 247).
- *-bg color* หรือ *--background color*
ระบุสีของจากหลัง (พื้นหลัง) ของโปรแกรม.

- **-fn font** หรือ **-font font**
ระบุชื่อฟอนต์ที่ต้องการใช้ (หน้า 290).
- **-title title**
ชื่อหน้าต่างส่งต่อให้วินโดว์แม่นเนเจอร์แสดงเป็นชื่อของหน้าต่าง.
- **-name instance-name**
ระบุชื่อของโปรแกรมที่รัน. ถ้ามีการกำหนดทรัพยากรที่สอดคล้องกับชื่อนั้นก็จะใช้ค่าทรัพยากรตามที่ระบุซึ่งอาจจำแตกต่างจากการไม่ระบุชื่อได้. (หน้า 253).
- **-iconic**
เริ่มต้นการทำงานโดยย่อให้เป็นไอคอน (*icon*).
- **-xrm resource**
ระบุชื่อและค่าทรัพยากรที่ต้องการใช้ (หน้า 253).

6.2.6 เม้าส์ในระบบ X วินโดว์

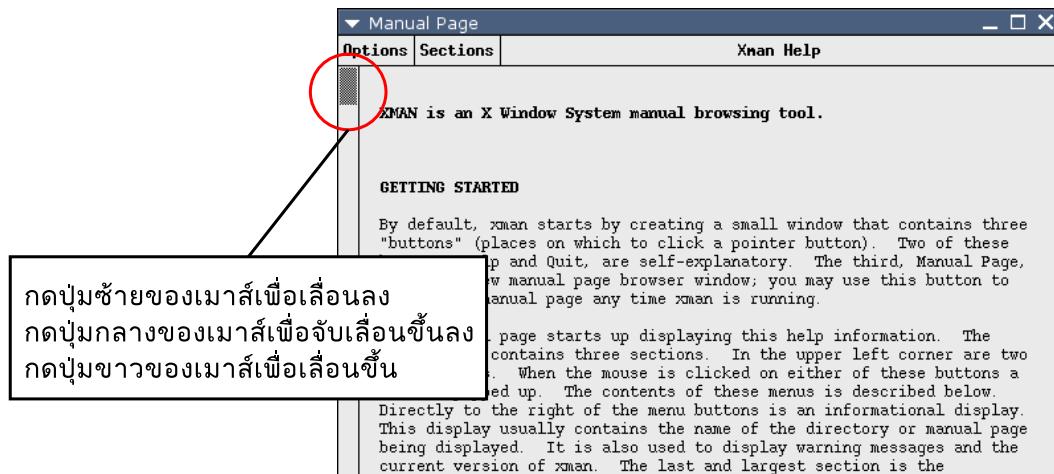
รูปที่ 6.6: เม้าส์ทั่วไปที่ใช้ในระบบ X วินโดว์.

เม้าส์ที่ใช้ยูนิกซ์เวิร์กสเตชันเดิมที่มีสามปุ่มคล้ายกับเม้าส์ของเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลในปัจจุบันซึ่งมักจะมีสามปุ่มและปุ่มในการเป็นลูกล้อ (wheel) เลื่อนขึ้นลงได้. การใช้เม้าส์ในระบบ X วินโดว์เหมือนกับระบบ GUI อื่นๆ คือปุ่มหลักที่ใช้ได้แก่ปุ่มซ้ายซึ่งแสดงด้วยหมายเลข 1 จากรูป 6.6. ปุ่มที่ 1 ใช้เลือกหน้าต่าง, กดลากและปล่อย (drag and drop) ฯลฯ. ถ้ามีการใช้เม้าส์เลือกข้อความในโปรแกรม, สายอักษรที่เลือกจะถูกกีอปปี้ไว้ทันที. ถ้ากดปุ่มที่ 2 (ปุ่มกลาง) ก็จะแบ่งสายอักษรที่เลือกไว้ลงในหน้าต่างที่ต้องการ. วิธีการตัดแบ่งสายอักษรแบบนี้เป็นคุณสมบัติของ X วินโดว์ซึ่งแตกต่างจากระบบปฏิบัติการวินโดว์ที่ต้องเลือกสายอักษรที่ต้องการคัดลอกก่อน, คัดลอด (copy) ด้วยคีย์ **Ctrl+c** หรือจากเมนู, และทำการแปะ (paste) ด้วยคีย์ **Ctrl+v** หรือจากเมนู. ในสภาพแวดล้อม

เดสก์ท็อปเช่น GNOME หรือ KDE ใช้ได้ทั้งการตัดแบ่งสายอักขระแบบ X วินโดว์และแบบระบบปฏิบัติการอื่น ๆ.

การกระทำของปุ่มเมาส์ที่ 3 แล้วแต่แอพพลิเคชันที่ใช้. ในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปอาจจะแสดงเมนูเมื่อกดปุ่มนี้. ส่วนคุกคิดลึกลึกลว่าเป็นปุ่มที่ 4 และ 5 สามารถใช้เลื่อนเนื้อหาที่แสดงในหน้าต่างขึ้นลงได้แล้วแต่โปรแกรม. เมาส์รุ่นเก่าที่มีสองปุ่มสามารถจำลองการกดเมาส์ปุ่มที่สองได้ด้วยการกดเมาส์ปุ่มที่ 1 และ 3 พร้อมๆ กัน.

สำหรับโปรแกรมที่ใช้ทูลลิติก Athena และมีสกรอลล์บาร์ (scroll bar) สำหรับเลื่อนหน้าต่างแนวตั้งแนวนอน, วิธีการใช้เมาส์จะไม่เหมือนกับอินเทอร์เฟสสมัยใหม่ที่ใช้ทูลลิติก GTK+ หรือ Qt ที่สามารถใช้เมาส์ปุ่มที่ 1 จับสกรอลล์บาร์แล้วลากบังคับ. ถ้าต้องการเลื่อนหน้าต่างแสดงผลลงหรือเลื่อนไปทางขวาโดยสกรอลล์บาร์ของทูลลิติก Athena, ให้คลิกเมาส์ปุ่มที่ 1. ในทางกลับกันถ้าต้องการเลื่อนขึ้นหรือเลื่อนไปทางซ้าย, ให้คลิกเมาส์ปุ่มที่ 3. เมาส์ปุ่มที่ 2 ใช้จับสกรอลล์บาร์แล้วลากบังคับได้.

รูปที่ 6.7: การใช้เมาส์ควบคุมสกรอลล์บาร์ของโปรแกรมที่ใช้ทูลลิติก Athena.

6.2.7 สีในระบบ X วินโดว์

การระบุสีในระบบ X วินโดว์ใช้หลักการผสมสีของแสงจากแม่สีสีแดง (Red), สีเขียว (Green) และสีน้ำเงิน (Blue). วิธีแสดงซึ่งสี เช่น สำหรับให้เป็นอาร์กิวเมนต์ของตัวเลือก -fg หรือ -bg มี 2 วิธีได้แก่

- เลขฐานสีบหก

แสดงเป็นเลขฐานสีบหกในรูปของ #RRGGBB โดยที่ RR, GG และ BB คือตัวเลขฐานสีบหกมีค่าตั้งแต่ 00 ถึง FF. ตัวอย่างเช่น #FF0000 แทนสีแดง, #191970 แทนสีที่มีชื่อว่า Midnight Blue เป็นต้น. ในการนี้จะสมมติว่าความละเอียดของแม่สีแต่ละสีเป็น 8 บิต.

- ชื่อสี

ในระบบ X วินโดว์มีการกำหนดชื่อสีไว้ในไฟล์ /usr/X11R6/lib/X11/rgb.txt. ข้อมูลในไฟล์เป็นข้อมูลเท็กซ์แสดงชื่อสีบรรทัดต่อบรรทัด. ในหนึ่งบรรทัดประกอบด้วยตัวเลขฐานสิบ 3 ตัวแทนค่าของสีแดง, สีเขียว, และสีน้ำเงินตามลำดับ. ตามด้วยชื่อของสีเป็นภาษาอังกฤษ. ในระบบ X วินโดว์จะมีคำสั่งมาตรฐานชื่อ showrgb แสดงเนื้อหาของไฟล์นี้โดยที่ไม่ต้องรู้ว่าไฟล์นี้อยู่ที่ไหน. นอกจากคำสั่งมาตรฐาน

ตัวอย่างที่ 6.4: ไฟล์ /usr/X11R6/lib/X11/rgb.txt.

```
$ cat /usr/X11R6/lib/X11/rgb.txt
! $Xorg: rgb.txt,v 1.3 2000/08/17 19:54:00 cpqbld Exp $
255 250 250      snow
248 248 255      ghost white
248 248 255      GhostWhite
245 245 245      white smoke
245 245 245      WhiteSmoke
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
```

ชื่อของสีบางสีในไฟล์อาจจะมีช่องไฟระหว่างชื่อ. เวลาระบุชื่อสีในบรรทัดคำสั่งจะใช้แบบไหนก็ได้. ถ้าเป็นชื่อสีที่มีช่องไฟระหว่างกลางต้องเขียนในเครื่องหมายคำพูด. ชื่อที่ระบุจะใช้ตัวอักษรตัวเล็กหรือตัวใหญ่ก็ได้. ถ้าระบุชื่อสีโดยใช้เลขฐานสิบยกก็ต้องใช้เครื่องหมายคำพูดคล่อม เช่น กันเพรา มีการใช้เครื่องหมาย #.

xeyes เป็นโปรแกรมมาตรฐานแสดงถูกตามความต้องการของเม้าส์ในหน้าจอ.

ตัวอย่างที่ 6.5: การระบุชื่อสีในบรรทัดคำสั่ง.

```
$ xeyes xeyes -bg "ghost white" -fg "#b0e0e6" -
```

• ชื่อสีในรูปทั่วไป

วิธีสองแบบที่ผ่านมาเป็นวิธีดังเดิมที่ใช้ในการระบุสีในระบบ X วินโดว์. ปัจจุบันมีวิธีระบุสีในรูปแบบต่อไปนี้

```
<color space name>:<value>/.../<value>
```

<color space name> คือชื่อของ color space ทำให้สามารถระบุสีได้หลายวิธี. การระบุสีโดยใช้แมสีแดง, เขียว, และน้ำเงินเป็นวิธีหนึ่งในหลาย ๆ วิธี. ถ้าจะเขียนในรูปแบบนี้จะเป็น

```
rgb:<red_value>/<green_value>/<green_value>
```

ค่าของแมสีต่าง ๆ เจียนอยู่ในรูปของเลขฐานสิบ 1 หลัก (4 บิต), 2 หลัก (8 บิต), 3 หลัก (12 บิต), และ 4 หลัก (16 บิต) และแต่ความละเอียด. color space นอกเหนือจาก rgb แล้วได้แก่ rgbi, CIEXYZ, CIEuvY, CIExyY, CIELab, CIELuv และ TekHVC.

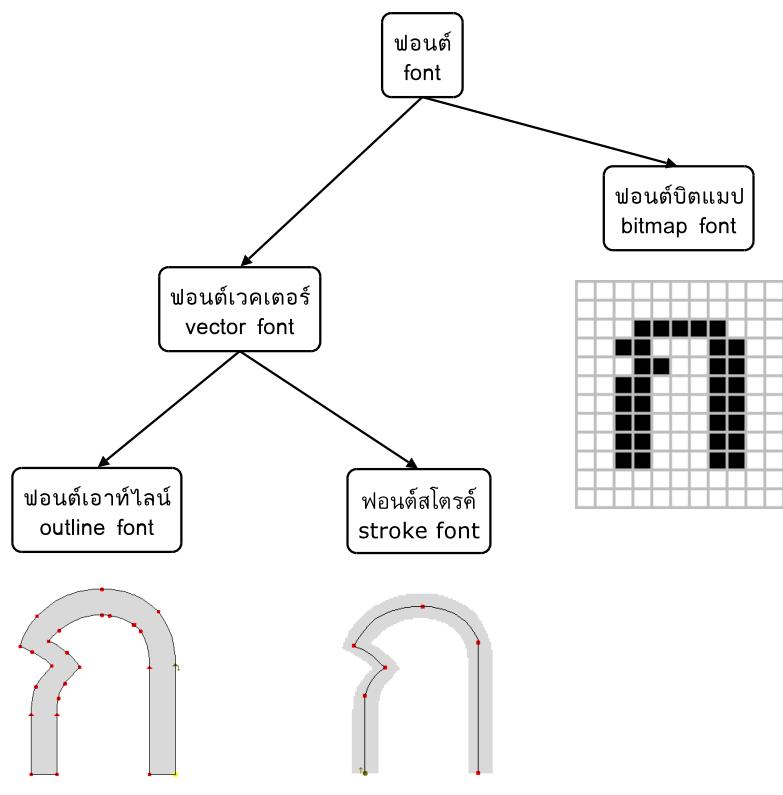

CIE ย่อมาจาก Commission Internationale de l'Éclairage เป็นองค์กรรับผิดชอบเกี่ยวกับมาตรฐานเรื่องสีและแสง. หารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์ที่อยู่ที่นี่.

6.2.8 ฟอนต์

ฟอนต์ (*font*) หรือภาษาไทยเรียกว่าแบบอักษรคือกลุ่มของรูปทรงตัวอักษร, อักษรต่างๆรวมไว้ในไฟล์. ไฟล์ฟอนต์ที่อยู่ในตระกูล (*family*) เดียวกันจะมีรูปร่างคล้ายเหมือนกัน, จะแตกต่างกันที่รูปทรงชั้นทรงตั้งตรง, ทรงหนา, ทรงเอียง เป็นต้น. ฟอนต์ที่ใช้ได้กับ X เซิร์ฟเวอร์เบ่งกร้าง ๆได้เป็น 2 แบบคือ **ฟอนต์บิตแมป** (*bitmap font*) และ **ฟอนต์เวกเตอร์** (*vector font*). ฟอนต์ເວກເຕອຣ໌ທີ່ໃຊ້ໃນ X วินໂດວ່ໄດ້ແກ່ **ฟอนต์ເອາຫຼິນ** (*outline font*) ເຊັ່ນ **ฟอนต์ທຽບໄທປີ** (*truetype*) ອີຣີ **ฟอนต์ໄທປີ 1** (*Type 1*) ເປັນຕົ້ນ.

 _____
ໃນໜັນສືບເຄີມນີ້ອໍໃຫ້ຈຳສັງວ່າຝອນຕໍ່ແພນຄຳວ່າແບນອັກຍົກ.

ຮູບທີ 6.8: ຝອນຕໍ່ປະເກທິຕ່າງ ຖ.

ฟอนต์บิตແມປ

ฟอนต์บิตແມປເປັນຝອນຕໍ່ດັ່ງເດີມທີ່ໃຊ້ທີ່ໃນຮະບນ X ວິນໂດວ່. ການແສດງອັກຂະແຕລະຕົວຈະໃຊ້ຈຸດໃນການແສດງຜລ. ດັ່ງນັ້ນຝອນຕໍ່ແຕ່ລະຝອນຕໍ່ຈະມີນາດຕາຍຕົວ. ໃນກຣັນທີ່ຕ້ອງແສດງຕົວອັກຂະຫາຍາດຕ້ອງເຕີມໄຟລ໌ຝອນຕໍ່ອັກຂະທີ່ແຕ່ລະນາດ. ອີຣີຈະໃຊ້ກາຍຢ່ອຍຍາຍຝອນຕໍ່ທີ່ມີອູ່ກີ້ໄດ້ແຕ່ຈະໄໝ່ສ່ວຍງາມເພຣະການແສດງອັກຂະກຳທັນໂດຍຈຸດຕາຍຕົວ. ຝອນຕໍ່ແບນບິຕແມປມີຂອດທີ່ວ່າໄຟລ໌ຝອນຕໍ່ແຕ່ລະໄຟລ໌ສ້າງເພາະສໍາຫັນຝອນຕໍ່ແຕ່ລະນາດ, ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງແສດງຜລໄດ້ຄົມຫັດສ່ວຍງາມ. ຄວາມຄົມຫັດຂອງຝອນຕໍ່ຈະເຫັນຜລຫັດເມື່ອຕົວອັກຂະທີ່ແສດງມີນາດເລີກ.

ຝອຣມາດຂອງຝອນຕໍ່ບິຕແມປທີ່ໃຊ້ໃນ X ວິນໂດວ່ໄດ້ແກ່ *BDF* (*Bitmap Distribution*

Format) และ *PCF (Portable Compiled Format)*. “ไฟล์ฟอนต์ BDF” มักจะมีส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น *.bdf* เป็นไฟล์เท็กซ์ธรรมดานามารถอ่านเข้าใจได้. ส่วนไฟล์ฟอนต์ PCF มักมีส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น *.pcf* เป็นไฟล์ในเริ่มที่แปลงมาจากไฟล์ฟอนต์ BDF อีกทีด้วยโปรแกรม *bdftopcf*. “ไฟล์ฟอนต์” ใช้จริงในระบบมักจะเป็นไฟล์ PCF ที่บีบอัดด้วย *gzip* อีกที. ฟอนต์เหล่านี้สามารถสร้างด้วยโปรแกรมเช่น *xmbdfedit*, *fontforge* ฯลฯ.

ฟอนต์เอตีไลน์

ฟอนต์เอตีไลน์ที่เป็นที่รู้จักกัน เช่น ฟอนต์ฟอร์แมต Type 1 ซึ่งเป็นฟอนต์สำหรับภาษา PostScript และฟอนต์ทรุ่ไทยป. มีจุดนั้นแนวโน้มการใช้ฟอนต์เริ่มหันไปสู่ฟอนต์แบบโอลูเพนไทป์ (*OpenType*) ขึ้นเรื่อยๆ. ฟอนต์เหล่านี้สามารถสร้างด้วยโปรแกรม *fontforge* ในลินุกซ์.

- **ฟอนต์ไทย 1**

เป็นฟอนต์ที่พัฒนาโดยบริษัท Adobe มีชื่อเรียกทั่วไปว่าฟอนต์ PostScript เพราะเป็นฟอนต์ที่ออกแบบให้จังกับภาษา PostScript. รูปทรงของอักษรจะสร้างจากเส้นโค้ง Cubic Bézier เมื่อย่อหรือขยายจะไม่มีหยักเหมือนฟอนต์บิตแมป เพราะการแสดงผลจะขาดรูปทรงใหม่ตามเส้นโครงที่กำหนดไว้ในฟอนต์.

ฟอร์ป์แมตของฟอนต์ไทย 1 มีสองประเภทคือ *PFA (PostScript Font ASCII)* ซึ่งเป็นไฟล์ฟอนต์ข้อมูลเท็กซ์ธรรมดា, และฟอร์แมต *PFB (PostScript Font Binary)* ซึ่งเป็นไฟล์ฟอนต์ข้อมูลในนารี. ข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวอักษรจะช่วยในการเคิร์นนิ้ง (*kerning*) ฯลฯ จะอยู่ในไฟล์แยกต่างหากคือไฟล์ *AFM (Adobe Font Metric)*. ฟอนต์ PostScript นี้สามารถเก็บข้อมูลของอักษรได้มากที่สุด 256 ตัว.

- **ฟอนต์ทรุ่ไทยป.**

เป็นฟอนต์ที่บริษัท Apple และ Microsoft ร่วมกันพัฒนาใช้กันอย่างกว้างขวางในระบบปฏิบัติการวินโดว์สและ Mac OS. ฟอนต์ทรุ่ไทยป. มีข้อมูลอักษรเป็นเส้นโค้ง Quadratic Bézier, ข้อมูลเกี่ยวกับรูปทรง เช่น ความกว้าง, ขนาด ฯลฯ จะเก็บไว้ในไฟล์ฟอนต์เดียวกันไม่แยกเหมือนกับฟอนต์ PostScript.

- **ฟอนต์โอลูเพนไทป์**

เป็นฟอนต์ที่เริ่มพัฒนาโดย Microsoft และเจ้าร่วมพัฒนาโดย Adobe ภายหลัง. คุณสมบัติเด่นของฟอนต์โอลูเพนไทป์ เช่น อิทธิพลของการเข้ารหัสอักษรแบบยูนิโค้ด (*unicode*), บรรจุข้อมูลอักษรได้มากถึง 65,536 ตัว, มีข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับภาษาประกอบ เป็นต้น.

การแสดงอักษรของฟอนต์เวกเตอร์ทางหน้าจอ

โดยปกติหน้าจอหรือเครื่องพิมพ์มักจะแสดงผลเป็นจุด. ข้อมูลฟอนต์แบบเวกเตอร์ ต้องมีการแปลงข้อมูลให้แสดงด้วยจุดทางหน้าจอเวลาแสดงผล. การแสดงผลนี้เรียกว่าการ

PostScript ►
ภาษาคอมพิวเตอร์สำหรับงานกราฟิก, นิยมใช้ในงานพิมพ์ต่างๆ. ในลินุกซ์ จะมีตัวแปลงภาษา PostScript ที่เรียกว่า Ghostscript ซึ่งใช้แปลงภาษา PostScript แสดงผลในตัวเองได้.

Bezier ►
เส้นโค้ง Bézier เป็นเส้นโค้งคณิตศาสตร์แบบพารามิเตอร์. นิยมใช้ในโปรแกรมกราฟิกต่างๆ เช่น Gimp, Inkscape ฯลฯ. รูปทรงของฟอนต์ทรุ่ไทยป. เป็นเส้นโค้ง Quadratic Bezier ซึ่งอันดับ (เลขยกกำลัง) ของพารามิเตอร์เป็น 2. ส่วนฟอนต์ PostScript ใช้เส้นโค้ง Cubic Bezier ผู้อ่านคงของพารามิเตอร์เป็น 3.

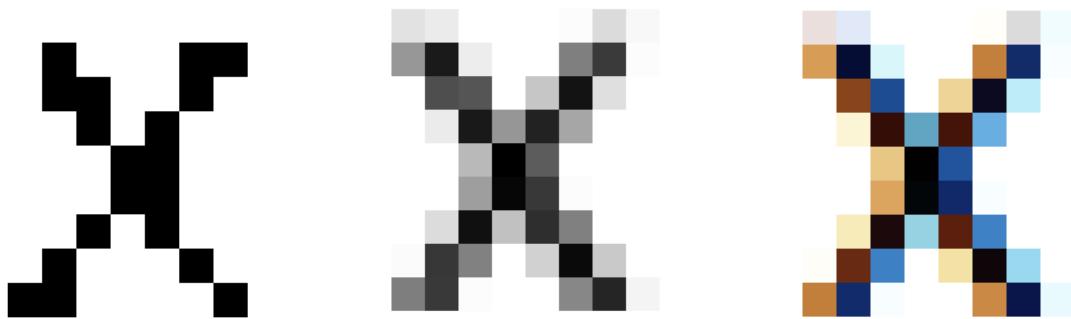
kerning ►
การปรับระดับ, ตำแหน่งของอักษรจะเมื่อมีการแสดงผลร่วมกับอักษรอื่นให้เหมาะสมสวยงาม.

 สำหรับฟอนต์ของภาษาไทยที่มีอักษรมากกว่า 256 เช่นภาษาญี่ปุ่น จะใช้เทคนิคอื่นได้แก่ CID (Character IDentifier Keyed Font)

unicode ►
มาตรฐานสำหรับการแสดงผลข้อความเท็จที่พยายามพิมพ์มีให้คำนึงถึงการใช้ภาษาอื่นๆ ที่ให้ช่วงแรกๆ คอมพิวเตอร์รองรับข้อมูลเท็จซึ่งต้องการตัวอักษรแค่ 7 บิตก็เพียงพอ. ต่อมาคอมพิวเตอร์ใช้กันอย่างแพร่หลายที่ให้ต้องเพิ่มน้ำหนักสำหรับภาษาอื่นๆ ด้วยจึงเกิดมาตราฐานญี่ปุ่นขึ้น. อักษรทุกภาษาสามารถแสดงทั้งข้อมูล 16 บิต.

รันเดอร์ (*rendering*). การเรนเดอร์นี้เป็นการแปลงข้อมูลอนาคต (ข้อมูลฟอนต์เวกเตอร์) เป็นข้อมูลดิจิตอล (บิตแมป) ซึ่งบางกรณียากที่จะแสดงผลให้สวยงามเมื่อข้อมูลที่เป็นดิจิตอลเช่นฟอนต์บิตแมปอยู่แล้ว. ส่วนที่มักจะมีปัญหาแสดงผลได้ไม่ดี เช่นส่วนโค้ง หรือส่วนเอียงของอักษร. ปรากฏการณ์ที่แสดงผลได้ไม่สวยงามเพราการแปลงข้อมูล เช่นนี้เรียกว่าอเลียสชิงค์ (*aliasing*). แอนติอเลียส (*anti-alias*) เป็นวิธีแก้ร่องรอยที่เกิดจากอเลียสชิงค์โดยเพิ่มพิกเซลที่มีค่าเฉลี่ยบริเวณส่วนที่หยักทำให้ผลที่ปรากฏทางหน้าจอ ดูดีขึ้น. ถึงแม้ว่าวิธีแอนติอเลียสจะทำให้ตัวอักษรที่แสดงดูดีขึ้นในระดับหนึ่ง, แต่การเพิ่มพิกเซลนี้อาจทำให้บางครั้งตัวอักษรจะดูเลือนลงโดยเฉพาะอักษรที่มีขนาดเล็ก.

สำหรับจอภาพแบบ LCD (*Liquid Crystal Display*) หรือที่เรียกอีกอย่างว่าจอภาพ TFT (*Thin Film Transistor*) จะมีวิธีที่เรียกว่าชับพิกเซลเรนเดอร์ (*sub-pixel rendering*) ช่วยทำให้คุณภาพการแสดงผลของฟอนต์หรือภาพดีกว่าปกติ. วิธีนี้อาศัยหลักการที่ว่าจากภาพ LCD ในหนึ่งพิกเซลจะประกอบด้วยจุดย่อยหรือเรียกว่าชับพิกเซลซึ่งเป็นแม่สีแดง, สีเขียว, และสีน้ำเงินอีกสามจุด. ทำให้เหมือนกับว่าหน้าจอมีความละเอียดทางแนวนอนหรือทางแนวตั้งเพิ่มเป็น 3 เท่าแล้วแต่จอภาพ. ผลของชับเรนเดอร์จะเห็นได้ชัดโดยเฉพาะส่วนที่เป็นเส้นทราย. เส้นบางเส้นจะใช้ชับพิกเซลช่วยแสดงผลแทนที่จะใช้พิกเซลทั้งหมด, ทำให้ผลที่ได้ดูลisse เอี่ยดขึ้น.

(ก) ไม่มีการปรับแต่ง

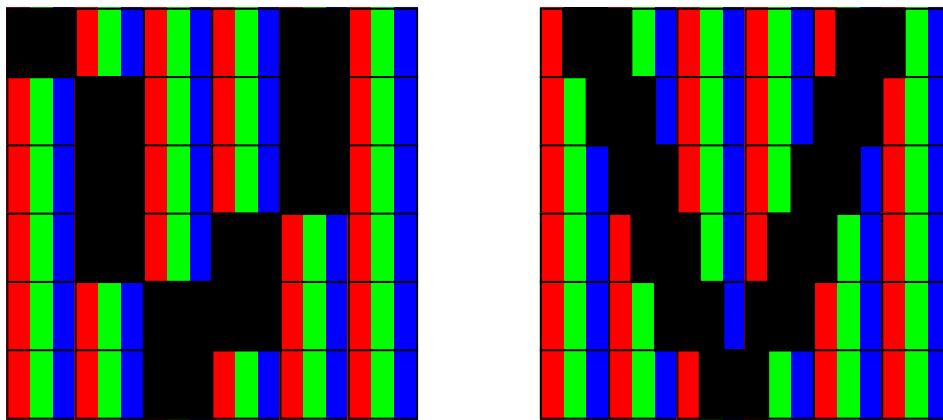
(ข) แอนติอเลียส

(ค) ชับพิกเซลเรนเดอร์

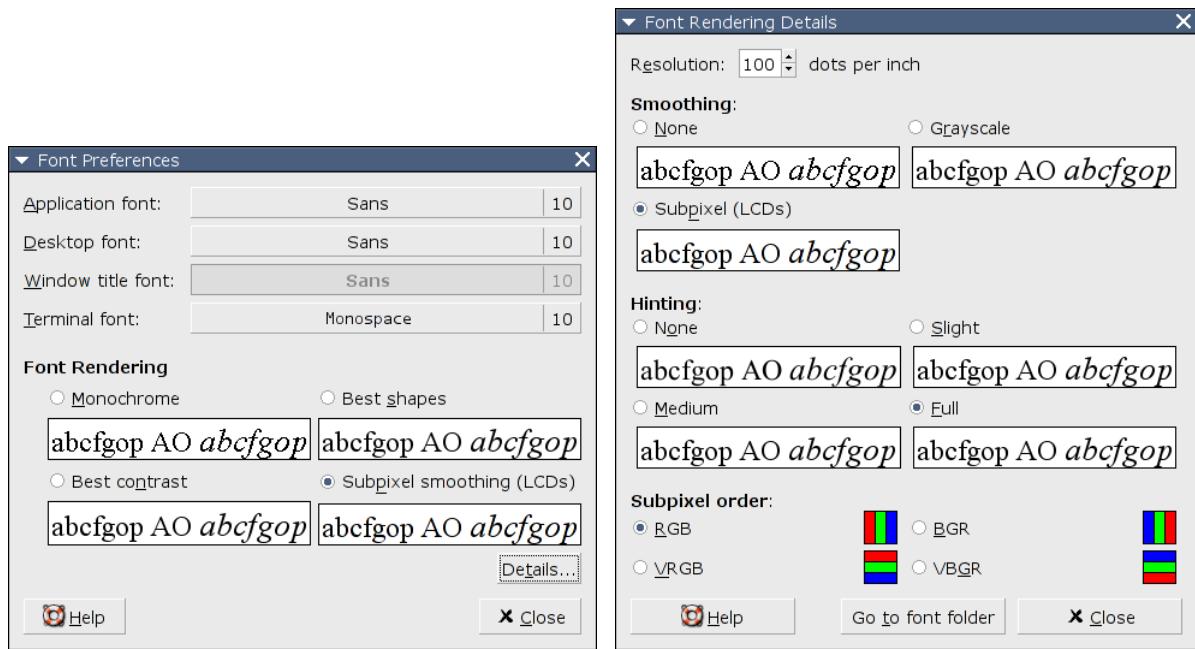
รูปที่ 6.9: การแสดงผลของอักษรด้วยการแอนติอเลียส.

การแสดงผลของอักษรให้สวยงามขึ้นอยู่กับฟอนต์ที่ใช้ด้วย. ฟอนต์บางฟอนต์มีข้อ มูลภายในเรียกว่าฮินท์ (*hint*) เป็นข้อมูลช่วยบอกใบ้ให้การแสดงผลอักษรตัวเล็กให้ถูกต้อง. ช่วยให้การแสดงผลในแต่ละพิกเซลอยู่ในตำแหน่งที่สมควร. นอกจากการใช้ฮินท์ ช่วยแสดงผลอักษรตัวเล็ก ๆ แล้ว, บางฟอนต์อาจจะมีข้อมูลบิตแมปผังอยู่ในฟอนต์ใช้แสดงผลเมื่ออักษรมีขนาดเล็ก. กล่าวคือมีข้อมูลเวกเตอร์และบิตแมปอยู่ในไฟล์เดียว กัน.

ในระบบ X วินโดว์สมัยใหม่ที่ใช้สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปเช่น GNOME สามารถตั้งค่าคุณสมบัติเพื่อช่วยให้แสดงผลฟอนต์ได้สวยงามขึ้นจากเมนู “Desktop preference” > “Font”.

รูปที่ 6.10: หลักการซับพิกเซลเรนเดอร์ถ้ามองหน้าจอโดยใช้แอลจี.

รูปที่ 6.11: หน้าจอในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME ให้เลือกการเรนเดอร์ฟอนต์แบบต่างๆ.

6.2.9 แป้นพิมพ์

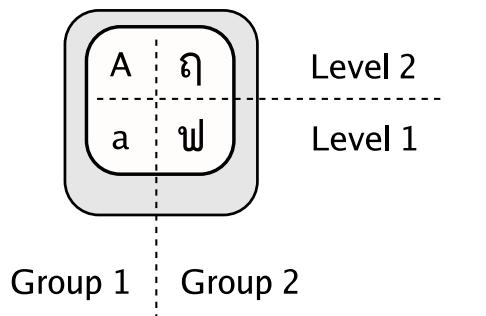
แป้นพิมพ์เป็นชาร์ดแวร์อย่างหนึ่งในหลาย ๆ ตัวที่ใช้หัวไปกับคอมพิวเตอร์. เวลาเรากดคีย์ใดคีย์หนึ่งจะมีสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์บอกสภาพของคีย์ว่ากำลังถูกกดอยู่หรือกำลังปล่อยหลังจากการกด. สภาพนี้เรียกว่าอิเวนต์ (*event*) และสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งมาจากแป้นพิมพ์เรียกว่าสแกนโค้ด (*scancode*).

X เซิร์ฟเวอร์จะรับรู้อิเวนต์ของคีย์และสัญลักษณ์หรือค่าที่เรียกว่าคีย์โค้ด (*keycode*) ซึ่งมีแปลงมาจากสัญญาณสแกนโค้ดอีกทีหนึ่ง. คีย์โค้ดนี้เป็นเพียงแค่ค่า, ไม่ใช่สัญลักษณ์ที่แสดงบนคีย์ เช่น “a”, “b”, “c”. สัญลักษณ์ที่มีความหมายและนัยยะรับรู้ได้จะแปลงมา

อิเวนต์ที่เกี่ยวกับแป้นพิมพ์นี้เรียกว่า เกาะพะว่าคีย์บอร์ดอิเวนต์ (*keyboard event*), อิเวนต์ที่เกี่ยวกับเมาส์เรียกว่า เรียกເຈາະว่าມາස์อิเวนต์ (*mouse event*).

จากคีย์ໂຄດອີກທີ່ໜຶ່ງເຮັດວ່າຄື່ນ (keysym) ເຊັ່ນກາຣດົກຄື່ນທີ່ມີອັກຂຽນ “a” ອູ້ບຸນຄື່ນນັ້ນກີ່ຈະໄດ້ສ້າງສູລັກຂໍ້ມູນທີ່ຄວາມໝາຍເປັນຕົວອັກຂຽນ “a”.

ໂດຍປັບປຸງໃນແປ້ນພິມພົຈມີຄື່ນປີເສຍເຫັນຄື່ນ Control, Caps Lock ແລະ Shift. ຄື່ນເຫັນໄຟເຮັດວ່າຄື່ນໂມດີໄຟເອ່ອຮ (modifier key). ຄ້າດຄື່ນໂມດີໄຟເອ່ອຮພ້ອມກັບກາຣດົກຄື່ນຮຽມດາສາມາດສ້າງສ້າງສູລັກຂໍ້ມູນທີ່ເກີດຈາກຄື່ນຮຽມດານັ້ນໄດ້ຫລາຍແບບ. ເຊັ່ນຄ້າເຮັດວ່າ Shift ຄ້າໄວ້ແລະຄື່ນ “a” ຕາມຈະໄດ້ຄື່ນເປັນສ້າງສູລັກຂໍ້ມູນ “A”. ຄ້າໄວ້ແລະຄື່ນໂມດີໄຟເອ່ອຮໄດ້ຖືກຈະໄດ້ສ້າງສູລັກຂໍ້ມູນໂມດີໄຟເອ່ອຮປົກກົດຂອງຄື່ນນັ້ນ. ຄື່ນໂມດີໄຟເອ່ອຮໃນຮຽມ X ວິນໂດວ່າມີອູ້ດ້ວຍກັນ 8 ຕົວ ໄດ້ແກ່ Control, Shift, Lock, Mod1, Mod2, Mod3, Mod4 ແລະ Mod5. Mod1 ດີງ Mod5 ເປັນຊື່ຂອງຄື່ນໂມດີໄຟເອ່ອຮທີ່ໄປ, ໂ່າມມີຊື່ເຈັບພະແນນແປ້ນພິມພົຈມີຄື່ນທີ່ຊື່ຂອງ Mod1, Mod2 ໥ັ້ນ. ໂດຍປັບປຸງແລ້ວ, ຄື່ນ Alt ຈະໃຊ້ເປັນຄື່ນໂມດີໄຟເອ່ອຮ Mod1, ສ່ວນຄື່ນໂມດີໄຟເອ່ອຮທີ່ເຫັນໄໝນຍິນໃຊ້.

ຮູບທີ່ 6.12: ຮະດັບແລະກຸ່ມໃນໂມດູລ XKB ຂອງ X ເຊີ່ງໄວ່.

ແປ້ນພິມພົຈມາອັກຄຸນໂດຍປັບປຸງໃຊ້ແກ່ຄື່ນໂມດີໄຟເອ່ອຮ Shift ກີ່ເພີ່ງພອທີ່ຈະແສດງອັກຂຽນໄດ້ທຸກຕົວ. ແຕ່ສໍາຫັນພົຈມາອື່ນໆເຊັ່ນລາຕິນ (ຢູ່ໂຮປ), ໄກສາ ລາວ ຈຳເປັນຕົ້ນໃຊ້ແປ້ນພິມພົຈມາລະຫຼຸດຈຶ່ງເກີດຄວາມຄິດຂໍາຍາຍຄວາມສາມາດຂອງແປ້ນພິມພົຈມາໂມດູລໃຫ້ກັນ X ເຊີ່ງໄວ່ເຮັດວ່າ XKB (X Keyboard Extension). ໂມດູລ XKB ຂ່າຍປ່ຽນແຕ່ງຄຸນສົມບັດຂອງແປ້ນພິມພົຈມາຫລາຍ ທັດ້ານນອກຈາກພົຈມາດ້ວຍເຊັ່ນກາຣປ່ຽນພິມພົຈມາໂດຍແປ້ນພິມພົຈມາເປັນຕົ້ນ. ໂມດູລ XKB ຍັງແປ່ງສ້າງສູລັກຂໍ້ມູນທີ່ເກີດຈາກຄື່ນເປັນຮະດັບ (level) ແລະ ກຸ່ມ (group). ຮະດັບ ຄື່ນສົກພາບທີ່ບໍ່ອກວ່າມີກາຣໃຊ້ຄື່ນໂມດີໄຟເອ່ອຮ Shift ດ້ວຍທີ່ໄໝ່. ກຸ່ມເປັນກາຣແສດງກຸ່ມຂອງອັກຂຽນທີ່ຕ້ອງກາຣແສດງເຊັ່ນກຸ່ມພົຈມາອັກຄຸນ, ກຸ່ມພົຈມາໄກສາ ເປັນຕົ້ນ. ກາຣປ່ຽນແຕ່ງຄ່າທີ່ເກີຍກັບໂມດູລ XKB ນີ້ໃຫ້ໄດ້ຈາກໄຟລ໌ຕັ້ງຄ່າເຮັມຕົ້ນຂອງ X ເຊີ່ງໄວ່ທີ່ຈະກັບອັກຂຽນກົດຕົ້ນກີ່ໄດ້. ໃນນາງການເປັນພິມພົຈມາແວດລ້ອມເດັກທີ່ໂປ່ງຕົ້ນກັບ GNOME ສາມາດຕິດຕັ້ງຄື່ນອົບຮົດພົຈມາແບ່ງກຸ່ມໄດ້ຈາກເມນູຫລັກແທນທີ່ຈະໄປຕິດຕັ້ນໃນໄຟລ໌ເຮັມຕົ້ນຂອງ X ເຊີ່ງໄວ່.

6.2.10 ທຮ້ພາກຮ

ເຮົາໄດ້ເຮັດວ່າໂປ່ງແລ້ວວ່າໂປຣແກຣມ GUI ດັ່ງເດີມທີ່ໃຊ້ໄລນຣາຣී X11 ມີຕົວເລືອກເໜືອນໆ ຖັນໃຊ້ສໍາຫັນປ່ຽນແຕ່ງໂປຣແກຣມເຊັ່ນຕົວເລືອກ -bg ສໍາຫັນຮະບຸສີທີ່ໃຊ້ເປັນພື້ນຫລັງຂອງຕົວໂປຣແກຣມ ໥ັ້ນ. ຄຸນສົມບັດທີ່ປ່ຽນແຕ່ງໄດ້ເຫັນໄຟໃນຮຽມ X ວິນໂດວ່າຈະເຮັດວ່າທຮ້ພາກຮ (resource). ໂປຣແກຣມແຕ່ລະຕົວຈະມີຄ່າທຮ້ພາກຮໂດຍປ່ຽຍຮະບຸຄຸນສົມບັດຕິ່ງໆ ຈົບອັນໂປຣແກຣມ

เช่น สีของเส้นที่ใช้, ฟอนต์, ขนาดหน้าต่าง ฯลฯ. ไฟล์ค่าทรัพยากรของโปรแกรมต่างๆ ในระบบโดยรวมจะอยู่ในไฟล์ /usr/X11R6/lib/X11/app-defaults. เช่น ไฟล์ค่าทรัพยากรสำหรับโปรแกรม xterm คือ XTerm, ไฟล์ค่าทรัพยากรสำหรับโปรแกรม xman คือ Xman. ชื่อไฟล์เหล่านี้จะริงๆ แล้วคือชื่อคลาส (*class name*) ของโปรแกรมที่ทำงานอยู่. แอพพลิเคชันทุกตัวในระบบ X วินโดว์จะมีชื่ออินสแตนต์ (*instance name*) และชื่อคลาส. ชื่ออินสแตนต์อาจจะมีชื่อที่แตกต่างจากชื่อคลาสหรือเหมือนกันชื่อคลาสก็ได้และสามารถตั้งชื่ออินสแตนต์เองได้ด้วยตัวเลือก `-name instance-name`.

ชื่ออินสแตนต์และชื่อคลาสของโปรแกรมสามารถตรวจสอบได้ด้วยโปรแกรม xprop. โปรแกรม xprop เป็นแอพพลิเคชันมาตรฐานใช้บอกคุณสมบัติของโปรแกรมที่ใช้ในระบบ X วินโดว์. เวลา.rันโปรแกรม, พอยต์เตอร์ของเมาส์จะเป็นเครื่องหมายบวก. ให้ใช้พอยต์เตอร์คลิกหน้าต่างที่ต้องการตรวจสอบก็จะแสดงค่าคุณสมบัติต่างๆ ของหน้าต่างนั้นทางเทอร์มินอลที่รัน xprop.

ตัวอย่างที่ 6.6: ใช้ xprop ดูค่าคุณสมบัติต่างๆ ของหน้าต่าง.

```
$ xprop -j
WM_PROTOCOLS(ATOM): protocols WM_DELETE_WINDOW
_NET_WM_ICON_GEOMETRY(CARDINAL) = 669, 1000, 105, 24
SM_CLIENT_ID(STRING) = "117f000001000110562372800000078480012"
XKLAVIER_STATE(INTEGER) = 0, 0
_NET_FRAME_EXTENTS(CARDINAL) = 1, 1, 21, 5
_NET_WM_DESKTOP(CARDINAL) = 0
_NET_WM_STATE(ATOM) =
WM_STATE(WM_STATE):
    window state: Normal
    icon window: 0x0
WM_COMMAND(STRING) = "xman"
WM_LOCALE_NAME(STRING) = "C"
WM_CLASS(STRING) = "topBox", "Xman"           ← ในการนี้ใช้คลิกหน้าต่างหลักของ xman
WM_HINTS(WM_HINTS):
    Client accepts input or input focus: True
    Initial state is Normal State.
    bitmap id # to use for icon: 0x3c00005
WM_NORMAL_HINTS(WM_SIZE_HINTS):
    program specified size: 114 by 71
    window gravity: NorthWest
WM_CLIENT_MACHINE(STRING) = "toybox"
WM_ICON_NAME(STRING) = "Xman"
WM_NAME(STRING) = "xman"
```

ในบรรทัดที่ขึ้นต้นด้วย WM_CLASS จะแสดงชื่ออินสแตนต์และชื่อคลาส. ในตัวอย่างชื่ออินสแตนต์คือ topBox และชื่อคลาสคือ Xman. เพราะว่าชื่อคลาสของโปรแกรมคือ Xman ดังนั้นค่าทรัพยากรต่างๆ จะเขียนอยู่ในไฟล์ชื่อ Xman ที่อยู่ใต้รากทอรี /usr/X11R6/lib/X11/app-defaults.

ตัวอย่างที่ 6.7: ไฟล์ค่าทรัพยากรของโปรแกรม GUI ที่ใช้บนราชี Xi.

```
$ pwd -j
/usr/X11R6/lib/X11/app-defaults
$ cat XMan -j
```

```

*input:           True
*topBox:         True
*topBox.Title:   Xman
*topBox.IconName: Xman

*manualBrowser.Title:   Manual Page
*manualBrowser.IconName: Manual Page
*manualBrowser.geometry: 600x600

*manualFontBold:        -*-courier-bold-r-*-*-120-*-*-*
*manualFontItalic:      -*-courier-medium-o-*-*-120-*-*-*
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---

```

ข้อมูลในไฟล์ค่าทรัพยากรเป็นข้อมูลเทกซ์อ่านเข้าใจได้. โดยมีรูปแบบเป็น

```
resource-name: value
```

ชื่อทรัพยากรจะเป็นชื่ออินสแตนต์ของวิจเจ็ตที่ใช้ในโปรแกรมบ้าง, ชื่อคุณสมบัติต่างๆ. ชื่อเหล่านี้จะใช้เครื่องหมายจุด . เป็นตัวขั้นแสดงโครงสร้าง. ในบางกรณีอาจจะใช้เครื่องหมายดอกจัน * แทนอะไรมีได้. เช่น *font เป็นค่าทรัพยากรชื่อฟอนต์ที่ต้องการใช้ซึ่งอาจจะเป็นของ topBox หรือ manualBrowser ก็ได้.

วิธีการสำรวจชื่อทรัพยากรของโปรแกรมต่างๆ อาจจะใช้โปรแกรม editres ช่วย. โปรแกรมนี้จะสามารถแสดงชื่อและค่าทรัพยากรของหน้าต่างที่เลือกเป็นแพนก้าพโครงสร้างต้นไม้และยังสามารถตั้งค่าทรัพยากรได้ด้วย.

นอกจากโปรแกรม editres แล้ว, ในระบบ X วินโดว์จะมีคำสั่ง appres ใช้แสดงฐานข้อมูลของทรัพยากรตามชื่อคลาสหรือชื่ออินสแตนต์ที่ระบุเป็นอาร์กิวเมนต์ด้วย.

ตัวอย่างที่ 6.8: แสดงฐานข้อมูลทรัพยากรด้วยคำสั่ง appres.

```

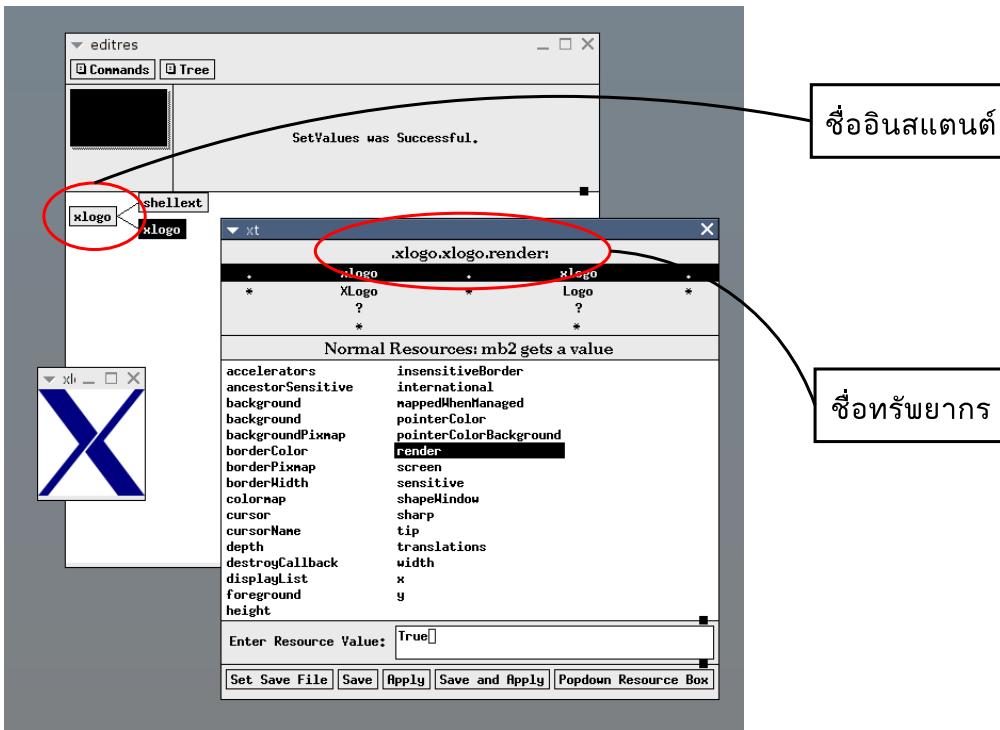
$ appres Xman.
*search*manualPage.Label:       Manual Page
*search*dialog*value:          Xman
*search*dialog.Label:          Type string to search for:
*search*cancel.Label:          Cancel
*search*apropos.Label:         Apropos
*search*label.BorderWidth:     0
*search.Label:                 Search
*XmLabelGadget.background:    #eaeaea
*XmLabelGadget.foreground:    #000000
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---

```

ตั้งค่าทรัพยากรเฉพาะบุคคล

ไฟล์ที่อยู่ในไดเรกทอรี /usr/X11R6/lib/X11/app-defaults เป็นไฟล์ค่าทรัพยากรของโปรแกรมต่างๆ ในระบบ. ถ้าต้องการเปลี่ยนคุณสมบัติต่างๆ ให้แตกต่างจากค่าทรัพยากรที่ระบุในไฟล์เหล่านั้นอาจทำได้โดย

- ใช้ตัวเลือกที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรนั้น

รูปที่ 6.13: โปรแกรม editres แสดงชื่อทรัพยากรและตั้งค่า.

ตัวอย่างเช่น `-bg` จะเกี่ยวข้องกับทรัพยากร `*background` เป็นต้น. แต่ ทรัพยากรทุกตัวไม่สามารถตั้งค่าผ่านทางตัวเลือกได้ทั้งหมดทุกตัว.

- ใช้ตัวเลือก `-xrm "resource-name: value"`
ชื่อทรัพยากรและค่าสามารถเขียนเป็นอาร์กิวเมนต์ของตัวเลือก `-xrm` ได้ เช่น `-xrm '*background: black'`.
- ไฟล์ `.Xdefaults` หรือ `.Xresources` ในโญมไดเรกทอรี
โดยปกติ, เวลา X เซิร์ฟเวอร์เริ่มทำงานจะมีสคริปต์ตั้งค่าเริ่มต้นทั้งสำหรับระบบ และระดับบุคคล. ถ้าเป็นสคริปต์สำหรับระบบโดยรวมแล้วจะใช้คำสั่ง `xrdb` ซึ่ง เป็นคำสั่งอ่านฐานข้อมูลทรัพยากรจากไฟล์ที่เป็นอาร์กิวเมนต์. และไฟล์ที่อ่านมัก จะใช้ชื่อเป็น `.Xdefaults` หรือ `.Xresources` ในโญมไดเรกทอรี. ส่วนจะใช้ ไฟล์ `.Xdefaults` หรือ `.Xresources` นั้นแล้วแต่ระบบ.
- ไฟล์ `.Xdefaults-hostname` ในโญมไดเรกทอรี
เวลา.ran โปรแกรมที่ใช้ไลบรารี Xt จะอ่านไฟล์ค่าทรัพยากรจากไฟล์ `.Xdefaults-hostname` ทุกครั้ง. ถ้าต้องการเปลี่ยนค่าทรัพยากรของแอพพลิเคชันต่างๆให้กำหนดในไฟล์ นี้โดยไม่ต้องเรียกคำสั่ง `xrdb` เมื่อนักไฟล์ `.Xdefaults` หรือ `.Xresources`.
- ไฟล์ `.Xdefaults`, `.Xresources` และ `.Xdefaults-hostname` จะมี รูปแบบคล้ายกับไฟล์ค่าทรัพยากรที่อยู่ในไดเรกทอรี `app-defaults`. สามารถระบุค่า ทรัพยากรของโปรแกรมต่างๆได้ในไฟล์เดียวกัน.

สร้างไฟล์ .Xdefault-hostname

เนื่องจากไฟล์ `~/.Xdefaults-hostname` เป็นไฟล์ที่โปรแกรมที่ใช้ไลบรารี Xt อ่านค่าทรัพยากร ดังนั้นถ้าต้องการปรับคุณสมบัติของโปรแกรมต่างๆ ให้ใช้กำหนดในไฟล์นี้.

วิธีการสร้างไฟล์ `.Xdefaults-hostname` สามารถทำได้โดยคัดลอกบรรทัดต่างๆ จากไฟล์ที่อยู่ในไดเรกทอรี `app-defaults` แล้วเติมชื่อคลาสของโปรแกรมที่ต้องการตั้งค่า. ตัวอย่างเช่นถ้าต้องการตั้งค่าทรัพยากรูปภาพของโปรแกรม `xterm` ให้คัดลอกเนื้อหาของไฟล์ `XTerm` มาไว้ใน `~/.Xdefaults-hostname` แล้วเติมชื่อคลาส (`XTerm`) หรือชื่ออินสแตนต์ (`xterm`) ต้นบรรทัดทุกบรรทัดที่คัดลอกมา. จากนั้นก็ปรับแต่งค่าตามที่ต้องการ.

วิธีอีกแบบและสะดวกกว่าคือการใช้คำสั่ง `appres` ช่วยแสดงชื่อและค่าทรัพยากรของโปรแกรม (อินสแตนต์) ที่ต้องการ เก็บผลลัพธ์ไว้ในไฟล์ `.Xdefaults-hostname`.

ตัวอย่างที่ 6.9: สร้างไฟล์ `.Xdefault-hostname` สำหรับ `xterm` โดยใช้ `appres` ช่วย.

```
$ appres xterm | grep '^xterm' >> .Xdefault-'hostname'
$ tail ~.Xdefault-'hostname'
xterm*XmLabel.background:      #eaeaea
xterm*XmLabel.foreground:     #000000
xterm*XmTearOffButtonGadget.background: #eaeaea
xterm*XmTearOffButtonGadget.foreground: #000000
xterm*beNiceToColormap: false
xterm*ScrollbarBackground:    #eaeaea
xterm*foreground:             #000000
xterm*borderColor:           black
xterm*background:            #eaeaea
xterm*ShapeStyle:             Rectangle
```

อาร์กิวเมนต์ของ `appres` คือชื่ออินสแตนต์ซึ่งในกรณีได้แก่ `xterm`. คำสั่ง `appres` จะแสดงทรัพยากรห้าวๆ ไปด้วยซึ่งจะไม่มีชื่ออินสแตนต์นำหน้า. ดังนั้นจึงใช้คำสั่ง `grep` กรองเอาเฉพาะบรรทัดที่มีชื่ออินสแตนต์เก็บไว้. หลังจากนั้นผู้ใช้สามารถแก้ไขไฟล์ `.Xdefault-hostname` ด้วยบรรณาธิกรณ์ตามต้องการ. สำหรับชื่อทรัพยากรอื่นๆ ที่ไม่ได้เขียนไว้ในไฟล์, สามารถเพิ่มเติมได้โดยใช้โปรแกรม `editres` ช่วย.

อาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง `appres` เป็นได้ทั้งชื่ออินสแตนต์และชื่อคลาสซึ่งจะให้ผลไม่เหมือนกัน. ถ้าจะอาร์กิวเมนต์เป็นชื่อคลาส, ต้องเปลี่ยนคำสั่งที่ใช้สร้างไฟล์ `.Xdefaults-hostname` ใช้ `sed` ช่วยเพิ่มชื่อคลาสที่ต้นบรรทัดทุกบรรทัด.

ตัวอย่างที่ 6.10: สร้างไฟล์ `.Xdefault-hostname` โดยใช้ชื่อคลาสแทนชื่ออินสแตนต์.

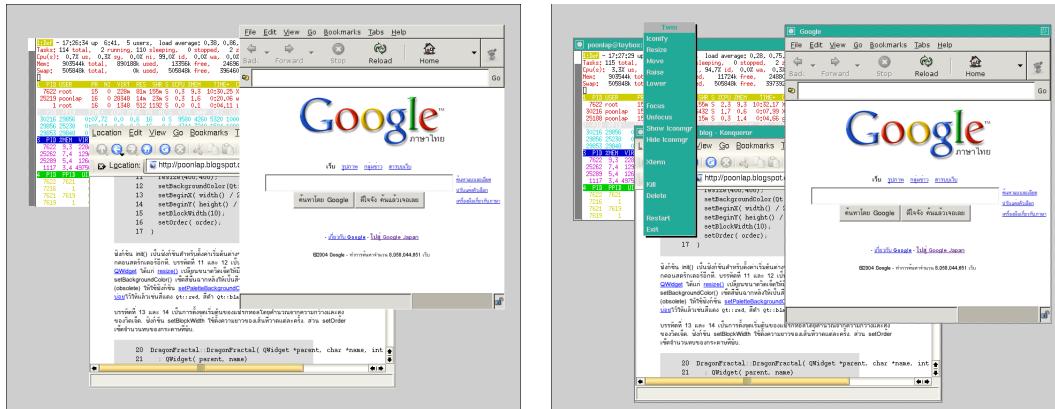
```
$ appres XTerm | sed -e 's/^(\.*\.)$/XTerm\1/' >> ~.Xdefault-'hostname'
```

ชื่อคลาสที่ระบุในไฟล์ `.Xdefaults-hostname` มีความสัมพันธ์กับตัวเลือกทั่วไป `-name instance-name`. โดยปกติถ้าสั่งคำสั่ง `xterm`, ชื่ออินสแตนต์ของโปรแกรมจะเป็น `xterm`. ดังนั้นจะใช้ค่าทรัพยากรที่เขียนต้นด้วย `xterm`. ถ้ามีการใช้ตัว

เลือก `-name instance-name` เช่น `xterm -name xterm-big`, โปรแกรมที่รันจะใช้ค่าทรัพยากรที่ขึ้นต้นด้วย `xterm-big`. ถ้าเราเตรียมค่าทรัพยากรชื่อ `xterm-big` และปรับแต่งให้ใช้พอนต์ตัวใหญ่, เวลารันคำสั่ง `xterm -name xterm-big` ก็จะได้โปรแกรม `xterm` ที่มีคุณสมบัติต่างจาก `xterm` ธรรมดานะ.

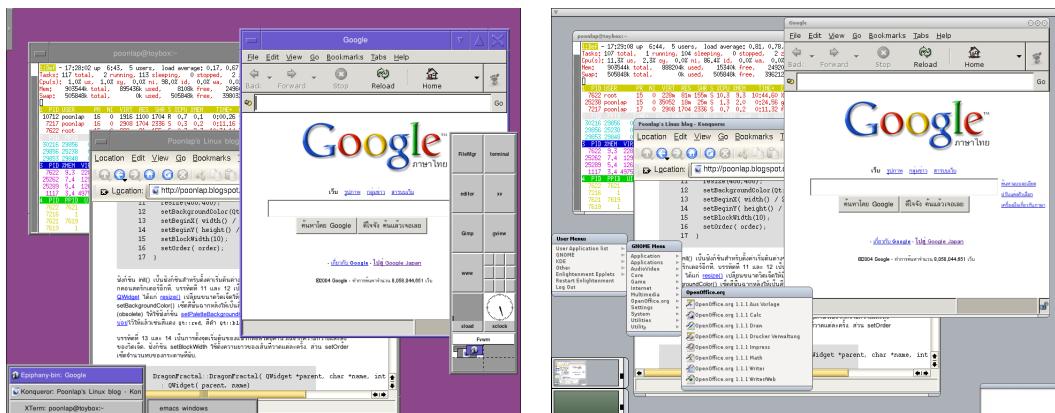
6.2.11 วินโดว์เมนเนเจอร์

หน้าที่หนึ่งของ X เชิร์ฟเวอร์ได้แก่การสร้างหน้าและควบคุมต่าง ๆ เพื่อแสดงผลตามคำร้องขอจากโคลอีนต์. X เชิร์ฟเวอร์ไม่มีหน้าที่จัดตำแหน่งหรือขนาดหน้าต่างใหม่ของโปรแกรมควรจะอยู่ตรงไหนอย่างไร. หน้าที่เหล่านี้เป็นหน้าที่ของโปรแกรมที่เรียกว่าวินโดว์เมนเนเจอร์ (*windows manager*). ในกรณีที่ไม่มีวินโดว์เมนเนเจอร์เวลาโปรแกรมต่าง ๆ แสดงผลจะไม่มีกรอบควบคุม. ผู้ใช้ไม่สามารถเปลี่ยนขนาดหรือเลื่อนตำแหน่งของโปรแกรมที่ไม่มีวินโดว์เมนเนเจอร์ได้เลยในรูปที่ 6.14(ก).

(ก) ไม่มีวินโดว์เมนเนเจอร์

(ข) วินโดว์เมนเนเจอร์ twm

(ก) วินโดว์เมนเนเจอร์ fvwm

(ข) วินโดว์เมนเนเจอร์ enlightenment

รูปที่ 6.14: วินโดว์เมนเนเจอร์แบบต่าง ๆ

วินโดว์เมนเนเจอร์ตั้งเดิมได้แก่ `twm` (*Tab Window Manager*) ที่แสดงในรูปที่ 6.14(ข) และ `mwm` (*Motif Window Manager*). วินโดว์เมนเนเจอร์นี้เรียบง่ายเพรา-

เป็นวินโดว์แม่นเนเจอร์ในยุคแรก ๆ อย่างน้อยผู้ใช้สามารถควบคุมตำแหน่งและขนาดหน้าต่างของโปรแกรมต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้นยังมีเมนูง่าย ๆ ให้ใช้เมื่อคลิกพื้นหลังด้วย ต่อมาการเพิ่มคุณสมบัติต่าง ๆ ให้กับวินโดว์แม่นเนเจอร์ เช่น เพิ่มเมนูเรียกใช้โปรแกรมต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ ทางบาร์ (taskbar) รายการวินโดว์ (window list) เดสก์ท็อปเสมือน (virtual desktop) ฯลฯ วินโดว์แม่นเนเจอร์ที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นยุคที่สองต่อจาก twm และ mwm ได้แก่ fvwm (F* Virtual Window Manager) (รูปที่ ??(ค)) และหลังจากนั้นมีผู้สร้างวินโดว์แม่นเนเจอร์อื่น ๆ ให้มีคุณสมบัติมากขึ้น สายจีน ดีจีน ไปเรื่อย ๆ เช่น Afterstep, Enlightenment, Sawfish, Fluxbox, Metacity ฯลฯ.

6.2.12 สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป

การมีวินโดว์แม่นเนเจอร์ช่วยให้การทำงานแบบกราฟิกโดยเฉพาะด้านเดสก์ท็อปมีความสะดวกมากขึ้น สำหรับผู้ที่ต้องการใช้ชอล์กเรียกใช้เทอร์มินอลเออนิวเลเตอร์มาตรฐานได้แก่ xterm ซึ่งจะจำลองหน้าจอแสดงผลแบบเท็กซ์และเรียกใช้ชอล์กในโปรแกรม ถึงแม้ว่าวินโดว์แม่นเนเจอร์จะอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ผู้ใช้แต่ก็มีปัญหางานอย่างเช่น

- โปรแกรม GUI สามารถเลือกไลนารีทูลล์คิตที่ได้ตามต้องการ รูปแบบของอินเทอร์เฟสของแต่ละทูลล์คิตมีความแตกต่างกันไม่เป็นหนึ่งเดียว.
- วินโดว์แม่นเนเจอร์มีให้เลือกใช้มากเกินไปเกิดความสับสนสำหรับผู้ใช้ทั่วไป บางระบบอาจจะใช้วินโดว์แม่นเนเจอร์ที่ไม่เหมือนกันทำให้ผู้ใช้ต้องปรับตัว ในกรณีเป็นความน่ารำคาญที่ต้องเรียนรู้ใหม่.
- ขาดความสามารถลื้อสารระหว่างโปรแกรม เช่น ไม่สามารถ dragging and drop (drag & drop) ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับระบบเดสก์ท็อปชั้นสูง.

เนื่องจากปัญหาเหล่านี้จึงมีการสร้างระบบเดสก์ท็อปที่เรียกว่าสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป (Desktop Environment) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า DE ทำให้เดสก์ท็อปที่ใช้ดูมีความเป็นหนึ่งเดียว จัดเตรียมໄโอคอนเป็นชุดที่มีความเข้ากันได้ มีโปรแกรมสำคัญ ๆ สำหรับงานเดสก์ท็อป ชื่น (theme) วินโดว์แม่นเนเจอร์ ความสามารถ dragging and drop ฯลฯ. สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปที่นิยมใช้ในลินุกซ์ได้แก่ Gnome (GNU Network Object Model Environment) และ KDE (K Desktop Environment).

6.3 ติดตั้งและปรับแต่ง X เชิร์ฟเวอร์

ระบบที่ต้องการใช้ X วินโดว์ต้องติดตั้งโปรแกรม X เชิร์ฟเวอร์ก่อน โดยปกติเวลาติดตั้งลินุกซ์มักจะมีเมนูให้เลือกติดตั้งและตั้งค่าเริ่มโดยอัตโนมัติ หรือถ้าไม่ได้ติดตั้งแต่ตอนแรกก็สามารถติดตั้งแพ็กเกจที่เกี่ยวกับ X วินโดว์ภายหลังได้.

โปรแกรมเชิร์ฟเวอร์รวมถึงไฟล์อินเตอร์เฟซในระบบ X วินโดว์มักของในไฟเรกทอรี /usr/X11R6/bin ชื่อโปรแกรมเชิร์ฟเวอร์คือ X ซึ่งเป็นชื่อทั่วไปและจะเป็นชิมโนบลิกลิงก์ไปหาไฟล์โปรแกรมเชิร์ฟเวอร์ตัวจริง ไฟล์ปรับแต่งค่าเริ่มต้นของ X เชิร์ฟ

virtual desktop ►

เดสก์ท็อปเสมือน คุณสมบัติของวินโดว์แม่นเนเจอร์ที่สามารถขยายเดสก์ท็อปไปให้มีพื้นที่มากขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้วมีหน้าจอเพียงหน้าเดียว.

Fvwm เป็นการเดินคำอ้อให้ตัวอักษร F แทนคำว่าไฟว์ได้ที่ขึ้นต้นด้วย F ตามแต่จะชอบ.

คลิกลิ้นต์มาตรฐานหมายถึงโปรแกรมที่มาพร้อมกับแพ็กเกจ X วินโดว์.

เวอร์โดยปกติจะคือไฟล์ `/etc/X11/xorg.conf`. สำหรับบางดิสทริบิวที่ยังใช้ X เชิร์ฟเวอร์ของโปรเจค XFree86 จะเป็นไฟล์ `/etc/X11/XF86Config`. ข้อมูลของไฟล์ทั้งสองฉบับนี้มีความเข้ากันได้แล้วไม่แตกต่างกันมากนัก. ในที่นี้จะอธิบายการสร้างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของ X เชิร์ฟเวอร์โดยสมมติว่าในระบบยังไม่มีไฟล์ `xorg.conf`. ผู้ใช้มีความจำเป็นที่ต้องรู้ข้อมูลเกี่ยวกับฮาร์ดแวร์ต่างๆ ที่จะประกอบกันเป็นระบบ X วินโดว์ได้แก่

- **วิดีโອการ์ด (video card)**

วิดีโองานดหรือกราฟิกการ์ดเป็นส่วนสำคัญสำหรับระบบ X วินโดว์. ผู้ใช้ควรจะรู้ข้อมูลพื้นฐานได้แก่ บรรณผู้ผลิต, ชื่อรุ่น, จำนวนหน่วยความจำของวิดีโองาน การ์ด เป็นต้น. วิดีโองานที่สามารถใช้ได้กับ X เชิร์ฟเวอร์สามารถตรวจสอบได้จากเว็บไซต์ของ XFree86 หรือจากโปรแกรมช่วยติดตั้งเช่น `xorgcfg` และ `xorgxconfig`.

- **จอภาพ (monitor)**

ผู้ใช้ควรรู้ว่าจอภาพที่ใช้มีช่วงความถี่ตามแนวโน้ม (*horizontal sync frequency*) และช่วงความถี่ตามแนวตั้ง (*vertical sync*) เท่าไร. ค่าเหล่านี้อาจจะดูได้จากเดเบลที่ติดไว้หลังจอภาพหรือจากเอกสารคู่มือการใช้งานภาพ.

- **แป้นพิมพ์ (keyboard)**

แป้นพิมพ์เป็นส่วนที่มีปัญหาน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับฮาร์ดแวร์อื่นๆ. แป้นพิมพ์ที่ใช้อาจจะเป็นแบบ PS/2 หรือแบบ USB (Universal Serial Bus) ก็ได้. สิ่งที่ต้องเลือกเวลาติดตั้ง X วินโดว์คือประเภทของแป้นพิมพ์ เช่น แป้นพิมพ์ของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลแบบ 101 คีย์ (Generic 101-key PC) ซึ่งมากใช้กันทั่วไปหรือประเภทอื่นๆ. นอกเหนือนั้นสามารถเลือกเลเยอร์ (layout) ของแป้นพิมพ์ เช่น แป้นพิมพ์ภาษาไทยได้โดยใช้โมดูล XKB (X Keyboard Extension).

- **เมาส์ (mouse)**

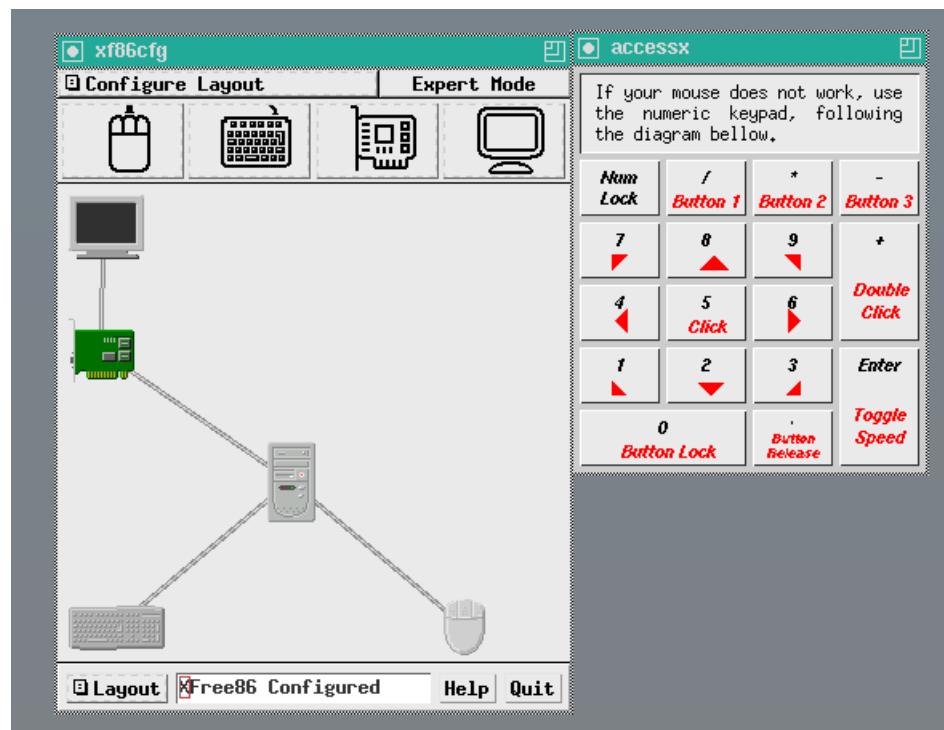
เมาส์ที่ใช้ในระบบ X วินโดว์เป็นแบบ PS/2, Serial หรือ USB. ผู้ใช้ต้องเลือกรายละเอียดปลีกย่อยเช่นประเภทของเมาส์, จำลองปุ่มกลางถ้าเป็นเมาส์แบบสองปุ่ม, เลือกค่าไฟล์ที่เมาส์ต่ออยู่เป็นต้น.

ในแพกเกจของ X เชิร์ฟเวอร์จะมีโปรแกรมสำหรับช่วยสร้างไฟล์ `xorg.conf` ได้แก่โปรแกรม `xorgcfg`, `xorgconfig` และตัวเชิร์ฟเวอร์ X.

6.3.1 xorgcfg

โปรแกรม `xf86cfg` (`xf86cfg`) เป็นโปรแกรมแบบ GUI สำหรับสร้างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น `xorg.conf` ใหม่หรือแก้ไขไฟล์ `xorg.conf` ที่มีอยู่แล้ว. ถ้าโปรแกรมนี้รันอยู่ในเทิร์มินอลเพื่อสร้างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น, ตัวโปรแกรมจะรันคำสั่ง `X -configure` อีกต่อหนึ่งเพื่อสร้างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นชื่อ `xorg.conf.new` ในโหมดไดร์ฟอิสของผู้ใช้โดยอัตโนมัติ. และถ้าไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นที่สร้างสามารถใช้งานได้, ก็จะรัน X เชิร์ฟเวอร์และ

แสดงหน้าจอในรูปที่ 6.15. ถ้าสามารถใช้เมาส์ได้, ให้ใช้เมาส์เลือกเมนูต่าง ๆ เพื่อปรับค่าต่าง ๆ. ถ้าไม่สามารถใช้เมาส์ได้แสดงว่าไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นที่สร้างโดยอัตโนมัติมีข้อผิดพลาด. แต่ผู้ใช้งานสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยใช้คีย์แพด (keypad) แทนเมาส์เลื่อนพอยต์เตอร์หรือคลิกที่หน้าต่างแทนเมาส์ได้. เมื่อปรับแต่งค่าต่าง ๆ เรียบร้อยแล้วให้จบการทำงานของโปรแกรมโดยกดปุ่ม “Quit”. โปรแกรมจะบันทึกค่าไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นให้โดยอัตโนมัติแล้วกลับสู่เท็กซ์โหมดอีกรัง.

รูปที่ 6.15: โปรแกรม xorgcfg (xf86cfg) ปรับแต่ง X เซร์ฟเวอร์และตั้งค่าเริ่มต้น.

จะมีบางกรณีที่โปรแกรมไม่สามารถทำงานได้ เพราะไม่สามารถสร้างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นได้ถูกต้องแต่แรก. เช่นหน้าจอดำແຕไม่มีอะไรมากฎ, ในกรณีนี้ให้กดคีย์ Ctrl+Alt+BackSpace เพื่อจบการทำงาน. หรือถ้าไม่โปรแกรมไม่สามารถรันได้แล้วกลับสู่ชุด命令 prompt, อาจจำต้องแก้ไฟล์ xorg.conf.new ด้วยตัวเองแล้วรันคำสั่ง xorgcfg กับตัวเลือก -config \$HOME/xorg.conf.new ใหม่อีกรัง. ถ้าไม่สำเร็จ, ให้ใช้วิธีอื่น.

6.3.2 xorgconfig

โปรแกรม xorgconfig (xf86config) เป็นโปรแกรมบรรทัดคำสั่งแสดงคำตามที่อ่านแล้วตั้งค่าต่าง ๆ เกี่ยวกับฮาร์ดแวร์ในระบบ X วินโดว์และให้ผู้ใช้เลือกตอน. โปรแกรมนี้ใช้รันในเท็กซ์โหมดและลองรัน X เซร์ฟเวอร์หลังจากที่สร้างไฟล์แล้ว. ถ้าโปรแกรมสร้างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นให้ไม่ถูกต้องอาจจะต้องแก้ไขต่อด้วยการใช้บรรณาธิกรน์เปิดไฟล์ /etc/X11/xorg.conf แก้ไขเอง.

ตัวอย่างที่ 6.11: ขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม *xorg.conf*

```
# xorgconfig
This program will create a basic xorg.conf file, based on menu selections you make.
```

The *xorg.conf* file usually resides in */usr/X11R6/etc/X11* or */etc/X11*. A sample *xorg.conf* file is supplied with Xorg; it is configured for a standard VGA card and monitor with 640x480 resolution. This program will ask for a pathname when it is ready to write the file.

You can either take the sample *xorg.conf* as a base and edit it for your configuration, or let this program produce a base *xorg.conf* file for your configuration and fine-tune it.

Before continuing with this program, make sure you know what video card you have, and preferably also the chipset it uses and the amount of video memory on your video card. SuperProbe may be able to help with this.

Press enter to continue, or ctrl-c to abort. ↵

First specify a mouse protocol type. Choose one from the following list:

1. Auto
  2. SysMouse
  3. MouseSystems
  4. PS/2
  5. Microsoft
- ผลลัพธ์อ้างอิง ---

6.3.3 X

โปรแกรมเซิร์ฟเวอร์ X สามารถสร้างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นให้โดยอัตโนมัติสำหรับเซิร์ฟเวอร์ด้วยตัวเลือก *-configure*. คำสั่งนี้ต้องรันด้วย root และจะสร้างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นชื่อ *xorg.conf.new* ในโหมดเรกรอของ root.

ตัวอย่างที่ 6.12: ใช้เซิร์ฟเวอร์ X สร้างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น.

```
# X -configure
_XSERVTransSocketOpenCOTSServer: Unable to open socket for inet6
_XSERVTransOpen: transport open failed for inet6/toybox:1
_XSERVTransMakeAllCOTSServerListeners: failed to open listener for inet6

This is a pre-release version of the The X.Org Foundation X11.
It is not supported in any way.
--- ผลลัพธ์อ้างอิง ---
Markers: (--) probed, (**) from config file, (==) default setting,
(++) from command line, (!!) notice, (II) informational,
(WW) warning, (EE) error, (NI) not implemented, (??) unknown.
(==) Log file: "/var/log/Xorg.0.log", Time: Fri Jan 21 15:17:03 2005
--- ผลลัพธ์อ้างอิง ---
dummy
fbdev
v4l
(++) Using config file: "/root/xorg.conf.new"
```

```
Xorg detected your mouse at device /dev/mouse.
Please check your config if the mouse is still not
operational, as by default Xorg tries to autodetect
the protocol.
```

```
Your xorg.conf file is /root/xorg.conf.new
```

```
To test the server, run 'X -config /root/xorg.conf.new'
```

ตัวโปรแกรมจะแสดงข้อความต่างๆทางหน้าจอ. ข้อความที่สำคัญๆได้แก่

- บรรทัดที่มีคำว่า “Log file” แสดงชื่อล็อกไฟล์ซึ่งในกรณีคือ /var/log/Xorg.0.log. เชิร์ฟเวอร์จะสร้างล็อกไฟล์ทุกครั้งเมื่อทำงานและมีประวัติสำหรับตรวจสอบข้อผิดพลาดหรือข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวเชิร์ฟเวอร์. ถ้าเกิดข้อผิดพลาดทำให้ X เชิร์ฟเวอร์ไม่สามารถทำงานได้, เราสามารถใช้คำสั่ง less เปิดล็อกไฟล์ดูแล้วหาบริบทที่มีคำว่า “EE” ซึ่งเป็นบรรทัดบ่งบอกสาเหตุของข้อผิดพลาด. เมื่อแก้ไขข้อผิดพลาดนั้นแล้วก็จะสามารถรัน X เชิร์ฟเวอร์ได้.
- บรรทัดสุดท้ายของวิธีทดสอบการทำงานของเชิร์ฟเวอร์โดยสั่งคำสั่ง X -config /root/xorg.conf.new. ถ้า X เชิร์ฟเวอร์ทำงานได้หน้าจอจะเปลี่ยนเป็นกราฟฟิกหมดและแสดงพอยเตอร์ของมาส์. ถ้าสามารถยับเลื่อนมาส์ได้ก็แสดงว่า X เชิร์ฟเวอร์ทำงานได้ถูกต้อง. ให้กดคีย์ Ctrl+Alt+Del ในการทำงานของ X เชิร์ฟเวอร์. มีบางกรณีที่ X เชิร์ฟเวอร์ทำงานได้แต่ทำงานได้ไม่สมบูรณ์ เช่นแสดงพอยเตอร์ของมาส์แต่ไม่สามารถยับได้, และเป็นหน้าจอดำไม่สามารถทำอะไรต่อได้. ปัญหานี้เป็นเพราะ X เชิร์ฟเวอร์ไม่สามารถปรับแต่งค่าได้ถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์. ในกรณีแรกอาจจะมีสาเหตุจากชื่อไฟล์ดีไวซ์ที่มาส์ใช้หรือประเภทของมาส์ไม่ถูกต้อง. ในกรณีหลังอาจจะเป็นเพราะจอภาพไม่สามารถแสดงผลได้เนื่องจากค่าของความถี่, ความละเอียดของหน้าจอ (resolution) ไม่ตรงกัน เป็นต้น. ไม่ว่าในกรณีใดๆ, ให้รีบบรรณาธิกรณ์เปิดไฟล์ xorg.conf.new แก้ไขส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วลองใหม่จนกว่าจะสำเร็จ.

ถ้าไม่มีปัญหาใดๆให้ขยายนอกไฟล์ xorg.conf.new ไปไว้ที่ไดเรกทอรี /etc/X11 โดยเปลี่ยนชื่อเป็น xorg.conf.

6.4 ไฟล์ xorg.conf

ไฟล์ /etc/X11/xorg.conf เป็นไฟล์สำคัญที่กำหนดค่าต่างๆให้เชิร์ฟเวอร์ใช้งานได้ถูกต้อง. สำหรับเชิร์ฟเวอร์ของโครงการ XFree86 จะมีชื่อเป็น XF86Config. ไฟล์นี้จะแบ่งเป็นเซกชัน (section) ต่างๆแสดงในตารางที่ 6.2

ตัวอย่างที่ 6.13 แสดงไฟล์ xorg.conf ที่สร้างด้วยคำสั่ง X -configure และปรับแต่งให้ใช้งานได้จริง. โดยปกติ, แพ็กเกจ X เชิร์ฟเวอร์จะมีตัวอย่างไฟล์ชื่อ

ตารางที่ 6.2: เช็คชันต่าง ๆ ในไฟล์ xorg.conf

ชื่อเช็คชัน	คำอธิบาย
ServerLayout	นิยามโครงสร้างสำคัญที่ประกอบเป็นเซิร์ฟเวอร์.
Files	ชื่อพาท (path) ไดเรกทอรีข้อมูลต่าง ๆ เช่นฟอนต์, โมดูล ฯลฯ.
Module	โมดูลที่ต้องการใช้กับ X เซิร์ฟเวอร์.
InputDevice	นิยามดีไวซ์ เช่น แป้นพิมพ์และเมาส์.
Monitor	นิยามค่าคุณสมบัติของจอภาพที่ใช้.
Device	ค่าคุณสมบัติเกี่ยวกับการฟิกการ์ด.
Screen	นิยามค่าคุณสมบัติของหน้าจอแสดงผลเชิงชອฟต์แวร์.
ServerFlags	ปรับแต่งคุณสมบัติโดยรวมของ X เซิร์ฟเวอร์.

/etc/X11/xorg.conf.example (/etc/X11/XF86Config.example) มาให้ด้วยดูเป็นตัวอย่าง. ไฟล์ตัวอย่างนี้ไม่สามารถเอาใช้จริงได้แต่มีประโยชน์ไว้ศึกษา เพราะมีคอมเมนต์อธิบายส่วนต่าง ๆ ไว้ด้วย.

ตัวอย่างที่ 6.13: ไฟล์ /etc/xorg.conf

```

1 Section "ServerLayout"
2   Identifier      "XFree86 Configured"
3   Screen         "Screen0"
4   InputDevice    "Mouse0" "CorePointer"
5   InputDevice    "Keyboard0" "CoreKeyboard"
6 EndSection
7
8 Section "Files"
9   # For XFS, uncomment this and comment the others
10  # FontPath   "unix/: -1"
11  RgbPath        "/usr/X11R6/lib/X11/rgb"
12  ModulePath    "/usr/X11R6/lib/modules"
13  FontPath      "/usr/share/fonts/misc/"
14  FontPath      "/usr/share/fonts/Speedo/"
15  FontPath      "/usr/share/fonts/Type1/"
16  FontPath      "/usr/share/fonts/CID/"
17  FontPath      "/usr/share/fonts/75dpi/"
18  FontPath      "/usr/share/fonts/100dpi/"
19 EndSection
20
21 Section "Module"
22   Load "extmod"
23   Load "dri"
24   Load "dbe"
25   Load "record"
26   Load "xtrap"
27   Load "glx"
28   Load "speedo"
29   Load "type1"
30 EndSection
31

```

```

32 Section "InputDevice"
33     Identifier "Keyboard0"
34     Driver      "kbd"
35
36     Option      "XkbModel"      "pc101"
37     Option      "XkbLayout"    "us,th_tis"
38     Option      "XkbOptions"   "grp:alt_shift_toggle,grp_led:scroll,
39                                lv3:ralt_switch"
40     EndSection
41
41 Section "InputDevice"
42     Identifier "Mouse0"
43     Driver      "mouse"
44     Option      "Protocol"     "IMPS/2"
45     Option      "Device"       "/dev/mouse"
46     Option      "Buttons"      "5"
47     Option      "ZAxisMapping" "4 5"
48 EndSection
49
50 Section "Monitor"
51     DisplaySize 380 310 # mm
52     Identifier   "Monitor0"
53     VendorName  "DELL"
54     ModelName   "DELL 1901FP"
55     Option      "DPMS"
56 EndSection
57
58 Section "Device"
59     Identifier "Card0"
60     Driver      "nv"
61     VendorName "nVidia Corporation"
62     BoardName   "Unknown Board"
63     BusID      "PCI:1:0:0"
64 EndSection
65
66 Section "Screen"
67     Identifier "Screen0"
68     Device     "Card0"
69     Monitor    "Monitor0"
70     DefaultDepth 24
71     SubSection "Display"
72         Depth    16
73         Modes   "1280x1024" "1024x768" "800x600"
74     EndSubSection
75     SubSection "Display"
76         Depth    24
77         Modes   "1280x1024" "1024x768" "800x600"
78     EndSubSection
79 EndSection

```

เช็คชั้นละส่วนจะเริ่มต้นด้วยคำว่า Section และลงท้ายด้วยคำว่า EndSection. ทุกชั้นจะมีค่า Identifier กำหนดชื่อเฉพาะของแต่ละเซ็คชัน. ในแต่ละเซ็คชันสามารถมีชั้นย่อยแยกออกไปอีกเป็นชั้นเช็คชัน (subsection). ส่วนที่เป็นชั้นเช็คชันจะเริ่มต้นด้วยคีย์เวิร์ด SubSection และจบด้วย EndSubSection.

ในเชกชันหนึ่ง จะมีชื่อคุณสมบัติและค่าที่ต้องการเซ็ต. ชื่อคุณสมบัติสำหรับแต่ละชากชันเหล่านี้อธิบายอยู่ใน man 5 xorg.conf (XF86Config) ว่ามีอะไรบ้างและอธิบายประเภทของคุณสมบัติต่าง ๆ ว่าต้องเป็น什么样式的หรือตัวเลข ฯลฯ.

6.4.1 เชกชัน ServerLayout

เชกชัน ServerLayout เป็นช่วงนิยามโครงสร้างส่วนประกอบของ X เซิร์ฟเวอร์และสามารถมีได้มากกว่าหนึ่งส่วน. ปกติจะมี ServerLayout เดียวเท่านั้น.

- Identifier “*name*”
ใช้กำหนดชื่อเฉพาะสำหรับแยกแยะเชกชัน.
- Screen “*screenid*”
ระบุชื่อสกรีนที่ต้องการใช้แสดงผล. สามารถตั้งค่าได้มากกว่าหนึ่งตัวในกรณีที่ต้องการแสดงผลหลายสกรีนและอาร์ดแวร์รองรับ. ในตัวอย่างนอกให้เซิร์ฟเวอร์ใช้สกรีนที่มีชื่อ (Identifier) เป็น “Screen0”.
- InputDevice “*input-dev-id*” “*option*”
ระบุตัวชี้สำหรับข้อมูลนำเข้า เช่น แป้นพิมพ์และเมาส์.

ในเชกชันนี้อย่างน้อยต้องกำหนดชื่อคุณสมบัติ Identifier และ Screen เพื่อให้ X วินโดว์ทำงานได้.

6.4.2 เชกชัน Files

เป็นช่วงที่ระบุชื่อไฟล์ภาพที่ต้องการให้เป็นพื้นหลังของหน้าจอ หรือไฟล์ภาพที่ต้องการให้เป็นพื้นหลังของหน้าจอ X เซิร์ฟเวอร์. ค่าของภาพที่ระบุในที่นี่สามารถระบุเปลี่ยนได้จากตัวเลือกเวลา.ran โปรแกรม X เซิร์ฟเวอร์.

- RgbPath “*rgb-file*”
ระบุชื่อไฟล์ฐานข้อมูลสี. ในตัวอย่างได้แก่ไฟล์ /usr/X11R6/lib/X11/rgb.txt ซึ่งจะเรียนรู้ส่วนขยายชื่อไฟล์ได้.
- ModulePath “*path*”
ชื่อไฟล์ที่เก็บไฟล์โมดูลสำหรับ X เซิร์ฟเวอร์. X เซิร์ฟเวอร์สามารถขยายความสามารถเพิ่มเติมโดยอาศัยการโหลดไฟล์โมดูลซึ่งแยกคอมไพล์ต่างหากกับ X เซิร์ฟเวอร์. การเลือกใช้โมดูลจะระบุในเชกชัน Module ภายหลัง.
- FontPath “*path*”
ค่านี้สามารถเปลี่ยนโดยตัวเลือก -fp ของ X เซิร์ฟเวอร์. ในตัวอย่างระบุไฟล์ที่เก็บไฟล์ฟอนต์ซึ่งเป็นการบอกให้เซิร์ฟเวอร์รู้ว่าฟอนต์อยู่ที่ไหน. ในกรณีที่ใช้ฟอนต์เซิร์ฟเวอร์, จะระบุฟอนต์เซิร์ฟเวอร์แทนชื่อไฟล์.

6.4.3 เช็คชัน Module

ในเช็คชันนี้จะระบุโมดูลที่ต้องการโหลดให้กับ X เชิร์ฟเวอร์.

- Load “*module*”
- ระบบชื่อโมดูลที่ต้องการใช้ เช่น
  - extmod เป็นโมดูลเพิ่มความสามารถพิเศษหลายอย่างให้กับเชิร์ฟเวอร์.
  - dri (Direct Rendering Infrastructure) เป็นโมดูลสำหรับเพิ่มความสามารถใช้เชิร์ฟเวอร์เข้าถึงฮาร์ดแวร์กราฟิกโดยตรง, ช่วยการแสดงผลด้านสามมิติ (3D).
  - dbe (Double Buffer Extension) โมดูลเพิ่มความสามารถช่วยในการแสดงผลภาพเคลื่อนไหวไม่ให้กระพริบเมื่ื่น.
  - record, xtrap โมดูลเพิ่มความสามารถการบันทึกจับโปรดักลของ X วินโดว์และอิเวนต์ต่างๆ.
  - glx (OpenGL Extension) โมดูลเพิ่มความสามารถ OpenGL.
  - speedo, type1, freetype โมดูลเพิ่มความสามารถเกี่ยวกับการใช้ฟอนต์แบบเวกเตอร์กับ X เชิร์ฟเวอร์.

หลังจากที่ X เชิร์ฟเวอร์ทำงานแล้วสามารถดูข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับโมดูลต่างได้ด้วยคำสั่ง `xdisplayinfo` กับตัวเลือก `-queryExtensions` หรือ `-ext all`.

OpenGL ►
ย่อมาจาก Open Graphics Library เป็นไลบรารี (ซอฟต์แวร์) อินเทอร์เฟสสำหรับอิเวนต์กราฟิก, ใช้ในการสร้างภาพสามมิติคุณภาพสูง และเป็นมาตรฐานสำคัญ.

6.4.4 เช็คชัน InputDevices

เช็คชัน InputDevices เป็นช่วงสำหรับตั้งค่าต่างสำหรับแป้นพิมพ์และเมาส์.

- Identifier “*name*”
ชื่อเฉพาะใช้แยกแยะเช็คชัน.
- Driver “*kbd | mouse*”
ระบุประเภทของดีไวซ์ข้อมูลนำเข้าว่าเป็นแป้นพิมพ์หรือพอยเตอร์ (เมาส์).
- Option “*name*” “*value*”
ตัวเลือกและค่าต่างๆ ของดีไวซ์. ตัวเลือกของดีไวซ์ยังแบ่งเป็นตัวเลือกสำหรับแป้นพิมพ์ใช้ระบุประเภทและคุณลักษณะของแป้นพิมพ์, และตัวเลือกสำหรับเมาส์ใช้ระบุจำนวนปุ่ม, ชื่อไฟล์ดีไวซ์ ฯลฯ.
  - “XkbModel” “*model*”
ระบุประเภทแป้นพิมพ์ เช่น pc101 หมายถึงแป้นพิมพ์ประเภทคอมพิวเตอร์ ส่วนบุคคลที่มีจำนวนคีย์ 101 คีย์.

— “XkbLayout” “*layout*”

ระบุผังของแป้นพิมพ์, ภาษาที่ใช้กับแป้นพิมพ์. ตัวอย่างเช่น “us,th” เป็นการระบุการใช้แป้นพิมพ์ภาษาอังกฤษ (อเมริกัน) ร่วมกับแป้นพิมพ์ภาษาไทยโดยมีแป้นพิมพ์ภาษาอังกฤษเป็นแป้นพิมพ์หลัก (กลุ่มที่หนึ่ง) และแป้นพิมพ์ภาษาไทยเป็นแป้นพิมพ์รอง (กลุ่มที่สอง). ในกรณีที่ต้องการใช้แป้นพิมพ์มากกว่าสองภาษาสามารถเพิ่มต่อไปได้เรื่อยๆ โดยการเพิ่มชื่อภาษาของแป้นพิมพ์แล้วคั่นด้วยเครื่องหมายลูกน้ำ. ชื่อผังแป้นพิมพ์ของภาษาต่างๆ สามารถดูได้จากไฟล์ /usr/lib/X11/xkb/rules/xorg.lst. สำหรับการตั้งผังแป้นพิมพ์ภาษาไทยสามารถเลือกได้ 3 แบบได้แก่

บังกีสะกดว่า Ketmanee ตามนามสกุลผู้คิดออกแบบผังแป้นพิมพ์คุณสุวรรณประเสริฐ เกษมณี [43].

บังกีสะกดว่า Pattajoti ตามนามสกุลผู้คิดออกแบบผังแป้นพิมพ์.

1. ผังแป้นพิมพ์เกย์มนี (*Kedmanee*) (รูปที่ 6.16) เป็นแป้นพิมพ์เดิมที่ใช้กันทั่วไปในเครื่องพิมพ์เดิมและคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล. ปรับแต่งใช้แป้นพิมพ์ประเภทนี้โดยระบุคำว่า “th”.
2. ผังแป้นพิมพ์ปัตตะโชค (*Pattachote*) (รูปที่ 6.17) เป็นแป้นพิมพ์ที่วิจัยและออกแบบโดยคุณสุนทรดี ปัตตะโชค. แป้นพิมพ์ออกแบบให้การใช้งานของมือทั้งสองใช้งานพอๆ กัน, ตำแหน่งคีย์ที่ใช้งานหนักจะอยู่ตรงกันนิ้วที่มีแรงมาก, และการเคลื่อนไหวของมือจะน้อยกว่าแป้นพิมพ์เกย์มนี [43]. ปรับแต่งใช้แป้นพิมพ์ประเภทนี้โดยระบุคำว่า “th_pat”.
3. ผังแป้นพิมพ์ มอก. 820 (*TIS-820.2538*) (รูปที่ 6.18) เป็นแป้นพิมพ์มาตรฐานที่กำหนดโดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม [44] โดยพัฒนาต่อจากแป้นพิมพ์เกย์มนีแต่สามารถพิมพ์เครื่องหมายพิเศษได้แก่ ๑ (ฟองน้ำ), ๒ (โคมูตร), ๓ (ยามัកการ) และ ฯ (อังคั่นคู่) ได้ด้วย. ตำแหน่งของเครื่องหมายอังคั่นคู่ไม่ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานมอก. ตามตัว. ในระบบ XKB การพิมพ์อังคั่นคู่จะใช้คีย์เลือกรอบดับที่สาม (third level chooser) ช่วยซึ่งระบุด้วยตัวเลือก XkbOptions. คีย์ที่ใช้พิมพ์อังคั่นคู่ถูกกำหนดไว้อยู่ในตำแหน่งของตัวอักษรภาษาอังกฤษ “o”. ปรับแต่งใช้แป้นพิมพ์ประเภทนี้โดยระบุคำว่า “th_tis”.

— “XkbOptions” “*option,option,...*”

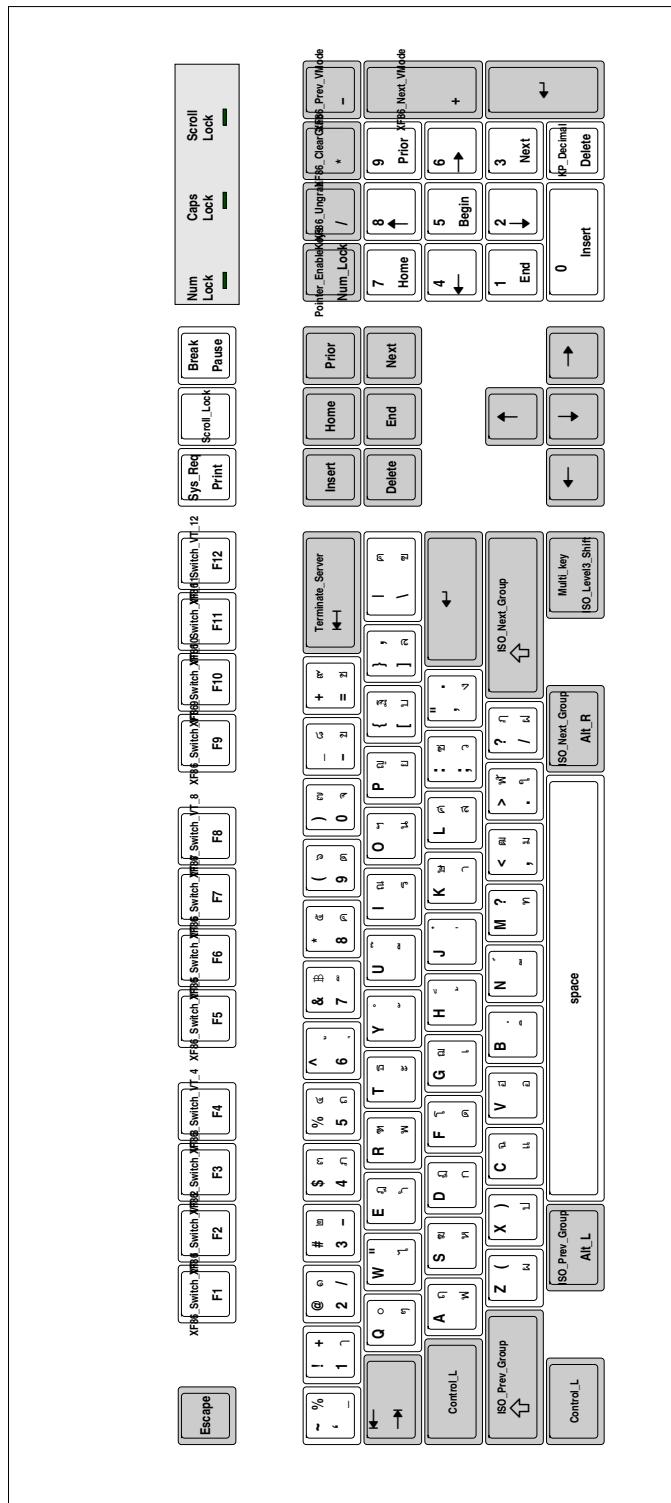
ค่าตัวเลือกของ XKB มีหลายตัวขึ้นอยู่กับประเภทการปรับแต่งได้แก่.

* grp:*name*

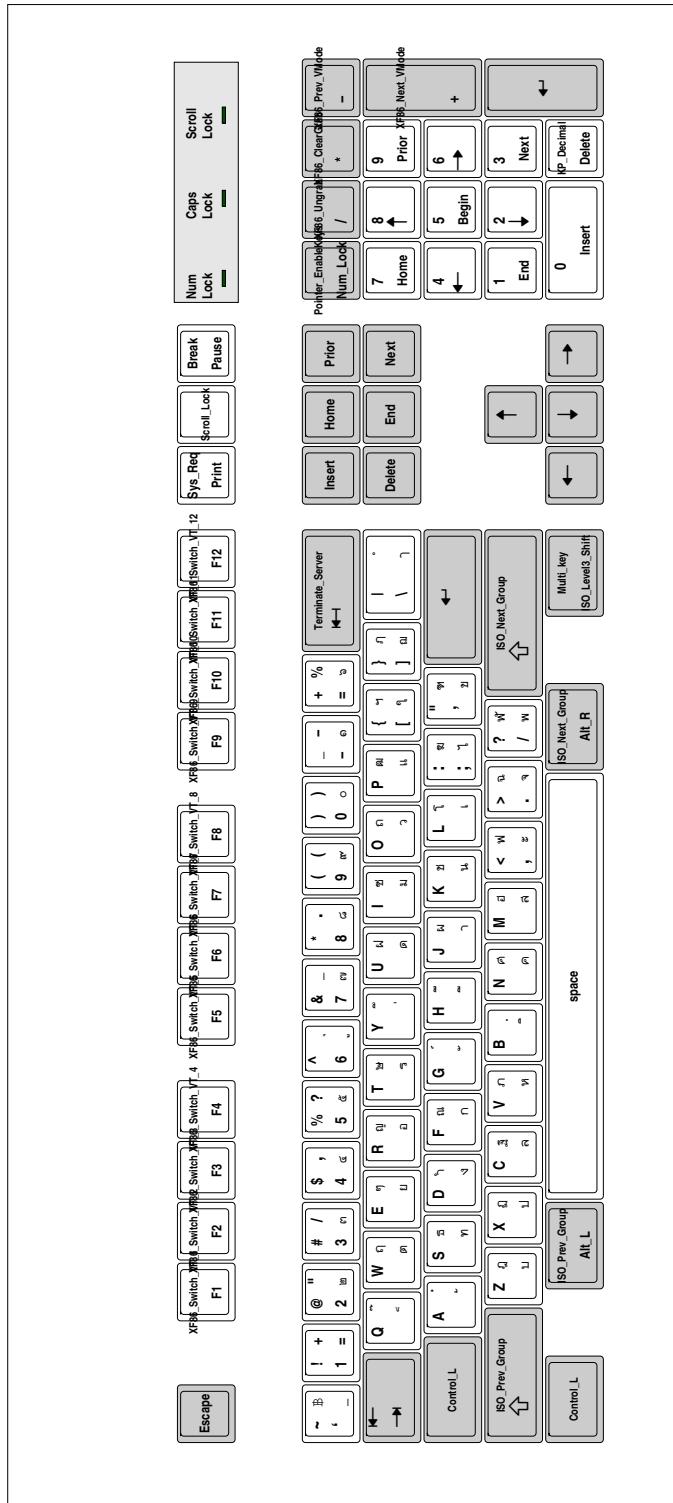
สำหรับระบุคีย์ที่ใช้เปลี่ยนกลุ่มของแป้นพิมพ์ (ภาษาที่ใช้กับแป้นพิมพ์) เช่น grp:alt_shift_toggle เป็นการระบุสลับแป้นพิมพ์ด้วยการกดคีย์ Alt+Shift.

* lv3:*name*

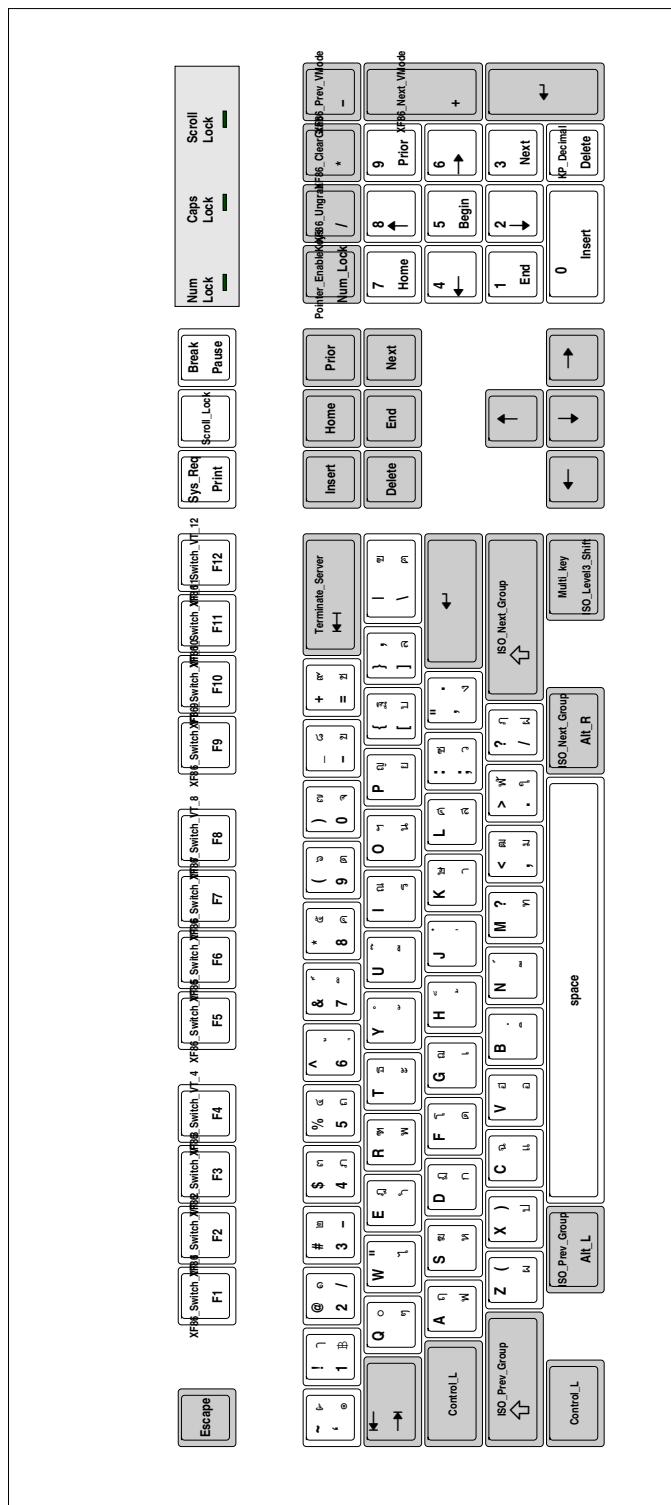
สำหรับกำหนดคีย์ที่ใช้เลือกรอบดับที่ 3 (third level chooser). โดยปกติแป้นพิมพ์ในแต่ละกลุ่มสามารถป้อนข้อมูลอักษรได้สองระดับคือการกด Shift และไม่กด Shift. ในกรณีที่อักษรจะมีมากและไม่สามารถได้หมดสามารถใช้คีย์เลือกรอบดับที่สามช่วยได้. ตัวอย่างเช่นแป้นพิมพ์

รูปที่ 6.16: แป้นพิมพ์เกย์มณี (Kedmanee).

รูปที่ 6.17: แบบพิมพ์ปัตตโซติ (Pattachote).

รูปที่ 6.18: แบบพิมพ์สมอ 820 (tis-820.2538).

ภาษาไทยแบบ มอก. 820 จะใช้คีย์เลือกระดับที่สามในการพิมพ์เครื่องหมายอังกฤษ (ฯ) โดยการกดคีย์เลือกระดับที่สามค้างไว้แลกกดคีย์ “o”. เช่น lv3:ralt_switch จะใช้คีย์ Alt ที่อยู่ทางขวาเมื่อเป็นคีย์เลือกระดับที่สาม.

- * **ctrl:name**

สำหรับปรับพฤติกรรมของคีย์ Ctrl เช่นใช้สลับเปลี่ยนตำแหน่งคีย์ Caps Lock และ Ctrl (ctrl:swapcaps), ตั้งค่าไม่ใช้คีย์ Caps Lock (ctrl:nocaps) เป็นต้น.

- * **grp_led:name**

ระบุไฟ LED (Light Emitting Diode) เป็นตัวบอกว่ามีสลับเปลี่ยนกลุ่มแป้นพิมพ์. เช่นค่า grp_led:scroll จะใช้ไฟ LED ของ Scroll lock เป็นตัวบอกสภาพกลุ่มของแป้นพิมพ์.

- “Protocol” “protocol”

ระบุโปรโตคอลของเมาส์ที่ใช้. ค่าทั่วไปได้แก่ “Auto” ซึ่งให้เซิร์ฟเวอร์จัดการโดยอัตโนมัติ. แต่ถ้าไม่สามารถเลื่อนพอยเตอร์ได้ต้องระบุเจาะจง เช่น “PS/2” สำหรับเมาส์ธรรมดายี่ห้อที่ต่อ กับพอร์ต PS/2, “IMPS/2” สำหรับเมาส์ IntelliMouse ที่ต่อ กับพอร์ต PS/2 หรือ USB. เมาส์แบบ IntelliMouse คือเมาส์ที่มีล้อ (wheel) 旋转 กลางเดือนขึ้นลงหรือกดได้.

- “Device” “device”

ระบุไฟล์ดีไวซ์ของเมาส์ที่ใช้. ไฟล์ดีไวซ์โดยทั่วไปได้แก่ไฟล์

- * /dev/psaux สำหรับเมาส์ที่ต่อ กับพอร์ต PS/2.

- * /dev/mouse มักจะเป็นชิมโบลิกลิงก์ไปหาไฟล์ดีไวซ์ตัวจริง.

- * /dev/input/mice สำหรับเมาส์ที่ต่อ กับพอร์ต USB.

- * /dev/input/mouse0 สำหรับเมาส์ที่ต่อ กับพอร์ต USB.

- * /dev/ttyS0 สำหรับเมาส์ที่ต่อ กับพอร์ตซีเรียล (serial).

วิธีทดสอบว่าเมาส์ที่ใช้ต่อ กับไฟล์ดีไวซ์ไหนอาจจะตรวจสอบได้โดยการใช้คำสั่ง cat อ่านไฟล์ดีไวซ์นั้น, แล้วเลื่อนเมาส์ไปมา. ถ้ามีปฏิกริยาตอบทางหน้าจอแสดงว่าเป็นไฟล์ดีไวซ์นั้น.

- “Buttons” “number”

ระบุจำนวนปุ่มของเมาส์ที่ใช้.

- “ZAxisMapping” “value”

สำหรับเมาส์ที่มีล้อหมุนเช่นกรณีเมาส์ที่มีสองปุ่มและล้อหมุนหนึ่งอันจะถือว่ามีปุ่มทั้งหมด 5 ปุ่ม. เวลาหมุนล้อขึ้นข้างบนจะเป็นปุ่มที่ 4 และหมุนล้อลงจะเป็นปุ่มที่ 5. ตัวเลือก XAxisMapping จะจับคู่การหมุนล้อให้เข้ากับการเลื่อนเนื้อหาของหน้าต่างขึ้นลง (scroll) ตามที่ต้องการ. ตัวอย่าง เช่น ZAxisMapping “4 5” ถ้าหมุนล้อไปข้างหน้า (ปุ่มที่ 4) จะเลื่อนหน้า

ต่างขึ้น (scroll up), ถ้าหมุนล้อไปข้างหลัง (ปุ่มที่ 5) จะเลื่อนหน้าต่างลงเป็นตัน. เม้าส์ที่มีจำนวนปุ่มมากกว่า 5 ปุ่มจะมีการปรับแต่งที่แตกต่างจากนี้ สามารถอ่านรายละเอียดได้จากเอกสารการรองรับการใช้งานเม้าส์ของ X11R6.8.1 [45].

6.4.5 เช็คชั้น Monitor

เป็นเช็คชั้นสำหรับปรับแต่งจอภาพแสดงผล. ถ้าโปรแกรม xorgcfg ตั้งค่าให้โดยอัตโนมัติและใช้งานก็ใช้ค่าที่ตั้งให้ได้เลย. แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องปรับค่าเองควรจะหาคู่มือของจอภาพเพื่อรับรวมข้อมูลต่าง ๆ.

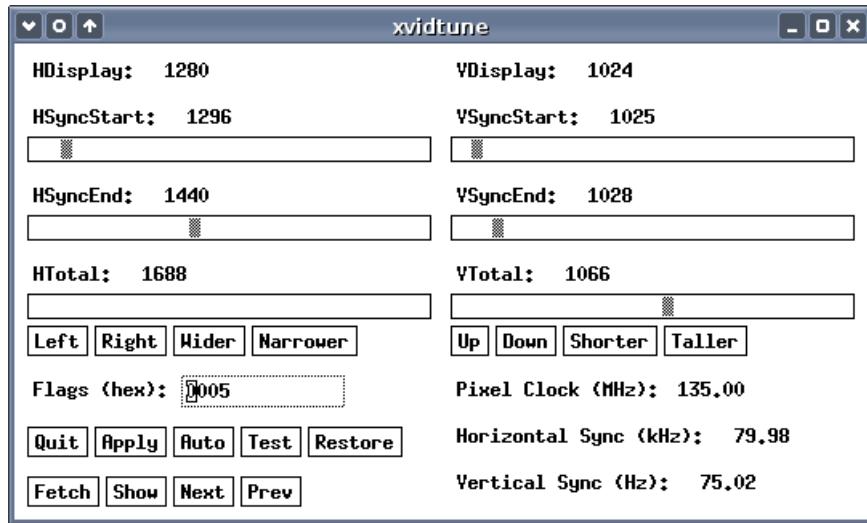
- **VendorName “*vendor*”**
ชื่อบริษัทผู้ผลิตจอภาพ. ค่านี้เป็นตัวเลือกไม่ระบุก็ได้.
- **ModelName “*model*”**
ชื่อรุ่นของจอภาพ. ค่านี้เป็นตัวเลือกไม่ระบุก็ได้ เช่น กัน.
- **HorizSync *horizsync-range***
ค่าช่วงความถี่ของจอภาพตามแนวตั้งในหน่วยโคลอเริร์ต (kHz) โดยปริยาย. ค่านี้สามารถดูได้จากคู่มือของจอภาพหรือด้านหลังจอภาพอาจจะมีเขียนบอกไว้. ถ้าไม่ระบุคุณสมบัตินี้จะใช้ค่าเป็น 28-33 kHz โดยปริยาย.
- **VertRefresh *vertrefresh-range***
ค่าช่วงความถี่ของจอภาพตามแนวตั้งในหน่วยเอร์ต (Hz) โดยปริยาย. ถ้าไม่ระบุคุณสมบัตินี้จะใช้ค่าเป็น 43-72 Hz โดยปริยาย.
- **DisplaySize *width height***
ขนาดความกว้างและความสูงของจอภาพในหน่วยมิลลิเมตร. X เซิร์ฟเวอร์สามารถใช้ค่านี้ในการคำนวณความละเอียด DPI (Dot Per Inch) ของหน้าจอได้.

ค่าคุณสมบัติอื่น ๆ ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ Mode และ ModeLine ซึ่งใช้ปรับแต่งจอภาพโดยละเอียดยุ่งยากซับซ้อน. สำหรับจอภาพมาตรฐานโดยทั่วไปแล้วไม่จำเป็นต้องใช้ก็ได้. ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้อาจจะใช้โปรแกรม xvividtune ช่วยปรับแต่งและสร้างค่า ModeLine ให้ได้. แต่มีข้อควรระวังคือโปรแกรมที่อาจจะทำให้วิดีโอการ์ดหรือจอภาพเสียหายได้.

6.4.6 เช็คชั้น Device

เช็คชั้นนี้เป็นการกำหนดค่าคุณสมบัติต่าง ๆ ของวิดีโอการ์ด. ค่าคุณสมบัติที่จำเป็นต้องมีในเช็คชั้นนี้ได้แก่ Identifier และ Driver.

- **Driver “*name*”**

รูปที่ 6.19: โปรแกรมช่วยปรับแต่งจอภาพ X เชิร์ฟเวอร์.

ระบุชื่อไดร์เวอร์ของวิดีโ;oการ์ดเช่น nv (nVidia), ati, i740 (Intel), i810 (Intel) เป็นต้น. โดยปกติโปรแกรมช่วยสร้างไฟล์ xconf.org จะเปลี่ยนค่าเหล่านี้ให้. สำหรับผู้ใช้ต้องรู้ว่ากราฟิกการ์ดที่ตัวเองใช้มียี่ห้ออะไรรุ่นอะไรเป็นอย่างน้อย.

ค่าคุณสมบัติอื่นๆ อ่านได้จาก man xorg.conf และตัวเลือกเฉพาะของแต่ละไดร์เวอร์ อ่านได้จากเอกสารของ X11R6 ทางเว็บไซต์.

6.4.7 เช็คชัน Screen

เช็คชันนี้เป็นส่วนสำคัญรวมนิยามส่วนประกอบต่างๆ ของ X เชิร์ฟเวอร์เข้าด้วยกันได้ แก่

- Device “*device-id*”
ชื่อเดバイซ์ที่ตั้งไว้ในเช็คชัน Device.
- Monitor “*monitor-id*”
ชื่อของภาพที่ตั้งไว้ในเช็คชัน Monitor.
- DefaultDepth *depth*
ระบุความลึกของสีโดยปริยายในกรณีที่มีปรับแต่งให้ใช้ความลึกของสีได้หลายค่า.
ความลึกของสีคือจำนวนบิตที่ใช้แสดงสีได้แก่ 8, 16, 24 หรือ 32 บิต.

ในเช็คชันนี้สามารถแบ่งออกเป็นชั้นเช็คชันชื่อ Display ได้อีกใช้ระบุว่ารายละเอียดของหน้าจอว่ามีความลึกของสีเท่าไร, มีความละเอียดของหน้าจอเป็นอย่างไร.

- Depth *depth*
ความลึกของสีในชั้นเช็คชัน.

- Modes “res1” “res2” ...

ความละเอียดของหน้าจอในหน่วยพิกเซล เช่น 1280x1024, 1024x768 เป็นต้น.

การเปลี่ยนความละเอียดหน้าจอหลังขณะใช้ X วินโดว์ทำได้โดยกดคีย์ Ctrl+Alt และเครื่องหมาย + หรือ -.

6.4.8 เช็คชัน ServerFlags

เช็คชันนี้เป็นเช็คชันไม่บังคับ, ใช้ปรับแต่งคุณสมบัติโดยรวมของเซิร์ฟเวอร์. คุณสมบัติที่อยู่ในเช็คชันนี้จะเป็นตัวเลือกทั้งหมด. ตัวเลือกที่นำสนใจได้แก่.

- Option “DontVTSwitch” “on | off”

ปกติเราสามารถเปลี่ยนเทอร์มินอลเสมือนได้ด้วยการกดคีย์ Ctrl+Alt+Fn โดยที่ Fn คือคีย์ฟังก์ชัน F1, F2, ฯลฯ. ตัวเลือก DontVTSwitch สามารถบังคับให้ผู้ใช้ไม่สามารถเปลี่ยนเทอร์มินอลเสมือนโดยการตั้งค่าเป็น “on”.

- Option “DontZap” “on | off”

ถ้าตั้งค่าเป็น “on” จะทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถกดคีย์ Ctrl+Alt+Backspace เพื่อจบการทำงานของ X เซิร์ฟเวอร์.

ตัวเลือกนี้ ในช่วง ServerFlags สามารถอ่านได้จาก man xorg.conf.

6.5 X เซิร์ฟเวอร์

โปรแกรม X เซิร์ฟเวอร์ที่ใช้กันทั่วไปคือโปรแกรมที่มีชื่อว่า X ซึ่งจะแสดงผลกราฟิกทางหน้าจอและใช้เทอร์มินอลเสมือนที่อยู่ในตำแหน่งฟังก์ชันคีย์ F7 (รูปประกอบหน้า 29). ในระบบสามารถรัน X เซิร์ฟเวอร์ได้มากกว่าหนึ่งโปรแกรม. โดยปกติ X เซิร์ฟเวอร์ตัวแรกจะมีชื่อหน้าจอเป็น :0. X เซิร์ฟเวอร์ตัวถัดไปสามารถใช้ชื่อหน้าจออะไรก็ได้ที่มีชื่อไม่ซ้ำกันและผู้ใช้สามารถสลับเปลี่ยนหน้าจอด้วยใช้คีย์ Ctrl+Alt+Fn โดยที่ Fn คือฟังก์ชันคีย์ตั้งแต่ 7 เป็นต้นไป.

ในระบบที่มี X วินโดว์ทำงานอยู่แล้วและต้องการรัน X เซิร์ฟเวอร์เพิ่มสามารถสั่งคำสั่ง X *display-name* โดยระบุชื่อหน้าจอที่ไม่ซ้ำกับหน้าจอที่มีอยู่.

ตัวอย่างที่ 6.14: รัน X เซิร์ฟเวอร์เพิ่มจากที่มีอยู่.

```
$ X :1
```

จากตัวอย่างเป็นการระบุชื่อหน้าจอ :1 ให้เป็นหน้าจอสำหรับ X เซิร์ฟเวอร์ตัวใหม่. หน้าจอของ X เซิร์ฟเวอร์ตัวใหม่จะมีแค่หน้าจอเดียวเท่านั้น, ไม่มีประโยชน์สำหรับการใช้งานจริง. ในกรณีที่ต้องการใช้งานจริงให้ใช้คำสั่ง startx แทน. ในกรณีนี้ให้แนใจว่ามีไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น เช่น *~/.xinitrc* ถูกต้อง.

ตัวอย่างที่ 6.15: รัน X เซิร์ฟเวอร์เพิ่มจากที่มีอยู่โดยใช้คำสั่ง startx.

```
$ startx -- :1
```


เก็บบันไฟล์ *~/.xinitrc* ดูที่หน้า 278.

6.6 การเริ่มต้น X เชิร์ฟเวอร์

การเริ่มทำงานของ X เชิร์ฟเวอร์แบ่งออกกว้างๆ ได้สองแบบคือสั่งทำงานจากเซลล์ และสั่งเริ่มทำงานโดยใช้ดิสเพลย์แมนเนจเจอร์ (*display manager*).

6.6.1 เริ่มต้น X เชิร์ฟเวอร์จากบรรทัดคำสั่ง

การเริ่มต้น X เชิร์ฟเวอร์จากบรรทัดคำสั่งหมายถึงการสั่งคำสั่งที่รัน X เชิร์ฟเวอร์จากเซลล์ไม่ว่าจะอยู่ในเท็กซ์โหนดหรือไฟล์โหนด. โดยปกติมักจะกระทำการอยู่ในเท็กซ์โหนดเมื่อต้องการใช้ระบบ X วินโดว์. เช่นหลังจากที่สร้างไฟล์เริ่มต้นของ X เชิร์ฟเวอร์แล้วต้องการทดสอบเป็นต้น. นอกจากนั้น, เราสามารถรัน X เชิร์ฟเวอร์ในขณะที่มี X เชิร์ฟเวอร์ทำงานอยู่แล้ว (กราฟิก) ก็ได. ในกรณีที่มี X เชิร์ฟเวอร์ทำงานอยู่แล้วต้องระบุให้เชิร์ฟเวอร์ใช้หน้าจอที่ไม่ซ้ำกับเชิร์ฟเวอร์ที่ทำงานอยู่.

▣ `startx` อ้างอิงหน้า 427

คำสั่งที่ไปที่ใช้เริ่มต้นการทำงานในระบบ X วินโดว์ได้แก่ `startx`. คำสั่ง `startx` เป็นเซลล์สคริปต์ที่จะตั้งค่าตัวแปรและเตรียมการเรียกสั่งคำสั่ง `xinit` ซึ่งเป็นโปรแกรมเริ่มต้น X เชิร์ฟเวอร์ต่อไป. โดยปกติจะสั่งคำสั่ง `startx` โดยไม่มีตัวเลือกเพื่อเปลี่ยนการทำงานจากเท็กซ์โหนดเข้าสู่ระบบ X วินโดว์.

คำสั่ง `startx` จะเรียกใช้คำสั่ง `xinit` ซึ่งเป็นโปรแกรมเริ่มต้น X เชิร์ฟเวอร์. และคำสั่ง `xinit` มีไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นได้แก่ไฟล์ `/etc/X11/xinit/xinitrc` ← เนื้อหาของไฟล์ในแต่ละติดสโตรอาจแตกต่างกัน. และจะอ่านไฟล์นี้เมื่อൺเซลล์สคริปต์ที่นำไป. ถ้าในโหมดเกรกทอรี่ของผู้สั่งคำสั่ง `startx` หรือ `xinit` มีไฟล์ `~/.xinitrc` ก็จะรันคำสั่งที่อยู่ในไฟล์นั้น.

คำสั่ง `startx` เป็นอินเทอร์เฟสสำหรับคำสั่ง `xinit` ช่วยสร้างเซสชัน (*session*) และอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับรันโปรแกรม `xinit`. ดังนั้นถ้าต้องการเริ่มต้นระบบ X วินโดว์จากบรรทัดคำสั่ง, ให้ใช้คำสั่ง `startx` ดีกว่าการใช้คำสั่ง `xinit` โดยตรง. ตัวอย่างต่อไปนี้ตัวอย่างไฟล์ `xinitrc` ซึ่งเป็นเซลล์สคริปต์รันโปรแกรมต่างๆ ที่ต้องการหลังจากเริ่มระบบ X วินโดว์. ไฟล์นี้จะถูกอ่านไม่ว่าจะเริ่มต้นระบบ X วินโดว์ด้วย `startx` หรือ `xinit` ก็ตาม.

ตัวอย่างที่ 6.16: ไฟล์ `xinitrc`

```
$ cat -n /etc/X11/xinit/xinitrc
 1 #!/bin/sh
 2 # $Xorg: xinitrc.cpp,v 1.3 2000/08/17 19:54:30 cpqbld Exp $
 3
 4 userresources=$HOME/.Xresources
 5 usermodmap=$HOME/.Xmodmap
 6 xinitdir=/usr/X11R6/lib/X11/xinit
 7 sysresources=$xinitdir/.Xresources
 8 sysmodmap=$xinitdir/.Xmodmap
 9
10 # merge in defaults and keymaps
11
12 if [ -f $sysresources ]; then
13     xrdb -merge $sysresources
  ← ตั้งค่าทรัพยากรจากฐานข้อมูล
```

```

14 fi
15
16 if [ -f $sysmodmap ]; then
17     xmodmap $sysmodmap
18 fi
19
20 if [ -f $userresources ]; then
21     xrdb -merge $userresources
22 fi
23
24 if [ -f $usermodmap ]; then
25     xmodmap $usermodmap
26 fi
27
28 # First try ~/.xinitrc
29 if [ -f "$HOME/.xinitrc" ]; then
30     XINITRC="$HOME/.xinitrc"
31     exec /bin/sh "$HOME/.xinitrc"
32 # If not present, try the system default
33 elif [ -n "/etc/X11/chooser.sh" ]; then
34     exec "/etc/X11/chooser.sh"
35 # Failsafe
36 else
37     # start some nice programs
38     twm &
39     xclock -geometry 50x50-1+1 &
40     xterm -geometry 80x50+494+51 &
41     xterm -geometry 80x20+494-0 &
42     exec xterm -geometry 80x66+0+0 -name login
43 fi

```

ไฟล์ `xinitrc` ของระบบตามตัวอย่างที่ 6.16 ในช่วงแรกเป็นการใช้คำสั่ง `xrdb` เพื่อตั้งค่าทรัพยากร่างๆ, สั่งคำสั่ง `xmodmap` เพื่อปรับแต่งคีย์ต่างๆ ของแป้นพิมพ์. ช่วงสุดท้ายจะตรวจสอบดูว่าในโถมไดร์ก็อฟไฟล์ `.xinitrc` หรือไม่. ถ้ามีก็จะใช้คำสั่ง `exec` ซึ่งเป็นคำสั่งประมวลภาษาในเชลล์เปลี่ยนไปรูปแบบเชลล์ที่ทำงานอยู่ไปเป็นโปรแกรมของตัวเอง. กล่าวคือหลังจากที่รันคำสั่งนั้นแล้วจะไม่กลับมารันโปรแกรมบรรทัดคำสั่งไปอีก. ตัวอย่างเช่นบรรทัดที่ 31, เมื่อรันคำสั่ง `exec /bin/sh "$HOME/.xinitrc"` และโปรแกรมที่ทำงานอยู่จะเปลี่ยนเป็นโปรแกรมของ `/bin/sh` ที่สั่งไป, และไม่กลับมารันคำสั่งที่อยู่ในบรรทัดที่ 31 อีกต่อไป.

ถ้าไม่มีไฟล์ `.xinitrc` ในโถมไดร์ก็จะตรวจสอบว่ามีไฟล์ `/etc/X11/choosesh.sh` หรือไม่. ถ้ามีไฟล์นี้ก็จะรันโปรแกรมต่างๆ ในไฟล์นี้. สุดท้ายถ้าไม่มีไฟล์อะไรเลยก็จะรัน `twm`, `xclock` และ `xterm` เป็นโปรแกรมเริ่มต้น.

ขั้นตอนเหล่านี้อาจจำไม่เหมือนกัน
ทุกประการ, แล้วแต่สิ่งที่ใช้.

ให้สังเกตว่าการรันโปรแกรมต่างๆ จะรันแบบเบิกกราฟิกและโปรแกรมที่รันตัวสุดท้าย (ในตัวอย่างเช่น `xterm -geometry 80x66+0+0 -name login`) จะรันแบบฟอร์กรานฟ์และใช้คำสั่งประมวลภาษาในเชลล์ `exec` รัน. ถ้าโปรแกรมที่รันตัวสุดท้ายจากการทำงาน, X เชิร์ฟเวอร์จะทำการทำงานกลับสู่สภาพก่อนรันคำสั่ง `startx` หรือ `xinit`. ถ้าโปรแกรมตัวสุดท้ายการทำงานแบบเบิกกราฟิก, X เชิร์ฟเวอร์จะทำการทำงานทันทีเมื่อฉันไม่มีอะไรเกิดขึ้น.

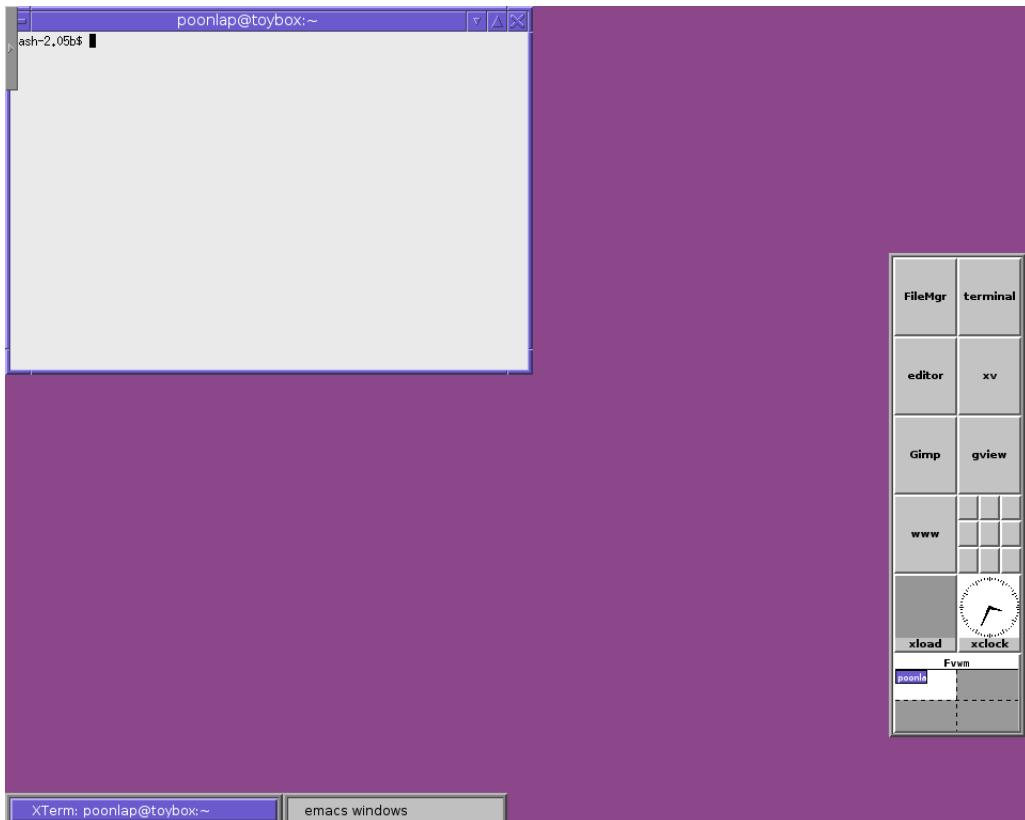
ไฟล์ `~/.xinitrc`

ไฟล์ `~/.xinitrc` คือรูปแบบคล้ายกับไฟล์ `xinitrc` คือเขียนโปรแกรมที่ต้องการใช้หลังจากเริ่มระบบ X วินโดว์. โดยปกติโปรแกรมที่เขียนในไฟล์นี้ได้แก่วินโดว์เมนเนเจอร์, โปรแกรมที่ใช้ในระบบ X วินโดว์ เช่น `xterm` ฯลฯ. หรือโปรแกรมเริ่มเซสชัน (*session*) ของสภาพแวดล้อมเดกส์ท็อป เช่น `gnome-session`, `startkde`, `xfce4-session` เป็นต้น.

ตัวอย่างที่ 6.17: ไฟล์ `~/.xinitrc` ที่ไม่ได้ใช้สภาพแวดล้อมเดกส์ท็อป.

```
$ cat ~/.xinitrc
xterm &
exec fvwm2
```

← โปรแกรมที่สั่งต้องอยู่ใน \$PATH
← วินโดว์เมนเนเจอร์ที่ต้องการใช้

รูปที่ 6.20: ภาพหน้าจอหลังจากรันคำสั่ง `startx` ประกอบกับไฟล์ `~/.xinitrc` ตัวอย่างที่ 6.17.

ถ้าต้องการใช้สภาพแวดล้อมเดกส์ท็อป, ให้เขียนโปรแกรมเริ่มเซสชันสภาพแวดล้อมที่ต้องการในไฟล์ `~/.xinitrc`. ในกรณีนี้โปรแกรมเริ่มต้นจะมีการจัดการวินโดว์เมนเนเจอร์, โปรแกรมที่ต้องการรันเริ่มต้นอยู่แล้ว. ผู้ใช้สามารถปรับแต่งคุณสมบัติเหล่านี้ได้จากเมนูของสภาพแวดล้อมเดกส์ท็อปนั้นๆ.

ตัวอย่างที่ 6.18: ไฟล์ `~/.xinitrc` ที่ใช้สกุลแผลด้อมเดกส์บ.

```
$ cat ~/.xinitrc
# exec startkde
# exec xfce4-session
exec gnome-session
← บรรทัดที่ขึ้นต้นด้วย # เป็นคอมเม้นต์
← โปรแกรมเริ่ม เชลชันล่าหัว Gnome
```


รูปที่ 6.21: ภาพหน้าจอหลังจากรันคำสั่ง `startx` ประกอบกับไฟล์ `~/.xinitrc` ตัวอย่างที่ 6.18.

การสั่งคำสั่ง `startx` หรือ `xinit` มักจะสั่งคำสั่งโดยไม่มีตัวเลือกประกอบ. แต่ถ้าต้องการใช้ตัวเลือกประกอบด้วย, จะแบ่งเป็นเลือกสำหรับไคล์เอนต์และตัวเลือกสำหรับ X เซิร์ฟเวอร์โดยมีรูปแบบดังนี้.

```
startx [ [client] options ... ] [ -- [server] options ... ]
```

client คือไฟล์โปรแกรมที่ต้องการรันเป็นไคล์เอนต์หลังจากเข้าสู่ระบบ X วินโดว์.
server คือไฟล์โปรแกรม X เซิร์ฟเวอร์.

ในสภาพที่มี X เซิร์ฟเวอร์ทำงานอยู่แล้วและต้องการรันโปรแกรม `firefox` อย่างเดียวในหน้าจอที่ 2 ซึ่งเป็นคนละหน้าจอ กับที่ใช้อยู่, สามารถทำได้ตามตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 6.19: คำสั่ง `startx` และตัวเลือกที่เกี่ยวกับไคล์เอนต์, เซิร์ฟเวอร์.

```
$ startx /usr/bin/firefox http://linux.thai.net -- :1 -depth 16
```

ในกรณีนี้คลอเอนต์ที่ทำงานเมื่อเข้าสู่ระบบ X วินโดว์ได้แก่ firefox และมีอาร์กิวเมนต์คือ URL ของเว็บไซต์ที่ต้องการเปิดดู หลังเครื่องหมาย -- จะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับ X เซิร์ฟเวอร์และ :1 ได้แก่ชื่อหน้าจอที่สอง (:1), ตัวเลือก -depth สำหรับ X เซิร์ฟเวอร์ และไม่มีการระบุโปรแกรม X เซิร์ฟเวอร์ที่ต้องการใช้ซึ่งจะหมายถึง /usr/X11R6/bin/X โดยปริยาย หน้าจอของ X วินโดว์จะใช้อู่ดูที่เทอร์มินอลเสมือนตัวที่ยังไม่ได้ใช้ (ดูรูป 2.4 หน้า 29 ประกอบ).

 _____
หน้าจอที่หนึ่งคือ :0

6.6.2 เริ่มต้น X เซิร์ฟเวอร์ด้วยดิสเพลย์แมนเนเจอร์

การใช้ดิสเพลย์แมนเนเจอร์ (*display manager*) เป็นอีกวิธีหนึ่งสำหรับการเริ่มต้นระบบ X วินโดว์ ดิสเพลย์แมนเนเจอร์ที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบันได้แก่ xdm, gdm และ kdm. xdm เป็นดิสเพลย์แมนเนเจอร์มาตรฐานที่มาพร้อมกับ X เซิร์ฟเวอร์, ส่วน gdm และ kdm เป็นโปรแกรมดิสเพลย์แมนเนเจอร์ของสภาพแวดล้อม GNOME และ KDE ตามลำดับ.

วิธีการเริ่มต้นของดิสเพลย์แมนเนเจอร์และการเลือกประเภทของดิสเพลย์แมนเนเจอร์จะแตกต่างกันไปตามดิสโทรที่ใช้.

 _____
เรื่องเกี่ยวกับ init ให้คุณนำไปอ่านที่ ??

การเริ่มต้นดิสเพลย์แมนเนเจอร์โดยปกติจะเป็นเซลล์สคริปต์ที่รันตอน启动เครื่องขึ้นอยู่กับดิสโทรแต่ละค่าย ดิสโทรตระกูล Red Hat จะมีเซลล์สคริปต์ /etc/X11/prefdm รันอยู่ในโปรแกรม init ซึ่งเปียนอยู่ในไฟล์ /etc/inittab. ประเภทของดิสเพลย์แมนเนเจอร์สามารถระบุด้วยตัวแปร DISPLAYMANAGER="type" ในไฟล์ /etc/sysconfig/displaymanager เช่น DISPLAYMANAGER="GDM".

ดิสโทรตระกูล Debian จะระบุดิสเพลย์แมนเนเจอร์ที่ใช้ในไฟล์ /etc/X11/default-display-manager ดิสโทรตระกูล Gentoo จะใช้เซลล์สคริปต์ /etc/init.d/xdm เป็นตัวเริ่มต้นดิสเพลย์แมนเนเจอร์และเขียนประเภทของดิสเพลย์แมนเนเจอร์ที่ต้องการใช้ในไฟล์ /etc/rc.conf เช่น DISPLAYMANGER="gdm" เป็นต้น.

อย่างไรก็ตามเซลล์สคริปต์ต่างๆเหล่านี้จะรันโปรแกรม xdm, gdm หรือ kdm ซึ่งดิสเพลย์แมนเนเจอร์ของแต่ละแบบ แล้วผู้ใช้สามารถรันคำสั่งเหล่านี้ได้จากบรรทัดคำสั่งด้วย.

XDMCP โปรโตคอล

หน้าที่หลักของดิสเพลย์แมนเนเจอร์คือเป็นอินเทอร์เฟสสำหรับล็อกอินเข้าสู่ระบบแบบกราฟิก การล็อกอินโดยใช้ดิสเพลย์แมนเนเจอร์สามารถล็อกอินได้จากเครื่องตัวเอง หรือผ่านทางเน็ตเวิร์กได้ การล็อกแบบกราฟิกผ่านทางเน็ตเวิร์กจะอาศัยโปรโตคอลที่เรียกว่า *XDMCP* (*X Display Manager Control Protocol*). สมมติว่ามีเครื่องคอมพิวเตอร์ A และ B และคอมพิวเตอร์ A รัน X เซิร์ฟเวอร์และอนุญาตให้เครื่องคอมพิวเตอร์อื่นติดต่อกับ X เซิร์ฟเวอร์ผ่านทาง XDMCP ได้. จากคอมพิวเตอร์ B สามารถรัน X เซิร์ฟเวอร์และเรียกหน้าจอล็อกอินของคอมพิวเตอร์ A มาแสดงที่หน้าจอคอมพิวเตอร์ได้.

การติดต่อขอหน้าจอสื้อกอินด้วยโปรโตคอล XDMCP จะระบุด้วยตัวเลือกตอนที่รัน X เซิร์ฟเวอร์ได้แก่

1. ติดต่อโไฮสโดยตรง (query)

ในการนี้ที่รู้ชื่อiosหรือ IP แอดเดรสของเครื่องที่อนุญาตให้สื้อกอินผ่านโปรโตคอล XDMCP สามารถใช้ตัวเลือก -qnuery host เช่นตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการรัน X เซิร์ฟเวอร์โดยใช้หน้าจอ :1 และเรียกหน้าจอสื้อกอินจากเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มี IP แอดเดรส 192.168.11.2.

ตัวอย่างที่ 6.20: ขอหน้าจอสื้อกอินโดยตรงโดยใช้ XDMCP ไม้ร็อตคอล.

```
$ X -query 192.168.11.2 :1
```

2. บรรอดแคสต์ (broadcast)

ใช้วิธีบรรอดแคสต์ (broadcast) ประกาศหาiosที่อนุญาตให้ติดต่อหน้าจอสื้อกอินในเครือข่ายห้องเดี่ยวกันที่ใช้อยู่ X เซิร์ฟเวอร์จะติดต่อกับiosเครื่องแรกที่หาเจอด้วยการบรรอดแคสต์และแสดงหน้าจอสื้อกอินของiosนั้น.

ตัวอย่างที่ 6.21: ขอหน้าจอสื้อกอินด้วยวิธีบรรอดแคสต์โดยใช้ XDMCP ไม้ร็อตคอล.

```
$ X -broadcast :1
```

3. ติดต่อโไฮสโดยทางอ้อม (indirect)

วิธีนี้คล้ายกับการบรรอดแคสต์แต่จะระบุตัวเลือก -indirect host ให้แสดงหน้าจอรายชื่อiosที่อนุญาตเปิดรับ XDMCP โปรโตคอล. รายชื่อiosนี้ได้มาจากการสอบถามไปที่ios host ที่ระบุเป็นอาร์กิวเมนต์ของตัวเลือก.

ตัวอย่างที่ 6.22: ขอหน้าจอสื้อกอินด้วยวิธีอ้อมโดยใช้ XDMCP ไม้ร็อตคอล.

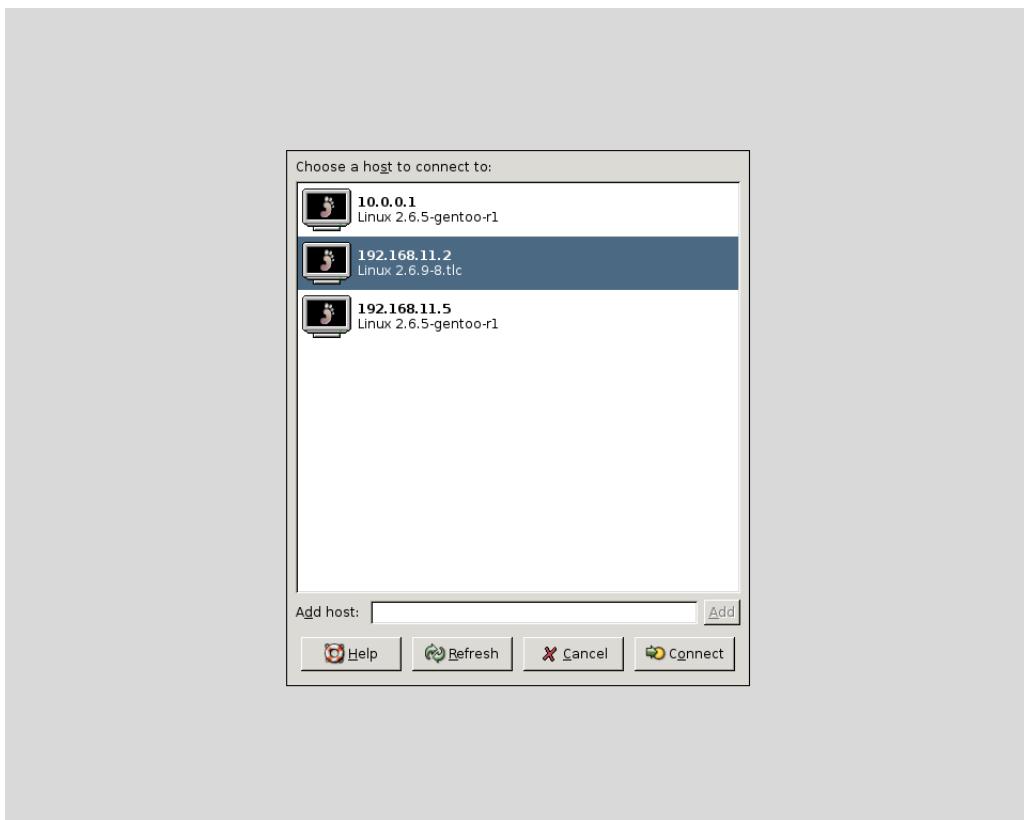
```
$ X -indirect localhost :1
```

การปรับแต่งดิสเพลย์แมมนเเจอร์

การปรับแต่งดิสเพลย์แมมนเเจอร์สามารถใช้โปรแกรมปรับแต่งเฉพาะของแต่ละระบบได้เช่น gdmconfig หรือ kdm_config. โปรแกรมเหล่านี้มักจะมีให้เลือกจากเมนูในสภาพแวดล้อมเดสทอปอยู่แล้ว. ส่วนการปรับแต่ง xdm ทำได้โดยการปรับแต่งไฟล์ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ในโฟลเดอร์ /etc/X11/xdm ซึ่งสามารถอ่านได้จาก man xdm.

6.7 X เซิร์ฟเวอร์แบบพิเศษ

นอกจากโปรแกรม X เซิร์ฟเวอร์ที่แสดงผลกราฟิกทางหน้าจอแล้วในระบบ X วินโดว์ยังมีโปรแกรม Xnest, Xvfb และ Xvnc ซึ่งเป็นโปรแกรม X เซิร์ฟเวอร์แต่เป็น X เซิร์ฟเวอร์แบบพิเศษใช้เฉพาะงานต่างกันไป.

รูปที่ 6.22: การขอหน้าจอล็อกอินโดยใช้วิธี indirect.

6.7.1 Xnest

โปรแกรม Xnest เป็น X เซิร์ฟเวอร์ประเภทหนึ่งที่แสดงหน้าจอเป็นหน้าต่างและพลิกเอนในหน้าจอ X วินโดว์ที่ทำงานอยู่. ตัวอย่างการใช้งาน เช่น ใช้ Xnest ขอหน้าจอล็อกอินจากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นผ่านเน็ตเวิร์กเป็นต้น.

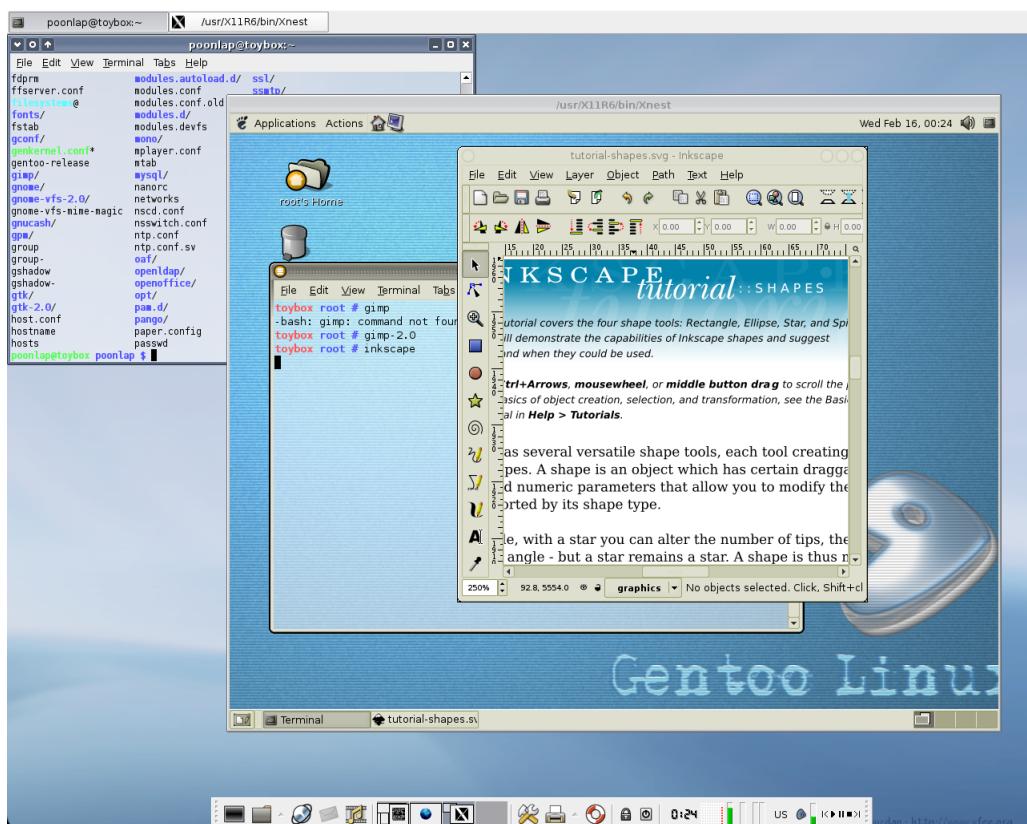
ตัวอย่างที่ 6.23: ตัวอย่างการใช้ Xnest.

```
$ Xnest -indirect localhost :1 &←           ← ใช้เดียวๆ
$ startx /usr/X11R6/bin/xlogo -- /usr/X11R6/bin/Xnest :2 &←           ← ใช้กับ startx
```

ในสภาพแวดล้อมเดกส์ท็อป GNOME มีโปรแกรมคล้ายกับ Xnest สำหรับจัดการแสดงผลโปรแกรม Xnest ให้โดยอัตโนมัติที่ผู้ใช้ไม่ต้องรันโปรแกรม Xnest โดยตรงได้แก่โปรแกรม gdmXnest, gdmXnestchooser และ gdmflexiserver.

ตัวอย่างที่ 6.24: โปรแกรมเกี่ยวกับ Xnest ในสภาพแวดล้อมเดกส์ท็อป GNOME.

```
$ gdmXnest &←           ← แสดงหน้าจอ Xnest
$ gdmXnestchooser &←           ← แสดง Xnest กับตัวเลือก -indirect
$ gdmflexiserver -n &←           ← แสดงหน้าจอล็อกอิน gdm ใน Xnest
```


รูปที่ 6.23: หน้าต่างโปรแกรม Xnest ในหน้าจอ X วินโดว์.

โปรแกรม gdmXnest และ gdmXnestchooser จะแสดงชื่อหน้าจอที่กำหนดให้ อัตโนมัติทางเทอร์มินอลที่สั่งคำสั่ง. ผู้ใช้สามารถรันโปรแกรมอะไรก็ได้ให้ไปแสดงผลใน Xnest โดยระบุชื่อหน้าจอนั้น.

6.7.2 Xvfb

Xvfb ย่อมาจาก X server Virtual Frame Buffer เป็น X เซิร์ฟเวอร์เสมือน, คือไม่มีการแสดงผลให้เห็นทางหน้าจอแต่จะเป็นการจำลองการทำงานของ X เซิร์ฟเวอร์. ในระบบที่ไม่มีอุปกรณ์แสดงผล เช่น ไม่มีหน้าจอและไม่มีอุปกรณ์ป้อนข้อมูลเข้า, แต่ในบางกรณีต้องการรันคำสั่งที่ใช้ X เซิร์ฟเวอร์ประมวลผลอะไรสักอย่าง, สามารถใช้โปรแกรม Xvfb ช่วยได้.

สมมติว่าเราล็อกอินเข้าสู่ระบบผ่านทางเน็ตเวิร์กเข้าไปในเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่ง ผ่านทางเทอร์มินอล. และในระบบมีโปรแกรม testprogram ซึ่งจะแสดงผลในระบบ X วินโดว์แต่เมื่อข้อจำกัดทางเทคนิคทำให้ติดต่อกับคอมพิวเตอร์เครื่องนั้นได้ทางทอร์มินอลเท่านั้น. ในการนี้ถ้าต้องการดูผล (รูป) ของโปรแกรม, สามารถรัน Xvfb สร้าง X เซิร์ฟเวอร์เสมือนก่อนแล้วให้โปรแกรมที่ต้องการรันแสดงผลทางหน้าจอที่ระบุ. จากนั้นให้โปรแกรม xwd แปลงการแสดงผลของ X เซิร์ฟเวอร์เป็นไฟล์รูปภาพได้.

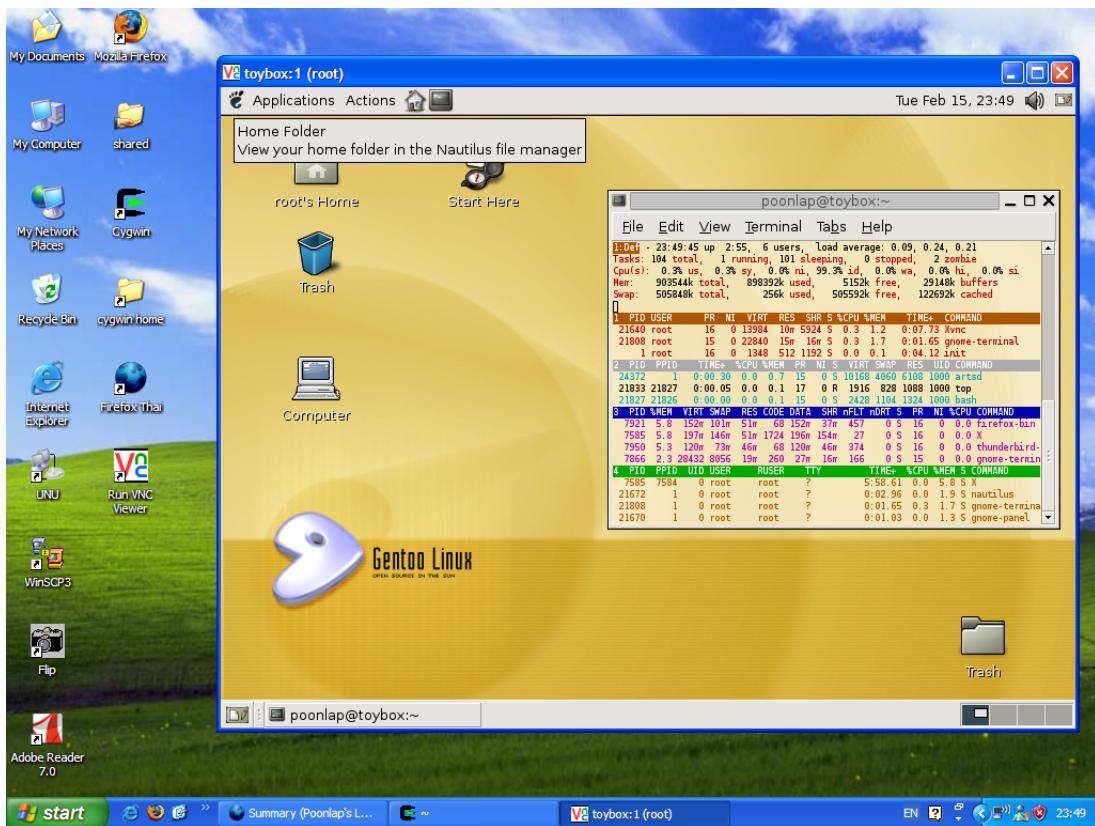
□ xwd อ้างอิงหน้า 429

ตัวอย่างที่ 6.25: การใช้ Xvfb ในระบบที่ไม่มีจอภาพ.

```
$ Xvfb :1 -ac &           ← ไม่มีการแสดงผลทางหน้าจอ
$ DISPLAY=:1 testprogram &   ← แสดงผลไปที่ Xvfb
$ xwd -root -display :1 -out testprogram.xwd &  ← จับภาพหน้าจอ
$ convert testprogram.xwd testprogram.png &  ← แปลงฟอร์แมตรูป
```

6.7.3 Xvnc

Xvnc เป็น X เซิร์ฟเวอร์ที่มีคุณสมบัติสามารถผลิตหน้าจอเน็ตเวิร์กโดยใช้โปรโตคอล VNC (*Virtual Network Computing*) แทน X โปรโตคอล. โปรแกรม X เซิร์ฟเวอร์นี้ไม่ใช้โปรแกรมในระบบ X วินโดว์มาตรฐานแต่เป็นโปรแกรมในแพ็คเกจของ VNC [46]. ข้อดีของการใช้โปรโตคอล VNC คือมีโคลอเอ็นท์สำหรับควบคุมและดูหน้าจอในหลายแพลตฟอร์มคือสามารถดูหน้าจอได้จากระบบปฏิบัติการใด ๆ ได้ที่มีโปรแกรม VNC viewer.

รูปที่ 6.24: หน้าต่างโปรแกรม VNC viewer บนระบบปฏิบัติการวินโดว์ส์.

เวลาใช้งานจะไม่รันคำสั่ง Xvnc โดยตรงแต่จะใช้คำสั่ง vncserver แทน. โดยระบุชื่อหน้าจอเป็นอาร์กิวเมนต์.

ตัวอย่างที่ 6.26: ใช้งาน Xvnc.

```
$ vncserver -geometry 800x600 :1 &
```

```
You will require a password to access your desktops.
```

```
Password:
```

← ใส่รหัสผ่าน

```
Verify:
```

```
New 'toybox:1 (poonlap)' desktop is toybox:1
```

← toybox ต้องชื่อโอล

```
Creating default startup script /home/poonlap/.vnc/xstartup
Starting applications specified in /home/poonlap/.vnc/xstartup
Log file is /home/poonlap/.vnc/toybox:1.log
```

ถ้าเป็นการสั่งคำสั่ง vncserver เป็นครั้งแรก, ตัวโปรแกรมจะสร้างไฟล์ config ไว้ใน ~/ .vnc ให้ผู้ใช้ตั้งรหัสผ่านสำหรับเวลาที่ติดต่อแสดงผล. ในไฟล์ config จะมีไฟล์ xstartup เป็นไฟล์ที่มีหน้าที่เหมือนกับ ~/.xinitrc รันโปรแกรมต่างๆ หลังจาก X เซิร์ฟเวอร์เริ่มทำงาน.

การติดต่อคุณน้าจะใช้โปรแกรม VNC viewer ใช้ได้ในหลายแพลตฟอร์ม, ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์ได้แก่ โปรแกรม vncviewer. วิธีใช้เบื้องต้นให้ใส่ชื่อหน้าจอที่ต้องการติดต่อคุณน้า VNC พอร์ตที่รันเป็นอาร์กิวเมนต์ของโปรแกรม. ในกรณีที่ใช้ vncviewer ผ่านทางเน็ตเวิร์ก, ให้ใช้ IP แอดเดรสหรือชื่ออีสตามด้วยชื่อหน้าจอ. เช่น 192.168.1.5:1 เป็นต้น.

ตัวอย่างที่ 6.27: ใช้ vncviewer ติดต่อคุณน้า.

```
$ vncviewer :1
```

← หรือจะใช้ชื่อหน้าจอเป็น toybox:1 ก็ได้

นอกจาจจะใช้ vncviewer ติดต่อกับ Xvnc แล้วยังสามารถใช้ติดต่อกับหน้าจอของระบบปฏิบัติการใด ๆ ก็ได้ ที่รัน VNC เซิร์ฟเวอร์อยู่ เช่นใช้คุณน้าจอมีโครซอฟต์วินโดว์ที่รัน VNC เซิร์ฟเวอร์จากลินุกซ์เป็นต้น. ตัวหน้าต่างโปรแกรม vncviewer จะมีคีย์พิเศษ F8 เมื่อกดแล้วจะแสดงเมนูเพื่อการทำการต่างๆ เช่นพารานีเช่นสั่งคีย์ Ctrl+Alt+Del ให้กับเครื่องที่ติดต่ออยู่ปลายทาง, ปรับหน้าจอให้แสดงผลเต็มจากการ เป็นต้น.

วิธีการจบการทำงานของ vncserver ทำได้โดยใช้ตัวเลือก -kill และตามด้วยชื่อหน้าจอ.

ตัวอย่างที่ 6.28: จบการทำงานของ vncserver.

```
$ vncserver -kill :1
Killing Xvnc process ID 31339
```

โปรแกรม vncserver จะสร้าง X เซิร์ฟเวอร์ตัวใหม่เพิ่มจาก X เซิร์ฟเวอร์ที่มีอยู่ โดยใช้โปรแกรม Xvnc ถ้าต้องการแสดงหรือแชร์ (share) หน้าจอที่ทำงานอยู่แล้ว (หน้าจอ :0) ให้ใช้โปรแกรม x0vncserver. โปรแกรมนี้จะแสดงผลหน้าจอ :0 หรือหน้าจอที่ระบุด้วยตัวเลือก -display=dpy. ตัวเลือกอื่นๆ สามารถดูได้จากการใช้ตัวเลือก -h ประกอบ.

6.8 ระบบจัดการฟอนต์

ระบบจัดการฟอนต์เพื่อแสดงอักษรต่างๆ ในระบบ X วินโดว์แบ่งออกเป็นสองวิธีได้ แก่ ระบบจัดการฟอนต์ดั้งเดิมที่เรียกว่า *X คอร์ฟอนต์* (*X core fonts*) และ Xft. ระบบจัดการฟอนต์ทั้งสองแตกต่างกันที่ *เซิร์ฟเวอร์* จะเป็นตัวจัดการการแสดงผลฟอนต์ในระบบ ดั้งเดิม, ไคลเอนต์จะเป็นตัวจัดการการแสดงผลฟอนต์ในระบบ Xft โดยอาศัยไลบรารี. เมื่อ เปรียบเทียบเรื่องเกี่ยวกับการเพิ่มฟอนต์หรือปรับแต่งฟอนต์ในระบบ, การดูแลระบบจัด การฟอนต์แบบ Xft จะง่ายกว่าระบบดั้งเดิมมาก. ในช่วงนี้เป็นการแนะนำระบบจัดการ ฟอนต์ทั้งสองแบบซึ่งมีวิธีการจัดการแตกต่าง. การรู้จักระบบจัดการฟอนต์ทั้งสองแบบ ช่วยให้ผู้ใช้ทำความเข้าใจการติดตั้งฟอนต์ใหม่ๆ เช่นฟอนต์ภาษาไทยได้ดีขึ้น.

6.8.1 ระบบจัดการฟอนต์แบบดั้งเดิม

ระบบการจัดการฟอนต์แบบดั้งเดิมกระทำโดยตัว X เซิร์ฟเวอร์เองและใช้จัดการแสดง ผลฟอนต์แบบบิตแมปเป็นหลัก. ต่อมาเมื่อเพิ่มความสามารถแสดงผลฟอนต์แบบ เวกเตอร์เช่นฟอนต์ PostScript หรือทຽไทยเป็นรูปของโมดูล. โมดูลที่ช่วยให้ X เซิร์ฟเวอร์ สามารถใช้ฟอนต์ทຽไทยในช่วงแรกได้แก่ xfsit และ xfsft [47]. ผู้ใช้ต้องเลือกใช้ระหว่าง โมดูลทั้งสองซึ่งไม่มีความเข้ากัน. ต่อมาความนิยมของ xfsft ซึ่งใช้ไลบรารี FreeType [48] มีมากขึ้นและถูกรวมไว้ในโครงการ XFree86 ในที่สุด. ในปัจจุบันถ้าต้องการใช้ฟอนต์ทຽ ไทยที่จัดการด้วย X เซิร์ฟเวอร์ให้โหลดโมดูล “freetype” ในเซกชัน “Module”.

ไดเรกทอรีที่เก็บฟอนต์

การติดตั้งและปรับแต่งฟอนต์จะระบุไดเรกทอรีหรือฟอนต์เซิร์ฟเวอร์ที่เก็บฟอนต์ต่างๆ ในไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของเซิร์ฟเวอร์เช่นไฟล์ xorg.conf. ชื่อไดเรกทอรีที่เก็บฟอนต์ จะเป็นค่าของพารามิเตอร์ FontPath ในเซกชัน “Files” (หน้า 266). ในไดเรกทอรี หรือฟอนต์เซิร์ฟเวอร์ที่เก็บฟอนต์เหล่านั้นจะมีไฟล์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดตั้งฟอนต์ ในระบบได้แก่

- ไฟล์ fonts.dir

เป็นไฟล์ที่สร้างด้วยคำสั่ง mkfontdir บันทึกชื่อไฟล์ฟอนต์และชื่อฟอนต์ที่สัมพันธ์ กัน. บรรทัดแรกจะเป็นจำนวนของฟอนต์ทั้งหมดที่บันทึกในไฟล์. คำสั่ง mkfontdir จะตรวจสอบไฟล์ฟอนต์บิตแมป .bdf, .pcf, ไฟล์ฟอนต์ที่บีบอัดด้วย gzip และไฟล์ fonts.scale ที่อยู่ในไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่และสร้างไฟล์ fonts.dir ในไดเรกทอรีที่รันคำสั่ง.

ตัวอย่างที่ 6.29: ไฟล์ fonts.dir

```
$ head /usr/share/fonts/misc/fonts.dir
516
10x20-IS08859-1.pcf.gz -misc-fixed-medium-r-normal--20-200-75-75-c-100-iso8859-1
10x20-IS08859-10.pcf.gz -misc-fixed-medium-r-normal--20-200-75-75-c-100-iso8859-10
10x20-IS08859-11.pcf.gz -misc-fixed-medium-r-normal--20-200-75-75-c-100-iso8859-11
10x20-IS08859-13.pcf.gz -misc-fixed-medium-r-normal--20-200-75-75-c-100-iso8859-13
```

```
10x20-IS08859-14.pcf.gz -misc-fixed-medium-r-normal--20-200-75-75-c-100-iso8859-14
10x20-IS08859-15.pcf.gz -misc-fixed-medium-r-normal--20-200-75-75-c-100-iso8859-15
10x20-IS08859-16.pcf.gz -misc-fixed-medium-r-normal--20-200-75-75-c-100-iso8859-16
```

- ไฟล์ fonts.scale เป็นไฟล์ที่สร้างด้วยคำสั่ง mkfontscale หรือ ttmkfd. คำสั่งเหล่านี้จะตรวจสอบไฟล์ฟอนต์เวกเตอร์ เช่น truetype หรือ PostScript ที่อยู่ในไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่แล้วสร้างไฟล์ fonts.scale. ไฟล์ที่สร้างจะเป็นข้อมูลนำเข้าสำหรับคำสั่ง mkfontdir เพื่อสร้างไฟล์ fonts.dir อีกต่อไป.

ตัวอย่างที่ 6.30: ไฟล์ fonts.scale

```
$ head /usr/share/fonts/TTF/fonts.scale
luximb.ttf -b&h-Luxi Mono-bold-r-normal--0-0-0-0-m-0-adobe-standard
luximb.ttf -b&h-Luxi Mono-bold-r-normal--0-0-0-0-m-0-ascii-0
luximb.ttf -b&h-Luxi Mono-bold-r-normal--0-0-0-0-m-0-iso10646-1
luximb.ttf -b&h-Luxi Mono-bold-r-normal--0-0-0-0-m-0-iso8859-1
luximb.ttf -b&h-Luxi Mono-bold-r-normal--0-0-0-0-m-0-iso8859-10
luximb.ttf -b&h-Luxi Mono-bold-r-normal--0-0-0-0-m-0-iso8859-13
luximb.ttf -b&h-Luxi Mono-bold-r-normal--0-0-0-0-m-0-iso8859-15
luximb.ttf -b&h-Luxi Mono-bold-r-normal--0-0-0-0-m-0-iso8859-16
luximb.ttf -b&h-Luxi Mono-bold-r-normal--0-0-0-0-m-0-iso8859-2
```

- ไฟล์ fonts.alias ชื่อฟอนต์ในไฟล์ fonts.dir เป็นชื่อฟอนต์มาตรฐานที่เรียกว่า XLFDF ซึ่งยາวและเข้าใจยาก. ไฟล์ fonts.alias จะเป็นไฟล์ที่ระบุชื่อสั้นๆ (นามแฝง) ที่ใช้แทนชื่อ XLFDF.

ตัวอย่างที่ 6.31: ไฟล์ fonts.alias

```
$ head /usr/share/fonts/misc/fonts.alias
! $Xorg: fonts.alias,v 1.3 2000/08/21 16:42:31 coskrey Exp $
fixed      -misc-fixed-medium-r-semicondensed--13-120-75-75-c-60-iso8859-1
variable   -*--helvetica-bold-r-normal---120----*-iso8859-1
5x7        -misc-fixed-medium-r-normal--7-70-75-75-c-50-iso8859-1
5x8        -misc-fixed-medium-r-normal--8-80-75-75-c-50-iso8859-1
6x9        -misc-fixed-medium-r-normal--9-90-75-75-c-60-iso8859-1
6x10       -misc-fixed-medium-r-normal--10-100-75-75-c-60-iso8859-1
6x12       -misc-fixed-medium-r-semicondensed--12-110-75-75-c-60-iso8859-1
6x13       -misc-fixed-medium-r-semicondensed--13-120-75-75-c-60-iso8859-1
6x13bold  -misc-fixed-bold-r-semicondensed--13-120-75-75-c-60-iso8859-1
```

ฟอนต์เซิร์ฟเวอร์

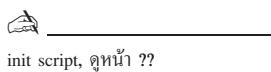
การระบุไดเรกทอรีที่เก็บฟอนต์ด้วยพารามิเตอร์ FontPath ในไฟล์ xorg.conf เป็นวิธีการเบื้องต้นสำหรับออกให้ X เซิร์ฟเวอร์รู้แหล่งที่เก็บฟอนต์. วิธีการนี้เข้าใจง่ายแต่มีข้อเสียบางอย่างได้แก่

- ฟอนต์ใหม่ที่เพิ่มเข้าไปในระบบไม่สามารถใช้งานได้ทันทีจนกว่าจะเริ่มต้น X เซิร์ฟเวอร์ใหม่อีกครั้ง.
- ฟอนต์ที่สามารถใช้ได้ขึ้นอยู่กับ X เซิร์ฟเวอร์ว่ามีฟอนต์อะไรใช้ได้บ้าง. ในกรณี

ที่ใช้协议 XDMCP ล็อกอินข้ามโซส, เครื่องที่ติดต่อสำหรับล็อกอินกับ X เชิร์ฟเวอร์ที่แสดงผลเป็นคนละเครื่องกัน. ดังนั้นเครื่องที่ติดต่อล็อกอินกับฟอนต์ที่ X เชิร์ฟเวอร์สามารถแสดงผลได้อาจจะไม่เหมือนกันหรือฟอนต์บางตัว X เชิร์ฟเวอร์ที่ใช้แสดงผลอาจจะไม่มี.

ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้โดยการใช้ฟอนต์เซิร์ฟเวอร์ (*X font server*). ในกรณีที่ใช้ฟอนต์เซิร์ฟเวอร์จะสามารถใช้ฟอนต์ใหม่ที่เพิ่มเข้าสู่ระบบได้ทันทีโดยไม่ต้องเริ่ม X เชิร์ฟเวอร์ใหม่เพียงแต่เริ่มต้นการทำงานของฟอนต์เซิร์ฟเวอร์เท่านั้น. และสามารถใช้ฟอนต์ผ่านทางเน็ตเวิร์กได้ด้วย.

โปรแกรมสำหรับรันฟอนต์เชิร์ฟเวอร์ได้แก่ *xfs* ซึ่งจะมีไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นโดยปริยายได้แก่ */usr/X11R6/lib/X11/fs/config*. โดยปกติผู้ใช้จะไม่รันฟอนต์เซิร์ฟเวอร์ด้วยคำสั่ง *xfs* โดยตรงแต่จะใช้ init script เช่น */etc/init.d/xfs* เป็นชุดสคริปต์สำหรับเริ่มต้นทำงานฟอนต์เชิร์ฟเวอร์และไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นจะเป็น */etc/X11/fs/config*.

ตัวอย่างที่ 6.32: ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นฟอนต์เชิร์ฟเวอร์.

```
$ cat /etc/X11/fs/config
#
# X Font Server configuration file
#
# อนุญาตให้ไคลล์ เอ็นต์ติดต่อกับ เชิร์ฟ เวอร์ได้ไม่เกิน 4 ตัว
client-limit = 4

# ไม่ใช่ tcp, ใช่ socket เท่านั้น
no-listen = tcp

# ถ้ามีการติดต่อใช้ เชิร์ฟ เวอร์เกินกำหนดให้ล็ร้าง เชิร์ฟ เวอร์ตัวใหม่
clone-self = on

# ฟอนต์ เชิร์ฟ เวอร์อื่นสามารถใช้ไคลล์ เอ็นต์ใช้
#alternate-servers = foo:7101,bar:7102

# ระบุไคลล์ เรากทดสอบที่เก็บฟอนต์
#
catalogue = /usr/share/fonts/75dpi,
            /usr/share/fonts/100dpi,
            /usr/share/fonts/misc,
            /usr/share/fonts/Type1,
            /usr/share/fonts/truetype,
            /usr/share/fonts/TTF

# ขนาดฟอนต์ปริยาย, 12 พอยต์
default-point-size = 120

# 100 x 100 และ 75 x 75
default-resolutions = 75,75,100,100

# บันทึกล็อก
use-syslog = on

# ความจุ cache. หน่วยเป็น KB
```

```
cache-hi-mark = 2048  
cache-low-mark = 1433  
cache-balance = 70
```

ส่วนที่สำคัญในไฟล์ config ได้แก่ค่าพารามิเตอร์ catalogue ใช้สำหรับระบุไดเรกทอรีที่เก็บฟอนต์ต่างๆ ในกรณีที่ระบุไดเรกทอรีมากกว่าหนึ่งที่ให้ใช้เครื่องหมายลูกน้ำ (,) คั่น.

ฟอนต์เชิร์ฟเวอร์จะเริ่มทำงานโดยอัตโนมัติเมื่อระบบเริ่มต้นทำงาน, แต่ถ้าต้องการรันหรือหยุดการทำงานของฟอนต์เชิร์ฟเวอร์ด้วยตนเองสามารถใช้สคริปต์ /etc/init.d/xfs และใช้อาร์กิวเมนต์ start, stop หรือ restart ซึ่งจะเหมือนกับการรันเซิร์ฟเวอร์โดยใช้ init script ทั่วไป.

ตัวอย่างที่ 6.33: การรันฟอนต์เซิร์ฟเวอร์โดยตรง

```
# /etc/init.d/xfs start↵
 * Scanning font directories... [ ok ]
 * Starting X Font Server... [ ok ]
# /etc/init.d/xfs restart↵
 * Stopping X Font Server... [ ok ]
 * Scanning font directories... [ ok ]
 * Starting X Font Server... [ ok ]
# /etc/init.d/xfs stop↵
 * Stopping X Font Server... [ ok ]
```

ปรับแต่งให้ระบบใช้ฟอนต์เชิร์ฟเวอร์

การปรับแต่งให้ X เชิร์ฟเวอร์ใช้fonต์เชิร์ฟเวอร์ทำได้โดยเขียนชื่อfonต์เชิร์ฟเวอร์ในพารามิเตอร์ FontPath ในไฟล์ xorg.conf โดยมีรูปแบบดังนี้

trans / hostname : port-number

trans หมายถึง transport type คือวิธีติดต่อกับฟอนต์เซิร์ฟเวอร์ว่าจะติดต่อผ่านยูนิกซ์โดย เมนซ์อักเก็ตหรือผ่านโปรโตคอล tcp. ถ้าเครื่องที่รัน X เซิร์ฟเวอร์มีฟอนต์เซิร์ฟเวอร์ทำ งานอยู่ด้วย, สามารถติดต่อกับเครื่องทัวเรงทั่วไปที่มียูนิกซ์โดยเมนซ์อักเก็ต. ในกรณีนี้จะเขียน เป็น

FontPath "unix/: -1"

tcp ►
ย่อมาจากคำว่า Transfer Control
Protocol เป็นโปรโตคอลมาตราฐาน
สำหรับควบคุมข้อมูลที่ส่งผ่านทาง
อินเทอร์เน็ต. มีระบบสร้างคอนเนก
ชันระหว่างໂစ. ตรวจสอบข้อมูลฯลฯ

ถ้าใช้การติดต่อเชิร์ฟเวอร์ผ่าน TCP ไม่ยังเครื่องคืนจะเป็นเงื่อน

FontPath "tcp://hostname-or-ip:7100"

hostname-or-ip เป็นชื่อโฮสท์หรือ IP ของเดรส์ ตัวเลขที่อยู่หลังเครื่องหมาย : คือหมายเลขอุปกรณ์ต่างๆ กับพอร์ตที่ใช้ในการติดต่อ เช่น 7100.

ชื่อฟอนต์แบบ XLFDF

ชื่อฟอนต์ที่ใช้ในระบบ X วินโดว์แบบดั้งเดิมมีชื่อเรียกว่า *XLFDF* (*X Logical Font Description*) และคำสั่งที่ใช้แสดงชื่อฟอนต์ในระบบได้แก่ xlsfonts.

ตัวอย่างที่ 6.34: แสดงชื่อฟอนต์แบบ XLFDF ในระบบ.

```
$ xlsfonts
-adobe-courier-bold-o-normal--0-0-100-100-m-0-iso10646-1
-adobe-courier-bold-o-normal--0-0-100-100-m-0-iso8859-1
-adobe-courier-bold-o-normal--0-0-100-100-m-0-iso8859-10
--- ผลดงผลต่อไปนี้อยู่ ---
10x20                                     ← ชื่อฟอนต์แบบไม่เป็นทางการ, นามแฝง
12x24
12x24kana
12x24romankana
5x7
--- ผลดงผลต่อไปนี้อยู่ ---
```

เนื่องจากชื่อฟอนต์แบบ XLFDF ยาวมากและยากที่จำ, ชื่อฟอนต์บางตัวอาจจะมีนามแฝง (alias) ได้ เช่น 10x20 ก็เป็นชื่อฟอนต์ที่ใช้ได้ในระบบ เช่นกัน. ชื่อฟอนต์แบบ XLFDF ประกอบด้วยส่วนต่างๆ คันด้วยเครื่องหมาย – โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้.

-fndry-fmly-wght-slant-sW-adstyl-palSz-ptSz-resx-resy-spc-augW-reg-enc

- Foundry (fndry)
ผู้สร้างฟอนต์ เช่น adobe, bitstream, mise ฯลฯ.
- Font family (fmly)
ชื่อตระกูลฟอนต์ เช่น times, angasana, fixed ฯลฯ.
- Weight (wght)
แสดงความหนาของตัวอักษรในฟอนต์ได้แก่ bold, demibold, medium, regular และ small.
- Slant (slant)
แสดงความเอียงของตัวอักษรในฟอนต์ได้แก่ i (italic), o (oblique) และ r (roman). รูปทรง italic และ oblique คุยกับกันซึ่งจริงๆแล้วมีความหมายไม่เหมือนกัน. รูปทรง italic หมายถึงรูปทรงภาคให้อักษรเอียงและมีความเป็นโถ้ง (cursive) ปรับแต่งให้สวยงามด้วย. ส่วน oblique นั้นเป็นเพียงแค่รูปทรงที่จับให้อุ้ง เช่นการทำให้รูปทรงตรงเอียง. ทรง roman คืออักษรภาษาอังกฤษแต่ในที่นี้จะหมายถึงรูปทรงอักษรตั้งตรง.
- Set-width name (sW)
ความกว้างของตัวอักษร เช่น normal, condensed, semicondensed, narrow, double wide เป็นต้น.

- Additional style (adstyl)

ทรงเพิ่มเติม เช่น ja, ko, sans หรือเว้นว่างไว้.

- Pixel size (pxlsz)

ความสูงในหน่วยพิกเซล.

- Point size (ptSz)

ความสูงในหน่วย 10 เท่าของพอยต์ (point). เช่นค่า 100 หมายถึงฟอนต์ขนาด 10 พอยต์

1 พอยต์มีค่าเท่ากับ 1/72 นิ้ว

- Dots-per-inch (resx และ resy)

ค่า dpi (dot per inch) ในแนวนอนและแนวตั้ง.

- pppSpacing (spc)

ระยะตัวอักษรได้แก่ c (character cell), m (monospace) และ p (proportional). monospace หมายถึงอักษรทุกตัวในฟอนต์มีความกว้างเท่ากันทุกตัวซึ่งตรงข้ามกับประเภท proportional ซึ่งความกว้างของทุกอักษรไม่จำเป็นต้นเท่ากัน. สำหรับฟอนต์แบบ proportional, อักษรบางตัวอาจจะไม่มีความกว้างเช่นสระหรือวรรณยุกต์บางตัวไม่มีความกว้าง. ฟอนต์แบบ character cell เป็นฟอนต์แบบ monospace แบบหนึ่งแต่ออกแบบมาให้ใช้กับเทอร์มินอลเช่น xterm โดยเฉพาะ.

monospace มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า fixed-width. ส่วน proportional มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า variable-width.

- Average width (avgW)

ความกว้างโดยเฉลี่ยของอักษรในหน่วย 10 เท่าของพิกเซล.

- Character registry (reg)

ประเภทของอักษรแบ่งตามภาษา. เช่น iso8859 เป็นฟอนต์สำหรับภาษาที่ใช้ในยุโรป, iso10646 เป็นฟอนต์แบบยูนิโค้ดมีอักษรของหลายชาติรวมในฟอนต์เดียว, tis620 เป็นฟอนต์ภาษาไทย เป็นต้น.

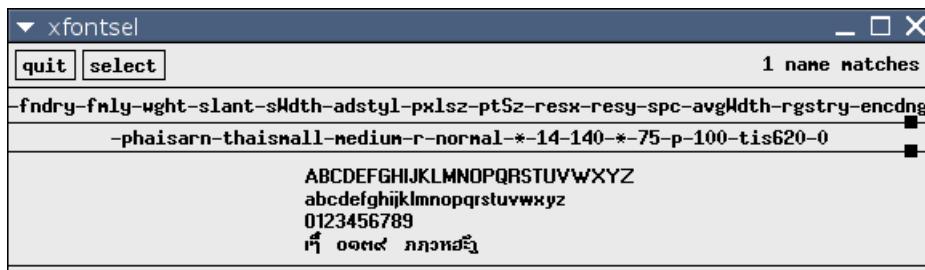
- Encoding (enc)

รายละเอียดย่อยของประเภทอักษรแบ่งตามภาษา. มีค่าเป็นตัวเลขและใช้ร่วมกับค่า character registry. เช่น iso8859-1 หมายถึงฟอนต์ลาติน (ภาษาอังกฤษและอักษรลาติน), tis620-0 หมายถึงฟอนต์ภาษาไทยพื้นฐาน เป็นต้น.

การเลือกฟอนต์

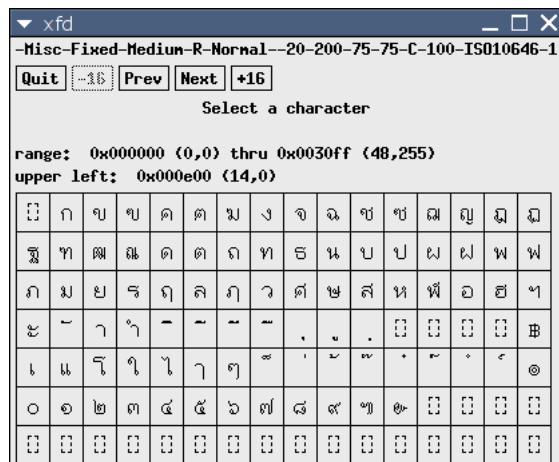
ในระบบ X วินโดว์มีโปรแกรมมาตราฐานที่ใช้เลือกฟอนต์แบบดังเดิมโดยระบุส่วนประกอบต่างๆ เพื่อสร้างชื่อฟอนต์ XLFM ได้แก่โปรแกรม xfontsel. โปรแกรมนี้จะแสดงตัวอย่างรูปทรงของอักษรให้เห็นด้วย.

ในกรณีที่ต้องการตรวจสอบคุณภาพของฟอนต์หนึ่ง ๆ ประกอบด้วยอักษรอะไรบ้างและมีรูปร่างอย่างไร, ให้ใช้คำสั่ง xfd และระบุชื่อฟอนต์ที่ต้องการตรวจสอบด้วยตัวเลือก -fn *fontname* xfd ข้างล่างหน้า 428 ส่วนที่เป็นชื่อฟอนต์จะเป็นชื่อแบบ XLFM หรือนามแฝงก็ได้. ในหน้าจอจะแสดง

รูปที่ 6.25: เลือกฟอนต์ด้วยโปรแกรม xfontsel.

อักษรต่างอยู่ในตาราง, ถ้าคลิกอักษรใดอักษรหนึ่งก็จะแสดงค่าของอักษรนั้นด้วยเลขฐานต่างๆได้ด้วย.

รูปที่ 6.26: แสดงอักษรที่อยู่ในฟอนต์.

การติดตั้งฟอนต์ใหม่ในระบบ

การติดตั้งฟอนต์ใหม่ในระบบดังเดิมมีขั้นตอนดังไปนี้.

1. สร้างໄດ້ເຮັດວອນສຳຫຼັນເກີນພອນຕໍ່

ผู้ใช้สามารถได้รับฟอนต์ที่ไม่ติดไฟน์ก์ได้โดยการติดตั้งไฟล์ `fontconfig` ที่ชื่อ `font-roboto` ลงในโฟเดอร์ `/usr/share/fonts` ซึ่งจะให้ไฟล์ `fontconfig` สามารถจัดการไฟล์ `font-roboto` ได้โดยอัตโนมัติ ทำให้สามารถใช้ฟอนต์ Roboto ได้โดยไม่ต้องตั้งค่าแต่อย่างใด.

2. ภัยคุกคามที่ไฟล์ฟอนต์ไว้ในไฟล์เอกสารที่ต้องการ

ในกรณีที่มีไฟล์ .bdf อาจจะแปลงเป็นไฟล์ .pcf ด้วยคำสั่ง bdftopcf ก่อน เพื่อให้ขนาดเล็กลง. หลังจากนั้นอาจจะใช้ gzip บีบอัดให้มีขนาดเล็กลงอีกได้.

ตัวอย่างที่ 6.35: การแปลงฟอนต์ .bdf ให้เป็น .pcf และบีบอัดข้อมูล.

```
$ bdftopcf thai8x16.bdf | gzip -c > thai8x16.pcf.gz
```

ถ้าเป็นฟอนต์แบบทรุ่ไทยหรือ PostScript ไม่ต้องทำอะไรเพิ่มเดิม.

3. สั่งคำสั่ง mkfontscale

สำหรับไฟล์ตัวอย่างที่มีฟอนต์เวกเตอร์ เช่น ฟอนต์ทรุ่ไทยหรือ PostScript, ให้สั่งคำสั่ง mkfontscale เพื่อสร้างไฟล์ fonts.scale.

 mkfontscale ห้องอิงหน้า 426

ตัวอย่างที่ 6.36: สร้างไฟล์ fonts.scale.

```
$ ls
TlwgTypewriter.ttf  thai8x16.bdf
$ mkfontscale -a tis620-0                                ← ระบุรหัสอักษรจะเพิ่มเติม
$ ls
TlwgTypewriter.ttf  fonts.scale  thai8x16.bdf
$ cat fonts.scale
5
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-iso10646-1
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-iso8859-1
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-iso8859-11
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-tis620-0
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-tis620-2
```

คำสั่ง mkfontscale จะตรวจสอบไฟล์ฟอนต์แบบเวกเตอร์ที่อยู่ในไฟล์ตัวอย่างที่ทำงานอยู่และสร้างไฟล์ fonts.scale ให้. ตัวคำสั่งจะใช้ฐานข้อมูลรหัสอักษรที่อยู่ในไฟล์ encodings.dir และโดยปริยายไฟล์นี้จะอยู่ในไฟล์ /usr/share/fonts/encodings. จากตัวอย่าง, ตัวเลือก -a tis620-0 เป็นการระบุรหัสอักษรจะเพิ่มเติมจากค่าปริยาย. ถ้าไม่ระบุ, ตัวโปรแกรมจะตรวจสอบว่ามีฟอนต์นั้นสามารถใช้รหัสอักษรอะไรได้บ้างแล้วเขียนไฟล์ fonts.scale ให้อัตโนมัติ.

4. สั่งคำสั่ง mkfontdir

คำสั่ง mkfontdir จะสำรวจฟอนต์บิตแมปที่อยู่ในไฟล์ตัวอย่างที่ทำงานอยู่และไฟล์ fonts.scale เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำเข้าสร้างไฟล์ fonts.dir. X เซิร์ฟเวอร์และฟอนต์เซิร์ฟเวอร์จะใช้ไฟล์นี้เป็นฐานข้อมูลสำหรับจับคู่ฟอนต์ XLFM และไฟล์ฟอนต์.

ตัวอย่างที่ 6.37: สร้างไฟล์ fonts.dir.

```
$ mkfontdir
6
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-iso10646-1
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-iso8859-1
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-iso8859-11
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-tis620-0
TlwgTypewriter.ttf -misc-tlwg typewriter-medium-r-normal--0-0-0-p-0-tis620-2
thai8x16.bdf -thai-fixed-medium-r-normal--16-114-100-100-p-100-tis620-0
```

5. สร้างไฟล์ fonts.alias

ถ้าต้องการตั้งชื่อสัน្តิให้กับชื่อฟอนต์ XLFD ให้สร้างไฟล์ fonts.alias โดยมีรูปแบบดังนี้

```
<alias>    <XLFM name>
```

ตัวอย่างที่ 6.38: ไฟล์ fonts.alias.

```
$ cat fonts.alias
thai8x16 -thai-fixed-medium-r-normal--16-114-100-100-p-100-tis620-2
```

6. ทำให้ X เชิร์ฟเวอร์รับรู้ได้เรกทอรีที่เก็บฟอนต์

วิธีง่ายที่สุดที่จะทำให้ X เชิร์ฟเวอร์รับรู้ได้เรกทอรีที่เก็บฟอนต์ตัวใหม่อย่างดาวรคีอการแก้ไฟล์ xorg.conf เพิ่มพารามิเตอร์ FontPath โดยมีค่าเป็นชื่อได้เรกทอรีที่เก็บฟอนต์ใหม่. ในกรณีนี้จะต้องเริ่มต้น X เชิร์ฟเวอร์ใหม่อีกรอบ.

ถ้าต้องการตั้งค่า FontPath ให้ X เชิร์ฟเวอร์รับรู้ทันทีแบบชั่วคราว, สามารถทำได้โดยใช้คำสั่ง xset. คำสั่ง xset เป็นคำสั่งที่ใช้ปรับแต่งพารามิเตอร์ต่างๆเฉพาะบุคคลในระบบ X วินโดว์. เราสามารถเพิ่มค่า FontPath ได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้.

ตัวอย่างที่ 6.39: เพิ่ม FontPath ชั่วคราว.

```
$ xset fp+ ~/xfonts
$ xset q
--- แสดงผลต่อไป เรื่อยๆ ---
Colors:
    default colormap: 0x20    BlackPixel: 0    WhitePixel: 16777215
Font Path:
    /usr/share/fonts/misc/,/usr/share/fonts/Type1/,/usr/share/fonts/75dpi/,/usr/
    share/fonts/100dpi/,/home/poonlap/xfonts/           ← ค่า FontPath ตัวใหม่
    Bug Mode: compatibility mode is disabled
    DPMS (Energy Star):
        Standby: 7200    Suspend: 7200    Off: 14400
        DPMS is Disabled
File paths:
    Config file: /etc/X11/xorg.conf
    Modules path: /usr/X11R6/lib/modules
    Log file:     /var/log/Xorg.0.log
$ xset fp rehash
```

ในกรณีที่ใช้ฟอนต์เชิร์ฟเวอร์, ให้แก้ไฟล์ /etc/X11/fs/config เพิ่มได้เรกทอรีที่เก็บฟอนต์ใหม่และสั่งคำสั่ง /etc/init.d/xfs restart.

7. ตรวจสอบฟอนต์ใหม่ที่ติดตั้ง

ใช้คำสั่ง xlsfonts หรือโปรแกรม xfd ตรวจสอบดูว่า X เชิร์ฟเวอร์รับรู้ฟอนต์ที่ติดตั้งใหม่หรือไม่.

6.8.2 ฟอนต์ในระบบ Xft

ตามที่ได้แนะนำไปแล้วว่าในระบบฟอนต์แบบดั้งเดิมสามารถใช้ฟอนต์ได้ทั้งแบบบิตแมปและฟอนต์เวกเตอร์ อย่างไรก็ตามวิธีการจัดการฟอนต์แบบดั้งเดิมยังขาดความสมบูรณ์อยู่หลายประการ เช่นชื่อฟอนต์แบบ XLF ยาวยุ่งยากไม่เหมาะสมกับการใช้งานจริง วิธีการติดตั้งและระบุการใช้ฟอนต์ยุ่งยาก ฯลฯ. สาเหตุต่างๆเหล่านี้เป็นที่มาของระบบฟอนต์ Xft.

Xft (X FreeType Interface library) เป็นไลบรารีสำหรับแสดงรูปทรงอักษรของฟอนต์ในระบบ X วินโดว์โดยใช้ไลบรารี FreeType. ปัจจุบันโปรแกรม GUI สมัยใหม่ที่ใช้ทูลล็อกซิค Gtik+ หรือ Qt หันมาใช้ไลบรารี Xft เป็นหลักทำให้การกำหนดชื่อฟอนต์ง่ายขึ้น แสดงผลอักษรแบบแอนติเลียสได้ ฯลฯ. ในระบบ Xft ยังแยกเป็น Xft1 และ Xft2 ซึ่งเป็นไลบรารีเดียวกันแต่คณลักษณะ แต่ API แตกต่างกันทำให้ผู้ใช้และผู้พัฒนาซอฟต์แวร์ต้องระวังเวลาใช้.

ไลบรารี Xft2 เป็นไลบรารีสำหรับจัดการแสดงผล ส่วนการจัดการปรับแต่งฟอนต์และการระบุชื่อฟอนต์ที่ต้องการใช้นั้นจะใช้ไลบรารีและชุดคำสั่งต่างหากที่เรียกว่า *fontconfig*. การจัดการฟอนต์แบบ fontconfig จะมีไฟล์ปรับแต่งของระบบโดยรวมได้แก่ /etc/fonts/fonts.conf. ถ้าเป็นการปรับแต่งในระดับบุคคลจะใช้ไฟล์ ~/.fonts.conf ซึ่งมีรูปแบบของไฟล์เหมือนกันเป็นแบบ XML.

ไฟล์ fonts.conf

ในไฟล์ fonts.conf จะมีส่วนที่ระบุไดเรกทอรีที่เก็บฟอนต์ด้วย `<dir>...</dir>` และมีผลไปถึงไดเรกทอรีย่อยที่อยู่ใต้ไดเรกทอรีที่ระบุด้วย.

ตัวอย่างที่ 6.40: ส่วนที่ระบุไดเรกทอรีฟอนต์ในไฟล์ /etc/fonts/fonts.conf

```
$ cat /etc/fonts/fonts.conf
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
<dir>/usr/share/fonts</dir>
<dir>/usr/local/share/fonts</dir>
<dir>~/.fonts</dir>                                ← ไดเรกทอรีสำหรับเก็บฟอนต์เฉพาะบุคคล
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
```

ในไฟล์ fonts.conf สามารถรวมไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นจากไฟล์อื่นๆได้ด้วยโดยใช้ไวยากรณ์ `<include>...</include>`. ถ้าต้องการปรับแต่งระบบ fontconfig จะไม่แก้ไฟล์ fonts.conf โดยตรงแต่จะแก้ไฟล์ /etc/fonts/local.conf แทน. ส่วนไฟล์ ~/.fonts.conf จะเป็นไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของระบบ fontconfig เฉพาะบุคคล.

ตัวอย่างที่ 6.41: ส่วนที่รวมไฟล์ปรับแต่งค่าเริ่มต้นที่ในไฟล์ /etc/fonts/fonts.conf.

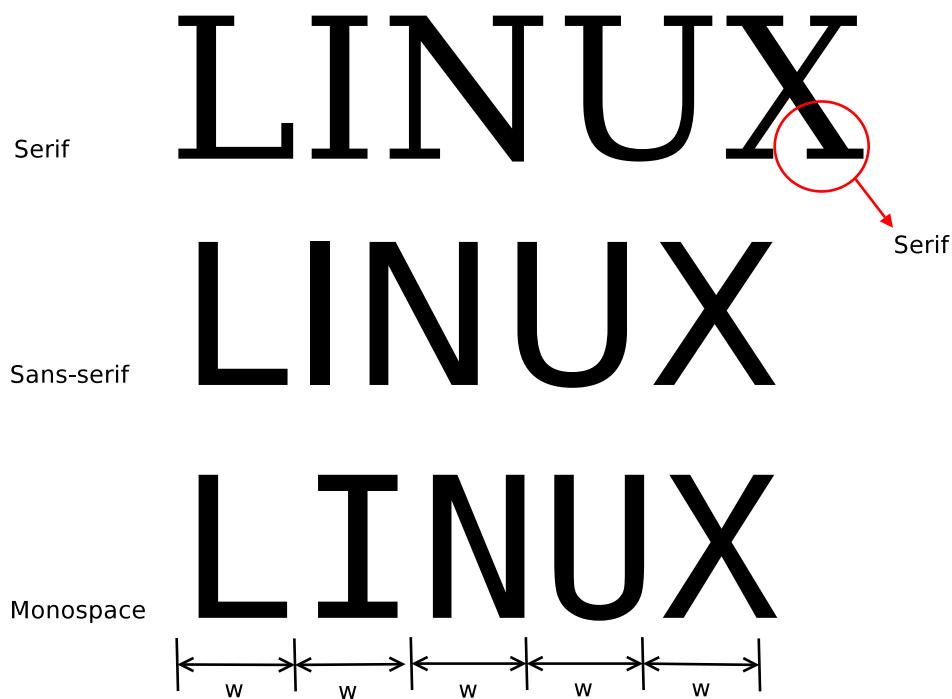
```
$ cat /etc/fonts/fonts.conf
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
<!--
Load per-user customization file
-->
<include ignore_missing="yes">~/.fonts.conf</include>
```

XML ►

Extensible Markup Language. รูปแบบข้อมูลที่ใช้คำที่กำหนดไว้เรียกว่า tag กำกับส่วนต่างๆให้มีความหมายต่างๆ. XML เป็นโครงสร้างที่สร้างสืบทอดมาจาก SGML (Standard Generalized Markup Language) เช่นเดียวกับ HTML (HyperText Markup Language). HTML จะเป็นรูปแบบของ XML.

```
<!--
Load local system customization file
-->
<include ignore_missing="yes">local.conf</include>
--- แสดงผลต่อไปนี้อยู่ ---
```

ชื่อฟอนต์สามัญและฟอนต์ที่ใช้จริง

รูปที่ 6.27: ชื่อฟอนต์สามัญที่ใช้ในระบบ fontconfig.

ในระบบจัดการฟอนต์แบบ fontconfig จะมีตระกูลฟอนต์ (family) ที่เป็นตัวแทนฟอนต์อื่น ๆ ที่ใช้จริงได้แก่

- **Serif** หมายถึงฟอนต์ที่มีส่วนประดับตรงปลายเส้นของรูปทรงอักขระ.
- **Sans-serif** หมายถึงฟอนต์ที่ไม่มีส่วนประดับตรงปลายเส้นของรูปทรงอักขระ.
- **Monospace** หมายถึงฟอนต์ที่อักขระทุกตัวมีความกว้างเท่ากัน.

ในไฟล์ `fonts.conf` มีส่วนที่กำหนดชื่อฟอนต์จริงที่ใช้แทนชื่อฟอนต์สามัญในช่วง `<alias>...</alias>`.

ตัวอย่างที่ 6.42: กำหนดชื่อฟอนต์สามัญและชื่อฟอนต์ที่ใช้จริง.

```
$ cat /etc/fonts/fonts.conf
--- แสดงผลต่อไป เรื่อยๆ ---
<alias>
    <family>Bitstream Vera Serif</family>
    <family>Times New Roman</family>
    <family>Luxi Serif</family>
    <family>Kochi Mincho</family>
    <default><family>serif</family></default>
</alias>
--- แสดงผลต่อไป เรื่อยๆ ---
```

ถ้าในแอพพลิเคชันเลือกใช้ฟอนต์ serif, ระบบ fontconfig จะเลือกฟอนต์ที่ใช้จริงจากรายชื่อฟอนต์ที่กำหนด, ในตัวอย่างได้แก่ “Bitstream Vera Serif”, “Times New Roman” ฯลฯ ตามลำดับ.

ความสามารถของ fontconfig คือ ในการเลือกฟอนต์ยังมีอีกมาก many เช่น ผู้ใช้งานสามารถตั้งเงื่อนไขถ้าขนาดของฟอนต์เล็กกว่าที่กำหนดแล้วให้ใช้ฟอนต์บิตแมปแทนการแอนติเอลิสเป็นต้น.

ชื่อฟอนต์

คำสั่งที่ใช้แสดงชื่อฟอนต์ในระบบ fontconfig ได้แก่ `fc-list`.

ตัวอย่างที่ 6.43: แสดงชื่อฟอนต์ในระบบ fontconfig.

```
$ fc-list
Luxi Serif:style=Regular
LucidaBright:style=Italic
Utopia:style=Bold Italic
Nimbus Sans L:style=Regular Italic
Bitstream Vera Sans Mono:style=Bold
--- แสดงผลต่อไป เรื่อยๆ ---
```

ชื่อฟอนต์ในระบบ fontconfig มีรูปแบบดังต่อไปนี้.

families-point :name1=values1 :name2=values2...

- *families*

ชื่อตระกูลฟอนต์ (ชื่อฟอนต์) เช่น Times, Luxi Serif ฯลฯ.

- *point*

ขนาดของอักขระในหน่วยพอยต์. ตัวอย่างเช่น “Times-12” หมายถึงฟอนต์ Times ขนาด 12 พอยต์.

- *nameN, valueN*

ชื่อคุณสมบัติและค่าของฟอนต์.

ตารางที่ 6.3: คุณสมบัติต่างๆของฟอนต์.

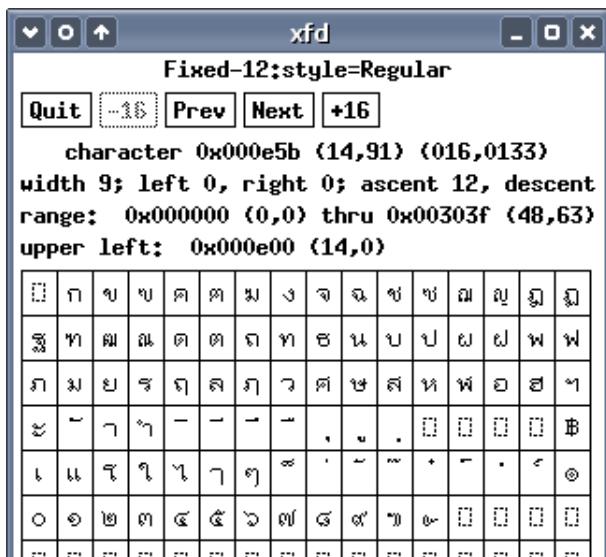
ชื่อคุณสมบัติ	ความหมาย
style	รูปทรงของอักษร เช่น Regular, Italic, Bold, Bold Italic เป็นต้น.
weight	ความหนักของอักษร เช่น light, medium, demibold, bold หรือ black.
size	ขนาดอักษรหน่วยเป็นพอยต์.
pixelsize	ขนาดอักษรในหน่วยพิกเซล.
spacing	คุณสมบัติความกว้างของอักษร proportional, monospace หรือ charcell.
foundry	ชื่อตระกูลฟอนต์.
outline	ฟอนต์นั้นเป็นฟอนต์แบบเออาท์ไลน์ (true) หรือไม่ (false).
scalable	ฟอนต์นั้นเป็นฟอนต์ที่ยืดขยายได้ (true) หรือไม่ (false).
lang	ภาษาของอักษรในฟอนต์ เช่น th, ja เป็นต้น.

คำสั่ง fc-list นอกจะใช้แสดงชื่อฟอนต์ต่างๆที่มีอยู่ในระบบแล้วยังสามารถแสดงชื่อฟอนต์ตามเงื่อนไขที่ต้องการโดยระบุคุณสมบัติของฟอนต์.

ตัวอย่างที่ 6.44: หาชื่อฟอนต์โดยระบุคุณสมบัติ.

```
$ fc-list :lang=th:scalable=true.                                ← ฟอนต์ภาษาไทยและสามารถย่อขยายได้
Tlwg Typewriter:style=Bold
Norasi:style=Oblique
TlwgMono:style=Medium
Norasi:style=BoldOblique
DBThaiText:style=Medium
PseudoMono:style=Bold
Loma:style=Oblique
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
$ fc-list :lang=th:scalable=false.                                ← ฟอนต์ภาษาไทยแบบบีตแบบ
Fixed:style=Bold
Fixed:style=SemiCondensed
ClearlyU:style=Regular
Fixed:style=Oblique
Fixed:style=Regular
$ fc-list : family file.                                         ← แสดงชื่อไฟล์ของฟอนต์และชื่อตระกูลฟอนต์
/usr/share/fonts/75dpi/UTB__18.pcf.gz: Utopia
/usr/share/fonts/Type1/1048033t.pfa: Luxi Sans
/usr/X11R6/lib/X11/fonts/100dpi/cour012.pcf.gz: Courier
/usr/share/fonts/75dpi/timB12.pcf.gz: Times
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
```

โปรแกรมที่ใช้อักษรต่างๆที่อยู่ในฟอนต์ได้แก่ xfd แต่จะใช้ตัวเลือก -fa fontname สำหรับระบุชื่อฟอนต์ในระบบ fontconfig. ตัวอย่างเช่นคำสั่ง “xfd -fa Fixed-12:lang=th:scalable” แสดงอักษรต่างๆของฟอนต์ Fixed ที่เป็นภาษาไทย.

รูปที่ 6.28: ระบบชื่อฟอนต์ในระบบ fontconfig ให้กับโปรแกรม xfd.

ลำดับการเลือกฟอนต์ในระบบ fontconfig

สำหรับโปรแกรมที่ใช้ระบบ fontconfig และมีการใช้ฟอนต์เป็นชื่อสามัญ เช่น Serif, ระบบ fontconfig จะหาฟอนต์จริงที่เหมาะสมให้กับโปรแกรมใช้แสดงผล. การใช้ชื่อฟอนต์สามัญในลักษณะนี้เป็นการลดภาระของตัวโปรแกรมโดยที่ตัวโปรแกรมไม่ต้องรับรู้ชื่อฟอนต์จริง ซึ่งถ้าเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์คอมคุณจะรู้ว่าชื่อฟอนต์สามัญเหมือนกันได้.

fontconfig รุ่น 2.3.x จะมีโปรแกรม `fc-match` ใช้ตรวจสอบว่า fontconfig เลือกฟอนต์อะไรในการใช้งานจริง.

ตัวอย่างที่ 6.45: รายชื่อฟอนต์ที่ fontconfig จะเลือกใช้.

```
$ fc-match :family=serif           ← แสดงชื่อฟอนต์ที่ใช้จริงสำหรับ serif
VeraSe.ttf: "Bitstream Vera Serif" "Roman"
$ fc-match --sort :family=serif    ← แสดงรายชื่อฟอนต์ที่ใช้จริงสำหรับ serif
VeraSe.ttf: "Bitstream Vera Serif" "Roman"
n0210041.pfb: "Nimbus Roman No9 L" "Medium"
kochi-mincho-subst.ttf: "Kochi Mincho" "Regular"
Norasi.ttf: "Norasi" "Regular"
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
$ LANG=th_TH fc-match :family=serif           ← ฟอนต์ภาษาไทยที่ถูกเลือกเป็นฟอนต์ serif
Norasi.ttf: "Norasi" "Regular"
```

จากตัวอย่างข้างบนจะเห็นว่าในระบบจะเลือกใช้ฟอนต์ “Bitstream Vera Serif” เป็นฟอนต์ serif โดยปริยายและถ้าไม่สามารถใช้ฟอนต์ “Bitstream Vera Serif” ได้ก็จะเลือกฟอนต์ที่เหมาะสมตามลำดับ.

ในกรณีที่โปรแกรมต้องแสดงผลหลายภาษา, ระบบ fontconfig จะเลือกฟอนต์ที่เหมาะสมกับภาษาที่ระบุ. จากตัวอย่างที่ 6.45, fontconfig จะใช้ฟอนต์ Norasi เป็นฟอนต์ serif

เพาะเป็นฟอนต์แรกในรายการที่สามารถแสดงอักษรภาษาไทยได้. ถ้าต้องการใช้ฟอนต์อื่น เช่น Kinnari เป็นฟอนต์ serif แทนฟอนต์ Norasi ต้องปรับแต่งระบบ fontconfig โดยเพิ่มบรรทัดต่อไปนี้ไฟล์ปรับแต่ง `~/.fonts.conf` หรือ `/etc/fonts/local.conf`.

ชื่อฟอนต์ที่อยู่ในช่วง `<prefer>...</prefer>` จะเป็นช่วงที่ผู้ใช้กำหนดลำดับฟอนต์ที่ต้องการใช้ให้ fontconfig รับรู้. ในตัวอย่างจะเอาชื่อฟอนต์ภาษาอังกฤษขึ้นนำเป็นตัวแรกเพราะเป็นฟอนต์ที่มีคุณภาพสูงและโปรแกรมที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาอังกฤษ. ถ้าโปรแกรมต้องการแสดงภาษาไทยก็จะเลือกฟอนต์ภาษาไทยที่ระบุไว้ด้วยตามลำดับ.

ตัวอย่างที่ 6.47: ผลของการใช้ `fc-match :family=serif`.

```

$ LANG=C fc-match :family=serif
VeraSe.ttf: "Bitstream Vera Serif" "Roman"
$ LANG=th_TH fc-match :family=serif
Kinnari.ttf: "Kinnari" "Medium"
$ LANG=ja_JP fc-match :family=serif
kochi-mincho-subst.ttf: "Kochi Mincho" "Regular"

```

6.9 วิธีการติดตั้งฟอนต์

วิธีการติดตั้งฟอนต์ของระบบ fontconfig ง่ายกว่าระบบดั้งเดิมมาก。 สรุปขั้นตอนต่อไปนี้ได้ดังนี้。

- ก็อปปี้ไฟล์ฟอนต์ไว้ในไಡเรกทอรีที่ระบบ fontconfig รับรู้ ถ้าต้องการติดตั้งฟอนต์สำหรับทั้งระบบ, ให้ก็อปปี้ฟอนต์ใหม่หรือสร้างสร้างไಡเรกทอรีเก็บฟอนต์ใหม่ไಡเรกทอรีที่กำหนดในช่วง `<dir>...</dir>` ในไฟล์ `fonts.conf` เช่นได้ไಡเรกทอรี `/usr/share/fonts`.

ถ้าเป็นการติดตั้งฟอนต์เฉพาะบุคคล, สามารถก็อปปี้ฟอนต์ใหม่เก็บไว้ในไಡเรกทอรี `~/.fonts`.

- สั่งคำสั่ง `fc-cache` เพื่อสร้างฐานข้อมูลฟอนต์

คำสั่ง `fc-cache` จะสร้างไฟล์ `fonts.cache` ในไಡเรกทอรีที่เก็บฟอนต์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการเรียกใช้ฟอนต์。 โดยปกติมักจะใช้ตัวเลือก `-fv` เพื่อบังคับให้อัปเดตฐานข้อมูลและแสดงข้อมูลการทำงานบนหน้าจอ。

□ `fc-cache` อ้างอิงหน้า 426

ตัวอย่างที่ 6.48: สร้างฐานข้อมูลฟอนต์ในระบบ `fontconfig`.

```
$ fc-cache -fv
fc-cache: "/usr/X11R6/lib/X11/fonts/Type1": skipping, no write access
fc-cache: "/usr/share/fonts": skipping, no write access
fc-cache: "/usr/local/share/fonts": skipping, no write access
fc-cache: "/usr/X11R6/lib/X11/fonts/75dpi": skipping, no write access
fc-cache: "/usr/X11R6/lib/X11/fonts/100dpi": skipping, no write access
fc-cache: "/home/poonlap/.fonts": caching, 8 fonts, 0 dirs
fc-cache: "/usr/X11R6/lib/X11/fonts/truetype": skipping, no such directory
fc-cache: succeeded
```

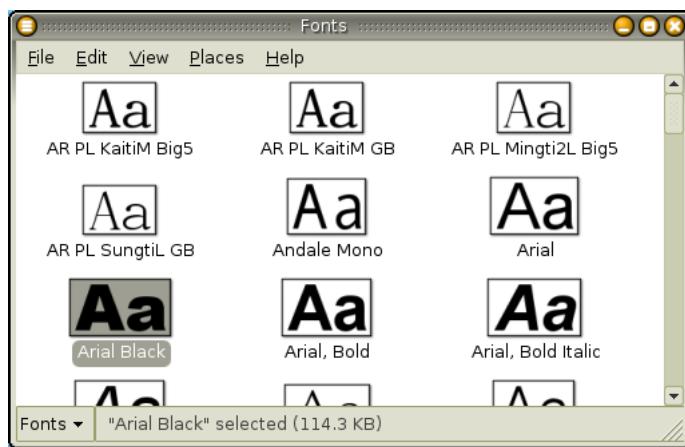
จากตัวอย่างจะเห็นว่าตัวโปรแกรมไม่สามารถเข้าถึงไಡเรกทอรีบางตัวได้สามารถแก้ไขโดยการรันคำสั่งด้วยยูสเซอร์ที่มีสิทธิ์เขียนไฟล์ในไಡเรกทอรีนั้น เช่น root.

สำหรับสภาพแวดล้อมเดสก์ทอป GNOME, วิธีที่ง่าย ๆ อีกวิธีหนึ่งคือใช้โปรแกรม nautilus ซึ่งเป็นไฟล์เบราว์เซอร์เปิดไปที่ `fonts://` เพื่อแสดงฟอนต์ต่าง ๆ ในระบบ。 หลังจากนั้นผู้ใช้สามารถดึงและลากฟอนต์ตัวใหม่เข้าไปในหน้าต่างนั้น, จะถือว่าเป็นการติดตั้งฟอนต์ซึ่งให้ผลเหมือนกันก็อปปี้ฟอนต์ไปที่ไಡเรกทอรี `~/.fonts`.

6.10 ปรับแต่งแป้นพิมพ์

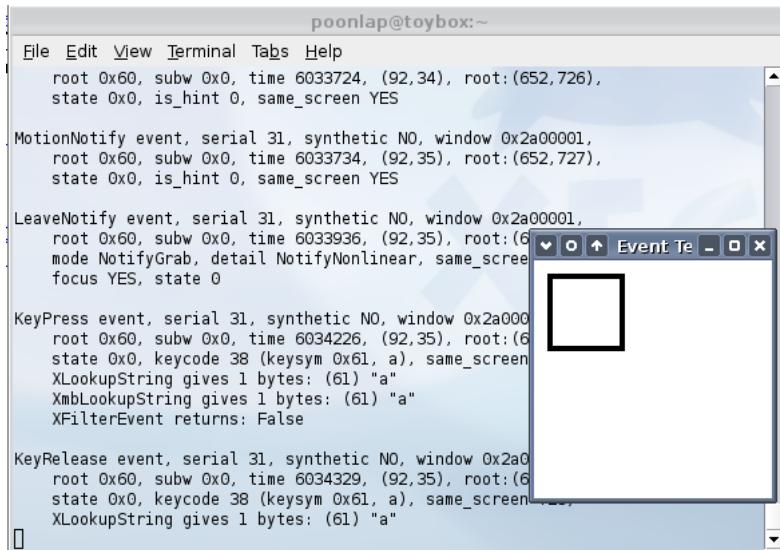
เวลาเรา敲คีย์ต่าง ๆ บนแป้นพิมพ์, X เซิร์ฟเวอร์จะรับรู้คีย์ที่กดเป็นคีย์โค้ดและแปลงคีย์โค้ดนั้นเป็นอักขระ (คีย์ชิม) ตามตารางที่เตรียมไว้。 ตารางสำหรับแปลงคีย์โค้ดเป็นคีย์ชิมนี้เรียกว่า *keymap* (*keymap*).

คีย์แต่ละคีย์บนแป้นพิมพ์ที่กดจะมีค่าคีย์โค้ดและคีย์ชิม。 ค่าเหล่านี้สามารถสำรวจได้จากโปรแกรม `xev`。 โปรแกรม `xev` เป็นโปรแกรมมาตราฐานในระบบ X วินโดว์สำหรับ

รูปที่ 6.29: หน้าจอ nautilus แสดงฟอนต์ต่าง ๆ ในระบบ.

แสดงอิเวนต์ (event) ต่าง ๆ ในระบบ X วินโดว์. ตัวโปรแกรมจะแสดงหน้าต่างว่าง ๆ, ถ้ามีอิเวนต์ต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น การกดคีย์บันแป้นพิมพ์, คลิกเมาส์ ก็จะแสดงรายละเอียดของอิเวนต์ที่เกิดขึ้นทางเทอร์มินอลที่รันโปรแกรมนั้น.

รูปที่ 6.30: สำรวจค่าคีย์โค้ดและคีย์ชิมด้วย xev.

ตัวอย่างที่ 6.49: สำรวจค่าคีย์โค้ดและคีย์ชิมด้วยคำสั่ง xev.

```

$ xev &.
--- แสดงผลต่อไปนี้อยู่ ---
KeyPress event, serial 31, synthetic NO, window 0x2c00001,           ← เกิดการกดคีย์
    root 0x60, subw 0x2c00002, time 10005895, (24,44), root:(1116,842),
    state 0x0, keycode 38 (keysym 0x61, a), same_screen YES,   ← ค่าคีย์โค้ดและคีย์ชิม
    XLookupString gives 1 bytes: (61) "a"
    XmbLookupString gives 1 bytes: (61) "a"

```

```
XFilterEvent returns: False

KeyRelease event, serial 31, synthetic NO, window 0x2c00001,      ← เกิดการปล่อยคีย์
    root 0x60, subw 0x2c00002, time 10005975, (24,44), root:(1116,842),
    state 0x0, keycode 38 (keysym 0x61, a), same_screen YES,
    XLookupString gives 1 bytes: (61) "a"
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
```

ถ้ามีการกดคีย์ “a”, คำสั่ง xev ก็จะแสดงอิเวนต์ตอนกด (KeyPress event) และอิเวนต์ตอนปล่อยคีย์ (KeyRelease event) พร้อมกับค่าคีย์โค้ดและคีย์ชิมของคีย์ที่กดตามตัวอย่างที่ 6.49. เมื่อรู้ค่าคีย์โค้ดของคีย์ที่ต้องการ, ผู้ใช้สามารถปรับแต่งคีย์โค้ดให้สัมพันธ์กับคีย์ชิมตามที่ต้องการด้วยคำสั่ง xmodmap.

คำสั่ง xmodmap เป็นคำสั่งที่ใช้ปรับแต่งคีย์ต่าง ๆ และแสดงคีย์แมปของแป้นพิมพ์ได้ด้วย. ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นผลลัพธ์ของคำสั่ง xmodmap กับตัวเลือก -pke แสดงค่าคีย์โค้ดและคีย์ชิมของแป้นพิมพ์ภาษาไทย.

ตัวอย่างที่ 6.50: แสดงคีย์โค้ดและคีย์ชิมด้วยคำสั่ง xmodmap.

```
$ xmodmap -pke
keycode 8 =
keycode 9 = Escape
keycode 10 = 1 exclam Thai_baht Thai_lakkhangyao
keycode 11 = 2 at slash Thai_leknung
keycode 12 = 3 numbersign minus Thai_leksong
keycode 13 = 4 dollar Thai_phosamphao Thai_leksam
keycode 14 = 5 percent Thai_thothung Thai_leksi EuroSign
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
```

คีย์โค้ดที่แสดงจะเป็นตัวเลขฐานสิบและคีย์ชิม เช่น Escape, 1, exclam, Thai_baht ฯลฯ เป็นรายอักษรที่กำหนดไว้ในไฟล์ /usr/include/X11/keysymdef.h.

จะเห็นได้ว่าคีย์โค้ดหนึ่งสามารถมีค่าคีย์ชิมได้มากกว่าหนึ่งตัว. ถ้าเป็นแป้นพิมพ์ภาษาอังกฤษอย่างเดียวคีย์โค้ดหนึ่งตัวจะมีคีย์ชิมที่ตั้งค่าไว้ไม่เกิน 2 ตัว. คีย์ชิมตัวแรกจะเป็นค่าอักษรเมื่อกดคีย์นั้นและคีย์ชิมตัวที่สองจะเป็นค่าอักษรที่กดคีย์นั้นพร้อมกับคีย์ Shift. ในกรณีที่เป็นแป้นพิมพ์ภาษาอังกฤษกับภาษาที่สองอื่น ๆ เช่นแป้นพิมพ์ภาษาไทย, คีย์โค้ดหนึ่งตัวจะมีคีย์ชิมที่ตั้งค่าไว้ 2 กลุ่ม, แต่ละกลุ่มจะมีคีย์ชิมอยู่ 2 ค่า. กลุ่มแรกจะเป็นกลุ่มคีย์ชิมที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษและกลุ่มที่สองจะเป็นคีย์ชิมที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย. การปรับแต่งแป้นพิมพ์ให้ใช้ภาษาไทยสามารถใช้คำสั่ง xmodmap ปรับแต่งได้, แต่จะยุ่งยากและถือเป็นวิธีที่ล้าสมัยไปแล้ว. ในปัจจุบันมักจะนิยมใช้คุณสมบัติของ X เชิร์ฟเวอร์ได้แก่ XKB ปรับแต่งแป้นคีย์บอร์ดภาษาไทยแทน.

ตัวอย่างการใช้งานจริงของคำสั่ง xmodmap เช่นการสลับตำแหน่งสลับตำแหน่งของคีย์ Control กับตำแหน่งของ Caps Lock. ในกรณีนี้จะต้องเตรียมไฟล์ที่รวมคำสั่งที่ใช้กับ xmodmap และใช้ชื่อไฟล์นั้นเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง xmodmap.

ตัวอย่างที่ 6.51: สลับตำแหน่งคีย์ Control และ Caps Lock โดยใช้ xmodmap.

```
$ cat ~/Xmodmap
← ไฟล์ที่เตรียมมาสั่ง-la ห้าม xmodmap
```


ถ้าคลิกมาสปำด้างๆ ก็จะแสดงเดขาดูของมาส์ที่คลิก เช่น ปุ่มซ้ายมือ หมายเหตุเป็น 1 ฯลฯ.

```

remove Lock = Caps_Lock           ← เอาคีย์โมดิไฟเออร์ Lock ออกจากคีย์ชิม Caps_Lock
remove Control = Control_L        ← เอาคีย์โมดิไฟเออร์ Control ออกจากคีย์ชิม Control_L
keysym Control_L = Caps_Lock      ← ลับสีด้วยคีย์ชิมระหว่าง Control_L กับ Caps_Lock
keysym Caps_Lock = Control_L      ← เพิ่มโ模ดิไฟเออร์ด้วย Lock ให้คีย์ชิม Caps_Lock
add Lock = Caps_Lock             ← เพิ่มโ模ดิไฟเออร์ด้วย Control ให้คีย์ชิม Control_L
add Control = Control_L          ← เพิ่มโ模ดิไฟเออร์ด้วย Control ให้คีย์ชิม Control_L
$ xmodmap ~/.Xmodmap

```

ในตัวอย่างจะเตรียมไฟล์ชื่อ `~/.Xmodmap` ซึ่งดิสโทรส่วนใหญ่จะใช้คำสั่ง `xmodmap` เรียกอ่านไฟล์นี้โดยอัตโนมัติตอนเริ่ม X เชิร์ฟเวอร์.

ผู้อ่านสามารถอ่านรายละเอียดໄวยกรณ์ของคำสั่ง `xmodmap` ได้จาก `man xmodmap` ซึ่งจะไม่อธิบายในหนังสือเล่มนี้.

6.10.1 ปรับแต่งแป้นพิมพ์ด้วย XKB

การปรับแต่งแป้นพิมพ์ด้วย `xmodmap` เป็นวิธีแบบดั้งเดิม, ปัจจุบันจะใช้ XKB ปรับแต่งแป้นพิมพ์แทนซึ่งจะง่ายกว่าแบบเดิม. การปรับแต่งแป้นพิมพ์ด้วย XKB สามารถทำได้ในระบบโดยรวมด้วยการปรับแต่งไฟล์ `xorg.conf` ซึ่งเป็นไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของ X เชิร์ฟเวอร์หรือใช้คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับ XKB ปรับแต่งแป้นพิมพ์.

ปรับแต่งแป้นพิมพ์ภาษาไทยสำหรับระบบโดยรวม

การปรับแต่งแป้นพิมพ์ภาษาไทยสำหรับระบบโดยรวมทำได้โดยเพิ่มบรรทัดต่อไปนี้ในไฟล์ `xorg.conf` ในเซกชัน “`InputDevice`”.

```

Option "XkbLayout" "us,th_tis"
Option "XkbOptions" "grp:alt_shift_toggle,grp_led:scroll,lv3:ralt_switch"

```

ความหมายของพารามิเตอร์ที่เกี่ยวข้องได้อธิบายไปแล้วในหน้าที่ 268.

ปรับแต่งแป้นพิมพ์ภาษาไทยเฉพาะบุคคล

โปรแกรมคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับ XKB มีหลายคำสั่ง, ส่วนคำสั่งที่ใช้ปรับแต่งแป้นพิมพ์โดยตรงซึ่งยูสเซอร์ทั่วไปสามารถใช้ได้ด้วยได้แก่ `setxkbmap`. คุณสมบัติสำคัญๆ ที่ปรับแต่งได้ด้วยคำสั่ง `setxkbmap` ได้แก่

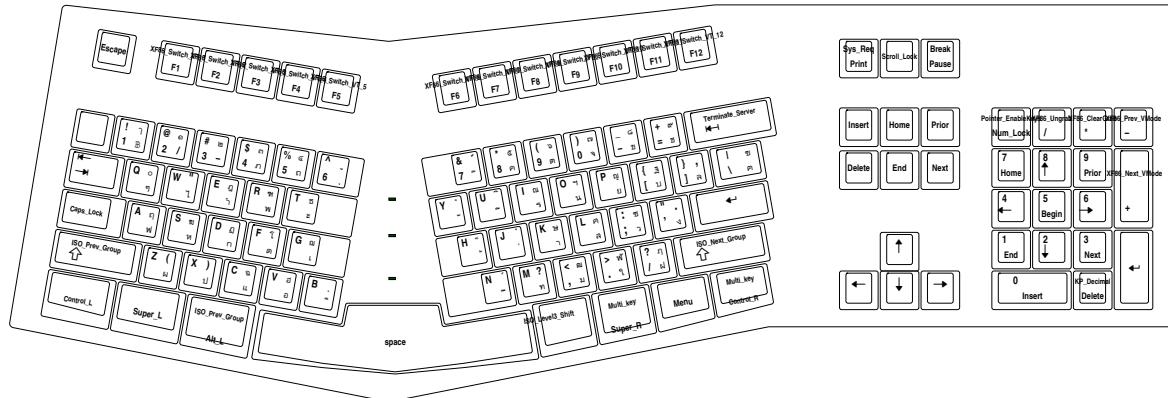
- ประเภทของแป้นพิมพ์เชิงอาร์ดแวร์ (model)

ถ้าแบ่งประเภทของแป้นพิมพ์ในเชิงอาร์ดแวร์แล้วสามารถแยกออกได้เป็นหลายประเภท. แป้นพิมพ์บางรุ่นมีปุ่มพิเศษ เช่น ปุ่มวินโดว์, บั๊กไม่มีปุ่มนี้ ฯลฯ. XKB แบ่งประเภทของแป้นพิมพ์เชิงอาร์ดแวร์ไว้หลาย 4 แบบโน้มเดด (model). ประเภทของแป้นพิมพ์ที่ใช้กันทั่วไปคือ pc101 ซึ่งหมายถึงแป้นพิมพ์ทั่วไปที่มีคีย์ 101 คีย์ เช่น ตัวอย่างในรูปที่ 6.16. นอกจากนี้ยังมีแป้นพิมพ์ประเภทอื่น ๆ เช่น pc102, pc104, pc105, jp106, microsoft (Microsoft Natural keyboard) เป็นต้น.

คำสั่ง `setxkbmap` สามารถใช้เลือกประเภทของแป้นด้วยตัวเลือก `-model` ตามด้วยชื่อประเภทแป้นพิมพ์ต่าง ๆ ในไฟล์ `/etc/X11/xkb/rules/xorg.lst`.

ด้วยคำสั่งที่ 6.52: ปรับแต่งประเภทแป้นพิมพ์.

```
$ setxkbmap -model microsoft
```


รูปที่ 6.31: แป้นพิมพ์ Microsoft Natural ซึ่งจำนวนปุ่มและรูปปั่นต่างจากแป้นพิมพ์อื่น ๆ.

- ผังแป้นพิมพ์ (layout)

ผังแป้นพิมพ์คือประเภทของแป้นพิมพ์ในเชิงซอฟต์แวร์, ได้แก่การมองหมายให้คีย์ต่างๆ แทนอักษรที่กำหนดไว้. ผังแป้นพิมพ์ยังเกี่ยวข้องกับภาษา เช่น แป้นพิมพ์แบบ pc101 สามารถเป็นได้ทั้งแป้นพิมพ์ภาษาอังกฤษและแป้นพิมพ์ภาษาไทย. ในบางกรณีแป้นพิมพ์ภาษาเดียวกันยังสามารถมีผังแป้นพิมพ์ได้หลายแบบ. สำหรับภาษาอังกฤษมีผังแป้นพิมพ์หลัก ได้แก่ qwerty และ dvorak. สำหรับแป้นพิมพ์ภาษาไทยมีผังแป้นพิมพ์แบบเกณฑ์, บัตร์โซติ และ มงคล.820.

คำสั่ง setxkbmap ใช้เลือกผังแป้นพิมพ์ด้วยตัวเลือก -layout. ผู้ใช้สามารถระบุชื่อผังแป้นพิมพ์ได้มากกว่าหนึ่งแบบโดยใช้เครื่องหมาย , คั่นระหว่างชื่อผังแป้นพิมพ์.

ด้วยคำสั่งที่ 6.53: ปรับแต่งผังแป้นพิมพ์.

```
$ setxkbmap -layout us,th_tis,fr ← ตั้งผังแป้นพิมพ์ภาษาอังกฤษ, ไทยและฝรั่งเศส
```

สลับเปลี่ยนผังแป้นพิมพ์

ในเวลาขณะใดขณะหนึ่ง, ผู้ใช้สามารถเลือกใช้ผังแป้นพิมพ์ได้อย่างเดียวเท่านั้น. การเปลี่ยนผังแป้นพิมพ์นักจะใช้การกดคีย์พิเศษที่กำหนดไว้สลับเปลี่ยนผังแป้นพิมพ์ไปมา เช่นถ้าการกดคีย์ Alt+Shift สำหรับสลับเปลี่ยนผังแป้นพิมพ์. ผู้ใช้สามารถกำหนดคีย์สำหรับเปลี่ยนผังแป้นพิมพ์ได้โดยใช้ตัวเลือก -option กับคำสั่ง setxkbmap.

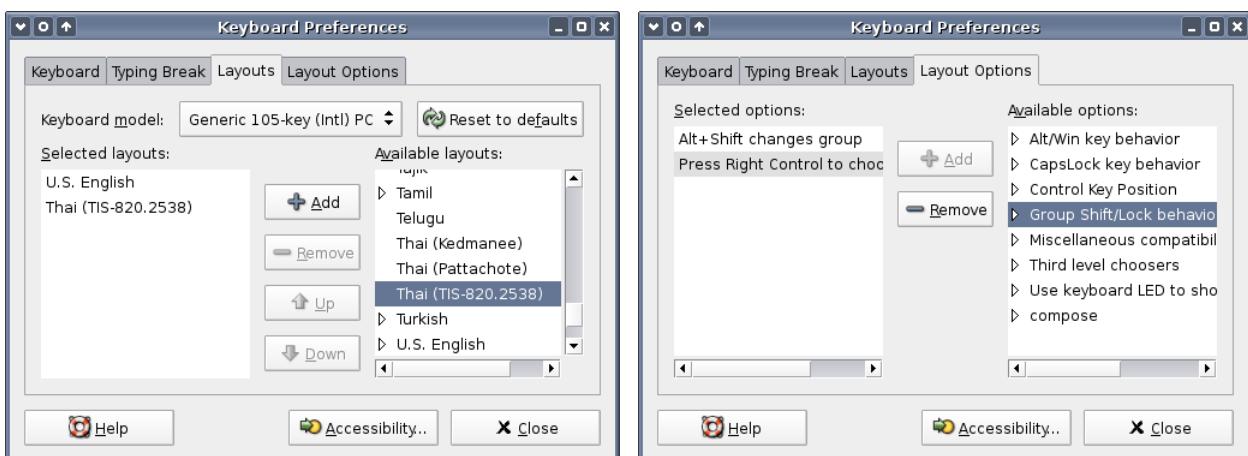
ด้วยคำสั่งที่ 6.54: ระบุวิธีการเปลี่ยนผังแป้นพิมพ์.

```
$ setxkbmap -option grp:alt_shift_toggle
```

ในตัวอย่างเป็นการกำหนดค่า grp:alt_shift_toggle หมายถึงการกดคีย์ Alt ค้างไว้แล้วกดคีย์ +Shift สำหรับเปลี่ยนผังแป้นพิมพ์. ระบบ XKB ยังมีวิธีการเปลี่ยนผังแป้นพิมพ์อื่นๆ อีก เช่น grp:menu_toggle กดคีย์เมนู, grp:lwin_toggle กดคีย์วินโดว์เป็นต้น. ค่าอื่นๆ เหล่านี้สามารถกำหนดได้และคำอธิบายมีเขียนไว้อยู่ในไฟล์ xorg.lst.

การปรับแต่งแป้นพิมพ์เฉพาะบุคคลในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME

ในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป เช่น GNOME ผู้ใช้สามารถปรับแต่งแป้นพิมพ์ให้มีคุณสมบัติต่างๆ รวมถึงการปรับแต่งแป้นพิมพ์ให้ใช้ภาษาไทยได้จากเมนูปรับแต่งระบบที่เตรียมไว้ด้วยโปรแกรม gnome-keyboard-properties. ในสภาพแวดล้อม GNOME จะใช้ XKB ปรับแต่งแป้นพิมพ์ต่างหากแยกจากการปรับแต่งแป้นพิมพ์ด้วยไฟล์ xorg.conf. ถ้ามีการปรับแต่งแป้นพิมพ์ด้วย XKB จากไฟล์ xorg.conf และปรับแต่งแป้นพิมพ์อีกทีด้วย GNOME, ในระบบจะใช้การปรับแต่งแป้นพิมพ์จาก GNOME เป็นหลัก.

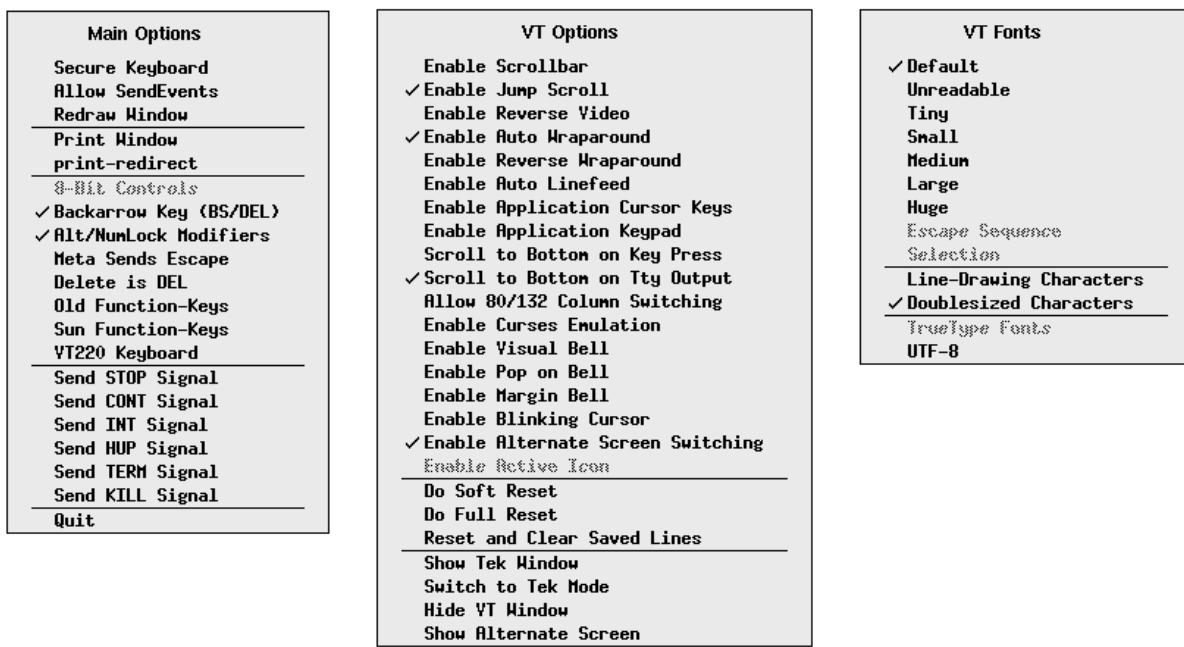

รูปที่ 6.32: โปรแกรม gnome-keyboard-properties สำหรับปรับแต่งแป้นพิมพ์.

6.11 เทอร์มินอลเอนิวเลเตอร์

เทอร์มินอลเอนิวเลเตอร์เป็นโปรแกรมที่จำลองเทอร์มินอลสำหรับสั่งคำสั่งด้วยชอล์ด. ในระบบ X วินโดว์มีโปรแกรมเทอร์มินอลเอนิวเลเตอร์มาตราชานได้แก่ xterm. โปรแกรม xterm เป็นโปรแกรมที่เรียนง่ายไม่มีเมนูบาร์เหมือนโปรแกรมสมัยใหม่ทั่วไป. ถ้าผู้ใช้กดคีย์ Ctrl ค้างไว้แล้วกดปุ่มซ้าย, กลาง, หรือขวาของเมาส์, ตัวโปรแกรมจะแสดงเมนูปรับแต่งค่าต่างๆ ที่แสดงในรูปที่ 6.33. ค่าที่ปรับแต่งจากเมนูบางตัวสามารถกำหนดจากตัวเลือกของโปรแกรมได้ด้วย.

สิ่งที่ผู้ใช้ควรรู้เกี่ยวกับการใช้เทอร์มินอลได้แก่ การเลื่อนคุณ้ำจอที่แสดงผ่านไปแล้ว. ผู้ใช้สามารถใช้เมาส์เลื่อนเนื้อหาขึ้นลงได้, หรือถ้าสะดวกใช้แป้นพิมพ์สามารถใช้คีย์ Shift+PgUp

รูปที่ 6.33: เมนูของ xterm เมื่อกดคีย์ Ctrl และมาส์ปุ่มต่าง ๆ.

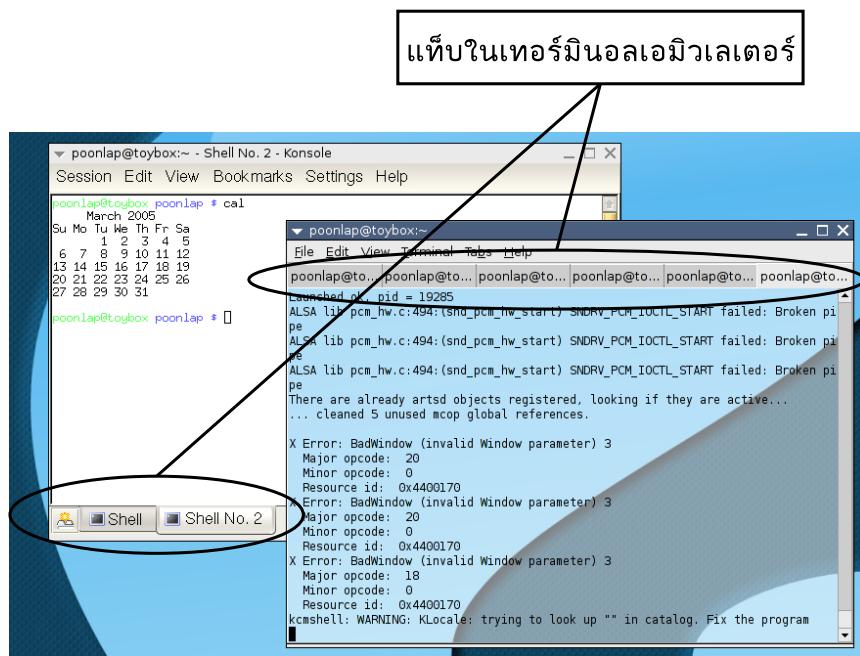
เพื่อเลื่อนหน้าจอขึ้น, ใช้คีย์ Shift+PgDn เลื่อนหน้าจอลงแทนการใช้เมาส์ได้. การเลื่อนหน้าจอด้วยแป้นพิมพ์สามารถใช้ได้กับเทอร์มินอลอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ xterm ได้ด้วย.

เมื่อเปรียบเทียบ xterm กับเทอร์มินอลสมัยใหม่อื่น ๆ เช่น gnome-terminal, konsole ฯลฯ ในแง่ของการใช้งานบรรทัดคำสั่งมีความแตกต่าง. ในแง่ของความใช้ง่ายและการตกแต่ง, เทอร์มินอลสมัย旧มีความสะดวกเกี่ยวกับการปรับแต่งตัวเทอร์มินอล เช่น ฟอนต์, ฉากหลัง ฯลฯ ปรับแต่งง่ายกว่า xterm. ข้อแตกต่างอีกประการคือเทอร์มินอลสมัยใหม่สามารถแสดงหน้าจอเซลล์ได้หลายตัวภายในหน้าต่างเดียวโดยใช้แท็บ (tab) ไม่ต้องเปิดเทอร์มินอลหลายหน้าต่าง. ตัวอย่างเช่นใน gnome-terminal สามารถสร้างแท็บใหม่ด้วยการกด Ctrl+Shift+t หรือเลือกสร้างแท็บจากเมนู. ผู้ใช้สร้างมากก็สามารถเลือกแท็บที่ต้องการโดยใช้มาส์คลิกหรือกดคีย์ Ctrl กับคีย์ PnUp, PnDn เป็นลักษณะของแท็บไปมาได้.

6.11.1 บันทึกหน้าจอเทอร์มินอล

เทอร์มินอลเป็นอินเทอร์เฟสพื้นฐานที่ใช้อักขระโต้ตอบกับผู้ใช้, ดังนั้นการถ่ายทอดสิ่งที่ทำในบรรทัดคำสั่งจึงง่ายกว่าโปรแกรมระบบ GUI คือผู้ใช้สามารถก็อปปี้ลิ้งที่แสดงทางหน้าจอลงในไฟล์แล้วส่งต่อให้ผู้อื่นรู้ได้.

การบันทึกสิ่งที่พิมพ์และลิ้งที่แสดงผลทางเทอร์มินอลแบบพื้นฐานสามารถทำได้โดยใช้มาส์ก็อปปี้ส่วนแสดงผลที่ต้องการแล้วแบ่งเป็นบันทึกลงไฟล์. วิธีนี้เหมาะสมกับการบันทึกลิ้งที่กระทำในเทอร์มินอลช่วงเวลาสั้น ๆ. ถ้าต้องการบันทึกการทำงานทั้งหมดในเทอร์มินอลเป็นระยะเวลานาน, ให้ใช้คำสั่ง script. คำสั่ง script จะเริ่มเซลล์ตัวใหม่และเก็บ

รูปที่ 6.34: แท็บในเทอร์มินอลเอนิวัลเตอร์สมัยใหม่.

บันทึกที่แสดงในเทอร์มินอลทั้งหมดลงในไฟล์ที่กำหนด. วิธีนี้เหมาะสมสำหรับเก็บบันทึกการกระทำทุกอย่างในเทอร์มินอลแล้วเปิดดูภายหลัง.

ตัวอย่างที่ 6.55: บันทึกหน้าจอเทอร์มินอลด้วยคำสั่ง script.

```
$ script typescript.txt           ← บันทึกสิ่งที่แสดงบนเทอร์มินอลในไฟล์ typescript.txt
Script started, file is typescript.txt
$ fortune.|
"In matters of principle, stand like a rock; in matters of taste, swim with
the current."
-- Thomas Jefferson
$ exit.|
Script done, file is typescript.txt
$ cat typescript.txt.|
Script started on Thu Mar 24 01:03:10 2005
$ fortune
"In matters of principle, stand like a rock; in matters of taste, swim with
the current."
-- Thomas Jefferson
$ exit

Script done on Thu Mar 24 01:03:39 2005
```

← จบการบันทึก
← แสดงสิ่งที่บันทึก

6.12 สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME

GNOME (GNU Network Object Model Environment) เป็นสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปหนึ่งที่นิยมใช้ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์มีจุดมุ่งหมายหลักได้แก่การเสนอสภาพ

แวดล้อมเดสก์ท็อปที่ง่ายต่อการใช้งานสำหรับผู้ใช้ทั่วไป, และเสนอแพลตฟอร์มการพัฒนาแอ��พลิเคชันให้สามารถเข้ากันได้ในเดสก์ท็อป. ก่อนหน้าที่มีแนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป, โปรแกรม GUI ต่างๆ ที่มีใช้มีรูปแบบที่แน่นอน เช่น บางโปรแกรมมีเมนูบาร์, บางโปรแกรมไม่มี. บางโปรแกรมที่หน้าต่างเอกสารวิธีใช้งาน, บางโปรแกรมไม่มี. สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปเป็นเหมือนมาตรฐานให้โปรแกรมแบบ GUI ต่างๆ ที่ใช้งานบนเดสก์ท็อป มีความเข้ากันได้, มีรูปแบบที่เหมือนกัน. โปรแกรมแต่ละตัวจะดูคล้ายเหมือนกัน เพราะสร้างด้วยไลบรารีร่วมที่เหมือนกันและยึดรูปแบบเดียวกัน. แอ��พลิเคชันหรือโปรแกรมทุกด้วยที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME จะใช้ไลบรารี Gtk+ เมื่อกัน, มีเมนูมาตรฐานได้แก่ เมนู File, Edit, Help ฯลฯ, มีตัวเลือกของบรรทัดคล้ายเหมือนกัน เป็นต้น. ในที่นี้จะแนะนำสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปโดยอ้างอิงจาก GNOME รุ่น 2.6 หรือ 2.8.

สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME เป็นโครงการที่เริ่มสร้างในรายเดือนสิงหาคมปีค.ศ. 1997 โดยมี Miguel de Icaza และ Federico Mena ชาวเม็กซิกันขณะที่ยังเป็นนักศึกษา. ในช่วงเวลาหนึ่งมีโครงการเด่นๆ ได้แก่ KDE ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปใหม่อีกโครงการเช่นกันแต่มีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิอนุญาตการใช้. KDE ใช้ไลบรารี Qt ซึ่งในตอนนั้นยังมีลิขสิทธิอนุญาตการใช้งานที่ไม่ชัดเจน ทำให้มีปัญหาว่าจะขัดกับการแก้ไขรหัสต้นฉบับของ KDE หรือไม่. ต่อมาไม่นาน Miguel และ Federico ก็ได้เริ่มโครงการ GNOME อย่างจริงจังโดยใช้ไลบรารี Gtk+ ที่พัฒนาสำหรับใช้กับโปรแกรม gimp เป็นต้น ไลบรารีหลักในการสร้างสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME และได้รับความนิยมในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน.

ในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปจะประกอบด้วยแอ��พลิเคชันหรือโปรแกรมต่างๆ เช่นด้วยกันเป็นระบบ. ส่วนประกอบที่สำคัญๆ ของสภาพแวดล้อมได้แก่

6.12.1 พาเนล (panel)

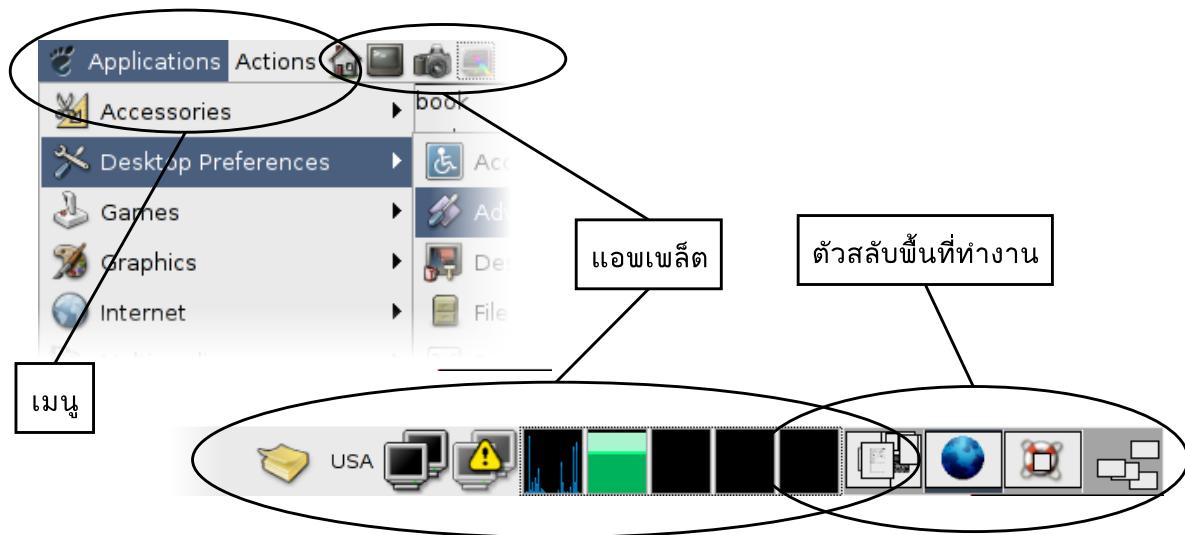
พาเนล (โปรแกรม gnome-panel) คือແນที่อยู่บนริเวณขอบหน้าจอเป็นพื้นที่สำหรับใส่วัตถุต่างๆ เช่นเมนูในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป. พาเนลสามารถอยู่บนริเวณขอบหน้าจอได้ทั้งหน้าและมีจำนวนได้มากกว่าหนึ่งตัว. ผู้ใช้สามารถลากไปไว้บนริเวณขอบที่ต้องการ. การปรับแต่งพาเนลทำได้โดยคลิกเมาส์ปุ่มขวาแล้วเลือกเพิ่มแอพเพล็ต, เพิ่มเมนูจากเมนูที่เตรียมไว้ให้.

6.12.2 เมนู (menu)

เมนูเป็นปุ่มแสดงรายการแอ��พลิเคชัน (applications menu) หรือการกระทำต่างๆ (actions menu) ในพาเนลให้ผู้ใช้เลือกใช้.

6.12.3 หน้าต่าง (window)

หน้าต่างของแอ��พลิเคชันหรือโปรแกรมต่างจะควบคุมโดยวินโดว์แม่นเนเจอร์ เช่น การย่อขยายหน้าต่าง, การเลื่อนหน้าต่าง ฯลฯ. ผู้ใช้สามารถใช้วินโดว์แม่นเนเจอร์อะไรก็ได้

รูปที่ 6.35: พาเนลในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME.

 _____
บัญชีนิวนิวโนร์แมನเนเจอร์ปริยา
ของ GNOME คือ metacity.

ที่มีคุณสมบัติของวินโดว์แมนเนเจอร์พื้นฐานและเข้ากันได้กับ GNOME เช่น metacity, sawfish ฯลฯ. เวลา GNOME เรียกใช้วินโดว์แมนเนเจอร์จะใช้โปรแกรม gnomewm เป็นตัวกลางโดยไม่เรียกใช้โปรแกรมวินโดว์แมนเนเจอร์โดยตรง.

6.12.4 พื้นที่ทำงาน (workspace)

ในสภาพแวดล้อม GNOME สามารถมีพื้นที่ทำงานเป็นหน้าจอได้หลายหน้า. โดยส่วนใหญ่ระบบจะตั้งจำนวนพื้นที่ทำงานไว้ให้โดยปริยาย 4 หน้าจอ. ผู้ใช้สามารถสลับเปลี่ยนพื้นที่ทำงานจากหน้าจอหนึ่งไปอีกหน้าจอหนึ่งด้วยการคลิกตัวสลับพื้นที่ทำงานหรือใช้แป้นพิมพ์ลัด (shortcut) กด Ctrl+Alt พร้อมกับคีย์ลูกศรซ้าย, ขวา, บน, หรือล่าง.

6.12.5 โปรแกรมจัดการแฟ้มข้อมูล (file manager)

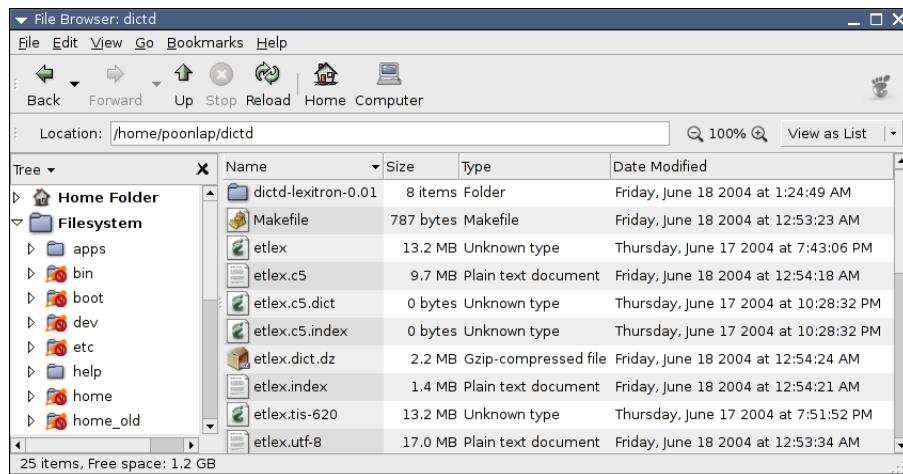
โปรแกรม nautilus เป็นโปรแกรมจัดการไฟล์ต่างๆ ในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME, มีหน้าที่แสดงและจัดการไฟล์หรือไดเรกทอรีต่างๆ ด้วย GUI. นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นพื้นเดสก์ท็อปที่เห็นบนหน้าจอ, และเป็นโปรแกรมศูนย์กลางสำหรับใช้เดสก์ท็อปโดยรวม.

การใช้งาน nautilus อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทได้แก่

ไฟล์เบราว์เซอร์ (file browser)

การใช้ nautilus แบบไฟล์เบราว์เซอร์ให้เรียกใช้โปรแกรมจากเมนู Applications → Browse Filesystem หรือสั่งคำสั่ง “nautilus --browser” จากบรรทัดคำสั่ง. หน้าต่าง nautilus แบบนี้ทางเทคนิคเรียกว่า *Navigation Metaphor* คือการมองไฟล์เบราว์เซอร์เป็นโปรแกรม, เมื่อเปิดไดเรกทอรีไม่มีการเปิดหน้าจอใหม่. คล้ายกับการใช้งานจาก

เซลล์ที่ผู้ใช้ต้องรู้ว่าขั้นตอนนี้กำลังอยู่ในไดเรกทอรีอะไร การใช้งานแบบนี้หมายความว่าผู้ที่คุ้นเคยกับการใช้ระบบปฏิบัติการวินโดว์สามารถ.

รูปที่ 6.36: ใช้ nautilus เป็นไฟล์เบราเซอร์.

ในหน้าต่างของ nautilus แบบเบราเซอร์จะมีพื้นที่กรอกชื่อสถานที่ “Location:” ซึ่งผู้ใช้สามารถใส่ชื่อไดเรกทอรีที่ต้องการจัดการไฟล์หรือที่อยู่พิเศษในตารางที่ 6.4.

ไฟล์เบราเซอร์เชิงวัตถุ (object)

บนพื้นหน้าจอดeskท็อปจะมีไอคอน (icon) อำนวยความสะดวก เช่น “Computer”, “Home”, “Start Here” และ “Trash”. ถ้าดับเบิลคลิกไอคอนเหล่านี้จะเป็นการเรียกใช้ nautilus เป็นไฟล์เบราเซอร์เชิงวัตถุ.

เวลาดับเบิลคลิกไดเรกทอรีที่แสดงในหน้าต่างจะเปิดหน้าต่างใหม่ทุกครั้ง การเปิดหน้าต่างใหม่ทุกครั้งหลังจากที่ดับเบิลคลิกตัววัตถุนี้เริ่มใช้ใน GNOME 2.6 เรียกว่า *spatial view* หรือในทางเทคนิcreiy กว่า *Object Oriented Metaphor*. หน้าต่างของ nautilus จะไม่แสดงไอ้อนบาร์ (icons bar) หรือ Location โดยจะถือว่าไดเรกทอรีที่ดับเบิลคลิกนั้นเป็นวัตถุ, เป็นแฟ้มที่ใส่ไฟล์อื่นๆ. ถ้าดับเบิลคลิกไฟล์, nautilus จะดูว่าไฟล์นั้นเป็นไฟล์อะไรแล้วเรียกโปรแกรมที่เหมาะสมเปิดไฟล์นั้น. ในทำนองเดียวกันถ้าสิ่งที่ดับเบิลคลิกคือไดเรกทอรี, ก็จะเปิดหน้าต่างแอพพลิเคชันที่ใช้ดูไฟล์ที่อยู่ข้างในเสมอ เมื่อนักนักการเปิดไฟล์.

การกระทำของ nautilus แบบนี้ดูเหมือนกับย้อนยุคและไม่สะดวกสำหรับผู้ที่ใช้คอมพิวเตอร์คล่องแคล่ว. แต่ในมุมมองของผู้ที่ไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์มาก่อนจะเข้าใจกับการทำงานในลักษณะนี้ได้ง่ายกว่าการทำงานแบบไฟล์เบราเซอร์. หลังจากที่เบิลคลิกแล้ว, หน้าต่างเดิมจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง, ไม่สูญหาย, ทำให้ผู้ที่ไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์มาก่อนไม่หลงว่าอะไรอยู่ที่ไหน. ถ้าไม่ต้องการเปิดหน้าต่างใหม่ทุกครั้ง, ผู้ใช้สามารถดับเบิลคลิกด้วยปุ่มกลางแทนปุ่มซ้ายของเมาส์. หรือดับเบิลคลิกตามปกติขณะที่กดคีย์ Shift ค้างไว้. ถ้าต้องการเปลี่ยนเป็นแบบไฟล์เบราเซอร์ก็สามารถคลิกปุ่มเมาส์ขวาแล้วเลือก Browse Folder.

ตารางที่ 6.4: ชื่อสถานที่พิเศษสำหรับ *nautilus*.

สถานที่	คำอธิบาย
applications:///	แสดงรายการแอพพลิเคชันในเมนู Applications.
burn:///	แสดงสถานที่เตรียมไฟล์และไดเรกทอรีสำหรับจัดทำแผ่นซีดี.
fonts:///	แสดงฟอนต์ที่มีอยู่ในระบบ. ผู้ใช้สามารถติดตั้งฟอนต์โดยการลากฟอนต์เข้าไปในหน้าต่างนี้.
network:///	แสดงเน็ตเวิร์กเช่นไซต์สำหรับ ftp ที่ติดตั้งไว้.
preferences:///	แสดง แอพพลิเคชันสำหรับช่วยปรับแต่งสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปต่างๆ. ผู้ใช้สามารถใช้โปรแกรมช่วยปรับแต่งสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปเหล่านี้ได้จากเมนูนี้.
server-settings:///	แสดงแอพพลิเคชันสำหรับปรับแต่งเซิร์ฟเวอร์.
start-here:///	อำนวย ความสะดวก เป็น จุด เริ่ม ต้น สำหรับ การกระทำการต่างๆ. ในหน้าต่างจะแสดงสถานที่ของแอพพลิเคชัน, ที่ปรับแต่งระบบ ฯลฯ.
system-settings:///	แสดงแอพพลิเคชันสำหรับปรับแต่งระบบ.
themes:///	แสดงธีม (theme) ของ GNOME และเป็นที่ผู้ใช้สามารถติดตั้งธีมใหม่ได้ด้วย.

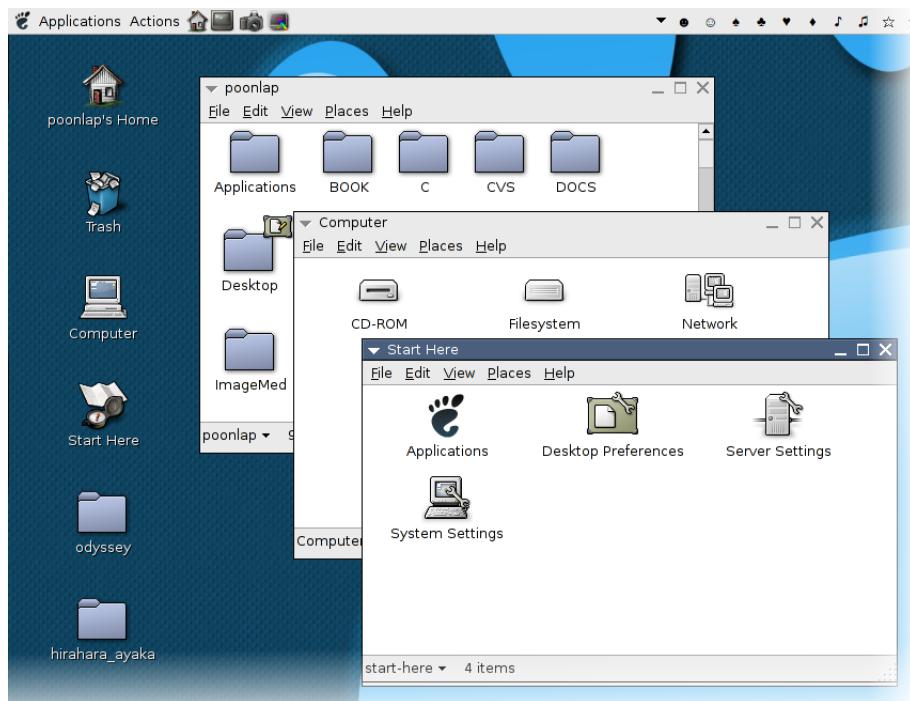
ເທສກ້ອປ

พื้นหลังเดสก์ท็อปของ GNOME จริงๆแล้วเป็นหน้าต่างหนึ่งของ nautilus ซึ่งรันโดยอัตโนมัติหลังจากที่ผู้ใช้เข้าสู่เชสชันของ GNOME.

6.12.6 ເຊັ່ນ

เวลาผู้ใช้ล็อกอินผ่านทางดิสเพลย์แมนเนจอร์เข้าสู่ระบบ X วินโดว์จะการทำงานจะเรียกว่าช่วงสภาพแวดล้อมนั้นว่าเซสชัน (*session*). การจัดการเซสชันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถเก็บบันทึกการทำงานในเดสก์ท็อปเพื่อใช้ในคราวหน้าตอนล็อกอินได้และเป็นวิธีที่ผู้ใช้เรียกใช้โปรแกรมต่างๆโดยอัตโนมัติหลังจากที่ล็อกอิน.

 คำแปลภาษาไทยของ session คือ
วาระแต่ในที่นี้จะใช้คำว่า เชสชัน เพื่อ^{ความสะดวก.}

รูปที่ 6.37: ใช้ nautilus เป็นไฟล์เบราว์เซอร์เชิงวัตถุและพื้นเดสก์ท็อป.

ตัวอย่างที่ 6.56: ไฟล์ /usr/share/gnome/default.session.

```
# This is the default session that is launched if the user doesn't
# already have a session.
# The RestartCommand specifies the command to run from the $PATH.
# The Priority determines the order in which the commands are started
# (with Priority = 0 first) and defaults to 50.
# The id provides a name that is unique within this file and passed to the
# app as the client id which it must use to register with gnome-session.
# The clients must be numbered from 0 to the value of num_clients - 1.

[Default]
num_clients=8
0,id=default0
0,Priority=0
0,RestartCommand=gnome-smproxy --sm-client-id default0
1,id=default1
1,Priority=10
1,RestartCommand=gnome-wm --sm-client-id default1
2,id=default2
2,Priority=40
2,RestartCommand=gnome-panel --sm-client-id default2
3,id=default3
3,Priority=40
3,RestartCommand=nautilus --no-default-window --sm-client-id default3
4,id=default4
4,Priority=60
4,RestartCommand=gnome-cups-icon --sm-client-id default4
```

← ชื่อ เชลชัน
← จำนวนไคลเอนต์ใน เชลชัน
← id ของไคลเอนต์
← ค่าลำดับความสำคัญ
← โปรแกรมที่ต้องการรัน

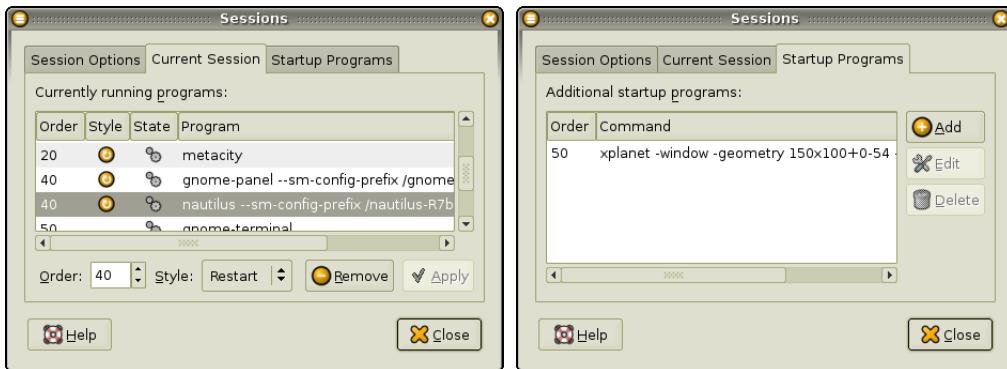
```

5,id=default5
5,Priority=40
5,RestartCommand=gnome-volume-manager --sm-client-id default5
6,id=default6
6,Priority=40
6,RestartCommand=magicdev --sm-client-id default6
7,id=default7
7,Priority=50
7,RestartCommand=vino-session --sm-client-id default7

```

จากตัวอย่างเป็นไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นเซสชันปริยาของ GNOME 2.8. ชื่อที่อยู่ในวงเล็บเหลี่ยมคือชื่อเซสชันซึ่งในที่นี้คือ Default. โปรแกรมที่ทำงานในเซสชันจะมีชื่อ id และลำดับความสำคัญ. โปรแกรมต่าง ๆ ที่ระบุในไฟล์จะถูกกระทำการตามลำดับความสำคัญที่ระบุไว้. โปรแกรมที่มีค่า priority น้อยกว่าจะทำงานก่อนตามลำดับ. RestartCommand เป็นการรีบูตให้เริ่มทำงานใหม่ถ้าตายไป. สมมติว่าเราสั่งคำสั่ง “killall nautilus” เพื่อฆ่าโปรแกรม nautilus ทุกตัว, ตัวจัดการเซสชันจะรันโปรแกรม nautilus ใหม่แทนตัวที่ตายไปโดยอัตโนมัติ.

ไฟล์ default.session เป็นไฟล์ที่ระบบเตรียมไว้ให้อยู่แล้ว, ผู้ใช้ไม่ต้องสร้างเอง. และผู้ใช้สามารถปรับแต่ง, ควบคุมโปรแกรมในเซสชันเฉพาะของตัวเองด้วยโปรแกรม gnome-session-properties. โปรแกรมนี้สามารถเลือกจากเมนู Applications → Desktop Preferences → Advanced → Sessions.

รูปที่ 6.38: โปรแกรม gnome-session-properties สำหรับปรับแต่งเซสชัน.

ผู้ใช้อาจใช้โปรแกรมที่กำหนดในเซสชันปริยา เช่น nautilus ออกได้ถ้าไม่ต้องการโดยใช้แท็บ Current Session ในรูปที่ 6.38. ตอนล็อกเอาท์ออกจากระบบจะมีคำถามถามว่าต้องการบันทึกเซสชันในขณะใดขณะหนึ่งก็สามารถสั่งคำสั่ง gnome-session-save ได้ทันที. เซสชันที่บันทึกจะเป็นข้อมูลที่เก็บไว้ในไฟล์ `~/.gnome2/session` ซึ่งมีเนื้อหาคล้ายกับไฟล์ default.session. ถ้าผู้ใช้มีไฟล์ `~/.gnome2/session` อยู่, เวลาล็อกอินเข้าสู่สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME จะใช้ไฟล์นี้เริ่มเซสชันแทนไฟล์ defatul.session.

นอกจากการปรับแต่งเซสชันแล้ว, ผู้ใช้สามารถกำหนดโปรแกรมที่ต้องการรันหลังจากเข้าเซสชัน GNOME ทางแท็บ Startup Program ของ gnome-session-properties ด้วย.

6.12.7 การปรับแต่งสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME

การปรับแต่งสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME โดยทั่วไปจะทำโดยการเลือกโปรแกรมปรับแต่งจากเมนู Applications → Desktop Preferences. ลิสที่ผู้ใช้สามารถปรับแต่งได้ เช่น ฟอนต์ที่ใช้ในเดสก์ท็อป, เซสชัน, เม้าส์ ฯลฯ. โปรแกรมช่วยปรับแต่งเหล่านี้มักมีชื่อเริ่มต้นด้วย gnome- และลงท้ายด้วย -properties เช่นโปรแกรมสำหรับปรับแต่งความละเอียดหน้าจอสามารถเรียกใช้จากบรรทัดคำสั่งด้วยชื่อ gnome-display-properties เป็นต้น.

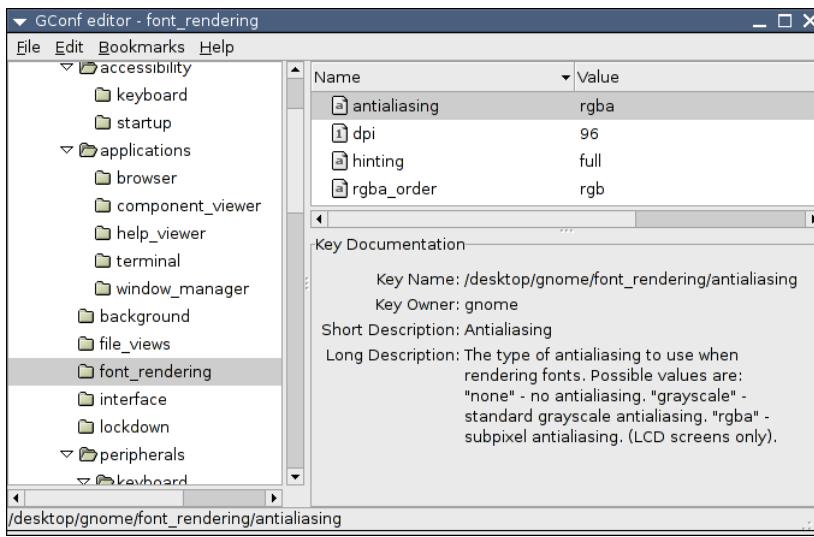
โปรแกรมช่วยปรับแต่งเดสก์ท็อปเหล่านี้จริง ๆ แล้วเป็นอินเทอร์เฟสระหว่างผู้ใช้กับเดมอง gconfd-2 ซึ่งทำหน้าที่จัดการปรับแต่งระบบ, บันทึกการปรับแต่งต่าง ๆ กีบลงไฟล์ในฟอร์แมต XML. ไฟล์ที่เก็บค่าการปรับแต่งเหล่านี้จะอยู่ในไดเรกทอรี `~/.gconf` ซึ่งในไดเรกทอรีนี้จะมีไดเรกทอรีแยกย่อยต่อออกไปสำหรับเก็บค่าปรับแต่งเฉพาะบุคคลของเดสก์ท็อปและแอพพลิเคชันต่าง ๆ. วิธีการปรับแต่งเดสก์ท็อปและแอพพลิเคชันในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME มีชื่อเรียกว่า *GConf*.

ไฟล์โปรแกรม gconfd-2 จะอยู่ในไดเรกทอรี `/usr/lib/gconf2`.

โดยปกติผู้ใช้สามารถปรับแต่งเดสก์ท็อปจากเมนู Desktop Preferences ด้วยโปรแกรมช่วยปรับแต่งเดสก์ท็อป. ถ้าเป็นการปรับแต่งแอพพลิเคชัน, ผู้ใช้สามารถปรับแต่งแอพพลิเคชันได้จากเมนูในหน้าต่างของแอพพลิเคชันนั้น ๆ. ในกรณีที่ลิสที่ต้องการปรับแต่งไม่สามารถทำได้จากโปรแกรมช่วยปรับแต่งหรือจากเมนูที่เตรียมไว้, ผู้ใช้สามารถใช้โปรแกรม gconf-editor (จากเมนูเลือก System Tools → Configuration Editor) ใช้ปรับแต่งค่าคุณสมบัติต่างๆ ได้โดยตรงโดยที่ไม่ต้องแก้ไขไฟล์ที่อยู่ใต้ไดเรกทอรี `.gconf` ด้วยตัวเอง.

การปรับแต่งเดสก์ท็อปและแอพพลิเคชันด้วย GConf จะเก็บค่าคุณสมบัติต่าง ๆ ไว้ในฐานข้อมูลเป็นไฟล์ XML. ในเชิงตรรกะจะแจกแจงเก็บค่าคุณสมบัติที่ต้องการปรับแต่งเป็นโถงสร้างคล้ายเหมือนกับไดเรกทอรีและไฟล์ที่ใช้ในระบบไฟล์ทั่วไป. ค่าที่เก็บในฐานข้อมูลจะมีชื่อที่เรียกว่าคีย์ (key) และค่า (value) ของคุณสมบัติที่ต้องการปรับแต่งควบคู่กันไป. ตัวอย่างเช่น `/apps/gnome-terminal/profiles/Default/font` เป็นชื่อคีย์สำหรับปรับแต่งฟอนต์ที่ใช้แสดงผลของโปรแกรม gnome-terminal. เวลาอ้างอิงชื่อคีย์จะระบุเป็นชื่อเต็ม ๆ รวมถึงไดเรกทอรีตัวหนังที่เก็บคีย์ซึ่งได้แก่ `/apps/gnome-terminal/profiles/Default` ด้วย. ในไดเรกทอรีหนึ่งสามารถเก็บคีย์ได้หลายตัว เช่นในไดเรกทอรี `/apps/gnome-terminal/profiles/Default` ยังมีคีย์อื่น ๆ อีก เช่น `use_theme_colors`, `palette`, `exit_action` ฯลฯ. เราสามารถสำรวจโครงสร้างของไดเรกทอรีและคีย์ต่าง ๆ หรือตั้งค่าได้จากโปรแกรม gconf-editor. ตัวโปรแกรมยังช่วยแสดงค่าอินิบาร์คีย์ต่าง ๆ และบางครั้งจะแสดงค่าต่างที่สามารถกำหนดให้ด้วย. ใน GNOME รุ่น 2.8, ผู้ดูแลระบบสามารถใช้ gconf-editor กำหนดค่าปริยาย (default) หรือค่าบังคับ (mandatory) ที่จะใช้ในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปสำหรับผู้

รูปที่ 6.39: โปรแกรม gconf-editor ปรับแต่งเดสก์ท็อปและแอพพลิเคชัน.

ใช้ทั่วไปได้ด้วย.

วิธีปรับแต่งเดสก์ท็อปอีกวิธีหนึ่งคือใช้โปรแกรมบรรทัดคำสั่ง gconftool-2. เมื่อเทียบกับโปรแกรม gconf-editor แล้วจะใช้ยากกว่าและเหมาะสมสำหรับใช้ในเชลล์สคิริปต์. เช่นจากตัวอย่างที่ 6.57, ผู้ใช้สามารถสร้างเชลล์สคริปต์สำหรับเปลี่ยนรูปพื้นเดสก์ท็อปทุก 5 นาทีจากอัลباتันรูปที่มืออยู่ได้ด้วยคำสั่ง gconftool-2.

ตัวอย่างที่ 6.57: การใช้ gconftool-2

```
$ gconftool-2 --list-dirs ↵                                ← สำรวจได้เรอกทรัพยากรูปในฐานข้อมูล GConf
/desktop
/apps
/system
/schemas
$ gconftool-2 --list-entries /desktop/gnome/background.↵      ← สำรวจดีบุ๊คและค่า
color_shading_type = vertical-gradient
secondary_color = #7F7F7F
primary_color = #7F7F7F
picture_filename = /usr/share/pixmaps/backgrounds/gnome/branded/GNOME-Aqua.jpg
picture_options = stretched
picture_opacity = 100
draw_background = true
$ gconftool-2 --type string -s /desktop/gnome/background/picture_filename \ ↵
> /home/poonlap/wallpaper.jpg                                ← เปลี่ยนรูปของพื้นเดสก์ท็อป
$ gconftool-2 -g /desktop/gnome/background/picture_filename.↵      ← ดูค่าของดีบุ๊ค
/home/poonlap/wallpaper.jpg
```

เป็นที่ยอมรับกันว่าสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME ใช้ง่ายกว่าเชลล์. ผู้ใช้ที่ไม่คุ้นเคยกับอนเทอร์เฟสแบบบรรทัดคำสั่งสามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้ง่ายขึ้นเพียงแต่มีทักษะเบื้องต้นในการใช้เม้าส์และแป้นพิมพ์เท่านั้น. สำหรับผู้ที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME เพิ่มเติมสามารถอ่านเอกสารที่มาพร้อมกับ GNOME ได้จาก

โปรแกรม yelp (จากเมนู Applications → Help). สำหรับสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปอื่นๆ เช่น KDE ที่ไม่ได้แนะนำให้หนังสือเล่มนี้ผู้ใช้สามารถอ่านการใช้เบื้องต้นจากโปรแกรม khelpcenter และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการลองใช้ด้วยตนเอง.

6.13 สรุปท้ายบท

- ระบบ X วินโดว์เป็นระบบแบบไคลเอ็นต์เซิร์ฟเวอร์. เซิร์ฟเวอร์เป็นโปรแกรมแยกจากระบบปฏิบัติการมีหน้าที่แสดงผลกราฟิกทางหน้าจอเมื่อได้รับการร้องขอจากไคลเอ็นต์.
- โปรแกรม X เซิร์ฟเวอร์สามารถทำงานได้หลายตัวพร้อมกันโดยระบุใช้หน้าจอคนละตัว. และประเภทของเซิร์ฟเวอร์มีหลายชนิด เช่น Xnest, Xvfb, Xvnc เป็นต้น.
- X เซิร์ฟเวอร์เปิดโอกาสให้ไคลเอ็นต์ติดต่อกับเซิร์ฟเวอร์โดยการใช้ไลบรารี Xlib ซึ่งเป็น API สำหรับแสดงผลกราฟิกขั้นพื้นฐาน. ในความเป็นจริงไคลเอ็นต์จะใช้ไลบรารีอื่นๆ ที่ใช้ไลบรารี Xlib อีกทีในการสร้างโปรแกรม เช่น GTK+, Qt เป็นต้น.
- การจัดการหน้าต่างของโปรแกรม เช่น การย่อขยาย, ย้ายตำแหน่งหน้าต่าง เป็นหน้าที่ของโปรแกรมที่เรียกว่าวินโดว์ менเนเจอร์.
- ระบบการจัดการฟอนต์แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือระบบจัดการฟอนต์แบบตั้งเดิมที่เรียกว่า X core font และ fontconfig. เวลาติดตั้งฟอนต์ใหม่ในระบบควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ระบบการจัดการฟอนต์ที่ใช้, ต้องการติดตั้งฟอนต์ในระบบโดยรวมหรือเฉพาะบุคคล เป็นต้น.
- การปรับแต่งแป้นพิมพ์แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือใช้โปรแกรม xmodmap และ XKB. XKB เหมาะสำหรับการปรับแต่งแป้นพิมพ์ภาษาไทยและในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปเช่น GNOME สามารถปรับแต่งแป้นพิมพ์เฉพาะบุคคลได้.
- สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่เริ่มใช้คอมพิวเตอร์ใช้คอมพิวเตอร์ได้ง่ายขึ้น. โปรแกรมต่างๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปจะมีรูปร่างหน้าตา, วิธีการใช้งานคล้ายเหมือนกัน, มีเอกสารช่วยเหลือผู้ใช้, ใช้มาส์คูบคุณการทำงานเป็นหลัก เป็นต้น.

บทที่ 7

ภาษาไทยกับลินุกซ์

ในอดีต, คอมพิวเตอร์สร้างขึ้นมาสำหรับการใช้งานในกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ. ปัจจุบันคอมพิวเตอร์ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลกไม่จำกัดอยู่ในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ ถูกต่อไป. ในแต่ละประเทศมีเอกลักษณ์ของตัวเอง, บางประเทศมีภาษาของตัวเอง, บางประเทศใช้ภาษาเดียวกันประเทศอื่นแต่มีการใช้ภาษา มีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย. และสิ่งเหล่านี้เองเป็นปัจจัยที่ทำให้โปรแกรมที่ใช้ในคอมพิวเตอร์ต้องเปลี่ยนจากการสนับสนุนภาษาอังกฤษอย่างเดียวมาสนับสนุนภาษาต่างๆ.

วิธีการทำให้โปรแกรมสนับสนุนภาษาอื่นนอกจากภาษาอังกฤษที่เข้าใจง่ายที่สุดคือการแก้ไขไฟล์ต้นฉบับของโปรแกรม เช่น ค่าเป็นโปรแกรมแบบ GUI ก็อาจจะเปลี่ยนข้อความที่ใช้แสดงในเมนูเป็นภาษาท้องถิ่นหรือปรับรหัสต้นฉบับส่วนอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับภาษาที่ต้องการใช้. การกระทำในลักษณะนี้เรียกว่าการ *localization* หรือเรียกย่อ ๆ ว่า *L10N* เป็นหลักการที่เข้าใจง่ายแต่มีข้อเสียบางอย่าง เช่น ค่าต้องการทำให้โปรแกรมรองรับภาษาไทย 10 ภาษา ก็จะได้โปรแกรมที่ปรับแก้ไขแล้ว 10 โปรแกรมเป็นต้น.

กล่าวอีกอย่างที่สามารถทำให้โปรแกรมรองรับภาษานานาชาติได้โดยส่งผลกระทบรหัสต้นฉบับเดิมให้น้อยที่สุดคือการ *Internationalization* หรือเรียนย่อ ๆ ว่า *I18N*. แนวความคิดของ *I18N* จะต่างจาก *L10N* ที่ว่าจะแยกส่วนที่จัดการหรือเกี่ยวข้องภาษาท้องถิ่น เช่น ข้อความที่ต้องแสดง ฯลฯ ออกจากตัวรหัสต้นฉบับ. และรหัสต้นฉบับนั้นต้องเขียนอยู่ในมาตรฐานที่กำหนดที่สามารถรองรับภาษานานาชาติได้. วิธีนี้เป็นวิธีที่สะอาดกว่าการ *L10N* สามารถแยกงานของผู้พัฒนาซอฟต์แวร์กับผู้แปลภาษาออกจากกันได้ง่าย.

การรองรับภาษาไทยไม่จำกัดเฉพาะข้อมูลความที่ใช้แสดงในโปรแกรมเท่านั้น. การประมวลผลของโปรแกรมที่เกี่ยวกับข้องกับภาษาอย่างมีอิทธิพลอย่างส่วนหนึ่ง

- การเข้ารหัสอักขระ (character encoding) คือการนำเสนอด้วยมูลอักขระเป็นสายข้อ มูลในหน่วยไบต์. ในแต่ละภาษาใช้จำนวนบิตแสดงข้อมูลต่างกัน. ข้อมูล 7 บิตสามารถแทนอักขระทั่วไปที่ใช้ในภาษาอังกฤษได้ทุกตัวในขณะที่ภาษาไทยต้องใช้ข้อมูล 8 บิต (1 ไบต์) เพื่อที่จะแสดงทั้งข้อมูลภาษาอังกฤษและภาษาไทย.
- การแสดงวันเดือนปี. โปรแกรมที่รองรับ *I18N* จะแสดงวันเดือนปีให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของผู้ใช้ เช่น สำหรับคนไทยจะคืนเคยกับปี พ.ศ. หากกว่าปี ค.ศ.

เลขอ 10 ที่อยู่ใน *L10N* คือจำนวนอักษรที่อยู่ระหว่าง 1 กับ n ในค่า *w* ของ *localization*.

เลขอ 18 ที่อยู่ใน *I18N* หมายถึงจำนวนอักษรที่อยู่ระหว่าง 1 และ *N*.

คำว่า encryption ก็แปลงเป็นไทยว่า การเข้ารหัสเช่นกัน.

เป็นต้น.

- การแสดงตัวเลขและสกุลเงินตรา. ในบางประเทศจะมีวิธีการแสดงจำนวนจุดทศนิยมไม่เหมือนกัน เช่น ในประเทศไทย จุดทศนิยมเป็นเครื่องหมายลูกฟาก.
- การรองรับภาษานานาชาติโดยตัวโปรแกรมอย่างเดียวบางครั้งไม่เพียงพอ. ในสภาพแวดล้อมที่รองรับภาษานานาชาติต้องมีฟอนต์เพื่อแสดงผลอักษรต่างๆ ให้ถูกต้องด้วย.
- สภาพแวดล้อมที่เปิดให้ป้อนข้อมูลได้หลายภาษาจะสามารถตั้งผังเป็นพิมพ์ได้หลายภาษาพร้อมๆ กัน.

7.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอักษรไทย

ก่อนที่จะแนะนำเรื่องเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลภาษาไทย, เราจะมาทำความเข้าใจกับอักษรไทยและศัพท์เทคนิคที่เกี่ยวข้องก่อนดังนี้.

- อักษร (character) — สัญลักษณ์ที่มีความหมายในตัว เช่น “a” คืออักษรที่แสดงถึงตัวอักษร “a”. อักษรมีความหมายคลอบคลุมถึงตัวอักษร, ตัวเลข, เครื่องหมายพิเศษ และเครื่องหมายอื่นๆ.
- รหัส (code) — ค่าตัวเลขที่ใช้แทนอักษร.
- ชุดอักษร (character set) — กลุ่มของอักษร. โดยทั่วไปจะถือว่ามีความหมายเดียวกันกับชุดรหัสอักษร.
- ชุดรหัสอักษร (coded character set) — บางครั้งเรียกว่า charset, code set หมายถึงชุดอักษรที่อักษรทุกตัวมีรหัสประจำตัว เช่น “a” มีรหัสเป็น 0x61 (เลขฐานสิบหก) ฯลฯ.
- การเข้ารหัสอักษร (character encoding) — วิธีการ, รูปแบบการนำเสนอข้อมูลรหัสอักษรเป็นสายข้อมูลไบต์.
- ยูนิโคด (unicode) — ชุดรหัสอักษรที่รวมอักษรของภาษานานาชาติไว้ในชุดเดียวและใช้ค่าหมายเลขขนาด 16 บิตในการนำเสนอ.
- กลีฟ (glyph) — รูปอักษรที่ใช้ในการแสดงผล.

7.1.1 รหัสอักษร TIS-620

อักษรภาษาไทยที่ใช้ในคอมพิวเตอร์นิยามไว้ใน มาตรฐาน ISO/IEC 1062-2533 (TIS-620) [49] โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) มีอยู่ 87 ตัวประกอบด้วย

เราเรียกชุดรหัสอักขระนี้ว่า TIS-620 (รูปที่ 7.1) ประกาศใช้สาธารณรัฐไทย เมื่อปีพ.ศ. 2529 และได้รับการปรับปรุงอีกทีเมื่อปีพ.ศ. 2533.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
0				0	@	P	`	p			ଶ	ଗ	ଳ	ୟ	୦	
1		!	1	A	Q	a	q			କ	ଥ	ମ	ରଁ	ୟେ	୭	
2		"	2	B	R	b	r			ଖ	ଣ	ୟ	ଗ	୯	୩	
3		#	3	C	S	c	s			ଞ	ଣ	ର	୨ୟ	୭ୟ	୩	
4		\$	4	D	T	d	t			ଚ	ତ	ଣ	ସି	୧୍ୟ	୫	
5		%	5	E	U	e	u			ଟ	ଟ	ଳ	ସୈ	୧ୟ	୫	
6		&	6	F	V	f	v			ଖ	ଣ	ଗ	ସୌ	୧ୟ	୬	
7		'	7	G	W	g	w			ଙ	ଥ	ଜ	ସୈ	୧ୟ	୭	
8		(	8	H	X	h	x			ଜ	ର	ଳ	୧ୟ	୧ୟ	୯	
9		)	9	I	Y	i	y			ବ	ନ	ପ	ୟୁ	୧ୟ	୯	
A	*		J	Z	j	z				ଜ	ପ	ସ	୧ୟ	୧ୟ	୧	
B	+	;	K	[	k	{				ଜ	ପ	ହ	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	୧ୟ	
C	,	<	L	\						ଷ	ଫ	ଫ୍ଲୀଚ୍	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	୯	
D	-	=	M	]	m	}				ଘୁ	ଫ	ଓ	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	୯	
E	.	>	N	^	n	~				ବୁ	ଫ	ଶ	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	୧ୟ	
F	/	?	O	_	o					ବୁ	ଫ	୧	ବୁ	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	ସୁପିରିୟୁନ୍ଟ୍	

รูปที่ 7.1: ตารางรหัสอักขระ TIS-620.

วิธีการคูตารางรหัสอักขระจะเริ่มจากการอ่านตัวเลขที่อยู่ข้างบนตารางก่อนและตามด้วยตัวเลขที่อยู่ด้านซ้ายของตาราง. ตัวเลขเหล่านี้เป็นตัวเลขฐาน 16 มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง F. ตัวอย่างเช่น “a” มีการรหัสเป็น 0x61 หรือแปลงเป็นเลขฐานสองเป็น 11000001. อักษร

ASCII (ภาษาอังกฤษ) จะอยู่ในช่วง 0x00 - 0x7F (0000000 - 1111111) และอักระภาษาไทยจะอยู่ในช่วง 0xA1 - 0xFB (10100001 - 11111011). จะเห็นได้ว่าในระบบที่รองรับภาษาอังกฤษอย่างเดียวสามารถนำเสนอด้วยตัวอักษร ASCII ที่มีค่า 0x41 - 0x5A หรือ 65 - 90 บิต ถ้าต้องการเพิ่มการนำเสนอข้อมูลภาษาไทยด้วยต้องใช้ข้อมูลอักษรขนาด 8 บิตหรือ 1 ไบต์.

เราสามารถแบ่งข้อมูลในตารางที่แสดงชุดรหัสอักขระแบบ 8 บิตเป็นส่วนต่างๆได้ดังนี้

- C0 — ส่วนอักขระควบคุม (control characters) ที่ตำแหน่งบิตตัวที่ 8 (หลักตัวเลขที่อยู่ซ้ายสุด) มีค่าเป็นศูนย์, 0x00 (00000000) - 0x1F (00011111) และ 0x7F (01111111).
- G0 หรือ GL — ได้แก่ชุดอักขระที่ตำแหน่งบิตตัวที่ 8 มีค่าเป็นศูนย์, 0x20 (00100000) - 0x7E (01111110). GL ย่อมาจากคำว่า *Graphics Left*.
- C1 — ส่วนอักขระควบคุมที่ตำแหน่งบิตตัวที่ 8 มีค่าเป็นหนึ่ง, 0x80 (10000000) - 0x9F (10011111).
- G1 หรือ GR — ได้แก่ชุดอักขระที่ตำแหน่งบิตตัวที่ 8 มีค่าเป็นหนึ่ง, 0xA0 (10100000) - 0xFF (11111111). GR ย่อมาจากคำว่า *Graphics Right*.

ISO 8859-1 เป็นชุดรหัสอักขระภาษาที่ใช้ในยุโรปตะวันตก. มีชื่อเรียกว่า Latin1.

อักขระภาษาไทยจะอยู่ในตำแหน่ง GR ซึ่งชุดรหัสอักขระอื่นๆ เช่น ISO 8859-1, ISO 8859-2 ฯลฯ กำหนดรหัสของอักขระในภาษาของตนเองไว้ในช่วง GR เช่นกัน. คอมพิวเตอร์รับรู้ข้อมูลต่างๆ เป็นในนารีดังนั้นเวลาที่คอมพิวเตอร์รับข้อมูลเท็กซ์ เช่น 0xA1, คอมพิวเตอร์ไม่สามารถตัดสินได้ว่า 0xA1 คืออักขระภาษาไทย “ก” หรือภาษาลาติน. วิธีแก้ปัญหานี้มีอยู่ 2 ทางคือบอกให้ระบบปฏิบัติรับรู้ว่าสภาพแวดล้อมภาษาที่ใช้อยู่, หรือเปลี่ยนไปใช้ชุดรหัสอักขระยูนิโค้ดซึ่งช่วงรหัสอักขระของภาษาไทยจะไม่ซ้ำกับ latin1.

7.1.2 ชุดรหัสอักขระ ISO 8859-11

ชุดรหัสอักขระ ISO 8859-11 เป็นชุดรหัสอักขระภาษาไทยที่ขยายต่อจากมาตรฐาน ISO 8859 ซึ่งเป็นมาตรฐานรหัสอักขระที่สามารถแสดงได้ด้วยข้อมูล 8 บิต (1 ไบต์) และนิยมใช้กันในหมู่ประเทศทางยุโรป. ค่ารหัสของชุดอักขระนี้เหมือนกับรหัสอักขระ TIS-620 ทุกประการและเป็นมาตรฐานที่องค์กรมาตรฐานโลก (ISO, International Organization for Standardization) ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2544.

7.1.3 ชุดรหัสอักขระยูนิโค้ดและ ISO 10646

ชุดรหัสอักขระ **ยูนิโค้ด** (Unicode, Universal character encoding) เป็นชุดรหัสอักขระที่รวมอักขระของภาษาต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันเป็นชุดเดียว. รหัสที่มีความหมายให้อักขระพื้นฐานมีค่าตั้งแต่ 0x0000 ถึง 0xFFFF จะเรียกว่า *Basic Multilingual Plane (BMP)* ซึ่งมีภาษาหลักๆ ที่ใช้กันทั่วโลกรวมอยู่ในนี้. รหัสอักขระภาษาไทยจะอยู่ในช่วง 0xE00 - 0xE7F แต่ค่ารหัสที่ใช้จริงจะอยู่ในช่วง 0xE01 - 0xE5B ในรูปที่ 7.3.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
0			0	@	P	`	p			°	À	Ð	à	ð		
1		!	1	A	Q	a	q		i	±	Á	Ñ	á	ñ		
2		"	2	B	R	b	r		¢	²	Â	Ò	â	ò		
3		#	3	C	S	c	s		£	³	Ã	Ó	ã	ó		
4		\$	4	D	T	d	t		¤	'	Ä	Ô	ä	ô		
5		%	5	E	U	e	u		¥	μ	Å	Õ	å	õ		
6		&	6	F	V	f	v			¶	Æ	Ö	æ	ö		
7		'	7	G	W	g	w		§	.	Ç	×	ç	÷		
8		(	8	H	X	h	x		..	.	È	Ø	è	ø		
9		)	9	I	Y	i	y		©	¹	É	Ù	é	ù		
A		*	:	J	Z	j	z		¤	º	Ê	Ú	ê	ú		
B		+	;	K	[	k	{		«	»	Ë	Û	ë	û		
C		,	<	L	\	l			¬	¼	Ì	Ü	ì	ü		
D		-	=	M	]	m	}		-	½	Í	Ý	í	ý		
E		.	>	N	^	n	~		®	¾	Î	Þ	î	þ		
F		/	?	O	_	o			-	¿	Ї	Ծ	ї	Ծ		

รูปที่ 7.2: ตารางรหัสอักขระ ISO-8859-1 (Latin1).

ชุดอักขระที่รวมภาษาต่าง ๆ เข้าด้วยกันอีกด้วยคือ ISO 10646 ซึ่งในปัจจุบันได้ทำการทดลองกับยูนิโค้ดรวมเนื้อหาเข้าด้วยกันเพื่อความไม่สับสนของผู้ใช้แต่ยังใช้ชื่อแยกกันอยู่. ชุดรหัสอักขระยูนิโค้ดแบบ BMP จะใช้ข้อมูลขนาด 2 ไบต์ (16 บิต) แทนอักขระหนึ่งตัวซึ่งเพียงพอต่อภาษาหลัก ๆ ที่มีอยู่ในโลก. และสามารถขยายเพิ่มขึ้นอีกมีขนาดสูงสุด 4 ไบต์ (32 บิต) ซึ่งเป็นยูนิโค้ดชุดสมบูรณ์.

7.1.4 การเข้ารหัสอักขระ

คอมพิวเตอร์จะรับรู้การนำข้อมูลอักขระในรูปของสายข้อมูลไบต์ซึ่งเรียกว่าการเข้ารหัสอักขระ (*character encoding*). วิธีการเข้ารหัสอักขระที่ง่ายที่สุดคือใช้รหัสที่กำหนดไว้ในชุดรหัสอักขระตรง ๆ เช่นข้อมูลของอักขระ “ก” เมื่อเข้ารหัสอิงตามชุดรหัสอักขระ TIS-620 แล้วจะมีค่าเป็น 0xA1 เป็นต้น. การใช้รหัสแสดงข้อมูลแบบนี้มีผลเสียที่ว่าคอมพิวเตอร์ไม่สามารถรับรู้ประเภทของอักขระว่าเป็นภาษาไทยหรือภาษาลาติน. ถ้าเป็นการส่งข้อความผ่านทางเมลและไม่มีการบอกให้โปรแกรมอ่านเมลรู้ว่ารหัสที่ใช้เป็นภาษาไทย, ตัวโปรแกรมจะถือว่าเป็นรหัส ISO 8859-1 แทนที่จะเป็น TIS-620 เพราะรหัส ISO 8859-1 ใช้กันแพร่หลายมากกว่าภาษาไทยเป็นผลทำโปรแกรมอ่านเมลแสดงรูปทรงอักขระไม่ถูก

	E0	E1	E2	E3	E4	E5
0	ຂ	ກ	ະ	ເ	ໂ	ໝ
1	ກ	ທ	ນ	ັດ	ແ	ອ
2	ຂ	ຜ	ຍ	າ	ໂ	ໜ
3	ຂ	ນ	ຮ	່າ	ໃ	ຕ
4	ຄ	ດ	ຖ	ີ	ໄ	ແ
5	ຕ	ຕ	ລ	ີ	່າ	ຊ
6	ຂ	ສ	ກ	ີ	່າ	໬
7	ງ	ທ	ວ	ີ	ີ	ໜ
8	ຈ	ອ	ສ	ຸ	ຸ	ແ
9	ຈ	ນ	ບ	ຸ	ັດ	ໝ
A	ຈ	ບ	ສ	ຸ	ີ	ໍາ
B	ຈ	ປ	ທ		ັດ	ມ
C	ຜ	ຟ	ບ		ີ	
D	ຜ	ຟ	ອ		ຸ	
E	ຜ	ພ	ອ		ັດ	
F	ຜ	ພ	າ	฿	ອ	

รูปที่ 7.3: ตารางรหัสอักษรบัญนิโค้ดช่วงภาษาไทย.

ต้อง.

สำหรับชุดอักษรบัญนิโค้ดแบบ BMP ถ้าจะใช้ค่ารหัสลงรหัสอักษรตรง ๆ จะใช้พื้นที่ 2 ไบต์ต่อหนึ่งอักษร เช่น “ก” เมื่อเข้ารหัสอักษรแล้วมีค่าเป็น 0x0E01. วิธีการเข้ารหัสอักษรแบบนี้มีชื่อเรียกว่า UCS-2. ในทำงานองเดียวกัน, ชุดอักษรบัญนิโค้ดแบบสมบูรณ์จะใช้พื้นที่ 4 ไบต์ต่อหนึ่งอักษรในการเก็บข้อมูล เช่น “ກ” เมื่อเข้ารหัสอักษรแล้วมีค่าเป็น 0x00000E01. วิธีการเข้ารหัสอักษรแบบนี้มีชื่อเรียกว่า UCS-4.

วิธีการเข้ารหัสอักษรแบบ UCS-2 และ UCS-4 มีข้อเสียคือใช้เนื้อที่เก็บข้อมูลเกินความจำเป็นทำให้มีการคิดค้นวิธีเข้ารหัสที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยการแปลงค่ารหัสอักษรที่เรียกว่า *UTF (Unicode Transformation Format)*. วิธีเข้ารหัสอักษร UTF มีวิธีหลายวิธี แยกย่อยไปอีกได้แก่ UTF-8, UTF-16, UTF-16BE, UTF-16LE, UTF-32, UTF-32BE และ UTF-32LE. วิธีเข้ารหัสอักษรที่นิยมใช้กันได้แก่ UTF-8 ซึ่งมีข้อดีหลายประการและมีคุณสมบัติเด่น ๆ คือ.

 _____
LE ย่อมาจาก Little Endian. BE ย่อมาจาก Big Endian

- ค่ารหัสที่เข้ารหัสแล้วของอักษรในช่วง 0x0000 - 0x007F จะเหมือนกับค่ารหัสอักษร ASCII. ทำให้วิธีการประมวลผลข้อมูลภาษาอังกฤษไม่เปลี่ยนแปลงถึงแม้ข้อมูลที่ใช้จะเป็นบัญนิโค้ด.

ตารางที่ 7.1: ค่ารหัสอักขระยูนิโค้ดช่วงต่างๆ หลังจากเข้ารหัสแบบ UTF-8.

ช่วงรหัสยูนิโค้ด BMP	ค่าหลังจากที่เข้ารหัส UTF-8 (แสดงด้วยเลขฐานสอง)
0x0000 - 0x007F	0xxxxxxxx
0x0080 - 0x07FF	110xxxxx 10xxxxxx
0x0800 - 0xFFFF	1110xxxx 10xxxxxx 10xxxxxx

- รหัสอักขระยูนิโค้ดตั้งแต่ 0x0080 จะถูกแปลงเป็นข้อมูลในหน่วย 1 ไบต์เรียงต่อ กัน 2 หรือ 3 ตัวขึ้นอยู่กับช่วงของอักขระ อักขระلاتินหนึ่งตัวจะถูกแปลงเป็นข้อมูล 2 ไบต์ ส่วนอักษรภาษาไทยหนึ่งตัวจะถูกแปลงเป็นข้อมูล 3 ไบต์ ตัวอย่าง เช่น “ก” ซึ่งมีค่ารหัสยูนิโค้ด 0x0E01 เวลาเข้ารหัสแบบ UTF-8 จะเป็น 0xE0 0xB8 0x81 (11100000 10111000 10000001).

- ค่าที่เข้ารหัสแล้วมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนสามารถบอกจำนวนไบต์ที่ต้องแปลงกลับเป็น รหัสยูนิโค้ดได้.

ในที่นี้จะไม่อธิบายวิธีการเขียนโค้ดแบบ UTF-8 แต่สามารถหาอ่านได้จาก RFC 2279 [50].

ปัจจุบันโปรแกรมที่ต้องรองรับภาษานานาชาติมักจะเก็บข้อมูลในรูป UTF-8 เช่นเว็บ เพจ, ไฟล์ XML ผลลัพธ์สามารถแสดงภาษาหลายภาษาได้ด้วยชุดอักขระตัวเดียว สำหรับภาษาไทยมีข้อเสียเล็กน้อยที่ขนาดของข้อมูลที่เก็บจะเพิ่มขึ้น 3 เท่าเนื่องจากการเขียนโค้ดแบบ UTF-8 และนี้เป็นเหตุผลหนึ่งที่คนทั่วไปยังใช้อีนโค้ดแบบ TIS-620 อยู่ เพราะกินพื้นที่ต่อหนึ่งอักขระแค่ 1 ไบต์ อย่างไรก็ตาม ยูนิโค้ดและการเข้ารหัสแบบ UTF-8 เป็นที่ยอมรับและนิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในปัจจุบันและอาจเรียกได้ว่าเป็นมาตรฐานไปแล้ว.

7.1.5 การเปลี่ยนการเข้ารหัสด้วย iconv

การเข้ารหัสของภาษาไทยที่นิยมใช้กันมีอยู่สองแบบคือ TIS-620 และ UTF-8 ในกรณีที่ต้องการเปลี่ยนการเข้ารหัสของข้อมูลจะใช้คำสั่ง iconv.

ตัวอย่างที่ 7.1: แปลงข้อมูล TIS-620 เป็น UTF-8.

```
$ iconv -f TIS-620 -t UTF-8 -o thai_utf8.txt thai_tis620.txt.
```

 _____
เนื่องจากการเข้ารหัสแบบ ISO-8859-11 ให้ผลเหมือนกับ TIS-620 ในที่นี้จะเรียกการเข้ารหัสสองแบบนี้รวมกันเป็น TIS-620.
 iconv ถูกอิงหน้า 388

ตัวเลือก -f (from) ใช้ระบุการเข้ารหัสของข้อมูลนำเข้าและตัวเลือก -t (to) ใช้ระบุการเข้ารหัสของผลลัพธ์ที่ต้องการ คำสั่ง iconv จะรับข้อมูลจาก stdin ถ้าไม่ระบุชื่อไฟล์และจะส่งผลลัพธ์ออกทาง stdout ถ้าไม่ระบุชื่อไฟล์ที่ต้องการเก็บผลลัพธ์ ชื่อการเข้ารหัสที่คำสั่ง iconv สามารถแปลงได้ดูได้จากตัวเลือก -l.

ตัวอย่างที่ 7.2: ชื่อการเข้ารหัสต่างๆ ที่รองรับในคำสั่ง iconv

```
$ iconv -l.
```

--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---

```

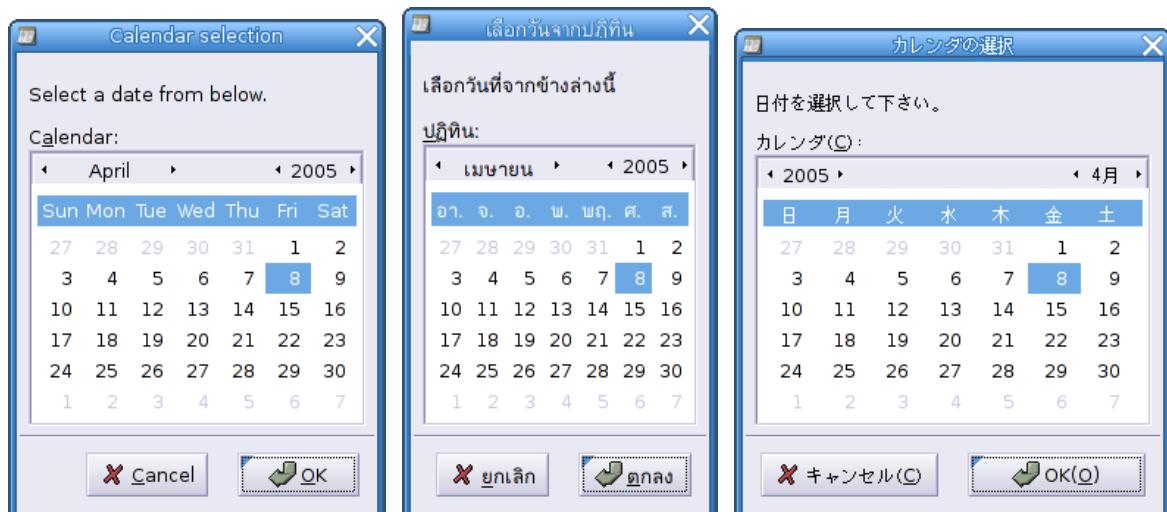
TCVN5712-1, TCVN5712-1:1993, TIS-620, TIS620-0, TIS620.2529-1, TIS620.2533-0,
TIS620, TS-5881, TSCII, UCS-2, UCS-2BE, UCS-4, UCS-4BE, UCS-4LE,
UCS2, UCS4, UHC, UJIS, UK, UNICODE, UNICODEBIG, UNICODELITTLE, US-ASCII, US,
UTF-7, UTF-8, UTF-16, UTF-16BE, UTF-16LE, UTF-32, UTF-32BE, UTF-32LE, UTF7,
UTF8, UTF16, UTF16BE, UTF16LE, UTF32, UTF32BE, UTF32LE, VISCII, WCHAR_T,
--- ผลลัพธ์ ---
```

ชื่อการเข้ารหัสที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยได้แก่ TIS-620, TIS620-0, TIS620.25259-1, TIS620.2533-0, TIS620 และ CP874. การเข้ารหัสแบบ TIS-620 มีหลายชื่อให้เลือก แต่ผลที่ได้มีความแตกต่างกันและสามารถระบุชื่อการเข้ารหัสด้วยตัวอักษรตัวเดียวกัน tis-620 ได้ด้วย. CP874 เป็นการเข้ารหัสอักขระภาษาไทยในระบบปฏิบัติการวินโดวส์ซึ่งคล้ายเหมือนกับ TIS-620.

คำสั่งที่คล้ายกับ iconv อีกตัวคือคำสั่ง convmv ใช้สำหรับแปลงการเข้ารหัสอักขระของชื่อไฟล์.

7.2 โลแคล

โลแคล (locale) คือแนวคิดการกำหนดสภาพแวดล้อมภาษาร่วมถึงวัฒนธรรมของผู้ใช้ในระบบคอมพิวเตอร์. แนวคิดนี้มีเริ่มใช้ในมาตรฐาน ISO 9899 ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลของภาษา C. แนวคิดเรื่องโลแคลมีผลดีต่อผู้พัฒนาซอฟต์แวร์และผู้ใช้. สำหรับผู้พัฒนาซอฟต์แวร์สามารถพัฒนาซอฟต์แวร์โดยไม่ต้องคำนึงถึงการประมวลผลที่เกี่ยวกับภาษา. พังก์ชันไลบรารีมาตรฐานในภาษา C เช่น isalnum, isdigit, tolower ฯลฯ จะรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาที่ต้องการประมวลผล. ผู้พัฒนาไม่ต้องเขียนโค้ดเพื่อประมวลผลสิ่งเหล่านี้เองเมื่อสภาพแวดล้อมของภาษาเปลี่ยนไป. ในแห่งของผู้ใช้โปรแกรม, สามารถเลือกภาษาที่ใช้ในการแสดงผลตามต้องการ ฯลฯ.

รูปที่ 7.4: การแสดงข้อความในโปรแกรมเมื่อสภาพแวดล้อมโลแคลต่างกัน.

7.2.1 ชื่อโลแคล

ในระบบที่รองรับการใช้โลแคลจะมีฐานข้อมูลโลแคลของภาษาต่างๆแยกตามชื่อโลแคล. ชื่อโลแคลมีรูปแบบทั่วไปดังนี้.

```
language [ _territory ] [ .codeset ]
```

ตัวอย่างชื่อโลแคล เช่น th, th_TH, th_TH.TIS-620, th_TH.UTF-8. ส่วนที่ประกอบเป็นชื่อโลแคลได้แก่.

- *language* — ชื่อภาษา เช่น ภาษาไทย th, ภาษาอังกฤษ en, ภาษาญี่ปุ่น ja เป็นต้น. ชื่อภาษาที่เป็นชื่ออักษรภาษาอังกฤษ 2 ตัวตามมาตรฐาน ISO639.
- *territory* — ชื่อประเทศที่ใช้ภาษานั้น. ภาษา เช่นภาษาอังกฤษใช้กันแพร่หลายในประเทศ. ประเทศไทย อังกฤษใช้ภาษาอังกฤษ, ประเทศสหราชอาณาจักร อังกฤษใช้ภาษาอังกฤษ. ถึงแม้ว่าจะใช้ภาษาอังกฤษเหมือนกันแต่ภาษาหรือวัฒนธรรมที่ใช้ในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันในรายละเอียด. และส่วนที่เรียกว่า territory นี้เป็นตัวบ่งบอกสถานที่ที่ใช้ภาษานั้น. ตัวอย่าง เช่น TH (Thailand), GB (Great Britain), US (United State of America), JP (Japan) ฯลฯ. ชื่อ territory จะเป็นอักษรภาษาอังกฤษตัวใหญ่สองตัวตามมาตรฐาน ISO3166. สำหรับภาษาที่มีใช้ในประเทศเดียวเท่านั้น เช่นภาษาไทยสามารถระบุชื่อโลแคลส่วนนี้ได้. ถ้าต้องการใช้ส่วน territory ให้เขียนใช้เครื่องหมาย _ ต่อจากชื่อภาษา. ตัวอย่างชื่อโลแคลที่มีส่วน territory เช่น th_TH, en_GB, en_US, ja_JP เป็นต้น.
- *codeset* — ส่วนสุดท้ายในชื่อโลแคลได้แก่ การเข้ารหัสที่ใช้ในโลแคล.

คำสั่ง locale เป็นคำสั่งสำหรับแสดงฐานข้อมูลโลแคลในระบบ เช่นแสดงชื่อโลแคลในระบบ (ตัวเลือก -a) หรือแสดงชื่อการเข้ารหัสอักษรต่างๆ (ตัวเลือก -m). ถ้าสั่งคำสั่งโดยไม่ระบุอาร์กิวเมนต์ใด ๆ จะแสดงโลแคลของผู้ใช้.

lokale ถ้างอิงหน้า 413

ตัวอย่างที่ 7.3: แสดงชื่อโลแคลในฐานข้อมูลที่มีในระบบ.

```
$ locale -a
C
POSIX
aa_DJ
aa_DJ.iso88591
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
tg_TJ.koi8t
th_TH
th_TH.tis620                                ← หรือ th_TH.TIS620, th_TH.TIS-620
th_TH.utf8                                    ← หรือ th_TH.UTF8, th_TH.UTF-8
thai
ti_ER
--- แสดงผลต่อไปเรื่อยๆ ---
```

ชื่อโอลแคล C หรือ POSIX เป็นชื่อโอลแคลพิเศษซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับภาษาใด ๆ หมายถึงให้ระบบประมวลผลข้อมูลโดยที่ไม่ต้องคำนึงถึงเรื่องเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรม.

สำหรับโอลแคลบางตัว เช่นภาษาไทยสามารถมีการเข้ารหัสอักขระได้มากกว่าหนึ่งแบบ ดังนั้นชื่อโอลแคลควรระบุให้ชัดเจน เช่น th_TH.TIS-620 หรือ th_TH.UTF-8. ชื่อโอลแคล เช่น th_TH และ thai ที่ไม่ระบุการเข้ารหัสอักขระเป็นชื่อโอลแคลแบบย่อ (alias) ที่กำหนดในไฟล์ /usr/share/locale/locale.alias หรือ /usr/lib/X11/locale/locale.alias.

7.2.2 สร้างโอลแคล

▣ localedef อ้างอิงหน้า 406

ในระบบบางระบบอาจจะไม่มีฐานข้อมูลของโอลแคลทุกตัว. ผู้ดูแลระบบสามารถสร้างฐานข้อมูลโอลแคลเพิ่มเติมได้ด้วยคำสั่ง localedef. การสร้างฐานโอลแคลใหม่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับโอลแคลอีกอย่างน้อยสองอย่างคือข้อมูลดิบเกี่ยวกับตัวโอลแคลและข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ารหัสอักขระ. ในระบบที่รองรับการใช้โอลแคลจะมีข้อมูลดิบของโอลแคลเป็นไฟล์ชื่อโอลแคลต่างๆ ก็เป็นไว้ในไดเรกทอรี /usr/share/i18n/locales. ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ารหัสอักขระจะเก็บไว้ในไดเรกทอรี /usr/share/i18n/charmaps ในรูปของไฟล์ที่บีบอัดด้วย gzip.

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการสร้างโอลแคล th_TH.TIS-620 ด้วยคำสั่ง localedef. หลังจากที่สร้างโอลแคลแล้วสามารถตรวจสอบโอลแคลที่สร้างใหม่ด้วยคำสั่ง locale -a. ในบางดิสทริบิਊเตชัน เช่น Debian มีคำสั่ง locale-gen ซึ่งเป็นชุดสคริปต์และเรียกใช้คำสั่ง localedef เช่นกัน.

ตัวอย่างที่ 7.4: สร้างโอลแคลในระบบ.

```
# gzip -dc /usr/share/i18n/charmaps/TIS-620.gz > /tmp/TIS-620..J
# localedef -f /tmp/TIS-620 -i /usr/share/i18n/locales/th_TH th_TH.TIS-620..J
```

7.2.3 ตัวแปรสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับโอลแคล

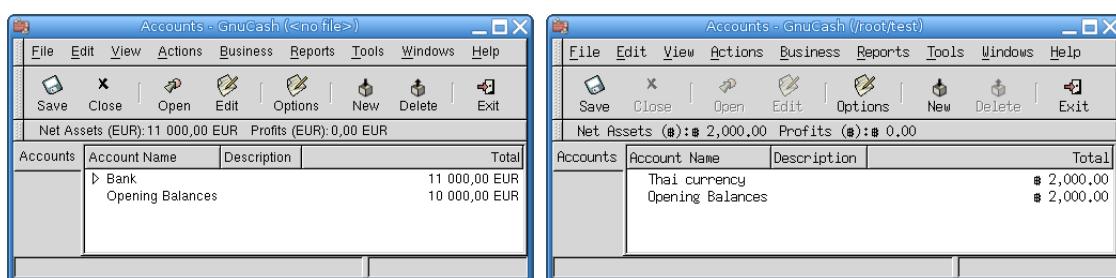
การทำงานของโอลแคลจะอิมเพลเม้นต์ (implement) อยู่ในไลบรารีภาษา C ของ GNU (GNU C library). ผู้ใช้สามารถกำหนดสภาพแวดล้อมภาษาของตนเองที่ต้องการใช้ด้วยตัวแปรสภาพแวดล้อมต่างๆ ดังต่อไปนี้.

- LC_CTYPE — ตัวแปรสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการแยกแยกและประเภทของอักขระ. เช่นในภาษาอังกฤษ, โปรแกรมสามารถแปลงอักษร “A” ให้เป็นตัวอักษรตัวเล็ก “a” ได้ซึ่งมีความหมายเดียวกัน. แต่ในสภาพแวดล้อมภาษาไทย เช่น “ก” ไม่มีแนวคิดเรื่องอักษรตัวใหญ่หรือตัวเล็ก.
- LC_COLLATE — ตัวแปรสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดลำดับข้อมูล. ถ้าค่าของตัวแปรไม่เหมาะสมกับภาษาที่ใช้, โปรแกรมจัดลำดับข้อมูลอาจทำงานผิดพลาดได้. เช่นการใช้คำสั่ง sort เรียงลำดับคำภาษาไทยในสภาพแวดล้อมภาษาอังกฤษ จะให้ผลไม่ถูกต้อง เพราะวิธีเรียงลำดับข้อมูลแตกต่างตามภาษาที่ใช้.

ตัวอย่างที่ 7.5: ผลกรอบของภาษา กับ การเรียงลำดับข้อมูล.

```
$ cat unsorted.txt
zebra
ไก่
กา
ช้าง
กบ
ант
$ LC_COLLATE=C sort unsorted.txt          ← เรียงลำดับข้อมูลโดยไม่คำนึงถึงภาษา
ант
zebra
กบ
กา
ช้าง
ไก่
$ LC_COLLATE=th_TH.TIS-620 sort unsorted.txt          ← เรียงลำดับผิด
ант
zebra
กบ
กา
ไก่
ช้าง
```

- LC_MESSAGES — โปรแกรมสามารถแสดงข้อความด้วยภาษาที่ระบุในตัวแปรสภาพแวดล้อมนี้ เช่น ในรูปที่ 7.4.
- LC_MONETARY — ตัวแปรสภาพแวดล้อมสำหรับแสดงสกุลเงินตรา.
- LC_NUMERIC — ตัวแปรสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการแสดงตัวเลข เช่น จุดทศนิยม.

รูปที่ 7.5: การแสดงตัวเลขและสกุลเงินตราตามโลแคล.

- LC_TIME — แสดงวันเดือนปีตามภาษาที่กำหนด. เช่น ประเทศไทยจะแสดงเวลาแบบ 24 ชั่วโมงที่สหราชอาณาจักรจะแสดงเวลาเป็น 12 ชั่วโมง (AM/PM).
- LC_ALL — ตัวแปรสภาพแวดล้อมพิเศษสำหรับบังคับการกำหนดค่าโลแคลของตัวแปรสภาพแวดล้อมที่ขึ้นต้นด้วย LC_ ตัวอื่นๆ. สมมติว่าเดิมกำหนดค่า LC_MESSAGES เป็น th_TH แต่มีการกำหนดค่า LC_ALL เป็น en. ค่าตัวแปรสภาพแวดล้อมที่

ขึ้นต้นด้วย LC_ รวมถึง LC_MESSAGES ด้วยจะใช้ค่าที่กำหนดด้วยตัวແປรສກາພແວດລ້ອມ LC_ALL.

- LANG — ตัวແປรສກາພແວດລ້ອມພິເສດຍກັບ LC_ALL ແຕ່ຈະມີຜລກັບຕັ້ງແປຮສກາພແວດລ້ອມທີ່ຂັ້ນຕົ້ນດ້ວຍ LC_ ທີ່ໄມ້ໄດ້ຕັ້ງຄ່າໄວ້ຫຼືອີເມີນເປັນ en ຢ່ອ POSIX ເທົ່ານັ້ນ. ຕ້ອຍ່າງເຊັ່ນ LC_MESSAGES ໄນມີຄ່າຕັ້ງໄວ້ແຕ່ມີການຕັ້ງຄ່າ LANG ເປັນ th_TH. ຮະບນຈະຄູ່ວ່າ LC_MESSAGES ມີຄ່າເປັນ th_TH ໂດຍປຣີຍາ.

ໜັງຈາກທີ່ຮູ້ຈັດຕັ້ງແປຮສກາພແວດລ້ອມຕ່າງ ຖໍ່ທີ່ເກື່ອງຂອງກັບໂລແຄລແລ້ວເຮົາສາມາດປັບປຸງແຕ່ງສກາພແວດລ້ອມໄດ້ຍ່າງມີປະສິບທີ່ພື້ນຖານ. ຕ້ອຍ່າງເຊັ່ນເຮົາຕ້ອງການໃໝ່ສກາພແວດລ້ອມທີ່ເປັນການຍາໄທເທົ່າທີ່ເປັນໄປໄດ້ແຕ່ມີຕ້ອງການແສດງວັນເວລາເປັນການຍາໄທກີ່ສາມາດຄັ້ງຄ່າຕັ້ງແປຮສກາພແວດລ້ອມໄດ້ດັ່ງນີ້.

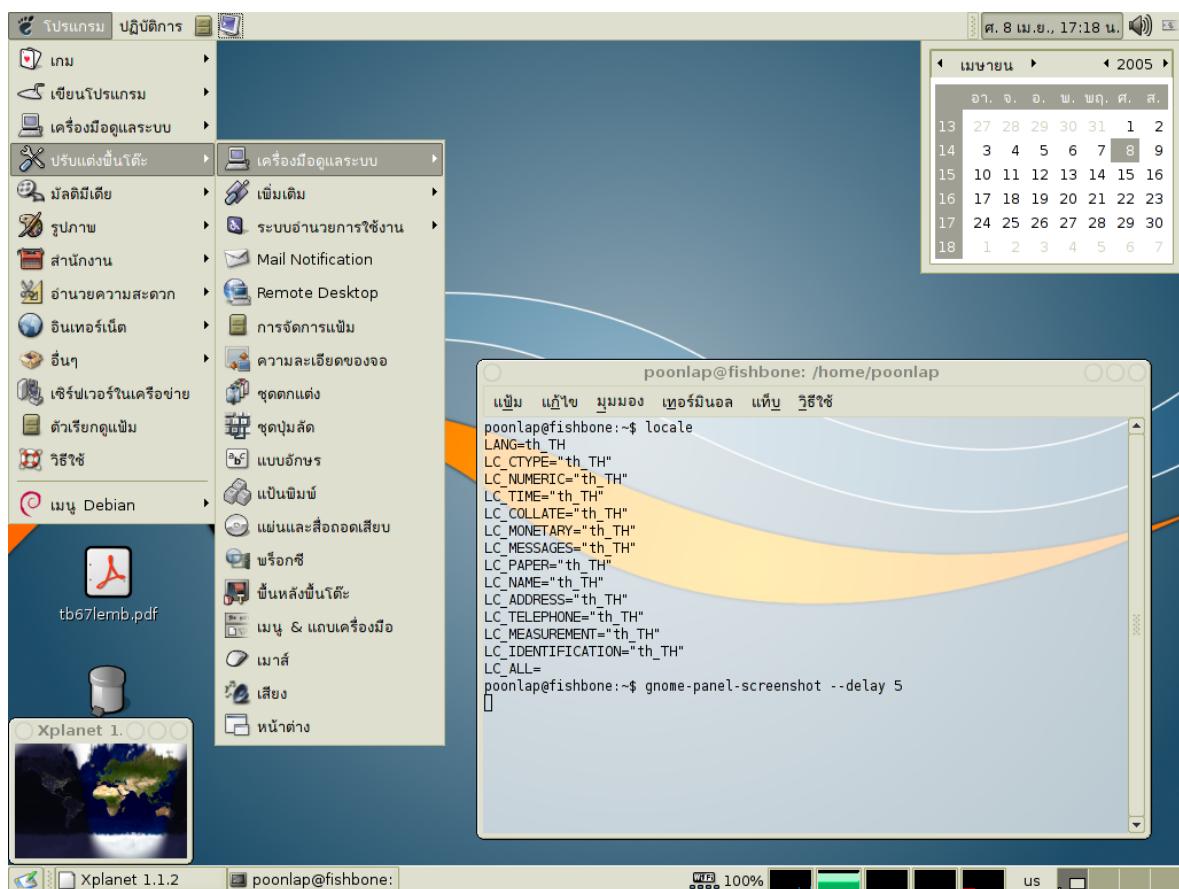
ຕ້ອຍ່າງທີ່ 7.6: ການປັບປຸງແຕ່ງຄ່າໄລຍຸໂຄ.

```
$ export LC_TIME=en_US
$ export LANG=th_TH
$ locale
LANG=th_TH
LC_CTYPE="th_TH"
LC_NUMERIC="th_TH"
LC_TIME=en_US
LC_COLLATE="th_TH"                                     ← ບັນຍັນການປັບປຸງຄຸນຫຼັງຈາກຕັ້ງຄ່າ LANG
LC_MONETARY="th_TH"
LC_MESSAGES="th_TH"
LC_PAPER="th_TH"
LC_NAME="th_TH"
LC_ADDRESS="th_TH"
LC_TELEPHONE="th_TH"
LC_MEASUREMENT="th_TH"
LC_IDENTIFICATION="th_TH"
LC_ALL=
```

7.3 การແສດງອັກຂະກາຍາໄທ

ຈາກໜັງທີ່ຜ່ານມາເຮົາໄດ້ທຳຄວາມຮູ້ຈັກກັບອັກຂະກາຍາໄທ, ການເຂົ້າຮ້າສອັກຂະໜ້າມຸລ, ຕລອດຈານວິທີກາຣະນຸສກາພແວດລ້ອມທີ່ໃຊ້ຈານດ້ວຍໂລແຄລ. ສິ່ງທີ່ເຮົາຄວາມຮູ້ຈັກຕ່ອງໄປກື່ອກແສດງຜລອັກຂະກາຍາໄທທາງໜ້າຈອ. ການແສດງຜລກາຍາໄທສາມາດໃຫ້ທັງໃນເທິງໂທ່ານົມ (ໂຄນໂໜລ) ແລະໃນຮະບນ X ວິນໂດວ. ໃນທີ່ນີ້ຈະແນ້ນອົບນາຍການແສດງອັກຂະກາຍາໄທໃນຮະບນ X ວິນໂດວເປັນຫຼັກ.

ຟອນຕີແບບດັ່ງເດີມທີ່ໃຊ້ໃນຮະບນ X ວິນໂດວເປັນຟອນຕີແບບນິຕແນປແລະມີຄວາມສັມພັນຮັກບັນດາຮ້າສອັກຂະໜ້າທີ່ຕ້ອງການໃໝ່.

รูปที่ 7.6: ภาพแอลทรัมเดสก์ท็อป GNOME ในโลกาลไธ.

7.3.1 ประวัติฟอนต์ภาษาไทยที่ใช้ในลินุกซ์

ฟอนต์ภาษาไทยในยุคแรก ๆ สิ่งที่มาเพื่อใช้กับระบบ X วินโดว์นั้นระบบปฏิบัติการยูนิกซ์. เท่าที่ผู้เขียนสืบประวัติได้ฟอนต์ในยุคแรกสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2535 โดย คุณวรเดช เย็นบุตร มหาวิทยาลัยราชวิถี. ฟอนต์นี้เป็นฟอนต์บิตแมป BDF ชื่อ thai8x13 และ thai9x13 มีรูปทรงแบบเดียวคือรูปตัวตรงและไม่ใช่ชื่อฟอนต์ตามหลัก XFLD. ฟอนต์นี้ต่อมาเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของกลุ่มนักเรียนไทยในมหาวิทยาลัย Tokyo Institute of Technology (TIT) นำโดยคุณมานพ วงศ์สายสุวรรณและคุณวุฒิชัย อัมพรอร่ามเวทย์.

ในปี พ.ศ.2537 คุณมานพเพิ่มแก้ไขฟอนต์บิตแมปของโครงการบรรณาธิกรณ์ mu1e โดยเพิ่มสร้างฟอนต์ส่วนที่เป็นภาษาไทยเพิ่มเข้าไปแล้วตั้งชื่อฟอนต์ใหม่สำหรับใช้กับภาษาไทย 3 ฟอนต์ได้แก่ฟอนต์ thai6x14, thai7x18 และ thai8x20. ฟอนต์เหล่านี้มีชื่อตาม XFLD และใช้ชุดรหัสอักษรเป็น tis620.25259-1 และสิทธิ์อนุญาตการใช้เป็น public domain. ในขณะเดียวกันกลุ่มนักเรียนไทยใน TIT ได้แปลงฟอนต์ทุกภาษาไทย DBThaiText ให้เป็นฟอนต์บิตแมปแบบ BDF เพื่อใช้กับระบบ X วินโดว์อีกด้วย. รูปทรงฟอนต์ DBThaiText ที่แปลงมาจากฟอนต์ทุกภาษาไม่ค่อยสวยงามนัก เพราะเป็นการแปลงฟอนต์โดยการใช้โปรแกรมแปลงฟอนต์แต่มีข้อดีที่ว่ามีฟอนต์หลายขนาดและมีรูปทรงที่

 บรรณาธิกรณ์ mu1e เป็นบรรณาธิกรณ์ที่สร้างต่อเติมจาก emacs รองรับการใช้ภาษาไทยฯลฯ. ปัจจุบันได้รวมกลับเข้ามาในรหัสต้นฉบับของ emacs แล้ว.

	ก	ข	ฃ	ຄ	ຕ	ນ	ງ	ຈ	ฉ	ຫ	ຍ	ຢ	ຜ	ຜ	ນ	ນ
ຂ	ກ	ຂ	ຂ	ຄ	ຄ	ນ	ດ	ທ	ທ	ນ	ບ	ປ	ຜ	ຜ	ນ	ຝ
ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ສ	ຫ	ຝ	ອ	ສ	ໜ
ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ
ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ
ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ

รูปที่ 7.7: ฟอนต์ thai9x13.

สำคัญๆ ครบถ้วนได้แก่ตัวหนาและตัวเอียง.

	ກ	ຂ	ฃ	ຄ	ຕ	ນ	ງ	ຈ	ຈ	ນ	ຫ	ຍ	ຢ	ຜ	ຜ	ນ	ນ
ຂ	ກ	ຂ	ຂ	ຄ	ຄ	ນ	ດ	ທ	ທ	ນ	ບ	ປ	ຜ	ຜ	ນ	ຝ	
ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ມ	ສ	ຫ	ຝ	ອ	ສ	ໜ	
ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	ສ	
ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	
ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	

รูปที่ 7.8: ฟอนต์ thai6x14.

ในปี พ.ศ.2539 กลุ่มนักเรียนในมหาวิทยาลัย The University of Electro-communications, Tokyo เริ่มโครงการ “สื่อไทย” (ZzzThai) มีจุดประสงค์ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยกับคอมพิวเตอร์ ในแพล็ตฟอร์มหลัก ๆ ได้แก่ยูนิกซ์, วินโดวส์ และแมค-os. โครงการนี้รวมรวมฟอนต์ และจัดทำเอกสารในรูปของเว็บไซด์อธิบายการติดตั้งและใช้งานภาษาไทยเป็นขั้นเป็นตอน พร้อมรูปประกอบ. โครงการที่สืบท่อมาจากโครงการสื่อไทยและเกี่ยวข้องกับลินุกซ์ได้แก่โครงการ *Thai Extension* หรือเรียกย่อ ๆ ว่า TE เป็นโครงการรวมฟอนต์, โปรแกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาษาไทยรวมเป็นแพ็กเกจสำหรับติดตั้งเพิ่มในลินุกซ์ดิสทริบิวชันที่มีอยู่แล้วให้ใช้ภาษาไทยได้ทันที. โครงการนี้ร่วมกันทำโดยคุณ ไพศาล เตชะารุวงศ์. และผู้เขียน. มีการแก้ไขฟอนต์ต่าง ๆ ให้เข็นชื่อ XFLD ของฟอนต์ที่มีมาให้ถูกต้องและเผยแพร่ฟอนต์บิตแมปใหม่ที่สร้างโดยคุณ ไพศาล เช่นฟอนต์ phaisarn-sanserif, phaisarn-thaismall, phaisarn-thaimail, phaisarn-thaimedia ฯลฯ. ฟอนต์ไพศาลบางตัวแตกต่างจาก

ฟอนต์ที่เคยมีมาต่องที่มีอักษรพิเศษเพิ่มเติม เช่น มีวรรณยุกต์ 3 ชุดสำหรับการแสดงผล ในทำหน่งต่าง ๆ ให้สวยงามขึ้นเป็นดังนี้.

ก	ຂ	ຊ	ຄ	ຕ	ພ	ງ	ຈ	ນ	ຫ	ສ	ປ	ຜ	ຫ	ຜ	ຫ
ຂ	ແ	ໂ	ໃ	ໄ	໅	ໆ	໇	່	້	໊	໋	໌	ໍ	໎	໏
ກ	ຂ	ຊ	ຄ	ຕ	ພ	ງ	ຈ	ນ	ຫ	ສ	ປ	ຜ	ຫ	ຜ	ຫ
ຂ	ແ	ໂ	ໃ	ໄ	໅	ໆ	໇	່	້	໊	໋	໌	ໍ	໎	໏
ກ	ຂ	ຊ	ຄ	ຕ	ພ	ງ	ຈ	ນ	ຫ	ສ	ປ	ຜ	ຫ	ຜ	ຫ
ມ	ຍ	ຮ	ດ	ຕ	ດ	ກ	ທ	ນ	ບ	ປ	ຜ	ຫ	ຜ	ຫ	ຜ
ນ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ
ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ

รูปที่ 7.9: ฟอนต์ -phaisarn-sanserif-medium-r-normal—14-140-100-100-p-80-tis620-2.

ในปี พ.ศ.2542 สูเนีย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติหรือ NECTEC ได้เริ่มโครงการฟอนต์แห่งชาติและเผยแพร่ฟอนต์ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ฟอนต์ nectec-fixed หรือ เรียกสั้น ๆ ว่า nectec18 เป็นฟอนต์บิตแมปที่ความกว้างของอักษรทุกตัวเท่ากัน, ยกเว้น สาระและวรรณยุกต์บางตัวที่มีความกว้างเป็นสูเนีย. รูปทรงอักษรของฟอนต์นี้อ้วน, อ่าน ง่ายและเป็นฟอนต์ที่มีรูปร่างครบทั่วไป ได้แก่ ตัวธรรมดा, ตัวหนา, ตัวเอียงและตัวหนาเอียง. ฟอนต์นี้นิยมใช้กับเบราว์เซอร์มินอลเอามิวเดเตอร์ที่รองรับอักษรไทย เช่น xterm ที่ได้รับการ แพชท์แล้ว.

ກ	ຂ	ຊ	ຄ	ຕ	ຕ	ພ	ງ	ຈ	ຈ	ຫ	ສ	ປ	ຜ	ຫ	ຜ
ຂ	ແ	ໂ	ໃ	ໄ	໅	ໆ	໇	່	້	໊	໋	໌	ໍ	໎	໏
ກ	ຂ	ຊ	ຄ	ຕ	ຕ	ພ	ງ	ຈ	ຈ	ຫ	ສ	ປ	ຜ	ຫ	ຜ
ຂ	ແ	ໂ	ໃ	ໄ	໅	ໆ	໇	່	້	໊	໋	໌	ໍ	໎	໏
ກ	ຂ	ຊ	ຄ	ຕ	ຕ	ພ	ງ	ຈ	ຈ	ຫ	ສ	ປ	ຜ	ຫ	ຜ
ມ	ຍ	ຮ	ດ	ຕ	ດ	ກ	ທ	ນ	ບ	ປ	ຜ	ຫ	ຜ	ຫ	ຜ
ນ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ
ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ

รูปที่ 7.10: ฟอนต์ nectec-fixed.

นอกจากฟอนต์บิตแมปแล้วเนคเทศยังเผยแพร่ฟอนต์แห่งชาติแบบทรูไทยสำหรับใช้กับระบบ X วินโดว์บนลินุกซ์ได้แก่ฟอนต์ นรสีห์ (Norasi), ครุฑ (Garuda) และกินรี (Kinnari). ฟอนต์เหล่านี้มีตัวหนา, เอียงครบทุกชุด, ช่วยให้การแสดงผลอักษรภาษาไทยในระบบ X วินโดว์สวยงามขึ้นโดยเฉพาะระบบ X วินโดว์ที่รองรับการแสดงอักษรแบบออนไลน์ได้ดี.

ໜ	ກ	ຂ	ງ	ຄ	ຄ	ງ	ຈ	ຈ	ຂ	ຂ	ຜ	ຜ	ມ	ມ
ງ	ກ	ຂ	ງ	ດ	ດ	ທ	ນ	ນ	ບ	ປ	ຜ	ຜ	ພ	ພ
ກ	ມ	ຍ	ຮ	ຖ	ລ	ກ	ວ	ຕ	ໝ	ສ	ຫ	ພ	ອ	ສ
ຂ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ	ງ
ແ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ
ໄ	ແ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ	ໄ
ອ	ອ	ໂ	ໂ	ໂ	ໂ	ໂ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ	ອ

รูปที่ 7.11: ฟอนต์ Garuda.

หลังจากที่มีโครงการลินุกซ์ดิสทริบิชันภาษาไทยลินุกซ์ทະເລ (Linux TLE), หนึ่งในทีมพัฒนาลินุกซ์ทະເລคือคุณศิริชัย เลิศวรรษิ ได้สร้างฟอนต์ทรูไทยป้าใหม่ชื่อฟอนต์ โลมา (Loma) ในปี พ.ศ.2546. ฟอนต์นี้รวมอยู่ในลินุกซ์ทະເລເພື່ອແພີ້ວ່າຍສິທິກະຊາດແບບ GPL. ฟอนต์นี้รูปทรงอ้วนกลมอ่อนง่ายและเป็นฟอนต์โดยปริยายในลินุกซ์ทະເລ.

ฟอนต์ทรูไทยภาษาไทยที่ใช้กันในลินุกซ์มักจะเป็นฟอนต์ที่อักขระมีความกว้างไม่คงที่ และฟอนต์ภาษาไทยยังขาดฟอนต์ทรูไทยที่อักขระมีความกว้างคงที่อยู่. ในปี พ.ศ.2546 หลังจากที่ทีมงานลินุกซ์ทະເລเริ่มสร้างฟอนต์โลมาได้ไม่นาน, ผู้เขียนได้สร้างฟอนต์ทรูไทยที่อักขระทุกตัวมีความกว้างเท่ากันชื่อ TlwgMono และเผยแพร่ด้วยສິທິກະຊາດໃຫຍ່ແບບ GPL. ฟอนต์นี้นำส่วนอักขระภาษาอังกฤษมาจากฟอนต์ FreeMono และสร้างส่วนที่เป็นอักขระภาษาไทยด้วยโปรแกรม fontforge ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์.

 _____
โปรแกรม fontforge เดิมชื่อ pfaedit.

ปัจจุบัน, ฟอนต์ทรูไทยภาษาไทยที่แนะนำไปแล้วรวมไว้อยู่ในโครงการ thaifonts-scalable ได้รับการดูแลและพัฒนาต่อเติมเพิ่มตาราง OpenType, ปรับแต่งรูปทรงของอักขระ โดยอาสาสมัครกลุ่ม Thai Linux Working Group มี คุณเทพพิทักษ์ การุณบุญญาณันท์ เป็นแกนนำ.

รูปที่ 7.12: พ่อนต์ Loma.

รูปที่ 7.13: ฟอนต์ TlwgMono.

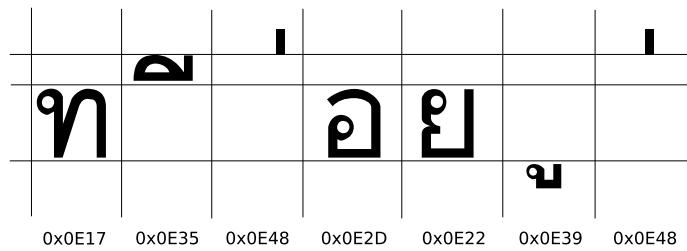
7.3.2 ဂနីប

กลีฟคือรูปทรงอักษรในฟอนต์สำหรับแสดงผลทางหน้าจอ. โดยปกติ, กลีฟจะมีความกว้างเฉพาะแต่ละตัว. แต่ถ้าอักษรภาษาไทยทุกตัวมีความกว้าง, เวลาแสดงผลตำแหน่งของสาระและวรรณยุกต์บางตัวจะผิดปกติตามที่แสดงในรูปที่ 7.14. โปรแกรมที่ต้องการฟอนต์ที่อักษรทุกตัวมีความกว้างเท่ากันเช่น xterm และโปรแกรมเทอร์มินอลเอ็มิวเลเตอร์ต่าง ๆ และตัวโปรแกรมจัดการแสดงผลเอง. ฟอนต์ภาษาไทยที่อักษรทุกตัวมีความกว้างเท่ากันหมวดได้แก่ TlwgMono, -misc-fixed-medium-r-normal--18-120-100-100-c-90-iso10646-1 เป็นต้น.

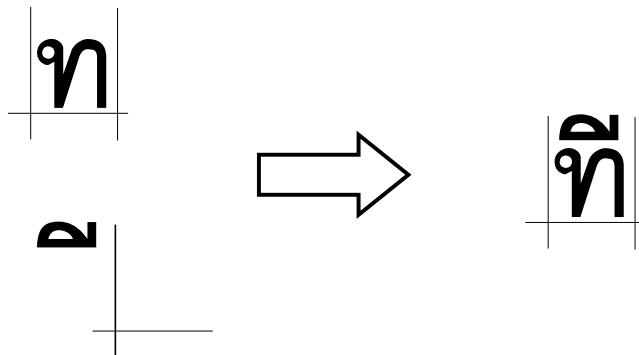
สารและวรรณยุกต์บางตัวในfonต์ภาษาไทยส่วนใหญ่มักจะมีความกว้างเป็นศูนย์และตำแหน่งของกลีฟที่แสดงผลจะเบื้องไปทางขั้วซันที่แสดงผลไปแล้ว。fonต์ที่มีกลีฟ

ฟอนต์ misc-fixed ที่มีอักษรภาษาไทยเป็นฟอนต์ที่รวมอักษรไทยและภาษาของ X เซิร์ฟเวอร์.

รูปที่ 7.14: ฟอนต์ที่กอลีฟแต่ละตัวมีความกว้าง.

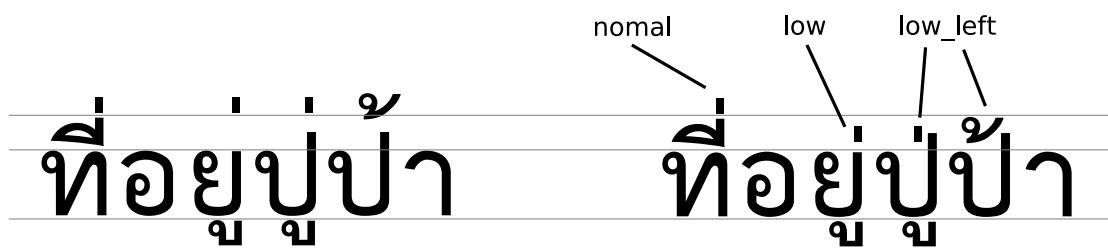

รูปที่ 7.15: กอลีฟสร้างภาษาไทยที่มีความกว้างเป็นสูงย์.

ในลักษณะนี้ช่วยให้โปรแกรมแสดงผลอักษรได้ทันทีโดยที่ตัวโปรแกรมไม่ต้องจัดลำดับอักษรเอง. ฟอนต์ภาษาไทยที่กอลีฟแบบนี้ เช่น ฟอนต์แห่งชาติ, Loma, Tlwg Typewriter, phaisarn-sanserif, ฟอนต์ธรุไทรปีในระบบปฏิบัติการวินโดวส์ เป็นต้น.

กอลีฟในฟอนต์ภาษาไทยบางตัวจะมีสาระและวรรณยุกต์บางตัวมากกว่าหนึ่งชุดเพื่อการแสดงผลที่สวยงาม. ตัวอย่างเช่นไม่เอกสารในรูปที่ 7.16 มีตำแหน่งที่เป็นไปได้สามที่คือตำแหน่งปกติ, low และ low_left. โปรแกรมที่รับรู้กอลีฟเหล่านี้และสามารถจัดระดับสาระและวรรณยุกต์ได้ถูกต้องจะไม่เกิดปัญหาที่เรียกว่าสารโลย. การจัดระดับสาระวรรณยุกต์ไม่จำกัดเฉพาะสาระที่อยู่บนพยัญชนะเท่านั้นการจัดระดับนี้รวมถึงสารอุ, สารอุตำแหน่งที่ทำกว่าปกติสำหรับใช้กับพยัญชนะที่มีทางยาว “ݙ”, “ݚ”. ตัว “ݙ” และ “ݚ” ที่ล่อรูปเช่นคำว่า “ກຕݙݚ” เป็นต้น.

ฟอนต์ภาษาไทยแบบดังเดิมได้แก่ฟอนต์บิตแมปจะมีส่วนขยายชื่อฟอนต์ XFLD เป็น tis620-0 หรือ tis620-2. จากชื่อฟอนต์ เช่น -thai-fixed-medium-r-normal--16-114-100-100-p-100-tis620-0 สามารถบอกได้ว่าเป็นฟอนต์ที่ใช้กับชุดรหัสอักษร TIS-620 และไม่มีกอลีฟพิเศษสำหรับจัดระดับสาระวรรณยุกต์. ฟอนต์ เช่น -phaisarn-sanserif-medium-r-normal--14-140-100-100-p-80-tis620-2 เป็นฟอนต์ที่ใช้กับชุดรหัสอักษร TIS-620 เช่นกันแต่มีกอลีฟพิเศษสำหรับการจัดระดับสาระวรรณยุกต์ในตำแหน่งรหัส 0x80 - 0x9F. ฟอนต์ภาษาไทยในระบบ fontconfig ซึ่งเป็นฟอนต์ธรุไทรปีและเป็นฟอนต์แบบยูนิโคดจะมีกอลีฟพิเศษในทำนองเดียวกันแต่เก็บไว้ในช่วงรหัสที่เรียกว่า PUA (Private Use Area). PUA เป็นช่วงรหัสในฟอนต์ที่ใช้เก็บกอลีฟพิเศษไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน. สำหรับฟอนต์

รูปที่ 7.16: การจัดระดับตัวแห่งสรระและวรรณยุกต์.

ภาษาไทยจะนิยมเก็บกลีฟพิเศษต่างๆไว้ในช่วงรหัส 0xF700 - F71A. โปรแกรมสมัยใหม่ที่สามารถใช้ความสามารถของ OpenType จะไม่มีกลีฟพิเศษอีกต่อไปแต่จะใช้ข้อมูลการจัดระดับอักษรต่างจากตารางที่เรียกว่า *GPOS (Glyph Positioning)* และ *GSUB (Glyph Substitution)* ในฟอนต์แบบ OpenType.

การจัดระดับสรระวรรณยุกต์และแสดงผลภาษาไทยในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME จะใช้ไลบรารีที่เรียกว่า *Pango*. ไลบรารี Pango เป็นไลบรารีที่เกี่ยวกับกับการแสดงผลอักษรภาษานานาชาติและมีเกี่ยวข้องโดยตรงกับ GTK+, Xft และ fontconfig. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสดงผลภาษาไทยเริ่มแรกเป็นการร่วมพัฒนาของ คุณชูภิญ วนารธรรม และต่อมาเมื่อ คุณเทพพิทักษ์ พัฒนาต่อในปัจจุบัน.

7.4 การป้อนข้อมูล

ถ้าเราพิจารณาการแสดงผลอักษรภาษาไทย เช่นคำว่า “ที” จะสังเกตเห็นว่าเกิดจาก การรวมตัวของอักษร 3 ตัวซึ่งถูกใช้เครื่องพิมพ์ดีพิมพ์สามารถพิมพ์ได้สองวิธี และให้ผลเหมือนกันได้แก่ ท ۔ - หรือ ท ۔ ۔ การแสดงผลของทั้งสองวิธีให้ผลเหมือนกัน เนื่องจากกลีฟของสรระอีกไม่มีเอกไม่มีความกว้าง. แต่ในแง่ของการป้อนข้อมูลให้กับคอมพิวเตอร์ ท ۔ - (0x0E17 0x0E35 0x0E48) และ ท ۔ ۔ (0x0E17 0x0E48 0x0E35) เป็นสายข้อมูลที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง. ดังนั้นการป้อนข้อมูลให้ถูกต้องจึงมีความสำคัญสำหรับคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นหาข้อมูลจะเป็นปัญหาใหญ่ถ้า การป้อนข้อมูลผิดพลาดไม่เป็นมาตรฐานทำให้หาข้อมูลไม่เจอทั้งๆที่มีข้อมูลจริงแต่เรียงลำดับผิด. ปัญหาการป้อนข้อมูลผิดพลาดอย่างอื่น เช่น การป้อนข้อมูลซ้ำ. คำว่า “ที” ถ้าไม่ไม่เอกสารตัวก็ยังเห็นเป็นคำว่า “ที” เมื่ອันมีไม่เอกสารตัวเดียว.

กลวิธีการป้อนข้อมูลหรือในทางเทคนิcreียกว่า *Input Method (IM)* เป็นกลวิธีในระบบ X วินโดว์ที่ใช้รับข้อมูลที่ป้อนเข้ามาทางแป้นพิมพ์ส่งต่อให้โปรแกรมหรือเซิร์ฟเวอร์ ประมวลผลก่อนที่จะแปลงเป็นข้อมูลใช้งานจริง. การป้อนข้อมูลในลักษณะมักจะใช้ในการป้อนข้อมูลภาษาที่ซับซ้อนและไม่สามารถป้อนข้อมูลโดยตรงจากแป้นพิมพ์ เช่น ภาษาญี่ปุ่น, ภาษาจีน และภาษาเกาหลี. กลวิธีของ IM เองสามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบคือ

- XIM (X Input Method) — เป็นกลวิธีการป้อนข้อมูลดังเดิมที่ใช้ในระบบ X วินโดว์และยังใช้กันในปัจจุบันได้. ไลบรารีหลัก GUI ทั่วไปปรับรูปการป้อนข้อมูลแบบนี้. การใช้งานทำได้โดยการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม XMODIFIERS.

- IMmodule — เป็นกลวิธีการป้อนข้อมูลสมัยใหม่ในเชิงโมดูลใช้กับทุกคีย์บอร์ด ใหม่ เช่น GTK+. สามารถเลือกใช้งานได้โดยการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม GTK_IM_MODULE หรือตั้งค่าในแอพพลิเคชันเฉพาะราย. การใช้งานภาษาไทยแบบ IMmodule ยังไม่สมบูรณ์.

7.4.1 X Input Method

XIM (X Input Method) ช่วยการป้อนข้อมูลภาษาไทยให้ถูกต้องโดยกรองข้อมูลที่ได้จากแป้นพิมพ์, ตรวจสอบประเภทของอักขระว่าสามารถเป็นข้อมูลนำเข้าได้หรือไม่ ก่อนที่จะส่งข้อมูลให้โปรแกรมต่อไป. ก่อนใช้ XIM กับภาษาไทย, ผู้ใช้ต้องตั้งแคล็คโลและของตัวแปรสภาพแวดล้อม LC_CTYPE ให้เป็นໄโคแคลกภาษาไทยด้วย เพราะมีการตรวจสอบประเภทของอักขระที่ป้อนข้อมูลเข้าจากแป้นพิมพ์. ตามที่ได้แนะนำไปแล้วว่าค่าของ LC_CTYPE สามารถตั้งค่าทับด้วยตัวแปรสภาพแวดล้อม LANG หรือ LC_ALL ได้.

การใช้ XIM ทำได้โดยการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม XMODIFIERS โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้.

```
export XMODIFIERS="@im=method"
```

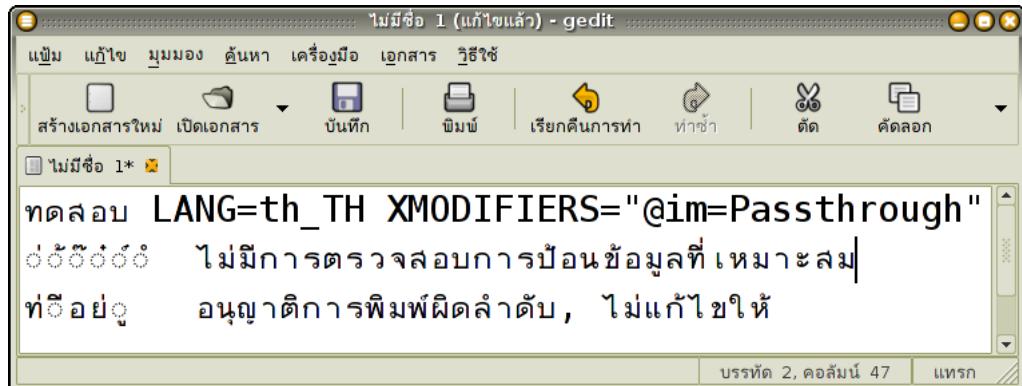
ผู้ใช้จะระบุ *method* ซึ่งเป็นชื่อวิธีการใช้ XIM แบบต่างๆ. สำหรับการใช้ XIM ภาษาไทยมีค่าที่ระบุได้ดังต่อไปนี้.

- Passthrough — XIM จะไม่ตรวจสอบอักขระที่ป้อนทางแป้นพิมพ์, จะส่งอักขระที่ได้รับจากแป้นพิมพ์ให้โปรแกรมต่อไป. ผู้ใช้สามารถป้อนข้อมูลที่ไม่เหมาะสมได้ เช่น พิมพ์รูปสัญลักษณ์โดยไม่มีพยัญชนะหรือสารที่เหมาะสมน่าหนำเป็นต้น. การตั้งค่าตัวแปร XMODIFIERS="@im=none" ให้ผลเช่นเดียวกับ Passthrough.
- BasicCheck — XIM จะตรวจสอบลำดับการป้อนข้อมูลเบื้องต้นว่าเหมาะสมหรือไม่. ตัวอย่างเช่น
  - ปฏิเสธการป้อนข้อมูลที่ไม่เหมาะสม. เช่น ไม่สามารถพิมพ์ไม่ออกตามหลังสารอ่า เป็นต้น.
  - แก้ไขลำดับอักขระถ้าเป็นไปได้. เช่น ถ้าพิมพ์ ท ' - ก จะแปลงลำดับอักขระให้ถูกต้องเป็น ท ' - โดยอัตโนมัติ.
- Strict — เพิ่มกฎที่ช่วยให้การพิมพ์ภาษาไทยถูกต้องยิ่งขึ้น เช่น XIM แบบ BasicCheck สามารถพิมพ์อักขระที่ไม่มีความหมาย เช่น “ก” และใน XIM แบบ Strict จะสามารถพิมพ์ “ก” ตามหลัง “ก” หรือ “ก” ได้เท่านั้น.

รูปที่ 7.17 แสดงตัวอย่างโปรแกรม gedit ที่รันด้วยคำสั่ง

LANG=th_TH XMODIFIERS="@im=Passthrough" gedit จะเห็นได้ว่าผู้ใช้สามารถพิมพ์ผิดลำดับได้ เช่น ท ' -. ผู้ใช้สามารถสังเกตเห็นสิ่งประกาย Pango ช่วย

เติมเครื่องหมาย dotted circle บ่งบอกว่าหน้าสีจะอักขระที่เหมาะสม. ถ้าใช้ XIM แบบ BasicCheck หรือ Strict ตัวโปรแกรมจะแก้ลำดับให้ถูกต้องโดยอัตโนมัติ.

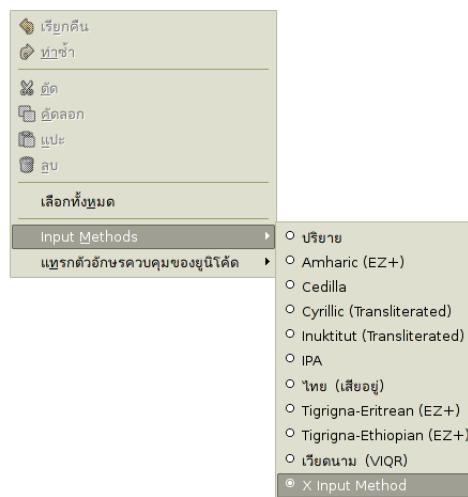

รูปที่ 7.17: โปรแกรม gedit ใช้ XIM แบบ Passthrough.

ในสภาพแวดล้อมโอลเดลภาษาไทยถ้าไม่มีการตั้งค่า XMODIFIERS จะถือว่าตัวแปรสภาพแวดล้อมนี้ใช้ XIM แบบ BasicCheck โดยปริยาย.

7.4.2 IM module

การป้อนข้อมูลแบบ IM module ใช้ในแอพพลิเคชันที่ใช้ไลบรารี GTK+ เช่นโปรแกรมต่างๆ ในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป GNOME. การเลือกโมดูลสามารถทำได้โดยการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม GTK_IM_MODULE หรือเลือกจากแอพพลิเคชันเช่นในรูปที่ 7.18.

รูปที่ 7.18: การเลือก IM module ในโปรแกรม gedit.

โมดูลการป้อนข้อมูลภาษาไทยยังไม่สมบูรณ์และไม่สามารถใช้ได้. ซึ่งในขณะที่เจียนหนังสือนี้คุณเพphพิทักษ์จาก Thai Linux Working Group พยายามจะแก้ไขประสานงาน

กับนักพัฒนาของ GNOME อยู่. อย่างไรก็ตาม IM module มีโมดูลสำหรับเชื่อมต่อใช้ XIM ตามปกติ. ถ้าเลือก X Input Method จากเมนูก็จะเหมือนการใช้ XIM ตามปกติ.

7.5 สุรปทัยบท

- รหัสอักษรที่เป็นมาตรฐานและเกี่ยวข้องกับภาษาไทยได้แก่ TIS-620, ISO8859-11 และ ยูนิโค้ด.
- การเข้ารหัสอักษรหลายวิธี. การเข้ารหัสแบบ TIS-620 เป็นการใช้ค่ารหัสอักษรตรง ๆ ในการเข้ารหัสอักษร, ทำให้ช้ากับการเข้ารหัสอักษรภาษาอื่น ๆ เช่น ISO8859-1.
- การเข้ารหัสแบบยูนิโค้ด เช่น UCS-2, UCS-4, UTF-8 ฯลฯ มีข้อดีที่รหัสอักษรของภาษาต่าง ๆ ไม่ซ้ำกัน.
- โลడาล เป็นกลวิธีที่ใช้ปรับแต่งสภาพแวดล้อมการใช้งานโปรแกรมต่าง ๆ ให้เป็นภาษาและวัฒนธรรมที่ต้องการ. โลಡาลภาษาไทยที่ใช้กันทั่วไปได้แก่ th_TH.TIS-620 และ th_TH.UTF-8.
- การติดปรับแต่งค่าโลಡาลจะใช้ตัวแปรสภาพแวดล้อมที่ขึ้นต้นด้วย LC_, LC_ALL หรือ LANG.
- Input Method หรือ IM เป็นวิธีที่จัดการข้อมูลอักษรที่ได้รับจากแป้นพิมพ์, ตรวจสอบข้อมูล, ประมวลผลแล้วส่งต่อให้โปรแกรมต่อไป.
- IM ที่เกี่ยวข้องกับการป้อนข้อมูลภาษาไทยในปัจจุบันคือ XIM (X Input Method) สามารถเรียงลำดับอักษรที่ป้อนเข้ามาจากแป้นพิมพ์ให้ถูกต้อง, หรือปฏิเสธการป้อนข้อมูลที่ไม่เหมาะสม.
- วิธีการใช้ XIM ทำได้โดยการตั้งค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม XMODIFIERS.

บทที่ 8

แนะนำโปรแกรมใช้งาน

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมเดสก์ทอป เช่น GNOME, KDE พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว, โปรแกรมต่างๆ ใช้งานง่ายขึ้น, มีอินเทอร์เฟสที่ทันสมัย. การใช้งานโปรแกรมบนลินักซ์ไม่ได้จำกัดเฉพาะงานเดสก์ทอป, โปรแกรมที่มีอินเฟสเป็นบรรทัดคำสั่งยังเป็นที่นิยม เพราะทำงานได้รวดเร็วและสามารถเขียนสคริปต์ให้ทำงานตามโดยที่ไม่ต้องโต้ตอบกับผู้ใช้ได้. อย่างไรก็ตามโปรแกรมต่างสามารถใช้ร่วมกันได้ เช่นในสภาพแวดล้อมเดสก์ทอป GNOME สามารถใช้โปรแกรมของ KDE ได้หรือใช้โปรแกรมที่ไม่ได้ใช้ไลบรารี GTK+ ได้เช่นกัน. สิ่งที่สำคัญคือการรู้จักเลือกใช้โปรแกรมให้เหมาะสมกับงาน, สภาพแวดล้อม และความถนัดของผู้ใช้.

โปรแกรมหรือแอพพลิเคชันต่างๆ ที่ใช้ในลินักซ์ส่วนใหญ่จะเป็นโปรแกรมซอฟต์แวร์เสรี. ตอนที่ติดตั้งลินักซ์ดิสทริบูชันผู้ใช้สามารถเลือกแอพพลิเคชันที่ใช้ติดตั้งในระบบ หรือติดตั้งหลังติดตั้งตัวระบบปฏิบัติการ. วิธีการติดตั้งโปรแกรมจะอธิบายในบทที่เกี่ยวกับการติดตั้งระบบหน้า ???. ในบทนี้จะแนะนำโปรแกรมต่างๆ ตามประเภทการใช้งาน เพื่อให้เห็นภาพพจน์และเป็นประโยชน์ในการใช้งานจริง. ในช่วงแรกเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับบรรณาธิกรณ์ซึ่งจะอธิบายละเอียดกว่าโปรแกรมอื่น ๆ. ส่วนแอพพลิเคชันแบบ GUI จะไม่เจาะลึกในรายละเอียดเนื่องจากผู้ใช้สามารถเรียนรู้จากการใช้แอพพลิเคชันเหล่านั้น ด้วยตัวเองหรืออ่านจากหนังสือเล่มอื่น ๆ.

8.1 บรรณาธิกรณ์

บรรณาธิกรณ์ (editor) เป็นชื่อทั่วไปที่ใช้เรียกโปรแกรมสำหรับสร้างไฟล์หรือแก้ไขข้อมูลที่มีอยู่. บรรณาธิกรณ์ต่างๆ จากโปรแกรมเวิร์ด โพรเซสเซอร์ เช่น OpenOffice ตรงที่บรรณาธิกรณ์เน้นการประมวลผลข้อมูลเท็กซ์ เช่นแก้ไขข้อมูล, และไม่มีความสามารถในการจัดแต่งหน้าเอกสารสำหรับงานพิมพ์. ในระบบจำเป็นต้องมีบรรณาธิกรณ์เพื่อแก้ไขไฟล์ต่างๆ, ปรับแต่งระบบ. ผู้ใช้ทั่วไปโดยเฉพาะผู้ดูแลระบบควรรู้จักวิธีใช้บรรณาธิกรณ์ที่ทำงานในเบื้องต้น อย่างน้อยหนึ่งตัว.

บรรณาธิกรณ์ที่ใช้กันในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็นสองกระแสตามความนิยมได้แก่ vi และ emacs. นอกจากนี้ยังมีบรรณาธิกรณ์อื่นๆ เช่น nano, gedit, kedit ฯลฯ.

แก้ไข (edit) ในที่นี้หมายถึงการพิมพ์ข้อมูลเพิ่ม, ลบแก้ไขข้อมูล.

vi และ emacs เป็นบรรณาธิกรณ์ที่ได้รับความนิยมสูงเพรำเป็นโปรแกรมที่มีนานา แล้ว, มีความสามารถต่างๆ มากมาย, ใช้ได้กับงานทั่วไปจนถึงเป็นบรรณาธิกรณ์สำหรับ เขียนโปรแกรมพัฒนาซอฟต์แวร์.

8.1.1 vi(m)

บรรณาธิกรณ์ในยุนิกซ์ยุคแรก ๆ คือ ed เป็นบรรณาธิกรณ์ที่ประมวลผลข้อมูลเท็กซ์ในไฟล์บรรทัดต่อบรรทัด, ไม่สามารถแสดงข้อมูลต่อเนื่องเป็นหน้าบันเทอร์มินอล. โปรแกรม ed เป็นบรรณาธิกรณ์ที่ใช้ยากและในเวลาต่อมา George Coulouris[51] สร้างบรรณาธิกรณ์ชื่อ em คล้ายกับ ed แต่ใช้งานง่ายขึ้น. ขณะที่ Bill Joy พัฒนา BSD ได้พับกับ George Coulouris และได้อ่านบรรณาธิกรณ์ em เป็นต้นแบบในการสร้างบรรณาธิกรณ์ตัวใหม่ที่ดีกว่า ได้แก่ ex. อย่างไรก็ตาม ex ก็ยังคงเป็นบรรณาธิกรณ์เชิงบรรทัด (line editor) แบบเดิม จนกระทั่ง Bill Joy เผยนบรรณาธิกรณ์ใหม่สามารถแสดงผลเต็มหน้าจอได้ที่เรียกว่า vi. vi รับแนวคิดของบรรณาธิกรณ์ก่อนหน้านั้น เช่น ed มาไม่น้อย. จะเห็นได้จากคำสั่งที่ใช้ใน vi เมื่ອอกกับคำสั่งที่ใช้ใน ed.

 vi อ่านออกเสียงว่า vee-eye
_____
 โปรแกรม vi ที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้จะหมายถึง vim.
_____

ปัจจุบัน vi ที่ใช้กันในลินุกซ์ไม่ใช้โปรแกรม vi แบบดั้งเดิมแต่เป็นโปรแกรม vi โคลนคือเป็นบรรณาธิกรณ์ที่สร้างให้ทำงานเหมือนกับ vi และได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นจนความสามารถอย่างแทรกต่างจากของเดิมโดยลิ้นเชง. โปรแกรม vi ในปัจจุบัน คือ vim (Vi IMproved). ในดิสโทรทั่วไปจะสร้างซอฟต์ลิงก์ vi ชี้ไปที่ตัวโปรแกรม vim. โดยปกติ vim เป็นบรรณาธิกรณ์ที่ใช้อยู่ในเทอร์มินอล เช่นเดียวกับ vi แบบดั้งเดิม. แต่ตอนที่สร้าง vim จากรหัสต้นฉบับสามารถเลือกสร้าง vim ให้แสดงผลแบบ GUI ได้ และจะมีโปรแกรมต่างหากเตรียมไว้ชื่อ gvim. gvim จะมีหน้าต่างเป็นของตัวเองใช้ในระบบ X วินโดว์. อย่างไรก็ตามคนส่วนใหญ่ก็ยังนิยมให้ vi ซึ่งรันอยู่ในเทอร์มินอลตามปกติ.

นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมที่อยู่ในตระกูลเดียวกันได้แก่ view คือ vi แบบพิเศษ สำหรับเปิดอ่านไฟล์ได้อย่างเดียว, ไม่สามารถแก้ไขไฟล์. ex เป็นบรรณาธิกรณ์ประมวลผลข้อมูลบรรทัดต่อบรรทัดคล้าย ed. โปรแกรมเหล่านี้จริงๆ แล้วก็คือ vim.

การใช้โปรแกรม vim มักจะสั่งคำสั่ง vi หรือ vim จากบรรทัดคำสั่ง.

```
vi [options] [filename]
```

ตัวเลือก	คำอธิบาย
-e	รันโปรแกรมโดยให้ผลเหมือนกับ ex.
-g	รันโปรแกรมโดยใช้อินเทอร์เฟสแบบ GUI. ให้ผลเหมือนกับคำสั่ง gvim.
-R	ไฟล์ที่เปิดด้วย vi และตัวเลือกนี้จะเป็นไฟล์แบบอ่านได้อย่างเดียว, ไม่สามารถแก้ไขได้. ให้ผลเหมือนกับคำสั่ง view.
-C	ระบุให้ vim ทำงานเหมือนกับ vi แบบดั้งเดิมเท่าที่เป็นไปได.

ไฟล์ที่ระบุเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำสั่งเป็นไฟล์ที่ต้องการแก้ไขหรือชื่อไฟล์ใหม่ที่ต้องการสร้าง. ถ้าไม่ระบุชื่อไฟล์และต้องการบันทึกสิ่งที่พิมพ์ต้องระบุชื่อไฟล์ภายหลัง.

โหมด

ก่อนที่จะใช้ vi ต้องทำความรู้จักกับตัวโปรแกรมก่อนว่า vi มีแนวคิดเรื่องโหมด (mode). โหมดคือสภาพการทำงานแบ่งออกเป็น 2 แบบได้แก่

- โหมดคำสั่ง (command mode) — หลังจากที่ vi เริ่มทำงานจะอยู่ในโหมดคำสั่ง. ขณะที่อยู่ในโหมดคำสั่ง การกดปุ่มแป้นพิมพ์ลือเป็นการสั่งคำสั่งให้ vi กระทำการอะไรบางอย่าง. ปุ่มบางตัวกดแล้วจะมีการโต้ตอบทันที เช่นการเลื่อนเคอร์เซอร์. คำสั่งบางอย่างต้องพิมพ์เครื่องหมาย : เป็นการเริ่มคำสั่งบอกโปรแกรมรับรู้ว่าคำสั่งนี้เป็นคำสั่งยาวและต้องกด Enter ตามจึงจะกระทำการ.
- โหมดแก้ไข (edit mode) — เวลาที่ต้องการพิมพ์ข้อความต้องเปลี่ยนโหมดให้อยู่ในโหมดแก้ไขก่อนจึงจะพิมพ์ข้อความได้. คำสั่ง (คีย์) ต่างๆที่แสดงในตารางที่ 8.1 เป็นวิธีการเปลี่ยนโหมดจากโหมดคำสั่งให้เป็นโหมดแก้ไข. ในทางกลับกันจะใช้การกดปุ่ม Esc เพื่อเปลี่ยนโหมดจากโหมดแก้ไขให้กลับเข้าสู่โหมดคำสั่ง.

ตารางที่ 8.1: คำสั่งสำหรับแก้ไขข้อความใน vi.

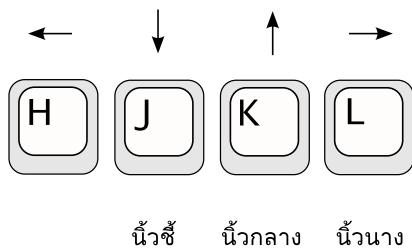
คีย์คำสั่ง	คำอธิบาย
a	append — เริ่มแก้ไขข้อมูลที่ตำแหน่งตัดจากเคอร์เซอร์.
i	insert — เริ่มแก้ไขข้อมูลที่ตำแหน่งเคอร์เซอร์ปัจจุบัน.
o	open line — เปิดบรรทัดใหม่ตัดจากบรรทัดปัจจุบันเริ่มการแก้ไข.
r	replace character — แก้ไขอักขระตำแหน่งเคอร์เซอร์ปัจจุบัน. หลังจากที่เปลี่ยนอักขระแล้วจะกลับเป็นโหมดคำสั่งทันที.
R	replace — เริ่มการแก้ไขจากตำแหน่งเคอร์เซอร์ปัจจุบันและเขียนทับอักขระที่มีอยู่.

การเลื่อนเคอร์เซอร์

การเลื่อนเคอร์เซอร์ใน vi ทำได้โดยการกดคีย์ลูกศรต่างๆจะที่อยู่ในโหมดแก้ไข หรือโหมดคำสั่ง. ในโหมดคำสั่งสามารถใช้คีย์ h j k l แทนคีย์ลูกศรเลื่อนเคอร์เซอร์ไปทางซ้าย, บรรทัดตัดไป, บรรทัดก่อนหน้า และทางขวาได้ด้วย. ผู้ที่ใช้ vi คล่องแฉะจะสอนใช้คีย์ hjkl มากกว่าคีย์ลูกศร เพราะโดยปกติตามแห่งของมือขวาที่วางบนแป้นพิมพ์จะตรงกับ hjkl.

โปรแกรม vi มีคำสั่งสำหรับเลื่อนเคอร์เซอร์ไปที่ต้นบรรทัดด้วยคีย์ ^ และเลื่อนคำสั่งไปที่ท้ายบรรทัดด้วยคีย์ \$. อักขระที่ใช้เป็นคำสั่งนี้เหมือนกับอักขระที่ใช้ใน regular expression.

การเลื่อนเนื้อหาทั้งหน้าลงจะใช้คีย์ Ctrl+f (forward). ในทางกลับกันจะใช้คีย์

รูปที่ 8.1: ตำแหน่งของนิ้วเวลาใช้เลื่อนเคอร์เซอร์.

Ctrl+b (backward) เพื่อเลื่อนหน้าจอขึ้น. ในกรณีที่ต้องการตรวจสอบว่าตำแหน่งของคور์เซอร์อยู่ที่ส่วนไหนของไฟล์ให้กดคีย์ **Ctrl+g**. **vi** จะแสดงชื่อไฟล์, ข้อมูลของไฟล์ที่แก้ไขและตำแหน่งบรรทัดและคอลัมน์ของเคอร์เซอร์ที่บรรทัดสุดท้ายของเทอร์มินอล.

การย้ายเคอร์เซอร์ไปบรรทัดที่ต้องการให้กดเลขบรรทัดแล้วตามด้วย **G** (กด **Shift+g**) เช่นถ้าต้องการกระโดดไปบรรทัดที่สามให้กดคีย์ **3G**. ถ้ากด **G** โดยไม่มีตัวเลขนำหน้าจะเป็นการกระโดดไปที่บรรทัดสุดท้ายของไฟล์.

```
gdm:x:32:32:GDM:/var/lib/gdm:/bin/false
xfs:x:33:33:X Font Server:/etc/X11/fs:/bin/false
games:x:35:35:games:/usr/games:/bin/false
named:x:40:40:bind:/var/bind:/bin/false
"/etc/passwd" [Modified][readonly] 52 lines --23%--          18,8      Top
```

รูปที่ 8.2: การแสดงตำแหน่งของเคอร์เซอร์ใน vi.

ลบอักขระหรือข้อความ

ขณะที่อยู่ในโหมดแก้ไขสามารถใช้คีย์ Backspace หรือ Del เพื่อลบอักขระที่ไม่ต้องการได้. Backspace จะลบอักขระที่อยู่ก่อนหน้าเคอร์เซอร์, Del จะลบอักขระที่อยู่ตรงตำแหน่งเคอร์เซอร์.

ถ้าอยู่ในโหมดคำสั่งสามารถใช้คำสั่งในตารางที่ 8.2. ถ้าต้องการยกเลิกสิ่งที่กระทำไปให้ใช้คีย์ **n** (undo).

อักขระที่ลบด้วยคำสั่งในตารางข้างบนจะถูกบันทึกไว้ในพื้นที่ชั่วคราว. หลังจากนั้นผู้ใช้สามารถเลื่อนเคอร์เซอร์ไปตำแหน่งที่ต้องการและเรียกอักขระที่อยู่ในพื้นที่ชั่วคราวกลับมาวางในตำแหน่งเคอร์เซอร์ได้ด้วยคีย์ **p**.

การลบอักขระเหล่าด้วยคำสั่งเหล่านี้สามารถระบุจำนวนที่ต้องการลบโดยพิมพ์จำนวนที่ต้องการลบแล้วตามด้วยคำสั่ง. การระบุจำนวนด้วยตัวเลขมีประโยชน์เมื่อต้องการลบข้อมูลในคราวเดียวเช่น 100dd จะลบข้อมูล 100 บรรทัด, 4x จะลบอักขระ 4 ตัวเป็นต้น. ในทำนองเดียวกันถ้าต้องการใช้เคอร์เซอร์เลือกช่วงที่ต้องการลบ, จะใช้ต้องเปลี่ยนเป็นโหมด VISUAL โดยกดคีย์ **v**. โปรแกรม **vi** จะໄຂไลต์ส่วนที่เลือก, หลังจากนั้นผู้ใช้สามารถสั่งคำสั่งลบช่วงที่เลือกໄได้. ถ้าต้องการยกเลิกโหมด VISUAL ให้กดคีย์ **v** อีกครั้ง.

ตารางที่ 8.2: คำสั่งสำหรับลบอักขระใน vi.

คีย์คำสั่ง	คำอธิบาย
x	ให้ผลเหมือนกับการกดคีย์ Del ในโหมดแก้ไข. ลบอักขระที่อยู่ในตำแหน่งเครื่องเซอร์.
dd	ลบบรรทัดที่เครื่องเซอร์อยู่ทั้งบรรทัด.
dw	ลบคำ. คำในที่นี้หมายถึงคำภาษาอังกฤษ. เช่น ถ้ามีสายอักขระ “How are you?” และเครื่องเซอร์อยู่ในตัวอักษร a, กด dw จะลบ are.
D	ลบอักขระทั้งแท่งแต่ตำแหน่งเครื่องเซอร์จนจบบรรทัด.

```

int gdb_use_union = 0;
#else
int gdb_use_union = 1;
#endif
EMACS_INT gdb_valbits = VALBITS;
EMACS_INT gdb_gctypebits = GCTYPEBITS;
#ifndef DATA_SEG_BITS
EMACS_INT gdb_data_seg_bits = DATA_SEG_BITS;
#else
EMACS_INT gdb_data_seg_bits = 0;
#endif
EMACS_INT PVEC_FLAG = PSEUDOVECTOR_FLAG;
EMACS_INT gdb_array_flag = ARRAY_MARK_FLAG;

/* Command line args from shell, as list of strings. */
Lisp_Object Vcommand_line_args;

/* The name under which Emacs was invoked, with any leading directory
   names discarded. */
Lisp_Object Vinvocation_name;

/* The directory name from which Emacs was invoked. */
Lisp_Object Vinvocation_directory;
-- VISUAL --

```

รูปที่ 8.3: โหมด VISUAL เลือกช่วงที่ต้องการกระทำการ.

เชื่อมต่อบรรทัด

ในบางกรณีเรามีความจำเป็นต้องรวมบรรทัดสองบรรทัดเข้าเป็นบรรทัดเดียวกัน. ในโหมดคำสั่งสามารถใช้คีย์ J (join) รวมบรรทัดที่อยู่จากบรรทัดปัจจุบันต่อท้ายรวมกันเป็นบรรทัดเดียวได้. การใช้คำสั่งนี้จะเร็วกว่าการแก้ไขข้อมูลในโหมดแก้ไข.

ในการทำงานเดียวกัน, ในกรณีที่ต้องการรวมข้อมูลจากไฟล์อื่นเข้ามาในไฟล์ที่แก้ไขอยู่ให้ใช้คำสั่ง :r (กด : แล้วกด r). ต่อจากนั้นให้พิมพ์ชื่อไฟล์ที่ต้องการดึงข้อมูลเข้ามาไว้ด้วยกัน. ในขณะที่พิมพ์ชื่อไฟล์สามารถใช้คีย์แท็บช่วยเติมเต็มชื่อไฟล์ได้ด้วย, เมื่อно

ความสามารถของ bash เชลล์.

ค้นหาคำ

การค้นข้อมูลในไฟล์เป็นงานที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง. ในโปรแกรม vi ผู้ใช้สามารถค้นหาคำด้วย regular expression โดยกดคีย์ / (search forward) ขณะที่อยู่ในโหมดคำสั่งและพิมพ์คำหรือ regular expression ที่ต้องการหาแล้วกด Enter. เครื่องเซอร์จะเดินไปอยู่

รูปที่ 8.4: พร้อมต่อรับคำสั่งใน vi.

ตัวແນ່ງທີ່ຄຳຄັນຫາເຈົ້າ. ແລະຈະໄຂໄດ້ຕຳຫຼືກໍາທີ່ຫາເຈົ້າດ້ວຍຄ້າປັບແຕ່ງ vi ໄວ. ກົດ n (next match) ເພື່ອເລື່ອນເຄອຮ່ອງໃປຕຳແນ່ງທີ່ຫາຄຳນັ້ນເຈົ້າຕ່ອໄປເຮືອຍໆ. ໃນທາງກລັບກັນຄຳສັ່ງ? ໃຊ້ຫາຄຳທີ່ອຸ່ຽນຫາເຄອຮ່ອງແລະກົດ n ເພື່ອຄູຄຳທີ່ຫາເຈົ້າໄປເຮືອຍໆ.

A screenshot of a terminal window titled 'poonlap@toybox:~'. The command ':%s/[^[:space:]]*/ /g' is run on a file containing a list of system users. The output shows the original file content where each user entry is on a new line, followed by the modified content where all entries are now on a single line separated by spaces. The window has a blue header bar and a white body.

```
root:x:0:0:root:/root:/bin/bash
bin:x:1:1:bin:/bin/false
daemon:x:2:2:daemon:/sbin/false
adm:x:3:4:adm:/var/adm:/bin/false
lp:x:4:7:lp:/var/spool/lpd:/bin/false
sync:x:5:0:sync:/sbin/bin sync
shutdown:x:6:0:shutdown:/sbin/sbin shutdown
halt:x:7:0:halt:/sbin/sbin halt
mail:x:8:12:mail:/var/spool/mail:/bin/false
news:x:9:13:news:/usr/lib/news:/bin/false
uucp:x:10:14:uucp:/var/spool/uucppublic:/bin/false
operator:x:11:0:operator:/root:/bin/bash
man:x:13:15:man:/usr/man:/bin/false
postmaster:x:14:12:postmaster:/var/spool/mail:/bin/false
cron:x:16:16:cron:/var/spool/cron:/bin/false
ftpx:x:21:21::/home/ftpx:/bin/false
sshd:x:22:22:sshd:/dev/null:/bin/false
at:x:25:25:at:/var/spool/cron/atjobs:/bin/false
squid:x:31:31:Squid:/var/cache/squid:/bin/false
gdm:x:32:32:GDM:/var/lib/gdm:/bin/false
xfs:x:33:33:X Font Server:/etc/X11/fs:/bin/false
games:x:35:35:games:/usr/games:/bin/false
named:x:40:40:bind:/var/bind:/bin/false
/sbin
```

รูปที่ 8.5: การหาคำใน vi.

ຂ້ອງກວະວັງໃນການຮາຄຳດໍາລັງການຮາຄຳຈະໃຊ້ regular expression. ດັ່ງນັ້ນຈະຕ້ອງເພີ່ມເຄື່ອງໜາຍ \ ມີຫຼັກຂະໜາດທີ່ມີຄວາມໝາຍພິເສດສໍາຫັກ regular expression ຖຸກຄັ້ງ.

ບັນທຶກ, อ່ານໄຟລ໌, ແລະຈົກການທຳມານ

คำສັ່ງຂອງ vi ທີ່ເກີ່ມຂຶ້ນກັບການບັນທຶກແລະຈົກການທຳມານທີ່ສໍາຄັນ ຖໍ່ສະໜັບໃນຕາງໆທີ່ 8.3.

ຕາງໆທີ່ 8.3: ຄຳສັ່ງສໍາຫັກຈັດກາໄຟລ໌ໃນ vi.

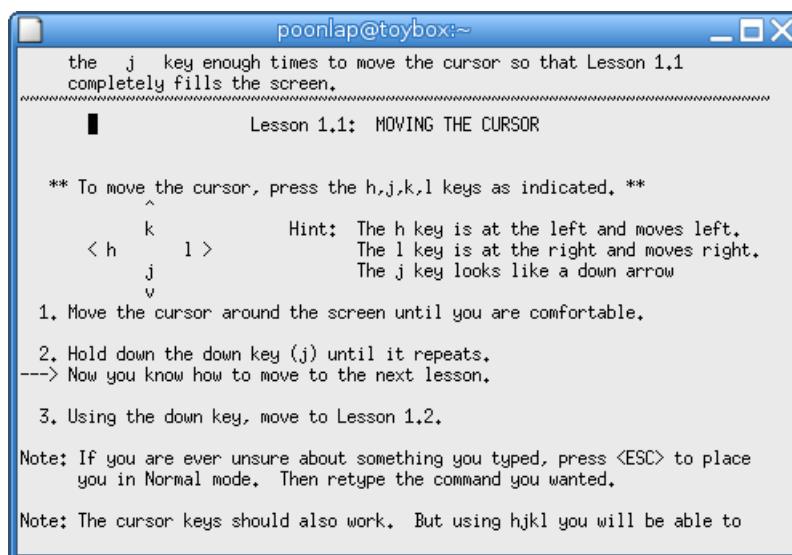
ຄື່ຢັ້ງສັ່ງ	ຄໍາອີນາຍ
:w [filename]	ບັນທຶກຂໍ້ມູນທີ່ແກ້ໄຂລົງໃນໄຟລ໌. ຖ້າຮັບຊື່ໄຟລ໌ຕ້ວຍຈະເປັນການບັນທຶກຂໍ້ມູນລົງໃນໄຟລ໌ທີ່ຮະນຸ.
:q	quit — ຈົກການທຳມານໂດຍທີ່ໄມ່ບັນທຶກສິ່ງທີ່ແກ້ໄຂ.

:q!	บังคับจนการทำงานโดยที่ไม่บันทึกสิ่งที่แก้ไข.
ZQ	ให้ผลเช่นเดียวกับ :q!.
:wq	บันทึกข้อมูลที่แก้ไขลงในไฟล์แล้วจบการทำงาน.
ZZ	ให้ผลเหมือน pq แต่จะบันทึกข้อมูลเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น.
:wq!	บังคับบันทึกข้อมูลที่แก้ไขลงในไฟล์แล้วจบการทำงาน.
:e filename	เปิดแก้ไขไฟล์ที่ระบุ.

ขอความช่วยเหลือ

ในโปรแกรม vi มีคำสั่งสำหรับแสดงเอกสารช่วยเหลือแนะนำการใช้คำสั่งเบื้องต้นได้แก่ :help. หรือระบุหัวข้อความช่วยเหลือ “:help [subject]”. subject คือชื่อหัวข้อสำหรับการช่วยเหลือหรือคำสั่งที่ต้องการดูรายละเอียดการใช้งาน. ตัวอย่างคำสั่งเช่น “:help set” จะแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้คำสั่ง set.

นอกจากข้อมูลช่วยเหลือในตัวโปรแกรมยังมีโปรแกรม vimtutor ช่วยสอนการใช้ vi เบื้องต้น.

รูปที่ 8.6: โปรแกรม vitutor.

ปรับแต่ง vi

vim เป็นบรรณाथิกรณ์ที่สามารถปรับแต่งความสามารถต่างๆ ช่วยอำนวยความสะดวกของผู้ใช้. การปรับแต่งเบื้องต้นสามารถทำได้โดยการสั่งคำสั่ง :set และตามด้วยชื่อตัวเลือกต่างๆ. ชื่อตัวเลือกนี้อาจมีความหมายในตัวและไม่ต้องการอธิบายเมนต์ เช่น “:set number” เป็นการสั่งให้ vim แสดงหมายเลขบรรทัดบริเวณช้ายมือของหน้าจอ. ตัวเลือกบางตัวต้องการอธิบายเมนต์ได้แก่ค่าที่เป็นตัวเลขหรือสายอักขระ เช่น “:set

`columns=80`" เป็นการตั้งจำนวนคอลัมน์ที่แสดงผลในหน้าหนึ่งให้มีขนาด 80 ตัวอักษร.
การใช้คำสั่ง `:set` มีรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้.

- `:set` — แสดงชื่อและค่าตัวเลือกที่แตกต่างจากค่าโดยปริยาย.
- `:set all` — แสดงชื่อและค่าตัวเลือกทั้งหมด.
- `:set option?` — ตรวจสอบค่าของตัวเลือกว่ามีค่าเป็นอะไรหรือมีการตั้งค่าเลือกที่ระบุหรือไม่.
- `:set [no] option` — ใช้สำหรับระบุใช้ตัวเลือกที่ไม่ต้องการอาร์กิวเม้นต์.
ตัวเลือกพากนี้สามารถพิมพ์คำว่า `no` นำหน้าเป็นการระบุยกเลิกตัวเลือกที่ตั้งไปแล้ว. ตัวอย่างเช่น `:set number`, `:set nonumber` เป็นต้น.
- `:set option=value` — ตั้งค่าให้ตัวเลือกที่ต้องการอาร์กิวเม้นต์ เช่น `:set columns=80`.

ตารางที่ 8.4 แสดงชื่อตัวเลือกที่ใช้บ่อยและมีประโยชน์. บางกรณีชื่อตัวเลือกจะมีชื่อย่อและชื่อเต็ม.

ตารางที่ 8.4: ตัวเลือกสำหรับการปรับแต่ง vi.

คำสั่ง	คำอธิบาย
<code>[no]autoindent</code>	ย่อหน้าบรรทัดใหม่ให้เหมาะสมโดยอัตโนมัติสำหรับการใช้ vi เจียนโปรแกรม. ตัวเลือกนี้มีชื่อย่อคือ <code>[no]ai</code> .
<code>[no]compatible</code>	ปรับแต่งให้ vim ทำงานเหมือน vi แบบดั้งเดิมเท่าที่เป็นไปได้. ถ้าต้องการใช้ vim เต็มความสามารถควรใช้ตัวเลือก <code>:set nocompatible</code> . สิ่งที่แตกต่างระหว่าง vi และ vim ดูได้จากคำสั่ง <code>:help vi_diff</code> .
<code>[no]hlsearch</code>	ไฮไลต์คำที่หาเจอนี้เมื่อสั่งคำสั่งค้นหา. ตัวเลือกนี้มีชื่อย่อคือ <code>[no]hls</code> .
<code>[no]incsearch</code>	ค้นหาคำทันทีขณะพิมพ์คำที่ต้องการค้นหา. ตัวเลือกนี้มีชื่อย่อคือ <code>[no]is</code> .
<code>[no]ruler</code>	แสดงเลขบรรทัดและคอลัมน์ด้านล่างของหน้าจอ.
<code>[no]showmatch</code>	เลื่อนเครื่องเรือรับคุ่งเส้นแบบต่างๆ เมื่อทำการปิดวงเล็บช่วยให้ผู้ใช้รับรู้ว่าบริเวณข้อมูลที่อยู่ในวงเล็บ. ตัวเลือกนี้มีชื่อย่อคือ <code>[no]sm</code> .
<code>[no]visualbell</code>	กระพริบหน้าจอแทนการใช้เสียงเมื่อเกิดข้อผิดพลาด. ตัวเลือกนี้มีชื่อย่อคือ <code>[no]vb</code>
<code>[no]wrap</code>	แสดงผลในบรรทัดต่อไปถ้าสิ่งที่พิมพ์ยาวเกินความกว้างที่ตั้งค่าไว้.

mouse=a ระบุให้ใช้เมาส์ได้ในทุกโหมด. vi ที่รันอยู่ในเทอร์มินอลโดยปกติจะไม่สามารถใช้เมาส์ได.

ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องจำชื่อคำสั่งหรือตัวเลือกเหล่านี้ทั้งหมด. โปรแกรม vi จะเติมเต็มชื่อคำสั่งหรือตัวเลือกให้โดยอัตโนมัติถ้ากดคีย์ Tab ตามหลังเครื่องหมาย :. ผู้ใช้สามารถกดแท็บต่อ กันหลายครั้งเพื่อเปลี่ยนชื่อคำสั่งที่ vi ช่วยเติมเต็มให้.

vim จะอ่านไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นจากไฟล์ `~/.vimrc`. เนื้อหาของไฟล์คือคำสั่งที่ใช้ใน vi แต่ตัดเครื่องหมาย : ทิ้ง. ผู้ใช้สามารถสร้างไฟล์ `~/.vimrc` หลังจากที่ปรับแต่งแล้วด้วยคำสั่ง `:mkvimrc ~/.vimrc`. ในกรณีที่มีไฟล์ `~/.vimrc` อยู่แล้ว และต้องการเพิ่มเติมสิ่งที่ปรับแต่งใหม่ให้ใช้คำสั่ง `:mkvimrc! ~/.vimrc` แทน. บรรทัดที่เริ่มต้นด้วยเครื่องหมายคำพูด " จะเป็นคอมเมนต์.

ตัวอย่างที่ 8.1: ไฟล์ `~/.vimrc`.

```
" Use Vim settings, rather than Vi settings (much better!).
" This must be first, because it changes other options as a side effect.
set nocompatible
set history=50          " keep 50 lines of command line history
set ruler                " show the cursor position all the time
set showcmd              " display incomplete commands
set incsearch             " do incremental searching
set mouse=a               " use mouse in terminal

" Switch syntax highlighting on, when the terminal has colors
" Also switch on highlighting the last used search pattern.
if &t_Co > 2 || has("gui_running")
    syntax on
    set hlsearch
endif
```

จากตัวอย่างไฟล์ `~/.vimrc` ข้างบนมีคำสั่งที่ไม่ได้อธิบายในที่นี่ เช่น `syntax`, `if` ฯลฯ. ผู้อ่านสามารถเปิดเอกสารขอความช่วยเหลือในโปรแกรม vi เช่น “`:help syntax`” เป็นต้น.

สำหรับผู้ที่ไม่เคยใช้ vi มา ก่อนอาจจะรู้สึกว่า vi เป็นบรรณाथิกรณ์ที่ใชยาก. แต่ถ้าเข้าใจหลักการการทำงานและลองใช้สักระยะจะคงจะเข้าใจได้ว่าทำไม vi จึงเป็นบรรณाथิกรณ์ยอดนิยม. วิธีใช้ vi ที่แนะนำไปนั้นเป็นการใช้เบื้องต้นเท่านั้น, ตัวโปรแกรมสามารถทำอะไรอีกมากมายและผู้ใช้สามารถปรับแต่งตัวการทำงานหรือการแสดงผลตามต้องการได้ด้วย.

8.1.2 GNU Emacs

ในราปี ค.ศ.1976 ก่อนหน้าที่มีบรรณाथิกรณ์ Emacs มีบรรณाथิกรณ์ที่ชื่อว่า TEC-MAC และ TMACS สร้างโดย Guy Steele, Dave Moon, Richard Greenblatt, Charles

Frankston และคณะ [52]. *Emacs (Editor Macros)* เป็นบรรณาธิกรณ์ที่สร้างจาก TEC-MAC และ TMACS โดย Richard Stallman, Guy Steele และ Dave Moon ในเวลาถัดมา. บรรณาธิกรณ์นี้ได้รับความนิยมเพราสามารถแก้ไขข้อมูล, แสดงผลเป็นหน้าจอซึ่งแตกต่างจากบรรณาธิกรณ์เชิงบรรทัดที่มีใช้กันทั่วไปในขณะนั้น. Emacs กล้ายเป็นชื่อที่ไปหมายถึงบรรณาธิกรณ์ที่ทำงานได้เหมือนกับ Emacs ที่สร้างในยุคแรกและต่อมา มีคนหลายคนสร้างบรรณาธิกรณ์ในตระกูล Emacs เช่น Eien (Eien Is Not Emacs), Zmacs ฯลฯ. และบรรณาธิกรณ์ Emacs ที่มีชื่อเสียงได้แก่ Gosling Emacs ที่เขียนด้วยภาษา C เป็นครั้งแรกโดย James Gosling ในปี ค.ศ.1981. ต่อมาในปี ค.ศ.1985, Richard Stallman ประกาศเผยแพร่ Emacs ที่เรียกว่า GNU Emacs สู่สาธารณะเป็นซอฟต์แวร์เสรีหลักของโครงการ GNU.

หลังจากที่มี GNU Emacs แล้วยังมีการแต่งราก Emacs ต่อ เช่น Lucid Emacs, Eposch, NEmacs, Mule ฯลฯ. Lucid Emacs เป็น Emacs ที่สนับสนุนการใช้งานกับระบบ X วินโดว์อย่างเต็มตัว, มีวิดเจ็ตเฉพาะของตัวเองเพิ่มความสามารถในการแสดงผลแบบ GUI. Lucid Emacs พัฒนาโดย Jamie Zawinski และทีมงานและหลังจากนั้นกลายเป็น XEmacs. NEmacs (Nihongo Emacs) เป็นบรรณาธิกรณ์ที่สร้างจาก GNU Emacs สนับสนุนการใช้ภาษาญี่ปุ่นในปี ค.ศ.1987. ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น *Mule (Multilingual Enhancement to GNU Emacs)* สนับสนุนภาษานานาชาติ เช่น ภาษาจีน, เกาหลี ฯลฯ. Mule มีความสามารถสนับสนุนการใช้งานภาษาไทยด้วยชื่อพัฒนาโดย Kenichi Handa. ในปี ค.ศ.1997 ตอนที่ GNU Emacs รุ่นที่ 20 เผยแพร่สู่สาธารณะได้รวมความสามารถรองรับการใช้งานภาษานานาชาติของ Mule ไว้ด้วย.

```

File Edit Options Buffers Tools C Help
#ifndef IMAGE_VIEW
#define IMAGE_VIEW
#include <qcanvas.h>

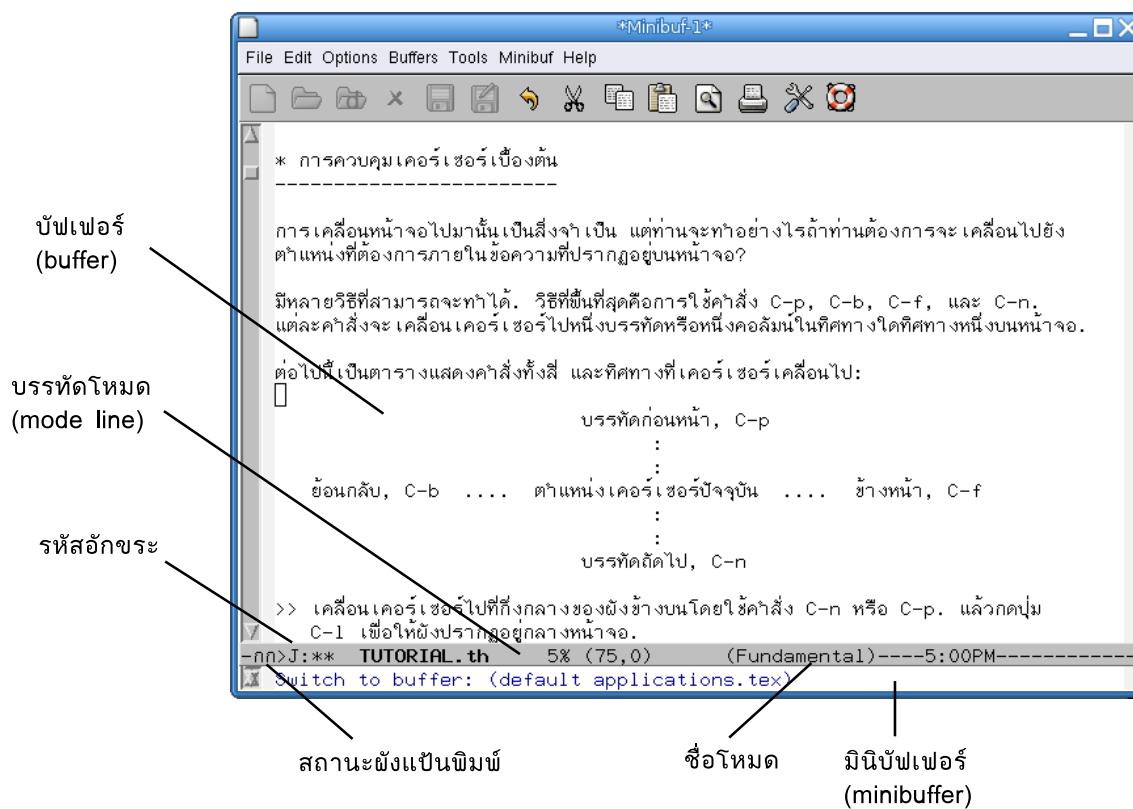
class QWidget; //to tell compiler that QWidget is class we don't need to include
e QWidget.h
class QPoint;

class ImageView : public QCanvasView // ImageView inherited from QCanvasView
{
    Q_OBJECT // Macro of QT for creating SLOT and SIGNAL
public:
    ImageView( QWidget *parent, const char *name );
    QPoint getStartPoint();
    QPoint getEndPoint();
    int getStartX();
    int getStartY();
    int getEndX();
    int getEndY();
    QCanvasRectangle* rectangle();
-----F1 imageview.h 4:49PM 0.46 (C Abbrev)--L1--C0--Top-----
Loading cc-mode...done

```

รูปที่ 8.7: Emacs ที่ทำงานใน xterm.

Emacs เป็นบรรณาธิกรณ์ที่รันได้ทั้งในเทอร์มินอลและแสดงผลเป็นหน้าต่างเฉพาะในระบบ X วินโดว์. โดยปกติจะนิยมใช้ Emacs แบบ GUI มีหน้าต่างเฉพาะสำหรับโปรแกรมในรูปที่ 8.8. Emacs เป็นโปรแกรมขนาดใหญ่เมื่อเทียบกับ Vi. บางครั้งผู้ใช้ที่ไม่เคยใช้หลักการใช้ Emacs เพราะใช้ทรัพยากรในการทำงานสูงและความสามารถบางอย่างเกินความจำเป็น. สิ่งที่แตกต่างจาก Vi อย่างชัดเจนคือ Emacs ไม่มีแนวคิดเรื่องโหมดคำ

รูปที่ 8.8: ส่วนต่าง ๆ ของ Emacs.

สั้งและโหมดแก้ไขเหมือน Vi. หลังจากที่ Emacs เริ่มทำงานแล้ว ผู้ใช้สามารถป้อนข้อมูล ด้วยแป้นพิมพ์ได้ทันที.

Emacs เป็นโปรแกรมที่เขียนด้วยภาษา C และมีตัวแปลงภาษา Lisp ที่เรียกว่า *Emacs Lisp* ผูกอยู่ในตัวบรรณाथิกรณ์. การทำงานต่าง ๆ ใน Emacs จะดำเนินการโดยฟังก์ชันภาษา Lisp. ผู้ใช้สามารถนิยามฟังก์ชันใหม่ด้วยภาษา Lisp และรวบรวมเก็บในไฟล์ใช้เป็นไลบรารีเพื่อเพิ่มความสามารถให้กับ Emacs. ด้วยเหตุนี้เองทำให้ Emacs เป็นบรรณाथิกรณ์ที่ไม่ธรรมดា, สามารถทำอะไรได้หลายอย่างตั้งแต่แก้ไขข้อมูลในไฟล์เหมือนบรรณाथิกรณ์ทั่วไป, ใช้อ่านเมล, ส่งรับข้อมูลผ่าน ftp, อ่านนิวส์กรุป, ส่งข้อความ ICQ, อ่านเว็บฯลฯ.

ต่อไปนี้จะเรียก Emacs Lisp ย่อๆ เป็น Lisp.

ส่วนประกอบใน Emacs

ส่วนต่าง ๆ ของ Emacs อาจแบ่งได้เป็น 3 ส่วนได้แก่.

- บัฟเฟอร์ (buffer) — เป็นพื้นที่แสดงข้อมูลและใช้แก้ไขข้อมูล. บัฟเฟอร์มีชื่อเฉพาะตัวซึ่งโดยปกติจะเป็นชื่อไฟล์ที่ทำการแก้ไขอยู่. บัฟเฟอร์เป็นพื้นที่ในหน่วยความจำ, ถ้ามีการแก้ไขข้อมูลในบัฟเฟอร์, ข้อมูลในไฟล์ที่สัมพันธ์กับบัฟเฟอร์นั้นจะไม่เปลี่ยนแปลงทันที. ถ้าต้องการบันทึกสิ่งที่เปลี่ยนแปลงลงในไฟล์ต้องสั่งคำสั่งบันทึกข้อมูลในบัฟเฟอร์ลงในไฟล์.

โดยปกติ Emacs จะมีบัฟเฟอร์อย่างน้อยหนึ่งตัวได้แก่บัฟเฟอร์ชื่อ *scratch*.

บัฟเฟอร์นี้เป็นบัฟเฟอร์ที่ Emacs แสดงถ้ารันโดยไม่มีอาร์กิวเมนต์. สิ่งที่แก้ไขในบัฟเฟอร์นี้จะไม่มีการเก็บบันทึกถ้าไม่ระบุชื่อไฟล์ด้วยตัวเอง. ผู้ใช้สามารถเปิดบัฟเฟอร์ได้หลายตัวในหนึ่งหน้าต่าง. แต่ Emacs จะแสดงบัฟเฟอร์ที่เปิดตัวล่าสุดเท่านั้น. ผู้ใช้สามารถใช้คำสั่งเลือกบัฟเฟอร์ที่ต้องการมาแสดงผลและแก้ไขเมื่อต้องการ.

- **โหมดไลน์ (mode line)** — เป็นพื้นที่สำหรับแสดงสถานะต่างๆ ของ Emacs เช่น ชื่อบัฟเฟอร์, สถานะของบัฟเฟอร์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโหมดที่ใช้อยู่. โหมด (mode) คือสภาพแวดล้อมของบัฟเฟอร์และกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ของบัฟเฟอร์ที่ทำงานอยู่. โหมดยังแบ่งออกได้เป็นโหมดหลัก (major mode) และ โหมดรอง (minor mode). บัฟเฟอร์หนึ่งตัวจะมีโหมดหลักได้หนึ่งชนิดแต่มีโหมดรองได้หลายชนิด. เช่นเวลาเขียนรหัสต้นฉบับภาษา C ด้วย Emacs และแสดงสีแยกแยะคีย์เวิร์ดจะมีโหมดหลักเป็น c-mode และมีโหมดรองเป็น font-lock-mode เป็นต้น. ถ้าโหมดที่ใช้ต่างกัน, กีย์คำสั่งที่ใช้ได้จะแตกต่างกันด้วย.

```
->T:** applications.tex 90% (268,13) CVS:1.2 (LaTeX)----4:33PM 0.13-----
```

รูปที่ 8.9: โหมดไลน์ (mode line).

ข้อมูลที่แสดงในโหมดไลน์ลำดับๆ ได้แก่:

- สภาพผังแป้นพิมพ์ — Emacs ที่สนับสนุนภาษาไทยมีวิธีการป้อนข้อมูลของตัวเองไม่เขียนกับระบบ X วินโดว์และจะแสดงผังแป้นพิมพ์ที่ใช้อยู่ในโหมดไลน์. ผังแป้นพิมพ์ภาษาไทยจะแสดงเป็น “กก>” บอกให้รู้ว่าสามารถพิมพ์ภาษาไทยได้. ส่วนผังแป้นพิมพ์ภาษาอังกฤษจะไม่มีการบอกสถานะ.
- รหัสอักษรที่ใช้ในบัฟเฟอร์ — Emacs สามารถระบุการเข้ารหัสอักษรของข้อมูลในบัฟเฟอร์ได้. การเข้ารหัสอักษรนี้จะพิจารณาตามโอลแคลที่ใช้ เช่น ภาษาไทยแสดงตัวอักษร “T:” หมายถึงบัฟเฟอร์นั้นมีการเข้ารหัสอักษรเป็น TIS-620.
- สภาพของบัฟเฟอร์ — ในโหมดไลน์จะแสดงสภาพของบัฟเฟอร์ด้วยเครื่องหมายต่อไปนี้
  - * -- — บัฟเฟอร์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ.
  - * ** — มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในบัฟเฟอร์.
  - * %% — บัฟเฟอร์นั้นเป็นบัฟเฟอร์ชนิดอ่านได้อ่านเดียว, ไม่สามารถแก้ไขได.
- ชื่อบัฟเฟอร์ — ชื่อบัฟเฟอร์โดยปกติจะเป็นชื่อไฟล์ที่เปิดแก้ไข.
- ชื่อโหมด — ชื่อโหมดจะเขียนอยู่ในวงเล็บ.

- ข้อมูลอื่น ๆ — เช่นในรูปที่ 8.9 จะมีข้อมูลแสดงตำแหน่งของเคอร์เซอร์, เวลา ฯลฯ ในโหมดไลน์. ข้อมูลเหล่านี้เกิดจากการใช้โหมดรองเช่น column-number-mode, display-time-mode เป็นต้น.
- มินิบัฟเฟอร์ (*minibuffer*) — เป็นพื้นที่สำหรับแสดงพร้อมที่รือคำตามต่าง ๆ ให้ผู้ใช้ต้องป้อนข้อมูลด้วยแป้นพิมพ์. คำสั่งบางคำสั่ง เช่นการเปิดอ่านไฟล์แก้ไขในบัฟเฟอร์จะสามารถซื้อไฟล์, ผู้ใช้ต้องพิมพ์ชื่อไฟล์ในมินิบัฟเฟอร์. ถ้าต้องการยกเลิกการป้อนข้อมูลให้ใช้คำสั่ง keyboard-quit โดยการกดคีย์ **[Ctrl]+[Q]** แล้วเคอร์จะกลับไปสู่บัฟเฟอร์ที่ทำงานอยู่.

การผูกเชื่อมคีย์

เวลาผู้ใช้กดคีย์ต่างๆ บนแป้นพิมพ์, Emacs จะรับรู้สิ่งที่กดและเรียกใช้ฟังก์ชันภาษา Lisp ที่ผูกเชื่อม (key binding) กับคีย์นั้น ๆ. ตัวอย่าง เช่น คีย์ลูกศรขวาจะผูกติดกับฟังก์ชัน forward-char. เมื่อผู้ใช้กดคีย์ลูกศรขวา, โปรแกรมจะเรียกใช้ฟังก์ชัน forward-char เลื่อนเคอร์เซอร์ถัดไปหนึ่งตัวอักษร. การกดคีย์ “a” ก็ เช่นกันจะเป็นการเรียกใช้ฟังก์ชัน self-insert-command ใส่อักษรที่พิมพ์ตรงตำแหน่งเคอร์ปัจจุบัน. ชื่อฟังก์ชันเหล่านี้มักจะเป็นชื่อที่มีความหมายและคันด้วยเครื่องหมาย “-”.

ฟังก์ชันพื้นฐานที่สำคัญๆ จะมีคีย์ที่มีอยู่อย่างน้อยๆ ไม่จำเป็นต้องแตะเม้าส์เลยก็ได้. คีย์คำสั่งต่างๆ ที่ใช้ใน Emacs มักจะมีรูปแบบดังต่อไปนี้.

- C-x — หมายถึงการกดคีย์ **[Ctrl]** พร้อมกับคีย์ x. ตัวอย่าง เช่น “C-x C-c” หมายถึงให้กดคีย์ **[Ctrl]** ค้างไว้แล้วกด **[X]** ต่อด้วยการกดคีย์ **[Ctrl]** ค้างไว้แล้วกด **[C]**. คีย์คำสั่งนี้ผูกเชื่อมติดกับฟังก์ชัน save-buffer-kill-emacs บันทึกข้อมูลที่อยู่ในบัฟเฟอร์ลงไฟล์แล้วเลิกการทำงานของ Emacs.
- M-x — หมายถึงการกดคีย์ **[Meta]** พร้อมกับคีย์ x. แป้นพิมพ์ของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลโดยทั่วไปจะไม่มีคีย์ **[Meta]**. ในกรณีนี้จะใช้คีย์ **[Esc]** หรือคีย์ **[Alt]**แทนแล้ว Emacs จะรับรู้การกดคีย์เหล่านี้เหมือนกับการกดคีย์ **[Meta]**.
- ถ้าใช้คีย์ **[Esc]** ให้กดแล้วปล่อย, แล้วกดคีย์อื่นๆ ที่ระบุตาม. แต่ถ้าใช้คีย์ **[Alt]** ให้กดพร้อมกับคีย์ที่ต้องกดตามได้เลย. วิธีใช้คีย์ต่างกันเพรา **[Esc]** ส่งสัญญาณรหัส ASCII Esc ในขณะที่คีย์ **[Alt]** ไม่ได้ส่งสัญญาณของรหัสใดๆ แต่เป็นโมดิไฟล์เอกสารคีย์จึงต้องกดค้างไว้. ตัวอย่าง เช่น “M-v” หมายความว่าให้กดคีย์ **[Esc]** แล้วปล่อย, จากนั้นกดคีย์ v เป็นการเลื่อนหน้าจอขึ้นไปหนึ่งหน้า. ถ้าใช้คีย์ **[Alt]** ให้กดคีย์ **[Alt]** ค้างไว้แล้วตามด้วยการกดคีย์ v.
- C-M-x — ใช้คีย์ **[Ctrl]** และ **[Meta]** ร่วมกัน. ถ้าใช้คีย์ **[Esc]** แทน **[Meta]** สามารถกดคีย์ **[Esc]** แล้วปล่อยตามด้วย C-x. ถ้าใช้คีย์ **[Alt]**, C-M-x หมายถึงการกดคีย์ **[Ctrl]** พร้อมกับ **[Alt]** ค้างไว้แล้วตามด้วย x

คำสั่งหนึ่งสามารถผูกเชื่อมกับคีย์ได้มากกว่าหนึ่งตัวและคำสั่งที่ผูกเชื่อมกับคีย์สามารถเปลี่ยนไปตามโหมดที่ใช้.

การเลื่อนเคอร์เซอร์

การเลื่อนเคอร์เซอร์สามารถใช้คีย์ลูกศรเลื่อนเคอร์เซอร์ไปมา, หรือใช้คีย์คำสั่งต่อไปนี้.

- C-f — forward-char — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปทางขวาหนึ่งอักขระ..
- C-b — backward-char — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปทางซ้ายหนึ่งอักขระ..
- C-n — next-line — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปขึ้นไปหนึ่งบรรทัด.
- C-p — previous-line — เลื่อนเคอร์เซอร์ลงมาหนึ่งบรรทัด.
- C-v — scroll-up — เลื่อนหน้าจอลงหนึ่งหน้า.
- M-v — scroll-down — เลื่อนหน้าจอขึ้นหนึ่งหน้า.
- C-a — move-beginning-of-line — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปที่ต้นบรรทัด.
- C-e — move-end-of-line — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปที่ท้ายบรรทัด.
- M-< — beginning-of-buffer — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปที่ต้นบัฟเฟอร์.
- M-> — end-of-buffer — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปที่ท้ายบัฟเฟอร์.
- C-M-a — beginning-of-defun — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปที่จุดเริ่มต้นของฟังก์ชัน. คำสั่งนี้มีประโยชน์เวลาใช้เขียนโปรแกรม.
- C-M-e — end-of-defun — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปที่ท้ายของฟังก์ชัน.
- C-M-f — forward-sexp — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปตำแหน่งถัดไปของวงเล็บหรือเครื่องหมายคำพูดที่เข้าคู่กัน. เช่นถ้ามีข้อมูล (abc) อยู่ในบัฟเฟอร์และเคอร์เซอร์อยู่ที่ตำแหน่งอักขระ a แล้วสั่งคำสั่ง forward-sexp. เคอร์เซอร์จะเลื่อนไปอยู่ตำแหน่งของวงเล็บปิด.
- C-M-b — backward-sexp — เลื่อนเคอร์เซอร์กลับไปตำแหน่งไปของวงเล็บหรือเครื่องหมายคำพูดที่เข้าคู่กัน.

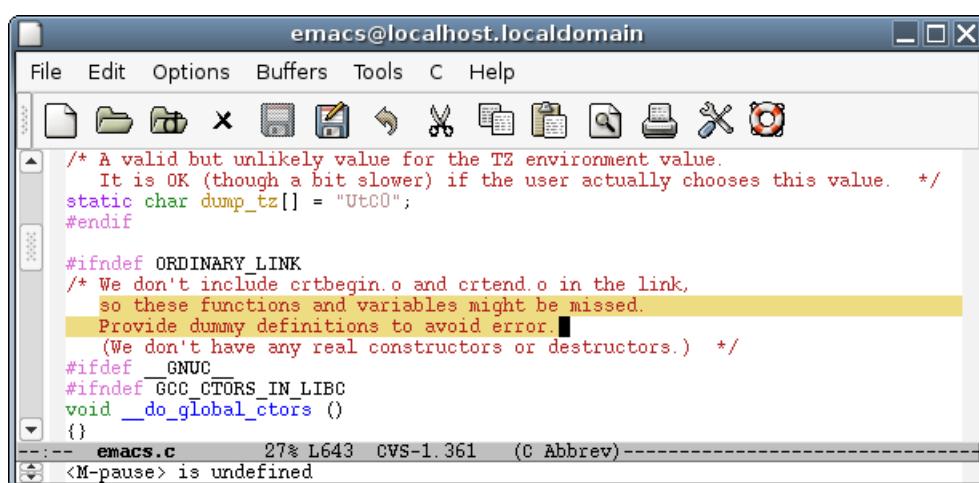
ลบอักขระหรือข้อความ

การลบอักขระสามารถใช้คีย์ **(Backspace)** หรือ **[Del]** ได้เหมือนกับบรรณาธิกรณ์ปกติ. นอกเหนือนี้แล้วจะมีคำสั่งต่างๆ ลบอักขระแบบอื่นๆ เตรียมไว้ด้วยได้แก่.

- C-d — delete-char — ให้ผลเหมือนกับคีย์ **[Del]** คือลบอักขระหนึ่งตัวที่อยู่ตรงตำแหน่งเคอร์เซอร์.
- M-d — kill-word — ลบคำหนึ่งคำจากตำแหน่งเคอร์เซอร์ปัจจุบัน.
- C-k — kill-line — ลบอักขระตั้งแต่ตำแหน่งเคอร์เซอร์ปัจจุบันจนถึงสุดบรรทัด.
- C-w — kill-region — ลบข้อมูลที่อยู่ในรีเจียนที่กำหนดไว้.

มาร์กและรีเจียน

มาร์ก (*mark*) ใน Emacs หมายถึงการบันทึกตำแหน่งของเคอร์เซอร์เพื่อใช้กำหนดรีเจียน (*region*) สำหรับการประมวลผลข้อมูล. รีเจียนคือช่วงพื้นที่ระหว่างตำแหน่งที่มาร์กไว้และตำแหน่งเคอร์เซอร์ปัจจุบัน. การบันทึกตำแหน่งมาร์กให้ Emacs รับรู้จะใช้คำสั่ง set-mark-command ซึ่งโดยปกติจะผูกเชื่อมต่อคำสั่งนี้ไว้กับคีย์ C-@ และ C-Space. เนื่องจากการกดคีย์ @ ต้องกด Shift ค้างไว้ด้วย, ดังนั้นการบันทึกตำแหน่งมาร์กจะใช้ C-Space ซึ่งทำได้ง่ายกว่าการกด C-@.

รูปที่ 8.10: การเช็ตมาร์ก.

ในรูปที่ 8.10 เป็นตัวอย่างการเช็ตมาร์กเริ่มที่ตำแหน่ง “so these ...” โดยการกดคีย์ C-Space. ตรงมินิบัฟเฟอร์จะมีข้อความ “Mark set” บอกให้ผู้ใช้รู้ว่าได้เช็ตมาร์กแล้ว. หลังจากนั้นให้เดือนเคอร์เซอร์ไปตำแหน่งที่ต้องเพื่อกำหนดรีเจียนที่ต้องการ. ในตัวอย่างเคอร์เซอร์อยู่ที่ “... avoid error.” ดังนั้นรีเจียนจะเป็นช่วงข้อความ “so these ...” จนถึง “avoid error.”. Emacs ในรูปจะแสดงสีพื้นตัวอักษรของรีเจียนให้แตกต่างจากช่วงอื่น, แต่โดยปกติจะไม่แสดงสีพื้นอักษรให้ถ้าไม่อยู่ในโหมด transient-mark-mode. หรือเวลาเช็ตมาร์ก, กดคีย์ C-Space สองครั้งก็จะใช้โหมด transient-mark-mode ชั่วคราวให้.

คำสั่ง Emacs บางตัวจะประมวลข้อมูลที่อยู่ในรีเจียน เช่น kill-region, copy-region-as-kill, indent-region เป็นต้น. ถ้ากำหนดรีเจียนแล้วกดคีย์ C-w ซึ่งผูกเชื่อมไว้กับคำสั่ง kill-region, โปรแกรม Emacs จะลบข้อมูลที่เลือกไว้ในรีเจียน.

อาร์กิวเมนต์

คำสั่งใน Emacs สามารถบุลาร์กิวเมนต์ได้ เช่น ในการนับที่ต้องการลบบรรทัดที่อยู่ในบัฟเฟอร์ 10 บรรทัด, แทนที่จะกดคีย์ C-k ลิบครั้ง, สามารถบุลาร์กิวเมนต์ด้วยการกดคีย์ C-u (universal-argument) แล้วพิมพ์จำนวนบรรทัดที่ต้องการลบ.

คำสั่ง universal-argument เป็นวิธีการรับอาร์กิวเมนต์. เช่น คำสั่ง kill-line จะรับอาร์กิวเมนต์เป็นจำนวนบรรทัด. ถ้าไม่มีจำนวนบรรทัดให้เป็นอาร์กิวเมนต์ก็จะลบหนึ่ง

บรรทัด. ในทำนองเดียวกัน, คำสั่ง delete-char, delete-word สามารถรับอาร์กิวเมนต์ได้ด้วยเช่นกัน.

ค้นข้อมูล, เปลี่ยนสายอักขระ

การค้นข้อมูลใน Emacs จะกดคีย์ C-s ซึ่งผู้ใช้มีไว้กับคำสั่ง isearch-forward เป็นการทำสายอักขระนะที่พิมป์ไปเรื่อยๆ. การหาข้อมูลนี้จะหาข้อมูลที่อยู่ลัดจากตำแหน่งเดิมของเครื่องปั๊จุบัน. เมื่อกดคีย์ C-s แล้วจะรอรับคำที่ต้องการทำโดยแสดงพร้อมต์ “I-search:” ที่มินิบัฟเฟอร์. ขณะที่ผู้ใช้ป้อนข้อมูลก็จะเลื่อนเครื่องเซอร์ในบัฟเฟอร์ไปที่ตำแหน่งข้อมูลที่หาเจอทันที. ถ้าป้อนข้อมูลด้วยอักษรภาษาอังกฤษตัวเล็กทั้งหมดจะเป็นการทำโดยไม่แยกแยะอักษรตัวใหญ่ตัวเล็ก, แต่ถ้าในสายอักขระมีอักษรตัวใหญ่ปะก្នອງตัวอักษรตัวใหญ่กับตัวเล็ก. การเลื่อนตำแหน่งที่ต้องการทำในบัฟเฟอร์ถัดไปให้กดคีย์ C-s ไปเรื่อยๆ.

การหยุดคำสั่งการทำสายอักขระเมื่อปุ่มกระโดดของกดคีย์ Enter เพื่อจบการทำสายอักขระ. ในกรณีนี้เครื่องเซอร์จะหยุดอยู่ตรงตำแหน่งที่หาข้อมูลเจอ. การหยุดการทำงานอีกวิธีหนึ่งคือกดคีย์ C-g ซึ่งผู้ใช้มีไว้กับคำสั่ง keyboard-quit. ในขณะที่ Emacs กำลังหาข้อมูลที่ต้องการในบัฟเฟอร์, ตัวโปรแกรมจะรับข้อมูลที่ต้องการทำตลอดเวลาจนกว่าจะกดคีย์ Enter เพื่อจบการทำงานหรือกดคีย์ C-s เพื่อหาข้อมูลต่อไป. การกดคีย์ C-g จะเป็นการยกเลิกป้อนข้อมูลซึ่งหมายถึงยกการทำสายอักขระไปในตัว.

ในทำนองเดียวกัน, การหาคำก่อนหน้าตำแหน่งเครื่องเซอร์จะใช้คีย์ C-r ซึ่งผู้ใช้อ้าว กับคำสั่ง isearch-backward.

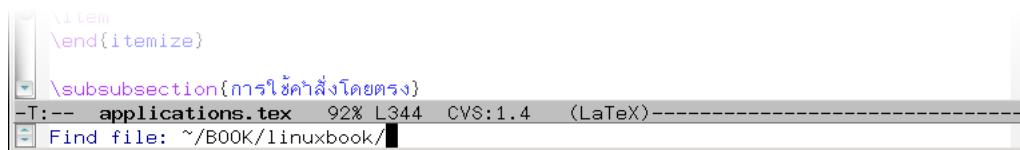
การจัดการบัฟเฟอร์และไฟล์

Emacs ที่รันอยู่ในระบบ X วินโดว์จะมีเมนูกระทำการเกี่ยวกับไฟล์ เช่น อ่านไฟล์, บันทึกไฟล์ไว้ให้. การกระทำเหล่านี้เป็นคำสั่งซึ่งผู้ใช้มีไว้กับคีย์ต่างๆ และมักจะเริ่มต้นด้วยคีย์ C-x. คีย์บางตัวอาจจะเหมือนกับคีย์ลัดของแอปพลิเคชันในสภาพแวดล้อม GNOME เช่น **[Ctrl] + [S]** แต่มีความหมายแตกต่างกัน. ถ้าผู้ใช้คุ้นเคยกับคีย์คำสั่งต่างๆ ใน Emacs แล้ว, ก็จะไม่ต้องใช้มาสเลือกการกระทำต่างๆ จากเมนูและใช้งานได้คล่องกว่า. นอกจากนั้นคีย์คำสั่งใน Emacs สามารถใช้ใน bash เซลล์ได้ด้วย.

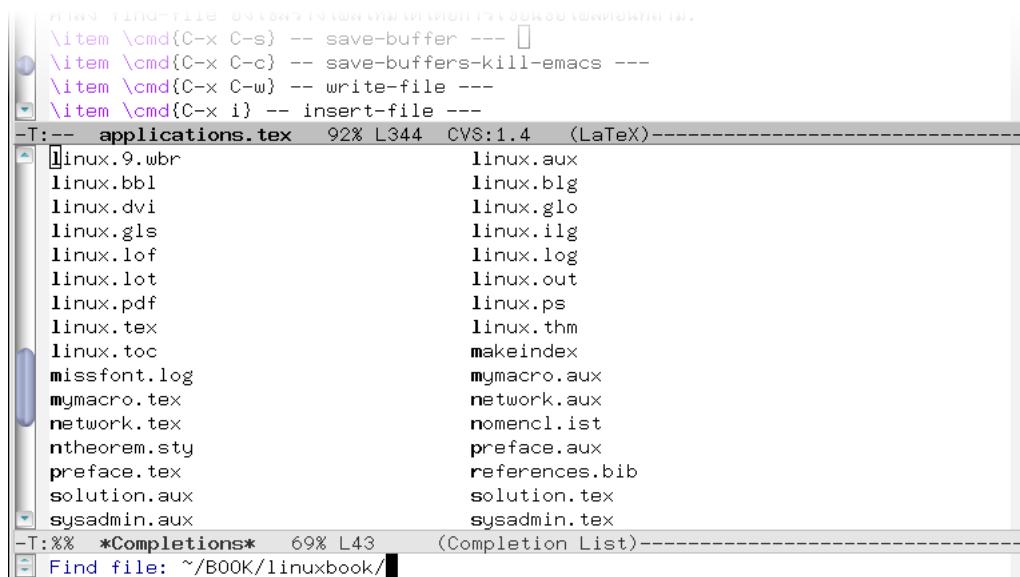
การกระทำกับไฟล์หรือบัฟเฟอร์บางครั้ง Emacs ต้องการให้ผู้ใช้ป้อนข้อมูล เช่นชื่อไฟล์หรือชื่อไฟล์ด้วยแป้นพิมพ์. Emacs จะแสดงพร้อมต์หรือคำามต่างๆ ที่มินิบัฟเฟอร์. ถ้าผู้ใช้ต้องการเลิกการป้อนข้อมูลในมินิบัฟเฟอร์ให้กดคีย์ C-g (keyboard-quit).

- C-x C-f — find-file — สำหรับเปิดอ่านไฟล์เข้าสู่บัฟเฟอร์เพื่อแก้ไขต่อไป. เมื่อสั่งคำสั่งนี้แล้ว Emacs จะแสดงพร้อมต์ตามชื่อไฟล์ที่มินิบัฟเฟอร์. ผู้ใช้ต้องพิมพ์ชื่อไฟล์ที่ต้องการเปิดและการพิมพ์ชื่อไฟล์ Emacs จะชื่อเติมเติมชื่อไฟล์ให้ด้วย. การเติมเติมชื่อไฟล์ให้กดคีย์ **[Tab]** หรือกดคีย์ **[Tab]** **[Tab]** เพื่อแสดงรายการไฟล์หรือไดเรกทอร์ในกรณีที่ไม่สามารถเติมเติมชื่อไฟล์ให้ทันที.

คำสั่ง find-file ยังใช้สร้างไฟล์ใหม่ได้โดยการเขียนชื่อไฟล์ตอนที่สาม.

ຮູບທີ 8.11: ເປີດໄຟລ໌ທີ່ເອົາສ້າງໄຟລ໌ໃໝ່.

ຮູບທີ 8.12: ເຕີມເຕັມຊື່ໄຟລ໌ທີ່ແສດງຮາຍການໄຟລ໌.

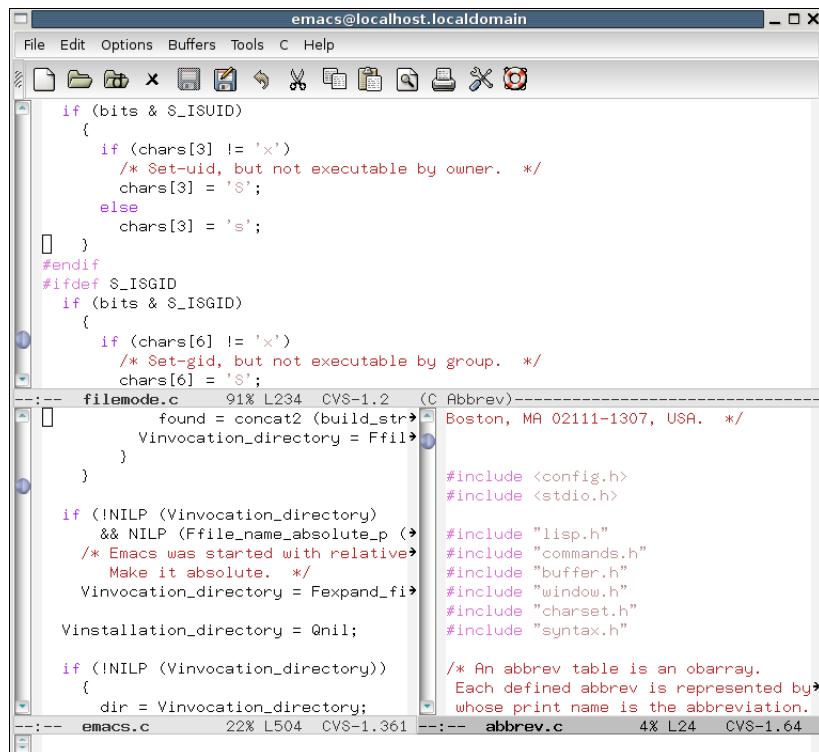
- C-x C-s — save-buffer — ທັນຈາກທີ່ແກ້ໄຂຂໍ້ມູນທີ່ຢູ່ໃນບັຟເຟອົບແລະຕ້ອງການບັນທຶກຂໍ້ມູນລົງໃນໄຟລ໌ໃຫ້ກົດຄື່ C-x C-s. Emacs ຈະແສດງຂໍ້ຄວາມນອກໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ຮູ່ວ່າໄດ້ບັນທຶກຂໍ້ມູນລົງໃນໄຟລ໌ແລ້ວທີ່ມີນິບັຟເຟອົບ.
- C-x C-w — write-file — ບັນທຶກຂໍ້ມູນທີ່ຢູ່ໃນບັຟເຟອົບລົງໃນໄຟລ໌ໂດຍຈະຄາມຊື່ໄຟລ໌ໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ຮູ່ນຸໃນບົຣີເວນມີນິບັຟເຟອົບ.
- C-x C-c — save-buffers-kill-emacs — ຈບການທຳການ Emacs ແລະຄ້າມືບັຟເຟອົບທີ່ຢູ່ໄມ່ໄດ້ບັນທຶກລົງໃນໄຟລ໌ຈະຄາມໃຫ້ຜູ້ຍ້າໃຫ້ຜູ້ໃຊ້ບັນທຶກບັຟເຟອົບກ່ອນຈະການທຳການ.
- C-x i — insert-file — ຄຳສັ່ນນີ້ໃຊ້ສໍາຮັບແທກຂໍ້ມູນຈາກໄຟລ໌ອື່ນ ຖໍ່ຮູ່ນຸໃນຕໍ່ແໜ່ນ່າງເຄອງເຊອງປັ້ງຈຸບັນ.
- C-x b — switch-to-buffer — ບຽບແລ້ວ Emacs ສາມາດເປີດແກ້ໄຂໄຟລ໌ໄດ້ຫຍາຍບັຟເຟອົບພຽມຖືກນີ້. ດ້ວຍ Emacs ທີ່ໃຊ້ມີໜ້າຕາງເດືອນແລະເປີດບັຟເຟອົບຫລາຍດັວ, ຈະແສດງບັຟເຟອົບທີ່ເປີດຕົວລ່າສຸດເທົ່ານັ້ນ. ບັຟເຟອົບທີ່ເປີດໄວ້ກ່ອນຈະໄມ່ຫາຍໄປໄຫນເພີ່ມແຕ່ຈະໄມ່ແສດງໃຫ້ເຫັນໃນໜ້າຕ່າງໆ. ວິທີການສັບບັຟເຟອົບໄປມາໃຫ້ກົດຄື່

C-x b แล้วเขียนชื่อบฟเฟอร์ที่ต้องการเปลี่ยนทีมินิบฟเฟอร์. Emacs มีการช่วยเติมเต็มชื่อบฟเฟอร์ให้ด้วยถ้ากด [Tab] หรือ [Tab] [Tab].

- C-x C-b — list-buffers — คำสั่งสำหรับแสดงชื่อบฟเฟอร์ที่ Emacs รับรู้ทั้งหมด.
- C-x k — kill-buffer — ทำลายบฟเฟอร์ที่ใช้อยู่. Emacs จะถามย้ำถ้าบฟเฟอร์ยังไม่ได้บันทึกลงไฟล์.

หน้าต่าง

หน้าต่างใน Emacs คือพื้นที่สำหรับแสดงเนื้อหาของบฟเฟอร์และในที่นี้จะเรียกหน้าต่างโดยรวมที่แสดงในระบบ X วินโดว์ว่า *เฟรม* (*frame*). หน้าต่างหนึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหน้าต่างย่อยๆ ได้ตามที่แสดงในรูปที่ 8.13. การแบ่งหน้าต่างย่อยนี้หมายความว่าการแสดงบฟเฟอร์หลายบฟเฟอร์พร้อมๆ กันแทนที่จะมีหน้าต่างเดียวและแสดงบฟเฟอร์ได้ตัวเดียว.

รูปที่ 8.13: หน้าต่างย่อยแบบต่างๆ ใน Emacs.

คีย์คำสั่งที่ใช้ควบคุมหน้าต่างมีดังต่อไปนี้.

- C-x 2 — split-window-vertically — แบ่งหน้าต่างที่ใช้อยู่ออกเป็นสองส่วนในแนวตั้ง.

- C-x 3 — split-window-horizontally — แบ่งหน้าต่างที่ใช้อยู่ออกเป็นสองส่วนในแนวนอน.
- C-x o — other-window — เลื่อนเคอร์เซอร์ไปในแต่ละหน้าต่างย่อที่มีอยู่ในเฟรม.
- C-x 0 — delete -window — ปิดหน้าต่างที่ใช้อยู่แต่ไม่ทำลายบัฟเฟอร์ที่หน้าต่างนั้นแสดงผล.
- C-x 1 — delete-other-windows — ปิดหน้าต่างอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หน้าต่างที่ใช้อยู่.
- C-x 5 2 — make-frame-command — สร้างเฟรมใหม่ต่างหาก.

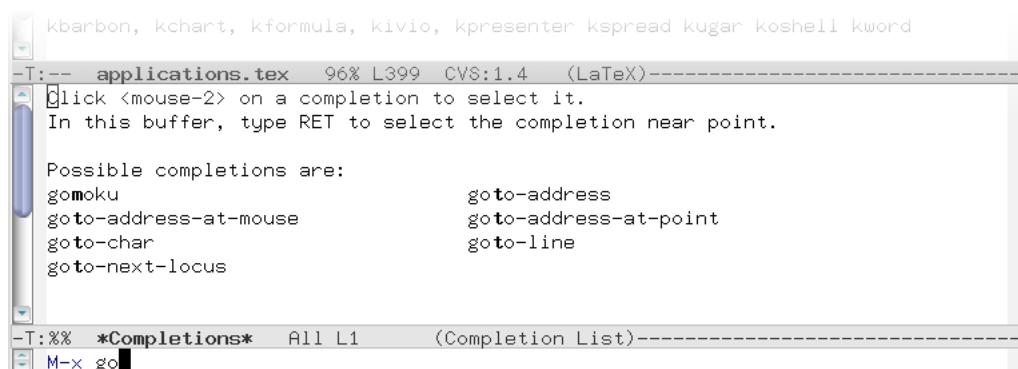

ระวังลับสนธิระหว่างแนวคิดเรื่องหน้าต่างและบัฟเฟอร์.

การใช้คำสั่งโดยตรง

สำหรับผู้ที่เริ่มใช้ Emacs ควรจะจำคีย์คำสั่งสำคัญ ๆ เช่นการเปิดอ่านไฟล์, บันทึกบัฟเฟอร์, เลิกการทำงาน เป็นต้น. คำสั่งใน Emacs มีมากมายและไม่มีทางที่จะจำได้หมดแต่ Emacs มีวิธีช่วยให้ผู้ใช้สั่งคำสั่งได้โดยตรงโดยการใช้คีย์คำสั่ง M-x (execute-extended-command) เป็นการใช้คำสั่งโดยตรงในการณีที่คำสั่งนั้นไม่ได้ผูกเชื่อมกับคีย์ใด ๆ หรือต้องการสั่งคำสั่งเป็นชื่อคำสั่งแทนการกดคีย์คำสั่ง.

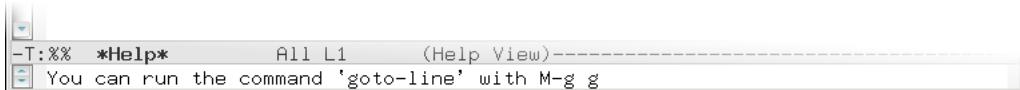
Emacs จะรอรับชื่อคำสั่งจากผู้ໃນบริเวณ minibuf เฟอร์หลังจากที่กดคีย์ M-x. ถ้าต้องการยกเลิกการสั่งคำสั่งให้กดคีย์ C-g. ถ้าผู้ใช้พอยจะจำชื่อคำสั่งได้สามารถเขียนชื่อคำสั่ง (ชื่อฟังก์ชันใน Emacs Lisp) ทั้งหมดหรือบางส่วนแล้วกด [Tab] ให้ Emacs ช่วยเติมเต็มชื่อคำสั่งให้. หรือถ้าต้องการดูชื่อคำสั่งที่เป็นไปได้ทั้งหมดก็ให้กด [Tab] [Tab].

รูปที่ 8.14: การสั่งคำสั่งโดยตรงใน Emacs.

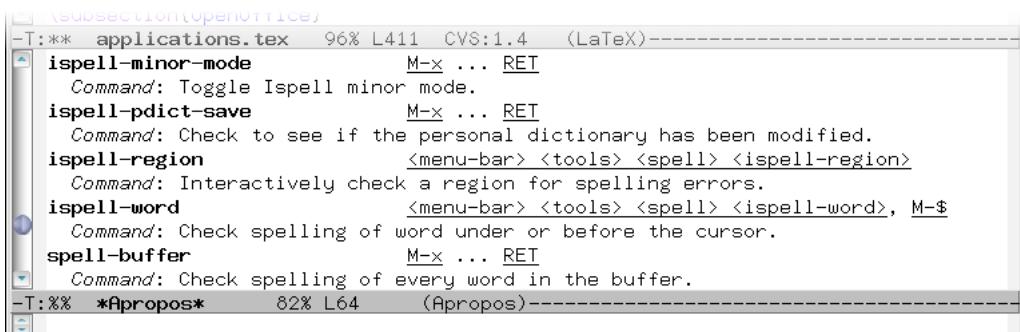
จากรูปที่ 8.14 เป็นตัวอย่างการสั่งคำสั่ง goto-line โดยตรง. หลังจากที่กดคีย์ M-x แล้วพิมพ์คำว่า “go” แล้วกด [Tab] [Tab] ดูว่ามีคำสั่งอะไรที่เขียนต้นคำว่า “go” บ้าง. ในกรณีนี้เราต้องการสั่งคำสั่ง goto-line ก็พิมพ์ชื่อคำสั่งต่อ “to-l” แล้วกด [Tab] ให้ Emacs ช่วยเติมเต็มคำสั่งให้, ไม่ต้องเขียนคำสั่งทั้งหมดด้วยตัวเอง. เมื่อพิมพ์ชื่อคำสั่งเรียบร้อยแล้วกด [Enter] เพื่อสั่งงานต่อไป.

ถ้าคำสั่งนั้นมีการผูกเชื่อมไว้กับคีย์, Emacs จะแสดงข้อมูลเพิ่มเติมบอกไว้ว่ามีคีย์คำสั่งอะไรที่ใช้สั่งคำสั่งนั้น (รูปที่ 8.15).

รูปที่ 8.15: ข้อมูลเพิ่มเติมหลังจากสั่งคำสั่งโดยตรงใน Emacs.

ถ้าเรากดคีย์ M-x แล้วกด [Tab] [Tab] จะเห็นชื่อคำสั่งต่างๆ ที่สามารถใช้ได้. ในกรณีที่ต้องทำอะไรสักอย่างแต่ไม่รู้ชื่อคำสั่งอาจจะดูรายการคำสั่งที่แสดงไว้ทั้งหมด. แต่วิธีใหม่ใช่วิธีที่เหมาะสมและ Emacs มีคำสั่ง apropos-command ซึ่งผูกเชื่อมไว้กับคีย์ C-h a. การใช้ชื่อคำสั่งจะใช้ regular expression หรือคำธรรมดaicในการค้นหา.

รูปที่ 8.16: คำสั่ง apropos และผลลัพธ์ใน Emacs.

ผลลัพธ์ที่แสดงจะมีรายละเอียดคร่าวอธินัยการทำงานและคีย์คำสั่งที่ผูกเชื่อมไว้. จากรูป 8.16 เป็นตัวอย่างหากคำสั่งที่เกี่ยวกับการตรวจสอบสะกดคำ. ถ้าต้องการตรวจสอบภาษาไทยอังกฤษสามารถใช้คำสั่ง ispell-word หรือคีย์คำสั่ง M-\$.

ขอความช่วยเหลือ

ใน Emacs จะมีคำสั่งช่วยเหลือต่างๆ และจะมีคีย์คำสั่งขึ้นต้นด้วย C-h. คีย์คำสั่งที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือต่างๆ ที่สำคัญๆ ได้แก่.

- C-h a — command-apropos — ใช้ค้นหาคำสั่งใช้งาน.

- C-h b — describe-bindings — อธิบายคีย์คำสั่งในโหมดต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ว่ามีคีย์คำสั่งอะไรบ้างและผูกเชื่อมไว้กับคำสั่งชื่ออะไร. ผู้ใช้สามารถสำรวจคีย์คำสั่งทั้งหมดที่ใช้ได้ด้วยคำสั่งนี้.
- C-h f — describe-function — หลังจากที่ระบุชื่อฟังก์ชันจะอธิบายการทำงานอย่างคร่าว ๆ และคีย์คำสั่งที่ผูกเชื่อมไว้ (ถ้ามี).
- C-h i — info — ดูคู่มือการใช้งานโปรแกรมต่างแบบ info ด้วย Emacs.
- C-h k — describe-key — อธิบายคีย์คำสั่งที่กดค่าว่าผูกเชื่อมอยู่กับคำสั่งอะไร.
- C-h m — describe-mode — อธิบายโหมดที่บันแฟforeใช้อยู่.
- C-h p — finder-by-keyword — หาชื่อแพกเกจเพิ่มเติมที่ใช้กับ Emacs.
- C-h t — help-with-tutorial — แสดงตัวอย่างการใช้การ Emacs ในภาษาห้องคืนเช่นภาษาไทยเป็นต้น (รูปที่ 8.8).

ปรับแต่ง Emacs

โปรแกรม Emacs มีไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นได้แก่ `~/.emacs` เป็นไฟล์текซ์ที่เขียนด้วยภาษา Emacs Lisp. ในไฟล์นี้สามารถใช้ฟังก์ชันที่เตรียมไว้ปรับแต่งพฤติกรรมต่าง ๆ ของ Emacs เช่นโหมดที่ต้องการใช้, ผูกเชื่อมคีย์คำสั่งเป็นต้น. การเขียนไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นนี้ต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาษา Emacs Lisp ซึ่งจะไม่อธิบายในหนังสือเล่มนี้แต่สามารถหาอ่านได้จากคู่มือ Emacs จากอินเทอร์เน็ตหรือในเมนูของ Emacs.

ตัวอย่างที่ 8.2: ไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นของ Emacs

```
;; ตัวอย่างไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น ~./emacs
(set-language-environment 'thai) ;; ลากพวงล้อภาษาไทย
(global-font-lock-mode) ;;
(transient-mark-mode t) ;;
;; ตั้งค่าตัวแปล user-mail-address
(setq user-mail-address "poonlap@linux.thai.net")
;; ให้ text-mode เป็นโหมดบัญญาของบันแฟforeฯลฯ
(setq default-major-mode 'text-mode)
```

การใช้ภาษาไทยกับ Emacs

Emacs ที่สามารถใช้ภาษาไทยจะต้องเป็นรุ่น 20 เป็นต้นไป, แสดงผลภาษาไทยและพิมพ์ภาษาไทยได้โดยมีผังแป้นพิมพ์ในตัวโปรแกรมไม่เกี่ยวข้องกับระบบ X วินโดว์. Emacs จะเลือกฟอนต์ภาษาไทยที่เหมาะสมในการแสดงผลซึ่งถ้าไม่ชอบฟอนต์ใช้สามารถระบุด้วยตัวเลือก `-fn fontname` ตอนที่รันโปรแกรม Emacs. ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการรันโปรแกรมโดยใช้ฟอนต์ `-nectec-emacs-bold-r-normal-18-180-72-72-c-90-tis620-0` ซึ่งเป็นฟอนต์ที่แก้ไขมาจากฟอนต์บิตแมปของเนคเทคโนโลยี Emacs ได้.

ตัวอย่างที่ 8.3: การระบุฟอนต์ที่ต้องการใช้กับ Emacs.

```
$ emacs -fn -nectec-emacs-bold-r-normal--18-180-72-72-c-90-tis620-0-  
--- หรือ ---  
$ emacs -fn themacs18-  
...
```

ฟอนต์ภาษาไทยที่ใช้กับ Emacs ต้องเป็นฟอนต์ที่ขนาดของอักษรทุกตัวมีค่าคงที่รวมถึงสระและวรรณยุกต์ด้วย.

Emacs ที่ต้องการใช้ภาษาไทยต้องสั่งคำสั่ง set-language-environment ให้เป็นภาษาไทยด้วย. คำสั่งนี้จะเตรียมแป้นพิมพ์และสภาพแวดล้อมการทำงานภาษาไทยให้. ถ้าไม่สั่งคำสั่งนี้โดยตรงก็เจียนไว้ในไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้นที่แสดงในตัวอย่างที่ 8.2. เวลาพิมพ์ต้องการพิมพ์ภาษาไทยให้กดคีย์ C-\ จะสลับเปลี่ยนผังแป้นพิมพ์ไปมาระหว่างภาษาอังกฤษและภาษาไทย.

8.2 แอพพลิเคชันสำนักงาน

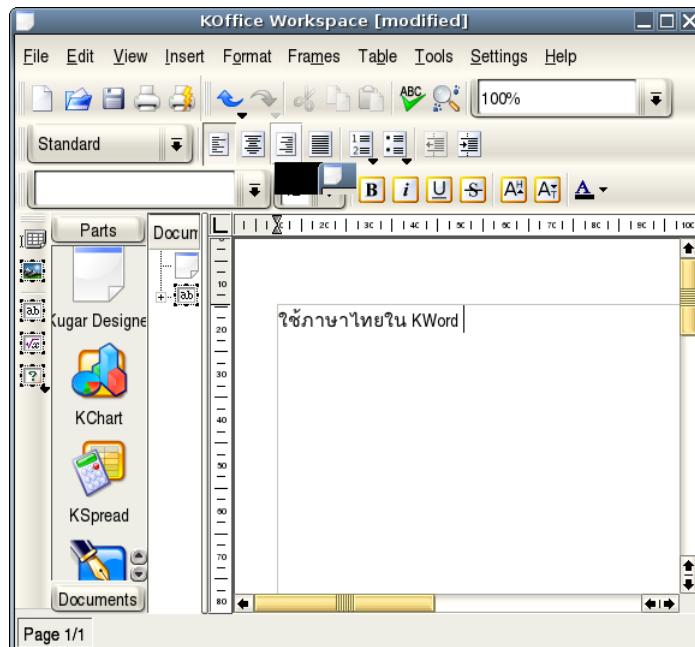
ในปัจจุบันแอพพลิเคชันสำนักงาน เช่น เตรียมเอกสาร, ตารางคำนวณ, นำเสนอผลงานฯลฯ มีความสำคัญสำหรับการใช้งานประเภทเดสก์ท็อป. โปรแกรมประเภทนี้เริ่มพัฒนาและใช้งานได้ดีหลังจากที่มีทูลคิตสมัยใหม่เช่น GTK+ และ Qt ออกมา.

ถ้าพูดถึงแอพพลิเคชันสำนักงานคงจะหนีไม่พ้นชุดแอพพลิเคชันสำนักงาน OpenOffice ซึ่งเดิมที่เป็นชุดแอพพลิเคชันที่เรียกว่า ApplixWare สำหรับใช้ระบบปฏิบัติการยูนิกซ์. ต่อมาบริษัท Sun Microsystems ซื้อ ApplixWare และพัฒนาเพิ่มเติมให้เป็น StarOffice และท้ายสุดเปิดเผยแพร่รหัสต้นฉบับและมอบให้ชุมชนพัฒนาต่อในชื่อของ OpenOffice. ในประเทศไทยจะมีแอพพลิเคชันสำนักงานที่ใช้กับลินุกซ์ 2 ตัวที่ใช้กันอย่างกว้างขวางได้แก่ OfficePladao และ OfficeTLE ซึ่งเป็นชุดซอฟต์แวร์ที่พัฒนาต่อโดยมาจากการ OpenOffice ให้สนับสนุนการใช้งานกับภาษาไทยได้อย่างดี. แต่ในปัจจุบันเริ่มมีการรวมความสามารถการประมวลผลภาษาไทยเหล่านักลับเข้าสู่โครงการ OpenOffice เรื่อยๆ และในอนาคตคาดว่าสามารถใช้ภาษาไทยได้กับ OpenOffice โดยไม่ต้องพึ่ง OfficePladao หรือ OfficeTLE.

นอกจากชุดแอพพลิเคชันสำนักงาน OpenOffice แล้วยังมีแอพพลิเคชันอื่นๆ ที่ใช้ทูลคิตสมัยใหม่เช่น GTK+ และ Qt เช่น

- Abiword — โปรแกรมเวิร์ดโปรเซส WYSIWYG (What you see is what you get) ที่ใช้ทูลคิต GTK+.
- Gnumeric — โปรแกรมตารางคำนวณสำหรับสภาพแวดล้อม GNOME.
- Koffice — ชุดแอพพลิเคชันสำนักงานในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป KDE. ผู้ใช้สามารถเริ่มการทำงานด้วยคำสั่ง koshell ซึ่งเป็นตัวโปรแกรมสำหรับเรียกใช้โปรแกรมส่วนประกอบอื่นๆ อีกที. แอพพลิเคชันเหล่านี้ใช้ภาษาไทยได้ในระดับดี.
  - kaddressbook — โปรแกรมเก็บที่อยู่สำหรับติดต่อกับบุคคล. สามารถเก็บข้อมูลในระบบไฟล์, LDAP หรือ SQL เซิร์ฟเวอร์.

- karbon — โปรแกรมสำหรับวาดรูปแบบเวคเตอร์.
- kchart — โปรแกรมสำหรับสร้างรูปชาร์ต, แผนภูมิสถิติต่าง ๆ.
- kformula — โปรแกรมสำหรับเขียนสูตรเลขใช้กับแอพพลิเคชันสำนักงาน อื่น ๆ.
- kivio — โปรแกรมสำหรับเขียนแผนผังหรือไฟล์ชาร์ต.
- kpresenter — โปรแกรมนำเสนอผลงาน.
- kspread — โปรแกรมตารางคำนวณ.
- kugar — โปรแกรมสำหรับสร้างรายงาน.
- kword — โปรแกรมเิวอร์ดprocเซอร์.

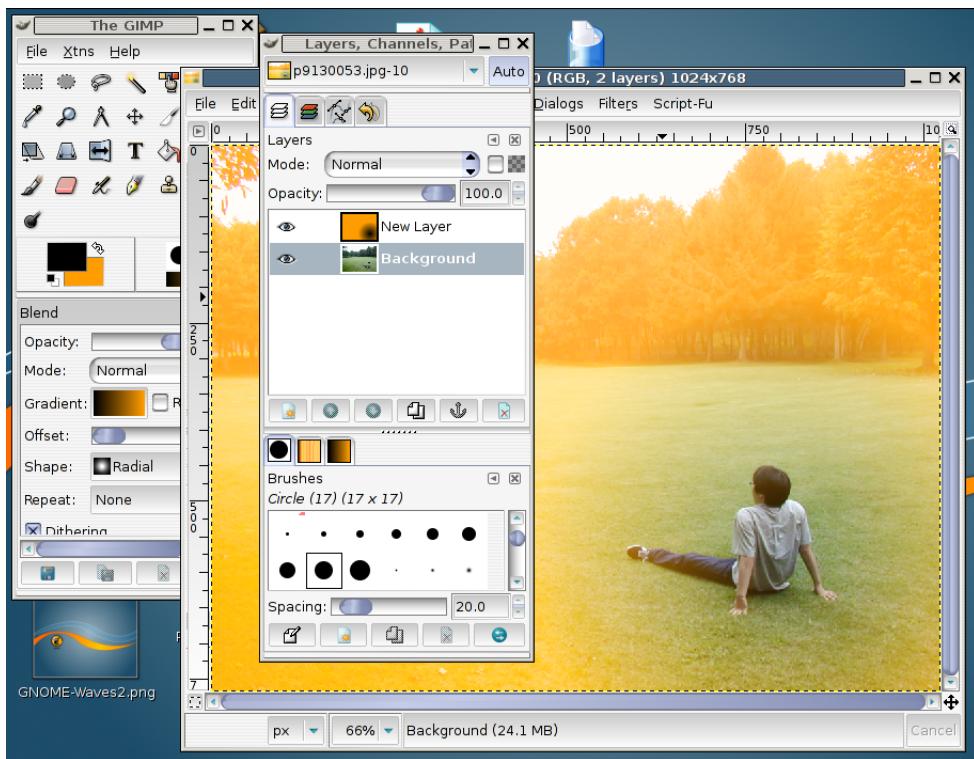
รูปที่ 8.17: ชุดแอพพลิเคชันสำนักงาน KOffice.

8.3 กราฟิก

โปรแกรมที่เกี่ยวกับงานกราฟิกในลินุกซ์ก้าวหน้าไปมากเนื่องจากมีการพัฒนาทูลคิต และไลบรารีอำนวยความสะดวกมากมาย. ในช่วงนี้จะแนะนำโปรแกรมพอสังเขปเป็นแนวทางในการเลือกใช้แอพพลิเคชันให้เหมาะสมกับงาน.

8.3.1 Gimp

Gimp (GNU Image manipulation program) เป็นแอพพลิเคชันเดสก์ท็อปหลักสำหรับลินุกซ์ใช้ปรับแต่งภาพหรือสร้างภาพดิจิตอล. Gimp เป็นที่ยอมรับว่าเป็นโปรแกรมก

รูปที่ 8.18: โปรแกรม Gimp.

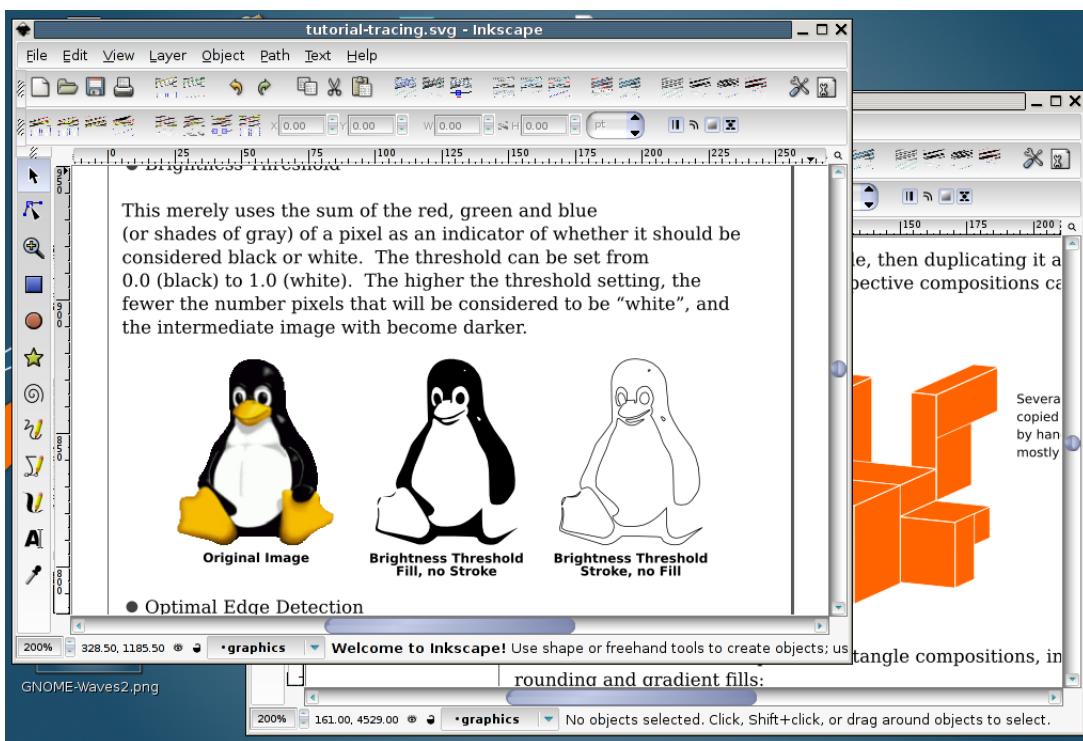
ร้าฟิกที่เยี่ยมยอดและเป็นตัวเลือกใช้แทนโปรแกรมในระบบปฏิบัติการวินโดว์ส เช่น PhotoShop ได้ในเกือบทุกกรณี. Gimp มีการจัดการรูปด้วยเลเยอร์ (layer), รองรับไฟล์รูปภาพหลายฟอร์แมต, มีปลั๊กอิน (plugin) ช่วยอำนวยความสะดวกในการสร้างเอฟเฟคต่างๆ. นอกจากนั้นเมื่อกาชา scheme ในตัวใช้เขียนสคริปต์เพื่อสร้างปลั๊กอินหรือเขียนสคริปต์ประมาณรูปภาพโดยไม่ใช้ GUI ก็ได.

8.3.2 InkScape

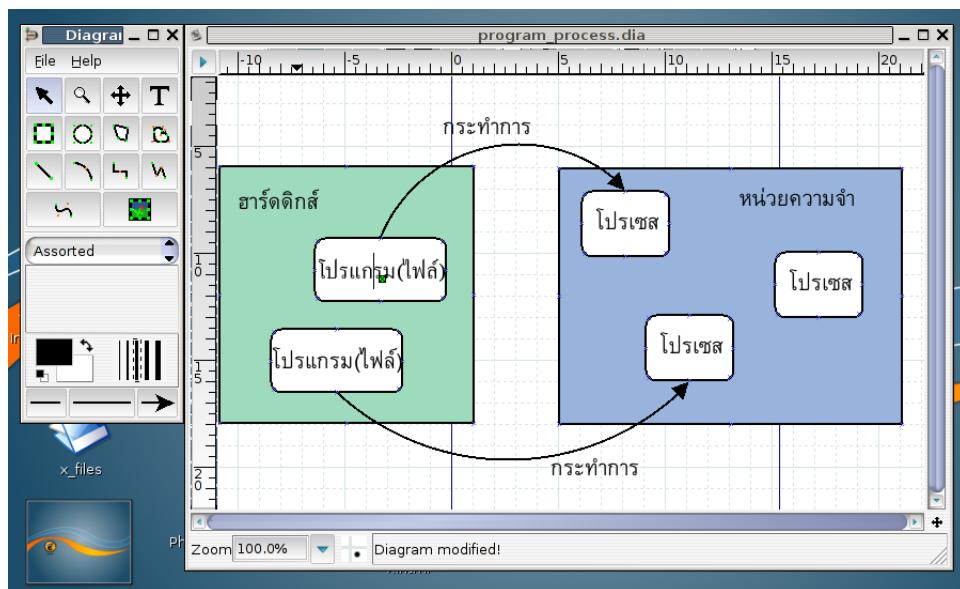
Inkscape เป็นโปรแกรมสำหรับวาดรูปแบบเวคเตอร์. ไฟล์ที่สร้างด้วย Inkscape เป็นฟอร์แมต SVG (Scalable Vector Graphic) ซึ่งเป็นไฟล์เท็กซ์บันทึกของในรูปของ XML.

ภาพที่สร้างด้วย Inkscape มีข้อดีที่เป็นเวคเตอร์สามารถย่อขยายได้โดยที่ภาพยังคงรายละเอียดเดิมไว้. นอกจากนั้นสามารถอีกซ์พอร์ตเป็นฟอร์แมตอื่นๆ เช่น eps หรือ png ได้ด้วย. Inkscape รุ่นใหม่สามารถถูกันโปรแกรมแทร丝 (trace) รูปภาพ เช่น postrace ช่วยว่าครูปได้ง่ายขึ้นด้วย.

โปรแกรมประเภทเดียวกันกับ Inkscape เช่น killustrator, karbon ฯลฯ.

รูปที่ 8.19: โปรแกรม Inkscape.

รูปที่ 8.20: โปรแกรม Dia.

8.3.3 Dia

Dia เป็นโปรแกรมสำหรับวาดแผนภาพประกอบเอกสาร. ตัวโปรแกรมมีประเภทของแผนภาพเตรียมไว้ให้ เช่น ในประเภท UML จะมีเครื่องหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเขียน

แผนภาพ UML, ประเภทของ Circuit จะมีรูปตัวต้านทาน, ไดโอด ฯลฯ เตรียมไว้ให้ใช้เป็นต้น. โปรแกรมรุ่นใหม่ๆ เช่น 0.94 สามารถอ Eckert's Power Topology ที่ว่าด้วยเป็นฟอร์แมตเวกเตอร์อื่นๆ ได้ เช่น eps และแสดงฟอนต์ภาษาไทยได้ด้วย.

โปรแกรมประเภทเดียวกันกับ Dia เช่น kivio, xfig, tgif, kdraw ฯลฯ.

8.3.4 ImageMagick

ImageMagick เป็นไลบรารีภาษาคอมพิวเตอร์ต่างๆ สำหรับประมวลผลรูปภาพและมีจุดเด่นที่รับรู้ประเภทรูปได้หลายฟอร์แมต. ในแพ็กเกจ ImageMagick จะมีโปรแกรมบรรทัดคำสั่งรวมที่สำคัญๆ อยู่ด้วยได้แก่

- **display** — สำหรับแสดงรูปฟอร์แมตต่างๆ ในระบบ X วินโดว์. ตัวโปรแกรมจะมีเมนูสำหรับประมวลผลรูปภาพ เช่น หนูนรูป, ปรับแสงสี, แปลงฟอร์แมต เป็นต้น. วิธีใช้ที่ง่ายที่สุดคือให้ชื่อไฟล์รูปภาพที่ต้องการแสดงผลเป็นอาร์กิวเม้นต์ของคำสั่ง.
- **convert** — แปลงฟอร์แมตรูปภาพด้วยบรรทัดคำสั่ง (ตัวอย่างที่ 4.92). คำสั่งนี้ถูกใช้งานอย่างจริงจังสามารถทำอะไรได้มากกว่าการแปลงฟอร์แมต, ให้อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมจากแนบมา.
- **composite** — บรรทัดคำสั่งสำหรับสร้างประกอบรูป. เช่นการสร้างรูปใหม่โดยหาผลต่างของรูปสองรูปที่กำหนดเป็นต้น.
- **conjure** — ตัวแปรภาษา MSL (Magick Scripting Language) เป็นภาษาแบบ XML เขียนสคริปต์ประมวลผลรูปภาพ.
- **identify** — แสดงข้อมูลต่างของรูปที่ระบุเป็นอาร์กิวเม้นต์ เช่นฟอร์แมตรูปภาพและขนาดเป็นต้น. ถ้าใช้ตัวเลือก -verbose ประกอบจะแสดงรายละเอียดเพิ่มขึ้นกว่าปกติ.
- **import** — จับหน้าจอแล้วบันทึกเป็นรูปภาพตามฟอร์แมตชื่อไฟล์ที่ระบุเป็นอาร์กิวเม้นต์. ในกรณีที่ต้องการจับหน้าจอพื้นโดยให้ตัวเลือก -window root. โปรแกรมประเภทเดียวกัน เช่น gnome-panel-screenshot เป็นต้น.

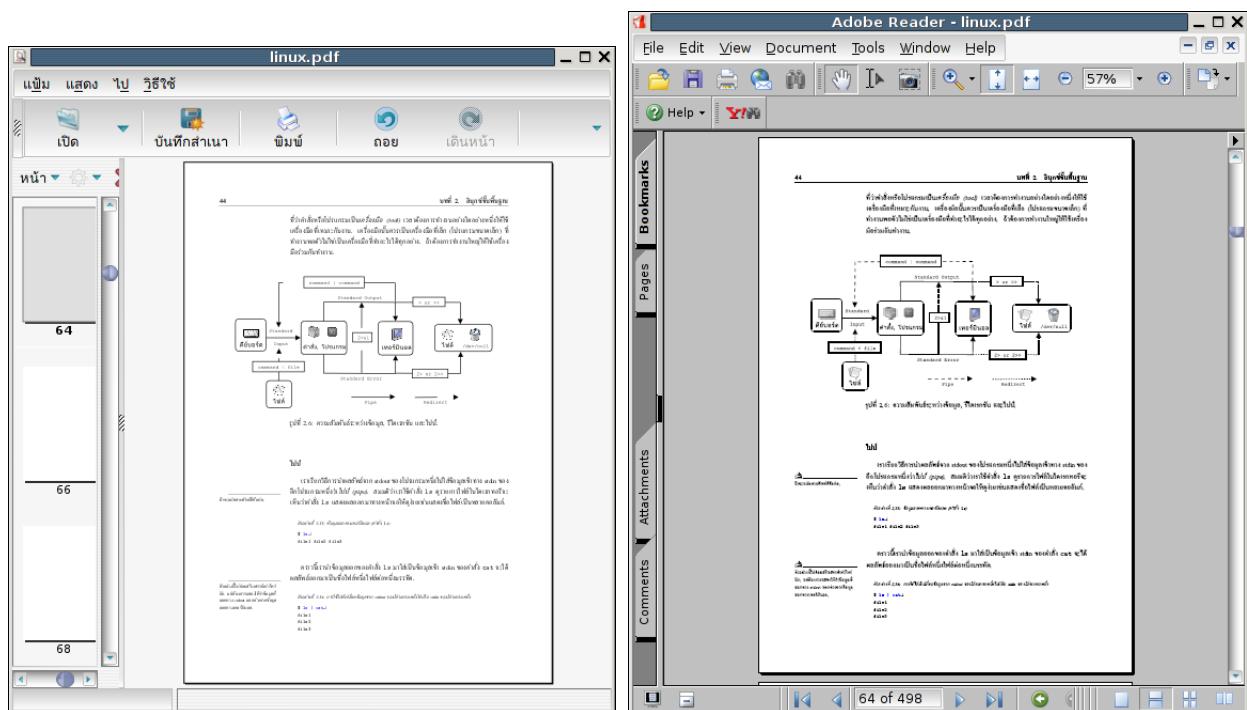
8.3.5 โปรแกรมดูรูปภาพ

gthumb เป็นโปรแกรมสำหรับดูรูปภาพ, ใช้ง่าย. วิธีการดูรูปมีหลายแบบ เช่นดูรูปแบบเล็กๆ ที่อยู่ในไดเรกทอรี, ดูรูปเดี่ยวๆ, ดูรูปเต็มหน้าจอ, และดูแบบสไลด์โชว์. นอกจากรูปแล้วยังสามารถปรับแสงสี, ขนาดได้ และเลือกรูปสร้างอัลบัมและบันทึก, สร้างภาพดรรชนีจากรูปที่เลือกไว้.

โปรแกรมประเภทเดียวกันกับ gThumb เช่น eog (Eye Of GNOME), xv, nautilus ฯลฯ.

8.3.6 โปรแกรมดูเอกสาร

เอกสารที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันมักจะเป็นฟอร์แมตในตรรกะ PostScript ซึ่งรวมถึงเอกสารแบบ PDF ด้วย. เอกสารเหล่านี้สามารถเปิดดูด้วยตัวแปลภาษา PostScript ได้แก่โปรแกรม gs (GhostScript). โปรแกรมที่ใช้เปิดอ่านเอกสารเหล่านี้เป็นซอฟต์แวร์เสรีและมักจะเป็นฟรอนต์เอน্ড (frontend) ของตัวแปลภาษา GhostScript เช่น gv, ggv, gpdf, xpdf, kpdf ฯลฯ. ส่วนโปรแกรมที่ไม่เปิดเผยแพร่แต่ใช้เปิดอ่านเอกสาร PDF ที่นิยมได้แก่ Adobe Acrobat Reader (acroread).

รูปที่ 8.21: โปรแกรม gpdf และ acroread.

8.4 มัลติมีเดีย

โปรแกรมที่เกี่ยวกับมัลติมีเดียนในลินุกซ์มีให้ใช้มากขึ้นเรื่อยๆ และพัฒนาได้ดีขึ้น. ปัญหาหลักของโปรแกรมเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหาทางเทคนิคแต่เป็นปัญหาระบบสิทธิบัตรชื่น codec (compressor-decompressor) ที่ใช้เปิดไฟล์ดูหนังจัดสิทธิบัตรไว้และไม่สามารถใช้ได้อย่างเสรี. ดังนั้นคิดโทรศัพท์บางค่ายจะไม่เตรียมแพ็กเกจสำหรับดูหนังให้, แต่ผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดใบอนุญาตหรือรหัสต้นฉบับได้จากเว็บไซต์ของผู้พัฒนาซอฟต์แวร์นั้นๆ โดยตรง.

codec ►
การเข้าถือครองสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ในระบบดิจิตอล.

8.4.1 โปรแกรมพังเพลง

โปรแกรมเล่นเพลงในยุคแรกๆ เป็นโปรแกรมบรรทัดคำสั่งคือโปรแกรม mpg123 และใช้ซอฟต์แวร์เสรีซึ่งมีการพัฒนาซอฟต์แวร์ใหม่ในชื่อ mpg321 และเปิดเป็นซอฟต์แวร์

เสรี. ปัจจุบันโปรแกรมเล่นไฟล์เพลงดิจิตอลเปลี่ยนเป็นโปรแกรมแบบ GUI เสียส่วนใหญ่. โปรแกรมที่ได้ความนิยม เช่น xmms, beep-media-player, rhythmbox เป็นต้น. โปรแกรมเหล่านี้ใช้ฟังเพลงได้เหมือนกันแต่อาจจะแตกต่างกันตรงที่รูปว่างหน้า, ความสามารถต่าง ๆ แล้วแต่โปรแกรม.

รูปที่ 8.22: โปรแกรม xmms.

รูปที่ 8.23: โปรแกรม rhythmbox.

8.4.2 โปรแกรมสร้างไฟล์เพลงดิจิตอล

ในลินุกซ์มีโปรแกรมสำหรับแปลงเพลงจาก CD ไปเป็นไฟล์ในฟอร์แมต MP3 (MPEG layer 3) หรือฟอร์แมตอื่น ๆ ด้วยโปรแกรม cdparanoia หรือ cdda2wav. โปรแกรมนี้เป็นโปรแกรมบรรทัดคำสั่งทำหน้าที่สกัดข้อมูลเพลงจากแผ่นเพลง CD ไปเป็นไฟล์ฟอร์แมต WAV หรือฟอร์แมตพื้นฐานอื่น ๆ. ไฟล์เพลงดิจิตอลที่สกัดจากโปรแกรมจะเป็นฟอร์แมต WAV ซึ่งไม่มีการบีบอัดข้อมูลทำให้ไฟล์ที่ได้มีขนาดใหญ่. ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องบีบอัดข้อมูลเพลงเหล่านี้ต่อไปเป็นไฟล์ฟอร์แมตอื่น ๆ เช่น MP3, OGG (Ogg Vobris), FLAC (Free Loose-less Audio Codec) ฯลฯ. โปรแกรมสำหรับแปลงไฟล์ WAV เป็นฟอร์แมตอื่น ๆ เช่น flacen, lame, mp3enc??? ฯลฯ.

ในการใช้งานจริงมักจะใช้โปรแกรมแบบ GUI เช่น grip จัดการตั้งแต่การสกัดข้อมูลออกจากแผ่น CD และบีบอัดให้ด้วยซึ่งจะสะดวกกว่าการใช้โปรแกรมบรรทัดคำสั่ง. grip

เป็นโปรแกรมฟรีอนต์เอนด์ของโปรแกรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น cdparanoia, lame ฯลฯ และมีความสามารถดึงฐานข้อมูลของเพลงในแผ่น CD มาเขียนเป็นชื่อไฟล์เพลงดิจิตอล ด้วย.

8.4.3 โปรแกรมดูหนัง

โปรแกรมดูหนัง, DVD หรือไฟล์วิดีโอ เช่นไฟล์ AVI ในลินุกซ์มีอยู่หลายตัว เช่น xine, vlc, totem, mplayer ฯลฯ แล้วแต่เลือกใช้ตามชอบ. เนื่องจากโปรแกรมดูหนังเหล่านี้มักจะมีปัญหาเรื่องสิทธิบัตรทำให้ดิสโตรบางค่ายไม่เผยแพร่แพ็คเกจนั้น ๆ แต่ผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดซอฟต์แวร์และติดตั้งด้วยตัวเอง.

รูปที่ 8.24: ดูหนังด้วย totem.

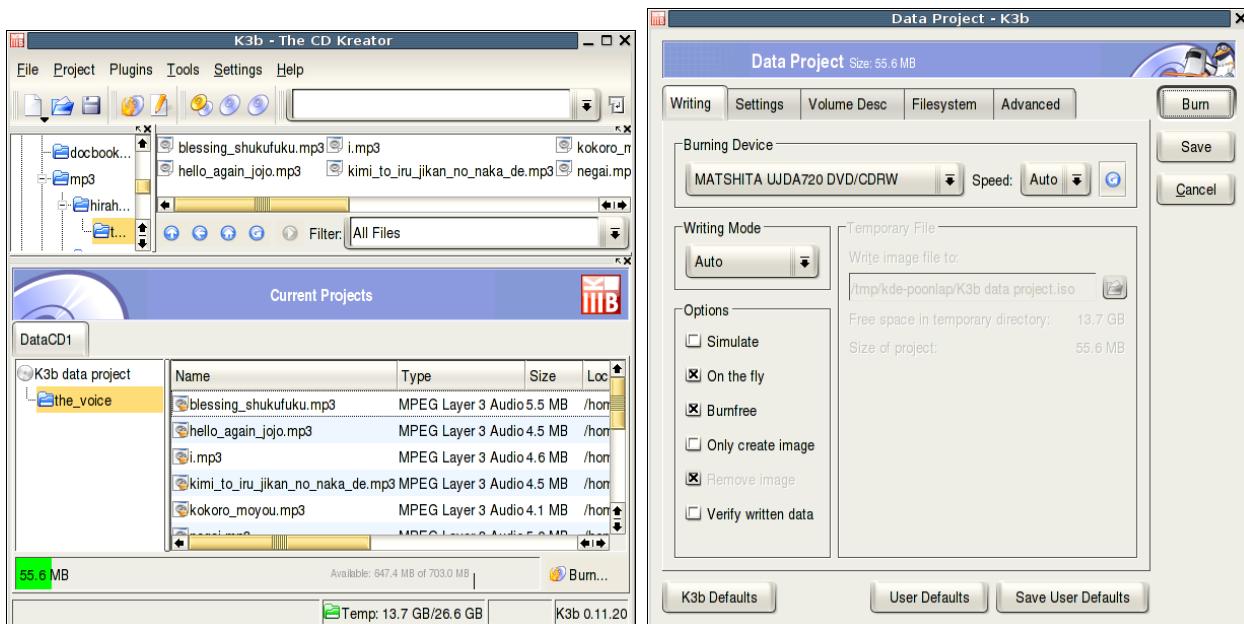
โปรแกรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวิดีโอด้วยไฟล์วิดีโอได้แก่ โปรแกรมแปลงไฟล์ codec ของไฟล์วิดีโอ. โปรแกรมสำหรับแปลงไฟล์ codec เช่น ffmpeg, transcode ฯลฯ. สำหรับการนำข้อมูลเข้าจากกล้องดิจิตอลวิดีโอด้วยโปรแกรม dvgrab, kino และแปลงเป็นไฟล์ codec อื่น ๆ กายหลัง.

8.4.4 โปรแกรมเขียน CD, DVD

ขั้นตอนเขียน CD หรือ DVD ในระบบปฏิบัติการลินุกซ์โดยปกติจะสร้างไฟล์อิมเมจ ISO ก่อน. ไฟล์อิมเมจ ISO สร้างด้วยคำสั่ง mkisofs รวมไฟล์หรือไดเรกทอรีต่าง ๆ เข้าด้วยกันในไฟล์เดียวและมักจะตั้งชื่อส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น .iso หรือ .raw. หลังจากที่ได้ไฟล์อิมเมจ ISO แล้วก็จะใช้โปรแกรม cdrecord ซึ่งเป็นโปรแกรมบรรทัดคำสั่งเขียนข้อมูลในไฟล์อิมเมจ ISO ลงในแผ่น CD. ถ้าเป็นการเขียนแผ่น DVD ก็จะใช้โปรแกรม growisofs หรือ dvdrecord.

การใช้งานจริงจะใช้โปรแกรมคำสั่งที่แนะนำก็ได้หรือใช้โปรแกรมแบบ GUI เพื่ออำนวยความสะดวก เช่นโปรแกรม xcdroast, nautilus, k3b เป็นต้น. ปัจจุบันโปรแกรมที่

นิยมและเป็นที่ยอมรับว่าใช้งานได้ดีคือ k3b. k3b ไม่ใช้โปรแกรมเขียน CD หรือ DVD ธรรมด้า, โปรแกรมนี้สามารถสกัดข้อมูลหนังจากแผ่น DVD แล้วแปลงเป็นไฟล์ MPEG-4 ได้ด้วย.

รูปที่ 8.25: โปรแกรม k3b สำหรับเขียน CD หรือ DVD.

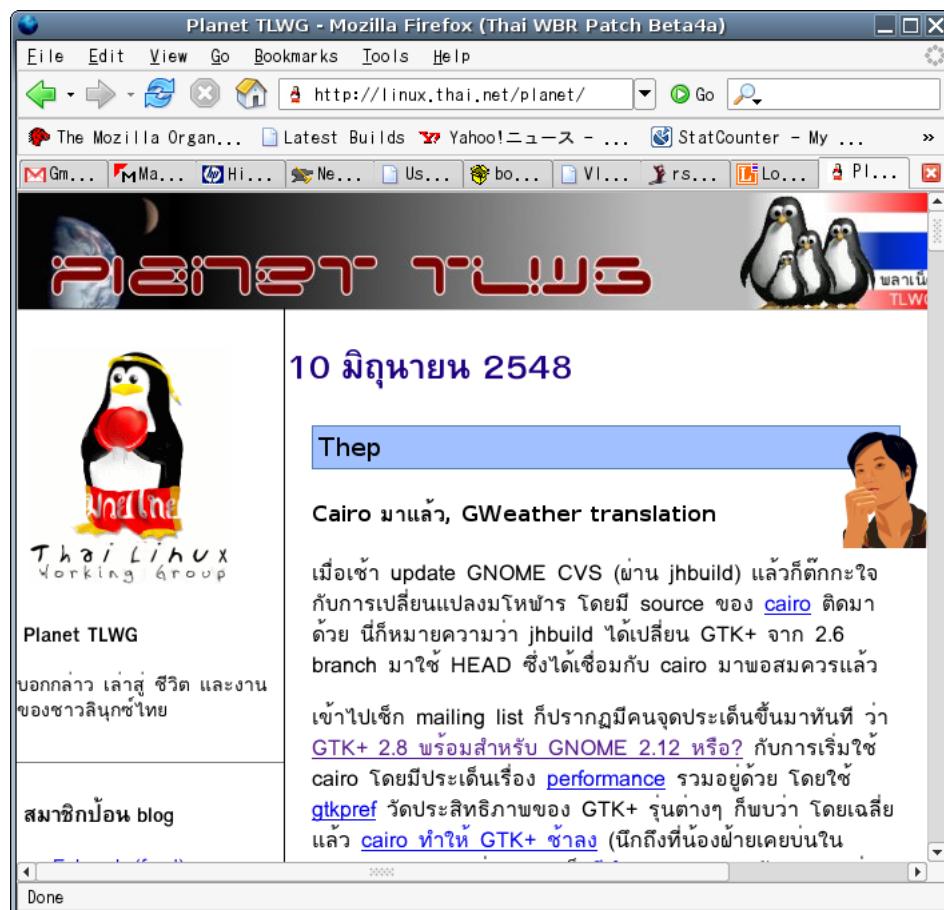
8.5 อินเทอร์เน็ต

8.5.1 เบราว์เซอร์

xmosaic เป็นเบราว์เซอร์ตัวแรก ๆ ในยุคเริ่มต้นของอินเทอร์เน็ต. โปรแกรมนี้เป็นเบราว์เซอร์ที่ทำงานบนระบบ X วินโดว์ในระบบปฏิบัติการยูนิกซ์และต่อมาผู้สร้างพัฒนาเบราว์เซอร์ตัวต่อมาคือ Netscape และเผยแพร่รหัสต้นฉบับเป็น Mozilla ในที่สุดระหว่างปี 1996?.

Mozilla ยังคงรูปร่างและคุณสมบัติต่าง ๆ เมื่อตอน Netscape เช่นมีโปรแกรมประกอบอื่น ๆ นอกจากตัวเบราว์เซอร์ เช่น โปรแกรมอ่านเมล, โปรแกรมช่วยเขียนโน๊ตฯลฯ. ต่อมา มีการแยกโปรแกรมเบราว์เซอร์ออกมารอย่างเดียวและเปลี่ยนชื่อมาเป็น Firefox ที่รุ่ง起 กันอย่างกว้างขวางทุกวันนี้. Firefox เป็นเบราว์เซอร์ที่ออกแบบแบบแยกส่วนประกอบการทำงานต่าง ๆ เช่น XP (Cross Platform), XUI (Extensible User Interface), Gekko ฯลฯ. Gekko เอ็นจินเป็นส่วนสำหรับแสดงผลข้อมูล HTML ทางหน้าจอและโปรแกรมอื่น ๆ สามารถใช้ Gekko ในโปรแกรมของตัวเองด้วย.

สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปปัจจุบัน ที่มีเบราว์เซอร์ของตัวเอง เช่นใน KDE มี Konqueror, ใน GNOME มี Epiphany หรือ Galeon. เบราว์เซอร์เหล่านี้ใช้ภูมิคุกของสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปที่สังกัดจึงทำงานร่วมกับโปรแกรมอื่น ๆ ได้ดีในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปนั้น ๆ.

รูปที่ 8.26: Firefox ที่รองรับการตัดคำภาษาไทย.

Konqueror ใช้อีนจินการแสดงผล KHTML, Epiphany และ Galeon ใช้อีนจิน Gekko ของ Mozilla.

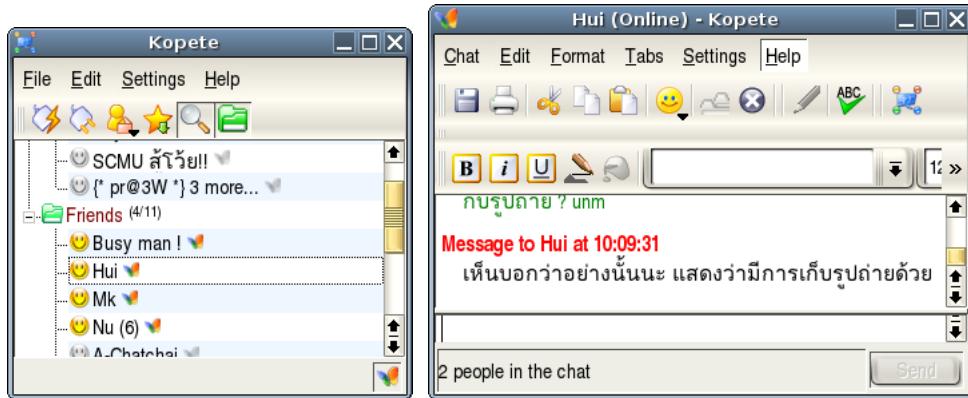
Konqueror เป็นเบราว์เซอร์อินเทอร์เน็ตและไฟล์เบราว์เซอร์ภายในตัวในสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป KDE. Konqueror ยังสามารถติดต่อไปร์โตคอลประเภทต่างๆ เช่น smb โดยเขียนที่อยู่เป็น `smb://hostname` ได้ด้วย.

สำหรับคนที่ไม่ต้องการใช้ GUI ในการแสดงผลอาจจะใช้เบราว์เซอร์ lynx หรือ w3m แทน. โปรแกรมเหล่านี้จะรันในเทอร์มินอล.

8.5.2 Instant Messenger Service

ลินุกซ์สามารถใช้บริการ Instant Messenger Service ของ MSN Messenger, AOL หรือ Yahoo Messenger ได้โดยใช้โปรแกรมเช่น kopete, gaim และ โปรแกรม Messaging Service ในลินุกซ์เช่น kopete มีคุณสมบัติองรับบริการหลายตัวคือติดต่อกับ MSN, AOL, Yahoo ได้ด้วยโปรแกรมเดียว. โปรแกรมเหล่านี้ยังมีข้อจำกัดบางอย่าง เช่น ยังไม่สามารถสื่อสารด้วยเสียงหรือภาพจากกล้องวิดีโอแต่ใช้สื่อสารด้วยการพิมพ์แป้นพิมพ์ หรือส่งไฟล์ให้ซึ่งกันและกันได้. บางครั้งไปร์โตคอลที่ใช้ในการสื่อสาร เช่น MSN Mes-

senger มีการเปลี่ยนแปลง, โปรแกรมเหล่านี้ไม่สามารถใช้ได้จนกว่าจะอัปเดตตัวโปรแกรมเป็นรุ่นล่าสุด.

รูปที่ 8.27: kopete, โปรแกรม Instant Messenger Service ที่รองรับหลายเครือข่ายในตัวโปรแกรมเดียว.

Jabber เป็นระบบ Instant Messenger Service แบบโอเพนซอร์ส, ผู้ใช้สามารถสร้างเซิร์ฟเวอร์ด้วยตัวเองโดยไม่ต้องใช้เน็ตเวิร์กปิดของ Instant Messenger Service อื่น ๆ.

8.5.3 โปรแกรมช่วยดาวน์โหลด

การดาวน์โหลดไฟล์ทางอินเทอร์เน็ตคราวละไม่นักอาจจะใช้เบราว์เซอร์ดาวน์โหลด. แต่สำหรับการดาวน์โหลดโดยอัตโนมัติ, เที่ยวนเป็นสคริปต์ หรือดาวน์โหลดหลายคอนเนกชัน ต้องใช้โปรแกรมพิเศษต่างหาก.

wget เป็นโปรแกรมบรรทัดคำสั่งสำหรับดาวน์โหลดไฟล์ด้วยโปรโตคอล HTTP หรือ FTP. การดาวน์โหลดด้วยคำสั่ง wget มีข้อดีที่ใช้ดาวน์โหลดไฟล์แบบรีเคอร์ซีฟ (recursive) ทั้งไดเรกทอรีได้, ดาวน์โหลดแบบมิรเรอร์ (mirror), เลือกดาวน์โหลดเฉพาะไฟล์ที่มีตัวขยายชื่อไฟล์ตามต้องการ เช่น ดาวน์โหลดไฟล์ .pdf อย่างเดียว ฯลฯ. การใช้งานโดยละเอียดสามารถอ่านได้จาก man wget.

ตัวอย่างที่ 8.4: วิธีใช้ wget

```
$ SITE=http://linux.thai.net/~poonlap/images.↓
$ wget -nd $SITE/gdm.png.↓           ← ดาวน์โหลดไฟล์ gdm.png ไว้ที่ไดเรกทอรีปัจจุบัน
$ wget -r $SITE.↓                     ← ดาวน์โหลดไฟล์ทุกไฟล์ทั้งไดเรกทอรี
$ wget -nd -r -A .gif $SITE.↓        ← ดาวน์โหลดเฉพาะไฟล์ .gif
```

Prozilla เป็นโปรแกรมดาวน์โหลดที่สามารถสร้างคอนเนกชันเวลาดาวน์โหลดได้หลายตัวพร้อม ๆ กัน. โปรแกรมประเภทนี้เรียกว่า download accelerator ช่วยให้ดาวน์โหลดไฟล์ที่ต้องการได้เร็วขึ้นโดยการเพิ่มคอนเนกชัน. proz เป็นโปรแกรม Prozilla ที่ทำงานในทอร์มินอลและมีฟรอนต์エ็นด์แบบ GUI ด้วยแต่อาจจะต้องติดตั้งต่างหาก.

8.5.4 Video Conference

สำหรับระบบที่มีกล้องเช่น USB และมีระบบเสียงและไมโครโฟนพร้อมสามารถใช้โปรแกรมประชุมข้ามเครือข่ายได้ด้วย gnome-meetinggnome-meeting. Gnome meeting เป็นโปรแกรมสร้างตามมาตรฐาน H.326 ดังนั้นจึงสามารถใช้ได้กับอุปกรณ์ video conference ที่ใช้มาตรฐานเดียวกันหรือโปรแกรม NetMeeting ในระบบปฏิบัติการวินโดวส์ได้.

8.6 โปรแกรมรับส่งอีเมล

โปรแกรมรับส่งอีเมลในยุคแรก ๆ เรียนง่ายและเป็นบรรทัดคำสั่ง เช่นโปรแกรม mail หรือ mailx. ปัจจุบันคำสั่ง mail ไม่นิยมใช้แล้วยกเว้นจะสั่งส่งเมลด้วยบรรทัดคำสั่ง.

โปรแกรมรับส่งเมลที่ได้รับความนิยมในช่วงต่อมาคือ pine, Rmail, MH ฯลฯ. โปรแกรมเหล่านี้ เช่น pine ทำงานในเทอร์มินอลเป็นเมนูอ่านหรือเขียนเมล, Rmail, MH เป็นแพ็คเกจรับส่งเมลที่ใช้ใน Emacs เป็นต้น. สำหรับคนที่นิยมใช้เทอร์มินอลมากจะใช้ mutt ซึ่งเป็นโปรแกรมรับส่งเมลใช้ในเทอร์มินอลคล้าย pine แต่มีความสามารถต่าง ๆ เหนือกว่า.

ปัจจุบันโปรแกรมรับส่งเมลแบบ GUI มีให้เลือกมากมาย เช่น Thunderbird, Evolution, Kmail ฯลฯ ตามความชอบของผู้ใช้แต่ละคน.

8.7 โปรแกรมมิ่ง

การพัฒนาซอฟต์แวร์แบบดั้งเดิมในระบบปฏิบัติการลินุกซ์นิยมใช้บรรณาธิกรน์ เช่น Vi, Emacs เขียนรหัสต้นฉบับ, สร้างไฟล์ Makefile เป็นสคริปต์สร้างโปรแกรมด้วยคอมไฟล์โดยอัตโนมัติ. IDE (Integrated Development Environment) เป็นแอปพลิเคชันที่รวมการขั้นตอนการพัฒนาซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ด้วยการควบคุมโปรเจก, บรรณาธิกรน์สำหรับเขียนรหัสต้นฉบับ, การออกแบบอินเทอร์เฟสของโปรแกรม, การคอมไพล์, ดีบัก เท้าด้วยกัน. โปรแกรม IDE ในลินุกซ์เริ่มมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ และโปรแกรมที่นิยมใช้กันได้แก่ Kdevelop, Anjuta, Monodevelop ฯลฯ.

8.8 วิทยาศาสตร์

ในลินุกซ์มีโปรแกรมสำหรับใช้งานคำนวณ, สร้างกราฟ, สถิติ เหมาะสมสำหรับนักศึกษาและนักเรียนทั่วไป. โปรแกรมง่าย ๆ ที่ตั้งแต่เครื่องคิดเลขวิทยาศาสตร์จนถึงโปรแกรมคำนวณข้อมูลสถิติ เช่น R.

สำหรับการเขียนกราฟคณิตศาสตร์ทั่วไปอาจจะใช้ gnuplot เขียนกราฟจากสมการ, หรือข้อมูลดิบ. ส่วนการคำนวณด้วยวิทยาศาสตร์, เมตริก, สถิติ จะใช้โปรแกรม R หรือ octave เป็นต้น.

8.9 รีโมตเดสก์ท็อป

การติดต่อใช้ระบบปฏิบัติการอื่น ๆ เช่นระบบปฏิบัติการวินโดว์สามารถใช้ rdesktop ติดต่อขอหน้าจอล็อกอินของเครื่องวินโดว์ที่อยู่ในเครือข่าย。rdesktop เป็นทางเลือกแทน VNC (*Virtual Network Computing*) กรณีที่ต้องการล็อกอินเครื่องวินโดว์ที่มี Terminal Service ทำงานอยู่。การใช้ rdesktop สะดวกในการล็อกอินเครื่องวินโดว์ที่มี Terminal Service ทำงานอยู่。การใช้ rdesktop สะดวกในการล็อกอินเครื่องวินโดว์ที่มี Terminal Service ทำงานอยู่。การใช้ rdesktop สะดวกในการล็อกอินเครื่องวินโดว์ที่มี Terminal Service ทำงานอยู่。ผู้ใช้สามารถเลือกขนาดหน้าจอเป็นหน้าต่างแอพพลิเคชันต่างหากหรือทำงานเต็มหน้าต่างแล้วเปลี่ยนหน้าจอไปมา。

สำหรับการรีโมตเดสก์ท็อปหน้าจอลินุกซ์หรือระบบปฏิบัติการอื่น ๆ จะใช้ VNC。ในระบบ VNC จะแบ่งออกเป็นตัวแชร์หน้าจอและตัวดูหน้าจอ。โปรแกรมสำหรับแชร์หน้าจอ vino-server, x0vncserver ฯลฯ。โปรแกรมดูหน้าจอด้วย VNC เช่น vncviewer, krdc ฯลฯ。

8.10 พจนานุกรม

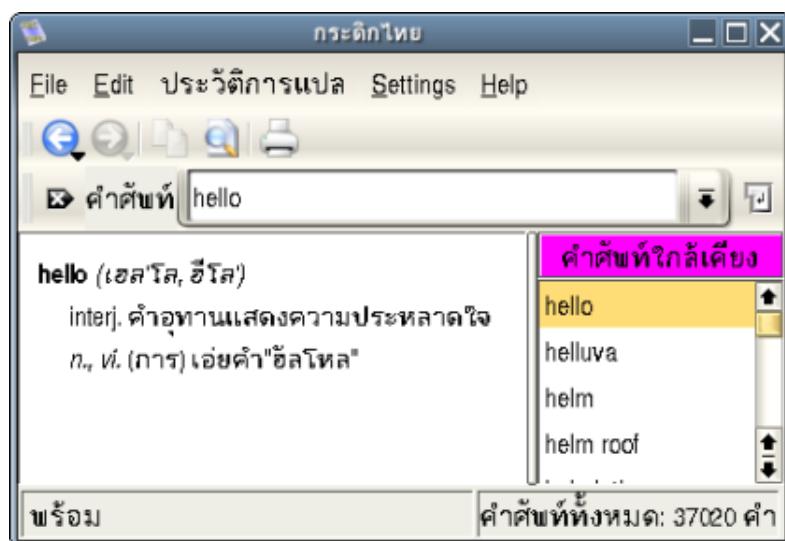
โปรแกรมพจนานุกรมในลินุกซ์มีหลายชนิดแบบที่เป็นแอพเพล็กซ์ฟังอยู่ในพาเนลและเป็นโปรแกรมหน้าต่างเช่น gdict, kdict。โปรแกรมเหล่านี้มักเป็นโปรแกรมพจนานุกรมอธิบายภาษาอังกฤษด้วยภาษาอังกฤษ。

โปรแกรมพจนานุกรมแปลศัพท์อังกฤษไทยมีหลายตัวและพัฒนาโดยอาสาสมัคร。

- Lexitron — เป็นโปรแกรมพจนานุกรมที่สร้างด้วย Java โดย NECTEC。
- kdicthai — โปรแกรมนี้สร้างด้วยแปลงต่อจากโปรแกรม kdict พัฒนาโดยคุณ Donga。ข้อมูลของตัวโปรแกรมมาจากพจนานุกรม DictHope โดย ??? ซึ่งเป็นโปรแกรมบนวินโดว์。
- cetdict — โปรแกรมแปลศัพท์อังกฤษไทยด้วยบรรทัดคำสั่งหรือโต้ตอบในทอร์մินอล。มีความสามารถเติมเต็มคำหรือแสดงรายการคำที่เป็นไปได้。ข้อมูลคำแปลมาจาก DictHope เช่นเดียวกับ kdicthai
- ข้อมูลศัพท์อังกฤษไทยสำหรับ dictd เซิร์ฟเวอร์ — ไม่ใช้โปรแกรมแต่เป็นข้อมูลคำศัพท์ใช้กับเซิร์ฟเวอร์ dictd ซึ่งเป็นเซิร์ฟเวอร์พจนานุกรมให้คลื่นเต้นที่เช่น gdict, kdict ติดต่อแปลคำผ่านทางเครือข่าย。ผู้ใช้สามารถเลือกใช้โปรแกรมอะไร์ก์ได้ที่รองรับโพรโทคอล dictd และปรับแต่งโปรแกรมให้ใช้ศัพท์จากเซิร์ฟเวอร์ที่เตรียมไว้。

8.11 สรุปท้ายบท

- ในบทนี้เป็นการแนะนำโปรแกรมใช้งานลินุกซ์อย่างคร่าว ๆ โดยเน้นอธิบายการใช้งานบรรณาธิกร Vi และ Emacs。

รูปที่ 8.28: โปรแกรมพจนานุกรมแปลอังกฤษ-ไทย kdicthai.

- ผู้ใช้ควรจะเรียนรู้การใช้งานบรรณาธิกรนี้ไว้ก็ได้ตัวหนึ่งที่มีใช้ในลินุกซ์ทุกดิสทริบьюชัน เช่น Vi.
- โปรแกรมต่างๆอาจจะเป็นโปรแกรมบรรทัดคำสั่งและมีโปรแกรมแบบ GUI เป็นพื้นฐานที่มีการใช้งานทั่วไปกว่าโปรแกรมฟรอนต์เอนด์จะสะดวกกว่า.
- โปรแกรมใช้งานในลินุกซ์ยังมีอีกมากmany, ผู้ใช้อาจหาโปรแกรมหรือแพ็คเกจที่ต้องการใช้เพิ่มเติมได้จากอินเทอร์เน็ต.
- โปรแกรมติดตั้งแพ็คเกจบางระบบมีคำสั่งสำหรับหาโปรแกรมหรือแยกประเภทแพ็คเกจตามการใช้งานให้แล้ว. ผู้ใช้อาจจะใช้ระบบติดตั้งแพ็คเกจช่วยหาโปรแกรมที่ต้องการ.

ภาคผนวก ก

รหัสอักขระ ASCII

ตารางที่ ก.1: รหัสอักขระ ASCII

ค่าฐานสิบ	ค่าฐานสิบหก	ค่าฐานแปด	อักขระ	
0	0x00	000	NUL*	null
1	0x01	001	SOH*	start of heading
2	0x02	002	STX*	start of text
3	0x03	003	ETX*	end of text
4	0x04	004	EOT*	end of transmission
5	0x05	005	ENQ*	enquiry
6	0x06	006	ACK*	acknowledge
7	0x07	007	BEL*	bell
8	0x08	010	BS*	backspace
9	0x09	011	TAB*	horizontal tab
10	0x0A	012	LF*	new line, line feed
11	0x0B	013	VT*	vertical tab
12	0x0C	014	FF*	new page, form feed
13	0x0D	015	CR*	carriage return
14	0x0E	016	SO*	shift out
15	0x0F	017	SI*	shift in
16	0x10	020	DLE*	data line escape
17	0x11	021	DC1*	device control 1
18	0x12	022	DC2*	device control 2
19	0x13	023	DC3*	device control 3
20	0x14	024	DC4*	device control 4
21	0x15	025	NAK*	negative acknowledge

ต่อหน้าต่อไป

ต่อจากหน้าที่แล้ว

ค่าฐานสิบ	ค่าฐานสิบหก	ค่าฐานแปด	อักษร	
22	0x16	026	SYN*	synchronous idle
23	0x17	027	ETB*	end of transmission block
24	0x18	030	CAN*	cancel
25	0x19	031	EM*	end of medium
26	0x1A	032	SUB*	substitute
27	0x1B	033	ESC*	escape
28	0x1C	034	FS*	file separator
29	0x1D	035	GS*	group separator
30	0x1E	036	RS*	record separator
31	0x1F	037	US*	unit separator
32	0x20	040	SP	space
33	0x21	041	!	exclamation mark
34	0x22	042	"	(double) quotation mark
35	0x23	043	#	number sign
36	0x24	044	\$	dollar sign
37	0x25	045	%	percent sign
38	0x26	046	&	ampersand
39	0x27	047	'	apostrophe, single quote mark
40	0x28	050	(	left parenthesis
41	0x29	051	)	right parenthesis
42	0x2A	052	*	asterisk
43	0x2B	053	+	plus sign
44	0x2C	054	,	comma
45	0x2D	055	-	minus sign, hyphen
46	0x2E	056	.	period, decimal point, full stop
47	0x2F	057	/	slash, virgule, solidus
48	0x30	060	0	digit 0
49	0x31	061	1	digit 1
50	0x32	062	2	digit 2
51	0x33	063	3	digit 3
52	0x34	064	4	digit 4
53	0x35	065	5	digit 5
54	0x36	066	6	digit 6

ต่อหน้าถัดไป

ຕອບການអ້າທີ່ແລ້ວ

ຄໍາຮຽນສິບ	ຄໍາຮຽນສິບທຸກ	ຄໍາຮຽນແປດ	ອັກຊະ	
55	0x37	067	7	digit 7
56	0x38	070	8	digit 8
57	0x39	071	9	digit 9
58	0x3A	072	:	colon
59	0x3B	073	;	semicolon
60	0x3C	074	<	less-than sign
61	0x3D	075	=	equal sign
62	0x3E	076	>	greater-than sign
63	0x3F	077	?	question mark
64	0x40	100	@	commercial at sign
65	0x41	101	A	capital A
66	0x42	102	B	capital B
67	0x43	103	C	capital C
68	0x44	104	D	capital D
69	0x45	105	E	capital E
70	0x46	106	F	capital F
71	0x47	107	G	capital G
72	0x48	110	H	capital H
73	0x49	111	I	capital I
74	0x4A	112	J	capital J
75	0x4B	113	K	capital K
76	0x4C	114	L	capital L
77	0x4D	115	M	capital M
78	0x4E	116	N	capital N
79	0x4F	117	O	capital O
80	0x50	120	P	capital P
81	0x51	121	Q	capital Q
82	0x52	122	R	capital R
83	0x53	123	S	capital S
84	0x54	124	T	capital T
85	0x55	125	U	capital U
86	0x56	126	V	capital V
87	0x57	127	W	capital W
88	0x58	130	X	capital X

ຕອບການກົດດີຢູ່

ต่อจากหน้าที่แล้ว

ค่าฐานสิบ	ค่าฐานสิบหก	ค่าฐานแปด	อักขระ	
89	0x59	131	Y	capital Y
90	0x5A	132	Z	capital Z
91	0x5B	133	[	left square bracket
92	0x5C	134	\	backslash, reverse solidus
93	0x5D	135	]	right square bracket
94	0x5E	136	^	spacing circumflex accent
95	0x5F	137	_	spacing underscore, low line, horizontal bar
96	0x60	140	`	spacing grave accent, back apostrophe, back quote
97	0x61	141	a	small a
98	0x62	142	b	small b
99	0x63	143	c	small c
100	0x64	144	d	small d
101	0x65	145	e	small e
102	0x66	146	f	small f
103	0x67	147	g	small g
104	0x68	150	h	small h
105	0x69	151	i	small i
106	0x6A	152	j	small j
107	0x6B	153	k	small k
108	0x6C	154	l	small l
109	0x6D	155	m	small m
110	0x6E	156	n	small n
111	0x6F	157	o	small o
112	0x70	160	p	small p
113	0x71	161	q	small q
114	0x72	162	r	small r
115	0x73	163	s	small s
116	0x74	164	t	small t
117	0x75	165	u	small u
118	0x76	166	v	small v
119	0x77	167	w	small w
120	0x78	170	x	small x

ต่อหน้าถัดไป

ต่อจากหน้าที่แล้ว

ค่าฐานสิบ	ค่าฐานสิบหก	ค่าฐานแปด	อักขระ	
121	0x79	171	ÿ	small y
122	0x7A	172	ż	small z
123	0x7B	173	{	left brace (curly bracket)
124	0x7C	174		vertical bar
125	0x7D	175	}	right brace (curly bracket)
126	0x7E	176	~	tilde accent
127	0x7F	177	DEL*	delete

* เครื่องหมายควบคุม (control character)

ภาคผนวก ป

สรุปคำสั่ง, โปรแกรม

ในบทนี้จะเป็นการสรุปการใช้โปรแกรมคำสั่งที่สำคัญและคำสั่งที่ใช้กันบ่อยในลินุกซ์.
ตัวเลือกต่าง ๆ ที่แสดงร่วมกับคำสั่นนี้เป็นตัวเลือกที่ใช้บอย, เป็นตัวเลือกแค่ส่วนหนึ่งของ
ตัวเลือกทั้งหมดของคำสั่นนั้นๆ. สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาตัวเลือกทั้งหมดที่ใช้ได้ให้คำ
สั่ง `man` หรือ `info` หรือดูเอกสารกำกับของโปรแกรมนั้นๆ.

วิธีดูการใช้งาน

- ตัวอักษรธรรมดายถึงชื่อคำสั่ง, ชื่อตัวเลือก.
- อักษรตัวเอียงแสดงถึงที่ผู้ใช้ต้องเขียนเอง เช่น `filename` หมายถึงชื่อไฟล์ซึ่งจะ^{จะ}
เป็นชื่อของไฟล์ได้แล้วแต่ผู้ใช้กำหนด.
- สิ่งที่อยู่ในเครื่องหมายวงเล็บเหลี่ยม `[ ]` หมายถึงเป็นตัวเลือก, จะใช้หรือไม่ใช้ก็
ได้.

ข.1 ประมวลผลข้อมูลในไฟล์

bzip2

```
bzip2 [-cdtvk] [-] [file ...]
```

บีบอัดหรือขยายไฟล์.

- `-c` ส่งข้อมูลที่บีบอัดแล้วออกทาง `stdout` แทนที่จะบันทึกลงไฟล์.
- `-d` ขยายไฟล์. ถ้าตัวเลือกนี้ใช้ร่วมกับตัวเลือก `-c` ก็จะแสดงข้อมูลที่ขยาย
แล้วออกทาง `stdout`.
- `-k` เก็บ (keep) ไฟล์เก่าไว้ในกรณีที่คลายไฟล์บีบอัดออกแล้วจะไม่ลงไฟล์
เดิมทิ้ง.
- `-t` ทดสอบไฟล์ที่บีบอัดแล้วว่าถูกต้องหรือไม่.

- v ย่อมาจาก verbose. ใช้แสดงสถานะการทำงาน. โดยปกติจะบอกรถดส่วนของข้อมูลที่บีบอัดแล้วเทียบกับข้อมูลเดิม.
- ตัวเลือกสำหรับอ่านข้อมูลเข้าจาก stdin. ในกรณีนี้จะเปลี่ยนข้อมูลที่บีบอัดแล้วทาง stdout.
- file* ไฟล์ที่ต้องการบีบอัด.

cat

```
cat [file ...]
```

ชื่อคำสั่งมาจากคำว่า concatenate, คำสั่งสำหรับรวมไฟล์หรือข้อมูลให้เป็นไฟล์หรือข้อมูลเดียว. หลักการทำงานของ cat คืออ่านข้อมูลเข้ามาอย่างไรก็ส่งข้อมูลออกไปอย่างนั้น. ข้อมูลออกที่ stdout.

- file* ... ชื่อไฟล์ที่เป็นข้อมูลเข้า. ถ้าไม่ระบุจะรับข้อมูลจาก stdin.
- n เพิ่มหมายเลขบรรทัดให้แต่ละบรรทัด.

cksum

```
cp [file] ...
```

คำนวนค่า cyclic redundancy check (CRC). ใช้สำหรับตรวจสอบข้อมูลว่าถูกต้องหรือไม่. คำสั่งที่คล้ายกับคำสั่งนี้คือ md5sum.

comm

```
comm [-123] file1 file2
```

แสดงส่วนที่เหมือนกัน, หรือส่วนเฉพาะของไฟล์.

- 1 ไม่แสดงส่วนที่เป็นข้อมูลเฉพาะของไฟล์ที่หนึ่ง.
- 2 ไม่แสดงส่วนที่เป็นข้อมูลเฉพาะของไฟล์ที่สอง.
- 3 ไม่แสดงส่วนที่เหมือนกันของไฟล์ทั้งสอง.

compress

```
compress [-cvdt] [filename ...]
```

บีบอัดหรือขยายข้อมูล.

- c ส่งข้อมูลที่บันทึกลงไฟล์.
- d ขยายไฟล์. ถ้าตัวเลือกนี้ใช้ร่วมกับตัวเลือก -c ก็จะแสดงข้อมูลที่ขยายแล้วออกทาง stdout.
- t ทดสอบไฟล์ที่บันทึกแล้วว่าถูกต้องหรือไม่.
- v ย่อมาจาก verbose. ใช้แสดงสถานะการทำงาน. โดยปกติจะบอกสัดส่วนของข้อมูลที่บันทึกแล้วเทียบกับข้อมูลเดิม.

cmp

```
cmp [-s] file1 file2
```

ตรวจสอบเนื้อหาของไฟล์ว่ามีความแตกต่างหรือไม่.

- s ไม่แสดงข้อความใดๆ บนหน้าจอ ไม่ว่าจะมีความแตกต่างหรือไม่ก็ตาม.
ผู้ใช้จะตรวจสอบว่ามีความแตกต่างหรือไม่จากตัวแปรสถานะงานที่ทำงาน.
- file1, file2* ชื่อไฟล์ที่ต้องการตรวจสอบ.

cut

```
cut [-f F] [-d s] [--output-delimiter=string] [file] ...
```

ตัดคอลัมน์ที่ต้องการจากข้อมูลเป็นบรรทัด ๆ.

- f *F* ระบุคอลัมน์ *F* (ตัวเลข) ที่ต้องการ. ถ้าเป็นคอลัมน์ที่ต่อเนื่องกันสามารถใช้เครื่องหมาย - เช่น 1-3 หมายถึงคอลัมน์ที่ 1 ถึง 3. ถ้าเป็นคอลัมน์ที่ไม่ต่อเนื่องสามารถใช้เครื่องหมาย , เช่น 1,3 หมายถึงคอลัมน์ที่ 1 และ 3.
- d *s* คำหรืออักษรที่เป็นตัวแบ่งคอลัมน์. ถ้าไม่ระบุจะถือว่า Tab เป็นตัวแบ่งคอลัมน์โดยปริยาย.
- output-delimiter=*string* ใช้สายอักษร *string* เป็นตัวแบ่งคอลัมน์เวลาแสดงผล. ถ้าไม่ระบุตัวเลือกนี้จะใช้ตัวแบ่งที่กำหนดโดยตัวเลือก -d หรือ tab.

dd

```
dd [if=infile] [of=outfile] [bs=s] [count=c]
```

ชื่อคำสั่งมาจากการคำว่า convert and copy file แต่ตอนนี้มีโปรแกรมชื่อ cc อยู่แล้วจึงเลื่อนอักษรหนึ่งตัวเป็น dd. ใช้ก็อปปี้ไฟล์และแปลงข้อมูล. ถ้าไม่มีอาร์กิวเมนต์จะก็อปปี้ข้อมูลจาก stdin ไป stdout.

if= infile ชื่อไฟล์ที่สำหรับข้อมูลเข้า.
of= outfile ชื่อไฟล์ที่สำหรับข้อมูลออก.
bs=s คือตัวเลขขนาดของ block size ที่ต้องการใช้อ่านและเขียน. หน่วยที่ใช้เป็น b (block) = 512 ไบต์, k (kilo byts), c (character, byte) ฯลฯ.
count=c คือตัวเลขจำนวนของ block size (จำนวนครั้ง) ที่ต้องการก็อปปี.

df

```
df [-skmh] [file ...]
```

แสดงจำนวนพื้นที่ที่ถูกใช้งานตามระบบไฟล์ที่ mount. ในกรณีที่มีชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์, จะแสดงพื้นที่ระบบไฟล์ที่ไฟล์นั้นอยู่.

-s สุรุปผลลัพธ์รวม. ไม่แสดงรายละเอียด.
-k แสดงหน่วยของพื้นที่เป็นกิกะไบต์.
-m แสดงหน่วยของพื้นที่เป็นเมกะไบต์.
-h แสดงหน่วยของพื้นที่ที่มนูญอ่านแล้วเข้าใจง่าย.
file ... ชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรี.

diff

```
diff [-Nar] file1 file2
```

คำสั่งนี้ต้องการอาร์กิวเมนต์ไฟล์สองไฟล์โดยแสดงความแตกต่างของจากไฟล์แรก (*file1*) กับไฟล์หลัง (*file2*). เวลาสร้าง patch มักจะใช้ตัวเลือก -Naur.

-N ในกรณีที่เปรียบเทียบไฟล์ต่างๆ ที่อยู่ในไดเรกทอรี, ถ้าในไดเรกทอรีนั้น มีไฟล์แต่อีกไดเรกทอรีหนึ่งไม่มีไฟล์จะถือว่าเป็นการเปรียบเทียบไฟล์ใหม่. ไม่ทำให้เกิด error.
-a เปรียบเทียบไฟล์แต่ละไฟล์เสมือนเป็นไฟล์เท็กซ์. ใช้เปรียบเทียบไฟล์ในนารีและแสดงผลต่างให้.
-r ใช้เปรียบเทียบไดเรกทอรีและไฟล์ที่อยู่ในไดเรกทอรีไปเรื่อยๆ (recursive).
-u
file1, file2 ชื่อไฟล์ทั้งสองที่ต้องการแสดงผลต่าง.

expand

```
expand [-i] [--tabs=N] [file] ...
```

เปลี่ยน tab ทุกตัวที่อยู่ในไฟล์ให้เป็น space.

- i   เปลี่ยน tab ที่อยู่ต้นบรรทัดเท่านั้น. -i ย่อมาจาก --initial.
- tabs=N   กำหนดให้ tab หนึ่งตัวแทนด้วยจำนวน (*N*) space ตามต้องการ. ถ้าไม่กำหนดจะถือว่า tab หนึ่งตัวแทนด้วย space แปดตัว.
- p   สงวนสิทธิ์การใช้ไฟล์ที่ตั้งไว้ให้เหมือนเดิม.
- v   แสดงชื่อไฟล์ที่ก็อปปี.
- file*   ชื่อไฟล์.

fmt

```
fmt [-us] [-w WIDTH] [file] ...
```

รวมบรรทัดหรือแบ่งบรรทัดแล้วแสดงผลให้แต่ละบรรทัดมีความยาวไม่เกินตัวอักษรที่กำหนด (75 ตัวอักษรโดยปริยาย).

- u   ลบช่องว่างที่เกินและไม่จำเป็น.
- s   แบ่งบรรทัดอย่างเดียว, ไม่รวมบรรทัด.
- w *WIDTH*   กำหนดความกว้าง (จำนวนตัวอักษร) ของบรรทัดที่ใช้แสดงผล.
- file*   ไฟล์ข้อมูล.

grep

```
grep [-irvln] keyword [filename] ...
```

สักดับบรรทัดที่มีคำที่ต้องการแสดงทางหน้าจอ. ชื่อคำสั่งมีที่มาจากการณฑ์แบบบรรทัด (line editor) ที่เรียกว่า ed. บรรณาธิกรณ์นี้เป็นบรรณาธิกรณ์รุ่นแรก ๆ ของยูนิกซ์และจะแก้ไขหรือเปลี่ยนข้อความได้เป็นบรรทัดต่อบรรทัด. แม้กระนั้นการแสดงผลก็สามารถแสดงได้เป็นบรรทัด ๆ, ไม่ใช่เป็นหน้า ๆ เมื่อกันกับบรรณาธิกรณ์ที่ใช้กันทั่วไปในปัจจุบัน. บรรณาธิกรณ์ ed มีความสามารถที่จะหาคำในบรรทัดต่าง ๆ โดยใช้ regular expression และแสดงผลออกมาน. คำสั่งที่สำหรับบรรณาธิกรณ์ ed ที่จะทำอย่างนี้มีรูปแบบเป็น *g/regular expression/p* ซึ่งเป็นที่มาของชื่อคำสั่ง grep.

- i   ไม่แยกแยะตัวอักษรตัวใหญ่ตัวเล็ก (insensitive case)
- n   ให้แสดงเลขบรรทัดต้นบรรทัดที่แสดง.
- v   แสดงบรรทัดที่ไม่มีคีย์เวิร์ด.
- l   แสดงชื่อไฟล์อย่างเดียว, ไม่แสดงบรรทัดที่มีคีย์เวิร์ดนั้น.
- r   หากำที่อยู่ในไฟล์แบบ recursive ถ้าไฟล์ที่ระบุเป็นไดเรกทอรี.

gzip

```
gzip [-cdtv] [-] [file ...]
```

บีบอัดหรือขยายไฟล์.

- c   ส่งข้อมูลที่บีบอัดแล้วออกทาง stdout แทนที่จะบันทึกลงไฟล์.
- d   ขยายไฟล์. ถ้าตัวเลือกนี้ใช้ร่วมกับตัวเลือก -c ก็จะแสดงข้อมูลที่ขยายแล้วออกทาง stdout.
- t   ทดสอบไฟล์ที่บีบอัดแล้วว่าถูกต้องหรือไม่.
- v   ย่อมาจาก verbose. ใช้แสดงสถานะการทำงาน. โดยปกติจะบอกสัดส่วนของข้อมูลที่บีบอัดแล้วเทียบกับข้อมูลเดิม.
- ตัวเลือกสำหรับอ่านข้อมูลเข้าจาก stdin. ในกรณีนี้จะเขียนข้อมูลที่บีบอัดแล้วทาง stdout.
- file*   ไฟล์ที่ต้องการบีบอัด.

head

```
head [-c B] [-n N] [file]
```

แสดงบรรทัดตอนต้นของไฟล์.

- c *B*   แสดงข้อมูลส่วนต้นของไฟล์ *B* ไบต์.
- n *N*   ระบุจำนวนบรรทัด *N* ที่ต้องการดู.
- file*   ชื่อไฟล์ที่จะเป็นข้อมูลเข้า. ถ้าไม่ระบุจะเป็น stdin.

iconv

```
iconv [-c] [-f enc] [-t enc] [-o outfile] [filename]
iconv -l
```

แปลงการเข้ารหัสอักขระข้อมูล.

- c   เพิกเฉยข้อผิดพลาดของอักขระที่ไม่สามารถแปลงการเข้ารหัส.
- f *enc*   ระบุการเข้ารหัสอักขระของข้อมูลนำเข้า.
- t *enc*   ระบุการเข้ารหัสอักขระของข้อมูลออก.
- o *outfile*   ระบุชื่อไฟล์ผลลัพธ์. ถ้าไม่ใช้ตัวเลือกนี้จะแสดงผลลัพธ์ทาง stdout.
- filename*   ชื่อไฟล์ข้อมูลนำเข้า. ถ้าไม่ระบุชื่อไฟล์จะรับข้อมูลจาก stdin.
- l   แสดงรายชื่อการเข้ารหัสอักขระที่รองรับ.

install

```
install [-s] [-g group] [-m mode] [-o owner] file path
```

ก็อปปี้ไฟล์หรือไดเรกทอรีและตั้งสิทธิ์การใช้ไฟล์.

- s เอาส่วนที่เป็น symbol table ที่อยู่ในไฟล์ใบนารีออก. จะทำให้ไฟล์โปรแกรมใบนารีมีขนาดเล็กลง. -s ย่อมาจากคำว่า strip.
- g group กำหนดค่ากลุ่มของไฟล์. group จะเป็นชื่อกลุ่มหรือ gid ก็ได้.
- m mode ตั้งสิทธิ์การใช้ไฟล์. mode จะเป็นแบบเดิมๆ แคดหรือตัวอักษรก็ได้.
- o owner กำหนดเจ้าของไฟล์. owner จะเป็นชื่อผู้ใช้หรือ uid ก็ได้.
- file ไฟล์ที่ต้องการก็อปปี้. ถ้ามีหลายไฟล์, อาร์กิวเมนต์ตัวสุดท้ายต้องเป็นชื่อไดเรกทอรี.
- path ชื่อไฟล์หลังการก็อปปี้หรือไดเรกทอรี.

join

```
join [-t C] file1 file2
```

ต่อคอลัมน์ของไฟล์สองไฟล์จากคอลัมน์ร่วมที่มีอยู่ในทั้งสองไฟล์. ถ้าไม่ระบุตัวเลือกพิเศษจะถือว่าคอลัมน์แรกของทั้งสองไฟล์เป็นคอลัมน์ร่วมกัน (มีค่าที่เหมือนกันเก็บอยู่). อ่าน man join สำหรับตัวเลือกโดยละเอียด.

- t ใช้ตัวอักษร *C* เป็นตัวแบ่งคอลัมน์เวลาอ่านข้อมูลเข้าและเขียนข้อมูลออก. จะใช้ช่องว่างเป็นตัวแบ่งคอลัมน์ถ้าไม่กำหนดด้วยตัวเลือกนี้.
- file1 ไฟล์ที่หนึ่ง.
- file2 ไฟล์ที่สอง.

md5sum

```
md5sum [-c] [ref]
md5sum [file] ...
```

คำนวณและแสดงค่าผลรวม MD5 (128-bit).

- c ตรวจสอบค่าผลรวม MD5 กับไฟล์รายการ *ref* ที่เตรียมไว้ .
- file ชื่อไฟล์ที่ต้องการตรวจสอบ.

nl

```
nl [-b style] [-n format] [-w width] [file] ...
```

แสดงบรรทัดของข้อมูล.

-b แสดงเลขบรรทัดตามแบบ *style* ที่ระบุ.

แบบเลขบรรทัด

a แสดงเลขทุกบรรทัด.

t แสดงเลขบรรทัดเฉพาะบรรทัดที่มีข้อมูล.

n ไม่แสดงเลขบรรทัด.

-n ใช้รูปแบบเลขบรรทัด *format* ที่ระบุ.

รูปแบบ

ln ชิดซ้าย.

rn ชิดขวา.

rz ชิดขวาและมีเลขศูนย์เติมให้มีจำนวนอักษรเท่ากัน.

-w จำนวนหลักตัวเลข *width* ที่ใช้แสดงเลขบรรทัด.

file ชื่อไฟล์ที่ต้องการแสดงหมายเลขอารบิก. ถ้าไม่ระบุจะใช้ข้อมูลจาก *stdin*.

paste

```
paste [-d C] [-s] [file] ...
```

นำไฟล์เป็นบล็อกมาต่อ กันตาม แนวโนน. ใช้ Tab เป็นตัวเชื่อมส่วนที่ต่อ.

-d C ใช้ตัวอักษร *C* เป็นตัวเชื่อมส่วนที่ต่อแทน Tab.

-s ย่อมาจากคำว่า **--serial**. นำบรรทัดทุกบรรทัดในไฟล์แรกมาต่อ กัน ในบรรทัดที่หนึ่ง, นำบรรทัดทุกบรรทัดในไฟล์ที่สองมาต่อ กัน ในบรรทัดที่สอง, ...

file ไฟล์ที่ต้องการนำมาต่อ. ถ้าชื่อไฟล์เป็น - จะหมายถึง ข้อมูลจาก *stdin*.

sort

```
sort [-nr] [-o file] [input ...]
```

เรียงลำดับข้อมูลเป็นบรรทัด ๆ.

- n จัดลำดับตามตัวเลข (number) ไม่ใช้ตัวอักษร.
- r เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย (reverse) ซึ่งการเรียงลำดับโดยปริยายจะเป็นน้อยไปหามาก.
- o *file* บันทึกผลลัพธ์ (output) ลงไฟล์ *file*.
- input* ... ชื่อไฟล์ที่เป็นข้อมูลเข้า. ถ้าไม่ระบุจะรับข้อมูลจาก stdin.

split

```
split [-a n] [-b bytes] [-l N] [-d] [--verbose] [file [prefix]]
```

แบ่งไฟล์เป็นไฟล์ย่อย ๆ.

- a *n* จำนวนอักขระ *n* ที่ใส่หลังชื่อไฟล์ย่อย. ถ้าไม่ระบุจะใช้ตัวอักษรสองตัวเป็น suffix หรือเลขสองหลัก (ถ้าใช้ตัวเลือก -d).
- b *bytes* แบ่งไฟล์ให้มีขนาดจำนวนไบต์ *bytes* ที่กำหนด.
- l *N* แบ่งไฟล์ให้แต่ละไฟล์มีจำนวนบรรทัด *N* ที่กำหนด.
- d ใช้ชื่อไฟล์ย่อยที่ได้เป็นตัวเลขแทนตัวอักษร. ถ้าไม่ใช้ตัวเลือกนี้ไฟล์ย่อยที่ได้จะมีชื่อเป็น xaa, xab, ...
- verbose แสดงสถานะการทำงาน.
- file* ชื่อไฟล์ที่ต้องการแบ่ง. ถ้าไม่กำหนดจะรับข้อมูลจาก stdin.
- prefix* ชื่อหน้าของไฟล์ย่อย. ถ้าไม่กำหนดจะใช้ x เป็นชื่อนำหน้าไฟล์.

tail

```
tail [-n N] [-f] [--follow=name|descriptor] [file] ...
```

แสดงข้อมูลส่วนท้ายของไฟล์.

- n ระบุจำนวนบรรทัด *N* ที่ต้องการแสดง. ถ้าไม่ระบุจะแสดงข้อมูล 10 บรรทัดโดยปริยาย.
- f รอแสดงผลต่อไปเรื่อย ๆ ถ้ามีการเขียนข้อมูลเพิ่มเข้ามาในไฟล์.
- follow รอแสดงผลต่อไปเรื่อย ๆ ถ้ามีการเขียนข้อมูลเพิ่มเข้ามาในไฟล์. ให้ผลเหมือนตัวเลือก -f แต่สามารถระบุรายละเอียดได้ว่าถ้าไฟล์ที่ดูอยู่เปลี่ยนไปจะตามเปิดนั้นด้วยชื่อหรือ file descriptor. ตัวเลือก -f จะมีผลเหมือน --follow=descriptor.
- file* ไฟล์ที่ต้องการดูข้อมูล.

tar

```
tar [cxtzjpvf] archive filename ..
```

สร้างไฟล์สำรองจากการรายการไฟล์หรือไดเรกทอรี.

-c	สร้างไฟล์ archive.
-x	กระจายไฟล์ archive.
-f <i>filename.tar</i>	ระบุชื่อไฟล์ archive.
-r	เพิ่มไฟล์เข้าไปในไฟล์ archive ที่มีอยู่แล้ว.
-t	ทดสอบและแสดงรายการไฟล์ที่อยู่ในไฟล์ archive.
-v	แสดงสถานะการทำงาน.
-z	บีบอัดหรือคลายไฟล์ archive ด้วย gzip.
-j	บีบอัดหรือคลายไฟล์ archive ด้วย bzip2.
-p	รักษาสิทธิ์การใช้ไฟล์ที่ทำการ archive.
-0	กระจายไฟล์ที่อยู่ใน archive ออกทาง stdout.

tr

```
tr [-d] SET1 [SET2]
```

ชื่อของคำสั่งมาจากการคำว่า translate or delete characters ใช้สำหรับเปลี่ยนตัวอักษรจาก stdin, หรือลบอักษรที่ไม่ต้องการ.

-d	ลบคำที่ระบุในอาร์กิวเมนต์ <i>SET1</i> .
<i>SET1</i>	อักษรที่เป็นเป้าหมายสำหรับเปลี่ยนหรือลบ.
<i>SET2</i>	อักษรที่ต้องการเปลี่ยนแทน.

unexpand

```
unexpand [-a] [--tabs=N] [file] ...
```

เปลี่ยน space ที่อยู่ต้นบรรทัดให้เป็น tab โดยถือว่า space แปดตัวคือ tab หนึ่งตัว.

-a	เปลี่ยน space ที่ปรากฏในไฟล์ทุกที่ให้เป็น tab. -a ย่อมาจาก --all.
--tabs=N	กำหนดให้ space จำนวน <i>N</i> ตัวแทน tab หนึ่งตัว.
<i>file</i>	ชื่อไฟล์.

uniq

```
uniq [-du] [filename]
```

ลบบรรทัดที่ซ้ำออกจากข้อมูลที่เรียงลำดับแล้ว. ชื่อคำสั่ง uniq มาจากคำว่า unique ซึ่งแปลว่าไม่ซ้ำ, ไม่เหมือน.

- d แสดงบรรทัดที่ซ้ำเท่านั้น.
- u แสดงบรรทัดที่ไม่ซ้ำเท่านั้น.
- filename* ชื่อไฟล์ที่ต้องการประมวลผล. ถ้าไม่ระบุจะรับข้อมูลจาก stdin.

uudecode

```
uudecode [-o outfile] [file] ...
```

ถอดรหัสข้อมูลเท็กซ์ที่เข้ารหัสด้วยคำสั่ง uuencode.

- o *outfile* ระบุชื่อไฟล์ผลลัพธ์ *outfile* บันทึกข้อมูลที่ถอดรหัส.
- file* ชื่อไฟล์ข้อมูลที่เข้ารหัสด้วย uuencode. ถ้าไม่กำหนดชื่อไฟล์จะรับข้อมูลจาก stdin.

uuencode

```
uuencode [-m] [file] name
```

เข้ารหัสข้อมูลในนารีให้เป็นข้อมูลเท็กซ์ ASCII.

- m ใช้วิธีการเข้ารหัสแบบ base64. ถ้าไม่ระบุตัวเลือกนี้จะใช้การเข้ารหัสแบบ UU. การเข้ารหัสแบบ base64 จะเป็นที่นิยมกว่าและรองรับในภาษาคอมพิวเตอร์ต่างๆ ด้วยเช่น Perl, Ruby เป็นต้น.
- file* ชื่อไฟล์ข้อมูลในนารีที่ต้องการเข้ารหัส. ถ้าไม่กำหนดชื่อไฟล์จะรับข้อมูลจาก stdin.
- name* ชื่อไฟล์สำหรับบันทึกในผลลัพธ์การเข้ารหัส. คำสั่ง uudecode จะสร้างไฟล์ชื่อที่ระบบ *name* และบันทึกข้อมูลเข้าในไฟล์นี้.

WC

```
wc [-clw] [filename ...]
```

ชื่อคำสั่งมาจากคำว่า words count ใช้นับจำนวนบรรทัด, คำ, ตัวอักษรที่อยู่ในไฟล์. ถ้าไม่

ระบุชื่อไฟล์จะรับข้อมูลจาก stdin.

- c นับเฉพาะจำนวนไบต์.
- l นับเฉพาะจำนวนบรรทัด. บรรทัดในที่นี้หมายถึงจำนวนอักขระ newline.
- w นับเฉพาะจำนวนคำ. คำในที่นี้คือคำที่แยกด้วยช่องไฟล์.
- filename* รับข้อมูลจากไฟล์. ถ้าไม่ระบุจะรับข้อมูลจาก stdin.

zip

```
zip [-j] [-P password] [zipfile] [filename ...]
```

บีบอัดไฟล์ลงในไฟล์ zip.

- j เก็บเฉพาะชื่อไฟล์อย่างเดียวโดยไม่เก็บส่วนที่เป็นชื่อ path เช่นชื่อไฟล์ ก็จะไม่ถูกอัด.
- P เข้ารหัสสำหรับไฟล์ที่ต้องการบีบอัด. เวลาจะขยายไฟล์ต้องใส่รหัสผ่าน password ที่ตั้งไว้.
- zipfile* ชื่อไฟล์ zip ซึ่งจะเขียนส่วนขยายชื่อไฟล์ .zip หรือไม่ก็ได้.
- filename* ชื่อไฟล์ที่ต้องการบีบอัด.

ข.2 จัดการระบบไฟล์

chgrp

```
chgrp [-R] group filename
```

แก้ไขเปลี่ยนกลุ่มของไฟล์.

- R การแก้กลุ่มของไฟล์แบบ recursive. ใช้สำหรับแก้ไขสิทธิ์ทั้งไดเรกทอรี และไดเรกทอรีย่อย.
- group* ชื่อกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยน.
- filename* ชื่อไฟล์ที่ต้องการแก้ไข.

chmod

```
chmod [-R] mode file
```

มากกว่า change mode ใช้แก้ไขสิทธิ์การใช้ไฟล์.

-R การแก้ไขสิทธิ์แบบ recursive. ใช้สำหรับแก้ไขสิทธิ์ทั้งไดเรกทอรีและไดเรกทอรีย่อย.

mode รายละเอียดของสิทธิ์ที่ต้องการตั้ง.

file ชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรีที่ต้องการแก้ไขสิทธิ์.

cp

```
cp [-irpv] file path
```

ก็อปปี้ไฟล์หรือไดเรกทอรี.

-i ถามยังก่อนก็อปปี้.

-r ก็อปปี้ไฟล์ทั้งไดเรกทอรีและไฟล์ที่อยู่ใต้ไดเรกทอรีนั้น.

-p สงวนสิทธิ์การใช้ไฟล์ที่ตั้งไว้ให้เหมือนเดิม.

-v แสดงชื่อไฟล์ที่ก็อปปี้.

file ไฟล์ที่ต้องการก็อปปี้. ถ้ามีหลายไฟล์, อาร์กิวเมนต์ตัวสุดท้ายต้องเป็นชื่อไดเรกทอรี.

path ชื่อไฟล์หลังการก็อปปี้หรือไดเรกทอรี.

du

```
du [-skmh] [file ...]
```

ชื่อคำสั่งมาจากการคำว่า disk usage. แสดงจำนวนพื้นที่ที่ถูกใช้งานในไดเรกทอรีที่ต้องการ.

-s สรุปผลลัพธ์รวม. ไม่แสดงรายละเอียด.

-k แสดงหน่วยของพื้นที่เป็นกิไบต์.

-m แสดงหน่วยของพื้นที่เป็นเมกกะไบต์.

-h แสดงหน่วยของพื้นที่ที่มนุษย์อ่านแล้วเข้าใจง่าย.

file ... ชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรีที่ต้องตรวจสอบ. ถ้าไม่ใส่จะแสดงการใช้พื้นที่ของรัดดิสก์ที่ทำงานอยู่.

-D ใช้คูณจำนวนใช้พื้นที่ในแต่ละไดเรกทอรี. ในลินักซ์หน่วยที่แสดงโดยปริยายเป็นหน่วย Kilo-bytes (1024 ไบต์)

eject

```
eject [-v] [device]
```

ดีด CD หรือมีเดียอื่นๆ ออกจากเครื่อง.

-v แสดงรายละเอียดการทำงานทางหน้าจอ.
device ชื่อไดว์ซ์ที่ต้องการดีดออก. ถ้าไม่ระบุจะถือว่าเป็น CD.

find

```
find [path ...] [expression ...]
```

ค้นหาไฟล์เดียวเรกทอรีที่ระบุ.

path ... ไดเรกทอรีที่ต้องการหา.
expression ... ข้อแม้ที่ต้องการหาหรือการกระทำเมื่อหาไฟล์เจอ.
     -**name NAME** ระบุชื่อไฟล์ที่ต้องการ.
     -**print** แสดงชื่อไฟล์ (relative path) ทางหน้าจอ.
     -**exec**

ln

```
ln [-s] filename link
```

สร้างลิงค์.

-s ตัวเลือกสำหรับสร้างซอฟต์ลิงค์.
filename ชื่อไฟล์ที่ต้องการสร้างลิงค์.
link ชื่อไฟล์ใหม่ (อาร์ดลิงค์).

locate

```
locate [-i] search_string
locate -r regexp
```

หาตำแหน่งของไฟล์ในระบบที่จากฐานข้อมูลที่เตรียมไว้.

-i “ไม่แยกแยะอักษรตัวเล็กหรืออักษรตัวใหญ่” (insensitive case).
search_string ชื่อไฟล์, ไดเรกทอรี หรือส่วนของชื่อไฟล์ที่ต้องการหา.
-r หาไฟล์โดยใช้ regular expression.
regexp ไฟล์หรือส่วนของชื่อไฟล์ที่ต้องการหาโดยเจียนในรูปแบบของ regular expression.

ls

```
ls [-AaFlti] [filename ...]
```

ชื่อคำสั่งมาจากการคำว่า list directory contents, แสดงรายการไฟล์ในไดร์ก็อกทอรีที่ทำงานอยู่ในกรณีที่ไม่ชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์.

- A   แสดงรายการไฟล์เกือบทั้งหมดรวมถึงไฟล์ที่ขึ้นต้นด้วยเครื่องหมายจุด ด้วยแต่ไม่แสดงไดร์ก็อกทอรี . และ ..
- a   แสดงรายการไฟล์ทั้งหมดรวมถึงไฟล์ที่ขึ้นต้นด้วยเครื่องหมายจุดด้วย.
- F   เพิ่ม เครื่องหมายพิเศษหนังชื่อไฟล์เพื่อแยกและประเภทของไฟล์ให้ชัดเจน. เช่นเพิ่ม 0 หลังชื่อไฟล์ที่เป็นลิงค์. เพิ่ม / หลังชื่อไฟล์ที่เป็นไดร์ก็อกทอรี. เพิ่ม | หลังชื่อไฟล์ที่เป็นไฟล์ไปป์. เพิ่ม - หลังชื่อไฟล์ที่เป็นไฟล์ socket. เพิ่ม * หลังไฟล์ที่กระทำการได้.
- l   แสดงรายละเอียดของไฟล์ต่างๆ เช่น ขนาดไฟล์, ประเภทไฟล์ เป็นต้น.
- t   เรียงลำดับตามเวลา (timestamp) ของไฟล์.
- i   แสดง i-node ของไฟล์.
- filename* ชื่อไฟล์หรือไดร์ก็อกทอรี.

mkdir

```
mkdir [-p] [file] ...
```

make directories, สร้างไดร์ก็อกทอรี.

- p   สร้างไดร์ก็อกทอรีแม้ด้วยโดยอัตโนมัติถ้าชื่อดีร์ก็อกทอรีที่ต้องการสร้างเป็นไดร์ก็อกทอรีย่อยซ้อนกัน.
- file*   ชื่อดีร์ก็อกทอรีที่ต้องการสร้าง.

mkfifo

```
mkfifo file ...
```

สร้างไฟล์ไปป์.

- file*   ชื่อไปป์ที่ต้องการสร้าง.

mknod

```
mknod name p
mknod name {b|c} major minor
```

สร้างไฟล์ fifo หรือสร้างไฟล์ดีไวส์.

- p** สร้างไฟล์ fifo (named pipe).
- b** สร้างไฟล์ดีไวส์แบบ block.
- c** สร้างไฟล์ดีไวส์แบบ character.
- major** major device number ของดีไวส์ที่ต้องการสร้าง.
- minor** minor device number ของดีไวส์ที่ต้องการสร้าง.

mv

```
mv [-iv] old .. new
```

เปลี่ยนชื่อไฟล์หรือย้ายไฟล์.

- i** ตามย้ำก่อนกระทำ.
- v** แสดงชื่อไฟล์และที่ที่ย้ายไป.
- old** ชื่อไฟล์ที่ต้องการเปลี่ยนชื่อหรือย้าย.
- new** ชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรีที่ต้องการเปลี่ยนชื่อหรือย้าย.

pwd

```
pwd
```

ชื่อคำสั่งมาจากคำว่า print working directory, แสดงชื่อไดเรกทอรีที่กำลังทำงานอยู่

rename

```
rename from to file ...
```

เปลี่ยนชื่อไฟล์หลาย ๆไฟล์พร้อม ๆ กัน.

- from** รูปแบบหรือส่วนของชื่อไฟล์ที่ต้องการเปลี่ยน.
- to** รูปแบบหรือส่วนของชื่อไฟล์ที่หลังจากการเปลี่ยนชื่อ.
- file** ชื่อไฟล์ที่ต้องการเปลี่ยนชื่อ.

rm

```
rm [-ivfr] file ...
```

ชื่อคำสั่งมาจากการคำว่า remove file, ลบไฟล์หรือไดเรกทอรี.

- i ตามยाक่อน (interactive) ที่จะลบไฟล์.
- v แสดงชื่อไฟล์ที่ลบ (verbose).
- f บังคับ (force) ให้ลบไฟล์.
- r ลบไฟล์ทั้งหมดที่อยู่ในไดเรกทอรีและไดเรกทอรีนั้นด้วย. (recursive)
- file* ชื่อไฟล์ที่ต้องการลบ.

rmdir

```
rmdir directory ...
```

ลบไดเรกทอรีที่ว่างเปล่า.

directory ชื่อไดเรกทอรีที่ต้องการลบ.

shred

```
shred [-u] [-v] file ...
```

ทำลายข้อมูลที่อยู่ในไฟล์.

- u ลบไฟล์หลังจากทำลายข้อมูล.
- v แสดงรายละเอียดการทำงาน.
- file* ชื่อไฟล์.

stat

```
stat [-f] filename ...
```

แสดงสถานะของไฟล์หรือระบบไฟล์.

- f แสดงสถานะของระบบไฟล์.
- filename* ชื่อไฟล์ที่ต้องการแสดงรายละเอียด.

touch

```
touch file ...
```

เปลี่ยน timestamps ของไฟล์.

file เปลี่ยน timestamps ของ *file* ที่ระบุ. ถ้าไฟล์ที่ระบุไม่มีตัวตน, จะเป็นการสร้างไฟล์ว่างเปล่าให้.

ว.3 เคอร์เนล**free**

```
free [-b | -k | -m] [-t] [-s N]
```

แสดงการใช้งานของหน่วยความจำ.

- b แสดงหน่วยเป็นไบต์.
- k แสดงหน่วยเป็นกิกะไบต์.
- m แสดงหน่วยเป็นเมกะไบต์.
- t แสดงผลรวม.
- s แสดงผลของคำสั่งทุก ๆ *N* วินาที.

lsmod

```
lsmod
```

แสดงรายการโมดูลเคอร์เนลที่โหลดอยู่ในระบบ.

lspci

```
lspci [-v] [-vv]
```

ก็อปปี้ไฟล์หรือไดเรกทอรี.

- v แสดงรายละเอียด.
- vv แสดงรายละเอียดยิ่งขึ้น.

sync

```
sync
```

เขียนข้อมูลที่อยู่ใน buffer ลงในดิสก์.

vmstat

```
vmstat
```

ก็อปปี้ไฟล์หรือไดเรกทอรี.

- i ตามยักษ์ก่อนก็อปปี้.
- r ก็อปปี้ไฟล์ทั้งไดเรกทอรีและไฟล์ที่อยู่ใต้ไดเรกทอรีนั้น.
- p สงวนสิทธิ์การใช้ไฟล์ที่ตั้งไว้ให้เหมือนเดิม.
- v แสดงชื่อไฟล์ที่ก็อปปี้.
- file* ไฟล์ที่ต้องการก็อปปี้. ถ้ามีหลายไฟล์, อาร์กิวเมนต์ตัวสุดท้ายต้องเป็นชื่อไดเรกทอรี.
- path* ชื่อไฟล์หลังการก็อปปี้หรือไดเรกทอรี.

ช.4 ควบคุมโปรเซส**fuser**

```
fuser [-m] file
```

ก็อปปี้ไฟล์หรือไดเรกทอรี.

- i ตามยักษ์ก่อนก็อปปี้.
- r ก็อปปี้ไฟล์ทั้งไดเรกทอรีและไฟล์ที่อยู่ใต้ไดเรกทอรีนั้น.
- p สงวนสิทธิ์การใช้ไฟล์ที่ตั้งไว้ให้เหมือนเดิม.
- v แสดงชื่อไฟล์ที่ก็อปปี้.
- file* ไฟล์ที่ต้องการก็อปปี้. ถ้ามีหลายไฟล์, อาร์กิวเมนต์ตัวสุดท้ายต้องเป็นชื่อไดเรกทอรี.
- path* ชื่อไฟล์หลังการก็อปปี้หรือไดเรกทอรี.

kill

```
kill -l
kill [-signal] pid ...
```

ทำให้โปรแกรมสิ้นสุดการทำงาน, หรือส่งสัญญาณให้โปรแกรม.

- l แสดงรายการสัญญาณและหมายเลขสัญญาณที่สามารถใช้ได้.
- signal ระบุสัญญาณ *signal* ที่ต้องการส่งด้วยหมายเลขหรือชื่อสัญญาณ.
- pid* โปรแกรม ID. หรือชื่อบน ID ก็ได้.

killall

```
killall -l
killall [-i] [-signal] name ...
```

ทำให้โปรแกรมสิ้นสุดการทำงาน, หรือส่งสัญญาณให้โปรแกรมโดยระบุชื่อโปรแกรม.

- i ตัวเลือกแบบย่อของ --interactive จะถามย้ำก่อนส่งสัญญาณ.
- l แสดงรายการสัญญาณและหมายเลขสัญญาณที่สามารถใช้ได้.
- signal ระบุสัญญาณ *signal* ที่ต้องการส่งด้วยหมายเลขหรือชื่อสัญญาณ.
- name* ชื่อโปรแกรม.

pgrep

```
pgrep [-lx] RE
```

แสดงโปรแกรม ID โดยจาก regular expression ที่ระบุ.

- l ใช้แสดงชื่อโปรแกรมของโปรแกรมประกอบกับ ID ด้วย.
- x หาโปรแกรม ID จากคำที่กำหนด. เช่นถ้าชื่อโปรแกรมที่ต้องการหาคือ emacs ก็จะแสดงโปรแกรม ID ของ emacs อย่างเดียวไม่แสดงโปรแกรม ID ของ xemacs หรืออย่างอื่น.
- RE* Regular expression สำหรับหาโปรแกรม ID เช่นชื่อโปรแกรม.

pkill

```
pkill -signal
```

แสดงโปรแกรม ID โดยจาก regular expression ที่ระบุ.

- signal** ระบุสัญญาณ *signal* ที่ต้องการส่งด้วยหมายเลขหรือชื่อสัญญาณ.
- x** หาโปรแกรม ID จากคำที่กำหนด. เช่น ถ้าชื่อโปรแกรมที่ต้องการหาคือ emacs ก็จะแสดงโปรแกรม ID ของ emacs อ้างเดียวไม่แสดงโปรแกรม ID ของ xemacs หรืออย่างอื่น.
- RE** Regular expression สำหรับหาโปรแกรม ID เช่นชื่อโปรแกรม.

ps

```
ps [option ...]
```

รายงานสถานะของโปรแกรมต่าง ๆ (process status).

- e** แสดงโปรแกรมทุกตัวในระบบ.
- f** แสดงรายละเอียดของโปรแกรม.
- F** แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับโปรแกรมคล้าย -f แต่จะให้ข้อมูลน้อยกว่า.

pstree

```
pstree [-cnp] [pid | user]
```

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมต่าง ๆ ด้วยแผนภาพต้นไม้.

- c** แสดงโปรแกรมที่ซ้ำ. โดยปกติถ้ามีโปรแกรมซ้ำติดต่อกัน, คำสั่ง pstree จะแสดงจำนวนโปรแกรมที่ซ้ำกันในวงเล็บเหลี่ยม.
- n** จัดลำดับตามเลขโปรแกรม ID.
- p** แสดงโปรแกรม ID.
- u** แสดงชื่อเจ้าของโปรแกรม.
- pid** โปรแกรม ID ที่ต้องการแสดง.
- user** ชื่อผู้ใช้. ถ้าไม่มีการระบุ pid หรือ user จะแสดงโปรแกรมทั้งหมดในระบบ.

strace

```
strace command [arg ...]
```

ดูชิลเด็มคอลล์และสัญญาณของโปรแกรม.

- command** คำสั่งที่ต้องการดูการทำงาน.

time

```
time command [args] ...
```

จับเวลาการทำงานของคำสั่งที่ระบุ.

command คำสั่ง, โปรแกรม.

args อาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง *command*.

top

```
top -d s -n N -p pid[, pid ...]
```

แสดงรายละเอียดการใช้ทรัพยากรของโปรเซสต่าง ๆ ในขณะนั้น.

-d ระบุจำนวนวินาที (*s*) สำหรับอัปเดตหน้าจอ.

-n ระบุจำนวนครั้ง *N* ที่ต้องการอัปเดตในแต่ละครอบการแสดงผล.

-p ระบุโปรเซส ID ของโปรเซสที่ต้องการ. ใช้เครื่องหมาย , คั่นถ้ามีต้องการดูโปรเซสหลายตัวพร้อม ๆ กัน.

uname

```
uname [-a]
```

แสดงข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องเนลที่ใช้อยู่. ถ้าไม่มีอาร์กิวเมนต์จะแสดงแค่ชื่อเครื่อง.

-a แสดงรายละเอียดทั้งหมด.

-n แสดงชื่อเน็ตเวิร์ก (node name) ซึ่งได้แก่ชื่อไอยส.

-r แสดง kernel release ซึ่งหมายถึงรุ่นของเครื่องเนล เช่น 2.6.5-gentoo-r1 เป็นต้น.

-v แสดงรุ่นของเครื่องเนล. หมายถึงเวลาที่สร้างเครื่องเนล.

-m แสดงสถานะปัตยกรรมของเครื่อง.

-p แสดงข้อมูลเบื้องต้นของหน่วยประมวลผล.

uptime

```
uptime
```

แสดงเวลาตั้งแต่เครื่องเริ่มทำงาน, จำนวนผู้ใช้ที่ใช้งาน, และ load ของเครื่อง.

๑.๕ เน็ตเวิร์ก, สื่อสาร

hostname

```
hostname [-i] [-s] [-f] [-d] [-a]
```

แสดงหรือตั้งชื่อไoscของระบบ. ไฟล์ที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งนี้ได้แก่ไฟล์ /etc/hosts.

- i แสดง IP address ของระบบ.
- s แสดงชื่อสั้น.
- f แสดงชื่อเต็ม เช่นชื่อแบบ FQDN.
- d แสดงชื่อโดเมน.
- a แสดงชื่อเล่น (alias).

๑.๖ ดูและระบบ

chown

```
chown [-R] loginname[:group] filename
```

เปลี่ยนเจ้าของไฟล์และกลุ่ม.

- R เปลี่ยนเจ้าของไฟล์เป็นทั้งไดเรกทอรี, ไดเรกทอรีย่อยและไฟล์ในนั้น (recursive).
- loginname* ชื่อผู้ใช้ในของเจ้าของไฟล์.
- group* ชื่อกลุ่มที่ต้องการตั้งค่า.
- filename* ชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรี.

fdisk

```
fdisk device
```

จัดการตารางพาร์ทิชันของฮาร์ดดิสก์.

device ชื่อไฟล์ดีไวส์ เช่น /dev/hda หมายถึงฮาร์ดดิสก์ตัวแรกแบบ (E)IDE.

init

```
init [0123456SsQqAaBbCcUu]
```

เปลี่ยนรันเลเวล. มีซอฟต์ลิ้งก์เป็น telinit.

Q หรือ **q** ให้ init อ่านไฟล์ตั้งค่าเริ่มต้น /etc/inittab อีกครั้ง.

localeddef

```
localeddef -f charmap -i locale locale_name
```

สร้างฐานข้อมูลโลడแคล *locale_name* ในระบบ.

-f ระบุไฟล์การเข้ารหัสอักขระ *charmap*. ไฟล์นี้อยู่ในไดเรกทอรี */usr/share/i18n/charmaps*.

-i ระบุไฟล์นิยามโลಡแคล *locale*. ไฟล์นี้จะอยู่ในไดเรกทอรี */usr/share/i18n/locales*.

makewhatis

```
makewhatis [-v]
```

สร้างฐานข้อมูลสำหรับค้นหาคีย์เวิร์ดด้วยคำสั่ง man, apropos และ whatis.

-v แสดงสถานะการทำงานทางหน้าจอ.

mkfs

```
mkfs -t type device
```

สร้างระบบไฟล์.

type ชื่อระบบไฟล์ที่ต้องการสร้าง เช่น ext2, xfs ฯลฯ.

device ชื่อไฟล์ดีไวส์ที่ต้องการสร้างระบบไฟล์.

mount

```
mount [-t fs] devicefile directory [-o options]
```

mount ระบบไฟล์หรือแสดงรายเอียดเกี่ยวกับระบบไฟล์ที่ mount อยู่ถ้าไม่มีตัวเลือก.

devicefile ชื่อไฟล์ดีไวส์ที่ต้องการ mount

directory ชื่อไดเรกทอรีที่จะเป็นตำแหน่ง mount. บางทีเรียกว่า mount point.

-t ระบุประเภทของระบบไฟล์ที่ต้องการ mount.

- o ตัวเลือกต่าง ๆ แล้วแต่ประเภทของระบบไฟล์.

newgrp

```
newgrp [-] [group]
```

เปลี่ยนกลุ่มบัญชีที่ตัวเองอยู่.

- ใช้ล็อกอินเซลล์หลังจากที่เปลี่ยนเป็นกลุ่มที่ต้องการ.
- group* ชื่อกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยน. ถ้าไม่มีการระบุ, จะถือว่ากลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนคือกลุ่มหลักที่กำหนดไว้ในไฟล์ /etc/passwd ของผู้ใช้นั้น ๆ.

passwd

```
passwd login
```

เปลี่ยนรหัสผ่านของผู้ใช้.

- login* ชื่อล็อกอินของผู้ใช้ที่ต้องการเปลี่ยนรหัสผ่าน.

sg

```
sg [-] group [-c command]
```

เปลี่ยนกลุ่มบัญชีที่ตัวเองอยู่. คำสั่งนี้ต้องการอาร์กิวเมนต์ที่เป็นชื่อของกลุ่มในระบบเสมอ.

- ใช้ล็อกอินเซลล์หลังจากที่เปลี่ยนเป็นกลุ่มที่ต้องการ.
- group* ชื่อกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยน.
- c command* สั่งคำสั่ง *command* เสมือนกับผู้ที่สั่งคำสั่งนั้นอยู่ในกลุ่ม *group*.

su

```
su [-] [username] [-c command]
```

ชื่อคำสั่งมาจากคำว่า substitute user ID. ใช้สำหรับเปลี่ยนผู้ใช้ที่ล็อกอินอยู่ให้เป็นผู้ใช้อื่นที่ต้องการ.

- ใช้ล็อกอินเซลล์หลังจากที่เปลี่ยนเป็นผู้ใช้คนที่ต้องการ.
- username* ชื่อผู้ใช้ที่ต้องการเปลี่ยน ID ไปเป็นคนนั้น. ถ้าไม่ระบุจะถือว่าเป็น root โดยปริยาย.

-c command สั่งคำสั่ง *command* เสมือนกับ *username* เป็นผู้สั่งคำสั่ง.

umount

```
umount directory
```

unmount ระบบไฟล์.

directory ชื่อไดเรกทอรีที่ต้องการ unmount.

update-rc.d

```
update-rc.d [-n] [-f] basename remove
update-rc.d [-n] name defaults [NN | NN-start NN-stop]
update-rc.d [-n] name start|stop NN runlevel runlevel ... .
start|stop NN runlevel runlevel ... . . .
```

คำสั่งเพิ่มหรือลบอินนิตสคริปต์แบบ System V ในรันเลเวลที่ต้องการ. คำสั่งนี้ใช้ในดิสโถห์ตระกูล Debian.

-n ไม่ทำจริง, แสดงให้ดูว่าจะทำอะไร.
-f

wall

```
wall [message]
```

ส่งข้อความไปสู่เทอร์มินอลทุกตัวในระบบถ้าอนุญาตให้ส่งข้อความ.

message ข้อความที่ต้องการส่ง. ถ้าไม่ระบุจะรับข้อมูลจาก stdin.

ฯ.7 พัฒนาโปรแกรม

gcc

```
gcc [file] ...
```

โปรแกรมสำหรับคอมไพล์รหัสต้นฉบับภาษา C หรือ C++.

file ไฟล์รหัสต้นฉบับ. ถ้าไม่มีจะรับข้อมูลเข้าจาก stdin.

ldd

```
ldd filename
```

ตรวจสอบดูว่าโปรแกรมที่ต้องใช้ขึ้นอยู่กับไลบรารี (shared library) อะไรบ้าง.

filename ชื่อไฟล์ (โปรแกรม) แบบ full path.

ข.8 อื่น ๆ**alias**

```
alias [name=value] ...
```

ดู alias ที่ตั้งในชีลด์หรือใช้ตั้ง alias ของคำสั่ง.

name ชื่อ alias ที่ต้องการตั้ง. อาจจะเป็นชื่อโปรแกรมที่มีแล้วก็ได้.

value นิยามของ alias.

apropos

```
apropos [keyword] ...
```

ค้นหาคีย์เวิร์ดที่ปรากฏอยู่ในฐานข้อมูล whatis.

keyword คีย์เวิร์ดที่ต้องการค้นหา.

bc

```
bc [-l]
```

โปรแกรมภาษาเครื่องคิดเลขซับซ้อน.

-l คำนวนเป็นแบบละเอียดมีจุดทศนิยม.

cal

```
cal [[month] year]
```

displays a calendar, แสดงปฏิทินของเดือนปัจจุบันถ้าไม่มีอาร์กิวเม้นต์.

month เดือนเป็นตัวเลขตั้งแต่ 1 ถึง 12.

year ปี เช่น 1998.

dircolors

```
dircolors [file]
```

ติดตั้งสีที่ใช้กับคำสั่ง ls.

file ไฟล์ที่ระบุว่าเนื้อหาของสีที่จะใช้กับไฟล์ประเภทต่าง ๆ.

env

```
env [NAME=ENV] ... [command arg ...]
```

แสดงตัวแปรสภาพแวดล้อมและค่าของตัวแปรถ้าไม่มีอาร์กิวเม้นต์. ถ้ามีชื่อคำสั่ง *command* เป็นอาร์กิวเม้นต์ก็จะรันคำสั่งในสภาพแวดล้อมที่กำหนด.

NAME ชื่อตัวแปรสภาพแวดล้อม.

ENV ค่าตัวแปรสภาพแวดล้อม.

command คำสั่งที่ต้องการกระทำ.

arg อาร์กิวเม้นต์ของคำสั่ง.

info

```
info [manual]
```

อ่านคู่มือการใช้งานทางเทอร์มินอลที่บันทึกเป็นฟอร์แมต info.

manual ชื่อคู่มือที่ต้องการอ่าน. ถ้าไม่ระบุจะแสดงหน้าหลักของ info ซึ่งเป็นสารบัญของเอกสารทั้งหมด.

less

```
less [-NL] filename
```

โปรแกรมเพจเจอร์ (pager) สำหรับดูข้อมูลในไฟล์เป็นหน้า ๆ ในเทอร์มินอล.

-N แสดงหมายเลขบรรทัดที่ต้นบรรทัด.

- L ไม่ใช้โปรแกรมช่วยที่ระบุไว้ในตัวแปรสภาพแวดล้อม LESSOPEN. โปรแกรมช่วยนี้จะพยายามใช้โปรแกรมตัวอื่นช่วยประมวลผลก่อนที่จะส่งข้อมูลให้ less. ตัวอย่างเช่นถ้าไฟล์ที่ต้องการเปิดเป็นไฟล์ที่บีบอัดมา (.gz) ก็จะใช้โปรแกรม gzip ขยายไฟล์นั้นแล้วส่งผลลัพธ์ให้ less.

logout

```
logout
```

ล็อกเอาท์ออกจากล็อกอินเซคเตอร์. ถ้าไม่ใช้ล็อกอินเซคเตอร์จะไม่สามารถใช้คำสั่งนี้ได้.

date

```
date [MMDDhhmm [[CC] YY] [.ss]]
date +FORMAT
```

ตั้งค่าหรือแสดงวันเวลาของระบบ.

MMDDhhmm เวลาที่ต้องการตั้งค่า. ตัวอย่างเช่น 08112157 หมายถึงวันที่ 11 เดือนสิงหาคม, เวลา 21 นาฬิกา 57 นาที. *CCYY* คือปีเช่น 2004. และ *ss* คือวินาที.

FORMAT แสดงวันเวลาตามแบบที่ระบุด้วย *FORMAT* ที่พิมพ์ไป.

%F ปี-เดือน-วัน

%D วัน/เดือน/ปี

%a ชื่อย่อของวันในสปดาห์ตาม locale ที่กำหนด.

%A ชื่อเต็มของวันในสปดาห์ตาม locale ที่กำหนด.

%b ชื่อย่อของเดือนตาม locale ที่กำหนด.

%B ชื่อเต็มของเดือนตาม locale ที่กำหนด.

%c วันและเวลาตาม locale ที่กำหนด.

%C หน่วยร้อยปีที่ตัดส่วนร้อยออก. รูปแบบนี้ไม่เกี่ยวกับ locale เช่น 2004 จะแสดงเป็น 20.

%d วันที่ในเดือน (01-31).

%D วันที่ (mm/dd/yy).

%e วันที่ในเดือนโดยไม่เติมศูนย์นำหน้า (1-31).

%F ให้ผลเหมือนกับ %Y-%m-%d.

%g เลขท้ายสองหลักของปี.

%G เลขสี่หลักแสดงปี.

%h ให้ผลเหมือนกับ %b.

%H ชั่วโมง (00-23).

%I ชั่วโมง (01-12).

%j วันในหนึ่งปี (001-366).
 %k ชั่วโมงไม่มีศูนย์นำหน้า (0-23).
 %l ชั่วโมงไม่มีศูนย์นำหน้า (1-12).
 %m เดือนแสดงเป็นตัวเลข (01-12).
 %M นาที (00-59).
 %N nanoseconds (000000000-999999999).
 %p แสดง AM หรือ PM เป็นตัวอักษรตัวใหญ่.
 %P แสดง am หรือ pm เป็นอักษรตัวเล็ก.
 %r เวลาแบบ 12 ชั่วโมง (hh:mm:ss [AP]M).
 %R เวลาแบบ 24 ชั่วโมง (hh:mm).
 %s จำนวนวินาทีตั้งแต่ 00:00:00 1970-01-01 UTC.
 %S วินาที (00-60).
 %T เวลาแบบ 24 ชั่วโมง (hh:mm:ss).
 %n ตัวเลขแสดงวันในสัปดาห์ (1-7). เลข 1 หมายถึงวันจันทร์.
 %U จำนวนสัปดาห์ในหนึ่งปีโดยที่วันอาทิตย์เป็นวันแรกของสัปดาห์ (00-53).
 %V จำนวนสัปดาห์ในหนึ่งปีโดยที่วันจันทร์เป็นวันแรกของสัปดาห์ (01-53).
 %w ตัวเลขแสดงวันในสัปดาห์ (0-6). เลข 0 หมายถึงวันอาทิตย์.
 %W จำนวนสัปดาห์ในหนึ่งปีโดยที่วันจันทร์เป็นวันแรกของสัปดาห์ (00-53).
 %x แสดงวันตาม locale (mm/dd/yy).
 %X แสดงเวลาตาม locale (%H:%M:%S).
 %y เลขท้ายสองหลักของปีคริสตศักราช.
 %Y ปีคริสตศักราช.
 %z แสดงเขตเวลา (timezone) เป็นตัวเลข. เช่นประเทศไทยจะเป็น +0700.
 %Z แสดงเขตเวลาเป็นตัวอักษร.

file

```
file filename ...
```

ตรวจสอบและรายงานประเภทของไฟล์.

filename ไฟล์ที่ต้องการตรวจสอบ.

groups

```
users [user]
```

แสดงกลุ่มที่ *user* นั้นอยู่. ถ้าไม่มีอาร์กิวเมนต์จะแสดงกลุ่มของผู้ใช้ที่สั่งคำสั่ง.

id

```
id
```

สำรวจ UID และ GID ของผู้ใช้.

last

```
last [-n N] [-N] [-f file] [-x] tty ...
```

แสดงชื่อและข้อมูลการล็อกอินล็อกเอาท์.

- n แสดงจำนวนบรรทัดตามที่ต้องการ. ถ้าไม่ระบุจะแสดงข้อมูลทั้งหมดที่อยู่ในไฟล์ /var/log/wtmp โดยปริยาย.
- N* จำนวนบรรทัด.
- f ไฟล์ที่ดึงข้อมูลมา. จะใช้ไฟล์ /var/log/wtmp โดยปริยายถ้าไม่ระบุเป็นไฟล์อื่น.
- x แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการรีบูต, เปิดเครื่อง, ปิดเครื่องด้วย.
- tty* ชื่อเทอร์มินอล. จะแสดงข้อมูลเกี่ยวกับเทอร์มินอลที่ระบุเท่านั้น.

locale

```
locale [-a] [-m]
```

แสดงข้อมูลเกี่ยวกับโลเคลในระบบ. ถ้าสั่งคำสั่งโดยไม่มีอาร์กิวเมนต์จะแสดงตัวแปรสภาพแวดล้อมและค่าที่เกี่ยวกับโลเคลของผู้ใช้.

- a แสดงชื่อโลเคลทั้งหมดในระบบ.
- m แสดงชื่อการเข้ารหัสทั้งหมดที่เกี่ยวกับโลเคลในระบบ.

look

```
look [-a] string
```

แสดงคำภาษาอังกฤษที่ขึ้นต้นด้วย *string*.

-a ใช้ไฟล์ */usr/share/dict/web2* และไฟล์ */usr/share/dict/words*.
string ส่วนของคำที่ต้องการหา.

man

```
man [section] manual
```

on-line manual page, คำสั่งสำหรับดูคู่มือการใช้งานต่างๆ ทางเทอร์มินอล.

section ตัวเลขหรืออักษรเพื่อระบุหมวดหมู่.
manual ชื่อคู่มือ, ชื่อคำสั่ง หรือโปรแกรมที่ต้องการดูคู่มือ.

od

```
od [-s] [-x] [-c] [file]
```

ดัมป์ (dump) เนื้อหาของไฟล์เป็นค่าเลขฐานแปดหรือฟอร์แมตอื่นๆ.

-s แสดงส่วนที่เป็นคำที่อ่านได้
-x แสดงค่าเป็นเลขฐาน 16
-c แสดงค่าที่แสดงได้เป็นอักขระ ASCII
file ไฟล์ในนารีที่ต้องการสำรวจ, ถ้าไม่มีข้อมูลจะมาจาก stdin.

printenv

```
printenv [VAR]
```

แสดงตัวแปรสภาพแวดล้อมและของตัวแปรทั้งหมดหรือที่ระบุ.

VAR ชื่อตัวแปรสภาพแวดล้อมที่ต้องการแสดงค่า.

reset

```
reset
```

เริ่มต้นเทอร์มินอลใหม่.

script

```
script [-a] [file]
```

บันทึกสิ่งที่แสดงบนเทอร์มินอลลงในไฟล์.

- a บันทึกข้อมูลต่องไปไฟล์ที่มีอยู่แล้ว.
- file ไฟล์ผลลัพธ์ที่บันทึกข้อมูลบนเทอร์มินอล. ถ้าไม่ระบุชื่อไฟล์จะสร้างไฟล์ชื่อ typescript ให้ในไดเรกทอรีที่ทำงานอยู่โดยอัตโนมัติ.

set

```
set [-o option]
```

เป็นคำสั่งภายในเซลล์ใช้ตั้งค่าปัจจัยต่าง ๆ ของเซลล์.

- o noclobber ปรับพฤติกรรมเซลล์ไม่ให้ไดเรก. ยกเลิกการการตั้งค่า noclobber ได้ด้วยตัวเลือก +o noclobber.

strings

```
strings [-a] [-N] file ...
```

สกัดส่วนที่เป็นข้อมูลเท็กซ์จากไฟล์ในนารีแล้วแสดงทางหน้าจอ.

- a ตรวจสอบทั้งไฟล์. ถ้าไม่ระบุตัวเลือกนี้จะเป็นการสกัดข้อมูลเท็กซ์จากไฟล์ช่วงที่เป็นข้อมูล (data section) เท่านั้น.
- N N คือจำนวนอักขระอย่างน้อยที่เรียงติดกันและถือว่าเป็นข้อมูลเท็กซ์. ถ้าไม่ระบุจะถือว่าข้อมูลเท็กซ์คืออักขระ ASCII ที่เรียงติดต่อกันอย่างนั้น 4 ตัว.

stty

```
stty [-a] [-]setting
```

แสดงหรือกำหนดพฤติกรรมต่างของเทอร์มินอล. ให้อ่าน stty(1) เพิ่มเติมสำหรับรายละเอียดสิ่งที่กำหนดได้ทั้งหมด.

- a แสดงค่าต่าง ๆ ที่ใช้ในเทอร์มินอล.

setting ค่าที่ต้องการกำหนด. ตัวอย่างเช่น ถ้าต้องการไม่ให้ echo สิ่งที่พิมพ์จะใช้เครื่องหมาย - นำหน้าชื่อที่ต้องการตั้ง, stty -echo. ถ้าต้องการกำหนดเทอร์มินอลให้ echo อีกครั้งก็ใช้เวลาเครื่องหมาย - ook.

tee

```
tee [-a] [filename]
```

อ่านข้อมูลจาก stdin และส่งต่อให้ stdout และบันทึกลงไฟล์ถ้ามีการระบุชื่อไฟล์เป็นอาร์กิวเมนต์.

-a บันทึกข้อมูลต่อเพิ่มจากไฟล์ที่มีอยู่.
filename ชื่อไฟล์ที่ต้องการบันทึกข้อมูล.

test

```
test [EXPRESSION]
```

ทดสอบไฟล์และเปรียบเทียบค่าต่าง ๆ. คำสั่งนี้มีผลเมื่อมีคำสั่ง [แต่คำสั่ง [ต้องการเครื่องหมาย] ลงท้ายตอนจบคำสั่งเสมอ.

EXPRESSION	นิพจน์ที่ต้องการทดสอบ.
! EXRESSION	กลับค่าจากจริงให้เป็นเท็จหรือจากเท็จให้เป็นจริง.
EXPRESSION1 -a EXPRESSION2	เป็นจริงถ้านิพจน์ทั้งสองเป็นจริง (AND).
EXPRESSION1 -o EXPRESSION2	เป็นจริงถ้านิพจน์ใดนิพจน์หนึ่งเป็นจริง (OR).
STRING1 = STRING2	เป็นจริงถ้าสายอักขระแรกเหมือนกับสายอักขระที่สอง.
STRING1 != STRING2	เป็นจริงถ้าสายอักขระแรกแตกต่างจากสายอักขระที่สอง.
-z STRING	เป็นจริงถ้าขนาดของสายอักขระเป็นศูนย์.
[-n] STRING	เป็นจริงถ้าขนาดของสายอักขระไม่เป็นศูนย์. จะเขียน -n ที่เป็นจริงถ้าจำนวนเต็มทั้งสองมีค่าเท่ากัน.
INTEGER1 -eq INTEGER2	เป็นจริงถ้าจำนวนเต็มทั้งสองมีค่าไม่เท่ากัน.
INTEGER1 -ne INTEGER2	เป็นจริงถ้าจำนวนเต็มแรกมีค่ามากกว่าจำนวนเต็มจริงตัวที่สอง.
INTEGER1 -gt INTEGER2	เป็นจริงถ้าจำนวนเต็มแรกมีค่ามากกว่าจำนวนเต็มจริงตัวที่สอง.
INTEGER1 -lt INTEGER2	เป็นจริงถ้าจำนวนเต็มแรกมีค่าน้อยกว่าจำนวนเต็มจริงตัวที่สอง.
INTEGER1 -ge INTEGER2	เป็นจริงถ้าจำนวนเต็มแรกมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับจำนวนเต็ม.
INTEGER1 -le INTEGER2	เป็นจริงถ้าจำนวนเต็มแรกมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับจำนวนเต็ม.
-f FILE	ตรวจสอบว่ามีไฟล์ FILE จริงและเป็นไฟล์ธรรมดា (เช่นไฟล์).
FILE1 -nt FILE2	ตรวจสอบว่าไฟล์ FILE1 ใหม่กว่า FILE2 หรือไม่.

<i>FILE1</i> -ot <i>FILE2</i>	ตรวจสอบว่าไฟล์ <i>FILE1</i> เก่ากว่า <i>FILE2</i> หรือไม่.
-d <i>FILE</i>	ตรวจสอบว่า <i>FILE</i> คือไดเรกทอรีหรือไม่.
-e <i>FILE</i>	ตรวจสอบว่า <i>FILE</i> มีจริงหรือไม่.
-h <i>FILE</i>	ตรวจสอบว่า <i>FILE</i> คือซอฟต์ลิงค์หรือไม่.
-r <i>FILE</i>	ตรวจสอบว่าไฟล์มีจริงและสามารถอ่านได้หรือไม่.
-s <i>FILE</i>	ตรวจสอบว่าไฟล์มีจริงและขนาดมากกว่าศูนย์.
-w <i>FILE</i>	ตรวจสอบว่าไฟล์มีจริงและสามารถแก้ไขได้.
-x <i>FILE</i>	ตรวจสอบว่าไฟล์มีจริงและสามารถกระทำการได้.

tty

```
tty
```

แสดงชื่อไฟล์ตีไวซ์ของเทอร์มินอลที่ใช้.

type

```
type name
```

ตรวจสอบคำสั่งว่าเป็นคำสั่งประเภทใด (คำสั่งประกอบภายใน, โปรแกรมคำสั่ง, พังก์ชันฯลฯ). คำสั่งนี้เป็นคำสั่งประกอบภายในเชลล์ bash.

name ชื่อคำสั่งที่ต้องการตรวจสอบ.

users

```
users [file]
```

แสดงชื่อล็อกอินของผู้ที่ล็อกอินอยู่ในระบบ. ข้อมูลของผู้ที่ล็อกอินมาจากไฟล์ /var/run/utmp โดยปริยาย.

file ไฟล์ /var/run/utmp หรือ /var/log/wtmp.

w

```
who [-]
```

แสดงผู้ที่ล็อกอินอยู่และรายงานว่ากำลังทำอะไร. ในบรรทัดแรกเป็นหัวเรื่องแสดงเวลา

ปัจจุบัน, ระยะเวลาที่เครื่องปฏิบัติการ, จำนวนผู้ใช้ที่ล็อกอิน, โหลดโดยเฉลี่ยของเครื่องในระยะเวลา 1, 5 และ 15 นาทีที่ผ่านมา.

- s แสดงข้อมูลแบบสั้น. ไม่แสดงเวลาล็อกอิน, เวลา JCPU และเวลา PCPU. JCPU คือเวลาที่หน่วยประมวลใช้ไปกับโปรแกรมที่รันอยู่ในเทอร์มินอลนั้น ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรม foreground หรือ background. PCPU คือเวลาที่หน่วยประมวลผลใช้ไปกับโปรแกรมที่รันอยู่ในเทอร์มินอล (ชื่อโปรแกรมที่อยู่ในคลัมน์ what).
- f แสดงชื่อไอซีหรือ IP address ของผู้ที่ล็อกอิน.

whatis

```
whatis [keyword] ...
```

ค้นหาชื่อคำสั่งจากฐานข้อมูล whatis.

keyword คีย์เวิร์ดที่ต้องการค้นหา.

whereis

```
whereis [-bms] command ...
```

แสดงไฟล์ใบหน้า, รหัสต้นฉบับ, และคู่มือใช้งานของคำสั่ง.

- b แสดงไฟล์ใบหน้า.
  - m แสดงไฟล์คู่มือใช้งาน.
  - s แสดงรหัสต้นฉบับ.
- command* ชื่อคำสั่ง.

which

```
which [-a] command
```

แสดง full path ของคำสั่ง.

- a แสดง full path ของคำสั่งทุกตัวที่ตรวจสอบได้จากตัวแปรสภาพแวดล้อม PATH.
- command* ชื่อคำสั่ง.

who

```
who [-Hu]
```

แสดงผู้ที่ล็อกอินอยู่และรายละเอียดอื่น ๆ.

- H แสดงหัวข้อ (header) ในแต่ละคอลัมน์.
- u แสดงรายชื่อผู้ใช้และข้อมูลอื่น ๆ.

whoami

```
whoamai
```

แสดง ID ของผู้ใช้. เช่นถ้าผู้ใช้เป็น root ก็จะให้ผลเป็น root ทางหน้าจอ.

xargs

```
xargs [command [arguments]]
```

รับคำสั่งโดยใช้ข้อมูลจาก stdin เป็นอาร์กิวเมนต์.

- command* คำสั่งที่ต้องการสั่ง. ถ้าไมระบุจะรับคำสั่ง echo โดยปริยาย.
- arguments* อาร์กิวเมนต์ของคำสั่งถ้าต้องการระบุ.
- p สงวนสิทธิ์การใช้ไฟล์ที่ตั้งไว้ให้เหมือนเดิม.

ข.9 เชลล์**basename**

```
basename filename [suffix]
```

สกัดส่วนที่เป็นชื่อไฟล์จริงจาก *filename*. ถ้าระบุ *suffix* ด้วยจะตัดส่วนที่เป็นส่วนขยายชื่อไฟล์ออกจากชื่อด้วย.

- filename* ชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรี. จะเป็น full path หรือไม่ก็ได้. ถ้าเป็นไดเรกทอรี, จะแสดงชื่อไดเรกทอรี.
- suffix* ส่วนขยายชื่อไฟล์ที่ต้องการตัดออก.

bg

```
bg [job]
```

เปลี่ยนสภาพจ็อบที่หยุดชั่วคราวให้กระทำการแบบ background.

job หมายเลขจ็อบเช่น %4 หมายถึงจ็อบที่ 4. ถ้าไม่ระบุจะเหลือจะทำให้ซึ่งอยู่ตัวที่ถูกหยุดตัวสุดท้ายเป็นจ็อบแบบ background.

dirname

```
basename filename
```

สกัดส่วนที่เป็นไดเรกทอรีจาก *filename*. ถ้า *filename* เป็นชื่อโอด ๆ, ผลลัพธ์คือ . (ไดเรกทอรีปัจจุบัน).

filename ชื่อไฟล์หรือไดเรกทอรี.

clear

```
clear
```

เคลียร์หน้าจอเทอร์มินอล. ถ้าเป็นชे�ลล์ bash จะใช้คีย์ C-1 ก็ได้.

echo

```
echo [-en] [string ...]
```

แสดงข้อมูลเท็กซ์, คำทางหน้าจอที่รับมาจากอาร์กิวเมนต์.

-e แปลคำที่มีเส้นตันด้วยอักษร \ ให้มีความหมายพิเศษ. เช่น \t คือ Tab.

-n ไม่จับบรรทัดใหม่หลังจากการทำงาน (หลังจากแสดงคำ).

string คำมากกว่าหนึ่งคำหรือไม่มีก็ได้.

eval

```
eval EXPR
```

ตีความและกระทำการอาร์กิวเมนต์ที่ได้รับ.

EXPR วิธีที่ชেลล์สามารถตีความได้.

exit

```
exit
```

จบการทำงานของเชลล์.

export

```
export [VAR ...] [VAR=VAL ...]
```

คำสั่งภายในเชลล์ใช้สำหรับกำหนดตัวแปรให้เป็นตัวแปรสภาพแวดล้อม. ถ้าสั่งคำสั่งโดยไม่มีอาร์กิวเมนต์จะแสดงตัวแปรสภาพแวดล้อมและค่าที่กำหนดไว้ในเชลล์นั้น.

VAR ... ชื่อตัวแปรที่ต้องการ export. ถ้าไม่ระบุจะเป็นการดูตัวแปรสภาพแวดล้อมทั้งหมด.

VAR=VAL ... กำหนดตัวแปรสภาพแวดล้อมและค่าในที่เดียว.

expr

```
expr expr
```

ตีความนิพจน์ *expr*

arg1 + arg2 แสดงผลบวก.

arg1 - arg2 แสดงผลลบ.

arg1 * arg2 แสดงผลคูณ. ให้ระวังเครื่องหมาย * เวลาเขียนในเชลล์พร้อมต์.

arg1 / arg2 แสดงผลหาร.

arg1 % arg2 แสดงเศษของการหาร.

factor

```
factor number ...
```

หาตัวประกอบของจำนวนเต็ม *number*.

false

```
false
```

ส่งค่าจงการทำงานเป็นเท็จซึ่งหมายถึงจำนวนเต็ม 1. ไม่แสดงผลใด ๆ บนหน้าจอ.

fg

```
fg [job]
```

เปลี่ยนสภาพของจ็อบให้เป็นจ็อบแบบ foreground และทำให้เป็นจ็อบที่ดำเนินงานในปัจจุบัน.

job หมายเลขอาร์กูเมนต์ที่ต้องการทำให้จ็อบ foreground. ถ้าไม่ระบุจะหมายถึงจ็อบตัวล่าสุดที่เป็น background.

help

```
help [-s] [pattern] ...
```

ใช้แสดงการใช้คำสั่งภายในของเชลด์.

-s แสดงค่าวิธีใช้อย่างง่ายโดยไม่มีคำอธิบาย.

pattern รูปแบบที่ต้องการค้นหา. ไม่จำเป็นต้นเป็นชื่อคำสั่งก็ได้. ถ้าไม่ระบุจะแสดงรายการความช่วยเหลือที่มี.

jobs

```
jobs
```

แสดงรายการจ็อบที่กระทำการอยู่ในเชลล์นั้น.

mesg

```
mesg [y|n]
```

แสดงสถานะของเทอร์มินอลว่าสามารถรับข้อมูลจากผู้ใช้อีกได้หรือไม่. ถ้ามีอาร์กิวเมนต์จะเป็นการตั้งค่าอนุญาต (y) หรือไม่อนุญาต (n) การส่งข้อความเข้ามาในเทอร์มินอลที่ใช้อยู่.

y อนุญาตให้รับข้อความเข้ามาในเทอร์มินอลที่ใช้.

n ไม่อนุญาตให้รับข้อความเข้ามาในเทอร์มินอลที่ใช้.

nice

```
nice [-n pri] command arg ...
```

จัดความสำคัญของคำสั่งที่จะใช้.

-n pri ตั้งค่าความสำคัญของโปรเซส. *pri* คือตัวเลขตั้งแต่ -20 (สำคัญสูงสุด) จนถึง 19 (สำคัญต่ำสุด). ถ้าไม่ระบุจะตั้งความสำคัญเป็น 10 โดยปริยาย.

command คำสั่งที่ต้องการกระทำ.

arg อาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง.

nohup

```
nohup command arg ...
```

รันคำสั่งโดยที่เพิกเฉยกับสัญญาณ SIGHUP ทำให้คำสั่งทำงานได้ต่อไปหลังจากล็อกเอาท์.

command คำสั่งที่ต้องการกระทำ.

arg อาร์กิวเมนต์ของคำสั่ง *command*.

renice

```
renice pri [-p pid] [-g pggrp] [-u user]
```

เปลี่ยนความสำคัญของโปรเซส. root เท่านั้นที่สามารถสั่งคำสั่งนี้ได้.

pri ตั้งค่าความสำคัญของโปรเซส. *pri* คือตัวเลขตั้งแต่ -20 (สำคัญสูงสุด) จนถึง 19 (สำคัญต่ำสุด).

-p pri ระบุหมายเลขโปรเซส *pid* ที่ต้องการเปลี่ยนความสำคัญ.

-g pggrp เปลี่ยนความสำคัญของโปรเซสที่รันโดยกลุ่ม *pggrp*.

-u user เปลี่ยนความสำคัญของโปรเซสที่รันโดยผู้ใช้ *user*.

select

```
select NAME [in WORDS ... ;] do COMMANDS; done
```

แสดงตัวเลือกเป็นข้อ ๆ ให้เลือกและเก็บค่าคำตอบลงในตัวแปร *NAME* ที่กำหนดไว้.

seq

```
seq [-s string] [-f format] [-w] num
seq [OPTION] start stop
seq [OPTION] start incr stop
```

แสดงลำดับของจำนวนเต็มตามที่กำหนด. ถ้ามีอาร์กิวเม้นต์เพียงตัวเดียวจะแสดงลำดับเริ่มตั้งแต่ 1 ถึงจำนวน *num* ที่กำหนด.

- s *string*** ใช้สายอักขระ *string* เป็นตัวแบ่ง. ถ้าไม่ใช้ตัวเลือกนี้จะใช้ \n เป็นตัวแบ่งระหว่างจำนวน (แสดงบรรทัดต่อบรรทัด).
- f *format*** แสดงจำนวนตามแบบคำสั่ง printf. เช่น -f 'a%03g' จะให้ผลเป็น a001, a002 เป็นต้น.
- w** เติมเลข 0 เพื่อให้จำนวนที่แสดงมีความกว้างเท่ากัน. ตัวอย่างเช่น 09, 10.
- start*** จำนวนเต็มเริ่มต้น.
- stop*** จำนวนเต็มตัวสุดท้าย.
- incr*** จำนวนที่ใช้เพิ่มลำดับ.

source

```
source filename
```

คำสั่งภายในของชেลล์. อ่านและกระทำการคำสั่งที่อยู่ในไฟล์ที่เป็นอาร์กิวเม้นต์ในชेलล์ที่ทำงานอยู่. คำสั่งที่เหมือนกับ source คือ . (จุด).

- filename*** ชื่อไฟล์ที่มีคำสั่งที่ต้องการกระทำการในชेलล์ที่ทำงานอยู่.

true

```
true
```

ส่งค่าจากการทำงานเป็นจริงซึ่งหมายถึงจำนวนเต็ม 0. ไม่แสดงผลใดๆ บนหน้าจอ.

unalias

```
unalias [-a] [name] ...
```

ยกเลิก alias.

- a** ยกเลิก alias ที่ตั้งไว้ทั้งหมด.
- name*** ยกเลิก alias เฉพาะชื่อ *name* ที่กำหนดเป็นอาร์กิวเม้นต์.

umask

```
umask [value]
```

ตั้งหรือดูค่า umask.

value ค่าบิตที่ไม่อนุญาต.

unset

```
unset name
```

ลบตัวแปรหรือฟังชันที่สร้างในเชลล์.

name ชื่อตัวแปรหรือฟังชัน.

uname

```
uname [-a]
```

แสดงข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเครอร์เนลที่ใช้อยู่. ถ้าไม่มีอาร์กิวเมนต์จะแสดงแค่ชื่อเครอร์เนล.

- a แสดงรายละเอียดทั้งหมด.
- n แสดงชื่อเน็ตเวิร์ก (node name) ซึ่งได้แก่ชื่อโฮส.
- r แสดง kernel release ซึ่งหมายถึงรุ่นของเครอร์เนล เช่น 2.6.5-gentoo-r1 เป็นต้น.
- v แสดงรุ่นของเครอร์เนล. หมายถึงเวลาที่สร้างเครอร์เนล.
- m แสดงสถาปัตยกรรมของเครื่อง.
- p แสดงข้อมูลเบื้องต้นของหน่วยประมวลผล.

write

```
write user [tty]
```

เขียนส่งข้อความจาก stdin ไปหาผู้ใช้ที่ล็อกอินอยู่ในระบบ.

user ผู้ใช้ที่ต้องการส่งข้อความไปหา.

tty ชื่อเทอร์มินอลที่ต้องส่งข้อความ. ถ้าไม่ระบุจะส่งข้อความไปหาทุกเทอร์มินอลที่ผู้ใช้ล็อกอินอยู่.

yes

```
yes [string]
```

แสดงตัวอักษร “y” ไปเรื่อยๆ บรรทัดต่อบรรทัดถ้าไม่มีอาร์กิวเมนต์. ถ้ามีอาร์กิวเมนต์ *string* จะแสดงอาร์กิวเมนต์ที่ได้รับแทน “y”.

๑.๑๐ ระบบ X วินโดว์

bdftopcf

```
bdftopcf [-o output.pcf] [font.bdf]
```

แปลงข้อมูลฟอนต์จาก bdf (Bitmap Distribution Format) ให้เป็น pcf (Portable Compiled Format).

-o output.pcf ระบุชื่อไฟล์หลังจากการแปลงข้อมูล. ถ้าไม่ใช้ตัวเลือกนี้, คำสั่งจะแสดงผลออกทาง stdout.

font.bdf ชื่อไฟล์ฟอนต์. ถ้าไม่ระบุชื่อไฟล์จะใช้ข้อมูลนำเข้าจาก stdin.

fc-cache

```
fc-cache [-f] [-s] [-v]
```

สร้างฐานข้อมูลไฟล์ fonts.cache สำหรับระบบจัดการฟอนต์ fontconfig.

-f บังคับให้อัปเดตฐานข้อมูลอีกครั้ง.

-s สร้างฐานข้อมูลสำหรับไดเรกทอรีที่เก็บฟอนต์โดยรวมของระบบเท่านั้น.

-v แสดงข้อมูลการทำงานของคำสั่งทางหน้าจอ.

mkfontscale

```
mkfontscale [-o fonts.scale] [-e enc_dir] [-a enc] [directory]
```

สร้างไฟล์ fonts.scale สำหรับเตรียมการติดตั้งฟอนต์.

-o fonts.scale ระบุชื่อไฟล์ผลลัพธ์. ถ้าไม่ระบุตัวเลือกนี้จะสร้างไฟล์ fonts.scale ในไดเรกทอรีที่สั่งคำสั่ง.

-e enc_dir ระบุชื่อไดเรกทอรีที่มีไฟล์ encodings.dir. โดยปกติ, ไฟล์นี้จะอยู่ไดเรกทอรี /usr/share/fonts/encodings.

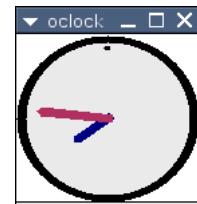
-a end ระบุรหัสอักขระเพิ่มเติมตามต้องการ.
directory ไดเรกทอรีที่เก็บฟอนต์. ถ้าไม่ระบุจะถือว่าคือไดเรกทอรีที่สั่งคำสั่ง.

oclock

```
oclock [-transparent]
```

แสดงนาฬิกาทรงกลม.

-transparent แสดงพื้นหลังของนาฬิกาใส.

startx

```
startx [ [ client ] options ... ] [ -- [ server ] options ... ]
```

เซลส์สคริปต์เริ่มต้นระบบ X วินโดว์. เซลส์สคริปต์นี้จะตั้งค่าตัวแปร, เตรียมการต่าง ๆ และสั่งคำสั่ง xinit ต่อไป.

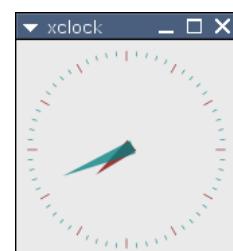
client ไฟล์โปรแกรมสำหรับรันเป็นไคล์เอ็นต์แสดงในหน้าจอ.
options ตัวเลือกของโปรแกรมไคล์เอ็นต์.
-- ตัวเลือกที่อยู่หน้าเครื่องหมายนี้จะเกี่ยวกับข้องกับไคล์เอ็นต์, ตัวเลือกที่อยู่หลังเครื่องหมายนี้จะเกี่ยวกับเซิร์ฟเวอร์.
server ไฟล์โปรแกรมสำหรับรันเป็นเซิร์ฟเวอร์.
options ตัวเลือกของเซิร์ฟเวอร์.

xclock

```
xclock [-d] [-update seconds]
```

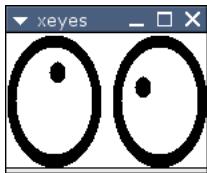
แสดงนาฬิกาทรงเหลี่ยมหรือนาฬิกาดิจิตอล.

-d แสดงนาฬิกาดิจิตอล.
-update อัปเดตหน้าจอทุก ๆ *seconds* วินาที.

xeyes

```
xeyes [toolkit_options]
```

แสดงลูกตามองตามตำแหน่งของมาส์ในหน้าจอ.

-outline color ระบุสีที่ใช้สำหรับขอบตา.

xfd

```
xfd [-fa fontname] [-fn fontname]
```

แสดงอักษรต่างโดยระบุชื่อฟอนต์.

-fa ระบุชื่อฟอนต์ *fontname* แบบ fontconfig.

-fn ระบุชื่อฟอนต์ *fontname* แบบ XLFDF.

xhost

```
xhost +|- [hostname]
```

ควบคุมการแสดงหน้าต่างในระบบ X วินโดว์.

+ อนุญาตให้แสดงผลบนหน้าจอ.

- ไม่อนุญาตให้แสดงผลบนหน้าจอ.

hostname ชื่อไอซีหรือ IP และเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ต้องการอนุญาตให้เข้าถึง X เซิร์ฟเวอร์เฉพาะราย. ถ้าไม่ระบุจะหมายถึงเครื่องใด ๆ ไม่เจาะจง.

xlsfonts

```
xlsfonts [-l] [-ll] [-lll]
```

แสดงชื่อฟอนต์ในระบบ X วินโดว์.

-l แสดงค่าเฉลี่าของฟอนต์อกเหนือจากหนึ่งชื่อฟอนต์อย่างเดียว. ตัวเลือกนี้จะใช้เวลาในการประมวลผล.

-ll แสดงคุณสมบัติของฟอนต์เพิ่มเติมจาก -l.

-lll แสดงค่าเมตริกของอักษรเป็นข้อมูลเพิ่มเติมจากตัวเลือก -ll.

xset

```
xset [q] [fp+ fontpath] [fp rehash]
```

แสดงหรือปรับแต่งพารามิเตอร์ต่าง ๆ เฉพาะบุคคลในระบบ X วินโดว์.

q แสดงค่าพารามิเตอร์ต่าง ๆ.

fp+ fontpath เพิ่ม *fontpath* ต่อท้ายรายการฟอนต์ให้เรกโทรีที่มีอยู่.
fp rehash ให้ X เซิร์ฟเวอร์อ่านฐานข้อมูลฟอนต์อีกครั้ง.

xterm

```
xterm [-fa fontname] [-fs size] [-e program]
      [-fn fontname] [-ls] [-u8]
```

เทอร์มินอลเอเมวิเดเตอร์มาตรฐาน.

- fa ระบุชื่อฟอนต์ *fontname* ตามรูปแบบชื่อฟอนต์ในไลบรารี Freetype.
- fs ระบุขนาดฟอนต์ *size* ตามรูปแบบที่ใช้ในไลบรารี Freetype.
- e ระบุโปรแกรม *program* ที่ต้องการรันในเทอร์มินอลทันทีหลังจากเริ่มทำงาน เช่น xterm -e top.
- fn ระบุชื่อฟอนต์ *fontname* ตามรูปแบบ XLD.
- ls ใช้ล็อกอินเซลล์.
- u8 ตีความข้อมูลนำเข้าจากแป้นพิมพ์เป็นข้อมูลที่ลงรหัสอักขระ UTF-8.

xwd

```
xwd [-out output] [-root] [-display name]
```

จับภาพหน้าจอในระบบ X วินโดว์ในฟอร์แมตพิเศษ xwd.

- out ชื่อไฟล์ผลลัพธ์ที่ต้องการบันทึก *output*. ถ้าไม่ใช้ตัวเลือกนี้จะแสดงผลลัพธ์ทาง stdout.
- root จับหน้าจอทั้งหมด. ถ้าไม่ระบุตัวเลือกนี้จะต้องใช้พอยเตอร์เลือกหน้าต่างที่ต้องการจับภาพ.
- display ระบุชื่อหน้าจอ *name*.

ภาคผนวก ค

ไฟล์ปรับแต่งระบบที่อยู่ใน /etc

ภาคผนวก ៤

Debian GNU/Linux

หนังสือเล่มนี้เลือกใช้ Debian GNU/Linux เป็นลิनุกซ์ดิสทริบิวชันอ้างอิงเนื่องจากเหตุผลหลาย อาทิ ย่างและในบทนี้จะแนะนำการติดตั้ง Debian และการจัดการแพ็กเกจซอฟต์แวร์เพื่อที่จะให้ผู้ใช้คุ้นเคยและนำไปใช้งานได้จริงต่อไป.

៤.1 ติดตั้ง Debian GNU/Linux

ขั้นตอนการติดตั้งลินุกซ์ไม่ว่าจะเป็นดิสทริบิวชันใดก็ตามโดยทั่วไปมีขั้นตอนดังนี้.

- ดาวน์โหลดซีดีในรูปของไฟล์อิมเมจ ISO
- เขียนซีดีรอม และบูตเครื่องคอมพิวเตอร์จากซีดีรอม
- ติดตั้งระบบปฏิบัติการลินุกซ์ด้วยโปรแกรมติดตั้งของดิสทริบิวชันที่ใช้
- ปรับแต่งและอัปเดทซอฟต์แวร์

៤.2 ดาวน์โหลดซีดี

การติดตั้งลินุกซ์โดยทั่วไปมักจะใช้ซีดีรอมเป็นสื่อในการติดตั้ง. ผู้ใช้สามารถซื้อหรือดาวน์โหลดด้วยตัวเองจากเว็บไซต์ของดิสทริบิวชันต่างๆ.

ซีดีที่ดาวน์โหลดมาจะอยู่ในรูปของไฟล์ที่เรียกว่าดิสก์อิมเมจ (*disk image*) และมักจะมีส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น .iso.

ในเว็บไซต์หน้าดาวน์โหลดซีดี Debian¹ จะมีบอกวิธีการดาวน์โหลดหลายแบบ เช่น ดาวน์โหลดด้วย jigdo ซึ่งเป็นโปรแกรมพิเศษสำหรับดาวน์โหลดไฟล์ ISO ของ Debian, ดาวน์โหลดโดยใช้ BitTorrent. แต่วิธีที่เข้าใจง่ายที่สุดคือดาวน์โหลดผ่านทาง FTP หรือ HTTP โดยไปที่หน้าดาวน์โหลด Debian CD/DVD ผ่านทาง HTTP/FTP² ก่อน. จากนั้นก็เลือก FTP หรือ HTTP ที่ใกล้ตัวเพื่อความรวดเร็วในการดาวน์โหลด.

ส่วนขยายชื่อไฟล์ .iso เป็นแค่ชื่อที่ให้คนอ่านแล้วเข้าใจ. จริงๆแล้วไม่จำเป็นต้องเป็น .iso, บ้างก็ใช้ส่วนขยายชื่อไฟล์เป็น .raw, .img หรือไม่ใส่ส่วนขยายชื่อไฟล์.

¹ <http://www.debian.org/CD>

² <http://www.debian.org/CD/http-ftp/>

ตัวอย่างเช่นถ้าดาวน์โหลดจาก ftp://cdimage.debian.org/debian-cd/3.1_r0a/i386/iso-cd/ จะมีไฟล์ .iso หลายตัวให้เลือก. ให้เลือกดาร์วันโหลดไฟล์ debian-31r0a-i386-binary-1.iso ไฟล์เดียวที่พอเพียงสำหรับการติดตั้ง. ไฟล์อิมเมจนี้สามารถใช้ติดตั้งโดยไม่มีเน็ตเวิร์กได้และมีแพ็กเกจพื้นฐานที่จำเป็นรวมถึงสภาพแวดล้อมเดสก์ท็อปให้ด้วย. ไฟล์ debian-31r0a-i386-businesscard.iso เป็นไฟล์อิมเมจสำหรับ CD ขนาดนามบัตรซึ่งแพ็กเกจที่อยู่อิมเมจก็จะน้อยลง. และไฟล์ debian-31r0a-i386-netinst.iso เป็นไฟล์อิมเมจสำหรับติดตั้งโดยผ่านเน็ตเวิร์กซึ่งแพ็กเกจที่ติดตั้งจะดาวน์โหลดผ่านเน็ตเวิร์กขณะติดตั้ง.

ง.2.1 การตรวจสอบติดตั้ง

ไฟล์ติดตั้งจะต้องมีขนาดใหญ่ประมาณ 700 MB เพื่อเขียนลงซีดีรอมหนึ่งแผ่น. การดาวน์โหลดไฟล์ใหญ่แบบนี้อาจจะเกิดความผิดพลาดในการโอนถ่ายข้อมูล, ซึ่งบางครั้งนำไฟล์ที่ดาวน์โหลดไปเปลี่ยนชื่อแล้วใช้งานไม่ได้. ในบางกรณีที่ผู้ใช้ไม่ได้ดาวน์โหลดไฟล์จากเว็บไซต์ของคิสทริบิวชันอย่างเป็นทางการ, อาจจะมีผู้ไม่ประสงค์ดีแอบใส่โปรแกรมที่ไม่พึงประสงค์ลงในไฟล์ติดตั้งด้วย. ด้วยเหตุผลเหล่านี้เองผู้ใช้จึงควรตรวจสอบไฟล์ติดตั้งที่ดาวน์โหลดมาถูกต้องใช้งาน.

ผู้ใช้สามารถตรวจสอบไฟล์ที่ดาวน์โหลดมาด้วยโปรแกรม md5sum.

```
$ md5sum debian-31r0a-i386-binary-1.iso
b49a7955be5e286eff873a9bd157793a  debian-31r0a-i386-binary-1.iso
```

โปรแกรม md5sum จะแสดงค่าเช็คชั้ม (checksum) ของไฟล์ที่ต้องการตรวจสอบ. เมื่อได้ค่าเช็คชั้มแล้วก็นำไปเทียบกับค่าเช็คชั้มที่คิสทริบิวชันแสดงไว้ว่าตรงกันหรือไม่. ปกติไซต์ที่ดาวน์โหลดจะมีไฟล์ MD5SUMS ให้ดาวน์โหลดด้วย. ไฟล์นี้จะมีค่าเช็คชั้มของไฟล์อิมเมจไว้ให้ดูเปรียบเทียบว่าค่าตรงกันหรือไม่. ถ้าไม่ตรงกันแสดงว่าไฟล์ที่ดาวน์โหลดมาไม่ข้อมูลใหม่ตรงกับต้นฉบับจริง.

สำหรับผู้ที่ใช้/winドライブและต้องการตรวจสอบค่าเช็คชั้ม, ให้ใช้โปรแกรม MD5summer [53] ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์เสรี.

ง.3 การเขียนชีดี

โปรแกรมที่ใช้เขียนชีดีบนลินักซ์มีหลายโปรแกรมให้เลือกใช้ เช่น xcdroast, gtoaster แต่โปรแกรมเหล่านี้ต่างก็เป็น frontend ของโปรแกรม (คำสั่ง) cdrecord ทั้งนั้น. เมื่อดาวน์โหลดแล้วตรวจสอบไฟล์ที่ดาวน์โหลดแล้ว, ให้ใช้คำสั่ง cdrecord.

```
# cdrecord dev=0,0,0 -eject speed=4 samila-5.5-i386-cd1.iso
```

ผู้ที่ใช้winドライブสามารถใช้โปรแกรมเขียนไฟล์ .iso ลงชีดีได้ เช่น Nero, Easy CD Creator ฯลฯ. หรือถ้าเป็นซอฟต์แวร์เสรีสามารถใช้ BurnAtOnce³, CDBruenerXP Pro⁴

³ <http://www.burnatonce.com>

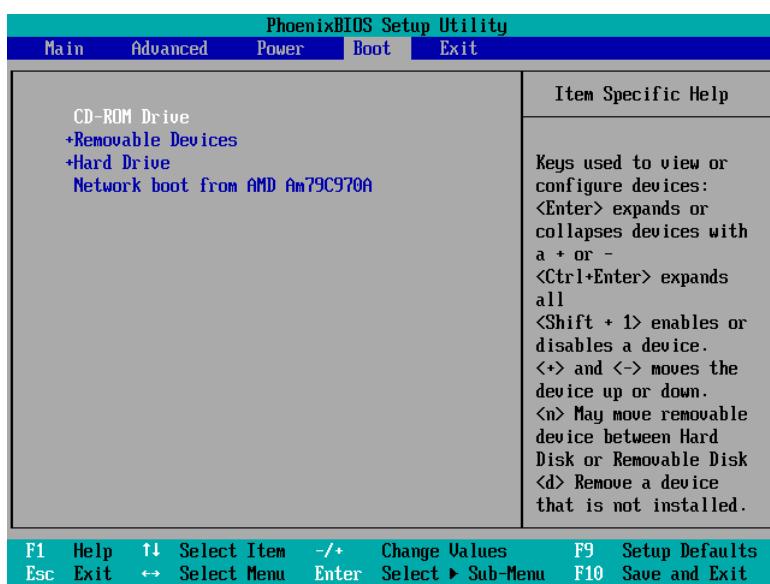
⁴ <http://www.cdburnerxp.se>

๑๖๑.

๔.4 การติดตั้งลินุกซ์

ก่อนอื่นให้ตรวจสอบ BIOS ของคอมพิวเตอร์ให้เครื่องคอมพิวเตอร์บูตเครื่องจากชีดได. จากนั้นให้ส่องชีดแล้วเปิดเครื่องใหม่, ถ้าไม่มีข้อผิดพลาดใด ๆ ก็จะสามารถบูตจากแผ่นชีดได.

ตั้งค่า BIOS

เข้าหน้าจอ BIOS และเปลี่ยนให้เครื่องบูตจาก CDROM. วิธีตั้งให้เครื่องเข้า BIOS อาจกด F1, Del, ESC แล้วแต่กรณี. หลังจากที่เข้า BIOS แล้วแก้ไขการบูตให้บูตจาก CDROM, บันทึกการแก้ไขแล้วรีบูต.

เข้าสู่โปรแกรมตั้ง

หนังจากที่ใส่แผ่น CD แล้วบูตจากจะมีหน้าจอตั้งภาพ. ให้กดคีย์ Enter หรือกดคีย์ F1 เพื่อดูคำอธิบายว่าอะไร.

... to be continued

บรรณานุกรม

[1] Robert M. Free. Ansi/vt100 terminal control. Website, 1996.

http://www.fh-jena.de/~gmueller/Kurs_halle/esc_vt100.html

เว็บไซด์แหล่งข้อมูล ANSI escape sequence ต่างๆ เช่น การควบคุมเครื่องเซอร์วิส, สี, เทอร์มินอล ฯลฯ.

[2] Linus Torvalds and David Diamond. *Just For Fun*. Harper Collins, 2001.

หนังสือเล่มนี้ไม่ใช่หนังสือคอมพิวเตอร์แต่เขียนเกี่ยวกับความเป็นมา, เรื่องราว, เบื้องหน้าเบื้องหลังของระบบปฏิบัติการลินุกซ์จากปากคำของผู้สร้างซึ่งได้แก่นาย Linus เอง.

[3] กรมทรัพย์สินทางปัญญา. Website.

<http://www.ipthailand.org>

เว็บไซด์ของกรมทรัพย์สินทางปัญญาของไทย.
มีข้อมูลเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร.

[4] The linux kernel archives. Website.

<http://www.kernel.org>

เป็นแหล่งรวมรหัสต้นฉบับของลินุกซ์เครื่องเน็ตตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน.

[5] Free Software Foundation. *GNU General Public License*, version 2 edition,

June 1991.

<http://www.gnu.org/copyleft/gpl.html>

เนื้อหาฉบับเต็มของหนังสืออนุญาตแบบ GPL.

[6] Free Software Foundation. Various licenses and comments about them. Website.

<http://www.gnu.org/licenses/license-list.html>

อธิบายเกี่ยวกับหนังสืออนุญาตแบบต่างๆ และเปรียบเทียบความแตกต่าง.

[7] Free Software Foundation. Boycott amazon! Website, 2001.

<http://www.gnu.org/philosophy/amazon.html>

เป็นเว็บไซด์เพื่อการต่อต้าน Amazon.com เนื่องจากทาง Amazon

ขาดสิทธิบัตรเกี่ยวกับวิธีการซื้อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นที่วิจารณ์อย่างกว้างขวาง.

[8] Free software foundation. Website.

<http://www.gnu.org>

เว็บไซต์ขององค์กร Free Software Foundation
มีซอฟต์แวร์ให้ดาวน์โหลดและเอกสารให้อ่านมากmany.

- [9] Free Software Foundation. The free software definition. Website.
<http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html>
 อธิบายคำจำกัดความของคำว่า Free Software โดยมีการแบ่งระดับของความเสรีในระดับต่าง ๆ.
- [10] Open Source Initiative OSI. The open source definition. Website.
<http://www.opensource.org/docs/definition.php>
 เว็บไซต์เกี่ยวกับคำจำกัดความของคำว่า Open Source.
- [11] Red Hat. History of linux at red hat. Website, 2003.
<http://fedora.redhat.com/about/history>
 เป็นเว็บไซต์ที่เขียนเกี่ยวกับประวัติของ Red Hat Linux ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน. มีระบุเดือนปีของการอกรุ่นต่าง ๆ และชื่อรหัสของแต่ละรุ่น.
- [12] Mark J Cox. End of life for red hat linux 7.1, 7.2, 7.3, 8.0. Technical report, Red Hat, December 2003.
<https://listman.redhat.com/archives/redhat-watch-list/2003-December/msg00004.html>
 เมลล์เป็นทางการแจ้ง Red Hat ประกาศการหมดอายุขัยของ Red Hat Linux.
- [13] Red Hat Inc. Red hat enterprise linux. Website.
<http://www.redhat.com/software/rhel>
 เว็บไซต์แนะนำสินค้าและบริการของ Red Hat Enterprise Linux.
- [14] Fedora project. Website.
<http://fedora.redhat.com/>
 เว็บไซต์แหล่งข้อมูลของ Fedora Project ที่สนับสนุนโดย Red Hat.
- [15] Bdale Garbee, Hartmut Koptein, Nils Lohner, Will Lowe, Bill Mitchell, Ian Murdock, Martin Schulze, and Craig Small. *A Brief History of Debian*. Debian Project, 2.4 edition, January 2003.
<http://www.debian.org/doc/manuals/project-history>
 เป็นเอกสารจาก Debian Project เกี่ยวกับประวัติของโปรเจคโดยละเอียด.
- [16] Fedora linux home page. Website.
<http://www.fedoraproject.org>
 เว็บไซต์ตั้งเดิมของ Fedora Project ก่อนที่จะได้รับการสนับสนุนเป็นทางการจาก Red Hat.
- [17] กัทระ เกียรติเสรี. Knoppix thai. Website, มีนาคม 2004.
<http://linux.thai.net/plone/Members/ott/knoppix-th>

เว็บไซด์แนะนำ Knoppix ภาษาไทยและที่ดาวน์โหลด.

- [18] ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC). Lexitron thai <-> english dictionary. Website.

<http://lexitron.nectec.or.th>

เว็บไซด์เป็นทางการของพจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ LEXiTRON.

ผู้ที่สนใจสามารถดาวน์โหลดตัวซอฟต์แวร์หรือใช้บริการทางเว็บก็ได้.

ผู้ใช้งานสามารถแนะนำคำศัพท์ใหม่, ส่งเรื่องราวสาระเกี่ยวกับภาษาฯ ให้แก่ทีมงานได้ด้วย.

- [19] ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC). อ่านไทย arn-thai. Website.

<http://www.nectec.or.th/s11/thaiocr/menuth.htm>

เว็บไซด์เป็นทางการของโครงการอ่านไทย.

- [20] Distrowatch.com, put the fun back into computing. use linux. Website.

<http://www.distrowatch.com>

เป็นที่รวมข้อมูลของดิสทริบิวชันต่างๆ ทั่วโลก, รวมถึงบทความรีวิว,
ข่าวล่าสุดของดิสทริบิวชันต่างๆ.

- [21] Linux tle. Website.

<http://www.opentle.org>

เว็บไซด์หลักของ Linux TLE. สามารถดาวน์โหลด Linux TLE ได้จากที่นี่.
นอกจากนั้นยังมีเว็บบอร์ดสนับสนุนผู้ใช้, ข่าว, บทความ ฯลฯ.

- [22] บูรพาลินุกซ์ (burapha linux). Website.

<http://www.buraphalinux.org>

เป็นเว็บไซด์หลักของบูรพาลินุกซ์แนะนำโครงการ.

มีเอกสารการใช้ลินุกซ์ภาษาไทยประกอบด้วย.

- [23] Thai linux working group. Website.

<http://linux.thai.net>

เว็บไซด์ของ Thai Linux Working Group

มีเว็บบอร์ดสื่อสารกัน, ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์มากมายเป็นภาษาไทย.

เว็บบอร์ดของที่นี่จริงๆ แล้วเป็นการเชื่อมเว็บกับ mailing list ที่อยู่ที่ yahoogroups.com และนิวส์กรุปที่อยู่ที่ thaigate.nii.ac.jp.

- [24] Berny Goodheart and James Cox. *The Magic Garden Explained: The Internals of UNIX System V Release 4.* Prentice Hall,

1994. หนังสือเรียนเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการยูนิกซ์. อธิบายถึงโครงสร้างภายใน.

เนื้อหาไม่เกี่ยวกับลินุกซ์โดยตรงแต่หลักการคล้ายๆ กัน.

- [25] Uresh Vahalia. *UNIX Internal: The New Frontiers*. Prentice Hall, 1996. หนังสือเรียนเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการยุนิกซ์. อธิบายถึงโครงสร้างภายใน. เนื้อหาไม่เกี่ยวกับลินุกซ์โดยตรงแต่หลักการคล้ายๆ กัน.
- [26] Andrew S. Tanenbaum. *Modern Operating Systems*. Prentice Hall, 1992. เป็นหนังสือเรียนเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการโดยเน้นระบบปฏิบัติการ Minix ซึ่งศาสตราจารย์ Andrew Tanenbaum เป็นคนสร้างเอง. หนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องบรรยายโดยท่านนาย Linus Torvalds สร้างระบบปฏิบัติการลินุกซ์. หลังจากที่ลินุกซ์เป็นที่รู้จักทางนิวส์กรุป, มีการถกเถียง (เชิงทะเล) กันระหว่างนาย Linus Torvalds กับศาสตราจารย์ Andrew Tanenbaum เป็นที่เลื่องลือในประวัติศาสตร์.
- [27] The linux document project. Website.
<http://www.tldp.org>
 เว็บไซต์ที่รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวกับลินุกซ์. มีเอกสารที่เรียกว่า HOWTO เขียนโดยอาสาสมัครที่สนใจการใช้งานลินุกซ์ด้านต่างๆ. นอกจากเอกสาร HOWTO แล้วยังมีเอกสาร Guide เป็นหนังสือเกี่ยวกับการใช้งานลินุกซ์ในด้านต่างๆ เพย์แพร์ฟรี.
- [28] Giles Orr. The bash prompt howto. Website, November 2003.
<http://www.gilesorr.com/bashprompt/howto/book1.html>
 เป็นเอกสารที่อธิบายเทคนิคการตั้งค่าพร้อมต์ของ bash. ในเอกสารอธิบายความรู้สึกผู้ใช้งานเกี่ยวกับชุดคำสั่งที่สามารถตั้งค่าพร้อมต์ชั้นสูง (ไม่ธรรมดा) ด้วย.
- [29] Brian W. Kernighan and Rob Pike. *The Unix Programming Environment*. Prentice Hall, 1984. เป็นหนังสือที่นำอ่านอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่เริ่มใช้และต้องการเรียนรู้การใช้งานยูนิกซ์. เนื้อหาในหนังสือบางอย่างถ้าสมัยไปแล้วแต่โดยทั่วไปยังคงความเป็นอมตะอยู่และใช้ได้กับลินุกซ์ เช่น กับ
- [30] Filesystem Hierarchy Standard Group. Filesystem hierarchy standard. Website, 1994-2004.
<http://www.pathname.com/fhs>
 เว็บไซต์แหล่งอ้างอิงเกี่ยวกับโครงสร้างระบบไฟล์ของลินุกซ์. ผู้อ่านสามารถอ่านรายละเอียดของไฟล์ที่พิมพ์ในระบบได้.
- [31] รวมเอกสารจากหลายแหล่ง. *linux/documentation*. ไฟล์.
`/usr/src/linux/Documentation`
 ในรหัสต้นฉบับของลินุกซ์เครื่องเนลจะมีเอกสารแบบข้อความธรรมดามาเป็นไฟล์หลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่อยู่ในไฟล์เหล่านี้มีประโยชน์มากสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับเครื่องเนลและลินุกซ์อย่างลึกซึ้ง.

- [32] Dale Dougherty และ Arnold Robbins. *sed & awk*. O'Reilly & Associates, 1997.

เป็นหนังสือที่อธิบายสอนวิธีการใช้คำสั่งประมวลผลข้อมูลเท็กซ์ตที่สำคัญได้แก่ sed และ awk. ระยะหลังมีการทำเป็นดิจิตอลและหาอ่านได้ตามอินเทอร์เน็ต.

- [33] The gzip home page. Website.

<http://www.gzip.org/>

เป็นเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของโปรแกรม gnuzip. มีคำแนะนำโปรแกรม, ที่ดาวน์โหลดและค่าตามที่สามารถบอกราย.

- [34] The bzip2 and libbz2 home page. Website.

<http://sources.redhat.com/bzip2/>

เป็นเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของโปรแกรม bzip2. มีคำอธิบาย, เอกสาร, แหล่งดาวน์โหลดของโปรแกรม bzip2 และ libbz2 ซึ่งเป็นไลบรารีที่เกี่ยวข้องกัน.

- [35] Info-zip home page. Website.

<http://www.info-zip.org/>

เป็นเว็บไซต์ของโปรแกรม unzip/zip ที่ใช้ในลินุกซ์. นอกจากโปรแกรม unzip สำหรับยูนิกซ์แล้วยังมีโปรแกรม zip สำหรับวินโดวส์และ Mac ด้วย.

- [36] Jonathan B. Postel. Rfc 821 - simple mail transfer protocol. Website, August 1982.

<http://www.faqs.org/rfcs/rfc821.html>

เอกสาร RFC ที่อธิบายเกี่ยวกับโปรโตคอลรับส่งเมล.

- [37] Machtelt Garrels. Bash guide for beginners. Website, October 2004.

<http://www.tldp.org/LDP/Bash-Beginners-Guide/html/index.html>

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์หนึ่งใน The Linux Document-

Project แนะนำการเขียนชেลล์สคริปต์ด้วย bash.

เหมาะสมสำหรับผู้ใช้ลินุกซ์อย่างจริงจังหรือผู้ดูแลระบบ.

- [38] Mendel Cooper. Advanced bash-scripting guide. Website, October 2004.

<http://www.tldp.org/LDP/abs/html/index.html>

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์หนึ่งใน The Linux Document-

Project แนะนำการเขียนชेलล์สคริปต์ด้วย bash.

เหมาะสมสำหรับผู้ที่เขียนชेलล์สคริปต์เป็นแล้วต้องการจะศึกษาการใช้งานซึ่งต่อไป.

- [39] Marco Cesati Daniel P.Bovet. *Understanding The Linux Kernel*. O'Reilly & Associates, Inc, 2001.

หนังสืออธิบายลินุกซ์เครื่องในเล่มมาสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนรู้เครื่องในล้ออย่างจริงจัง.

- [40] The IEEE and The Open Group. The single unix specification version 3. Website, 2004.

<http://www.unix.org/version3>

เอกสารกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ของระบบปฏิบัติการยูนิกซ์.

มาตรฐานที่กำหนดประกอบด้วย Base Definition, Shell & Utilities, System Interfaces และ Rationale.

- [41] Ingo Molnar Ulrich Drepper. The native posix thread library for linux. Website, 2003.

<http://people.redhat.com/drepper/nptl-design.pdf>

เอกสารเกี่ยวกับ NPTL โดยผู้พัฒนาไลบรารี อธิบายประวัติ, ปัญหา, การออกแบบไลบรารี thread สำหรับลินุกซ์.

- [42] Paul E. Kimball. *The X Toolkit Cookbook*. Prentice Hall International, Inc, 1995.

หนังสือสอนเขียนโปรแกรม GUI ใช้งาน X วินโดว์ด้วยภาษาซี. ไลบรารีที่ใช้ได้แก่ Xt, Athena และ Motif ซึ่งไม่นิยมใช้ในปัจจุบัน.

- [43] Ph.D Thaweesak Koanantakool. The keyboard layouts and input method of the thai language. Website.

http://www.nectec.or.th/it-standards/keyboard_layout/thai-key
เอกสารวิชาการเกี่ยวกับประวัติแป้นพิมพ์ภาษาไทยและคุณสมบัติต่าง ๆ.

- [44] สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.

การกำหนดตำแหน่งอักษรไทย บนผังแป้นพิมพ์คอมพิวเตอร์. Website, 1995.

<http://www.nectec.or.th/it-standards/std820/std820.htm>
เอกสารรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรฐานผังแป้นพิมพ์ TIS-820.2538.

- [45] Kazutaka Yokota. Mouse support in x11r6.8.1. Website, 2002.

<http://www.x.org/X11R6.8.1/doc/mouse.html>

เอกสารเกี่ยวกับปรับแต่งมาส์สำหรับระบบ X วินโดว์.

- [46] RealVNC Ltd. Realvnc. Website.

<http://www.realvnc.com/>

เว็บไซต์ของบริษัทพัฒนาซอฟต์แวร์ VNC.

สามารถดาวน์โหลดโปรแกรมเซิร์ฟเวอร์และไคลเอนต์ได้จากที่นี่ทุกแพลตฟอร์ม.

- [47] Juliusz Chroboczek. xfsft: Truetype font support for x. Website, 1998-1999.

<http://www.dcs.ed.ac.uk/home/jec/programs/xfsft/>

เว็บไซด์ที่เกี่ยวกับโมดูล xfsft ของ X เชิร์ฟเวอร์ซึ่งในช่วงแรก ๆ เป็นโมดูลช่วยทำให้ X เชิร์ฟเวอร์ใช้ฟอนต์ทຽไทยได้ ปัจจุบันโครงการนี้ถูกรวบไว้ในตัว X เชิร์ฟเวอร์แล้ว.

- [48] The freetype project. Website.

<http://www.freetype.org/>

เว็บไซด์ของโครงการ FreeType.
เป็นไลบรารีพื้นฐานสำหรับจัดการกับฟอนต์ทຽไทยและใช้โดยโครงการสำคัญ ๆ หลายโครงการ.

- [49] Standard for thai character codes for computers. Website, สิงหาคม พ.ศ.2533.

<http://www.nectec.or.th/it-standards/std620/std620.htm>

เอกสารรหัสอักขระไทยที่ใช้กับคอมพิวเตอร์โดยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.

- [50] F. Yergeau. Rfc 2279 - utf-8, a transformation format of iso 10646. Website,

January 1998.

<http://www.faqs.org/rfcs/rfc2279.html>

เอกสาร RFC ที่อธิบายเกี่ยวกับการอ้างอิงโค้ดแบบ UTF-8.

- [51] George Coulouris. Bits of history. Website, September 1998.

<http://www.dcs.qmul.ac.uk/~{}george/history>

เว็บไซด์ของ George Coulouris ผู้สร้างบรรณาธิกรณ์ em เล่าถึงความเป็นมาของ vi.

- [52] Jamie Zawinski. Emacs timeline. Website, Feb 2004.

<http://www.jwz.org/doc/emacs-timeline.html>

เว็บไซด์ของ Jamie Zawinski แฮกเกอร์ที่มีชื่อเสียงจากการสร้าง Lucid Emacs และ Netscape. เอกสารฉบับนี้แสดงความเป็นมาของบรรณาธิกรณ์ Emacs.

- [53] Luke Pascoe. Home of md5summer, windows md5 sum generator. Website.

<http://www.md5summer.org/>

ซอฟต์แวร์เสรีแบบ GUI สำหรับคำนวนค่าเช็คชั้ม MD5 สำหรับวินโดวส์.
ใช้ตรวจสอบไฟล์ .iso หลังจากที่ดาวน์โหลดเรียบร้อยแล้ว.

- [54] Simon Josefsson (บรรณาธิการ). Rfc 3548 - the base16, base32, and base64 data encodings. Website, July 2003.

<http://www.faqs.org/rfcs/rfc3548.html>

เอกสาร RFC ที่อธิบายเกี่ยวกับการเข้ารหัสข้อมูลแบบ Base16, Base32 และ Base64.

ຕາວອນ

Symbols

.....	101
..	100
,	56
[	54
]	54
&	63
.bashrc	86
\	57
/dev/null	99
/dev/zero	99
ໄດເຮກທອງ /etc/X11/xdm	281
.inputrc	81
?	54
*	54
/var/log/message	166
ໄຟລ໌ .xinitrc	276
ໄຟລ໌ .xinitrc	278

A

Adobe Font Metric	250
AFM	see Adobe Font Metric
alias	51
aliasing	251
Andrew Tanenbaum	3
Anjuta	373
ANSI	
escape sequence	77
ANSI terminal	75

anti-alias	251
argument	32
array	192
Athena	239
atime	116

B

Basic Multilingual Plane	322
BDF	see Bitmap Distribution Format
Berkley Software Distribution	18
Bill Joy	18, 342
BIOS	377
Bitmap Distribution Format	250
BMP	see Basic Multilingual Plane
broadcast	281
BSD	see Berkley Software Distribution
ໄຟລ໌ btmp	142
buffer	98, 351
buffer cache	136

C

cache	
buffer	221
page	221
character encoding	323
character set	320
charset	see coded character set

CLI . *see* Command Line Interface
 coded character set 320
 code set . . *see* coded character set
 Command Line Interface 24
 compatibility 2
 compile 2
 compound commands 193
 compress 179
 context switching 206
 copyright . *see* ດິບສິຫຼື້, *see also* ດິບສິຫຼື້
 core dump 217
 csv 157
 ctime 116

D

DARPA 18
 Dave Moon 350
 dbe . *see* Double Buffer Extension
 DE . . . *see* Desktop Environment
 DEB 381
 Debian 11
 Debian Binary Package 381
 decompress 179
 Dennis Ritchie 16
 Desktop Environment 259
 device
     block 98
     character 98
 Dia 365
 directory 100
     home 101
 Direct Rendering Infrastructure 267
 display manager 280
 Distribution . . . . *see* ດິສທຣີປົວຊັນ
 dot file 72
 dotted circle 339
 Double Buffer Extension 267

dri . . . . . *see* Direct Rendering Infrastructure
 dvorak 305

E

editor 341
 effective user ID 149
 Emacs 350
     GNU 350
     Gosling 350
     Lisp 351
     Lucid 350
     Nihongo 350
 environment variable 34
 EOL 45
 escape sequence 58
 event 252, 480
 exit status 43

F

Federico Mena 309
 Fedora 12
 FHS 102
 field 176
 FIFO 109
 file 94
     binary data 96
     executable 96
 file descriptor 43
 file manager 310
 filename extension 95
 Filesystem Hierarchy Standard 102
 filter 45
 FLAC . *see* Free Lossless Audio Codec
 fontconfig 295
 ໂີເລີດ font.dir 286

fork	210
FQDN	383
Free Loose-less Audio Codec .	368
Free Software Foundation . . .	5
FreeType	286
full path	33

G

GConf	315
Gentoo	12
George Coulouris	342
GhostScript	367
GID	23
effective	122
Gimp	363
glyph	320
Glyph Positioning	337
Glyph Substitution	337
GNU	5
GNU General Public License . .	5
GPL . . see GNU General Public License	
GPOS . . see Glyph Positioning	
graphics left	322
graphics right	322
ໄຟລ໌ /etc/group	156
group ID	23
GSUB . . see Glyph Substitution	
Guy Steele	350

H

hard link	112
here document	49
high-level language . . see ການພັນສູງ	
horizontal sync frequency . .	260

I

i18n	319
IM .. . . . . see Input Method	
image file	126
ImageMagick	366
init	210
initialization file	72
inkscape	364
Input Method	337
instant messenger	144
Instant Messenger Service . .	371
IntelliMouse	272
internationalization	319
ISO 10646	323
ISO 8859-1	322
ISO 8859-11	322

J

Jabber	371
James Goslings	350
Jamie Zawinski	350
JCPU 141, 427	
job	
background	63
foreground	63
number	64

K

Kdevelop	373
Kedmanee	268
Kenichi Handa	350
Ken Thompson	16
kernel 2	
kernel mode	207
kernel thread	211
kerning	250

Ketmanee . . . . . see Kedmanee
key binding 59, 353
 keycode 252
 keymap 301
 keysym 253
 Knoppix 13
 Konqueror 371

L

110n 319
 LANG 330
 license . . . . . see หนังสืออนุญาต
 Light Weight Process 215
 line editor 342
 link 112
 Linus Benedict Torvalds 1
      Linux Torvalds 2
 Linux . . . . . see ลินุกซ์
 load average 141
 locale 326
 localization 319
 log file 152
 low-level language . . . . . see ภาษาชั้นต่ำ
 LWP . . . . . see Light Weight Process

M

magic number 96
 major device number 98
 major mode 352
 man page . . . . . see on-line manual
 mark 355
 Master Boot Record 377
 MBR . . . . . see Master Boot Record
 menu 309
 Miguel de Icaza 309
 minibuffer 353
 Minix 1, 3

minor device number 98
 minor mode 352
 mode 117, 352
 mode line 352
 modifier key 253
 Monodevelop 373
 monospace 296
 Motif 239
      LeffTif 239
      Open Motif 239
 mount 92
 mtime 116
 Mule 350
 MULTICS 16

N

named pipe 109
 Native POSIX thread library . . 214
 navigation metaphor 310
 Netscape 370
 NPTL . . . . . see Native POSIX thread
 library

O

object oriented metaphor 311
 OfficePladao 362
 OfficeTLE 362
 OGG . . . . . see Ogg Vobris
 Ogg Vobris 368
 on-line manual 65
 OpenOffice 362
 Operating Environment 2
 OpenType 250
 option 32
 orphan process 211

P

package 380
 page fault 206
 pager 66
 panel 309
 pango 337
 ไฟล์ /etc/passwd 155
 patent ..... *see* สิทธิบัตร
 Patrick Volkerding 9
 Pattachote 268
 Pattajoti ..... *see* Pattachote
 pattern space 170
 PCPU 141, 427
 PFA ..... *see* PostScript Font ASCII
 PFB ..... *see* PostScript Font Binary
 physical memory 212
 pipe 44
 portage 12
 port (พอร์ต) 3
 POSIX 2, 18
 PostScript Font ASCII 250
 PostScript Font Binary 250
 Private Use Area 336
 process 205
     child 210
     ID 207
     number 64
     parent 209
     zombie 211
 proc filesystem 106
 prompt
     secondary 49
 PS1 ..... 75, 79
 PS2 79
 PS/2 260
 PS3 79
 PS4 80
 pseudo-terminal 140

pthread 214
 pts 140
 PUA ..... *see* Private Use Area
 public domain . *see* สถาการณ์สมบัติ

Q

quote
     double 57
     single 57
 qwerty 305

R

raw device 126
 rc file 72
 readline 77
 record 176
 Red Hat 10
 Red Hat Package Management 10
 Red Hat Package Management 381
 region 355
 regular expression 163
 relative path 33
 rendering 251
     sub-pixel 251
 Residen set size 212
 RGB 199
 Richard Stallman 5, 350
 RPM *see* Red Hat Package Management, *see* Red Hat Package Management
 RSS 212

S

sans-serif 296
 scancode 252
 scheme 364

script	97	theme	312
serif	296	th_ pat	268
ໄຟລ໌ /etc/services	156	thread	214
session	278, 312	th_ tis	268
sgid	122	TIS-620	320
ໄຟລ໌ /etc/shadow	155	TIS-820.2538	268
shell variable	34	TLWG . . . see Thai Linux Working Group	
signal	216	TRS . . . . . see text resident set	
Slackware	9, 10	TrueType	250
smb	371	TUI . . . . . see Text User Interface	
soft link	114		
spatial view	311		
standard error	42		
standard input	41		
standard output	42		
stderr . . . . . see standard error			
stdin . . . . . see standard input			
stdout . . . . . see standard output			
sticky bit	122		
stream editor	169		
suid	121		
SVG	364		
swap partition	90		
symbolic link	114		
symbolic mode	119		
System V	18		
U			
UCS-2	324		
UCS-4	324		
UID	23		
effective	122		
umask	120		
unicode	322		
Unicode Transformation Format	324		
UNICS . . . . . see UNIX			
unix			
philosophy	43		
UNIX	17		
user ID	23		
user mode	207		
UTF	324		
UTF-8	324		
ໄຟລ໌ /var/run/utmp	140		
V			
vertical sync frequency	260		
vi	18		
virtual memory	212		
Virtual Network Computing	284		
virutual memory	90		

VNC	<i>see</i> Virtual Network Computing	
W		xorgconfig 261
widget	239	ไฟล์ xorg.conf.new 260
wildcard	54	X protocol 239
workspace	310	x server 238
ไฟล์ /var/log/wtmp	140	
X		Z
X11	238	zombie . . . . . <i>see</i> process
Xaw	239	zombie process 213
X Display Manager Control Protocol	280	ZzzThai 332
XEmacs	350	
xev	301	
xf86config	<i>see</i> xorgconfig	
ไฟล์ XF86Config	<i>see</i> xorg.conf	
X font server	288	
โครงการ XFree86	238	
X FreeType Interface library .	295	
xfsft	286	
xfstt	286	
Xft	<i>see</i> X FreeType Interface library	
Xft1	295	
XIM	<i>see</i> X Input Method	
X Input Method	338	
XKB	<i>see</i> X Keyboard Extension	
X Keyboard Extension	253	
XLFD	<i>see</i> X Logical Font Description	
Xlib	239	
X Logical Font Description . . .	290	
XMODIFIERS	338	
X.org	238	
ไฟล์ xorg.conf	260	
		ก
		กลีฟ 320
		การเข้ารหัสอักขระ 323
		ງ
		ขยาย 179
		ข้อผิดพลาดมาตรฐาน 42
		ข้อมูลนำเข้ามาตรฐาน 41
		ข้อมูลออกแบบมาตรฐาน 42
		ค
		คำสั่งพสม 193
		คีย์คัต 252
		คีย์ซิม 253
		คีย์แมป 301
		คุณชุกิจ วนารกรรม 337
		ຈ
		จีอบ 63
		หมายเดา 64

ช

ช่วงความถี่ตามแนวตั้ง	260
ช่วงความถี่ตามแนวนอน	260
ชุดรหัสอักษร	320
ชุดอักษร	320

ช

ซอฟต์ลิงค์	114
ซอฟต์แวร์เสรี	7
เซสชัน	278, 312

ด

ดิสเพลย์เมนเนเจอร์	280
ไดเรกทอรี	100
โถม	101

ต

ตัวกรอง	45
ตัวเลือก	32
ตัวแปรเซลล์	34
ตัวแปรสภาพแวดล้อม	34

ถ

ถาวรลำดับ	192
---------------------	-----

ท

เทพพิทักษ์ การุณบุญญาณนันท์ .	334
แท็บ	307

ธ

ธีม	312
---------------	-----

น

นักพัฒนาซอฟต์แวร์	2
-----------------------------	---

บ

บรรณาธิกรณ์	341
บอร์ดแคสต์	281
บัฟเฟอร์	351
บีบอัด	179

ป

ปราษญาณิกาช	43
แป้นพิมพ์	
เกย์มณี	268
ปัตตะໂຕ	268
ภาษาไทย	268
มอก. 820	268
ໂປຣເສ	205
zombie	211
ໝາຍເລຂ	64
ໂປຣເສກຳພ້າ	211
ໂປຣເສພ່ອແມ່	209
ໂປຣເສລຸກ	210
ໄປປ່	44

พ

พร้อมตໍ	
ลำดับที่สอง	49
พານດ	309
ພື້ນທີ່ກຳຈາກ	310
ເພງເຈອ່ຽງ	66
ແພັກເກຈ	380
ໄພສາລ ເຕະຈາຮຸງສິ	332

พ**ฟอนต์**

การติดตั้ง	292
ทรุ่ไทยปี	250
บิตแมป	249
เวกเตอร์	249
เอาต์ไลน์	250
โอลเพนไทยปี	250
เชิร์ฟเวอร์	288
ไฟล์	94

ก

ภาษาชั้นต่ำ	17
ภาษาชั้นสูง	17

ม

nok.620-2533	320
มานพ วงศ์สายสุวรรณ	331
มาร์ก	355
มินิบัฟเฟอร์	353
เมนู	309
โมดูลไฟล์	253

ย

ยูนิโค้ด	322
--------------------	-----

ล

ลิ้นกูช์	1
ลิขสิทธิ์	4, 7
โลడดล	326

ว

วรเดช เย็นบุตร	331
--------------------------	-----

วิดเจ็ต	239
วุฒิชัย อัมพรอร่วมเวทย์	331
ไวร์ดการ์ด	54

ศ

ศิริชัย เลิศวรรุณ	334
-----------------------------	-----

ส

สแกนโค้ด	252
สภาพแวดล้อมเดสก์ท็อป	259
สมอ.	320
ส่วนขยายชื่อไฟล์	95
สาธารณสมบัติ	4
สิทธิบัตร	6
สื่อไทย	332

ห

หนังสืออนุญาต	4
โภมด	117, 352
โภมดรอง	352
โภมดหลัก	352
โภมดไลน์	352

อ

อักษร	320
อาร์กิวเมนต์	32
อิเเวนต์	252
อีเเวนท์	480
โอลเพนชอร์ส	8

ศ

ยาเร็ดลิงค์	112
-----------------------	-----

ธรรมนิคำสั่ง, โปรแกรม

Symbols

.....	75
[.....	75
.emacs (ไฟล์)	361
.fonts.conf (ไฟล์)	295
.gconf (ไดเรกทอรี)	315
.vimrc (ไฟล์)	349
ไฟล์ .Xdefaults	256
ไฟล์ .Xresources	256

A

acroread	367
alias	51, 418
appres	255
apropos	67, 419

B

basename	139, 429
bc	218, 419
bdftopcf	292, 435
beep-media-player ...	368
bg	429
bzip2	181, 393

C

cal	419
case	194

cat	42, 154, 394
cdda2wav	368
cdparanoia	368
cdrecord	369
cetdict	374
chgrp	117, 404
chmod	119, 404
chown	117, 415
cksum	154, 394
clear	430
cmp	159, 395
comm	161, 394
composite	366
compress	394
config (ไฟล์)	288
configure (ไฟล์)	379
conjure	366
convert	366
convmv	326
cp	39, 125, 405
cut	46, 156, 395
date	420
dd	395
declare	192
default.session (ไฟล์) ..	312
df	396
dia	365

D

dictd 374
 diff 160, 396
 dircolors 86, 419
 dirname 139, 429
 display 366
 dpkg 381
 du 45, 405
 dvorecord 369
 dvgrab 369

E

echo 32, 430
 ed 164, 342
 editres 255
 egrep 165
 eject 229, 405
 encodings.dir (!ฟล์) ... 293
 env 97, 419
 eog 366
 eval 86, 430
 ex 342
 exec 277
 exit 27, 430
 expand 163, 396
 export 34, 430
 expr 146, 431

F

factor 147, 431
 false 139, 431
 fc-cache 301, 436
 fc-list 297
 fc-match 299
 fdisk 89, 415
 ffmpeg 369
 fg 64, 431
 fgrep 166

file 95, 422
 find 63, 128, 406
 fmt 151, 397
 fold 152
 fonts.conf (!ฟล์) 295
 fonts.dir (!ฟล์) 293
 fonts.scale (!ฟล์) 293
 for 195
 free 226, 410
 function 198
 fuser 228, 411

G

gaim 371
 gawk 175
 gcc 418
 gconfd-2 315
 gconf-editor 315
 gconftool-2 316
 gdict 373
 gdmflexiserver 282
 gdmXnest 282
 gdmXnestchooser 282
 getconf 187
 ggv 367
 gimp 363
 gnome-display-properties 315
 gnome-keyboard-properties 306
 gnome-panel 309
 gnome-session 312
 gnome-session-properties 314
 gnome-session-save .. 314
 gnome-wm 310
 gnuplot 373
 grep 165, 397

grip	368	kaddressbook	362		
groups	140, 422	karbon	363		
growisofs	369	kchart	363		
gs	367	kdicthai	374		
gthumb	366	kdraw	366		
gv	367	keysymdef.h (ไฟล์)	303		
gvim	342	kformula	363		
gzip	110, 180, 398	khelpcenter	69		
H					
head	45, 398	kill	218, 412		
help	70, 431	killall	219, 412		
hexdump	130	kino	369		
history	62	kivio	363		
hostid	140	kopete	371		
hostname	140, 415	koshell	362		
I					
iconv	325, 398	kpdf	367		
id	23, 422	kpresenter	363		
identify	366	kspread	363		
if	74, 193	kugar	363		
import	366	kword	363		
info	68, 420	L			
inkscape	364	last	141, 422		
install	135, 399	lastb	142		
ไฟล์ INSTALL	379	ldd	85, 418		
iostat	227	less	67, 420		
J					
jobs	64, 432	ln	112, 406		
join	157, 399	local	198		
K					
k3b	369	local.conf (ไฟล์)	295		
		locale	327, 423		
		locale.alias (ไฟล์)	328		
		localedef	328, 415		
		locale-gen	328		
		locate	127, 406		
		logname	140		
		logout	27, 420		
		look	159, 423		
		ls	32, 407		
		lsmod	410		

lsof 230, 231
 lspci 410
 lynx 371

M

mail 372
 mailx 372
 make 379
 ไฟล์ Makefile 379
 makewhatis 67, 416
 man 65, 423
 md5sum 154, 399
 mesg 143, 432
 metacity 310
 mkdir 113, 407
 mkfifo 109, 407
 mkfondir 286, 293
 mkgontscale .. 287, 293, 436
 mkfs 91, 416
 mknod 109, 136, 408
 mount 416
 mpg123 367
 mpg321 367
 mpstat 227
 mutt 372
 mv 124, 408

N

nautilus 310
 newgrp 24, 416
 nice 145, 432
 nl 151, 400
 nohup 146, 432

O

oclock 244, 436

octave 373
 od 130, 424

P

passwd 417
 paste 157, 400
 pathchk 139
 pgrep 215, 412
 phone 144
 pkill 219, 412
 popd 102
 potrace 364
 pr 151
 printenv 36, 424
 ps 207, 413
 pstree 210, 413
 pushd 102
 pwd 32, 408

R

R 373
 rdesktop 373
 ไฟล์ README 379
 rename 125, 408
 renice 145, 433
 reset 130, 424
 rev 151
 rm 54, 124, 409
 rmdir 124, 409
 rpm 381

S

sawfish 310
 script 186, 307, 424
 select 79, 433
 seq 148, 433

session (ไฟล์) 314
 set 47, 424
 setxkbmap 304
 sg 24, 417
 showrgb 199, 248
 shred 136, 409
 sort 158, 400
 source 75, 434
 split 153, 401
 startx 276, 436
 stat 116, 409
 strace 233, 413
 strings 131, 425
 strip 135
 stty 144, 425
 su 23, 417
 sync 411

T

tac 151
 tail 152, 401
 talk 144
 tar 183, 402
 tee 49, 425
 test 426
 tgif 366
 time 227, 414
 top 220, 414
 touch 410
 tr 162, 402
 transcode 369
 true 139, 434
 ttmkfdir 287
 tty 142, 426
 type 33, 427

U

umask 120, 434
 umount 93, 417
 unalias 52, 434
 uname 140, 414, 435
 unexpand 163, 402
 uniq 158, 403
 unset 77, 434
 until 197
 unzip 183
 uptime 141, 414
 users 427
 uudecode 185, 403
 uuencode 185, 403

V

vi 342
 view 342
 vim 342
 vimtutor 347
 vmstat 226, 411
 vncserver 284
 vncviewer 285

W

w 141, 427
 w3m 371
 wall 143, 418
 wc 39, 403
 wget 372
 whatis 67, 427
 whereis 36, 428
 which 36, 428
 while 197
 who 140, 428
 whoami 75, 428

`write` 143, 435

X

`X` 259
`x0vncserver` 285
`xargs` 186, 429
`xcalc` 239
`xcdroast` 369
`xclock` 244, 437
`xdpyinfo` 200, 267
`xeyes` 437
`xf86cfg` ..... *see* `xorgcfg`
`xfd` 291, 437
`xfig` 366
`xfontsel` 291
`xfs` 288
`xhost` 242, 437
`xinit` 276
`xlsfonts` 290, 438
`xmbdfedit` 250
`xmms` 368
`xmodmap` 277
`xmosaic` 370
`Xnest` 282
`xorgcfg` 260
`xorg.lst` (*ไฟล์*) 268, 304
`xpdf` 367
`xprop` 254
`xrdb` 256
`xset` 294, 438
`xterm` 438
`xv` 366
`Xvfb` 283
`xvidtune` 273
`Xvnc` 284
`xwd` 283, 439

Y

`yelp` 69
`yes` 148, 435

Z

`zcat` 180
`zip` 182, 404

รวมคำศัพท์คอมพิวเตอร์

address space

หน่วยความจำเสมือน (virtual memory) ที่โปรแกรมสามารถใช้ได้. เครื่องเน็ตจะแบ่ง (map) address space เข้ากับหน่วยความจำจริง (physical memory) เวลาใช้งาน.

— A —

archive

การเก็บไฟล์, เอกสารสำคัญไว้. ถ้าเป็นคำนามจะหมายถึงเอกสารที่เก็บไว้ เช่น เอกสารสำรองหรือเอกสารสำคัญ.

assembly language

ภาษาแอสเซมบลี. ภาษาคอมพิวเตอร์ชั้นต่ำ, มีความขึ้นอยู่กับสถาปัตยกรรมที่ใช้มากทำให้ยากต่อการพัฒนาโปรแกรมไปใช้กับสถาปัตยกรรมอื่น ๆ.

base64

วิธีการเข้ารหัสข้อมูลในนารีให้เป็นเท็กซ์ ASCII โดยใช้อักษร 65 ตัวได้แก่ A-Z, a-z, 0-9, +, / และ = [54].

— B —

batch

การประมวลผลข้อมูลโดยรวมรวมกระทำตามลำดับที่กำหนดไว้.

Bezier

เส้นโค้ง Bézier เป็นเส้นโค้งคณิตศาสตร์แบบพารามิเตอร์. นิยมใช้ในโปรแกรมกราฟิกต่างๆ เช่น Gimp, Inkscape ฯลฯ. รูปทรงของฟอนต์ทรูไทยเป็นเส้นโค้ง Quadratic Bezier ซึ่งอันดับ (เลขยกกำลัง) ของพารามิเตอร์เป็น 2. ส่วนฟอนต์ PostScript ใช้เส้นโค้ง Cubic Bezier มีอันดับของพารามิเตอร์เป็น 3.

boot loader

buffer overflow

เป็นอาการที่โปรแกรมไม่สามารถรับข้อมูลเข้าทำให้ล้นพื้นที่ที่รองรับ (buffer). ในกรณีที่โปรแกรมนั้นออกแบบมาไม่ได้, อาจจะทำให้ระบบเกิดความเสียหายหรือเป็นภัยทางให้ผู้ที่รันโปรแกรมที่มีค่าบิต uid สั่งคำสั่งหรือกระทำการที่ root กระทำได้.

bug

บีก์, ข้อมูลพร่องของซอฟต์แวร์หลังจากที่เจ้าของซอฟต์แวร์นั้นประกาศออกตัวซอฟต์แวร์นั้น

byte

หน่วยของข้อมูล. จำนวนหนึ่งไบต์สามารถแสดงหรือเก็บค่าได้ตั้งแต่ 0 ถึง 255.

C cache

การเก็บข้อมูลบางอย่างไว้ช่วยคราวเพื่อความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลนั้นภายหลัง. ถ้าใช้คำว่า cache อย่างเดียวไม่สามารถบอกได้ว่าเป็น cache ของอะไร. ลินักซ์เครื่องเนลใช้หน่วยความจำในการ cache ข้อมูลหลายอย่างเช่น buffer cache, page cache, inode cache, directory cache และ swap cache.

checksum

วิธีการตรวจสอบความผิดพลาดของข้อมูล, หรือค่าที่ได้จากการตรวจสอบ. ค่าเหล่านี้สามารถบอกได้ว่าข้อมูลที่ได้รับเช่นข้อมูลผ่านทางเน็ตเวิร์กมีข้อผิดพลาดหรือไม่. วิธีการคำนวณและหาค่าเหล่านี้มีหลายวิธี เช่น cyclic redundancy checks, cryptographic message digest. วิธีแบบ cryptographic message digest ยังมีหลายวิธี เช่น MD5 เป็นต้น.

C language

ภาษาซี. ภาษาคอมพิวเตอร์ที่มุ่งย้ำความสามารถอ่านทำความเข้าใจได้. เป็นภาษาชั้นสูงที่มีไวยกรณ์แน่นอน. โดยปกติผู้ใช้จะคอมไพล์รหัสต้นฉบับที่เขียนด้วยภาษาซีเพื่อแปลงเป็นภาษาเครื่องกลที่คอมพิวเตอร์เข้าใจซึ่งเรียกว่าโปรแกรม. ภาษาซีสร้างโดย Dennis Ritchie นักวิจัยของ Bell Laboratories ในราวปี ก.ศ. 1972. ภาษาซีเป็นภาษาใช้งานทั่วไป (general purpose) และใช้ในสร้างระบบปฏิบัติการยุนิกซ์ในเวลาต่อมา. ลินักซ์เครื่องเนลและโปรแกรมใช้งานส่วนใหญ่ใช้ภาษาซีเขียน เช่นกัน.

code

ส่วนที่เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยประมวลผลสั่งคำสั่ง.

command

คำสั่ง. คำหรือตัวอักษรที่พิมพ์ทางแป้นพิมพ์ส่งต่อให้ชีล์ด์แปลความหมายและกระทำการต่อไป. ความหมายทั่วไปยังหมายถึงโปรแกรมหรือชื่อโปรแกรมที่เรียกใช้ผ่านชีล์ด์.

command line interface

ระบบอินเทอร์เฟสที่ใช้คีย์บอร์ดและหน้าจอแสดงตัวอักษรเป็นหลัก. ถ้าเป็นงานที่ไม่ต้องการกราฟิกจะเป็นอินเทอร์เฟสที่สะดวกมากและปฏิบัติการได้เร็วกว่า graphical user interface.

core

core หรือเรียกอีกอย่างว่า core dump เป็นไฟล์ที่บันทึกเนื้อหาของหน่วยความจำเวลาเวลาโปรแกรมทำงานล้มเหลว (crash). ผู้พัฒนาสามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากไฟล์นี้ในการหาข้อบกพร่องของโปรแกรมได้.

CSV

เป็นคำย่อของ comma separated values. เป็นรูปแบบไฟล์ใช้บันทึกรายการ (record) เป็นบรรทัด ๆ. ภายในบรรทัดสามารถมีค่าได้หลายคอลัมน์ (field) และมักใช้เครื่องหมาย comma เป็นตัวแบ่งคอลัมน์. ไฟล์แบบนี้สามารถสร้างได้ง่าย ๆ ด้วยบรรณาธิการที่ว่าไปหรือโปรแกรม spreadsheet. ในระบบลินุกซ์มีไฟล์แบบนี้ เมื่อ存กัน เช่นไฟล์ /etc/passwd, /etc/group แต่จะใช้เครื่องหมาย colon เป็นตัวแบ่งคอลัมน์.

CVS

Concurrent Versions Systems. เป็นระบบที่ช่วยเก็บและควบคุมเวอร์ชันของรหัสต้นฉบับ. มีประโยชน์อย่างยิ่งโดยเฉพาะการพัฒนาซอฟต์แวร์ร่วมกันหลายคนโดยผ่านทางเน็ตเวิร์ก, ไม่มีข้อจำกัดเรื่องที่อยู่ของนักพัฒนาซอฟต์แวร์.

daemon

โปรเซสแบบ background ที่มีโปรเซส ID แม่ (PPID) เป็น 1 (โปรเซส init). โปรเซสเหล่านี้มักจะเป็นโปรเซสที่ทำงานโดยอัตโนมัติถูกสร้างตอนที่ระบบเริ่มทำงาน. โปรเซสเหล่านี้บางตัวอาจเป็นโปรเซสที่ช่วยดูแลระบบ, เชิฟร์เวอร์ เช่น cron, sendmail เป็นต้น.

D

data

ส่วนที่เป็นข้อมูลตัวแปรส่วนกลาง (global variable) ของโปรเซส.

debug

การกำจัดข้อมูลพลาดของโปรแกรม. ข้อมูลพลาดนี้มักเป็นข้อมูลที่ไม่คาดคิดจนกระทั่งใช้งานจริงที่เรียกว่า runtime error.

Desktop Environment

ระบบ, ส��ดแล็ปที่เสนอกราฟฟิกอินเทอร์เฟสสำหรับผู้ใช้โดยที่อินเทอร์เฟสเหล่านั้นมีความเข้ากันได้ดี เช่นรูปร่างหน้าตาเหมือนหรือคล้ายกัน, ทำงานร่วมกันได้ฯลฯ. ตัวอย่าง Desktop Environment ที่นิยมได้แก่ GNOME, KDE เป็นต้น.

dump terminal

เป็นเทอร์มินอลโดยรวมรุ่นแรก ๆ. ไม่มีความสามารถในการจัดแต่งหน้าจอ, ไม่มีสี (ขาวดำ) หรือมีจีดจำกัดอื่น ๆ. กล่าวคือเป็นเทอร์มินอลแบบง่าย ๆ, มีเพียงคุณสมบัติเบื้องต้นที่พอจะใช้งานได้เท่านั้น.

event

E

อีเวนท์. เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น. เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในระบบ GUI. ตัวอย่างเช่น การคลิกเมาส์ทำให้เกิดอีเวนท์ (เหตุการณ์) การคลิก. ตัว X เชิร์ฟเวอร์จะส่งข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นไปให้คลีลีนต์.

expression

นิพจน์. ประโยคที่แสดงความหมายอย่างโดยย่างหนึ่ง.

FAQ (Frequently Asked Questions)

การรวมคำถามและคำตอบที่ถามกันบ่อยสรุปไว้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับคนอื่นที่มีคำถามเดียวกัน.

file

ไฟล์, **แฟ้มข้อมูล.** ไฟล์คือข้อมูลซึ่งอาจจะเก็บบันทึกในหน่วยความจำถาวรสั่ง
าร์ดดิสก์เป็นต้น. ข้อมูลที่เรียกว่าไฟล์นี้มีลำดับ, ก่อตัวคือข้อมูลที่บันทึกก่อนจะ^{อยู่ในช่วงต้นของไฟล์.} ข้อมูลที่เก็บล่าสุดจะอยู่ในช่วงท้ายของไฟล์. เรียกการเก็บข้อมูลแบบนี้ว่า first in first out.

file descriptor

ตัวเลขจำนวนเต็มที่ระบบปฏิบัติการใช้จ้างอิงไฟล์ที่เปิดไว้. โดยปกติจะมีการกำหนดค่า file descriptor ให้กับ stdin, stdout และ stderr โดยปริยายเป็น 0, 1 และ 2 ตามลำดับ.

file system

ระบบไฟล์. วิธีการที่ระบบปฏิบัติให้ในการเข้าถึงข้อมูลที่อยู่ในหน่วยความจำถาวร.
ระบบไฟล์ที่ใช้ในลินุกซ์มีหลายประเภทได้ เช่น ext2, ext3, xfs ฯลฯ.

FQDN

เป็นชื่อย่อของคำว่า Fully Qualified Domain Name. ชื่อเป็นทางการที่ตั้งให้กับคอมพิวเตอร์. ชื่อนี้จะประกอบด้วยชื่อโฮสและชื่อโดเมน. ชื่อ FQDN นี้จะบันทึกกับระบบ DNS ด้วย.

front-end

โปรแกรมที่เรียกใช้โปรแกรมเฉพาะต่ออีกทีหนึ่ง. เช่นโปรแกรม mkfs เรียกใช้โปรแกรม mkfs.ext2 หรือ mkfs.xfs อีกทอดหนึ่งแล้วแต่ตัวเลือกที่ใช้กับ mkfs. โปรแกรม front-end เหล่านี้เป็นเพียงอินเทอร์เฟส, ไม่ได้เป็นตัวที่ทำงานหลักเอง.

G

gif

เป็นคำย่อของ Graphics Interchange Format ฟอร์แมตไฟล์รูปภาพบิตแมปสี. มีการอัดบีบข้อมูล, ใช้รหัสนิสัยแสดงสีที่มีอยู่ในรูป. ไฟล์รูปแบบนี้เป็นนิยมใช้ในเว็บแต่หลังจากที่มีปัญหาสิทธิบัตรเกี่ยวกับการบีบอัดข้อมูล, ไฟล์รูปแบบอื่นเช่น jpg และ png ก็เป็นที่นิยมถัดมา.

graphical user interface (GUI)

อินเทอร์เฟสแบบกราฟฟิกที่แสดงหน้าต่าง, ปุ่มกด, เมนู ทางหน้าจอ. ผู้ใช้จะใช้เมาส์หรือคีย์บอร์ดในการโต้ตอบกับระบบ.

graphic mode

กราฟฟิกโหมด. สภาพที่ระบบปฏิบัติการใช้อินเทอร์เฟสแบบกราฟฟิกติดต่อกับผู้ใช้. โดยทั่วไปคอมพิวเตอร์แบบกราฟฟิกโหมดสามารถผลเป็นแบบหน้าต่าง, สร้างบุํม, เมนู ฯลฯ. ผู้ใช้ต้องบังคับคอมพิวเตอร์ด้วยคีย์บอร์ดและเมาส์.

header file

high-level language

ภาษาชั้นสูง. หมายถึงภาษาคอมพิวเตอร์ที่มนุษย์อ่านแล้วทำความเข้าใจได้, ไวยกรณ์ไม่เขียนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้งาน. ตัวอย่างของภาษาชั้นสูงได้แก่ C, C++, Java เป็นต้น.

home directory

โขม/ไดเรกทอรี. ไดเรกทอรีที่ผู้ใช้เป็นเจ้าของ. เป็นไดเรกทอรีเริ่มต้นเวลาล็อกอินเข้าสู่ระบบหรือเรียกใช้เทอร์มินัลเอเมวิเดเตอร์.

HTML (Hyper Text Markup Language)

มาตรฐานสำหรับเขียนเอกสารที่เผยแพร่ทาง World Wide Web. รูปแบบของไฟล์เป็นเนื้อหาเท็กซ์ที่มนุษย์อ่านแล้วเข้าใจได้. ใช้การเขียนกำกับส่วนที่เป็นหัวข้อ, เนื้อหา, รูปภาพ ฯลฯ. โดยปกติจะใช้เว็บбраузอร์ (web browser) ดูไฟล์ HTML. เว็บбраузอร์จะทำหน้าที่จัดหน้าจอกาพตามที่เขียนกำกับไว้ในไฟล์.

interface

อินเทอร์เฟส. หมายถึงตัวเชื่อมหรือตัวกลางระหว่างของสองสิ่ง. ตัวอย่างเช่น เชลล์เป็นอินเทอร์เฟสแบบคำสั่งบรรทัดระหว่างยูสเซอร์กับเครื่องเนล. X วินโดว์ เป็นอินเทอร์เฟสแบบหน้าต่างใช้เมาส์และคีย์บอร์ดในการป้อนข้อมูล

internationalization

ความสามารถที่โปรแกรมสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภาษาและวัฒนธรรมที่ผู้ใช้กำหนด. ตัวอย่างเช่นโปรแกรมสามารถแสดงผล nok เนื้อจากภาษาอังกฤษได้ถ้าสภาพแวดล้อมของผู้ใช้ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ. Internationalization มีค่าย่อว่า i18n โดยตัวเลข 18 คือจำนวนอักษรระหว่างอักษร i และ n.

interpreter

โปรแกรมแปลคำสั่ง, ตัวแปลคำสั่ง. ภาษาคอมพิวเตอร์แบบหนึ่งซึ่งจะรับข้อมูลเท็กซ์, แปลความหมาย, แล้วทำการ. ภาษาคอมพิวเตอร์แบบนี้มีข้อดีที่พัฒนาได้รวดเร็ว, ไม่ต้องคอมไพล์ และมักจะมีวิธีการจัดการหน่วยความจำให้โดยอัตโนมัติ. ข้อเสียของภาษาคอมพิวเตอร์แบบนี้คือจะทำงานช้ากว่าโปรแกรมที่สร้างด้วยคอมไพล์. โปรแกรมแปลภาษาที่นิยมใช้กันได้แก่ เชลล์, Perl, Python, Ruby ฯลฯ.

jpg

เป็นคำย่อของ Joint Photographic Experts Group. รูปภาพแบบบิตแมปที่มีการอัดบีบข้อมูลและมักใช้กับไฟล์รูปภาพบนอินเทอร์เน็ต.

K**kerning**

การปรับระดับ, ตำแหน่งของอักษรเมื่อมีการแสดงผลร่วมกับอักษรอื่นให้เหมาะสมสวยงาม.

key binding

การสร้างความสัมพันธ์ของโปรแกรมระหว่างคีย์ที่ผู้ใช้กดและการกระทำของโปรแกรมที่เตรียมไว้.

L**load average**

ให้โดยเฉลี่ย. ค่าเฉลี่ยของจำนวนโปรเซสที่ active อยู่ในระบบ. ค่านี้จะแสดงให้ทราบว่าระบบยุ่งหรือไม่. ค่านี้ไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับเปอร์เซ็นต์การใช้งานของหน่วยประมวลผล.

M**machine language**

ภาษาเครื่องกล. ข้อมูลที่หน่วยประมวลผลเข้าใจและแปลความหมายเพื่อทำงานได้.

macro

แมโคร. ชื่อที่กำหนดไว้และกระจายต่อไปคำอื่น ๆ ต่อไป. แมโครใช้กันอย่างกว้างขวาง เช่นในภาษาซี, LATEX ฯลฯ.

magic number

ข้อมูลหรือค่าที่อยู่ในไฟล์, เป็นเอกสารยันพิเศษที่บอกประเภทของไฟล์ได้. ตัวอย่างเช่น magic number ของสคริปต์ที่ใช้ในยูนิกซ์หรือลินุกซ์คืออักษร #

Minix

ระบบปฏิบัติการคล้ายเหมือนยูนิกซ์ที่สร้างขึ้นโดยศาสตราจารย์ Andrew Tanenbaum เพื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ

mount

การนำดีไวซ์หน่วยความจำข้อมูลเช่นฮาร์ดดิสก์มาประติดในระบบโครงสร้างไดร์ฟอร์. เช่นการนำดีรอมมาประติด (mount) ไว้กับไดร์ฟอร์ /mnt/cdrom เป็นต้น. การ mount นี้สามารถระบุไฟล์ชิสต์เมมของดีไวซ์ได้ด้วยเมื่อ mount ไฟล์ชิสต์เมมเข้าสู่โครงสร้างไดร์ฟอร์แล้วก็จะใช้งานได้อย่างโปรดี, อาจจะไม่สังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างไฟล์ชิสต์เมม.

multi-tasks

มัลติทิสก. ความสามารถในการแบ่งเวลาการทำงานของหน่วยประมวลผลเมื่อมีงานหลายอย่างที่ต้องทำ. เป็นผลให้ดูเหมือนว่าหน่วยประมวลผลข้อมูลสามารถทำงานหลายอย่างได้ในเวลาเดียวกัน.

multi-users

มัลติยูเซอร์. ความสามารถของระบบปฏิบัติการที่ให้ผู้ใช้หลายคนทำงานได้ในเวลาเดียวกัน

OpenGL

ย่อมาจาก Open Graphics Library เป็นไลบรารี (ซอฟต์แวร์) อินเทอร์เฟสสำหรับฮาร์ดแวร์กราฟิก, ใช้ในการสร้างภาพสามมิติคุณภาพสูงและเป็นมาตรฐานสากล.

— O —

operator

ตัวดำเนินการ หรือ ตัวปฏิบัติการ. คือเครื่องหมายที่มีความหมายพิเศษใช้สำหรับการประมวลผล. เช่น + เป็นตัวปฏิบัติการทางคณิตศาสตร์สำหรับรวมค่าของจำนวนสองจำนวน. && เป็นตัวปฏิบัติการทางตรรกะ AND.

page

หน่วยของหน่วยความจำ. ในระบบยูนิกซ์รวมถึงลินุกซ์จะแบ่งหน่วยความจำเป็นกลุ่มขนาดเล็กเรียกว่า page. โดยทั่วไป page จะมีขนาด 4 Kb (4096 ไบต์).

— P —

pager

เพจเจอร์. โปรแกรมที่ใช้แสดงข้อมูลเท็กซ์ทางหน้าจอเทอร์มินอลเป็นหน้าๆ. มีความสามารถเลื่อนข้อมูลตามต้องการและมีความสามารถค้นหาคำที่ต้องการได้. เพจเจอร์ที่นิยมใช้ได้แก่ less, more, lv ฯลฯ.

partition

พาร์ทิชัน. พื้นที่ในฮาร์ดดิสก์ที่แบ่งเป็นส่วนๆ. เมื่อแบ่งพาร์ทิชันแล้วยังไม่สามารถใช้งานได้ทันทีต้องสร้างระบบไฟล์ (file system) ก่อน.

patch

แพทช์. ไฟล์ที่มีเนื้อหาความแตกต่างระหว่างไฟล์ต้นฉบับก่อนเปลี่ยนแปลงกับไฟล์ที่แก้ไขแล้ว. ผู้พัฒนาซอฟต์แวร์จะสร้างไฟล์ patch ด้วยโปรแกรม diff และผู้ที่ต้องการใช้ไฟล์ patch นี้ทำการ patch ไฟล์ดังกล่าวให้แก้ไขไฟล์ต้นฉบับที่ดั้งเดิมให้มีเนื้อหาเป็นเนื้อหาใหม่ที่แก้ไขแล้วด้วยโปรแกรม patch.

physical memory

หน่วยความจำจริง. คือจำนวนหน่วยความจำที่มีจริงในระบบหมายถึงตัวฮาร์ดแวร์ (memory). เคอร์แนลจะใช้หน่วยความจำจริงโดยแบ่งเป็น page, มักจะเรียกว่า frame.

pixel

หมายถึงจุดที่ประกอบกันเป็นรูปหรือหน่วยที่บอกขนาดของรูป. ขนาดของจุดไม่มีขนาดสัมบูรณ์ขึ้นอยู่กับอุปกรณ์ที่ใช้แสดง. เพราะฉะนั้นถ้าพูดถึงรูปขนาด 16×16 พิกเซลจะมีขนาดต่างกันเมื่อพิมพ์ออกทางเครื่องพิมพ์เทียบกับหน้าจอ.

port

พอร์ต(กริยา). การดัดแปลงต้นฉบับโปรแกรม, คอมไฟล์ให้ใช้บนระบบปฏิบัติการที่แตกต่างกันหรือสถาปัตยกรรมคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันได้

POSIX

ข้อกำหนดมาตรฐานว่าระบบปฏิบัติการที่สามารถใช้งานได้กับอาร์ดแวร์ต่างระบบ นั้นต้องมีรายละเอียดคุณสมบัติอย่างไร. มาตรฐานนี้กำหนดโดยองค์กร The Institute of Electrical and Electronic Engineers (IEEE).

PostScript

ภาษาคอมพิวเตอร์สำหรับงานกราฟิก, นิยมใช้ในงานพิมพ์ต่างๆ. ในลินกช์จะมีตัวแปลงภาษา PostScript ที่เรียกว่า Ghostscript ซึ่งใช้แปลงภาษา PostScript แสดงผลในดิจิทัลต่างๆได้.

process

โปรเซส. สภาพที่โปรแกรมที่กำลังทำงานอยู่. กล่าวคือเนื้อหาของตัวโปรแกรมถูกหลุดจากอาร์ดดิกส์ไปที่หน่วยความจำและหน่วยประมวลผลข้อมูลแปลคำสั่งเพื่อที่จะกระทำการต่อไป.

program

โปรแกรม. ชุดคำสั่งภาษาเครื่องกล (machine language) ที่สามารถโหลดเข้าไปในหน่วยความจำและหน่วยประมวลผลแปลความภาษาเครื่องกลเพื่อที่จะทำงานต่อไป.

prompt

พร้อมต์. เครื่องหมาย, หรืออักษรที่เชลล์แสดงทางหน้าจอเพื่อแสดงว่าพร้อมที่จะรับคำสั่งจากคีย์บอร์ด.

protocol

โปรโตคอล. คือข้อตกลง, วิธีการในการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง. เช่น HTTP protol เป็นข้อตกลง, วิธี

PS/2

ย่อมาจากคำว่า Personal System 2 เป็นอินเทอร์เฟสมาตรฐานสำหรับต่ออุปกรณ์แป้นพิมพ์หรือมาส์สำหรับคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล.

raw device

หมายถึงไฟล์ดิจิทัล. ไฟล์ที่ยังไม่ได้ mount เข้าโครงสร้างไฟล์ได้เรียบร้อย. ตัวอย่าง raw device ได้แก่ /dev/hda, /dev/cdrom เป็นต้น.

regular expression

กลุ่มอักษรที่ใช้แสดงเป็นตัวแทนของคำโดยที่กลุ่มอักษรที่ใช้แสดง regular expression นี้มีไว้กรณีที่แน่นอน. regular expression มีประโยชน์ในการเขียนนิยามของคำที่ต้องการค้นหา. regular expression มักจะใช้กับโปรแกรม grep, sed, perl เป็นต้น. ตัวอย่างเช่น “A.*\$” หมายถึงคำที่ขึ้นต้นด้วย A จะมีอักษรใดๆหรือไม่มี (ใช้ . แทนอักษรใดๆ) มากกว่าหนึ่งตัวจนสุดบรรทัด. regular expression นี้แทนตัว A, A3, Asdf ได้เป็นต้น.

RGB

เป็นวิธีการแสดงสีต่างด้วยแสงโดยใช้แม่สีได้แก่สีแดง (Red), สีเขียว (Green) และสีน้ำเงิน (Blue). จะใช้ค่าแปดบิตซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 255 แทนความเข้มของแม่สี. เช่นสีแดงมีค่าเป็น 255 0 0, สีเขียวมีค่าเป็น 0 255 0, และสีน้ำเงินมีค่าเป็น 0 0 255. ในทฤษฎีแสง, ถ้านำแม่สีเหล่านี้มาผสมกันจะได้สีขาว.

Serial

มาตรฐานสำหรับสื่อสาร. ด้านหลังของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลโดยทั่วไปจะมีช่อง serial อินเทอร์เฟส RS-232 อยู่.

— S —

shared library

ไฟล์ไบนารีที่เป็นส่วนของไไลบรารี. โปรแกรมที่สร้างไม่ต้องรวมส่วนที่เป็นไไลบรารีเข้าไปในตัวโปรแกรม. เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า dynamic library.

shell

เชลล์. โปรแกรมที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์. มีหน้าที่แปลงคำสั่งจากคีย์บอร์ดส่งต่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานที่ต้องการ. เชลล์ที่นิยมใช้กับลินุกซ์ได้แก่ bash, csh, ksh, zsh เป็นต้น.

shell script

เชลล์สคริปต์. ไฟล์ที่รวมคำสั่งที่ใช้ในเชลล์เข้าด้วยกัน. เชลล์จะตีความคำสั่งที่อยู่ในไฟล์นั้นบรรทัดต่อบรรทัด. สะดวกสำหรับการสั่งคำที่เป็นขั้นตอน. เนื่องจากเชลล์มีไว้กรณี, สามารถสร้างตัวแปร, สามารถควบคุมข้อแม็ต่างๆ ได้จึงถือเป็นภาษาคอมพิวเตอร์แบบ interpreter ด้วย. เชลล์สคริปต์มีบทบาทสำคัญกับลินุกซ์มากเช่น เชลล์สคริปต์ใช้ในการเริ่มต้นโปรแกรมเซิร์ฟเวอร์ต่างๆ.

socket

วิธีการที่ใช้เขียนโปรแกรมติดต่อกันผ่านทางเน็ตเวิร์ก. socket นี้จะเกี่ยวข้องกับ TCP, IP และ port.

stack

โครงสร้างข้อมูล (data structure) แบบเข้าก่อนออกหลัง (first-in last-out) สำหรับเก็บตัวแปรเฉพาะที่ (local variable) ในฟังก์ชัน ฯลฯ. พื้นที่สำหรับ stack จะอยู่ท้ายๆของหน่วยความจำ.

system call

ชีสเต็มคอตต์. พังค์ชันภาษาซีสำหรับติดต่อใช้งานเครื่องเนล.

nroff

ระบบประมวลผลเอกสารที่พัฒนาบนระบบปฏิบัติการยูนิกซ์ตั้งแต่เริ่มต้น. ฟอร์แมตของเอกสารนี้ในปัจจุบันเป็นฟอร์แมตของ man page ที่ใช้กันทั่วไป. ต่อมาเมื่อการพัฒนาหลายแขนงได้แก่ nroff, troff, groff เป็นต้น.

tcp

ย่อมาจากคำว่า Transfer Control Protocol เป็นโปรโตคอลมาตรฐานสำหรับควบคุมข้อมูลที่ส่งผ่านทางอินเทอร์เน็ต. มีระบบสวัสดิ์ค่อนเนื้อกันระหว่างโಯส, ตรวจสอบข้อมูล ฯลฯ

terminal emulator

เทอร์มินอลเอมิวเลเตอร์. โปรแกรมที่จำลองหน้าจอแสดงผลตัวอักษรเพื่อใช้กับเซลล์. เทอร์มินอลเอมิวเลเตอร์จะเป็นโปรแกรมที่ใช้ใน X วินโดว์ เช่น xterm, gnome-terminal, konsole เป็นต้น.

terminal emulator

เทอร์มินอลเอมิวเลเตอร์. โปรแกรมที่ใช้ในการแสดงผลในรูปของตัวอักษรผ่านทางหน้าจอด้วยการป้อนข้อมูลเข้าผ่านทางคีย์บอร์ด

text data

ข้อมูลเท็กซ์. ข้อมูลที่หรือไฟล์ที่มนุษย์สามารถอ่านแล้วเข้าใจได้. โดยปกติข้อมูลเท็กซ์จะหมายถึงไฟล์ที่เขียนด้วยภาษาอังกฤษที่อ่านได้, ไม่มีอักขระควบคุม (control character) ประปน.

text mode

เท็กซ์โหมด. สภาพของระบบปฏิบัติที่อินเทอร์เฟสเป็นคีย์บอร์ดและหน้าจอเทอร์มินัลเท่านั้น.

thread

สายงานที่อยู่ในกระบวนการที่สามารถทำงานได้พร้อมๆ กัน. โปรแกรมที่ใช้ thread จะใช้ไลบรารี pthread.

unicode

มาตรฐานสำหรับการแสดงข้อมูลเท็กซ์หลายภาษาพร้อมๆ กัน. เดิมที่ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ไม่ได้คำนึงถึงการใช้ภาษาอื่นๆ ทำให้ช่วงแรก คอมพิวเตอร์รองรับข้อมูลเท็กซ์เฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งต้องการเนื้อที่สำหรับบันทึกอักขระแค่ 7 บิตก็เพียงพอ. ต่อมาคอมพิวเตอร์ใช้กันอย่างแพร่หลายทำให้ต้องเพิ่มเนื้อที่สำหรับภาษาอื่นๆ ด้วยจึงเกิดมาตรฐานยนิโค้ดขึ้น. อักขระทุกภาษาสามารถแสดงด้วยข้อมูล 16 บิต.

URL (Uniform Resource Locator)

วิธีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลเช่นเอกสารทางอินเทอร์เน็ต ตัวอย่างเช่น `http://linux.thai.net:80/plone` ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ได้แก่ โปรโตคอล (http), ชื่อโดเมน (linux.thai.net), หมายเลขพอร์ต (80) และ path (plone).

USB

คำย่อของ Universal Serial Bus เป็นมาตรฐานสำหรับต่ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ต่างๆ ตั้งแต่แป้นพิมพ์, เม้าส์, เครื่องพิมพ์, ฮาร์ดดิสก์ ฯลฯ.

virtual desktop

เดสก์ท็อปเสมือน คุณสมบัติของวินโดว์แมนเนจเมอร์ที่สามารถขยายเดสก์ท็อปให้มีหลายหน้าทำให้เนื้อที่การใช้งานเดสก์ท็อปกว้างขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้วมีหน้าจอเพียงหน้าเดียว.

virtual memory

หน่วยความจำเสมือน พื้นที่หน่วยความจำ (address space) ที่processor เห็นซึ่งโดยทั่วไปจะมีขนาดไม่เท่ากับหน่วยความจำจริง (physical memory). ในระบบสถาปัตยกรรม 32 บิตพื้นที่ที่processorเห็นจะมีขนาด 4GB.

virtual memory

virtual terminal

เทอร์มินอลเสมือน เทอร์มินอลในเทิกซ์โทมดของลินุกซ์ที่สามารถเปลี่ยนหน้าจอเป็นหน้าจอใดโดยมีหน้าจอที่เป็นรูปธรรมเพียงหน้าจอเดียว. วิธีเปลี่ยนหน้าจอทำได้โดยกด `[Ctrl]` และ `[Alt]` ร่วมกับฟังก์ชันคีย์.

VPN (Virtual Private Network)

การใช้เครือข่ายสาธารณะเช่นอินเทอร์เน็ตในการรับส่งข้อมูลโดยมีวิธีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลด้วย. พูดง่ายๆ คือการสร้างเครือข่ายที่มีความปลอดภัยสูง (เช่น การลงรหัส) บนเครือข่ายสาธารณะ.

X Display Manager

หน้าจอแบบกราฟฟิกใช้ในการล็อกอิน ก่อนที่จะมี GNOME และ KDE, ระบบ X วินโดว์ใช้ X Display Manager ที่เรียกว่า xdm ซึ่งปัจจุบันไม่นิยมใช้กันแล้ว. โปรแกรมที่มาแทน xdm ได้แก่ gdm, kdm ฯลฯ.

XML

Extensible Markup Language. รูปแบบข้อมูลเท็กซ์ใช้คำที่กำหนดไว้เรียกว่า tag กำกับส่วนต่างๆ ให้มีความหมายต่างๆ. XML เป็นฟอร์แมตที่สร้างสืบต่อมาจาก SGML (Standard Generalized Markup Language) เช่นเดียวกันกับ HTML (HyperText Markup Language). HTML จะเป็นซับเซ็ตของ XML.

X server

X เซิร์ฟเวอร์. โปรแกรมแบบ server - client ที่มีหน้าที่รับคำขอจาก client ว่าด้วยหน้าจอ, ผลิตหน้าต่าง, ควบคุมระบบหน้าต่าง ฯลฯ.

X window system

X วินโดว์. ระบบการแสดงผลกราฟิกส์ผ่านทางจอภาพในรูปแบบของหน้าต่างหลายบาน. เป็นโครงการของ MIT ที่พัฒนาต่อมากจาก W windows system ของ Stanford. ระบบ X วินโดว์ที่ใช้ในลินุกซ์เป็นโครงการของ Xfree86 ซึ่งพัฒนา X เซิร์ฟเวอร์สำหรับวีดีโอการ์ดต่างๆ. สังเกตว่าเขียนว่า X window "ไม่ใช่" windows.